

Diza'quë shtë Dios con dizë

Ocotlán Zapotec

This Bible is copyrighted by BibleLeague International (BibleLeague.org) and translation was provided by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org). This Bible is printed with permission and produced at cost by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible

San Mateo	4
San Marcos	37
San Lucas	57
San Juan	92
Hechos	118
Romanos	151
1 Corintios.....	165
2 Corintios.....	179
Gálatas	188
Efesios	194
Filipenses	199
Colosenses.....	203
1 Tesalonicenses	207
2 Tesalonicenses	211
1 Timoteo	213
2 Timoteo	217
Tito.....	220
Filemón	222
Hebreos.....	223
Santiago	234
1 San Pedro.....	238
2 San Pedro.....	243
1 San Juan	246
2 San Juan	250
3 San Juan	251
San Judas.....	252
Apocalipsis.....	254

San Mateo

Ra shtadë guelú Jesús (Lc. 3.23-38)

1 Ndë'e na listë shtë ra shtadë guelú Jesucristo. Guc më llëbni David nu guc më llëbni Abraham.
² Abraham guc shtadë Isaac. Hia na gubani Isaac gúqui' shtadë Jacob. Hia lé'i' gúqui' shtadë Judá con ra béchi'.³ Judá guc shtadë Fares nu Zara. Tse'lë Judá bërulë Tamar. Fares guc shtadë Esrom; hia na gubani Esrom gúqui' shtadë Aram.⁴ Aram guc shtadë Aminadab. Hia tiempë na gubani Aminadab gúqui' shtadë Naasón. Hia lë'e Naasón gúqui' shtadë Salmón.
⁵ Salmón guc shtadë Booz; shni'a Booz guc Rahab; Booz guc shtadë Obed; shni'a Obed guc Rut. Obed guc shtadë Isaí.⁶ Isaí guc shtadë rëy David. Hia rëy David guc shtadë Salomón nu shni'a Salomón guc tse'lë tégulë Urías.
⁷ Salomón guc shtadë Roboam. Hia lë'e Roboam guc shtadë Abías. Hia lë'e Abías guc shtadë Asa.⁸ Asa guc shtadë Josafat nu Josafat guc shtadë Joram. Hia na gubani Joram gúqui' shtadë Uzías.⁹ Uzías guc shtadë Jotam nu Jotam guc shtadë Acáz. Hia na gubani Acáz gúqui' shtadë Esequías.¹⁰ Esequías guc shtadë Manasés. Hia na gubani Manasés gúqui' shtadë Amón nu Amón gúqui' shtadë Josías.¹¹ Josías guc shtadë Jeconías nu con ra béchi'. Tiempë ni bia'a ra mënë lë'e ra israelitë ziquë prësi parë Babilonia.
¹² Despuësë de ni, Jeconías guc shtadë Salatiel nu guc Salatiel shtadë Zorobabel.¹³ Zorobabel guc shtadë Abiud. Hia na gubani Abiud gúqui' shtadë Eliaquim nu Eliaquim gúqui' shtadë Azor.¹⁴ Azor guc shtadë Sadoc. Hia iurë na gubani Sadoc gúqui' shtadë Aquim. Aquim guc shtadë Eliud.¹⁵ Eliud guc shtadë Eleazar nu Eleazar gúqui' shtadë Matán. Matán guc shtadë Jacob.¹⁶ Jacob guc shtadë José, tse'lë María. Hia lé'i' guc shni'a Jesús. Jesús nápi' stubi lë, Cristo.
¹⁷ Manëre ni naescritë ndë'e chidá generaci6n, mënë naná shtadë guelú Jesús; gubani rai' entrë Abraham hashtë David. Nu zac naescritë ndë'e lë shtadë guelú Jesús naná guc stubi chidá generaci6n entrë David hashtë bia'a ra mënë ra israelitë parë Babilonia. Nu naescritë ndë'e lë shtë mënë naná stubi chidá generaci6n, ra naguquërdë dizdë tiempë gua rai' Babilonia hashtë gulë Jesucristo.

Bëdchini Jesús lu gué'dchiliu (Lc. 2.1-7)

¹⁸ Zndë'e guc iurë gulë Jesucristo. María, shni'a më nápi' comprumisi parë guetsé'ai' con José. Antsë de

quë guëquërdë rai' juntë, hia lë'e María bëdzéli' nua shíni' por pudërë shtë Espíritu Santo.¹⁹ José, tse'lë María, na tubi nguiu za'quë. Guc shtu'u José niasá'ni' lë'e María sin quë adë niac bé'adi'i ra mënë parë adë guëru'udi'i shtu shtë María.²⁰ Mientras quëhúni' ll-gabë zni, tubi ianglë shtë Dios bëlúa'alú lu mbëca'ldë nu repi ianglë:

—José, llëbni David, adë rdzëbëdi'il gúnëll recibir María cumë ziquë tsé'lël purquë lë'e shíni' zé'di' por pudërë shtë Espíritu Santo.²¹ Lë'e María gápi' tubi shíni' nu guëru'ulé me'dë Jesús. Zni guëru'ulé me'dë purquë lé'i' gúni' salvar ra shmënë më de grë duldë shtë rall.

²² Grëtë' ndë'e guzac parë gac cumplir lo quë nagu-ni'i Dadë Dios lu muzë nabiadi'dzë shti'dzë më guahietë; bëquë'ëi':

²³ Lë'e lliguëna'a gua shíni' nu gápi' tubi me'dë naguëru'ulé Emanuel.

Lë ni runë cuntienë: Dios con lë'e hia'a.

²⁴ Iurë lë'e José gubani lu mbëca'ldë, bé'ni' tal cumë guni'i ianglë lúhi'. Bé'ni' recibir María cumë ziquë tsé'li'.²⁵ Perë adë guquërdëdi'i rai' ziquë tsé'li' hashtë iurë lë'e shini María bëdchini lu gué'dchiliu. Iurni bëdë'e José lë me'dë; bërulëhi' Jesús.

Bidë guëná rëy mago lë'e niñi

2 Iurë Jesús gulë guë'dchi Belén, tubi guë'dchi shtë Judea, lë'e Herodes na rëy naquëgnibë'a guëdubi lugar ni. Iurni bëdchini ra rëy mago hashtë ciudá Jerusalén. Ze'dë rai' de nezë guia'a zitu.² Guna'bë di'dzë ra mënë ni:

—¿Ca gulë rëy shtë ra më israelitë? purquë nezë guia'a guná na'a lu mbelëgui'i shtëhi'; por ni zë'pë na'a parë guëdë'në na'a adorar lé'i'.

³ Iurë lë'e rëy Herodes bini ra di'dzë ni, adë bëdzëldëdi'i pë gúnëll; adë gurëdchídi'i Idú'ull. Nu grëtë' mënë shtë Jerusalén guzac rall zni.⁴ Iurni lë'e rëy guna'bë grë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu grë ra narlu-a'a lëy nabëquë'ë Moisés entrë ra mënë israelitë. Guna'bë di'dzë rëy:

—¿Ca galë Cristo?

⁵ Lë'e rall bëquebi:

—Guëdchini Cristo Belén shp3 Judea purquë zni bëquë'ë tubi muzë shtë Dios guahietë. Naescritë zndë'e:

⁶ Lé'ël Belén, guë'dchi shtë Judá.

Nal tubi guë'dchi mitu'në perë nídi'i stubi guë'dchi más importantë quë lé'ël entrë ra guë'dchi shtë Judá naná importantë.

De lé'ël guëdchini tubi më ru'bë nagapë grëtë' shmëna.

⁷ Iurní lë'ë Herodes guna'bë lë'ë rëy mago guitsë guitsë. Nu guna'bë dí'dzëll tubi tiempë namás ecsactë guc bëlua'alú mbelëgui'i lu rai'. ⁸ Iurní guni'i Herodes lu ra mago tsa rai' Belén nu répill:

—Gulë tsagná ndë nu gulë tsagna'bë di'dzë za'quë za'quë shcuendë me'dë. Iurë lë'ë të guëdzëlë të me'dë, iurní gulë bë'në visi na purquë rac shtua'a tsaguëna adorar lé'i'.

⁹ Gualú bini ra mago shti'dzë rëy, iurní zia'a rai'. Lë'ë mbelëgui'i naguna rai' nezë guia'a, ziá'asë delantë lu rai' hashtë por fin lë'ë mbelëgui'i guzudchí lugar catë nanú me'dë. ¹⁰ Iurë lë'ë mago guná lu mbelëgui'i guzudchí, nalë bëquitë ldu'u rai' con lëgrë ru'bë la'ni ldu'u rai'. ¹¹ Iurë guatë rai' la'ni hiu'u, guná rai' lu me'dë nu María, shni'a me'dë. Iurní bëzullibi ra rëy; bë'në rai' adorar lé'ë me'dë. Lueguë bësha'lë rai' cajë nanua'a rai' parë bëzëlaa'dchi rai' orë, gushialë nu mirra. ¹² Despuësë guni'i shca'ldë rai' lu mbëca'ldë de quë guëabrídi'i rai' lu rëy Herodes. Bëabrí rai' ladzë rai' perë hia por stubi nezë.

Zia'a shtadë Jesús parë Egipto

¹³ Despuësë de zëagzë ra mago, tubi ianglë shtë Dios bëlua'alú lu mbëca'ldë lu José nu repi ianglë:

—Guashtë; gudëdchi me'dë; gulë gua con shni'a me'dë. Gulë gua nasesë guë'dchi shtë Egipto të ndë guëquërdë të hashtë iurë lë'ë na guënia'a guëabrí të ladzë të purquë lë'ë rëy Herodes tsatílill lë'ë me'dë parë gati me'dë.

¹⁴ Iurní guashtë José; bëru'unú rai' me'dë la'ni gue'lë parë Egipto. ¹⁵ Nga'li guquërdë rai' hashtë iurë lë'ë rëy Herodes guti. Zni guc cumplir lo quë naguni'i Dios por di'dzë nabëquë'ë muzë shtë më guahietë. Guni'i': "Hashtë naciuni Egipto guna'ba shinia".

Herodes gunibë'a gati ra llguë'në

¹⁶ Iurë lë'ë Herodes bédë'ë cuendë de quë lë'ë ra mago guluguë rall lë'ë rëy, iurní nalë bédchini llanë la'ni ldu'ull. Nu gunibë'all gati grë ra ngulë'në nanapë chupë izë parë guetë naquërdë Belén, con ra me'dë nananú guëdubi alreduerë lugar ni. Zni bë'në rëy según tiempë ecsactë naguni'i ra mago bëlua'alú mbelëgui'i lu rai'. ¹⁷ Zni guc cumplir lo quë naescritë por Jeremías, muzë shtë Dios:

¹⁸ Bini tubi bë ru'bë; grëtë' ra na'a naquërdë regiuni Ramá, bi'ni rai' nu guá ldu'u rai'.

Raquel rú'ni' por shíni' perë adë nídi'i mudë parë chu gunë consolar lë'ë rai' purquë grëtë' ra me'dë gunitilú rai'.

¹⁹ Perë despuësë guti Herodes, lë'ë ianglë shtë Dios bëlua'alú lu mbëca'ldë lu José catë quërdë rai' Egipto nu repi ianglë:

²⁰ —Guashtë; gudëdchi me'dë; gulë gua con shni'a me'dë të guëabrí të naciuni Israel stubi. Hia lë'ë mënë naguc shtu'u quini lë'ë me'dë, guti rall.

²¹ Iurní José guashtë. Biá'ai' me'dë con shni'a me'dë parë regiuni Israel. ²² Iurë José bini de quë Arquelao quëgnibë'a Judea shlugar shtádëll Herodes, bédzëbë José niáhi' ndë, perë lu mbëca'ldë gua tubi visi de quë guëgzëhi' regiuni shtë Galilea. ²³ Iurë bédchini rai' nga'li, iurní guquërdë rai' guë'dchi Nazaret. Zndë guzac parë guc cumplir lo quë naguni'i ra muzë shtë Dios guahietë: "Guërulë më Nazareno".

Lo quë naguni'i Juan Bautista

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 Tiempë dzë ni Juan Bautista bédchini Judea hashtë tubi shlatë catë adë quërdëdi'i mënë. Quëadi'dzë Juan diza'quë shtë Dios; ² guni'i':

—Gulë bë'në nadzë'ë mudë nabani të purquë hia lë'ë iurë bëga'a parë guëribë'a Dios shmënë më.

³ Lë'ë Juan na el quë naguni'i Isaías, muzë shtë Dios. Bëquë'ëi' shti'dzë Dios manërë rë':

Guini të tubi bë shtë tubi mënë narni'i fuertë lu tubi shlatë ru'bë: "Gulë bë'në preparar nezë shtënë Dadë.

Gulë bë'në preparar la'ni ldu'u të ziquë nezë ldi parë iurë guëdchini Dadë. Gulë gubani tubi vidë za'quë."

⁴ Lari shtë Juan nactsá'uhin con guitsë ladi camellë. Hia cinturón shtëni' na tubi gui'di, nu dau shtëni' guc shanchi nu dchini shtë mbee'zë lachi. ⁵ Iurní glli glli rdchini ra mënë shtë ciudá Jerusalén con ra mënë shtë guë'dchi shtë Judea con ra naquërdë lugar guëlladchi Jordán; rdchini rall parë guëquë diaguë rall shti'dzë Juan. ⁶ Iurë lë'ë ra mënë rshubë duldë rall duldë shtë rall lu Dios, Juan bëchu'bë nisë lë'ë rall la'ni guëë'gu Jordán.

⁷ Perë iurë guná Juan cantidá mënë religiusë fariseo nu saduceo, bédchini rall parë chubë nisë rall; guni'i Juan lu rall:

—Llëbni mbe'ldë, ¿chull bëtsëbë lë'ë të? ¿Pëzielú dani'i rllu'në të parë guëca'chilú të lu cashtigu dushë nanapë quë guëdchini? ⁸ Gulë bë'në obrë za'quë parë guëná mënë de quë guc cambi mudë nabani të, de quë bëabrí ldu'u të con Dios. ⁹ Nu adë rni'idi'i të la'ni ldu'u të gunë më perdunë lë'ë të sulë purquë na të llëbni Abraham. Rnia'a lu të si talë adë gúnëdi'i më recibir lë'ë të, napë më pudërë parë gunë më llëbni Abraham de guë'ë rë'. ¹⁰ Gunë më cashtigu ra mënë mal ziquë lë'ë guiubëaguë hia na listë parë guëchuguin hiaguë. Grëtë' ra hiaguë nadë rnë'edi'i nashi za'quë, chuguin nu tsequin lu gui'i. ¹¹ Guldía, na rchu'bë nisa lë'ë të con nisë parë guëlua'a de quë bë'në nadzë'ë të mudë nanabani të, perë el quë naze'dë despuësë de na, më ni guëzunéhi' ldu'u të nu guëne'e më Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të. Guëshe'ldë më Espíritu Santo ziquë be'lë të parë gac të limpi. Më ni napë más pudërë quë na; adë rúnëdi'i tucara ni siquierë guahia rachi shtënë më. ¹² Gunë më separar ra mënë mal entrë mënë za'quë. Hia lë'ë më napreparadë con palë guia'a më të parë guëzuné më

trigu të parë guëru'u gui'lli tubi cu'. Hia trigu tsutsa'u la'ni catë riutsá'uhin perë grëtë' gui'lli tsequi lu gui'i. Lë'ë gui'i nunquë adë reáldëdi'in.

Bëriubë nisë Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Iurní Jesús bédchini de Galilea hashtë rua' guëë'gu Jordán catë nanú Juan të parë guëchu'bë nisë Juan lë'ë më. ¹⁴ Primëre adë nédí'i Juan; répi' lu Jesús:

—Runë tucara chubë nisa por lë'ël perë lë'ël ze'dë lua.

¹⁵ Perë Jesús guni'i:

—Bëne'e sí iurne' purquë zni gac të parë guédé'na'a cumplir grë cusë za'quë naquëgnibë'a Dios.

Iurní lë'ë Juan guné ¹⁶ nu bëchu'bë nísí' lë'ë Jesús. Iurë Jesús gualú bëriubë nísí', lueguë bërú'ui' la'ni nisë; lueguë lueguë bëlla'lë lu gube'e hashtë guná më lugar catë quëbezë Dios nu guná Jesús lu Espíritu Santo shtë Dios; bédchíni' ziquë tubi palumë. Gulezënuhi' lë'ë Jesús. ¹⁷ Iurní bini më tubi bë, tubi voz nabëru'u lu gube'e naguni'i:

—Ndë'ë lë'ë shinia. Nalé rac shtua'a lë'i'. Nalé rquitë ldua'a rnahia lúhi'.

Niasiguë Satanás lë'ë Jesús
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 Lueguë lë'ë Espíritu Santo guanú lë'ë Jesús lu tubi lumë shlatë catë nídi'i mënë të guëtë'dë mëdzabë prëbë nihunë më cuntrë voluntá shtë Dios. ² Guquërelde më nga'li sin adë gudáudi'i më durantë cuarenta dzë nu cuarenta gue'lë. Despuësë bédchini galërdia'në ldu'u më. ³ Bédchini naná rsiguë; guabí'guëll lu më. Guní'ill:

—Si talë de verdá nal shini Dios, gunibë'a guë'ë rë' parë guëaquin guetështildi gaul.

⁴ Perë Jesús bëquebi:

—Sagradas Escrituras rni'i: "Lëdë niá'asëdi'i guetështildi guëbani nguii sino por grë di'dzë narni'i Dios".

⁵ Iurní lë'ë mëdzabë bia'a lë'ë më ciudá Jerusalén. Güe'pinull lë'ë më guëc iádu'u tubi partë más guía'a.

⁶ Iurní répill:

—Si talë gualdí rní'il nal shini Dios, bërú'ldë lë'ël hashtë lu guiu'u purquë Sagradas Escrituras rni'i:

Dios guëribë'a lë'ë ra ianglë të parë gapë rai' lë'ël nu guëldisë rai' lë'ël con guía'a rai' të parë ni tubi guë'ë gunënédi'i guëa'l.

⁷ Jesús bëquebi:

—Nu zac rni'i Sagradas Escrituras: "Adë rtë'dëdi'il prëbë Dios, Shtadë të. Adë rúnëdi'il obligar lë'i'."

⁸ Nu lë'ë mëdzabë bia'a Jesús lu tubi daní ru'bë, nu bëlua'a mëdzabë grë ra naciuni con lujë shtë rahin ziquë grë cusë za'quë nananú lu guë'dchiliu; ⁹ guní'ill lu Jesús:

—Na guënehia grëtë' ndë'ë cá'al si talë guëzullíbil lua, gúnël adorar na.

¹⁰ Iurní Jesús repi:

—Guabsú lua, Satanás, purquë Sagradas Escrituras rni'i: "Sulë Dios Shtadë të gúnël adorar. Sulë lë'ë më guëzu'bë diáguël shtí'dzi'."

¹¹ Iurní mëdzabë bësa'në Jesús. Lueguë bédchini ra ianglë. Bë'në rai' sirvë lu Jesús.

Jesús guzublú guëluá'ai' ra mënë shtë Galilea
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Iurë Jesús bini de quë Juan nanú lachigui'bë, iurní zia'a më parë regiuni shtë Galilea. ¹³ Perë adë bëá'nëdi'i më Nazaret sino quë guagla'guë më guquërelde më Capernaum, tubi guë'dchi naquë guëladchi rua' nisë ru'bë por nezë shtë regiuni Zabalón nu Neftalí. ¹⁴ Zndë guzac parë guc cumplir lo quë nabëquë'ë muzë shtë më guahietë; lëhi' Isaías. Nae-scritë zndë'ë:

¹⁵ Guë'dchi Zabalón nu Neftalí, nezë naquë rua' nisë ru'bë ladë cu' guía'a shtë guëë'gu Jordán, partë más zitu shtë Galilea catë quërelde ra nadë nádí'i më israelitë.

¹⁶ Ra mënë narëta' ndë, guquërelde rall lu nacahi perë guná rall tubi llini ru'bë.

Ra mënë naquërelde regiuni catë nanú shcaa'l shtë galgutí, nga'li bianí tubi llini ru'bë guná rall.

¹⁷ Dizdë iurní Jesús guzublú bë'në më predicar diza-quë nu guni'i më:

—Gulë bë'në nadzë'ë mudë nabani të purquë hia bëga'a iurë parë guëribë'a Dios lë'ë të.

Jesús guna'bë tapë nguii, gac rai' shmënë më
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Jesús zia'glá'guë më nezë rua' nisë ru'bë shtë Galilea. Guná më chupë nguii narë nga'li, tubi na Simón nu lë zac Pedro. Stubi nguii lë Andrés, bëchi Pedro. Na rai' pescadurë. Quëgluaguë rai' guë'shu la'ni nisë. ¹⁹ Iurní Jesús repi:

—Gulë gude'e naldë na të guna lë'ë të pescadurë shtë ra nguii; gue'dënu' të mënë lua.

²⁰ Mizmë iurní bësa'në rai' guë'shu nu guanaldë rai' lë'ë më.

²¹ Zia'a Jesús más delantë; guná më lu chupë bëchi ra më narëta', Jacobo nu Juan, shini Zebedeo. Nanú rai' la'ni barcu. Zúbëga'a rai' con shtadë rai'. Quëhunë rai' rumiendë guë'shu. Guna'bë Jesús lë'ë rai'. ²² Mizmë iurní bësëá'nëga rai' barcu con shtadë rai'. Guanaldë rai' lë'ë Jesús.

Jesús bëlua'a zihani mënë
(Lc. 6.17-19)

²³ Jesús zia'glá'guë më guëdubi Galilea. Quëglua'a më ra mënë la'ni iádu'u shtë rall cadë guë'dchi catë bédchini më. Quëadi'dzë më diza-quë shtë Dios lla tsutë mënë lugar catë rnibë'a Dios. Nu runë më rumëdi grëtë' clasë galguidzë nanapë ra mënë. Bënëac më ra narac llu'u. ²⁴ Bërë'tsë di'dzë naquëhunë Jesús hashtë guëdubi regiuni shtë Siria. Bédchinínú ra mënë grëtë' naquëzac zi lu galguidzë nu ra naquëhunë sufrir dulurë nu grë nanapë mëdzabë la'ni ldu'u rall nu

grétè' ra narati zini ra, nu ra narac galguidzè llunguè. Jesús bènëac ra mènè ni. ²⁵ Nalé zihani mènè guanaldè rall lè'è mè, mènè shtë Galilea nu guè'dchi shtë Decápolis nu Jerusalén. Lè'è què lè'è zihani mènè shtë regiuni Judea nu ra naquèrèldè stubi tèchi guèè'gu Jordán, guanaldè rall lè'è Jesús.

Libanè shtë Jesús

(Lc. 6.20-23)

5 Iurè Jesús guná lu ra mènè zihani, gùe'pi mè lu lumè shtë dani. Guzubè mè nga'li. Iurní shini gusè'dè mè bédèá rai' rdondè rai' catè zúbèga'a mè. ² Jesús guzublú caglua'a mè zndè'è:

³ —Dichusè ra mènè narac bè'a nanú nicidá gac rall limpi la'ni ldu'u rall, pues tsuté rai' catè rribè'a Dios.

⁴ Dichusè ra mènè naru'nè por duldè shtënè rall, pues Dios gunè consolar lè'è mènè ni.

⁵ Dichusè ra mènè nadu'u. Pues grè ra mènè ni gunè rall recibir guè'dchiliu catè guèdè'è Dios ca'a rall, guèquèrèldè rall.

⁶ Dichusè na ra mènè narac shtu'u parè gac rall limpi delantè lu mè; hia rëdchí ldu'u rall por lè'è mè.

⁷ Dichusè ra mènè narga'a ldu'u sa' rall; pues zni rga'a ldu'u mè lè'è rall.

⁸ Dichusè ra mènè nalimpi ldu'i; mènè ni guená rall lu Dios.

⁹ Dichusè ra mènè narguté en paz parè ra mènè; pues Dios gulè mè ra mènè ni shini Dios.

¹⁰ Dichusè ra mènè narzac zi purquè quèhunè rall cumprir shti'dzè Dios; pues tsuté rall catè rribè'a mè.

¹¹ Dichusè na tè iurè lè'è ra mènè rni'i guidzè lè'è tè nu iurè rzunaldè mènè lè'è tè nu iurè lè'è mènè guèni'i bishi cuntrè lè'è tè purquè na tè shmèna. ¹² Mizmè manèrè shtadè guèlú tè guzunaldè rall muzè shtë Dios naguquèrèldè más guahietè què lè'è tè. Gulè bèquitè ldu'u tè nu tsu lègrè ldu'u tè purquè gunè tè recibir tubi premi ru'bè lu gube'e.

Na tè ziquè zedè nu llni

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Lè'è tè na tè ziquè zedè entrè ra mènè shtë guè'dchiliu rë' tè parè adè rshínidi'iru'u mènè. Si talè zedè guèdchíguèdi'i, ¿lla gunè nguui tè guèabré sabor shtë zedè? Hia adè rllu'idi'in sino parè què guèzebin nu parè guèlú mènè guèquin.

¹⁴ Lè'è tè na tè ziquè llni parè mènè narèta' lu guè'dchiliu. Tubi ciudá nazúbèga'a guèc tubi dani, adè gáquèdi'i guèca'chiluhin. Adè rca'chi ldu'udi'il lu mènè llni nanápèl. ¹⁵ Adè gáquèdi'i subè llni la'ni tubi tèpè; más bien zubin guia'a tè parè guèzianí tè guená mènè nananú la'ni hiu'u. ¹⁶ Zni zac lè'è tè, gulè bè'nè ziquè llni narabtsè'è delantè lu ra mènè tè parè guená mènè cusè za'què nacanihunè tè; iurní ra mènè gunè rall alabar Shtadè tè, mè naquèbezè gube'e.

Bèlua'a Jesús shcuendè lèy

¹⁷ Adè rúnèdi'i tè llgabè zelda lu guè'dchiliu parè guèdè'a fin lèy shtë Moisés, nilè parè guèdè'a fin enseñansè shtë ra muzè nabiadi'dzè shti'dzè Dios guahietè. Adè zèldèdia'a parè guèdè'èhia fin sino parè guèluá'ahia pè runè cuntienè shti'dzè rai'. ¹⁸ Purquè guldía rnia'a lu tè, mientras nanú gube'e nu guè'dchiliu, ni tubi partè shtë lèy, ni tubi puntè shtë letrè ni partè mitu'nè shtë lèy, adè gunè fáltèdi'in. Grétè' napè què gac cumpririn. ¹⁹ Por ni grétè' nadè rúnèdi'i casè cualquier mandamientè shtë lèy, aunquè más mitu'nè partè shtë mandamientè, nu rluá'all ra mènè lu mizmè zni, pues runè tucarè gáquèll mè nalasáquèdi'i catè rribè'a Dios. Perè grétè' el què narzu'bè diaguè nu quègluá'all gunè mènè cumprir grè puntè shtë lèy, ni runè tucarè gáquèll más mè lasac lugar catè rribè'a Dios. ²⁰ Na rnia'a lu tè, si talè adè nádi'i conductè shtënè tè más naza'què què conductè shtë ra mènè religiosè fariseo nu ra mèsè shtë lèy, jamás adè tsutédi'i tè catè rribè'a Dios.

Caglua'a mè lla na llanè

(Lc. 12.57-59)

²¹ Lè'è tè bini tè ra shtadè guèlú hia'a guni'i rai': "Adè quínidi'il mènè; cualquier narguini sáhi' pues napè què gac juzgar mènè ni". ²² Perè na rnia'a lu tè, grétè' el què naná rldè lu sáhi', nápèll culpè lu nagunè juzguè. El què narushtiá lu sáhi', napè què gac juzgar mènè ni lu Junta Suprema. El què narni'i lu sáhi': shènè, nanú peligrè tsall lu gui'i shtë gabildi.

²³ Zni si talè lé'èl rac shtú'ul guèdè'èl ofrendè lu bècu'guè nu nga'li rëagná ldu'ul de què bèldènul sa'l, ²⁴ bèsèa'nè ofrendè shtënèl cu' bècu'guè; iurní guagná béchil tè parè tsu en paz con lé'èll; iurní sí, zac guèabril lu bècu'guè tè parè guèdè'èl ofrendè lu Dios. ²⁵ Si talè chu guèdchi'bè demandè cuntrè lé'èl, iurè zianul mènè ni nezè, gulè gac tè de acuerdè lueguè tè parè adè gúnèdi'i mènè intriegu lé'èl lu juèsi, purquè iurní juèsi gúnèll intriegu lé'èl lu ra soliar tè parè guèldaguè rall lé'èl lachigui'bè. ²⁶ Guldía rnia'a, nga'li guèrú'udi'il hashtë quíllil lúltimè centavè nanazé'bil.

Jesús bèlua'a shcuendè duldè adulteri

²⁷ Lè'è tè bini tè lo què naguni'i mènè antsè: "Adè rquènúdi'il tse'lè mènè". ²⁸ Perè na rnia'a lu tè, cualquier lo què naná rzebi ldu'u ra na'a más què tsé'lèll, hia bè'nè mènè ni duldè adulteri la'ni ldu'ull. ²⁹ Si talè slul ladè ldi napè culpè quèhúnèl duldè, gulú slul tè parè guèrú'ldèlin zitu. Más mejurè guènití tubi slul no sea què tsal guèdubi cuerpè shtënèl la'ni gabildi. ³⁰ Si tubi guiá'al ladè ldi napè culpè quèhúnèl duldè, béchuguè guiá'al, bèru'ldin zitu; mejurè guènití tubi partè shtë cuerpè, lèdè guèdúbidi'i cuerpè shtënèl tsal la'ni gabildi.

Jesús bëlua'a schcuendë divurci

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ 'Nu zac guni'i ra mënë guahietë: "Grëtë' el quë narlé tse'lë, napë quë guëdë'ë nguiu tubi cartë shtë divurci ca'a tsé'li". ³² Perë na rnia'a lu të, si talë gunë nguiu divorciar tsé'li' por tubi cusë de nadë, quësinill lë'ë tsé'lëll lu duldë adulteri. Grë ra naca'a na'a divorci adë pues hia bé'nëll duldë adulteri. Por tubsë motivë tsu divurci, si talë bëdzëlënull stubi nguiu.

Jesús bëlua'a shcuendë ra jurë

³³ 'Nu zac bini të de quë guni'i ra shtadë guëlu hia'a: "Jamás adë guësá'nëdi'i të gunë të cumplir lo quë narunë jurar delantë lu Dadë Dios". ³⁴ Perë na rnia'a lu të, adë rúnëdi'i të jurar por ni tubi rsunë; adë rúnëdi'i të jurar por lo quë nananú gube'e purquë gube'e na trunë shtë Dios. ³⁵ Adë rúnëdi'i të jurar por guéd'chiliu purquë nahin catë zu guëa' më; ni adë rúnëdi'i të jurar por Jerusalén purquë ni na tubi ciudá ru'bë shtë rëy narnibë'a más. ³⁶ Adë rúnëdi'i të jurar por lo quë nananú guéquël purquë adë gáquëdi'i gúnël gan gac tubi guitsë guéquël naquichi u nagasë, ni tubi guít-së'në. ³⁷ Nadë más gulë guni'i: "Aha" u "Aquëdi'i" purquë lo quë nardchi'bë guëc di'dzë ni ze'dë de mëdzabë Satanás.

Si talë chu cubë tubi ladë lul bëdë'ë stubi ladë

(Lc. 6.29-30)

³⁸ 'Lë'ë të bini të de quë guni'i mënë guahietë: "Gulú slu sa'l, el quë nagulú slul, nu gulú lai' sa'l, el quë nagulú lai'l". ³⁹ Perë na rnia'a, adë rzutí'pëdi'il lu ra hiumberë mal; al contrari si talë chu cubë tubi ladë lul, bëdë'ë stubi ladë. ⁴⁰ Si talë chu quëgdchi'bë demandë u rac shtú'ull quëdchisull manguë shténël, bëdë'ë manguë shténël con shabë guítsël të gua'a mënë ni. ⁴¹ Si talë chu gunë obligar lë'ël guá'al tubi bultë tubi kilómetro, bia'ain chupë kilómetro. ⁴² Cualquier tubi naquëgna'bë tubi prështë, bëdë'ëin nu adë rdchi-grëdi'il nezë téchil sino bëdë'ë lo quë narac shtu'u mënë.

Gulë gac shtu'u ra enemigu shtënë të

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ 'Nu zac bini të lo quë naguni'i mënë antsë: "Gac shtú'ul amigu shténël perë guená túshël lu ra enemigu shténël". ⁴⁴ Perë na rnia'a, gulë gac shtu'u ra enemigu shtënë të. Gulë guna'bë lu Dios parë grë ra narzunaldë lë'ë të. ⁴⁵ Si talë quëhunë të cumplir grë ra cusë rë', gac të shini Dios nacabezë gube'e. Lë'ë më rshe'ldë më llni ngubidzë parë grëtë' mënë, parë mënë mal nu mënë za'quë. Lë'ë më ldaguë më guiu parë ra mënë naná tubldí shcuëndi' nu parë ra mënë nanádi'i tubldí shcuëndi' lu Dios. ⁴⁶ Si talë lë'ë të nadë más rac shtu'u të ra narac shtu'u lë'ël çpëllë premi gápël? purquë grë ra narunë cubrë impuestë rac shtu'u rall sa' rall. ⁴⁷ Si talë nadë más runë të saludar

con cariñi ra mënë bëchi sa' të çpë bien canihúnël? Pues ra naná guënëdi'i Dios runë rall saludar sa' rall. ⁴⁸ Gulë bë'në cumplir con grë mënë; gulë gac të ziquë Shtadë të naquëbezë gube'e; ni tubi faltë nápëdi'i më.

Ra obrë za'quë

6 'Adë rluá'adi'i të obrë za'quë delantë lu ra mënë nadë más parë guená mënë lu të purquë si talë runë të zni, Shtadë të naquëbezë gube'e adë guënë'edi'i më premi ca'a të. ² Por ni lë'ë të iurë rdë'ë të gu'në ca'a nabënapëdi'i, adë rú'ldëdi'il damburë parë guená mënë; adë gúnëdi'il ziquë mënë falsë, ziquë runë ra mënë naná ziquë guetë nadchi'bë lu dchi'li. La'ni ra iádu'u shtënë rall nu nezë rdë'ë rall gu'në të parë rna ra mënë, parë guëni'i za'quë ra mënë de lë'ë rall. Perë guldía rnia'a lu të, hia napë rall labansë shtë mënë naná lúniquë premi nagunë rall recibir. ³ Perë iurë lë'ë të guëdë'ë të gu'në ca'a nabënapëdi'i, gulë bë'nin manërë naga'chi. Hia lë'ë Shtádël naquëbezë gube'e, rna më grë lo quë naquëhúnël naga'chi. Lë'ë më guëne'e më tubi premi cá'al.

Jesús bëlua'a lla guadi'dzënú mënë Dios

(Lc. 11.2-4)

⁵ 'Turë lë'ë të gunë të orar, adë rúnëdi'i të ziquë runë ra mënë naná falsë. Rquitë ldu'u rall gunë rall orar të guená mënë lu rall; rzuldí rall la'ni iádu'u nu rzu rall shquini shtë nezë të parë guená ra mënë lo quë naquëhunë rall. Guldía rnia'a lu të, hia napë rall lúniquë premi nagunë rall recibir. ⁶ Perë iurë lë'ë të gunë të orar, gulë guëu' la'ni hiu'u cuartë shtë të. Bësë'au rua' hiu'u; iurní bë'në orar; guni'i lu Dadë Dios naquëbezë gube'e, sulë lë'ë më con lë'ël. Rac bë'a më lo quë nanú la'ni ldú'ul; iurní Shtádël naquëbezë gube'e guëne'e më lo quë naquëgná'bël.

⁷ 'Turë gúnël orar, adë rúnëdi'i të oraciuni zihani vultë ziquë runë ra mënë nanádi'i më israelitë. Runë rall llgabë guini Dios di'dzë shtë rall por ruadi'dzë rall zihani di'dzë. ⁸ Adë rúnëdi'i të zni ziquë lë'ë rall purquë lë'ë Dadë hia rac bë'a më grë lo quë narqui'ni të antsë guëna'bë të lúhi'. ⁹ Por ni rnia'a lu të, gulë bë'në orar lu më zndë'ë:

Dios, nal Shtadë na'a naquëbezë gube'e.

Rac shtu'u na'a gunë grë mënë alabar lë'ël de verdá.

¹⁰ Rac shtu'u na'a guëribé'al grë mënë, sullibi rall lul.

Ziquë quëhunë ra ianglë cumplir voluntá shténël lu gube'e, rac shtu'u na'a grë mënë narëta' lu guéd'chiliu, gunë rall cumplir lo quë narac shtú'ul.

¹¹ Bëne'e nagáu na'a dzë con dzë.

¹² Bë'në perdunë duldë shtë na'a; zni lë'ë na'a rdë'në na'a perdunë duldë narunë ra mënë cuntrë lë'ë na'a.

¹³ Adë rdë'edi'il permisi guëtë'dë mëdzabë prëbë lë'ë na'a të ldaguëdi'i na'a lu duldë.

[Purquë lë'ël rñibé'al gube'e nu lë'ël nápël grë derechë nu llëru'bë na pudërë shténël.

Nápëdi'il fin. Amén.]

¹⁴ Si talë lë'ë të gunë të perdunë ra mal nabë'në mënë cuntrë lë'ë të, zni zac Dadë naquëbezë gube'e gunë më perdunë lë'ë të. ¹⁵ Perë si talë adë nēdi'i të gunë të perdunë sa' të duldë narúnëll cuntrë lë'ë të, tampuquë Dadë naquëbezë gube'e gúnēdi'i më perdunë duldë shtë të.

Jesús bëlua'a lla gunë mënë ayunë

¹⁶ Iurë lë'ë të gunë të ayunë, adë rëa'nēdi'i të tristë cumë ziquë runë ra mënë naná falsë purquë lë'ë rall rzu rall tristë; runë rall seri no más parë guëna ra mënë de quë quëhunë rall ayunë. Guldía rnia'a lu të, hia napë rall grë lo quë nagunë rall recibir ziquë premi. ¹⁷ Perë lë'ë të iurë gunë të ayunë, gulë tsu nalëgrë; gulë bëzunë lë'ë të bien bien ¹⁸ të parë iurë guëna mënë lul, adë guëdéd'i'i mënë cuendë de quë lë'ël quëhúnëll ayunë. Nadë más sulë lë'ë Dadë Dios naquëbezë gube'e, më ni rna lo quë naquëhúnëll. Lë'ë më napë më cuendë nu gunë më honrar lë'ël.

Galricu lu gube'e

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Adë rúnēdi'i të muntuni zihani cusë lu guédchiliu catë lë'ë ra mbichuguë rzalú ma grëtë' ra cusë, catë rna'zi tēn gui'bë nu rllin; nu riuté nguba'në parë rbaa'nëll ra cusë. ²⁰ Más bien gulë bë'në muntuni tesurë lu gube'e catë adë nídi'i ra mbichuguë nu adë guëzalúdi'i mahin, catë adë rná'zidi'i tēn gui'bë. Ra nguba'në adë riutédi'i rall nga'li parë cuanë rall. ²¹ Catë nacuetša'u tesurë shtë'nëll, ndë rac shtú'ul guëbánil.

Slu hia'a na ziquë lámpara

(Lc. 11.34-36)

²² Si talë rdé'ël sí parë guënbë'a Dios lë'ël, na ziquë slul naná bien nu guëdubi cuerpë shtë'nëll quëbezënú llni ²³ perë si talë adë nēdi'il tsasël shti'dzë Dios, blac llëru'bë na nacahi la'ni ldu'ul. Nahin ziquë slul naná mal; guëdubi cuerpë quëbezin nacahi.

Dios nu lë'ë ra cusë shtë guédchiliu

(Lc. 16.13)

²⁴ Adë gáquēdi'i gunë mënë sirvë lu chupë lamë, purquë tubi lamë adë rac shtú'udi'i mënë lë'ëll; stubi lamë rac shtú'ull. Quëhúnëll rēspēti tubi lamë perë hia stubi lamë quëhúnëll desprēci. Tubsë lamë nápēl. Si talë Dios na lamë shtë'nëll, iurní gúnēll lo quë narac shtu'u më; perë si talë dumí na lamë shtë'nëll, iurní Dios adë nádi'i' shlámēll.

Quëhapë Dios ra shíni'

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Rnia'a lu të iurne', adë rquēdi'nidi'i ldu'u të por lo quë nagáu të u por lo quë nagú të parë guëbani të, ni por shabë të parë nagacu të. Más lasac vidë quë dau; lë'ë shcuerpë të más lasac quë shabë të. ²⁶ Gulë guná lu ra ma'ñi naná riasë, adë rcabnídi'i ma, nilë adë

rcá'adi'i ma cusechë parë cuetsá'uhin, perë sin adë guëtéd'dēdi'i, Dadë shtë të naquëbezë gube'e quëgne'e më grëtë' nagáu të. Más lasac të quë ra ma'ñi. ²⁷ ¿Chu de lë'ë të por tantë rquēdi'ni ldu'ul, guëbánil tubi dzë más?

²⁸ ¿Pēzielú rquēdi'ni ldu'u të por shabë të? Gulë guná, lla riaru'bë guë'ë lachi. ²⁹ Adë rúnēdi'i guë'ë dchi'ni perë rnia'a lu të, rēy Salomón con guëdubi galëljë shtëni', adë guzú zá'quēdi'i' cumë ziquë ra guë'ë. ³⁰ Chulë rlua'a guë'ë lachi nedzë, quëhunë Dios; perë glii guëbidchi guë'ë nu tsequin lu gui'i. ¿Pë adë gápēdi'i më lë'ë të? lë'ë të naná rialdí ldu'i du'pë.

³¹ Por ni rnia'a lu të, adë rquēdi'nidi'i ldu'u të nu adë rní'idi'i të: "¿Pë cha guédáuha'a?" u "¿Pë cha guédí hia'a?" u "¿Ca guëru'u shába'a?" ³² Pues grë mënë nanadë guënédi'i Dios, zianaldë rall tēchi ra cusë ni. Perë lë'ë të napë të tubi Shtadë të naquëbezë gube'e; rac bë'a më grë lo quë narqu'nil. ³³ Primëre gulë guanaldë tēchi nezë catë rnibë'a Dios ziquë rēy. Gulë bë'në cumprir lo quë narac shtu'u më, iurní gunë të recibir grë cusë narqui'ni të parë guëbani të.

³⁴ ¿Pēzielú rquēdi'ni ldu'ul nedzë por ra cusë naze'dë glii? Nanú sufsientë problemë parë nedzë.

Adë rúnēdi'il juzguë sa'l

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 Adë rúnēdi'i të juzguë sa' të, purquë gunë më juzguë lë'ë të mizmë manërë ziquë quëhunë të juzguë sa' të. ² Gunë më juzguë lë'ë të mizmë manërë narunë të. Mizmë varë naguishi të con sa' të, mizmë varë ni quishi Dadë Dios con lë'ë të. ³ ¿Pēzielú rnal lu gui'lli nananú la'ni slu sa' perë adë rná'di'il la'ni slul nanú tubi trunquë ru'bë? ⁴ ¿Lla gúnēll guëni'il lu sa'? "Bëne'e sí guëgúa gui'lli nananú slul" perë nanú tubi trunquë la'ni slul. ⁵ Na të falsë; gulú trunquë nananú la'ni slul; iurní sí, guënal bien parë cul gui'lli nananú la'ni slu sa'. ⁶ Nanú mënë ziquë mbecu dushë narahuë'. Adë rúnēdi'i rall rēspēti cusë santu shtë Dios. Na rall ziquë guchi narlú guëc tubi perla nu rëabrí ma të re'dë ca'në ma lul. Adë ruadí'dzēdi'i të dí'dzë santu lu nanēdi'i tsasé verdá shtë Dios.

Gulë guna'bë; gulë bēsēdchi rua' puertë

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Gulë guna'bë lu Dios grëtë' lo quë narac shtu'u të. Lë'ë më guëne'e mëhin. Gulë quilin të parë guëdzëlë tēhin. Gulë bēsēdchi rua' puertë të parë guëlla'lin.

⁸ Grë mënë natsagla'guë guëna'bë lu Dios, gúnēll recibirin; grë mënë narguili cusë shtë Dios, guëdzelin. El quë naná ziquë tubi nguiau narna'bë fuertë rua' nezë, guëlla'lë puertë parë lë'ëll.

⁹ ¿Chu tubi de lë'ë të si talë guëna'bë shínil guetēshtildi gáuhi'; ni mudë guëdéd'el tubi guë'ë gáuhi'? ¹⁰ ¿Ni mudë guëdéd'el tubi mbe'ldë iurë shínil rnáb'ëll mbeldë gáuhi'? ¹¹ Si talë lë'ë të na të mal, nu rac bë'a të guëdéd'ë të cusë za'quë lo quë narna'bë shi-ni të, más segurë Shtadë të naquëbezë gube'e, guëne'e më cusë za'quë lo quë narna'bë të lu më.

¹² Manërë lo quë narac shtú'ul gunë mënë tratë lë'ël, mizmë manërë ni gulë bënë tratë sa'l. Zni si talë quëhúnël cumplir règlë ni, canihúnël cumplir lëy nu lo quë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë.

Rua' puertë nanáde'e
(Lc. 13.24)

¹³ Gulë tsuté nezë rua' puertë nu nezë ca nade'e purquë rua' puertë nu nezë narniti mënë, nalé shlaguin nu napin zihani lugar. Cantidá mënë riuté rall nga'li. ¹⁴ Perë puertë nu rua' nezë nade'e catë napë mënë vidë sin fin, tubldí nahin nu trabaju riuté mënë nga'li. Du'psë mënë riuté lu nezë ni.

Nashi naquë lu hiaguë rlua'ain pë hiaguin
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Gulë gupë cuidadë con ra mësë falsë naná rni'i ru-adi'dzë rall shti'dzë Dios. Ze'dë rall; por fuërë rlua'a rall ziquë lli'li perë dentrë la'ni ldu'u rall na rall ziquë ma dushë. ¹⁶ Lë'ë të gac bënë a të u gunguë bënë a të chu na rall por lo quë narunë rall. Pues adë rldáguëdi'i të uvë lu ra hiaguë guitsë. Tampuquë nídi'i mudë guëldaguë të belda'u lu hiaguë guitsëbé. ¹⁷ Zni nahin, grétë' hiaguë za'quë rne'e nashi za'quë perë hiaguë mal rne'e nashi mal. ¹⁸ Lë'ë hiaguë za'quë adë gáquëdi'i gudë'ëin nashi mal. Ni tampuquë tubi hiaguë mal gáquëdi'i guëdë'ëin nashi za'quë. ¹⁹ Grétë' hiaguë nadë rdé'ëdi'i nashi za'quë, chuguin nu tsequin lu gui'i. ²⁰ Zni gac bënë a të mënë za'quë nu mënë mal por lo quë narunë rall.

Lëdë grédi'i mënë tsuté rall catë rribë'a Dios
(Lc. 13.25-27)

²¹ Lëdë grédi'i narni'i lua: "Dadë, Dadë", tsuté rall catë rribë'a Dios sino nadë más el quë narunë cumplir voluntá shtë Dadë naquëbezë gube'e, ni sí quëgnibë'a mënë lë'ëll. ²² Iurë lë'ë iurë guëga'a, dzë ni cantidá mënë guëni'i rall lua: "Dadë, lë'ë na'a biadi'dzë na'a shti'dzël nu por lël gulú na'a mëdzabë nananú la'ni ldu'u mënë. Bëdë'në na'a zihani milagrë iurë guni'i na'a lël." ²³ Perë iurní guënia'a lu mënë ni: "Jamás adë guënédia'a lë'ë të. Gulë guabsú lua purquë na të mënë mal."

Comparaciuni shtë chupë hiu'u
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴ Zni na el quë narquë diaguë nu quëhúnëll lo quë narnia'a, nall cumë ziquë tubi nguii nariasé nu bész'all lídchill lu cimientë shtë guë'ë. ²⁵ Bëdchini guiu; guaru'bë nisë guëë'gu; bëru'u mbë dushë; bédí'ahin hashtë guëa' hiu'u perë adë guláguëdi'i hiu'u purquë napin cimientë nazubë lu guë'ë. ²⁶ Perë el quë narini shti'dza perë adë rúnëdi'ill cuendë lo quë narnia'a, nall ziquë tubi nguii tuntë nanédi'i tsasëll. Bész'all lídchill lu iu'lli. ²⁷ Bëdchini guiu; guaru'bë nisë guëë'gu; bëru'u mbë dushë nu bédí'ahin guëa' hiu'u. Gulaguë hiu'u purquë nídi'i cimientë guetë. Nalé tubi cusë dushë guc nga'li.

²⁸ Iurë Jesús gualú biadi'dzë më lu ra mënë, nalé bëdzëguëë' ldu'u rall nu guasé ldu'u rall por ldai' shtë më. ²⁹ Caglua'a më cumë ziquë el quë nanapë pudërë, lëdëdi'i ziquë ra mësë shtë lëy nananú entrë lë'ë rall.

Jesús bënëac tubi narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi'
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 Iurë bietë Jesús lu dani, cantidá mënë zianaldë rall lë'ë më. ² Iurní guabi'guë tubi nguii narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi'. Bëzullíbill lu më. Répill: —Dadë, si talë rac shtú'ul, nápël pudërë gunëáquël na; guëzunël ladia.

³ Iurní Jesús bédchi'bë më guia'a më guëquëll nu guni'i më:

—Rac shtua'a, suné ládil.

Iurë lë'ë më guni'i zndë'ë, grë galguidzë ru'dzë bëac. ⁴ Jesús repi:

—Bëquë diaguë, adë chu lu ruadí'dzëdi'ill; nadë más guaguë'në presentar lu bëshuzi nu bédë'ë tubi ofrendë lo quë narnibë'a Moisés të parë grétë' mënë, guëdë'ë rall cuendë de quë lë'ël bëáquël nu guc límpil de galguidzë shtë'nël.

Bënëac Jesús tubi muzë shtë capitán
(Lc. 7.1-10)

⁵ Iurë guaté Jesús guë'dchi Capernaun, tubi capitán rumanë guabí'guëll lu më nu bënë'nëll ruëguë. ⁶ Répill lu Jesús:

—Dadë, shmuza rac llú'ull galguidzë llunguë.

Nagá'all lidcha. Nalé quëhúnëll sufrir lu galguidzë.

⁷ Jesús guni'i:

—Na tsahia parë gunëaca lë'i'.

⁸ Capitán bëquebi:

—Dadë, rúnëdi'i tucara tsal lidcha; adë chu nádia'a.

Nadë más gunibë'a nu bédë'ë tubsë di'dzë, iurní guëac shmuza. ⁹ Mizmë na runa lo quë narni'i ra narnibë'a na, nu napa suldadë bajo ordë shtëna. Iurë rnia'a lu tubi suldadë, tsall; pues riáll. Iurë rnia'a guídëll, pues lueguë rídëll. Iurë rribë'ahia tubi shmuza tsaguë'nëll lo quë narac shtua'a, rzu'bë diáguëll shti'dza.

¹⁰ Iurë Jesús bini di'dzë ni, nalé guasé ldu'u më. Guní'i më lu ra nazianaldë lë'ë më:

—Guldía rnia'a lu të, guëdubi naciuni Israel nunquë bédza'guëlúdia'a tubi nguii nariáldí ldu'i shti'dza ziquë nguii rë'. ¹¹ Rnia'a, cantidá mënë guëru'u rall de grë ladë shtë guë'dchiliu. Guidë rall të parë subënú rall Abraham nu Isaac nu Jacob parë gaunú rall mënë ni catë rribë'a Dios gube'e. ¹² Perë nanú mënë nabini shti'dzë më de quë guëribë'a më ziquë rëy; guëru'u rall tēchi fuërë catë nacahi. Nga'li gu'në rall nu guëchushí lai' rall.

¹³ Iurní Jesús guní'i' lu capitán:

—Bëagzé lídchil; hia shmúzël bëac tal ziquë gualdí ldú'ul.

Lë'ë muzë ni bëáqui' mizmë iurë ni.

Bënëac Jesús suëgrë Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Jesús gua lidchi Pedro. Nga'li guná më naga'a suëgrë Pedro. Na'a ni rac shldi ru'bë. ¹⁵ Iurní guna'zi më guia'a na'a. Lueguë bëru'u shldi. Iurní suëgrë Pedro guashtëhi' nu bë'ni' sirvë lu rai'. Bëdë'ëi' nagáu rai'.

Bënëac Jesús zihani mënë narac ll'u

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Iurë gue'lë gu', be'dënu' mënë zihani sa' rall lu Jesús. Be'dënu' rall ra nanapë mëdzabë la'ni ldu'u rall; con tubsë di'dzë rgu më grëtë' ra mëdzabë. Nu zac bë'në më rumëdi grëtë' ra nanapë galguidzë. ¹⁷ Zndë guzac parë gac cumplir lo quë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë. Guni'i Isaiás: "Lë'ë më bia'a më galguidzë shtëna'a nu lë'ë më bia'a më grëtë' debilidá shtëna'a".

El quë narac shtu'u tsanaldë lë'ë Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Iurë guná Jesús cantidá mënë bédëá rdondë catë zubë më, gunibë'a më parë tédë ra shini gusë'dë më stubi tëchi nisë. ¹⁹ Tubi mësë shtë lëy guabí'guëll lu Jesús nu répill:

—Mësë, rac shtua'a sënaldá lë'ël cualquier lugar ca tsal.

²⁰ Jesús bëquebi:

—Ra ma lachi napë cuevë shtë ma. Ra ma'ñi napë bëche'zë llicu hiaguë perë na, adë nápëdia'a catë guëcu'guë guëca aunquë nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu.

²¹ Stubi nguiu naganaldë lë'ë Jesús repi lu më:

—Dadë, bëne'e sí, primëre tsaca'cha shtada, iurní gue'dë nalda lë'ël. Gaca shmënel iurní.

²² Jesús guni'i:

—Gude'e naldë na lueguë. Nanú mënë nadë rialdídi'i ldu'u shti'dza parë guëca'chi rall ra tëgulë.

Bëcue'dchí Jesús nisë nu mbë

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Iurní guaté Jesús la'ni barcu con ra shini gusë'dë më ²⁴ parë bédchini mbë lu nisë. Nalé fuertë bédchini mbë. Gutë zili nisë la'ni barcu. Jesús naga'si më.

²⁵ Iurní ra shini gusë'dë më guacua'ñi rai' lë'ë më nu repi rai':

—Dadë, bëlá lë'ë na'a. Aquë zátia'a iurne'.

²⁶ Lë'ë më guni'i' lu rai':

—¿Pëzielú nalé rdzëbë të? ¿Pë hia adë rialdídi'i ldu'u të na?

Iurní guashtë më nu guni'i më guëc mbë nu guëc nisë ru'bë. Lueguë gurëdchí nisë. ²⁷ Hia ra nguiu naná zënu' më, nalé bédzëguë' ldu'u rai'. Guasé ldu'u rai'. Guni'i rai':

—¿Chull më rë'? Rzu'bë diaguë mbë nu nisë shti'dzi'.

Chupë nguiu nananú mëdzabë la'ni ldu'i

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Iurë Jesús bédchini stubi ladë rua' nisë, ladzë ra më gadareno, chupë nguiu bëru'u la'ni catë bëga'chi tëgulë. Guabi'guë rall lu më. Guërupë rall napë rall mëdzabë la'ni ldu'u rall. Nalé nadushë rall. Ni tubi adë chu ráquëdi'i rdëdë nezë catë nanú rall. ²⁹ Iurní guzublú gurushtiá rall fuertë:

—¿Pëzielú riutël con lë'ë na'a, Jesús shini Dios? ¿Gu bédchínal ndë'ë parë guëzac zil lë'ë na'a antsë guëga'a tiempë?

³⁰ Zitu rëta' cantidá ra guchi. Quëháu ra ma gui'lli.

³¹ Ra mëdzabë bë'në rall ruëguë lu Jesús; guni'i rall:

—Si talë guëgul lë'ë na'a la'ni ra nguiu rë', perë bëne'e permisi të guëdëu' na'a la'ni ra guchi.

³² Iurní Jesús repi:

—Gulë gua.

Lueguë bëru'u mëdzabë la'ni ra nguiu ni. Guaté rall la'ni guchi. Lueguë grëtë' ra guchi zia'a guëllu'në nasë; gulaguë ra ma catë rlaguë guiu'u rua' nisë ru'bë. Guaté ma la'ni nisë. Bëlda'u nisë ra ma; lueguë guti ra ma.

³³ Hia naquëhapë guchi bëllu'në rall hashtë guë'dchi nu guzublú biadi'dzë rall lo quë naguc, nu shcuendë ra nguiu nagú mëdzabë la'ni ldu'u rai'. ³⁴ Iurní grë mënë shtë guë'dchi bëru'u rall; guagná rall catë quëbezë Jesús. Iurë guná rall lu më, bë'në rall ruëguë de quë guëru'u më ladzë rall.

Bënëac Jesús tubi narac llunguë

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 Iurní Jesús guaté la'ni barcu parë tédë më stubi tëchi nisë. Iurní bédchini më guë'dchi shtë më.

² Nga'li bédchininú mënë tubi narac ll'u'u galguidzë llunguë. Nagá'all lu daa'. Iurë Jesús guná rialdí ldu'u rall, repi më lu narac ll'u'u:

—Lë'ël, adë riádi'i ldu'ul. Naperdunë duldë shtënel.

³ Iurní bédá mësë narlua'a lëy guni'i rall la'ni ldu'u rall: "Hiubrë rë' blac di'dzë dzabë ruadí'dzëll cuntrë Dios". ⁴ Parë guc bë'a Jesús pë llgabë quëbezënu' rall. Iurní repi më:

—¿Pëzielú runë të llgabë mal? ⁵ ¿Pë más sencigi guë-

nia'a lu narac ll'u'u: "Naperdunë duldë shtënel", u guënia'a lull: "Guashtë nu bëagzé"? ⁶ Parë gac bë'a të nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, nu parë gac bë'a të napa pudërë parë guna perdunë duldë shtë mënë.

Iurní repi më lu narac ll'u'u:

—Guashtë; bëtëá shtaa'l nu bëagzé lídchil.

⁷ Lë'ë narac galguidzë llunguë guasuldill nu bëagzëll lídchill. ⁸ Guná mënë lull, iurní bédzëguë' ldu'u rall. Guni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios. Bë'në rall alabar lë'ë Dios purquë bédë'ë më pudërë ru'bë guia'a tubi nguiu.

Guna'bë Jesús Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Jesús bëru'u më nga'li. Guná më lu tubi nguiu lë Mateo. Zúbëga'all lugar catë rúnëll cubrë impuestë. Iurní repi më:

—Gude'e naldë na.

Iurní Mateo guasuldí nu guanáldëll lë'ë Jesús.

¹⁰Guzac iurë Jesús caniháu la'ni tubi hiu'u, cantidá mënë narunë cubrë impuestë nu zihani pecadurë béd-chini rall nga'li parë gulezënú rall lë'ë më lu mellë. Guzubënú rall lu mellë con Jesús nu con ra shini gusë'dë më. ¹¹Perë ra fariseo iurë guná rall lu ra mënë ni, guna'bë di'dzë rall lu shini gusë'dë Jesús:

—¿Pëzielú mësë shtë të quëhaunull ra pecadurë nu con ra mënë narunë cubrë impuestë?

¹²Bini Jesús pë quëgni'i ra fariseo; iurní guni'i më:

—Adë rqui'nidi'i ra mënë ducturë si rac llú'udi'i rall perë mënë narac llú'u, sí, ni rqui'ni rall ducturë. ¹³Gulë gua; gulë bédë'ë cuendë lo quë narunë cuntienë lo quë naná escritë: “Na rac shtua'a de quë gac të mënë narga'a ldu'u sáhi'; ni más mejurë quë gunë të ofrecer ma lua ziquë ofrendë”. Zeldë guëna'ba ra pecadurë të guëabrí ldu'u rall con Dios. Adë zeldë guëna'bëdia'a mënë narni'i: “Nápëdia'a duldë”.

Guna'bë di'dzë rall lla na shcuendë ayunë

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴Iurní ra nazianaldë lë'ë Juan Bautista, guabi'guë rall lu Jesús nu guna'bë di'dzë rall:

—¿Pëzielú lë'ë na'a nu ra fariseo rdë'në na'a ayunë zihani vueltë perë ra shmënel adë rúnëdi'i rall ayunë?

¹⁵Jesús guni'i:

—Nahia ziquë lliguë shtë sa'a. ¿Ni mudë gunë të obligar ra invitatë shtë sa'a, gacu rall lari nagasë ziquë mënë narunë velar guëc tégulë mientras quëbezënú lliguë lë'ë rall? Aquëdi'i. Perë guëdchini dzë nu guëd-chini tiempë lë'ë lliguë tsabsú nga'li; iurní sí, gunë rall ayunë.

¹⁶Ni tubi adë chu rúnëdi'i rumiendë lu tubi lari gushë con lari nardëa purquë si talë guëguëu'l lari nardëa lu lari gushë, más nasesë rche'zë lari cubi lë'ë lari gushë. Iurní más fier rlua'a lari. ¹⁷Ni tubi adë rgut-sa'u vini cubi la'ni bulsë gushë purquë adë gúnëdi'i gan bulsë gushë la fuersë shtë vini cubi. Rie'zë bulsë gushë nu lë'ë vini guëllë'ë lu guiu'u, nu gullini ra bulsë. Por ni rqui'ni tsutsa'u vini cubi la'ni bulsë cubi. Iurní lë'ë vini nu ra bulsë adë guënitidi'in. Shti'dza adë rgá'adi'i con custumbrë shtë të.

Shini Jairo nu na'a naguna'zi shabë më

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Mientras Jesús quëadí'dzi' ra cusë rë', tubi narnibë'a mënë bédchini; bëzullíbill lu më nu guní'ill: —Shtsa'pa niá'asë gualú guti, perë si talë guídëll lidcha; si talë guëdchi'bë guí'al guëc shinia, guëbáni' stubi.

¹⁹Jesús guasuldí'; iurní guanaldë më lë'ëll con ra shini gusë'dë më. ²⁰Iurë guanaldë më lë'ëll, tubi na'a narac llú'u rllë'ë réni'; guabi'guëll lu Jesús. Guc chi'bë chupë izë rac llú'ull. Iurní guabi'guëll lu Jesús nezë tëchi më. Guná'zill rua' shabë më. ²¹Rúnëll llgabë: “Si talë guëna'zia shabë më, guëaca”. ²²Jesús bédchigré lu më nezë tëchi më; guná më lu na'a nu repi më:

—Adë riádi'i ldu'ul, Nanë. Hia lë'ëll béa'quëll purquë gualdí ldu'ul na.

Mizmë iurní béa'quëll.

²³Iurë Jesús bédchíni' lidchi më importantë; guná më lu narëta' nu guná më lu ra musiquë. Ra mënë ru'në rall nu ruidë bënë'në rall. ²⁴Iurní repi Jesús:

—Gulë bëru'u ndë'ë purquë lë'ë lliguëna'a rë' adë gútidí'i' sino nagá'si'.

Perë ra mënë béllidchinú rall lë'ë më. ²⁵Jesús guní'i' de quë guëru'u rall. Iurní guaté më la'ni hiu'u nu guna'zi më guia'a tégulë. Iurní guashtë tégulë nga'li. ²⁶Guëdubi lugar catë rribë'a regiuni ni, bërë'tsë di'dzë nu famë shtë më. Biadi'dzë mënë pë guc con lë'ë tégulë.

Bënëac Jesús chupë ciegu

²⁷Jesús bëru'u lugar ni; chupë ciegu guanaldë rall lë'ë më; guni'i rall fuertë:

—Bëga'a ldu'ul lë'ë na'a, llëbni David.

²⁸Iurë Jesús guaté la'ni hiu'u, bédchini ra ciegu lu më; repi më lu rall:

—¿Gu rialdí ldu'u të de quë zac gunëaca lë'ë të?

Lë'ë rall bëquebi rall:

—Rialdí ldu'u na'a, Dadë.

²⁹Iurní Jesús bëshá guia'a slu rall nu repi më:

—Gaquin según fe nanapë të.

³⁰Hia slu ra mënë ni béaquin. Iurní Jesús gunibé'ai' con ordë lu rall, ni tubi adë chu gac bé'adi'i lo quë nabë'ni'.

³¹Perë niá'asë gualú bëru'u rall nga'li, iurní guzublú ruadi'dzë rall guëdubi regiuni lo quë nabë'në Jesús.

Bënëac Jesús tubi gu'pë

³²Iurë Jesús con ra shini gusë'dë më ziagru'u rai' nga'li, bëldá ra mënë be'dënú rall tubi gu'pë nanapë mëdzabë la'ni ldu'i. ³³Lueguë Jesús gulú hia'ldë lë'ë mëdzabë ni; hia lë'ë gu'pë guzublú biadí'dzëll. Nalë bédzëguë' ldu'u ra mënë. Guni'i rall:

—Nunquë la'di gunádi'ia'a guëdubi mënë shtë Israel sa' ra cusë ziquë quëhunë më.

³⁴Perë guni'i ra fariseo:

—Nguiu rë' rgu hiá'ldëll ra mëdzabë por pudërë shtë mëdzabë narnibë'a más.

Bëga'a ldu'u më ra mënë

³⁵Jesús ziagla'guë më grë ra guë'dchi naná rëta' guëlladchi nga'li. Caglua'a më la'ni iádu'u shtë ra mënë cadë lugar catë rdchini më. Biadi'dzënú më mënë cusë za'quë lla guëdchini mieti catë rribë'a Dios. Nu bënëac më grë clasë galguidzë nu grë ra

naquëhunë sufrir ra dulurë. ³⁶ Iurë guná mē ra mēnē zihani, bëga'a ldu'u mē lē'ē rall purquë nalé rzac zi rall nu adē rbedchídi'i ldu'u rall. Na rall ziquë lli'i nanápēdi'i vëquërë. ³⁷ Iurní repi mē lu ra shini gusë'dë mē:

—Guldía rnia'a, nanú zihani cusechë perë du'psë na rall parë gunë rall dchi'ni perë rnia'a lu tē, ³⁸ gulë guna'bë lu Dios naná nashtënë cusechë parë guëshe'ldë mē más mēnë parë guadi'dzë rall diza'quë lu mēnë.

Jesús gulë ra chi'bë chupë shini gusë'dë mē

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 Iurní Jesús guna'bë chi'bë chupë shini gusë'dë mē nu bēd'ē mē autoridá nu pudërë parë guëgú rai' ra mëdzabë la'ni ldu'u ra mēnë nu parë gunëac rai' grë ra narunë sufrir galguidzë nu dulurë.

² Ndë'ē na lë ra poshtë; guëzá chi'bë chupë rai': primërë Simón; nápi' stubi léhi' Pedro. Nu bē'në mē nombrar Andrés bëchi Pedro. Guna'bë mē Jacobo nu bëchi' Juan, shini Zebedeo. ³ Guna'bë mē Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo el quë narunë cubrë impuestë. Guna'bë mē Jacobo shini Alfeo. Guna'bë mē Lebeo, nápi' stubi léhi' Tadeo. ⁴ Guna'bë mē Simón naná miembrë shtë partidë cananista, nu guna'bë mē Judas Iscariote el quë nabë'në intriegu lē'ē Jesús.

Jesús gunibë'a tsagni'i ra poshtë diza'quë lu ra mēnë

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Jesús gunibë'a guëzá chi'bë chupë nguui ni; guni'inú mē lē'ē rai' lla guzia'a rai'. Repi mē lu rai':

—Adë tsádi'i tē regiuni catë quërëldë ra nadë nádi'i mē israelitë. Nu adë tsutédi'i tē guë'dchi Samaria.

⁶ Más bien tsa tē lu ra mēnë naná ziquë lli'i naguniti, quiere decir, naciuni Israel. ⁷ Gulë biadi'dzë lu mēnë lla tsuté mēnë catë rribë'a Dios purquë hia lē'ē iurë zigdchini tē guëribë'a mē. ⁸ Gulë bënëac ra narac llu'u. Gulë bëcua'ñi ra tēgulë. Gulë bënëac narac galguidzë ru'dzë ládi'. Gulë cu grëtë' mëdzabë la'ni ldu'u ra mēnë. Lē'ē tē bē'në tē recibir pudërë ndigá; gulë bēd'ē sin quë gúnēdi'i tē cubrë.

⁹ Adë guá'adi'i tē orë, ni bēdchichi, ni dumí mitu'në.

¹⁰ Adë guá'adi'i tē panitë parë quë dumí. Adë guá'adi'il chupë manguë, nilë chupë par rachi. Adë guá'adi'il bastunë. Pues el quë narunë dchi'ni napë derechë parë gaul lidchi shlámëll.

¹¹ Iurë lē'ē tē guëdchini tē tubi guë'dchi u tubi ranchi, gulë quili nga'li tubi mēnë naná runë tucarë guëqué diaguë shti'dza. Hia nga'li guëa'në tē lídchill hashtë iurë lē'ē tē guëbi' tē. ¹² Iurë lē'ē tē tsuté tē lidchi mēnë ni, gulë bē'në saludar lē'i' con tubi diza'quë. ¹³ Si talë ra mēnë ni runë tucarë guëqué diaguëll shti'dza, gulë bēd'ē bendicion shtë tē nga'li; perë si talë adë guëqué diaguëdi'i rall shti'dzë tē, si talë adë nádi'i ra mēnë mē za'quë, gulë biequi nga'li con grë diza'quë shtë tē. ¹⁴ Si talë nēdi'i mēnë ni gunë recibir diza'quë nu nēdi'ill guëqué diaguëll shti'dzë tē, iurní gulë bëru'u hiu'u ni u guë'dchi ni. Iurní gulë guëdchibi gushëguui'u nadchi'bë guëa' tē ziquë sēñi de quë adë

gualdídi'i ldu'u rall. ¹⁵ Guldía rnia'a, dzë shtë juici más llëru'bë na cashtigu parë guë'dchi ni quë parë ra mēnë shtë Sodoma u Gomorra.

Guëzac zi mēnë lē'ē tē

¹⁶ Gulë guná, na guëshe'lda lē'ē tē cumë ziquë ra lli'li ladi ra ma dushë, perë gulë gac nasini cumë ziquë serpiëntë, nu gulë gac nadu'u ziquë palumë. ¹⁷ Gulë gapë cuidadë ra mēnë shtë lugar ni; gunë rall intriegu lē'ē tē lu ra gubernë nu hashtë guëne'e rall galné lē'ē tē la'ni iádu'u. ¹⁸ Tsanú rall lē'ē tē lu ra gubernadurë nu lu rëy purquë na tē shmëna. Zni gac tē testigu shtëna delantë lu ra nanádi'i mē israelitë. ¹⁹ Perë iurë lē'ē rall gunë rall intriegu lē'ē tē lu ra gubernë, adë rquëdí'nidi'i ldu'u tē por lo quë naguëni'i tē lu rall u por lo quë naguadi'dzë tē lu ra mēnë, purquë iurë lē'ē iurë guëga'a, Dios guësëdchini mē di'dzë parë guadi'dzë tē ²⁰ purquë lēdë lē'ēdi'i tē guadi'dzë tē sino lē'ē Espiritu Santo naze'dë de Shtadë tē, guadi'dzi' por lē'ē tē.

²¹ Ra nguui gunë rall traicionar ra bëchi sa' rall tē parë gati sa'll. Ra shtadë ra mēnë gunë rall traicionar shini rall. Shini rall guëásëll guëc shtadë rall hashtë quini rall shtadë rall. ²² Grëtë' mēnë shtë guë'dchiliu guëná zá'quëdi'i rall lu tē purquë na tē shmëna, perë el quë nagac firmë hashtë fin, ndë'ē gac salvar. ²³ Iurë lē'ē mēnë guëzunaldë rall lē'ē tē cualquier tubi guë'dchi catë guëdchini tē, gulë bëru'u nga'li; gulë bëllu'në hashtë stubi guë'dchi purquë guldía rnia'a, lē'ē nguui nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu guëdchini' antsë quë lē'ē tē guadi'dzënu tē diza'quë lu mēnë guëdubi guë'dchi shtë Israel.

²⁴ Ni tubi narsë'dë lu shmësi', lasáquëdi'ill más quë mësë shtënell. Ni tubi muzë lasáquëdi'i más quë shlámi'. ²⁵ El quë narsë'dë, tsull cunformë según el quë naquëglua'a, hashtë despuësë iurní tsalú studi shtënell, iurní gáqui' ziquë lē'ē mësë. Zni na tubi muzë parë lu shlámëll. Ziquë tubi nguui con shini', cagni'i ra mēnë rribë'a mëdzabë Beelzebú na, nu zac guëni'i rall rribë'a mëdzabë lē'ē tē.

Chu guëdzéba'a

(Lc. 12.2-9)

²⁶ Por ni rnia'a lu tē, adë rdzébëdi'i tē ra mēnë. Pues ni tubi cusë nanaga'chi adë guëá'nëdi'in sin adë guëru'udi'in lu lli'i. Nu grë cusë naga'chi, napë quë guëd'ē mēnë cuendë de ni. ²⁷ Lo quë narnia'a lu tē apartë, gulë guni'i di'dzë ni delantë lu grë mēnë. Lo quë nabëluá'ahia lu tē apartë, gulë guni'i fuertë dizdë guëc hiu'u. ²⁸ Adë rdzébëdi'i tē ra narguini cuerpë perë adë gáquëdi'i quini rall almë. Más bien gulë bēdzëbë el quë nanapë pudërë guëzalú cuerpë nu almë la'ni gabildi.

²⁹ Rdu' ra ma'ñi, chupë ma por tubi centavë, perë ni tubi de lē'ē ra ma adë rátidi'i sino quë lē'ē Dadë Dios adë guëd'ē mē sí; Dios rdë'ē mē cuendë. ³⁰ Napë mē cuendë bēldá guitsë guëquëll. ³¹ Adë rdzébëdi'i tē; pues más lasac tē quë ra ma'ñi.

Pè gac con ra shmènè Jesús

(Lc. 12.8-9)

³² 'Grètè' el què naguëquebi favurè de na delantè lu ra mènè, na guëquebia favurè de lé'èll delantè lu Shtada naquëbezè gube'e. ³³ Perè si talè nanú el què narni'i nádi'ill shmëna delantè lu ra mènè, na guna negar lé'èll delantè lu Shtada naquëbezè gube'e.

Por Jesús nanú divisioni

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ 'Adè rúnèdi'i tē shgabè tē de què zeldënúa paz lu gué'dchiliu rē'. Pues adè zeldënúdia'a parè cuedchí ldu'u mènè con sa'll lu gué'dchiliu sino parè gac dividir mènè por shti'dza. ³⁵ Na zelda parè grè ra nguiu guëasè rall guëc shtadè rall, shtsa'pè rall guëasè rall guëc shni'a rall. Nu ra lli'lli guëasè rall guëc suègrè rall. ³⁶ De mudè de cadè tubi rall gac rall enemigu parè famili shtènè rall.

³⁷ 'El què narac shtu'u shtádi' u shní'ai' más què rac shtú'ull na, adè rllu'i'idi'i gáqui' shmëna. El què narac shtu'u llgá'ni' u shtsápi' más què rac shtú'ull na, adè rllú'i'idi'i gáquëll shmëna. ³⁸ El què nadè gúnèdi'i renunci prupi deseo shténèll, si talè adè nédì'i gátill por na; si talè adè tsanáldèdi'ill shneza, nguiu ni nasáquèdi'ill gáquëll shmëna. ³⁹ El què narac shtu'u gac salvar vidè shténèll, guën'till vidè shténi', perè el què naguëniti vidè shténi' por na, ni gac salvárell.

Premi parè ra shmènè Jesús

(Mr. 9.41)

⁴⁰ 'El què narunè recibir cualquier tubi de lè'è tē, mènè ni también rúnèll recibir na. El què narunè recibir na, mènè ni rúnèll recibir el què nabëshe'ldè na. ⁴¹ El què narunè recibir tubi shmuzè Dios purquè ze'dè mènè ni de Dios, ni gúnèll recibir mizmè premi nardè'è Dios parè ra shmuzè mè nabiadi'dzè shti'dzè mè. El què narunè recibir tubi nguiu za'què purquè nall mè za'què, mènè ni gúnèll recibir premi shtè mè za'què. ⁴² Cualquier el què naguèdè'è tubi vasè nisë galè, tē gu tubi más humildè shmëna, guldía rnia'a lu tē, segurè guèdè'è Dios tubi premi cá'all.

Ra nabëshe'ldè Juan Bautista lu Jesús

(Lc. 7.18-35)

11 Iurè Jesús gualú guni'i mè lla mudè guzia'a ra chi'bè chupè shini gusè'dè mè, bëru'u mè nga'li parè zia'a mè. Bèlua'a mè diza'què lu ra mènè guè'dchi narèta' guëlladchi.

² Juan nanú lachigui'bè perè bínj' lo què naquëhunè Cristo. Iurní bëshé'ldi' bældá shméni'; tsagná rall lè'è Jesús ³ parè guagna'bè di'dzè rall lu mè:

—¿Gu lé'èl nal Cristo, el què napè què guèdchini por partè shtè Dadè Dios, u napè què guëlezè na'a stubi naguèdchini?

⁴ Jesús repi:

—Gulè tsaguëchi lu Juan lo què nagná tē nu lo què nabini tē. ⁵ Gulè biadi'dzè grètè' lo què nagná tē: ra

ciegu rna; ra cujë rzè; ra narac galguidzè ru'dzè ládi', guzuné rall; grè ra cue'tè bëabrí rini rall. Ra tēgulè gubani rall stubi. Grè ra prubi quèquè diaguè rall diza'què parè gac salvar rall. ⁶ Guëquitè ldu'u ra naná tsagla'guè tsaldí ldu'i na, grè ra nartúdi'i lúhi' gáquëll shmëna.

⁷ Iurè lè'è shmènè Juan zëagzé, iurní Jesús guzublú quèadi'dzè mè shcuendè Juan. Repi mè lu ra mènè:

—¿Pè guagná tē lu shlatè; tubi ziquè gui'lli narni'bi mbè? ⁸ Aquèdi'i. ¿Pè guagná tē lu tubi nguiu nanacu lari chulè? Aquèdi'i. Lè'è tē nané tē de què grè ra naracu con lari nasasac zihani dumí, quèrèldè rall lidchi rëy. ⁹ Por fin ¿pè guagná tē lu tubi muzè shtè Dios? Perè sí, de verdá guná tē tubi muzè shtè mè mayurè què ra nabiadi'dzè shti'dzè mè guahietè. ¹⁰ Juan na el què narni'i Sagradas Escrituras:

Na guëshe'lda tubi naguadi'dzè por na antsè guèlu-a'alul lu mènè.

¹¹ Guldía rnia'a, grètè' ra mènè nagubani tiempè guahietè, nápèdi'i rai' más hunurè què Juan. Perè rnia'a lu tē, el què namás humildè entrè ra mènè narialdí ldu'i diza'què shtèna, napè rall más hunurè què Juan.

¹² 'Dizdè Juan Bautista hashtè iurne', ra mènè mal rac shtu'u rall guèzalú rall diza'què shtè Dios parè adè tsutèdi'i mènè catè rribè'a Dios. Ra narac shtu'u tsuté nezè za'què, runè rall llèru'bè fuersè parè tsuté rall.

¹³ Grètè' lo què nabèquè'è ra muzè nabiadi'dzè shti'dzè Dios nu lo què nabèquè'è Moisés, guni'i rai' lo què narac shtu'u Dios hashtè tiempè shtè Juan Bautista. ¹⁴ Si talè lè'è tē rac shtu'u tē tsaldí ldu'u tē lo què narnia'a de Juan, náhi' ziquè Elías. Juan náhi' el què muzè shtè Dios guni'i guahietè napè què guèdchini. ¹⁵ Si talè rac shtu'u tē tsasé tē, gulè bëquè diaguè bien lo què narnia'a.

¹⁶ 'Guadi'dza tubi comparaciuni lla na mènè tiempè ne'. Lè'è rall na rall ziquè llguè'nè nacaguitè. Zúbèga'a rall lu llguèa' nu rni'i rall fuertè lu sa' rall: ¹⁷ "Bèdi'ldi na'a musiquè lègrè perè adè bëguí'idi'i tē. Bèdi'ldi na'a cantè tristè perè adè bí'nidi'i tē." ¹⁸ Bèdchini Juan; adè gudáudi'i' zihani cusè nu adè bii'di'i' licor, perè lè'è tē rni'i tē de què nápi' tubi mèdzabè la'ni ldu'i'; por ni adè guanáldèdi'i tē lé'i'. ¹⁹ Lueguè bédchinia, nguiu nabëshe'ldè Dios; rni'i tē rau sha'ta nu rni'i tē ruhia vini. Rni'i tē nahia amigu shtè pecadurè nu amigu shtè ra narunè cubrè impuestè, por ni adè ri-aldídi'i ldu'u tē shti'dza. Manèrè nacanihunè Dios na ziquè llni; rlua'ain la'ni vidè shtè ra naná riasé shti'dzè mè de verdá.

Ra mènè adè guasédi'i rall shti'dzè mè

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Iurní lè'è Jesús guzublú quègni'i mè lu ra mènè guè'dchi catè bè'nè mè más milagrè ru'bè purquè ra mènè ni, adè bëabrídi'i ldu'u rall con Dios. Iurní guni'i mè:

²¹ —Prubi de lè'è tē mènè shtè guè'dchi Corazín. Prubi de lè'è tē mènè shtè guè'dchi Betsaida; purquè si talè mènè shtè Tiro nu Sidón nianá rall grè ra milagrè

naguná tē, pues hia niac cambi mudē nanabani rall; niabrí ldu'u rall con Dios. Niazubē rall lu dē nu niacu rall lari nagasē ziquē señi de quē bē'nē nadzē'ē mudē nanabani rall. ²² Na rnia'a lu tē, dzē guēshe'ldē Dios juici guēc mēnē shtē guédchiliu, ra mēnē shtē Tiro nu Sidón gunē rall sufrir menos quē lē'ē tē. ²³ Nu rnia'a lu tē naquērelde guédchi Capernaum, runē nadchini tē por tantē llni nabē'nē tē recibir, perē tsalú tē lugar catē quēbezē ra tēgulē purquē mēnē shtē ciudá Sodoma, si talē nianá rall milagrē cumē ziquē guná tē, pues todavía nianá quēbezē guédchi Sodoma iurne'. ²⁴ Perē rnia'a lu tē, dzē shtē juici lē'ē tē gunē tē recibir más cashtigu dushē quē ra mēnē shtē regiuni shtē Sodoma.

Gulē te'e lua parē cuedchí ldu'u tē (Lc. 10.21-22)

²⁵ Tiempē ni Jesús biadi'dzēnúhi' Shtádi':
—Dadē, dushquíllil, rñibé'al gube'e nu guédchiliu. Quēhuna alabar lē'el, Dadē; bēluá'al shtí'dzēl lu mēnē humildē, rac bē'a rallin. Perē nacahi shtí'dzēl bē'nēl parē ra mēnē narni'i na rall mē ru'bē, ra mēnē nari-analdē tēchi llgabē nguiu. ²⁶ Zni bē'nēl Dadē purquē zni rac shtú'ul gac.
²⁷ Lē'ē Shtada bēne'e grētē' cusē rē' parē na; ni tubi chu runguē bē'a chu nahia de verdá, sulamētē Shtada runguē bē'ai'. Ni tubi chu runguē bē'a chu na Shtada de verdá, sulamētē na runguē bē'ahia chu náhi'. Nahia shini mē; gunguē bē'a mēnē Shtada sulamētē si rac shtua'a guēluá'ahia nguiu ni Shtada. ²⁸ Gulē te'e lua grētē' el quē narbedchídi'i ldu'i, grē tē nariashac ldu'i por duldē shtē tē, guēnehia paz parē lē'ē tē. ²⁹ Gulē bēca'a yuguē naguédchi'ba guēc tē nu gulē bēsē'dē shtí'dza. Nadú'uhia nu nalē pacēnci nahia. Gulē te'e lua tē guēdzēlē tē descansē parē almē shtē tē. ³⁰ Ldai' nabēluá'ahia lu tē, nalē sencigi nahin parē gua'a tē ziquē tubi yuguē shashu. Lo quē narnibē'ahia adē nagānēdi'in.

Ra shini gusē'dē mē caniashi rai' du'u dzē narzi'i ldu'u mēnē (Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 La'ni ra dzē ni Jesús zía'ai' nezē shtēnē mē catē rgabní trigu. Tubi dzē narzi'i ldu'u mēnē, ra shini gusē'dē mē bēdchini galērdia'nē ldu'u rai'. Iurní guzublú caniashi rai' du'u shtē trigu parē quēháu rai' bē'dchi trigu. ² Iurē lē'ē ra fariseo guná rall lo quē nabē'nē rai', repi rall lu Jesús:
—Guná, ra shini gusē'dēl quēhunē rall lo quē naprovidē según lēy. Caniashi rall du'u dzē narzi'i ldu'u mēnē.
³ Jesús repi:
—¿Pē adē bí'ldidi'i tē histori lo quē nabē'nē David guahietē con ra narianaldē tēchi? Bēldia'nē David nu guatēhi' lidchi Dios. ⁴ Guna'zi David guetēshtildi sagradē. David gudáuhi' guetēshtildi ni, perē según lēy shtē Dios sulē bēshuzi napē rall derechē gau rai' guetēshtildi sagradē, lédēdi'i David con ra mēnē

nananú con lē'i'. ⁵ Hia bi'ldi tē lēy shtē Moisés. Ra bēshuzi shtē iádu'u adē rzí'idi'i ldu'u rall dzē descansē por trabaju nanapē rai'; nu nádi'in duldē. ⁶ Na rnia'a lu tē, zuga'a tubi nguiu ndē'ē naná más importantē quē iádu'u. ⁷ Lē'ē tē, ¿pē adē riasēdi'i tē lo quē narni'i Sagradas Escrituras? "Na rac shtua'a guēga'a ldu'u tē sa' tē más quē ra ma narne'e tē lu bēcu'guē ziquē ofrendē". Si talē riasē tē di'dzē ni, adē gúnēdi'i tē con-denar ra nanápēdi'i faltē. ⁸ Lē'ē nguiu nabēshe'ldē Dios lu guédchiliu, nápi' autoridá nu pudērē parē guēni'i' pē gunē mēnē dzē narzi'i ldu'u mēnē.

Tubi nguiu nagubidchi guiá'ai' (Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Iurní Jesús bēru'u lugar ni. Guatē mē la'ni iádu'u shtē ra mēnē. ¹⁰ Nga'li zuga'a tubi nguiu nagubidchi tubi guiá'ai'. Perē ra fariseo rac shtu'u rall guēdzēlē rall manērē parē gunē rall acusar lē'ē Jesús. Iurní gūna'bē di'dzē rall lu Jesús:

—Según lēy ¿gu nanú permisi gunēac mēnē narac llu'u grē ra dzē narzi'i ldu'u mēnē?

¹¹ Repi Jesús:

—¿Chu de lē'ē tē si talē guēnítil tubi lli'li, si talē ldaguē ma la'ni guērzú dzē descansē, pē adē tsaldúdi'i tē ma? ¹² Pues más nasac vidē shtē nguiu quē lli'li. Zni nanú permisi gunē mieti bien dzē narzi'i ldu'u ra mēnē.

¹³ Iurní repi mē lu nguiu nagubidchi guiá'ai':

—Bēldí guiá'al.

Lē'ē nguiu bēldí guiá'ai'. Lueguē bēac guiá'ai'; bēa'nē guiá'ai' ziquē na stubi guiá'ai'. ¹⁴ Iurní bēru'u ra fariseo. Guzublú rall quili rall manērē parē quini rall lē'ē Jesús.

Lo quē nabēquē'ē Isaías

¹⁵ Iurē guc bē'a Jesús pē quēhunē ra fariseo, bēru'u mē; zia'a mē stubi lugar. Perē cantidá mēnē guanaldē rall lē'ē mē. Jesús bēnēac grētē' narac llu'u. ¹⁶ Nu bēdē'ē mē ordē de quē adē guadí'dzēdi'i ra mēnē chu na mē. ¹⁷ Zndē'ē guc parē gac cumplir lo quē nabēquē'ē Isaías, muzē shtē Dios:

¹⁸ Ndē'ē lē'ē shmuza nagulēa;

el quē nalē rac shtua'a nu el quē narquitē ldua'a.

Guédé'ēhia Espíritu Santo cuzēnúhi' mē ni.

Guēni'i mē lu mēnē nanádi'i mē israelitē de quē ze'dē guédchini juici shtē Dios.

¹⁹ Adē guadí'dzēdi'i mē tantē. Na mē nadu'u.

Adē rtá'lēdi'i mē di'dzē; adē guēní'idi'i mē fuertē nezē.

²⁰ Na mē pacēnci; adē nádi'i mē ziquē el quē narguit-su gui'lli.

Nádi'i mē ziquē el quē narsēaldē mēchi narquē gui'i.

Cuzē mē hashtē cueshtē gobiernē shtēhi'; guēnibē'a mē manērē justē.

²¹ Mēnē nanádi'i mē israelitē, tsaldí ldu'u rall shtí'dzē mē parē gac salvar rall.

Guni'i ra mënë napë Jesús mēdzabë la'ni ldu'i'

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Iurní bēdchininú mēnē tubi nguiu lu Jesús. Nall ciegu nu gu'pë. Bē'nē mēdzabē nananú la'ni ldu'u nguiu ni parē adē rnádi'ill nu rní'idi'ill. Jesús bēnēac lē'i'. Iurní guná nguiu, nu clarē biadi'dzē nguiu.

²³ Grētē' ra mēnē narēta' nga'li, guasē ldu'u rall nu bēdzēguēē' ldu'u rall. Guni'i rall:

—¿Pē lē'ēdi'i llēbní David ndē'è, el quē nacabēza'a?

²⁴ Perē ra fariseo bini rall lo quē naguni'i mēnē; guni'i rall:

—Perē hiubrē rē' rgull mēdzabē por pudērē shtë Beelzebú, jēfē shtë ra mēdzabē.

²⁵ Perē guc bē'a Jesús lo quē narunē rall shgabē rall. Iurní repi mē:

—Si talē grē mēnē shtë gubernē rdildi cuntrē mizmē sa' rall, tsalú gubernē. Igual gac con tubi guē'dchi nu si talē tubi famili rdildi entrē lē'è rall, guēdchini tiempē tsalú famili ni. ²⁶ Nu Satanás, si talē Satanás nadivididē mizmē lē'èll, tsalú pudērē shtënēll; guēnibē'adi'ill shmēnēll iurní. ²⁷ Si talē rguhia mēdzabē por pudērē shtë Beelzebú, ¿chu runē compa'ni ra mēnē sa' tē nargú mēdzabē la'ni ldu'u mēnē? Mizmē nguiu ni gunē rall juzguē lē'è tē. ²⁸ Perē si talē con pudērē shtë Dios rguhia mēdzabē, hia bēga'a iurē; guēlladchi zuga'a Dios parē guēnibē'ai' lē'è tē.

²⁹ ¿Lallē gac tsutē tubi nguba'nē lidchi tubi nguiu fuertē tē parē guēdchisull pē shtënē mēnē? Primērē napē quē guēl'bill nguiu ni, iurní sí, zac guēdchisull pē shtënē mēnē ni.

³⁰ El quē nanēdi'i guēni'i favurē de na, nall cuntrē de na. El quē nadē rtēadi'i mēnē lua, na ziquē tubi narsēlu'nē mēnē lua.

³¹ Rnia'a lu tē de quē zac perdunē grē duldē shtë ra nguiu nu grētē' didzabē narni'i rall, gunē mē perdunē, perē si talē guni'i mēnē di'dzē mal cuntrē Espiritu Santo, ni sí, jamás adē nídi'i perdunē. ³² Cualquier narni'i didzabē guēc nguiu nabēshe'ldē Dios, zac perdunēll perē el quē naruadi'dzē cuntrē Espiritu Santo, jamás adē gáquēdi'i perdunē parē guēdubi tiempē lu guē'dchiliu rē', nilē lu stubi guē'dchiliu nanadē tsalúdi'i.

Nashi shtë hiaguē rlua'a pē hiaguin

(Lc. 6.43-45)

³³ Si talē hiaguē nahin cusē za'quē, zni rne'ein nashi za'quē. Si talē hiaguē nahin mal, pues nashi mal rne'ein. Shnashi hiaguē rlua'a pē hiaguin. ³⁴ Lē'è tē llēbní mbe'ldē, ¿llallē gac guēni'i tē cusē za'quē? hia quē lē'è tē mizmē lē'è tē na tē mal. Pues ruadi'dzē tē zihani di'dzē dzabē naze'dē la'ni ldu'u tē. ³⁵ Nguiu za'quē ruadi'dzēll cusē za'quē purquē cusē za'quē nanú la'ni ldu'ull. Perē ra nguiu mal ruadi'dzēll cusē mal purquē cusē mal nanú la'ni ldu'u rall. ³⁶ Perē na rnia'a lu tē, dzē shtë juici grē mieti guēdē'è rall cuendē lu Dios por grē ra di'dzē nagúpēdi'i rall cuidadē.

³⁷ Purquē según di'dzē nabadi'dzē tē, gunē mē juzguē lē'è tē; gac salvar tē u gac condenadē tē.

Ra mēnē mal rac shtu'u rall guēnā rall tubi milagrē

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ Iurní guni'i ra fariseo nu ra narlua'a lēy lu Jesús: —Mēsē, rac shtu'u na'a guēnā na'a tubi se'ni, tubi milagrē ru'bē gúnēll.

³⁹ Jesús bēquebi:

—Mēnē mal nalē rac shtu'u rall guēnā rall tubi se'ni nu milagrē ru'bē, perē hia jamás adē chu guēnē'eru'u más se'ni, sulē se'ni ziquē naguc con Jonás. ⁴⁰ Ziquē Jonás gua la'ni mbeldē durantē tsunē dzē nu tsunē gue'lē, zni zac con nguiu nabēshe'ldē Dios lu guē'dchiliu; guēca'chi ra mēnē lē'i' la'ni ba'a; tsúhi' nga'li tsunē dzē nu tsunē gue'lē. ⁴¹ Grē ra naguquērdē ciudá shtë Nínive tsasuldí rall lu juici con ra mēnē naquērdē ne', nu guēni'i ra mēnē shtë Nínive ra mēnē nanabani ne' na rall culpablē purquē ra mēnē shtë Nínive, iurē bini rall shti'dzē Jonás, bēabrí ldu'u rall con Dios. Gulē guná, hia bēdchini tubi más mē importantē quē Jonás. ⁴² Iurē gac juici shtë Dios, lē'è reina nagunibē'a ladzē Sur, tsasuldill nu gúnēll juzguē mēnē nanabani ne'; na rall culpablē purquē na'a ni bidē guēnall lu Salomón tē guēquē diáguēll llgabē shtë Salomón; perē gulē guná, hia bēdchini tubi más mē importantē quē Salomón.

Mēdzabē mal nabēabrí ldu'u mēnē

(Lc. 11.24-26)

⁴³ Turē bēru'u mēdzabē la'ni ldu'u nguiu, rzēll catē nídi'i nisē. Rguíll catē cuézēll perē adē rdzēlēdi'ill lugar. Iurní rní'ill: ⁴⁴ “Guēabría ldu'u mēnē catē bērua'a”. Bēdzélēll nguiu ziquē tubi hiu'u bien arregladē nu limpi. ⁴⁵ Iurní tsaglli'i mēdzabē gadchi mēdzabē más mal quē lē'èll; riutē rall la'ni ldu'u nguiu ni. Por fin bēa'nē nguiu peor quē antsē. Zni gac suceder con ra mēnē mal rē'.

Shni'a nu bēchi Jesús

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Nianá Jesús ziagla'guē quēadí'dzi' lu ra mēnē zihani, iurní bēdchini shni'a mē con ra bēchi mē. Rēta' rai' tēchi fuērē nu rac shtu'u rai' guadi'dzēnú rai' lē'è mē. [⁴⁷ Bēdchini tubi nabēdchininú rsunē lu Jesús. Guní'ill:

—Lē'è shní'al nu ra bēchil zuga'a rai' tēchi fuērē; rac shtu'u rai' guadi'dzēnú rai' lē'èll.]

⁴⁸ Perē lē'è mē repi lu naganú rsunē:

—¿Chull na shní'ahia? ¿Chull na bēcha?

⁴⁹ Iurní bē'nē mē se'ni con guia'a mē; guni'i mē shcuendē ra shini gusē'dē mē:

—Ndē lē'è shní'ahia nu ndē'è na bēcha ⁵⁰ purquē grētē' el quē narunē según voluntá shtë Shtada naquēbezē gube'e, na bēcha; nall zana, nu nall shní'ahia.

Comparaciuni shtë nartë'tsë bë'dchi

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Mizmë dzë ni bëru'u Jesús hiu'u. Iurní guzubë më rua' nisë ru'bë nu cantidá mënë bēdēá rall lugar catë quēbezë më. ² Por ni Jesús guaté la'ni tubi barcu; iurní guzubë më parë guēlua'a më. Grētē' ra mënë bēa'nē rall rua' nisë lu guiu'u. ³ Caglua'a më zihani cusë por comparaciuni. Guni'i më:

—Tubi nguiu guagtē'tsëll bë'dchi. ⁴ Iurë bētē'tsëll bë'dchi, du'pë bë'dchi gulaguë lu nezë, hia nga'li bēdchini ra ma'ñi. Gudáu ma ra bë'dchi. ⁵ Stu'pë bë'dchi gulaguë lu guiu'u guē'ë catë du'pë guiu'u nanú. Hia bë'dchi ni nasesë gualdanin purquë du'pë guiu'u nanú ⁶ perë iurë lē'ë ngubidzë bëru'u, güe'qui plantë purquë nápēdi'in llēru'bē shlu'chi; gubidchin. ⁷ Stu'pë bë'dchi gulaguë ladi ra gui'lli guitsë. Gualdanin la'ni gui'lli guitsë perë gui'lli guni guēquin. ⁸ Perë stu'pë bë'dchi gulaguë lu guiu'u za'quë. Nga'li bēdē'in cusechë. Bēldá bë'dchi bēdē'ë tubi gahiu'a por tubi. Sēbēldahin bēdē'ë sesenta por tubi bë'dchi. Stubi bēdē'ë galdë bi chi por tubi. ⁹ Si talë rac shtu'u tē tsasë tē, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

Pëzielú guni'i më comparaciuni

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Iurní ra shini gusë'dë më guabi'guë rai' lu Jesús. Guna'bë di'dzë rai':

—¿Pëzielú ruadí'dzël lu ra mënë por comparaciuni?

¹¹ Lē'ë më bëquebi:

—Dios bēshe'ldē llni guëc tē parë riasé tē manērë narnibē'a Dios ziquë rēy, perë adë bēshē'ldēdi'i Dios llni guëc rall parë gac bë'a rall manērë narnibē'a më.

¹² El quë narac shtu'u tsasë shti'dzë më, guēdē'ë më más llni, perë el quë nanēdi'i tsasë shti'dzë më, tsabsú grē llni nanápēll. ¹³ Por ni quēadi'dza por comparaciuni purquë lē'ë rall rna rall lu milagrē shtēna perë adë riasēdi'i rall. ¹⁴ Zni na rall. Guc cumplir shti'dzë Isaías el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Bēquē'ëi':

Lē'ë tē, sí, segurë guini tē perë adë riasēdi'i tē.

Segurë guēná tē perë adë guēdē'edi'i tē cuendë

¹⁵ purquë nalé naguēdchi ldu'u mënë. Adë nēdi'i rall tsasë rall; adë nēdi'i guēdē'ë rall cuendë shti'dzë Dios.

Nēdi'i rall guēdchini llni guëc rall.

Na rall ziquë ra ciegu nu ziquë naná rcue'të.

Nēdi'i rall tsasë rall parë guēabrí ldu'u rall con na parë gunēaca almë shtë rall tē gac salvar rall.

¹⁶ Dichusë tē purquë riasë tē lo quë narná tē nu rdē'ë tē cuendë shti'dza. ¹⁷ Guldía rnia'a, cantidá ra muzë shtë Dios guahietë nu mënë za'quë naguquērelde antsë, guc shtu'u rai' nianá rai' cusë nabēna perë adë gunádi'i rai'. Guc shtu'u rai' nini rai' di'dzë shtēna nabini tē perë adë bínidi'i rai'.

Jesús biadi'dzë shcuendë bë'dchi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ Gulë bëquë diaguë iurne' lo quë narunë cuntienë comparaciuni shtë naquēgtē'tsë bë'dchi. ¹⁹ Grë ra

nabini díza'quë narni'i lla rribē'a Dios ziquë rēy perë riasēdi'ill, nall ziquë bë'dchi nagulaguë lu nezë. Ridë mēdzabë; rdchisú mēdzabë díza'quë nabēcabní më la'ni ldu'ull. ²⁰ Bë'dchi nagulaguë lu guiu'u guē'ë, na ziquë mënë narini díza'quë; rēuu' ldu'u rall díza'quë; lueguë rca'a rallin con gustë. ²¹ Perë cumë ziquë plantë nanápēdi'i shlu'chi, adë tsaglá'guēdi'i rall shnezë më. Iurë lē'ë ra mënë rzac zi rall lē'ëll por shti'dzë Dios u iurë rzunaldë mënë lē'ëll, lueguë rēazë guētēll.

²² Bë'dchi nagulaguë ladi gui'lli guitsë, na ziquë el quë narini díza'quë perë por tantë rac ldu'u rall por ra cusë shtë guē'dchiliu nu rac shtu'u rall gac rall ricu, hia adë rianáldēdi'i rall tēchi díza'quë. Grë deseó mal na ziquë gui'lli guitsë narte'e ra plantë nu adë rdē'edi'in cusechë. ²³ Perë bë'dchi nagulaguë lu guiu'u za'quë, na ziquë ra mënë narini díza'quë shtë Dios. Riasë rall pë runë cuntienë shti'dzë më. Nall ziquë plantë nardē'ë cusechë. Bēldá rall rdē'ë tubi gahiu'a por tubi bë'dchi. Sēbēldahin rdē'ë sesenta por tubi, nu stubi rdē'ë galdë bi chi por tubi.

Comparaciuni shtë gui'lli mal ladi trigu

²⁴ Jesús guni'i stubi comparaciuni:

—Lugar catë rribē'a Dios na ziquë tubi nguiu nabēcabní bë'dchi za'quë lu guiu'u shtēni'. ²⁵ Perë iurë lē'ë rall naga'si rall, bēdchini tubi enemigu. Hia hiembrë ni bēcabní gui'lli mal ladi trigu. Lueguë zía'all. ²⁶ Iurë lē'ë trigu guaru'bin nu lē'ë du'u bëru'u, también lē'ë gui'lli guaru'bin ladi trigu. ²⁷ Iurní muzë shtë lamë repi rall: "Dadë, bë'dchi nabēcabnil lu lachi ¿pë bë'dchi za'quin? ¿Callë bëru'u gui'lli mal gualdani ladi trigu?" ²⁸ Lē'ë nashtēnë guiu'u guni'i: "Aquë, tubi enemigu bēcabní bë'dchi gui'lli". Iurní ra muzë guna'bë di'dzë rall: "¿Gu rac shtú'ul gui' na'a tē guēdashi na'a grētē' ra gui'lli mal?" ²⁹ Perë lē'ë lamë guni'i: "Aquēdi'i purquë si talë gashi tē gui'lli mal, nu zac trigu gashi tē. ³⁰ Mejurë ziaru'bin juntë hashtë tiempë shtë cusechë. Iurní guēnibē'ahia ra muzë tē parë guētēá rall gui'lli mal primērë nu guēli'bin, gac manullin tē parë tsequin. Hia despuēsë guēdēá trigu tē parë tsutsá'uhin."

Comparaciuni shtë bë'dchi mitu'në

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Jesús guni'i stubi comparaciuni:

—Lugar catë rribē'a Dios, na ziquë tubi bë'dchi mitu'në. Tubi nguiu guacabní bë'dchi lu shguiú'ull.

³² Bë'dchi ni na más mitu'në quë grē ra bë'dchi, perë iurë ra plantë riaru'bē, llēru'bē na hiaguë más quë grē plantë shtë lachi. Hia iurní ridë ra ma'ñi; bēdchi'bē ra ma bëche'zë lu llicu hiaguë.

Comparaciuni shtë levadurë

(Lc. 13.20-21)

³³ Guni'i më stubi comparaciuni:

—Lugar catë rribē'a Dios na ziquë tubi ldë levadurë nabēdchi'bē na'a con tsunë medidë harinë. Bēshepi levadurë hashtë bēdē'ëin fuersë grē nacubë.

Bëlua'a më con zihani comparaciuni

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Guni'i Jesús grétë' ra cusë rë' lu ra mënë con comparaciuni. Ni tubi cusë adë guni'idi'i më sin comparaciuni. ³⁵ Zndë gac parë gac cumplir lo quë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë:

Guadi'dza por comparaciuni.

Guadi'dza ra cusë naga'chi dizdë iurë lë'ë Dios bëcuet'shtë gué'dchiliu.

Jesús biadi'dzë shcuendë gui'lli mal

³⁶ Iurní bëtë'tsë Jesús mënë. Guaté më tubi hiu'u. Iurní ra shini gusë'dë më guabi'guë rai' lu më nu repi rai':

—Biadi'dzë lu na'a pë runë cuntienë comparaciuni shtë gui'lli mal.

³⁷ Iurní Jesús repi:

—El quë narcabní bë'dchi za'quë, quëhúni' representar nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. ³⁸ Hia lachi runë significar gué'dchiliu. Bë'dchi za'quë quëhunë representar ra mënë nabë'në recibir Dios ziquë rëy. Hia lë'ë gui'lli mal runë significar mënë narzu'bë diaguë shti'dzë mëdzabë. ³⁹ Enemigu nabëcabní bë'dchi mal, na mëdzabë. Ra cusechë runë significar fin shtë gué'dchiliu. Hia narca'a cusechë ni, na ra ianglë.

⁴⁰ Ziquë ra gui'lli mal guëdëahin të parë tsahin lu gui', zni gac iurë guëdchini fin shtë gué'dchiliu.

⁴¹ Guënibé'ahia tsa ra ianglë parë guëtëa rai' ra mënë narunë mal nu grë narsini sáhi' lu duldë. Na rall ziquë tubi guë'ë catë rrelde mënë. ⁴² Grétë' ra hiembrë ni tsa rall lu gui'i shtë gabildi catë gu'në rall nu hashtë guëchushí lai' rall. ⁴³ Iurní ra shini Dios guëcabtsë'ë rai' ziquë ngubidzë catë rribë'a Dios, Shtadë rai'. Si talë rac shtu'u të tsasë të, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

Comparaciuni shtë tesurë nabëga'chi

⁴⁴ 'Lugar catë rribë'a Dios, na ziquë tubi tesurë nabëca'chi mënë lu tubi guiu'u lachi, perë tubi nguii bëdzëlë tesurë ni. Iurní bëquitë ldu'ull. Bëcá'chill tesurë ni la'ni guiu'u stubi. Bëtuu'll grétë' shtënell parë sí'll guiu'u catë nanú tesurë.

Comparaciuni shtë perla nalasac

⁴⁵ 'Tambiën lugar catë rribë'a Dios, na ziquë tubi narzi'i perla fini. Ziatí'll perla namás lasac. ⁴⁶ Iurë lë'ëll bëdzëlëll perla namás lasac, iurní guëtuu'll grétë' lo quë nanápëll të parë sí'll perla ni.

Comparaciuni shtë guë'shu

⁴⁷ 'Nu zac lugar catë rribë'a Dios, na ziquë tubi guë'shu nabëtia'a mënë lu nisë të guëna'zi guë'shu grétë' clasë mbeldë. ⁴⁸ Iurë lë'ë guë'shu guadzë, mënë narna'zi mbeldë rgu rall guë'shu rua' nisë. Hia nga'li zubë rall parë rbë rall mbeldë. Rgutsa'u rall ra mbeldë za'quë la'ni tubi tēpë. Hia grë ra mbeldë nadë rlu'idi'i rru'ldë rall tubi ladë. ⁴⁹ Zni gac fin shtë gué'dchiliu.

⁵⁰ Guëdchini ra ianglë lu gué'dchiliu parë cuë rai' ra mënë narunë mal ladi ra mënë narunë bien të parë tsa ra hiembrë mal gabildi catë nanú be'lë. Nga'li gu'në rall nu guëchushí lai' rall.

Tesurë cubi nu nagushë

⁵¹ Iurní Jesús guna'bë di'dzë:

—¿Gu riasë të grétë' cusë rë'?

Lë'ë rai' bëquebi rai':

—Aha, Dadë. Riasë na'a.

⁵² Iurní repi më:

—Tubi mësë shtë lëy naná bësë'dë shcuendë lugar catë rribë'a Dios, iurë rluá'all stubi sa'll, nall ziquë tubi lamë shtë hiu'u. Rac rgu lamë cusë cubi nu rac rgull ra cusë guahietë. Zni lë'ë mësë rac rluá'all enseñansë cubi nu enseñansë antigu.

Jesús bëabré guë'dchi Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Iurë Jesús gualú guni'i më grë ra comparaciuni, iurní gubi' më nga'li. ⁵⁴ Bëabré më guë'dchi shtënell më. Nga'li guzublú quëglua'a më la'ni iádu'u shtë rall. Nalë bëdzëguë' ldu'u ra mënë nu guni'i rall:

—¿Callë guagsë'dë nguii rë'? ¿Chull bëdë'ë tantë ll-ni? ¿Lallë rúnëll milagrë ru'bë? ⁵⁵ Nu ndë'ë lë'ë shini carpintërë José, nu shní'all María. Béchill Jacobo nu José, Simón nu Judas. ⁵⁶ Nu ra zánëll también quëreldeñú rall lë'ë hia'a. ¿Callë nezë guagsë'dëll grétë' cusë rë'?

⁵⁷ Adë bëgá'adi'i guzac mënë shtë guë'dchi; bë'nëdi'i rall cuendë de lë'ë më. Jesús repi:

—Adë rúnëdi'i mënë rëspëti tubi muzë shtë Dios ladzë muzë, nilë por shfamí'll. Stubi lugar sí, runë ra mënë rëspëti lë'ë muzë shtë Dios.

⁵⁸ Adë bë'nëdi'i më zihani milagrë nga'li purquë adë gualdídi'i ldu'u rall lë'ë më.

Guti Juan Bautista

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 Timpë dzë ni, Herodes gac rëy shtë Galilea. Bínill famë shtë Jesús. ² Iurní répill lu ra narunë sirvë lull:

—Jesús na Juan Bautista naguashtë ladi ra tēgulë; por ni nápëll pudërë; rúnëll milagrë ru'bë.

³ Perë Herodes hia nanëll de quë antsë lë'ëll gu-nibë'all tsa Juan lachigui'bë lí'bi' con cadënë. Bë'në Herodes zni por causë Herodías naná tse'lë bëchi Herodes. Felipe lë bëchill. ⁴ Zihani vueltë Juan guni'i lu Herodes:

—Adë nádi'i bien cuá'al tse'lë bëchil ziquë tsë'lëll.

⁵ Herodes gac shtu'u quínill lë'ë Juan perë bëdzëbëll por ra mënë purquë casi grë mënë guni'i rall de quë Juan na tubi naguni'i shti'dzë Dios. ⁶ Perë gac lë Herodes; shtsa'pë Herodías bëguí'll lu grë ra invitadë shtë Herodes. Nu bëquitë ldu'u Herodes bëgui'i lliguëna'a ni. ⁷ Bë'në Herodes prometer con juramentu guëdë'ëll cualquier cusë naguëna'bë lliguëna'a. ⁸ Iurní

lè'è lliguèna'a guagni'i lu shní'ai' nia'a pè guená'bèll lu Herodes. Shní'all bëquili guèni'i shtsá'pèll tè guená'bèll lu Herodes:

—Ne' guéné'el guèc Juan Bautista tsu la'ni tubi platè.

⁹ Nalé gulaguè tristè ldu'u Herodes, perè hia cumè bé'nèll jurar delantè lu ra invitatè shténèll, ¹⁰ iurní gunibé'all de què gati Juan nu guèdè'è ra suldadè lo què naguna'bè lliguèna'a. Gunibè'a Herodes guriuguè guèc Juan lachigui'bè. ¹¹ Iurní be'dènú suldadè guèc Juan la'ni platè; bédè'è rall cua'a lliguèna'a. Nu lé'èll bédè'èin cua'a shní'all.

¹² Iurní bini ra naganaldè lè'è Juan; bédchini rai' nga'li parè bia'a rai' cuerpè shtè Juan parè guaca'chi rallin. Hia despuèsè guaguèchi mènè lu Jesús de què lè'è Juan guti.

Jesús bédè'è nagudáu ga'i mili nguiu

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Iurè lè'è Jesús bini naguni'i Herodes de lè'è mè, bëru'u mè nga'li, sulè lè'è mè con ra shini gusè'dè mè. Güe'pi rai' tubi barcu; zia'a rai' tubi lugar catè chu nádí'i. Perè iurè bini ra mènè nu guc bè'a rall ca zia'a mè, bëru'u rall guè'dchi parè zia'a rall lugar ni. ¹⁴ Bédchini mè rua' nisè; bëru'u mè la'ni barcu; guná mè cantidá mènè. Iurní bèga'a ldu'u mè lè'è ra mènè nu bènèac mè grè ra narac ll'u'u. ¹⁵ Iurè riu' gue'lè, iurní ra shini gusè'dè Jesús bédchini rai' lu mè nu repi rai':

—Hia quadze'. Ni tubi adè chu quèrdèdi'i lugar ndè'è. Guchi lu ra mènè tè guzèá rall; tsa rall lu ra guè'dchi naqué guèlladchi. Tsasi'i rall nagáu rall.

¹⁶ Jesús repi:

—Rquí'nidi'i guzèá rall; gulè bédè'è nagáu rall.

¹⁷ Lè'è rai' repi rai':

—Adè chu nápèdi'i nagáu rai', niétiquè ga'i guetèshtildi con chupè mbeldè.

¹⁸ Jesús guni'i:

—Gulè gude'enuhin ndè'è.

¹⁹ Iurní gunibè'a mè subè ra mènè lu gui'lli. Iurní guna'zi mè guetèshtildi, guèzá ga'i guetèshtildi con chupè mbeldè. Iurní gubi'a mè lu gube'e. Bédè'è mè graci lu Dios nu bëshullè mè guetèshtildi. Iurní bédè'è mèhin cua'a ra shini gusè'dè mè. Lè'è rai' gudi'dzin cua'a ra mènè. ²⁰ Grètè' ra mènè gudáu rall hashtë bielè rall. Despuèsè quadzé chi'bè chupè tètè grè ra pedasè nabè'nè subrè. ²¹ Grè ra naná gudáu guetèshtildi na rall ziquè ga'i mili nguiu sin adè nagábèdi'i ra na'a nilè ra liguè'nè.

Jesús ziazú mè lu nisè

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² Iurní Jesús gunibè'a mè parè guzia'a ra shini gusè'dè mè la'ni barcu parè quiblú rai' lu mè stubi ladè rua' nisè. Quègni'i mè lu ra mènè parè guzèá ra mènè. ²³ Despuèsè de ni, be'pi Jesús lu tubi dani parè guèni'inú mè Shtadè mè. Iurè lè'è gue'lè gu', Jesús zuga'a mè lé'èsè mè nga'li. ²⁴ Lè'è barcu ziazú casi guèruldè nisè. Mbè con nisè nalé nadushè runin parè barcu purquè mbè ze'dè al contrari con zihani fuersè.

²⁵ Hia ze'dè grègue'lè; Jesús ze'dè guèdchíni' catè ziazú rai'. Ziazú mè lu nisè. ²⁶ Iurè shini gusè'dè mè guná rai' rzè mè lu nisè, bédzèbè rai'. Gurushtiá rai' fuertè:

—Aquè tu fantasmè ze'dè.

²⁷ Perè lueguè guni'i Jesús lu rai':

—Gulè gapè valurè. Na ndè'è. Adè rdzèbèdi'i tè.

²⁸ Iurní lè'è Pedro repi lu Jesús:

—Dadè si talè lé'èl ni'i, gunibè'a tè nu na sèa lu nisè parè guelda catè zul.

²⁹ Jesús repi:

—Gude'e pè.

Iurní lè'è Pedro bietè la'ni barcu. Guzublú rzèhi' lu nisè parè tsáhi' catè zuga'a mè ³⁰ perè iurè bédè'è Pedro cuendè por tantè fuersè nanapè mbè, bédzèbèi' nu ré'azi' la'ni nisè. Iurní guni'i' fuertè:

—Bèlá na, Dadè.

³¹ Mizmè iurní guna'zi Jesús guia'a Pedro nu repi mè:

—¿Pè du'psè fe nápèl? ¿Pèzielú adè rialdídi'i ldu'ul na?

³² Iurní lè'è rai' güe'pi rai' la'ni barcu nu bëac dchi mbè. ³³ Grè ra nazúbèga'a la'ni barcu, bèzullibi rai' lu Jesús nu repi rai':

—Verdá nal Shini Dios.

Bènèac Jesús ra mènè shtè Genesaret

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Gudèdè rai' stubi tèchi nisè. Bédchini rai' tubi regiuni nalè Genesaret. ³⁵ Ra mènè shtè lugar ni bènèguè bè'a rall lè'è Jesús. Bèshe'ldè rall rsunè guèdubi regiuni shtè lugar de què bédchini mè ndè. Be'dènú ra mènè lu mè grètè' ra mènè narac ll'u'u. ³⁶ Bè'nè rall ruèguè lu mè parè guèdè'è mè permisi guèna'zi rall rua' shabè mè. Grè ra naguna'zi shabè mè, bëac rall.

Lo què narshi'ni ldu'u nguiu

(Mr. 7.1-23)

15 Iurní bèldá fariseo nu ra mèsè narlua'a lèy, guabi'guè rall lu Jesús. Ze'dè rall ciudá Jerusalén. Guna'bè di'dzè rall:

² —¿Pèzielú shini gusè'dèl adè rúnèdi'i rall cumplir custumbrè shtè ra shtadè guèlú hia'a? sino rau rall guetèshtildi sin què riétidi'i guia'a rall.

³ Perè Jesús guna'bè di'dzè:

—¿Pèzielú lè'è tè también adè rzu'bè diáguèdi'i tè mandamientè shtè Dios? Mejurè zianaldè tè custumbrè shtè tè ⁴ purquè Dios guni'i: "Gulè gapè rèschèti lu shtádèl nu lu shní'al". Nu guni'i Dios: "El què nargué guèc shtádèll u guèc shní'all, napè què zu rátill". ⁵ Perè lè'è tè rni'i tè stubi cusè. Rni'i tè: "Si talè guèni'i nguiu lu shtádèll u lu shní'all: Gáquèdi'i guna compa'ni lè'è tè purquè grè lo què naniaca'a tè de na, nahin ofrendè parè Dios". ⁶ Rni'i tè cualquier nguiu narni'i zni, hiadè rquí'nidi'i guèdè'è nguiu dumí ca'a shtádèll. Zni cagni'i tè lasáquèdi'i mandamientè shtè Dios. Más tsanaldè tè tèchi custumbrè shtè tè. ⁷ Na tè falsè. Bien guni'i Isafas guahietè shcuendè tè; bèquè'èi' lo què naguni'i Dios zdè'è:

⁸ Ra mënë rë' rac shtu'u rall na nadë más con rua' rall perë ldu'u rall nalé zitu zuga'a parë na.

⁹ Adë rlluí'idi'i ra cusë narunë rall iurë quëhunë rall adorar na.

Enseñansë shtë rall nadë más nahin tubi mandadë shtë ngui.

¹⁰ Iurní guna'bë më ra mënë nu repi më:

—Gulë bëquë diaguë nu gulë tsasë lo quë narnia'a.

¹¹ Grë ra nariuté rua' ngui, lëdë nídi'i rshí'nidi'i lë'ë ngui. Más bien lo quë narru'u rua' ngui, ze'din de la'ni ldu'u ngui, ni sí rshí'nin ldu'u ngui.

¹² Iurní ra shini gusë'dë më guna'bë di'dzë rai' lu Jesús:

—¿Pë adë nanë de quë ra fariseo bëldënú rall lë'ël por di'dzë rë'?

¹³ Perë Jesús repi:

—Cualquier plantë nabëcabnídi'i Shtada, më naquëbezë gube'e, guie'shi ni con grë shlu'chin. ¹⁴ Adë gúnëdi'i të meter con lë'ë rall. Na rall ziquë ciegu nu rlua'a rall shti'dzë rall lu los de más ciegu. Si talë tubi ciegu guësëll sa'll, guërupë rall ldaguë rall la'ni guëru.

¹⁵ Iurní Pedro repi:

—Biadi'dzë lu na'a pë runë cuntienë comparaciuni rë'.

¹⁶ Jesús repi:

—¿Pë nu lë'ë të adë riasédi'i të? ¿Pë na të ziquë los de más mënë? ¹⁷ ¿Pë adë rac bé'adi'i të, grëtë' lo quë naráu mënë zia'a la'ni ngui; despuësë rrú'uhin la'ni cuerpë? ¹⁸ Perë lo quë narru'u rua' mënë, ze'dë de la'ni ldu'u ngui. Ni sí, rshi'ni lë'ë ngui lu Dios ¹⁹ purquë la'ni ldu'u ngui rru'u grëtë' cusë mal: mal ll-gabë, rguini rall sa'll; rquënú rall sa'll; nu napë ngui zihani na'a nu napë na'a zihani ngui; rbaa'në rall pë shtë mënë; nu ruadi'dzë rall bishi; nu rni'i rall didzabë cuntrë Dios. ²⁰ Grë ra cusë rë' rshi'ni ldu'u ngui, perë parë gaul sin gúnëdi'il cumplir ra custumbrë ziquë guíbidil'guiá'al, lëdë nídi'i narshi'ni ldu'u ngui lu Dios.

Tubi na'a nagualdí ldu'i Jesús

(Mr. 7.24-30)

²¹ Jesús bëru'u lugar ni; zia'a më parë regiuni shtë Tiro nu Sidón. ²² Tubi na'a më Cananea quërdëll regiuni ni; bédchíni' lu Jesús nu guní'ill fuertë:

—Dadë, llëbni David, bëga'a ldú'ul na. Lë'ë shtsa'pa nanú tubi mëdzabë la'ni ldú'ull. Nalé rzac zi shtsa'pa.

²³ Perë Jesús adë bëquëbidi'i ni tubi di'dzë. Iurní ra shini gusë'dë më bédchini rai' lu më nu bë'në rai' ruëguë lu më:

—Bë'në lo quë narna'bë na'a rë' të guziá'all purquë nalé cagní'ill nezë técha'a; ze'dë náldëll lë'ë hia'a.

²⁴ Iurní repi Jesús:

—Dios bëshe'ldë na nadë más parë guna sirvë ra më israelitë purquë na rall ziquë lli'li nabëni lu Dios.

²⁵ Perë lë'ë na'a guabi'guë nu bëzullíbill lu më.

Guní'ill:

—Dadë bë'në compa'ni na.

²⁶ Jesús repi:

—Nádi'i bien guëdchisúl guetështildi shtë ra shini mënë parë gau ra mbëcu'në.

²⁷ Perë lë'ë na'a guni'i:

—Nia Dadë, perë ra mbëcu'në nananú guëa' mellë, rau ma pedasë narru'u hia'ldë rua' llguë'në.

²⁸ Iurní Jesús repi:

—Nanë, llëru'bë na fe shtënël. Gaquin según rac shtú'ul.

Mizmë iurní lë'ë shtsa'pë na'a bëac.

Bënëac Jesús zihani mënë

²⁹ Jesús bëru'u nga'li parë zia'a më rua' nisë ru'bë nalë Galilea. Lueguë güe'pi më lu tubi lumë nu guzubë më nga'li. ³⁰ Cantidá mënë bédchini rall catë quëbezë më. Be'dënú rall cujë, ciegu, gu'pë, mancu, nu cantidá ra narac ll'u'u. Bédchinínú rall lë'ë narac ll'u'u lu Jesús. Lë'ë më bënëac më lë'ë rall. ³¹ Nalë bëdzëguëë' ldu'u ra mënë iurë guná rall ra gu'pë biadi'dzë rall; ra mancu bëac rall, ra cujë bëabrí guzë rall, ra ciegu bëabrí guná rall. Ra mënë bë'në alabar Dios; guni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios de Israel.

Jesús bédë'ë nagáu tapë mili ngui

(Mr. 8.1-10)

³² Iurní guna'bë Jesús ra shini gusë'dë më nu repi më:

—Nalë rga'a ldua'a ra mënë rë' purquë hia guc tsunë dzë ze'dë naldë rall na. Nápëdi'i rall nagáu rall. Si talë guëshe'lda lë'ë rall lidchi rall sin quë gaudi'i rall, sca'a mbee'zë rall lu nezë.

³³ Ra shini gusë'dë më repi rai' iurní:

—¿Perë llallë gac guëdzëlë dau parë blac zihani mënë? Lugar rë' ni tubi adë chu nádi'i.

³⁴ Jesús guna'bë di'dzë:

—¿Bëldá guetështildi napë të?

Lë'ë rai' bëquebi rai':

—Gadchi guetështildi nu du'pë mbeldë mitu'në.

³⁵ Iurní gunibë'a më parë subë ra mënë lu guiu'u.

³⁶ Iurní guna'zi më guëzá gadchi guetështildi nu guna'zi më ra mbeldë. Bédë'ë më graci lu Dios. Lueguë lë'ë më bëshullë mëhin. Bédë'ë mëhin cua'a ra shini gusë'dë më. Hia lë'ë rai' gudi'dzë rai' parë ra mënë.

³⁷ Grëtë' ra mënë gudáu hashtë bielë rall. Despuësë gaulú gudáu rai', guadzë gadchi tēpë ra pedasë nabë'në subrë. ³⁸ Grë ra nagudáu na ra ziquë tapë mili ngui sin nagábëdi'i na'a nilë ra llguë'në. ³⁹ Despuësë Jesús bë'në më despedir ra mënë. Iurní guaté më la'ni barcu parë zia'a më regiuni nalë Magdala.

Ra fariseo guna'bë guëná rall tubi milagrë

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 Ra fariseo nu ra saduceo bédchini rall lu Jesús parë guëtë'dë rall prëbë lë'ë më nihunë më nanádi'i voluntá shtë Dios. Guna'bë rall guëlua'a më tubi milagrë con pudërë shtë Dios. ² Perë lë'ë më bëquebi:

—Guadze' rni'i të: "Glli gac tubi dzë za'quë purquë lu gube'e nalé nallní rlua'a". ³ Nu rsili rni'i të: "Nedzé gac tubi mal tiempë purquë lu gube'e nallní nu rëta' shc-ahi". Lë'ë të na të falsë; runguë bë'a të lla rlua'a shc-ahi lu gube'e perë adë ráquëdi'i riasë të sëñi shtë tiempë ne'. ⁴ Ra mënë mal nu mënë nadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios, rac shtu'u rall guená rall tubi milagrë ru'bë perë adë guenádi'i rall lu más sëñi; niétiquë guená rall tubi sëñi ziquë gac con Jonás, el quë nabi-adi'dzë shti'dzë Dios guahietë.

Iurní bësëa'nëgá më lë'ë rall. Zia'a më.

Ldai' shtë ra fariseo

(Mr. 8.14-21)

⁵ Iurní lë'ë ra shini gusë'dë Jesús gudëdë rai' stubi ladë rua' nisë, perë bëa'ldë ldu'u rai' niua'a rai' guetështildi. ⁶ Iurní Jesús guni'i:

—Gulë gupë ciudadë con levadurë shtë ra fariseo nu saduceo.

⁷ Ra shini gusë'dë më guzublú guni'i lu sa' rai':

—Aquë por adë chu nuá'adi'i guetështildi, por ni guni'i më zni.

⁸ Perë Jesús gac bë'a shgabë rall nu repi më:

—¿Pëzielú ruadi'dzë lu sa' të adë nuá'adi'i të guetështildi? Du'psë fe napë të. ⁹ ¿Pë todavía runë fáltëru'u tsasë të chu nahia? ¿Pë adë rëagnádi'i ldu'u të ga'i guetështildi nagudi'dza parë ga'i mili nguiu? ¿Bëldá tēpë bëca'a të? ¹⁰ ¿Pë adë rëagnádi'i ldu'u të gadchi guetështildi nagudi'dza gudáu parë tapë mili mënë? ¿Bëldá tēpë bëca'a të? ¹¹ ¿Pëzielú adë rac bë'adi'i të adë quëadi'dzëdia'a shcuendë shtë guetështildi? Gulë gupë ciudadë levadurë shtë ra fariseo nu ra saduceo.

¹² Iurní gac bë'a ra shini gusë'dë më de quë Jesús adë quëgní'idi'i shcuendë levadurë, sino shcuendë en-sëñansë narlua'a ra fariseo nu saduceo.

Guni'i Pedro na më Cristo

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Iurní guzia'a Jesús parë regiuni shtë Cesarea nanaqué Felipo. Iurní guna'bë di'dzë më lu ra shini gusë'dë më:

—¿Chu rni'i ra mënë chu nahia? nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu.

¹⁴ Lë'ë rai' bëquebi rai':

—Bëldá ra mënë rni'i rall nal Juan Bautista. Sëbëldá ra mënë rni'i rall nal Elías. Stubi tantë rni'i rall nal Jermías u stubi naná biadi'dzë shti'dzë Dios.

¹⁵ Iurní repi më:

—Lë'ë të ¿chu rni'i të nahia?

¹⁶ Simón Pedro repi iurní:

—Lé'ël nal Cristo. Nal shini Dios nanabani.

¹⁷ Jesús bëquebi:

—Dichusë nal Simón shini Jonás, purquë ni tubi nguiu bëluá'adi'i lé'ël chu nahia sino quë Shtada naquëbezë gube'e; ni bëluá'ai' lul chu nahia. ¹⁸ Perë na rnia'a lul; lé'ël Pedro. Subrë tubi guë'ë ru'bë guna formar grupë shtë shmënë Dios naná rianaldë tëchi Idai'

shtëna. Nu ni siquierë pudërë shtë galguti gúnëdi'i gan lu ra mënë narialdí ldu'i na. ¹⁹ Na guënehia shti'dza ziquë liahi parë tsagní'il lu ra mënë të guëd-chini mënë lu Shtada catë rribë'a më. Lo quë narúnël permitir es quë hia bë'në më permitirin más antsë. Nápël autoridá; guëní'il napë mënë libertá. Lo quë narúnël prohibë es quë hia bë'në më prohibin dizdë más antsë. Guëní'il chu naperdunë nu chu nádi'i per-dunë.

²⁰ Iurní guni'i Jesús tubldí; gunibé'ai' adë chu lu guadí'dzëdi'i ra shini gusë'dë më na më Cristo.

Guni'i më gati më

(Mr. 8.31—9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Dizdë iurní Jesús guzublú quëgni'i më lu shini gusë'dë më de quë lë'ë më napë quë guzia'a më Jerusalén nu de quë ra më guani'si shtë naciuni Israel nu ra jëfë shtë ra bëshuzi con ra mësë narlua'a lëy, guëzac zi rall lë'ë më. Gunë rall zihani cusë cuntrë lë'ë më. Nu repi më de quë quini rall lë'ë më perë dzë tsunë tsashtë më ladi ra tégulë. ²² Iurní lë'ë Pedro bia'a lë'ë më tubi ladë nu guzublú gudíldill lë'ë më. Guni'i Pedro:

—Aquë Dadë, ni lo quiere Dios. Nunquë adë guëd-chinidi'i tédël cusë rë'.

²³ Perë Jesús bédchigré lu më nu repi më lu Pedro:

—Guabsú lua, Satanás, lé'ël nal ziquë guë'ë narrelde mënë. Adë riasédi'il lo quë narac shtu'u Dios. Rúnël ll-guëbë ziquë mënë shtë gué'dchiliu.

²⁴ Iurní Jesús repi lu ra shini gusë'dë më:

—Si talë nanú tubi mënë narac shtu'u gáquëll shmëna, napë quë gúnëll renuci prupi vidë shtënell. Napë quë gáquëll dispuestë gátill por na nu guidë náldëll na. ²⁵ El quë nadë rac shtú'udi'i gati por na, zátill. Perë el quë nagnëiti vidë shtëni' por na nu por diza'quë, guëbánil parë siempër; gac salvárëll. ²⁶ Adë pë rlu'í'idi'i gunë nguiu gan grëtë' cusë lu gué'dchiliu nu despuësë guëní'till vidë shtënell, adë nídi'i fin parë lé'ëll. ¿Pë ofrendë guëd'ë nguiu lu Dios parë gac salvárëll? ²⁷ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu; guëdchinia con pudërë shtë Shtada. Guëdchinia con ra ianglë shtënell më. Iurní quilla cadë tubi nguiu según lo quë nabé'nëll. ²⁸ Guldía nabani bëldá mënë ndë'ë; adë gátidi'i rall hashtë guená rall lua; iurní napa pudërë ziquë rëy. Guëdchinia parë guënbé'ahia.

Guc cambi Jesús stubi formë

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 Gudëdë shu'pë dzë; Jesús bia'a më Pedro nu Jacobo nu Juan, bëchi Jacobo; zia'a rai' lu tubi dani catë más guia'a. ² Iurní gac cambi Jesús stubi formë delantë lu rai'. Lu më rabtsë'ë ziquë ngubidzë. Hia shabë më bëaquin naquichi como llni. ³ Mizmë iurní guná ra shini gusë'dë më lu Moisés nu Elías; quëadi'dzëni rai' Jesús. ⁴ Iurní Pedro guni'i lu më:

—Dadë, bien dzu na'a ndë'ë iurne'. Si talë rac shtú'ul guëdënts'a na'a tsunë ranchi, tubin parë lé'ël, tubin parë Moisés, stubin parë Elías.

⁵ Nianá lè'è Pedro quëadi'dzë, iurní bédchini tubi shcahi narabtsë'ë nabësë'au lè'è rai'. La'ni shcahi bédchini tubi bë. Nu bini rai' tubi voz narni'i:

—Ndë'è lè'è shinia narac shtua'a. Nalé rquitë ldua'a con lè'i'. Gulë bëquë diaguë shti'dzi'.

⁶ Iurë bini ra shini gusë'dë më di'dzë ni, bëzullibi rai' hashtë bëdia'a luquë rai' lu guiu'u nu bëdzëbë rai'.

⁷ Iurní Jesús guabi'guë lu rai'. Bëdchi'bë guia'a më guëc rai' nu répi':

—Gulë tsasuldí; adë rdzëbëdi'i të.

⁸ Iurë lè'è rai' gubi'a rai' stubi vueltë, hia ni tubi chu lu gunadí'i rai' sino sulë Jesús zuga'a.

⁹ Iurë bietë rai' lu dani, Jesús gunibë'a:

—Adë chu lu guadí'dzëdi'i të shcuendë lo quë na-guná të hashtë iurë nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu tsashtëhi' ladi ra tégulé.

¹⁰ Iurní guna'bë di'dzë shini gusë'dë më:

—¿Pëzielú rni'i ra mësë shtë lëy de quë Elías napë quë guídi' primërë, antsë guëdchini Cristo?

¹¹ Jesús bëquebi:

—Verdá Elías guidë primërë. Gúni' rëglë grë cusë.

¹² Hia bidë Elias perë ra mënë adë bënguë bé'adi'i rall lè'i' sino quë bë'nënú rall lè'i' lo quë naguc shtu'u rall. Mizmë manërë el quë nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu, sac zi më lu guia'a rall, gati më.

¹³ Iurní ra shini gusë'dë më bédë'è rai' cuendë de quë Jesús quëadi'dzi' shcuendë Juan Bautista.

Bënëac Jesús tubi llguë'në narati zini

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Iurë bédchini rai' catë rëta' los de más mënë, iurní guabi'guë tubi nguiu lu Jesús nu bëzullíbill lu më. Répill:

¹⁵ —Dadë, bëga'a ldu'ul shinia. Ráquëll galguidzë rati zini nu zrac zill. Zihani vueltë guláguëll la'ni gui'i nu guláguëll la'ni nisë. ¹⁶ Na ze'dënúa lè'ëll lu ra shini gusë'dël perë adë bé'nëdi'i rall gan nëac shinia.

¹⁷ Jesús guni'i:

—Lè'è të mënë narialdí'i ldu'i na, siembrë rsini të sa' të lu duldë. ¿Hashtë guc guëbezënúa lè'è të, të parë tsaldí ldu'u të shti'dza? ¿Blac tiempë guëquërdënúa lè'è të, të gapë të fe? Gude'enú shínil lua.

¹⁸ Iurní Jesús guni'i' guëc mëdzabë ni. Nu gunibë'a më guëru'u mëdzabë la'ni ldu'u ngulë'në. Lueguë bëac ngulë'në.

¹⁹ Despuësë de ni, ra shini gusë'dë më biadi'dzë rai' lu Jesús stubi cu'. Guna'bë di'dzë rai':

—¿Pëzielú adë bé'nëdi'i na'a gan niagú na'a mëdzabë fier la'ni ngulë'në?

²⁰ Jesús repi:

—Purquë lè'è të du'psë fe napë të. Guldía rnia'a, si talë napë të fe masiá zucsë du'pë, guëni'i të lu dani rë': "Guabsú nga'li të parë súbël stubi lugar". Lè'è dani tsabsú. Zac gunë të grë cusë si talë rialdí ldu'u të Dios. [²¹ Perë mëdzabë fier sa' ndë'è sulë rru'u rall si talë runë të ruëguë lu Dios nu si talë quëhunë të ayunë.]

Stubi vueltë guni'i Jesús gati më

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Mientras ziazú rai' juntë regiuni shtë Galilea, Jesús guni'i' de quë nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu, gac intriégui' guia'a ra mënë mal ²³ nu quini rall lè'i' perë dzë tsunë gac resucitári'. Di'dzë rë' nalé bësëd-chini tristë ldu'u ra shini gusë'dë më.

Gudilli rai' impuestë shtë iádu'u

²⁴ Iurë Jesús nu shini gusë'dë më bédchini rai' gué'd-chi Capernaum, ra narunë cubrë impuestë shtë iádu'u guagná rall Pedro nu guna'bë di'dzë rall lu Pedro:

—¿Gu rguilli mësë shtë të impuestë parë iádu'u?

²⁵ Pedro bëquebi:

—Aha'.

Iurní guatë bëabrí Pedro lídchi'; guni'i Jesús primërë lu Pedro:

—¿Pë llgabë quëhúnëll, Simón? ¿Chu mënë runë cubrë rai' impuestë nu ra contribución ca'a rëy shtë gué'dchiliu rë'? ¿Gu rguilli ra shini rëy u rguilli ra mënë zitu nanádi'i shmënë rëy?

²⁶ Simón bëquebi:

—Ra më zitu rguilli rall impuestë.

Jesús repi:

—Por ni ra shini rëy adë rguillidi'i rall impuestë.

²⁷ Perë parë adë ldaguë llánëdi'i rall, gua rua' nisë. Bë-tia'a iagullë shtënl la'ni nisë. Primërë mbeldë naná guená'zil, bësha'lë rua' ma. Guëdzélël tubi dumí. Gudilli impuestë por lè'è hia'a.

Chu na más lasac

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Tiempë dzë ni ra shini gusë'dë më guabi'guë rai' lu Jesús nu guna'bë di'dzë rai':

—¿Chu gac más më ru'bë iurë guëni'bë'a Dios ziquë Rëy?

² Iurní Jesús guna'bë tubi llguë'në; bëzú më llguë'në guëlláu de lè'è rai'. ³ Nu repi më:

—Guldía rnia'a, si talë lè'è të adë gúnëdi'i të cambi shgabë të nu gac të ziquë llguë'në rë', adë gáquëdi'i të tsutë të lugar catë rñibë'a Dios. Napë quë gac të mënë humildë. ⁴ Nguiu namás lasac lugar catë rñibë'a Dios, na el quë narialdí ldu'i na ziquë ra llguë'në, adë runë llëru'bëdi'i rall. ⁵ Si talë ra mënë gunë rall recibir tubi shmëna naná ziquë llguë'në humildë, también quëhúnëll recibir na.

Gupë cuidadë gúnëdi'il duldë

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Perë cualquier el quë naná guëldaguë sáhi' la'ni duldë cumë ziquë tubi mënë humildë naná rialdí ldu'i shti'dza, el quë narlua'a tubi më humildë mal nezë të gúnëll duldë, mejurë galdë nguiu ni tubi guichi ru'bë iénill, tsagrú'ldëll lè'ëll la'ni nisëdu'u. ⁷ Prubi mënë shtë gué'dchiliu iurë ze'dë ocasiuni gunë rall duldë. Napë quë guëdchini tiempë guëquilli mëdzabë lè'è

mënë parë gunë rall duldë perë prubi el que naquëglua'a sáhi' mal nezë.

⁸Por ni rnia'a lu të; si talë guiá'al u guëa'l rac shtu'u guëldaguë lë'ël lu duldë, bëchuguin; bëru'ldin zitu. Mejurë guëdchínil catë nápël vidë sin fin ziquë cujë u ziquë narunë faltë guiá'all u guëa'll quë guëdubi cuer-pë tsal gabildi. Ndë nunquë réaldëdi'i be'lë. ⁹Si talë slul rac shtu'u guëldaguë lë'ël lu duldë, gulú slul, bëru'ldin zitu. Más mejurë tsutël catë rribë'a Dios tub-së slul lëdëdi'i tsal gabildi con guërupë slul.

Comparaciuni shtë lli'li naguniti

(Lc. 15.3-7)

¹⁰Adë rúnëdi'i të desprëci tubi ziquë llguë'në rë'. Pues rnia'a lu të lu gube'e, ra ianglë shtë rai' siemprë napë rai' entradë catë quëbezë Dios. [¹¹Nguiu nabëshe'ldë Dios, bídi' parë gúni' salvar grë lo quë nabëni'i.]

¹²¿Pë rni'i ldu'u të? si talë tubi nguiu nápël tubi gahiua lli'li nu gunítill tubi lli'li, tsatílill lë'ë ma. Guësá'nëll noventa y nueve lli'li lu dani parë tsatílill lli'li naguniti. ¹³Si talë guëdzélëll lë'ë ma, runa segurë de quë guëquitë ldú'ull por lli'li ni más quë ra noventa y nueve nadë gunítidi'i. ¹⁴Zni zac Shtadë të naquëbezë gube'e, rac shtu'u më guënitidi'i ni tubi shmënë më naná humildë.

Gulë bë'në perdunë sa'

(Lc. 17.3)

¹⁵Si talë béchil quëhúnëll mal cuntrë lë'ël, guni'inú lë'ëll, sulë lë'ëll të parë gac bé'all guadë faltë nanápëll. Si talë guëdë'ëll cuendë shtí'dzël, guëabré ldú'ull con Dios. Zni lë'ël bé'nëll compa'ni sa' lë'ë tsaglá'guëll shnezë Dios. ¹⁶Perë si talë adë rúnëdi'ill cuendë shtí'dzël, iurní bia'a tubi testigu u chupë testigu të parë gac bë'a rall shcuendë ra cusë rë'. ¹⁷Si talë adë rúnëdi'ill cuendë lë'ë ra mënë ni, iurní guchi lu grë ra nardëa la'ni iádu'u faltë nanapë béchil. Si adë rúnëdi'ill cuendë grupë shtë shmënë Dios, iurní bë'në tratë lë'ëll cumë ziquë tubi adë guënédi'i Dios u ziquë tubi më mal narunë cubrë impuestë.

¹⁸Guldía rnia'a, grë lo quë narunë të permitir es quë hia bë'në më permitirin más antsë. Napë të autoridá të guëni'i të napë mënë libertá. Lo quë narunë të prohibë es quë hia bë'në më prohibin dizdë más antsë. Guëni'i të chu na perdunë nu chu nádi'i perdunë.

¹⁹Nu rnia'a lu të, si talë chupë de lë'ë të cue të lu gué'dchiliu de acuerdë subré lo quë naguëna'bë të lu Shtada naquëbezë gube'e, grëtë' guëne'e më ²⁰purquë catë rdëa chupë u tsunë mënë por nombre shtë na nu rialdí ldu'u rall na, nga'li quëbezëna lë'ë rall.

²¹Iurní bédchini Pedro nu guna'bë dí'dzi' lu më:

—Dadë, ¿bëldá vësë guna perdunë bëcha, el quë narunë duldë cuntrë na, hashtë gadchi vultë?

²²Jesús bëquebi:

—Guëni'idia'a gadchi vultë perë sino gadchi vësë setenta, bë'në perdunë béchil.

Comparaciuni tubi mënë adë nédi'i gúnëll perdunë sa'll

²³Lugar catë rribë'a Dios nahin ziquë tubi rëy naguc shtu'u suldí cuendë shtë ra muzë. ²⁴Iurë guzublú quëgna'bë rëy lë'ë ra muzë, bédchini tubi naze'bi tubi millón bëllë. ²⁵Cumë muzë ni adë nápëdi'ill parë quíllill, lë'ë lamë gunibë'a guëtuu' mënë muzë ni con tsé'lëll nu shínill. Guëtuu' rëy grë lo quë nanapë muzë parë quíllill muzë lo quë nazé'bill. ²⁶Iurní lë'ë muzë bëzullíbill lu lamë nu bé'nëll ruëguë: "Dadë, gupë pacënci lë'ë na; quilla grëtë' lo quë naze'bia". ²⁷Lë'ë lamë bëga'a ldú'ull muzë nu bë'në lamë perdunë grë lo quë naze'bi muzë. ²⁸Perë lueguë lë'ë muzë bëdi-a'guëll stubi sa'll naze'bi tubi dumí mitu'në. Iurní guná'zill ieni sa'll parë bëtë'ell ieni sa'll. Iurní répill: "Gudilli lo quë nazé'bil". ²⁹Lë'ë prubi nguiu bëzullíbill lull nu bé'nëll ruëguë lull: "Gupë pacënci con na. Quilla grë lo quë naná ze'bia." ³⁰Perë lë'ëll adë nédi'ill sino quë bëtiá'all sa'll lachigui'bë hashtë quíllill lo quë nazé'bill. ³¹Iurë stubi sa' muzë shtë lamë gunall pë guc, iurní gulaguë tristë la'ni ldu'u muzë ni. Biadí'dzëll lu shlámëll grë lo quë nabë'në primëre muzë. ³²Iurní lë'ë lamë gunibë'a parë gue'dë guëzé muzë lu lamë. Iurní repi lamë: "Muzë mal, na bëna perdunë grëtë' dumí nazé'bil purquë bé'nëll ruëguë lua. ³³Zni lë'ël niápël pacënci con sa' cumë ziquë napa pacënci lë'ël." ³⁴Iurní lë'ë lamë bëldëll nu gunibë'a lamë tsa muzë lu cashtigu hashtë quíllill grëtë' lo quë nazé'bill.

³⁵Jesús gualú guni'i më grëtë' ndë'ë nu guni'i më:

—Shtada naquëbezë gube'e, gunë më ziquë rëy rë' si talë cadë lë'ë të adë gúnëdi'ill perdunë sa' con guëdu-binú ldú'ul.

Jesús bëlua'a shcuendë divurci

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 Despuësë de guni'i Jesús grë ra di'dzë rë', bëru'u më Galilea. Bédchini më regiuni shtë Judea nanaquë ladi guia'a guë'gu Jordán. ²Cantidá mënë guanaldë rall lë'ë më. Nga'li bënëac më zihani ra narac ll'u'u.

³Iurní bëldá fariseo guabi'guë rall lu Jesús parë guëldaguë rall lë'ë më tubi trampë. Guna'bë di'dzë rall:

—¿Gu nanú mudë según lëy parë guélé tse'lë mënë por cualquier cusë?

⁴Lë'ë më bëquebi:

—¿Pë adë bí'ldidi'i të Sagradas Escrituras de quë iurë nabëcueshtë Dios gué'dchiliu, bëntsa'u më nguiu nu na'a? ⁵Nu guni'i më: "Lë'ë nguiu guësá'nëll shtádi' nu shní'ai' parë guëquërdënull tsé'lëll. Hia guërupë rall gac rall tubsë." ⁶Zni hiadë nádi'i rall chupë sino tubsë; unidë na rall. Lo quë nabë'në Dios unir, adë chu guëldëdi'i lë'ë rall.

⁷Iurní guna'bë di'dzë rall:

—¿Pëzielú bë'në Moisés permitir guëdë'ë nguiu tubi cartë shtë divurci parë ca'a tsé'lëll nu guélé tsé'lëll?

⁸Jesús repi:

—Purquë nalé naguëdchi ldu'u të; por ni bēdē'ē Moisés permisi parē guēlé tse'lē mēnē, perē dizdē principi shtë gué'dchiliu, adē gúquēdi'in voluntá shtë Dios guēsa'nē nguui tse'lē nguui. ⁹ Nanú tubsē motivē parē guēlé tse'lē nguui, sulē si talē quēhunē tsé'lēll duldē con stubi nguui. Perē si ca'a mēnē ni stubi na'a, quēhúnēll duldē adulteri. [Nu el quē naguētsē'a con lē'ē na'a divurciadē pues nu záquēll quēhúnēll duldē adulteri.]

¹⁰ Ra shini gusē'dē mē guni'i:

—Si talē nídi'i permisi guēlé tse'lē nguui, mejurē adē cá'adi'i nguui na'a.

¹¹ Jesús repi:

—Lédēdi'i grē mēnē riasé nacagnia'a lu të, sino nadē más el quē nagunē Dios compaṇi parē gac bé'allin.

¹² Nanú nguui nádi'i rall completē dizdē gulē rall.

Sēbēldá nguui nádi'i rall completē; bē'nē mēnē. Nanú sēbēldá mēnē adē nédi'i guētsē'a rall por prupi voluntá shtë rall të parē guadi'dzē rall diza'quē shtë Dios lu los de más mēnē. El quē nariasé di'dzē rē', gúnēll recibirin.

Jesús bē'nē Idai' ra llguē'nē

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Iurní bēdchininú ra mēnē llguē'nē lu Jesús parē guēdchi'bē mē guia'a mē guēc rall nu guēna'bē mē lu Dios por lē'ē rall. Perē ra shini gusē'dē mē guzublú gudildi rai' guēc ra nabēdchininú llguē'nē. ¹⁴ Perē Jesús repi:

—Bēdē'ē sí, guidē bi'guē ra llguē'nē lua, adē guēcádi'i të lu ra ni'i purquē ra mēnē naná ziquē ra llguē'nē, tsuté rall catē rñibē'a Dios ziquē Rēy.

¹⁵ Bēdchi'bē guia'a mē guēc ra llguē'nē; iurní zia'a mē stubi lugar.

Tubi sultērē ricu

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ Tubi sultērē guagná lē'ē Jesús nu répill:

—Mēsē za'quē, ¿pē cusē za'quē guna parē gapa vidē eternē?

¹⁷ Jesús repi:

—¿Pēzielú rni'i lua, mēsē za'quē? purquē ni tubi adē chu naza'quē, sulē Dios. Perē si talē rac shtú'ul gac salvárēll, bēzu'bē diaguē grē mandamientē.

¹⁸ Repi sultērē:

—¿Guadē naná ra mandamientē ni?

Jesús repi:

—Adē quínidi'il sa'l. Adē rquēnúdi'il ra sa'l. Adē cuánēdi'il pē shtë mēnē; adē guadí'dzēdi'il bishi.

¹⁹ Bēzu'bē diaguē shti'dzē shní'al nu shtádēll, nu guc shtu'u bēchi sa'l mizmē manērē cumē ziquē rac shtú'ul lē'ēll.

²⁰ Lē'ē sultērē repi:

—Bēna cumplir grē mandamientē rē' dizdē nabi'cha. ¿Pē runē faltē?

²¹ Jesús guni'i:

—Si talē rac shtú'ul gac tubldí shcuéndēll lu Dios, bē-tuu' grē cusē nanápēll; bēdē'ē dumí ca'a ra prubi, iurní gápēll tesurē lu gube'e. Iurní sēnaldēll na.

²² Perē iurē lē'ē sultērē bini di'dzē rē', nalé gulaguē tristē la'ni Idú'ull; ziagzēll purquē nalé ricu nall.

²³ Iurní Jesús repi lu ra shini gusē'dē mē:

—Guldía rnia'a, naganē tsuté tubi ricu lugar catē rñibē'a Dios. ²⁴ Rnia'a lu të, más sencigi tsuté tubi camellē ichi tubi iagullē quē tubi ricu tsutéll gube'e, lu lugar catē rñibē'a Dios.

²⁵ Iurē bini ra shini gusē'dē mē di'dzē rē', nalé guasé ldu'u rai' nu bēdzēguē' ldu'u rai'. Iurní guna'bē di'dzē lu sa' rai':

—¿Chúllēti'i gac salvar?

²⁶ Jesús gubi'a lu rai' nu répi:

—Adē gúnēdi'i nguui gan gunē salvar mizmē lē'i', perē Dios napē pudērē gunē mē grētē' ra cusē.

²⁷ Iurní Pedro repi:

—Dadē, lē'ē na'a bēsēa'nē na'a grētē' lo quē nanapē na'a parē ze'dē naldē na'a lē'ēll. ¿Pē guēdē'nē na'a recibir?

²⁸ Jesús repi:

—Guldía rnia'a, tiempē grē cusē gáquin nacubi, iurē nguui nabēshe'ldē Dios lu gué'dchiliu súbi' lu trunē shténi' catē quēbezē Dios, lē'ē të naze'dē naldē na cuzēnú të na lu chi'bē chupē trunē parē gunē të juzgar ra chi'bē chupē grupē shtë Israel. ²⁹ Grētē' narsēa'nē lídchi' u bēchi' u záni' u shtádi' u shní'ai' u tsé'li' u shíni' u shguiu'u rai' purquē rac shtú'ull gáquēll shmēna, ni gúnēll recibir tubi gahiu'a vēsē más nu gápēll vidē sin fin. ³⁰ Zihani naná más nasac entrē lu sa' rall, gac rall lúltimē dzē ni nu zihani naná lúltimē iurnē', gac rall mēnē namás nasac lu Dios.

Comparaciuni shtë narunē dchi'ni

20 'Lugar catē rñibē'a Dios na ziquē tubi nashtēnē tubi guiu'u lachi nargabní. Bēru'u lamē

tumpranē rsili parē ziatíllil muzē, gunē rall dchi'ni catē nanú hiaguē uvē. ² Primērē guagnēll muzē de quē quíllil tubi dumí denario por tubi dzē. Nu gunibé'all

tsaguēnē ra muzē dchi'ni. ³ Despuēsē bēru'ull rquē guē'ē; gunall lu stubi ra muzē nazuga'a shquini ll-

guēa'. Adē pē quēhúnēdi'i rall. ⁴ Iurní repi lamē lu mēnē ni: "Gulē tsa shchi'nia. Quilla lē'ē të narunē tu-

carē." Iurní lē'ē rall zia'a rall. ⁵ Lē'ē nashtēnē guiu'u bēru'ull casi guērudē dzē, nu guall rquē tsunē

guadze'; mizmē zni bē'nēll con másru'u muzē. ⁶ Hia rquē ga'i guadze' guall stubi shquini llguēa'. Bēdzélēll

sēbēldá muzē nadē pē quēhúnēdi'i. Iurní repi lamē:

"¿Pēzielú rēta' të ndē'ē casi hia mērē tsa'a dzē? ni dchi'ni adē quēhúnēdi'i të". ⁷ Repi rall: "Purquē ni tubi

adē chu bēne'e dchi'ni". Iurní repi lamē: "Nu lē'ē të gulē tsa shchi'nia; tsaguēnē të dchi'ni lu guiu'u.

Guēguilla lē'ē të narunē tucarē." ⁸ Iurē lē'ē gue'lē bēd-

chini, lē'ē nashtēnē guiu'u repi lu encargadē shtë dchi'ni: "Guagna'bē grētē' muzē të parē gallē rall.

Bēdē'ē pagu ca'a cadē tubi rall el quē naguaté lu dchi'ni rquē ga'i nu hashtē ra naguaté lu dchi'ni

tumpranë." ⁹ Iurní bédchini ra naguaté lu dchi'ni rquë ga'i guadze'; cadë tubi rall bè'në rall recibir pagu completë, tubigá dumí denario. ¹⁰ Despuësë bè'në tucarë naguaté primërë; bè'në rall lligabë de quë gunë rall recibir más dumí quë naguaté guadze'. Perë mizmë pagu bédë'ë lamë, lë'ë quë lë'ë tubigá denario.

¹¹ Naguté ra tumpranë iurë bè'në rall recibirin, iurní guzublú bè'në rall reclamë lu lamë. ¹² Repi rall: "Ra nabédchini lúltimë, bè'në rall dchi'ni tubsë iurë nu gudíllil igual ziquë lë'ë na'a, nu lë'ë na'a bédë'në na'a dchi'ni doblë; bia'a ldu'u na'a lu ngubidzë gua'të dzë". ¹³ Perë lë'ë nashtënë guiu'u bëquebi lu tubi rall: "Amigu, adë quëhúnëdia'a ni tubi cusë mal. Hia bédë'ë na'a tratë gáshëtë tubi denario. ¹⁴ Guna'zi shtumil nu bëagzë. Na rac shtua'a quilla mizmë pagu ca'a naguaté rquë ga'i ziquë narunë tucarë të. ¹⁵ Napa derechë rribé'ahia shtumia; guna lo quë narac shtua'a. ¿Pë nal mbidi purquë nahia naza'quë?" ¹⁶ Zihani mënë nalasac delantë lu sa' rall, gac rall lúltimë dzë ni; nu zihani mënë naná lúltimë iurnë', gac rall mënë namás lasac lu Dios. [Guna'bë Dios zihani mënë perë du'psë mënë gulë më parë gac rall shmënë më.]

Stubi vueltë guni'i Jesús gáti'

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús ziazú më nezë parë Jerusalén. Bia'a më ra shini gusë'dë më tubi cu' nu repi më:

¹⁸ —Hia nanë të ziadgchínia'a Jerusalén catë lë'ë nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, gac intriégu' lu jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë shtë lëy parë gunë rall condenar lë'i' lu galguti. ¹⁹ Nu gunë rall intriegu lë'i' lu guia'a mënë naná'di' israelitë të parë gunë rall burnë lë'ë nguiu ni, nu guëdë'ë rall galné nu guëquë'ë rall lë'i' lu cruz, perë dzë tsunë tsashtëhi' ladi ra tégulë.

Shni'a Jacobo nu Juan guná'bëll tubi favurë

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Iurní guabi'guë shni'a Jacobo nu Juan lu Jesús. Na rall shini Zebedeo; bédchini rai' lu Jesús. Iurní bészullibi na'a ni delantë lu Jesús parë guená'bëll tubi favurë lu më. ²¹ Guna'bë di'dzë më:

—¿Pë rac shtú'ul guna?

Shni'a ra nguiu ni répill:

—Gunibë'a guërupë shinia subënú rall lë'ël iurë guëribé'al ziquë Rëy, túbill ladë ldi shténë, stúbill ladë rubësë.

²² Perë Jesús bëquebi:

—Lë'ë të adë rac bé'adi'i të lo quë narna'bë të.

¿Zëzac zi të ziquë na? ¿Pë zac tëdë të cusë durë natë-da, cusë demasiadë durë?

Lë'ë rai' bëquebi:

—Zac na'a, Dadë.

²³ Iurní repi më:

—Verdá gunë të sufrir demasiadë ziquë guna sufrir. Gu të mizmë vasë shtë sufrimientë; perë subë të cula'nia, tubi de lë'ë të ladë ldi nu stubi ladë rubësë, adë rúnëdi'i tucarë guënehia sí, subë të ndë. Shtada bè'në

preparar lugar ni sulë parë ra narac shtu'u më subë rall ndë.

²⁴ Iurë lë'ë ra stubi chi'i ra shini gusë'dë më bini lo quë naguna'bë Juan nu Jacobo, bédë'ë rai'. ²⁵ Perë Jesús guna'bë lë'ë rai' nu guni'i më:

—Lë'ë të nanë të ra jëfë shtë naciuni naná'di' israelitë, nalé nadushë rribë'a rall; rdchi'bë rall lëy naná dushë gunë mënë cumprir ²⁶ perë gáquëdi'in entrë de lë'ë të. Al contrari, el quë narac shtu'u gac më ru'bë entrë de lë'ë të, napë quë gúnëll sirvë lu los de más sáhi'. ²⁷ Cualquier de lë'ë të si talë rac shtú'ul gáquëll mayurë entrë grë ra sa'l, napë quë gáquëll muzë shtë grë rai'. ²⁸ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; zelda ziquë muzë shtë mënë. Zéldëdia'a parë gunë mënë sirvë lua. Guënehia vidë shtëna ziquë préci parë gac salvar zihani mënë.

Bënëac Jesús chupë mënë ciegu

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Iurë lë'ë rai' ziagru'u rai' ciudá Jericó, cantidá mënë zianaldë rall lë'ë Jesús. ³⁰ Nga'li zúbëga'a chupë ciegu. Zúbëga'a rall guëlladchi rua' nezë. Iurë bini ra ciegu Jesús hia zé'di', guni'i rall fuertë:

—Dadë llëbní David, bëga'a ldu'ul lë'ë na'a.

³¹ Ra mënë guni'i guëc ra ciegu parë guëac dchi rall, perë lë'ë rall más ziagla'guë guni'i rall fuertë:

—Dadë llëbní David, bëga'a ldu'ul lë'ë na'a.

³² Iurní guzudchí Jesús nu guna'bë më ra ciegu nu guna'bë di'dzë më:

—¿Pë rac shtu'u të guna?

³³ Lë'ë rall bëquebi:

—Dadë, rac shtu'u na'a guená na'a.

³⁴ Iurní Jesús bëga'a ldu'u më lë'ë rall. Bëshá guia'a më slu rall. Lueguë iurní ra ciegu guná rall llni. Bëac slu rall nu guanaldë rall lë'ë Jesús.

Guatë Jesús Jerusalén

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 Hia ziadgchini rai' Jerusalén; bédchini rai' guë'dchi Betfagé. Betfagé quëhin guëlladchi tubi dani nalë Olivos. Bëshe'ldë Jesús chupë shini gusë'dë më ² nu repi më:

—Tsa të guë'dchi naná quë delantë. Nga'li guëdzëlë të tubi burrë quëdú con shini ma. Gulë bëshá'quë ma të guë'dënú të ma ndë'ë. ³ Si talë chu guëni'i lu të u guëna'bë dí'dzëll lu të, guchi de quë lë'ë Dadë rqui'ni lë'ë ra ma. Lueguë guëshé'ldëll nague'dënú ra ma.

⁴ Zndë guzac parë guc cumprir lo quë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë. Guní'i':

⁵ Gulë guchi lu ra mënë naquërelde guë'dchi Sión: "Gulë guná, lë'ë Rëy shtë të ze'dë guëdchíni'.

Nadú'ui'; dchí'bi' tēchi tubi burrë, shini tubi ma naru'a'a carguë."

⁶ Iurní lë'ë shini gusë'dë më zia'a rai'; bè'në rai' tal cumë guni'i Jesús lu rai'. ⁷ Be'dënú rai' burrë con shini ma. Iurní gudchi'bë rai' shabë rai' tēchi ma nu gudchibë Jesús tēchi ma. ⁸ Hia ra mënë zihani gudishi rall shabë rall lu guiu'u parë ziazúhi' lu nezë. Sëbëldá ra

mënë bëchuguë rall ndiaguë shtë hiaguë parë gudishi rall ndiaguë lu nezë. ⁹ Hia ra mënë nazia'a delantë ambiën naná ze'dë trasë, guzublú guni'i rall:

—Gunë Dios salvar llëbni David. Benditë el quë naze'dë guëdchini por partë shtë Dios. Rac shtu'u na'a Dios nacabezë gube'e gunë më salvar llëbni David.

¹⁰ Iurë Jesús bëdchini Jerusalén, guëdubi ciudá bëdzatsu ra mënë. Nu grë mënë guna'bë di'dzë rall:

—¿Chu ndë'ë?

¹¹ Ra mënë rni'i rall:

—Lëhi' Jesús më Nazaret shtë Galilea. Ruadí'dzi' shti'dzë Dios.

Jesús bësëllu'në mënë mal la'ni iádu'u

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Despuësë de ni, Jesús guaté la'ni iádu'u ru'bë. Iurní gualdú hia'ldë më grëtë' mënë nartuu' nu narzi'i. Bërë'shë më mellë shtë ra nacagchili dumí shtë ra mënë. Bërë'shë më ra iagshili shtë ra naquëgtuu' ra palumë. ¹³ Iurní guni'i më:

—La'ni Sagradas Escrituras rni'i zndë'ë: "Lidcha na parë gunë mënë orar lu Dios" perë lë'ë të bënë të cambi lugar ni ziquë cuevë shtë nguba'në.

¹⁴ Mizmë la'ni iádu'u guabi'guë ra ciegu nu ra cujë lu Jesús. Bënëac më lë'ë rall. ¹⁵ Perë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë shtë lëy, guná rall lu milagrë naquëhunë më. Iurë lë'ë rall bini rall lo quë naguni'i ra llguë'në, bëldë rall. Fuertë guni'i ra llguë'në la'ni iádu'u:

—Gunë Dios salvar llëbni David ndë'ë.

¹⁶ Bëldë ra bëshuzi; repi rall lu Jesús:

—¿Gu rínil lo quë naquëgni'i ra llguë'në rë'?

Jesús bëquebi:

—Aha'. Rinia. ¿Pëllë adë bí'ldidi'i të Sagradas Escrituras? lo quë naruadi'dzë zndë'ë:

Dios bé'ni' të rua' llguë'në nu ra me'dë radchi guëru'u labansë parë Dios;

nahin labansë más chulë parë lë'ë më.

¹⁷ Iurní bësëa'nëgá më lë'ë rall. Zia'a më parë guë'd-chi Betania. Hia nga'li gudëdë gue'lë më.

Jesús guludé hiaguë bëlda'u

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Hia brëgue'lë rsili iurní ziadgchini rai' Jerusalén. Bëldia'në ldu'u më. ¹⁹ Guná më lu tubi hiaguë bëlda'u nazubë rua' nezë. Iurní guabi'guë më lu hiaguë; gáuhi' tubi nashi perë adë bëdzélëdi'i më nashi; purë ndiaguë nua'a hiaguë. Iurní Jesús repi lu hiaguë:

—Nunquë jamás adë guëabrídi'i quë nashi lul.

Mizmë iurní lë'ë hiaguë bëlda'u gubidchi. ²⁰ Iurë guná ra shini gusë'dë më zndë'ë, bëdzëguëë' ldu'u rai'. Guni'i rai':

—¿Guná, nasesë gubidchi hiaguë rë'?

²¹ Jesús bëquebi:

—Guldía nia'a lu të, si talë napë të fe nu adë rzádi'i ldu'u të, lëdë niá'asëdi'i gunë të ziquë bëna con hiaguë bëlda'u sino guëni'i të lu dani: "Guabsú ndë'ë; tsal la'ni nisëdu'u". Pues zni gaquin. ²² Grëtë' lo quë

naguëna'bë të con oraciuni, si talë rialdí ldu'u të Dios, pues gunë të recibirin.

Pudërë nanapë Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Iurní Jesús guaté la'ni iádu'u. Mientras quëglua'a më nga'li, bëdchini ra jëfë shtë ra bëshuzi con ra më gushë shtë guë'dchi. Guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—¿Chu bëshë'ldë lë'èl nu bëne'e derechë nu pudërë parë rúnël cusë rë'?

²⁴ Jesús bëquebi:

—Nu na runa tubi preguntë lu të. Si talë guëquebi të lua, guënia'a lu të chu bëne'e pudërë runa grë ra cusë rë'. ²⁵ ¿Chu gunibë'a lë'è Juan parë bëchu'bë nísí' ra mënë? ¿Pë Dios u nguui?

Iurní guzublú rall quëadi'dzë lu sa' rall; repi rall:

—Si talë guëni'i hia'a Dios gunibë'a lë'è Juan, iurní guëquebi nguui rë': "¿Pëzielú adë gualdídi'i ldu'u të shti'dzë Juan?" ²⁶ Si talë guëni'i hia'a ra nguui bëshë'ldë lë'è Juan, pues rdzëba'a ra mënë purquë grë rall rialdí ldu'u rall de quë biadi'dzë Juan shti'dzë Dios.

²⁷ Iurní repi rall lu Jesús:

—Adë rdë'ëdi'i na'a cuendë chu bëshë'ldë lë'è Juan.

Iurní lë'ë më repi:

—Pues ni na tampuquë adë guëquëbidia'a chu shtë pudërë nu autoridá quëhuna ra cusë rë'.

Comparaciuni shtë chupë shini mënë

²⁸ Jesús repi:

—¿Pë runë të shgabë të zndë'ë? Tubi nguui napë chupë shínil. Repi dadë lu shíni': "Llga'në, tsaguënë dchi'ni shtë cusechë catë nanú hiaguë uvë". ²⁹ Lë'ë shi-ni më bëquëbill: "Tsaguënëdia'a dchi'ni", perë despuësë bé'nëll cambi shgábëll; guaguë'nëll dchi'ni.

³⁰ Lueguë lë'è dadë ni guagná lë'è stubi shíni'; guní'ill: "Tsaguënëll dchi'ni". Nguui ni bëquebi lu shtádi': "Aha' Dadë, tsaguëna dchi'ni" perë adë guádi'ill. ³¹ ¿Guadë de guërupë ra llguë'në ni bë'në lo quë naguni'i shtádi'?

Iurní repi rall:

—Lë'ë primërë.

Iurní Jesús repi:

—Guldía rnia'a, ra cubradurë shtë impuestë nu ra na'a mal, tsuté rall lugar catë rni'bë'a Dios antsë de lë'è të ³² purquë Juan Bautista bidë guëluá'ai' shnezë Dios lla gac salvar të, perë lë'è të adë gualdídi'i ldu'u të shti'dzë Juan. Perë en cambi ra cubradurë shtë impuestë nu ra na'a mal, gualdí ldu'u rall shti'dzi'. Lë'è të guná të lo quë nabë'në Juan perë adë bé'nëdi'i të cambi mudë nanabani të; adë gualdídi'i ldu'u të shti'dzi'.

Comparaciuni shtë ra muzë mal

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Gulë bëquë diaguë stubi comparaciuni. Gu' tubi nguui nanapë tubi ldë guiu'u lachi nargabni. Bëcabnill hiaguë uvë nu bëntsá'ull tubi lu' alrededurë; bëntsá'ull

catè guèru'u juguè shtë uvë. Bëzá'all tubi hiu'u guia'a parè quèhapè ra muzè ra plantè.

⁷ Iurní bédè'è mènè ni guiu'u parè ra trabajadurè gunè rall dchi'ni mèdi. Iurní zia'all zitu.

³⁴ Iurè lè'è tiempè shtë cusechë bédchini, gunibè'a lamè shtë guiu'u bédá muzè parè tsaglli'i rall mèdi narunè tucarè ca'a lamè. ³⁵ Ra trabajadurè guna'zi rall lè'è ra muzè ni; tubi muzè bédè'è rall galné. Stubi muzè gudini rall. Stubi muzè bédè'è guè'è rall. ³⁶ Iurní lè'è nashtènè guiu'u bëshé'ldèll másru'u muzè parè ra trabajadurè bènè rall tratè muzè ni mizmè manèrè.

³⁷ 'Por fin gunibè'a nashtènè guiu'u tsa llgá'ni'. Bènè shgábi: "Zunè rall rëspèti shinia". ³⁸ Perè iurè guná trabajadurè lu shini nashtènè guiu'u, repi rall: "Ndè'è na el què nagunè recibir herenci. Cha guèdínia'a lè'èll tè parè guèa'nè guiu'u rè' ca'a hia'a." ³⁹ Zni guna'zi rall llgá'nèll. Gulú hia'ldè rall shini lamè lu guiu'u nu gudini rall shini lamè.

⁴⁰ Iurní Jesús guna'bè di'dzè:

—Iurè lè'è nashtènè guiu'u gue'dè guèzè, çpè gúnèll con ra trabajadurè iurní?

⁴¹ Bèquebi rall:

—Pues gati ra muzè mal sin adè chu guègá'adi'i ldu'u lè'è rall. Iurní ca'a stubi mènè guiu'u tè parè gúnèll intriegu ra cusechë cadè izè.

⁴² Iurní Jesús repi:

—ÇPè nunquè bí'ldidi'i tè ra Escrituras narni'i zndè'è?

Guè'è nabèru'ldè albañil tubi ladè,

guè'è rè' gunè sirvè parè shquini hiu'u.

Zni bènè mè, el què narnibè'a lè'è hia'a.

Guná hia'a pudèrè shtë mè; nalé nasa'a nahin.

⁴³ Por ni rnia'a lu tè, Dios adè guènè'edi'i lugar tsuté tè catè rribè'a mè. Lo què nanapè tè, guèshe'ldè mèhin hashtë stubi mènè naná ziquè trabajadurè za'què nabèdè'è cusechë narunè tucarè nashtènè guiu'u. [

⁴⁴ El què narredè guèc guè'è rè', gac chupè ldèll perè iurè ldaguè guè'è ni guèc mènè, gáquèll ziquè pulvè.]

⁴⁵ Iurè lè'è ra jèfè shtë ra bëshuzi con ra fariseo bini rall grè comparaciuni lo què naguni'i Jesús, bédè'è rall cuendè de què quèadi'dzè mè shcuendè rall. ⁴⁶ Iurní guc shtu'u rall guèna'zi rall lè'è mè prèsi perè bédzèbè rall los de más mènè purquè guni'i mènè na Jesús tubi profetè narni'i shti'dzè Dios.

Comparaciuni shtë sa'a

22 Jesús guzublú quèadi'dzè mè stubi por comparaciuni. Repi mè:

² —Lè'è lugar catè rribè'a Dios, na ziquè tubi røy nabè'nè tubi laní shtë sa'a parè shíni'. ³ Gunibè'a røy ni ra muzè parè tsagna'bè rai' ra invitatè lu sa'a, parè adè néd'i' ra mènè niagdchini rall lu sa'a. ⁴ Iurní guna'bè røy stubi shcua'a muzè. Guni'i røy: "Gulè guni'i lu ra invitatè hia napreparadè dau; hia ngunè nandchú con los de más ra ma hia gu'i; grètè' nahin listè. Nadè más guèdchini rall parè cuezè rall lu sa'a." ⁵ Perè ra invitatè adè bènè'è rall cuendè. Tubi de lè'è rall guagnall lu shguiú'ull. Stubi guagnall ra neguci shtë'nèll.

⁶ Hia stubi ra invitatè guna'zi rall muzè shtë røy; bènè

rall maltratè muzè ni hashtë gudini rall lè'è muzè.

⁷ Iurní lè'è røy bédèll. Gunibè'all ra sultadè parè tsatini rall lè'è narguini mènè. Nu tsa quègui'i ra sultadè guè'dchi ni. ⁸ Lueguè repi røy lu muzè stubi: "Hia grè na listè parè sa'a; parè ra invitatè bëlua'a rall de què adè rúnèdi'i tucarè rall invitación shtëna. ⁹ Gulè tsa iurnè' ra nezè principal. Gulè bènè'è invitar lè'è mènè lu sa'a, grè ra naguèdia'guèlú tè; tsuté rall." ¹⁰ Iurní bèru'u ra muzè nezè; guagtéa rall grètè' lo què nabèdia'guèlú rall, tantè hiembrè mal nu nguii za'què. Iurní sí, guadzè hiu'u catè na preparadè parè sa'a.

¹¹ Iurní røy guaté catè nanú ra mènè. Guná røy lu tubi nguii naquèbezè nga'li, parè adè nuá'adi'ill lari shtë sa'a. ¹² Repi røy: "Amigu, çlla guatéll ndè'è sin adè nuá'adi'ill lari shtë sa'a cumè ziquè na custumbrè?" Perè nguii ni adè pè guní'idi'ill. ¹³ Iurní lè'è røy repi lu naquèhunè sirvè lu mellè: "Gulè béd'i'bi guèa'll nu guia'a nguii rè'. Gulè bétia'a lè'èll parè lu nacahi catè gu'nè mènè nu hashtë guèchushí lai' rall." ¹⁴ Rnia'a lu tè, zihani mènè guèna'bè Dios parè tsuté rall catè rribè'a mè, parè du'psè mènè gulè mè parè gac rall shmènè mè.

Shcuendè impuestè

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Iurní ra fariseo zia'a rall parè gurè rall de acuerdè lla tsu mudè guèsiguè rall lè'è mè tè nini'i mè cusè mal. ¹⁶ Nu bèshe'ldè rall partidè shtë rall con stubi partidè shtë Herodes parè tsaguèchi rall lu Jesús:

—Mèsè rdè'è na'a cuendè de què lè'èll rní'ill verdá nu rluá'al nezè shtë Dios sin adè rúnèdi'ill cuendè lo què narni'i mènè. Adè rúnèdi'ill juzguè según el què narná mènè. ¹⁷ Guni'i lu na'a çpè na bien según løy guèdíllicia'a impuestè lu røy César, u guèdíllicia'a impuestè?

¹⁸ Perè Jesús bédè'è cuendè de què cabezènú rall mal llgabè. Repi mè lu rall:

—Na tè falsè. ÇPèzielú ze'dè guèsiguè tè na? ¹⁹ Gulè bëlua'a dumí denario naquilli tè impuestè.

Iurní be'dènú rall tubi monedè. ²⁰ Guná Jesús lu monedè; iurní guna'bè di'dzè mè:

—ÇChu lu nu chu lè naquè lu dumí rè'?

²¹ Bèquebi rall:

—Lu røy César naquè lu dumí.

Iurní Jesús repi:

—Gulè bédè'è naca'a César lo què naná shtë César nu gulè bédè'è naca'a Dios lo què naná shtë Dios.

²² Iurè bini rall ra di'dzè rè', bèa'nè dchi rall nu guasé ldu'u rall. Iurní bèsèa'nègá rall lè'è mè; zia'a rall.

Guna'bè di'dzè ra mènè shcuendè lla tsashtë ra tégulè
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Mizmè dzè ni bédá ra saduceo guagná rall lè'è Jesús. Ra saduceo rni'i de què adè tsashtëdi'i ra tégulè. Guna'bè di'dzè rall lu mè:

²⁴ —Mèsè, bèquè'è Moisés guahietè si tubi nguii gáti' sin shíni', bèchi tégulè napè què cá'all tse'lè tégulè tè gapè rai' shini parè adè tsalúdi'i shfamili tégulè. ²⁵ Guc gadchi bèchi; primèrè nguii bèsé'all

perè gútil sin ni tubi shíni'. Bësëá'nëll viudë parë segundë béchill. ²⁶ Segundë béchi tégulë cuá'all lè'è viudë perè gútil sin ni tubi shíni'. Na tsunë lo mizmë; cuá'all tse'lè tégulë perè gútil sin ni tubi shíni'. Guézá béchi tégulë cua'a rall lè'è na'a ni perè adë gúpëdi'i rai' shíni'. ²⁷ Despuësë lè'è na'a ni gúti'. ²⁸ Iurë tsashtë ra tégulë ¿chu gac tse'lè na'a ni? pues gadchi nguui gac tse'lè na'a.

²⁹ Jesús bëquebi:

—Bëganë të con di'dzë shtë të purquë adë riasédi'i të lo quë narni'i Sagradas Escrituras; nu adë guënëdi'i të pudërë shtë Dios. ³⁰ Iurë ra tégulë tsashtë rai' stubi, adë guëtsé'adi'i rai'; adë rnádi'i rai' guëtsë'a shini rai'. Na rai' ziquë ianglë shtë Dios nacabezë gube'e. ³¹ Perë shcuendë tsashtë ra tégulë ¿pë adë bí'ldidi'i të lo quë narni'i Dios? Guni'i më zndë'ë: ³² “Nahia Dios shtë Abraham; nahia Dios shtë Isaac; nu Dios shtë Jacob”. Grë shmëni Dios nabani rai' aunquë hia guti rai'. Napë rai' vidë sin fin. Perë lè'è më adë nádi'i Dios parë el quë nanápëdi'i vidë sin fin.

³³ Iurë bini mëni zndë'ë, nalë bëdzëguëë ldu'u rall nu guasé ldu'u rall lo quë naquëglua'a më.

Lè'è mandamientë namás lasac

(Mr. 12.28-34)

³⁴ Iurë ra fariseo gac bë'a rall de quë Jesús bësëac dchi më ra saduceo, iurní bédëá rall. ³⁵ Tubi de lè'è rall na mësë shtë lëy. Gac shtú'ull ldagüë më lu trampë; guna'bë dí'dzëll:

³⁶ —Mësë, ¿guadë mandamientë namás lasac de grë mandamientë?

³⁷ Jesús repi:

—“Gulë gac shtu'u Dadë Dios con guëdubinú ldu'ul nu guëdubi almë shténël nu guëdubi shgábël”.

³⁸ Ndë'ë namás lasac nu nahin primërë mandamientë lu grë mandamientë. ³⁹ Hia nachupë na cumë ziquë primërë. Rni'in: “Gulë gac shtu'u sa'l cumë ziquë rac shtú'ul mizmë lè'è”. ⁴⁰ Si talë rzu'bë diaguë të mandamientë rë' tambiën canihunë të cumplir lo de más nabëquë'ë Moisés nu lo quë nabëquë'ë ra muzë shtë Dios guahietë.

Chu na shtadë Cristo

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Mientras lè'è ra fariseo nianá rëta' rall lu Jesús, ⁴² lè'è më guna'bë di'dzë:

—¿Pë runë të shgabë të? ¿Chu na Cristo? ¿Chu shini lè'è më?

Iurní repi rall:

—Llëbni David.

⁴³ Iurní guna'bë di'dzë Jesús:

—Espíritu Santo quëbezënuhi' lè'è David nu por pudërë shtë Espiritu Santo guni'i David shcuendë llëbni David:

⁴⁴ Dadë Dios guni'i lu lamë shtëna, el quë narnibë'a na:

“Guzubë ladë ldi shtëna hashtë guna gan lu enemigu shténël të guëzu'bë diaguë rall shtí'dzël”.

⁴⁵ ¿Lla na posiblë gac Cristo shini David cumë David guni'i Cristo na Dadë narnibë'a lè'è David?

⁴⁶ Iurní ni tubi rall gúquëdi'i niaquebi rall lu më.

Dizdë dzë ni hia ni tubi rall adë gúpëdi'i rall valurë ni-ana'bë di'dzë rall lu më.

Bëlua'a Jesús lla na ra fariseo nu saduceo

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 Iurní guni'i Jesús lu ra mëni nu lu ra shini gusë'dë më:

² —Ra mësë shtë lëy nu ra fariseo rzubë rall shlugar Moisés iurë rlua'a rall ra mëni. ³ Gulë bëzu'bë diaguë shtí'dzë rall. Gulë bë'në grëtë' lo quë narni'i rall perë adë tsanáldëdi'i të tēchi manërë nanabani rall. Bien rni'i rall perë adë rúnëdi'i rall cumplir. ⁴ Bien rlua'a rall lëy shtë Dios perë ra cusë naquëhunë rall obligar gunë mëni, na ziquë tubi carguë në'ë; adë chu tìpëdi'i guëldisin. Rnibë'a rall mëni të parë gua'a ra mëni carguë ni, perë lè'è rall ni siquierë más zucsë tubi shcuënë rall guëldisë rallin. ⁵ Grëtë' devociuni narunë rall quëhunë rallin të guená mëni. Luquë rall nu rua' llicu rall nua'a rall partë di'dzë shtë Sagradas Escrituras të guená mëni devociuni narunë rall. Chulë zutsa'u lu shabë duni shtë rall. ⁶ Nu rac shtu'u rall subë rall lugar más lasac catë rau mëni shtse nu catë zubë më ru'bë la'ni iádu'u. ⁷ Nu rac shtu'u rall grë mëni gunë saludar lè'è rall con zihani rëspëti iurë lè'è rall ziazú rall nezë. Rac shtu'u rall gunë mëni saludar lè'è rall con di'dzë rë: “Mësë”.

⁸ Perë lè'è të adë rúnëdi'i të ziquë lè'è mëni ni. Adë rac shtú'udi'i të guëni'i mëni na të mësë, purquë napë të tubsë mësë; náhi' Cristo. Grë të na të béchi la sa' të. ⁹ Adë rní'idi'i të lu tubi sa' të: “Dadë” parë lu guë'd-chiliu rë', purquë nanú tubsë Shtadë të, më naquëbezë gube'e. ¹⁰ Nu adë rní'idi'i të: “Lamë” lu sa' të, purquë Jesucristo náhi' lúniquë lamë nanapë të. ¹¹ Mënë narunë sirvë parë los de más sa' hia'a, ni más më ru'bë entrë lè'è të ¹² purquë grëtë' narunë naru'bë, gac nasáquëdi'i rall. El quë narunë lasáquëdi'i, ni nasac iurní.

¹³ Prubi të mësë shtë lëy nu fariseo, na të mëni falsë purquë rta'u të rua' nezë shtë Dios të parë adë chu tsutëdi'i, nu nilë mizmë lè'è të adë nédí'i të tsuté të. Nu adë rdé'edi'i të lugar parë grë narac shtu'u tsuté nezë za'quë.

[¹⁴ Prubi de lè'è të mësë shtë lëy nu fariseo; na të mëni falsë purquë rdchisú të lidchi ra viudë; iurní parë guësiguë të ra mëni, runë të orar zihani vultë. Lè'è të gunë të recibir más cashtigu dushë.]

¹⁵ Prubi de lè'è të mësë shtë lëy nu fariseo; na të falsë. Ria të stubi guë'dchi namás zitu parë tsaghtë'tsë të shldai' të lu ra mëni, perë iurë lè'è të runë të gan tubi shmëni të, nall chupë vultë más shini gabildi quë lè'è të purquë riuguëll bishi shtë të.

¹⁶ Prubi de lè'è të, na të ziquë mësë ciegu. Rni'i të si talë quëhunë mëni jurar por iádu'u ru'bë, pues adë rúnëdi'i obligar gunë mëni cumplirin, perë si talë runë mëni jurar por orë shtë iádu'u, ni sí, runë mëni com-

prumisi; napë quë gunë mënë cumplirin. Zni cagni'i të.
¹⁷ Tuntë nu ciegu na të. ¿Pë más lasac orë u lë'ë iádu'u? Iádu'u nu orë na santu. ¹⁸ Nu también caglua'a të si talë chu runë jurar por bëcu'guë la'ni iádu'u, adë rúnëdi'i obligar gunë mënë cumplir juramentu ni, perë rni'i të si talë runë mënë jurar por ofrendë nadchi'bë lu bëcu'guë, ni sí, napë quë gúnëll cumplir. ¹⁹ Tuntë nu ciegu ¿pë más lasac ofrendë nadchi'bë lu bëcu'guë u lë'ë bëcu'guë nabëdë'ë Dios ziquë lugar santu? ²⁰ Pues rnia'a lu të, el quë narunë jurar por bëcu'guë, adë quëhúnëdi'ill jurar por bëcu'guë sulamëntë perë también por grë ofrendë nadchi'bë lu bëcu'guë. ²¹ El quë narunë jurar por iádu'u, adë quëhúnëdi'ill jurar sulamëntë por iádu'u sino quë también por lë'ë Dios nacabezë la'ni iádu'u. ²² También el quë narunë jurar por gube'e, quëhúni' jurar por tronë shtë Dios nu por mizmë Dios narnibë'a lugar ni.

²³ 'Prubi de lë'ë të mësë shtë lëy nu fariseo; na të falsë. Lë'ë të rdë'ë të ofrendë narunë tucarë Dios, cadë chi'i ra cusë rdë'ë të tubi parë Dios. Correctë nahin; perë adë rúnëdi'i të cuendë ra enseñansë más lasac shtënë më. Adë rúnëdi'i të cumplir; adë rgá'adi'i ldu'u të sa' të. Nádi'i të justë. Adë rúnëdi'i të cumplir shti'dzë të. Cagnia'a lu të, rqui'ni gunë mieti cumplir grë mandamientë ru'bë nu también los de más mandamientë shtë Dios. ²⁴ Lë'ë të na të ziquë mësë ciegu; rdchi'bi të vini parë guëru'u rëshë antsë gul vini, perë adë rdë'ëdi'i të cuendë de quë nanú tubi ma ru'bë ziquë camellë guti naga'a la'ni vini.

²⁵ 'Prubi de lë'ë të mësë shtë lëy nu ra fariseo; na të falsë. Zunë të por fuërë vasë nu ra platë perë nezë la'ni, nalé suci nahin. Zni na të; na të nguba'në nu quëhunë të cumplir deseó mal. ²⁶ Fariseo ciegu, primërë gulë bëzunë nezë la'ni ldu'u të, iurní napë të conductë za'quë. Iurní na të ziquë vasë narie'ti guëdu-bi partë.

²⁷ 'Prubi de lë'ë të mësë shtë lëy nu fariseo; na të falsë. Na të ziquë ba'a. Nalé cusë za'quë naquichi rlua'a fuërë nu chulë rlua'ain, perë nezë la'ni gadzë ra ba'cu shtë tégulë nu grë cusë ziquë narru'ldë mënë rua' guë'dchi. ²⁸ Zni na të, lë'ë të; por fuërë rlua'a të cusë za'quë. Lu ra mënë rlua'a të bien, perë nezë la'ni të nalé gadzë ra bishi nu adë quëhúnëdi'i të cumplir lëy shtë Dios.

²⁹ 'Prubi de lë'ë të mësë shtë lëy nu fariseo; na të falsë; rza'a të capillë shtë nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë, nu rzutsa'u të rua' ba'a shtë ra mënë naguc më za'quë lu guë'dchiliu con guë'ë iarë. ³⁰ Iurní lueguë rni'i të: "Si talë lë'ë na'a niaquërdë na'a tiempë shtë ra shtadë guë'lú na'a, adë chu nihúnëdi'i compa'ni ra nagudini ra profetë". ³¹ Por mizmë di'dzë shtënë të quëgni'i të na të llëbni shtë ra nagudini ra profetë. Na të testigu cuntrë mizmë lë'ë të; na të tubsë rënë con shtadë guë'lú të. ³² Gulë bë'në cumplir lo quë narac shtu'u të, maldá nananú la'ni ldu'u të ziquë bë'në shtadë guë'lú të con ra muzë shtë Dios.

³³ 'Serpientë, llëbni mbe'ldë, ¿llallë gunë të parë guë-ca'chilú të lu cashtigu shtë gabildi? ³⁴ Cashe'lda mënë

za'quë naruadi'dzë shti'dza, perë lë'ë të quini të sëbëldá rai'. Nu gunë të crucificar lë'ë rai'. Sëbëldá rai' guëdë'ë të galné la'ni iádu'u shtë të nu sunaldë të lë'ë rai' guë'dchi por guë'dchi. ³⁵ Zni na të culpablë. Ldagüë cashtigu guëc të por grë duldë nabë'në mënë guahietë iurë gudini rall Abel hashtë tiempë gudini mënë Zacarías, shini Berequías. Gudini të lë'ë' entrë bëcu'guë nu iádu'u. ³⁶ Guldía rnia'a lu të, culpë shtë grë mënë ni ldagüë subrë guëc ra mënë naquërdë lu guë'dchiliu iurnë'.

Bi'ni Jesús por guë'dchi Jerusalén

(Lc. 13.34-45)

³⁷ 'Mënë shtë Jerusalén, lë'ë të rguini të ra nabi-adi'dzë shti'dzë Dios; rdë'ë guë'ë të grë ra naze'dënú diza'quë shtë më. Zihani vultë guc shtua'a niatëahia lë'ë të cumë ziquë tubi guidi rguëdchi ra guidi me'dë, perë adë nédi'i të guëdchini të lua. ³⁸ Gulë guná, lë'ë të con lidchi të guëa'në ziquë tubi hiu'u dachi; adë chu gúnëdi'i compa'ni lë'ë të. ³⁹ Rnia'a lu të, hiadë guëabrídi'i guená të lua hashtë guëdchini tiempë iurë lë'ë të guëni'i të: "Benditë na el quë naze'dë guëdchini por nombre shtë Dios. Bë'në Idai' më lë'i'."

Jesús guni'i guëchili iádu'u ru'bë

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 Bëru'u Jesús iádu'u. Iurë zëagzë më, ra shini gusë'dë më guabi'guë rai' lu më nu guzublú bëlua'a rai' ra guë'ë ru'bë shtë iádu'u. ² Jesús bëquebi: —¿Gu rna të lu grëtë' ra cusë rë'? Guldía rnia'a lu të, lugar rë' ni tubi guë'ë adë guëá'nëdi'i guëc sa' guë'ë. Grëtë' tsaluhin.

Sëñi shtë iurë tsalú guë'dchiliu

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Iurní zia'a rai' lu dani shtë Olivos. Jesús guzubë nga'li. Iurní ra shini gusë'dë më guagni'i lu më guitsë guitsë:

—Rac shtu'u na'a guëni'il lu na'a, guc gac grë ra cusë naquëgni'il. ¿Guadë naná sëñi shtë tiempë naguëabril stubi? ¿Guc gac fin shtë guë'dchiliu?

⁴ Iurní Jesús repi:

—Gulë gapë cuidadë ni tubi adë chu cuguëdi'i lë'ë të ⁵ purquë cantidá mënë guëdchini rall; guëni'i rall: "Na nahia Cristo", nu guëguguë rall cantidá mënë. ⁶ Nu lë'ë të guini të nutici shtë ra guërru naze'dë guëlla' nezë rë' nu zitu, perë adë rdzëbëdi'i të purquë zni napë quë gac. Perë todavía lédëdi'i fin shtë guë'dchiliu ⁷ purquë tubi naciuni tildinú stubi naciuni; tubi guë'dchi tildinú stubi guë'dchi. Nu guidë ra gubini, galguidzë, nu guë'lú zihani lugar. ⁸ Con cusë ni na principi shtë cusë durë naze'dë.

⁹ Iurní gunë ra mënë intriegu lë'ë të parë gunë rall mal tratë lë'ë të nu hashtë quini rall lë'ë të. Nu grëtë' mënë shtë guë'dchiliu, guená zá'quëdi'i rall lu të purquë na të shmëna. ¹⁰ Tiempë dzë ni cantidá mënë guëni'i rall fe shtë rall. Lë'ë rall guená zá'quëdi'i rall lu sa' rall. Nu gunë rall traicionar sa' rall. ¹¹ Guëdchini

cantidá naguëgugué lè'è ra mènè. Guëni'i rall de quë ruadi'dzè rall shti'dzè Dios. Cantidá mènè guëgugué rall. ¹² Zihani cusè mal tsadalè, por ni cantidá mènè hi-adè gac shtú'udi'i rall sa' rall ¹³ perè grètè' el quë n-gac firmè hashtë fin, ni gac salvar. ¹⁴ Lè'è diza'quë narni'i shcuendè lugar catè rribè'a Dios, napè quë gac predicarin guëdubi gué'dchiliu. Guadi'dzè mènè diza-quë parè grètè' naciuni parè gunguë bè'a mènè lè'è mè. Iurní guëga'a iurè shtë fin.

¹⁵ Lè'è muzè shtë Dios nabèrulè Daniel, bëquë'èi' lla na tiempè natsuté cusè mal iádu'u ru'bè. Iurè lè'è tè guená tè lu cusè narunè manchar iádu'u santu, lè'è iurè bëga'a; guëlladchi na fin shtë gué'dchiliu. El quë naquëhu'ldè shti'dza, gulè tsasé lo quë narnia'a. ¹⁶ El quë narèta' gué'dchi Judea iurní, guëllu'nè rall parè dani. ¹⁷ Grè el quë nazubè guëc hiu'u lídchi', adè gáquëdi'i tsalló rall pè shtë'nè rall la'ni hiu'u; mejurè guëllu'nè rall luegué. ¹⁸ Grè el quë nananú lachi iurní, adè gáquëdi'i guëabrí rall parè tsaglli'i rall shabè rall. ¹⁹ Prubi ra na'a tiempè dzè ni, grè ra na'a nanua'a shíni' u grè ra narca'a me'dè. ²⁰ Gulè guna'bè lu Dios tè gáquëdi'i ra cusè durè tiempè naldè, nilè por dzè narzi'i ldu'u mènè ²¹ purquë tiempè ni gac suceder cusè demasiadè durè nanadè gunádi'i mènè dizdè principi shtë gué'dchiliu, nu nunquë jamás gáquëdi'i sa' ra cusè ni. ²² Si talè adè bé'nèdi'i Dios menos ra dzè shtë sufrimientè, adè chu nádi'i gac salvar perè por ra mènè nagulé Dios, gac menos ra dzè ni.

²³ Si talè guëni'i tubi nguiu lu tè: "Gulè guná, ndè'è lè'è Jesucristo", u "Gulè tsagná ndè; lè'è mè nanú", adè tsaldídi'i ldu'u tè shti'dzè mènè ni. ²⁴ Guëdchini ra naguëgugué lè'è mènè. Guëni'i rall na rall Cristo. Sëbëldá rall guëni'i rall na rall naruadi'dzè shti'dzè Dios. Gunè rall sëñi ru'bè nu milagrè parè guëgugué rall mènè hashtë si na posiblè guëgugué rall ra nagulé Dios. ²⁵ Hia gunia'a lu tè antsè ²⁶ por ni, si talè chu guëni'i lu tè: "Gulè guná, lè'è mè nanú mè lu shlatè catè chu nádi'", adè tsádi'i tè nga'li; u si talè chu guëni'i: "Gulè guná, nanú mè la'ni tubi hiu'u", adè tsaldídi'i ldu'u tè ²⁷ purquë ziquë ra'a tubi gui'i shtë nguzi'u; rabtsè'è gui'i nezè guia'a hashtë nezè guetè, zní gac iurè lè'è nguiu nabëshe'ldè Dios lu gué'dchiliu, guëdchíni' stubi. ²⁸ Catè naga'a ra naguti, nga'li rdèa ra bëchu.

Lla na tiempè iurè guëdchini Cristo

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Despuësè gudèdè ra dzè shtë cusè durè, luegué lè'è ngubidzè guëcachi lúhi' nu mbehu hiadè guënë'edi'in llni. Ra mbelègui'i ldaguë. Grètè' fuersè shtë gube'e guëni'bi. ³⁰ Iurní lu gube'e guená tè sëñi shtë nguiu nabëshe'ldè Dios. Grètè' ra mènè shtë gué'dchiliu, gu'nè rall nu guená rall lu nguiu nabëshe'ldè Dios; guëdchíni' rua' shcachi lu gube'e. Guëlua'a llèru'bè pudèrè nu llni shtë'nè mè. ³¹ Nu guëshé'ldi' ianglè shtëni' con gu'ldè trompetè parè guëdèa grètè' nagulé Dios guëdubi gué'dchiliu dizdè tubi cu' hashtë stubi ladè.

³² Gulè bèsè'dè tubi comparaciuni shtë tubi hiaguë bèlda'u. Iurè guená tè luhin, rguëhin nu rru'u ra ndi-aguë lu llícuhin, hia rac bè'a tè bédchini tiempè shtë galna'i. ³³ Mizmè manèrè ni, iurè guená tè ra cusè rè', gulè bédè'è cuendè lè'è mè ze'dè guëdchíni'. ³⁴ Guldía rnia'a, grètè' ndè gac cumplir antsè quë gati ra mènè nanabani iurne'. ³⁵ Gube'e nu gué'dchiliu tsalú rahin perè shti'dza adè tsalúdi'in.

³⁶ Perè dzè nu iurè adè chu rac bé'adi'i, ni por mizmè ianglè shtë gube'e, ni por shini Dios, sulamëntè Dios Shtada rac bè'a mè dzè shtë fin.

³⁷ Ziquë guzac tiempè shtë Noé, zní gac iurè lè'è nguiu nabëshe'ldè Dios guëdchíni'. ³⁸ Tiempè dzè ni antsè lè'è juici shtë nisè bédchini, nabani ra mènè lu gué'dchiliu; gudáu rall nu bii' rall; bëtsè'a rall, nu bédè'è rall shini rall parè riu sa'a shtë ni'i, hashtë lè'è Noé guté la'ni barcu. ³⁹ Todavía adè bédè'èdi'i rall cuendè hashtë iurè lè'è juici bédchini. Bia'a nisi grètè' ra mènè. Zni gac iurè nguiu nabëshe'ldè Dios guëdchíni' stubi. ⁴⁰ Tiempè dzè ni chupè nguiu nanú lachi; tubi nguiu tsabsú, stubi nguiu guëa'nè. ⁴¹ Chupè na'a caniu'u; tubi tsabsú, stubi guëa'nè.

⁴² Gulè cue nasini purquë adè rac bé'adi'i tè ca iurè guëdchini el quë naguëni'bè'a lè'è tè. ⁴³ Perè gulè bèsè'dè ndè'è, si talè tubi nashtë'nè hiu'u rac bé'all ca iurè guëdchini nguba'nè, ga'a nasínill parè gáquëdi'i tsaldanè nguba'nè. ⁴⁴ Por ni gulè cue nasini nu gulè gac preparadè ldu'u tè purquë menos runè tè shgabè tè, iurní guená tè lu nguiu nabëshe'ldè Dios; hia bédchíni'.

Tubi muzè za'quë nu tubi muzè mal

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ ¿Chu na muzè namás riasé nu namás obedientè? Na ziquë el quë nabè'nè recibir dchi'ni. Lamè shtë nguiu ni gunibé'all guëdè'è nguiu nagáu iurè bè'nè tu-carè gau lamè. ⁴⁶ Dichusè muzè si talè quëhúnèll bien iurè lè'è lamè guëdchini. Guëdzelè lamè lè'è muzè; quëhúni' cumplir. ⁴⁷ Guldía rnia'a, lè'è lamè guëzú lè'è muzè ni; gáquëll encargadè shtë grè lo quë nanapè lamè. ⁴⁸ Perè si talè muzè nall tubi nguiu mal, gúnèll ll-gabè de quë shlámèll gac ldè'è parè gue'dè guëzè ⁴⁹ nu gúnèll tratè mal stubi sa' muzè, nu tsataunull ra zudchi; ruu'll con lè'è rall. ⁵⁰ Iurè lè'è lamè guëabrí, lè'è muzè ni adè rúnèdi'i shgábèll ca iurè gue'dè guëzè lamè. ⁵¹ Perè lè'è lamè guëdè'è tubi cashtigu ru'bè parè muzè ni; gac condenárèll mizmè manèrè cumè ziquë mènè naná falsè. Iurní gúnèll nga'li hashtë rchushí lai'll.

Comparaciuni shtë chi'i lliguëna'a

25 Iurè guëdchini tiempè, manèrè naguëni'bè'a Dios na ziquë chi'i lliguëna'a naguna'zi lámpara nariu sëiti parè quëgui'in; bëru'u rall tè parè gunè rall recibir lè'è lliguë iurè guëdchíni' lidchi sa'a. ² Ga'i lliguëna'a na tuntè, adè rúnèdi'i rall guëquëll, perè ga'i ra lliguëna'a na rall listè. ³ Ra lliguëna'a tuntè bia'a rall lámpara shtë rall perè adè biá'adi'i rall sëiti parè

tsadzé lámpara. ⁴ Peré ra lliguëna'a listè bia'a rall bëtëi sèiti nu gadzé ra lámpara. ⁵ Lè'è lliguë guc ldè'è parè guèdchínill; iurní mbëca'ldè bédchini lu ra lliguëna'a. Por fin lè'è rall gu'tè ga'si. ⁶ Iurní cumè ziquè guèruldè gue'lè, bini rall tubi naguni'i fuertè: "Hia lè'è lliguë ze'dè. Gulè bëru'u tè parè gunè tè recibir lè'è lliguë." ⁷ Grètè' lliguëna'a guashtë rall parè bè'nè rall preparar lámpara shtë rall. ⁸ Hia zëga'i ra naná tuntè repi rall lu zëga'i naná listè: "Denú du'pè sèiti purquè lè'è lámpara shtënè na'a guèaldin". ⁹ Peré lliguëna'a naná listè bëquebi rai: "Aquèdi'i, purquè iurní guèbidchi sèiti shtënè na'a. Parè lè'è tè adè galdèdi'in; mejurè gulè tsaca'a sèiti catè rduhin. Gulè tsasí'ihin tè parè iurní napè tèhin." ¹⁰ Peré mientras ga'i na'a guasi'i rall sèiti, lè'è lliguë be'dè guézé. Ra lliguëna'a naná preparadè guaténú rall lliguë lu sa'a. Iurní bè'au rua' puertè. ¹¹ Despuèsè bédchini ra zëga'i lliguëna'a; iurní guni'i rall: "Dadè, bësha'lè puertè". ¹² Peré naná shtënè hiu'u bëquebi: "Guldía rnia'a de què adè guènédia'a lè'è tè".

¹³ Iurní Jesús repi:

—Gulè gac preparadè. Gulè gac nasini purquè adè rac bé'adi'i tè pè dzè, ni pè iurè guèdchini nguui nabèshe'ldè Dios.

Comparaciuni shtë dumí

¹⁴ Lugar catè rribè'a Dios nu timpè gunè mè juzguè ra mènè, na ziquè tubi nguui naguzia'a parè stubi naciuni. Guna'bè nguui ni ra shmúzèll. Bé'nèll incarquè shtumill lu ra muzè ni.

¹⁵ Tubi de lè'è ra muzè bédé'èll ga'i mili bèllè. Stúbill cua'a chupè mili dumí. Stúbill cua'a tubi mili bèllè, según narac cadè tubi rall. Iurní lè'è nguui ni guzia'a viajè. ¹⁶ Hia lè'è muzè nabè'nè recibir ga'i mili bèllè, lueguè bé'nèll neguci con dumí. Bé'nèll gan stubi zëga'i mili bèllè de guèc ra nabé'nèll recibir. ¹⁷ Mizmè manèrè ni nabè'nè recibir chupè mili bèllè, bé'nèll gan stubi chupè mili más. ¹⁸ Peré el què nabè'nè recibir tubi mili bèllè, bëcá'chill dumí shtë lamè. Guatánill tubi guèru catè guacá'chill dumí.

¹⁹ Hia llèru'bè timpè gudèdè; bëabré lamè shtë muzè ni. Iurní guzublú guna'bè lamè shcuendè dumí. ²⁰ Primèrè bédchini nabè'nè recibir ga'i mili bèllè. Bé'nèll intriegu lu shlámèll stubi zëga'i mili. Répill: "Dadè, lè'è ga'i mili nabèné'el cuahia ndè'è; perè guná, stubi zëga'i mili bëna gan subré guèc ga'i mili". ²¹ Lè'è lamè repi: "Bien nahin; lé'èl nal tubi muzè za'què. Rac bé'ahia gúnèl lo què narac shtua'a. Hia què lé'èl bé'nèl bien de lo du'pè, guènehia másru'u cusè za'què tè guèribé'al. Guatè; bëquitè ldú'ul con na." ²² Despuèsè bédchini stubi muzè nabè'nè recibir chupè mili bèllè. Répill lu lamè: "Dadè, bënë'el chupè mili bèllè cuahia; lè'è ndè'è. Perè chupè mili bèllè más bëna gan subré guèc chupè mili." ²³ Lè'è lamè repi: "Bien nahin. Nal tubi muzè za'què. Napa confiansè lé'èl. Hia què lé'èl nal muzè za'què de lo du'pè nabèna incarguè guí'al; bé'nèl gan más. Guatè; bëquitèndú ldú'ul na." ²⁴ Perè iurè bédchini muzè nabè'nè recibir tubi mili bèllè, répill lu shlámèll: "Dadè, nanéa què lé'èl nal tubi nguui

naná rzac zi muzè. Rcá'al cusechè catè adè bëcabnidi'il, nu rtéal catè adè bëtë'tsèdi'il bè'dchi. ²⁵ Por ni bédzëba; guaca'cha shtumil la'ni guiu'u perè iurnè lè'è shtënèl ndè'è." ²⁶ Lè'è lamè bëquebi: "Muzè mal nal, nu nabé'chil. Rní'il de de què rchahia cusechè catè adè rcabnídia'a, nu rtéahia catè adè rté'tsèdia'a bè'dchi. ²⁷ Por ni niagutèl dumí lu bancu parè iurná nihuna recibir shini dumí lo què narunè tucara." ²⁸ Iurní repi lamè lu ra narèta' nga'li: "Gulè bédchisú mili bèllè de muzè mal nu bédè'èin ca'a naná bè'nè recibir chi'i mili. ²⁹ Si talè guèquè diaguè tè bien, Dios guène'e mè más shti'dzè mè parè lè'è tè perè si talè rúnèdi'il cuendè shti'dza, guèdchisú mè llni narní'il nápèl. ³⁰ Nu lè'è muzè mal, gulè bëtia'a lé'èll tèche fuèrè catè nacahi, catè gu'nè mènè nu rchushí lai' rall."

Juici shtë ra naciuni

³¹ Turè lè'è nguui nabèshe'ldè Dios guèdchíni' stubi, guèdchíni' con llni nu pudèrè nu con ra ianglè shtë Dios. Subè mè lu trunè shtënè mè con llèru'bè pudèrè. ³² Ra mènè shtë grè naciuni guèdèa rall delantè lu mè. Hia lè'è mè cuè mè ra mènè cumè ziquè rbè vèquèrè ra lli'li con ra chivè. ³³ Cue'e za'què mè ra mè za'què nagulé Dios ziquè lli'li ladè ldi shtënè mè, nu ra mè mal, ra nagualdídi'i ldu'i lè'è mè, cue rall ladè rubèsè. ³⁴ Iurní lè'è rëy guèni'i lu naquèbezè ladè ldi: "Gulè te'e guèdchini tè lua, lè'è tè el què naná gulé Shtada. Gulè bè'nè recibir lugar za'què naná preparadè parè lè'è tè dizdè Dios bëcueshtë gué'dchiliu. ³⁵ Pues beldí'ana, nu lè'è tè bëne'e tè nagudáuha. Gubidcha, nu bëne'e tè nabia'. Guca ziquè mè zitu, nu lè'è tè bëne'e tè catè gu'tè ga'sia. ³⁶ Bè'nè faltè shaba perè bëne'e tè lo què nabèqui'nia. Guc llú'uhia; bidè guèná tè na; guahia lachigui'bè, nu be'dè guèná tè na." ³⁷ Iurní lè'è ra naná justè guèni'i rall lu mè: "Dadè, ¿guc guná na'a lul; beldiánèl, nu bëne'e na'a nagaul? ¿Guc guná na'a gubídchil, nu bëne'e na'a nabii'/? ³⁸ ¿Guc guná na'a lul ziquè mè zitu, nu bëne'e na'a catè guquèrdèl? ¿Guc guná na'a bë'nè faltè shábèl, nu bëne'e ná'ahin? ³⁹ ¿Guc guná na'a guc llú'ul u gual lachigui'bè, nu be'dè guèná na'a lé'èl?"" ⁴⁰ Iurní rëy guèquebi: "Guldía rnia'a, grètè' lo què nabè'nè tè por tubi ra bëcha namás mitu'nè, ziquè bë'nè tè tratè grè ra shmèna hashtë el què namás lasáquèdi'i, pues mizmè na bë'nè tè tratè".

⁴¹ Iurní lè'è rëy guepi lu naná rëta' ladè rubèsè: "Gulè guabsú lua, lè'è tè hia nanudè tè parè gabildi. Tsa tè lu be'lè nanápèdi'i fin, preparadè parè mèdzabè nu parè ra ianglè shtënèll. ⁴² Pues beldí'ana perè adè bënë'edi'i tè nagudáuha. Gubidcha perè adè bënë'edi'i tè nabia'. ⁴³ Guca ziquè mè zitu perè adè bënë'edi'i tè catè naquèrèlda. Runè faltè shaba perè lè'è tè adè bënë'edi'i tè niétiquè. Guc llú'uhia; guahia lachigui'bè perè adè be'dè guènádi'i tè na." Iurní lè'è ra mè mal guepi rall: ⁴⁴ "Dadè, ¿guc guná na'a beldiánèl u gubídchil u ziquè mè zitu u bë'nè faltè shábèl u guc llú'ul u gual lachigui'bè, nu adè chu be'dè guènádi'i lé'èl?"" ⁴⁵ Lè'è rëy guèquebi iurní: "Guldía rni-

a'a, manërë mal bë'në të tratë shmëna naná más humildë, zni bë'në të tratë mizmë na". ⁴⁶ Lueguë iurní lë'è ra nguiu guzia'a rall lu cashtigu nanápèdi'i fin perë grëtë' naná tubldí shcuéndi' lu Dios, guzia'a rai' gube'e catë cabezë Dios catë nídi'i fin.

Quëguili mënë mudë parë guëna'zi rall Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 Iurë Jesús gualú biadi'dzë më grëtë' ra cusë ni, repi më lu ra shini gusë'dë më:

² —Lë'è të hia rac bë'a të dentrë de chupë dzë shtë laní Pascu, lë'è nguiu nabëshe'ldë Dios gac intriégu' guia'a mënë mal nu gac crucificári'.

³ Tiempë dzë ni ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë shtë lëy nu ra më gushë entrë ra israelitë, bédëá rall lu rualdëa' shtë palaci shtë Caifás, jefë shtë ra bëshuzi.

⁴ Nga'li bëntsa'u rall tubi tratë parë guëna'zi rall Jesús con di'dzë bishi parë quini rall lë'è më ⁵ perë guni'i lu sa' rall:

—Lëdi la'ni dzë laní parë adë guëdzátsudi'i ra mënë.

Tubi na'a nabëte'bi sëiti nashi guëc Jesús

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jesús nanú Betania lidchi Simón el quë naguc ll'u ládi'. ⁷ Iurní guabi'guë tubi na'a; nuá'all tubi bëtéi guë'è shtë sëiti nashi nu nalé lasaquë sëiti ni. Iurë quëbezë Jesús lu mellë, lë'è na'a ni bëté'bi' sëiti guëc Jesús. ⁸ Iurë lë'è ra shini gusë'dë më guná rai' pë bë'në na'a, bældé rai' nu guzublú guni'i rai':

—¿Pëzielú bë'në na'a rë' desperdici sëiti nashi guëc më? ⁹ purquë bien niatuu' na'a sëiti por zihani dumí nu niadé'ëll dumí ca'a ra prubi.

¹⁰ Perë guc bë'a Jesús shgabë rai' nu guni'i më:

—¿Pëzielú cagni'i të cuntrë na'a rë'? El quë nabé'ni nahin tubi cusë za'quë parë na. ¹¹ Pues ra prubi guëdubi tiempë quëbezënú rall lë'è të perë na lëdë guëdubi tiempëdi'i quëbezënúa të. ¹² Lo quë nabë'në na'a nabëte'bi sëiti guëdubi cuerpë shtëna, bé'ni' parë gac preparar iurë gatia nu guëga'cha. ¹³ Guldía rnia'a, guëdubi lugar catë guadi'dzë ra mënë diza'quë guëdubi guë'dchiliu, guadi'dzë ra mënë lo quë nabë'në na'a rë'. Guëagná ldu'u mënë lo quë nabé'ni'.

Judas bë'në prometer gúnëll intriegu Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Iurní tubi naná chi'bë chupë poshtë nabëru' Júdas Iscariote, guagní'ill lu ra jëfë shtë ra bëshuzi ¹⁵ nu répill:

—¿Blac guëne'e të talë guna intriegu Jesús guia'a të?

Iurní lë'è rall gudilli rall galdë bi chi bëllë bédchichi.

¹⁶ Dizdë iurní Judas gudíill manërë parë gúnëll intriegu lë'è më guia'a ra contrari shtë më.

La Santa Cena

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Primërë dzë shtë laní naráu mënë guetështildi sin levadurë, ra shini gusë'dë më guabi'guë rai' lu më nu guna'bë di'dzë rai':

—¿Ca lu rac shtú'ul guëdë'në na'a preparar shtse shtë Pascu; guëdáuha'a?

¹⁸ Jesús repi:

—Gulë tsa tubi ciudá lidchi tubi nguiu nu gulë guchi: "Lë'è mësë guni'i zndë'è: Hia lë'è iurë zia guëdchini. Lídchil guna laní Pascu con ra shini gusë'da."

¹⁹ Ra shini gusë'dë më bë'në rai' cumë ziquë gunibë'a Jesús. Bë'në rai' preparar shtse shtë Pascu.

²⁰ Iurë lë'è gue'lë gu', quëbezënú Jesús lë'è chi'bë chupë shini gusë'dë më lu mellë. ²¹ Mientras caniháu rai', repi më:

—Guldía rnia'a, tubi de lë'è të gunë të intriegu na.

²² Iurní lë'è rai' guzublú riá ldu'u rai' demasiadë; guna'bë di'dzë rai' tubi por tubi:

—Dadë ¿ni mudë guna intriegu lë'èl?

²³ Jesús repi:

—El quë naraunú na la'ni el mizmë platë, ni lë'è nangunë intriegu na. ²⁴ Lë'è nguiu nabëshe'ldë Dios guzia'a parë nezë según narni'i Sagradas Escrituras, perë prubi de lë'è nguiu el quë nangunë intriegu na. Mejurë adë niálëdi'i nguiu ni.

²⁵ Iurní lë'è Judas, lë'è traidor, guni'i:

—Mësë ¿ni mudë na guna intriegu lë'èl?

Jesús bëquebi:

—Aha', lë'èl la la'.

²⁶ Mientras quëhaunú Jesús lë'è rai', guna'zi më guetështildi nu bédë'è më graci lu Dios. Despuësë de bëshullë mëhin, bédë'è më guetështildi cua'a ra shini gusë'dë më; nu repi më:

—Gulë gau ndë'è; ndë'è lë'è shcuera.

²⁷ Iurní guna'zi më copë. Bédë'è më graci lu Dios nu bédë'è mëhin cua'a ra shini gusë'dë më. Repi më:

—Gulë bii' grëtë' të copë rë'; ²⁸ ndë'è lë'è shrëna narunë sellar tëtë cubi purquë nahin tubi favurë parë cantidá mënë; bëllë'è rënë ni parë perdunë shtë ra duldë. ²⁹ Perë rnia'a, hiadë guëbrídi'i gunúhia lë'è të juguë shtë uvë rë' hashtë dzë naná quëbezënúhia lë'è të gube'e. Iurní guhia vini cubi lu gube'e catë rnibë'a Shtada.

Guni'i Jesús gunë Pedro negar lë'è më

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Despuësë de quëhu'ldë rai' tubi cantë, iurní gua rai' lu dani shtë Olivos. ³¹ Iurní Jesús repi:

—Grëtë' të guëtú lu të de na nu guësëa'në të na gue'lë ne' purquë rni'i la'ni Sagradas Escrituras: "Tsatinia lë'è véquërë; hia ra lli'li guërë'tsë". ³² Perë despuësë iurë tsashtëa ladi ra tégulë, tsahia delantë lu të hashtë Galilea.

³³ Iurní Pedro bëquebi:

—Aunquë nilë grëtë' rai' guësëa'në rai' lë'èl, perë na jamás adë guësëa'nëdia'a lë'èl.

³⁴ Jesús repi:

—Guldía rnia'a, mizmë gue'lë ne' antsë lë'è gay guël-lidchí, lë'èl gúnëll negar na tsunë vueltë.

³⁵ Perë Pedro repi:

—Masiá quini mënë na, adë gúnëdia'a negar lë'èl. Grë ra shini gusë'dë më guni'i rai' lo mizmë.

Biadi'dzënú më Dios la'ni Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Iurní Jesús bédchini con ra shini gusè'dë më tubi lugar lë Getsemaní. Repi më lu rai':

—Gulë guzubë ndë'ë mientras tsahia ndë.

Guadi'dzënúa Dios.

³⁷ Iurní bia'a më Pedro nu ra shini Zebedeo; guzublú riá ldu'u më; guasënú ldu'u më. ³⁸ Guni'i më:

—Nalé rbini la'ni ldua'a por tristë shtë galguti. Gulë cuezë ndë'ë nu gulë cue nasini con na.

³⁹ Gua Jesús stu'pë delantë. Bëzullibi më nu bëa'chi guëc më hashtë lu guiu'u. Iurní bënë më orar lu Dios; répi':

—Dadë shtëna, si talë nahin posiblë bëlá na lu sufrimentë rë', perë adë gáquëdi'in según lo quë narac shtua'a sino según voluntá shtënel.

⁴⁰ Iurní bëabrí më catë cabezë ra shini gusè'dë më.

Bëdzëlë më lë'ë rai' naga'si rai'. Iurní repi më lu Pedro:

—¿Pë adë gáquëdi'i cue nasini të du'pë tiempë, ni siquierë tubi iurë? ⁴¹ Gulë bëtë'tsë mbëca'ldë; gulë cue nasini nu gulë guna'bë lu Dios parë adë ldáguëdi'i të lu prëbë shtë mëdzabë. Ldu'u të rni'i, niá; perë shcuerpë të adë nídi'i fuersë.

⁴² Hia narrupë zia'a më; guaguë'në më orar zndë'ë:

—Dadë, si talë na imposiblë tsalú vasë shtë sufrimentë, bënë'nin según voluntá shtënel.

⁴³ Iurní bëabrí më stubi; bëdzëlë më ra shini gusè'dë më hia naga'si rai' purquë nalë bédchini mbëca'ldë lu rai'. ⁴⁴ Iurní bësëa'në më lë'ë rai'; zia'a më; bënë më orar stubi natsunë vësë. Guni'i më mizmë di'dzë ni.

⁴⁵ Bëabrí më catë rëta' ra shini gusè'dë më; repi më:

—Iurne' sí, gulë guëga'si; gulë tsa descansë. Hia lë'ë iurë bëga'a de quë lë'ë nguiu nabëshe'ldë Dios, gac intriëgui' guia'a ra nanapë zihani duldë. ⁴⁶ Gulë tsasuldí; gulë cha purquë hia el quë nagunë intriegu na zé'dëll.

Bia'a ra mënë Jesús ziquë nguba'në

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Nianá quëadi'dzë Jesús, bédchini Judas naná de chi'bë chupë shini gusè'dë më; ze'dënull cantidá mënë nanua'a spadë nu hiaguë. Ze'dë rall por partë shtë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra më gushë shtë guë'dchi.

⁴⁸ Judas lë'ë traidor, bédë'ëll tubi sëñi; répill:

—El quë naguna saludar, tsagruahia lë'ëll; gulë bia'a nguiu ni prësi.

⁴⁹ Iurní guabi'guë Judas lu Jesús nu répill:

—Shtsanë, Mësë.

Nu bëtsagrau'all lë'ë më. ⁵⁰ Jesús guni'i lu Judas:

—¿Pë zé'dël? amigu.

Iurní guabi'guë ra mënë nu guna'zi rall lë'ë Jesús. Bia'a rall lë'ë më prësi.

⁵¹ Mizmë iurní tubi sa' Jesús gulú spadë; bëchúgui' diaguë ladë ldi muzë shtë jëfë shtë bëshuzi. ⁵² Iurní Jesús repi:

—Gulútsa'u spadë shtënel shlugarin purquë grëtë' el quë narguini con spadë, zni gati rall con spadë. ⁵³ ¿Pël-lë adë rac bé'al zac guëna'ba lu Shtada nu guëshe'ldë

më mizmë iurne' más quë chi'bë chupë grupë ianglë, chi'i mili cadë grupë të gunë rai' compa'ni na? ⁵⁴ Perë si talë gaquin zni ¿Illa gac cumplir Sagradas Escrituras narni'i napë quë gaquin zni?

⁵⁵ Iurní Jesús repi lu ra mënë:

—Be'dë guëdchini të con spadë nu hiaguë parë guëna'zi të na cumë ziquë tubi nguba'në. Grëtë' dzë gulezënúa lë'ë të. Cagluá'ahia lë'ë të la'ni iádu'u shtënë të perë nunquë adë guná'zidi'i të na prësi.

⁵⁶ Perë ndë'ë quëhac parë gac cumplir lo quë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë la'ni Sagradas Escrituras:

Iurní ra shini gusè'dë më bësa'në rai' lë'ë më. Bël-lu'në rai'.

Zuga'a Jesús lu Junta Suprema

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ra naguna'zi lë'ë Jesús prësi, bia'a rall lë'ë më lu Caifás, jëfë principal shtë ra bëshuzi. Nu rëta' ra mësë shtë lëy nu ra më gushë nabëdëa nga'li. ⁵⁸ Guanaldë Pedro zitu hashtë rualdëa' shtë lidchi bëshuzi principal. Guatë Pedro nga'li; guzubënú Pedro ra soliar të parë guënáhi' nia'a lla tsalú shcuendë Jesús.

⁵⁹ Ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mënë gushë nu grë ra Junta Suprema, quëguili rall manërë parë gunë rall acusar lë'ë më aunquë nilë nahin cusë falsë parë gac condenar Jesús lu galguti. ⁶⁰ Perë adë bëdzëlëdi'i rall prëbë aunquë nilë zihani testigu falsë guni'i rall bishi cuntrë lë'ë më. Por fin bédchini bëldá testigu falsë ⁶¹ naná repi:

—Lë'ë nguiu rë' guni'i: "Zac guëchilia iádu'u shtë Dios nu guëabrí guëldishtëhia iádu'u entrë tsunë dzë".

⁶² Iurní jëfë shtë ra bëshuzi guasuldí nu répill lu Jesús:

—¿Pë adë rquëbidi'il grë ra di'dzë rë'? ¿Pë runë cun-tienë lo quë naquëgni'i mënë cuntrë lë'ëll?

⁶³ Jesús dchisë náhi'. Iurní lë'ë jëfë shtë bëshuzi repi:

—Por nombre shtë Dios nanabani, quëgnia'a lul, biadi'dzë lu na'a si talë nal Cristo, Shini Dios.

⁶⁴ Jesús repi:

—Ni nahia, cumë ziquë cagní'il. Nu zac rnia'a lu të guëná të lu Shini Dios; quëbézi' ladë ldi shtë Dios, el quë narnibë'a grëtë' cusë. Nu guëná të lua; guëdchinia la'ni shcahi shtë gube'e.

⁶⁵ Iurní lë'ë jëfë shtë bëshuzi bëche'zë shábëll cumë ziquë tubi sëñi de quë adë rëuu'di'i ldu'ull lo quë naguni'i Jesús. Bëldëll. Répill:

—Hia nguiu rë' bé'nëll ofender Dios con di'dzë nabëru'u rua'll. ¿Pë nicidá nápa'a de más testigu? Mizmë lë'ë të bini të di'dzë mal naquëgní'ill. ⁶⁶ ¿Pë rni'i ldu'u të?

Guni'i rall:

—Runë tucarë gati nguiu rë'.

⁶⁷ Iurní bëchi'bë shënë rall lu më nu bédë'ë rall galné guëc më. Stúbill gulubé lu më ⁶⁸ nu guni'i rall:

—Lé'ëll nal Cristo; bë'në divini chu gudini lë'ëll.

Pedro bë'në negar Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Mientras zu Pedro rualdëa, tubi criadë guabí'guëll lu Pedro nu répill:

—Lé'ël zuga'anul Jesús, më Galilea.

⁷⁰ Perë Pedro bë'në negar delantë lu grë mënë. Répi':

—Adë rac bé'adia'a pë cagní'il.

⁷¹ Iurní Pedro ziagrú'ui' rua' nezë. Iurë guná stubi criadë lu Pedro, guní'ill lu ra mënë narëta' nga'li:

—Nu nguui rë' rzënú Jesús më Nazaret.

⁷² Stubi vësë más Pedro bë'në negar nu bé'ni' jurar lu Dios:

—Adë guënëdia'a nguui ni.

⁷³ Du'psë zia'a, iurní mënë nazuga'a nga'li guabi'guë rall lu Pedro nu guni'i rall:

—Verdá nal shmënë Jesús purquë ruadí'dzël ziquë mënë galileo.

⁷⁴ Iurní guzublú Pedro; bé'ni' jurar; répi':

—Adë guënëdia'a nguui ni. Gunë Dios cashtigu na si talë adë ruadí'dzëdia'a verdá.

Mizmë iurní bëllidchí gay. ⁷⁵ Iurní bëagná ldu'u Pedro lo quë naguni'i Jesús: "Antsë guëllidchí gay, gúnël negar na tsunë vueltë". Iurní bëru'u Pedro nu nalë bí'ni'.

Bia'a ra mënë lë'ë Jesús lu Pilato

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 Iurë brëgue'lë grëtë' ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra më gushë shtë ra israelitë, guc rall de acuerdë nu bëntsa'u rall tubi tratë parë quini rall Jesús. ² Bëldi'bi rall lë'ë më; bia'a rall lë'ë më parë guaguë'në rall intriegu lë'ë më lu Poncio Pilato gubernadurë.

Guti Judas

³ Iurë Judas el quë nabë'në intriegu Jesús, bëtë'ëll cuendë de quë nacondenárëll, gubini ldu'ull. Bëdchi-grëll galdë bi chi bëllë bëdchichi parë ra jëfë shtë ra bëshuzi con ra më gushë, ⁴ répill:

—Na bëna duldë. Bëna intriegu lë'ë më rë' lu galguti nu nãpëdi'i' duldë.

Perë lë'ë rall bëquebi rall:

—Parë ni'i, çpë runë importë na'a? Shcuëndël ni'i.

⁵ Iurní Judas bëquëldí dumí la'ni íadu'u. Guziá'all. guagzé'bill lë'ëll lu hiaguë.

⁶ Ra jëfë shtë ra bëshuzi bëtëá rall dumí nu repi rall:

—Adë chu guëtiá'adi'i dumí rë' la'ni cajë shtë ofrendë purquë nahin probidë según lëy shtë Dios. Nahin präci nabëtuu' Judas lë'ë Jesús parë galguti.

⁷ Iurní guc rall de acuerdë parë guëzi'i rall tubi lde guiu'u con dumí ni. Bëru'ulé lachi ni: Lachi shtë el quë Naguctsa'u Trashtë. Lachi ni na catë guëga'chi ra më zitu. ⁸ Por ni bëru'ulé lachi ni hashtë iurnë; Lachi Catë Bëllë'ë Rënë. ⁹ Zni guc cumplir lo quë naguni'i Jeremías: "Guna'zi rall galdë bi chi bëllë bëdchichi, präci nabë'në më israelitë tratë lë'ë më. ¹⁰ Con dumí guzi'i rall tubi lachi shtë el quë naguctsa'u trashtë. Zni gunibë'a Dadë Dios."

¹¹ Bia'a rall Jesús lu gubernadurë; guna'bë dí'dzëll lu Jesús

Pilato guna'bë dí'dzëll lu Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Bia'a rall Jesús lu gubernadurë; guna'bë dí'dzëll lu Jesús:

—ÇPë lë'ë nal rëy shtë ra më israelitë?

Jesús repi:

—Zni nahin cumë ziquë quëgní'il.

¹² Ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mënë gushë, bëdchi'bë rall demandë cuntrë Jesús perë Jesús adë pë bëquëbidi'i'. ¹³ Iurní Pilato repi:

—ÇPë adë rínidi'il lo quë naquëgni'i ra mënë cuntrë lë'ël?

¹⁴ Perë Jesús adë bëquëbidi'i më de manërë lë'ë gubernadurë guasë ldu'ull iurní nu adë guc bé'adi'ill pë gúnëll.

Guni'i ra mënë gati Jesús

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38—19.16)

¹⁵ Durantë dzë shtë laní, lë'ë gubernadurë napë custrë guëldá'all tubi präsi, el quë narac shtu'u ra mënë gápëll libertá. ¹⁶ Nanú tubi präsi namás më dushë, lë Barrabás. ¹⁷ Iurë lë'ë rall bëtëá rall nga'li, Pilato guna'bë dí'dzë:

—ÇGuadë narac shtu'u të guëdë'a libertá, Barrabás u Jesús nabëru'ulé Cristo?

¹⁸ Pilato bëtë'ë cuendë de quë rldënú rall Jesús nu mbidi na rall; por ni bë'në rall intriegu lë'ë më. ¹⁹ Mientras Pilato zúbëga'a catë rúnëll juzguë, lë'ë tse'lë Pilato gunibë'a naguanú rsunë: "Adë riutëdi'il con nguui rë' purquë më za'quë náhi'; ne' gue'lë guni'i shca'lda tubi mbëca'ldë dushë de lë'ë më. Adë gurëdchidi'i ldu'a'a."

²⁰ Perë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu më gushë guni'inú rall mënë parë guëna'bë rall libertá parë Barrabás nu guëna'bë rall gati Jesús. ²¹ Lë'ë gubernadurë guna'bë dí'dzë stubi; répill:

—ÇGuadë de chipë ra mënë rë' rac shtu'u të guëdë'a libertá?

Lë'ë rall bëquebi:

—Barrabás.

²² Pilato guna'bë dí'dzë iurní:

—ÇPë rac shtu'u të guna con Jesús? el quë nabëru'ulé Cristo.

Grëtë' rall guni'i rall:

—Quëll lu cruz.

²³ Iurní Pilato guni'i:

—ÇPë mal bé'nëll?

Perë lë'ë rall bëabrí gurushtiá rall:

—Quëll lu cruz.

²⁴ Iurní Pilato guná hiadë nídi'i mudë lla gúnëll sino quë másru'u ziadalë mënë nu rdzatsu mënë. Iurní gunibë'a Pilato nisë, tsati guiá'all ziquë tubi sëni de quë nãpëdi'ill faltë por galguti shtë Jesús. Gudíbill guiá'all; guní'ill:

—Nádia'a responsablë por galguti shtë nguui rë' purquë nãpëdi'ill faltë. Shcuendë të na ndë'ë.

²⁵ Grëtë' ra mënë bëquebi:

—Lè'è na'a con shini na'a, na na'a responsablè por galguti shtë nguiu rë'.

²⁶ Iurní Pilato béd'èll libertá Barrabás. Lueguè gunibé'all guèdia'a mè galné, nu bèn'è Pilato intriegu lè'è mè parè gac crucificar mè.

²⁷ Iurní ra suldadè shtë gubernadurè, bia'a rall lè'è Jesús la'ni palaci nu béd'èá grèt'è' suldadè alreduerè lè'è mè. ²⁸ Gulú rall shabè mè tè parè guègacu rall stubi lari guindè lè'è mè. ²⁹ Bèzu'bè rall tubi coronè shtë guitsè guèc mè. Béd'è'è rall tubi varè ca'a mè parè gu' guia'a ladè ldi mè. Iurní bèzullibi rall delantè lu mè nu bèn'è rall burnè; guni'i rall:

—Guèbani Rëy shtë mè israelitè.

³⁰ Nu bëchi'bè shènè rall lu mè nu guna'zi rall varè parè rdè'è rall galné guèc mè. ³¹ Despuèsè de quèhunè rall burnè zni, bédchisú rall lari guindè. Béd'è'è rall shabè mè, gutè mè stubi. Iurní bia'a rall lè'è mè parè gac crucificar mè.

Bèqu'è'è rall lè'è mè lu cruz

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Hia ziagru'u mè parè ziazú mè rua' guè'dchi, bédza'guèlú rall tubi nguiu, mè Cirene nalè Simón. Iurní gunibè'a ra suldadè parè gua'a Simón cruz shtë Jesús.

³³ Zni bédchini rall tubi lugar nalè Gólgota narunè cuntienè, Lugar shtë Calavera. ³⁴ Nga'li béd'è'è rall vini naná mescladè con naldá. Bii'di'i mèhin, nadè más bè'nè mè prèbèhin.

³⁵ Hia iurè gualú bè'nè rall crucificar lè'è mè, ra suldadè gudchitè rall dado parè gudi'dzè rall shabè mè. Zni guc cumplir lo què naguni'i profetè; "Gudi'dzè rall shaba entrè mizmè lè'è rall nu gudchitè rall suertè guèc shaba". ³⁶ Iurní guzubè rall nga'li parè gapè rall lè'è mè. ³⁷ Guia'a guèc Jesús bèqu'è'è rall tubi letrèrè narni'i pèzielú bè'nè rall condenar lè'è mè. Letrèrè ni rni'i: "Ndè'è na rëy shtë mènè israelitè. Lèll Jesús."

³⁸ Nu zac chupè nguba'nè gac crucificar con lè'è mè, túbill ladè ldi, stúbill ladè rubèsè. ³⁹ Grèt'è' nardèdè nga'li, runè rall burnè, rni'bi rall guèc rall; ⁴⁰ rni'i rall:

—Lé'èll rni'il cuèl iádu'u ru'bè nu dzè tsunè guèabré guèzá'alín; bè'nè salvar mizmè lé'èll talè nal shini Dios. Bèldaguè lé'èll lu cruz.

⁴¹ Zni zac bè'nè burnè ra jèfè shtë ra bëshuzi nu mèsè shtë lëy con ra fariseo con grè ra mè gushè shtë ciudá. Guni'i lu sa' rall:

⁴² —Bé'nèll salvar stubi mènè perè el mizmè lé'èll adè gúnèdi'ill gan gúnèll salvar lé'èll. Si talè nall rëy shtë Israel, pues guèldaguèll lé'èll lu cruz tè parè tsaldí ldu'u hia'a lé'èll. ⁴³ Pues rialdí ldu'ull Dios; zuzull nia'a zunè Dios salvar lé'èll purquè rni'ill: "Nahia shini Dios".

⁴⁴ Hashtë ra mizmè nguba'nè naná quènú lè'è mè lu cruz, bè'nè rall burnè; guni'i rall mizmè di'dzè ni guèc mè.

Guti Jesús

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Iurní guèdubi gué'dchiliu bëcahi dizdè guèruldè dzè hashtë rquè tsunè guadze'. ⁴⁶ Iurní fuertè guni'i Jesús:

—Elí, Elí, lama sabactani. Runè cuntienè di'dzè ni: Dios mio, Dios mio, ¿pèzielú bèsá'nèl na?

⁴⁷ Bèldá mènè narèta' nga'li, bini rall lo què naguni'i mè nu repi rall:

—Cagná'bèll Elías.

⁴⁸ Mizmè iurní tubi de lè'è rall guagllú'nèll; guagllí'ill tubi spongè nu bégá'dzèll spongè con vini hi'. Iurní bèzú'bèll spongè guèc tubi varè tè parè gu mè vini.

⁴⁹ Perè sèbèldá mènè guni'i:

—Cha béza'a; guená hia'a nia zidè Elías tè parè guèsiéti' lé'èll lu cruz.

⁵⁰ Iurní stubi vultè guni'i Jesús fuertè; iurní guti mè.

⁵¹ Mizmè iurní lè'è cortinè shtë iádu'u gure'zin; guc chupè ldèhin dizdè guia'a hashtë guetè. Nu lè'è gué'dchiliu bèllú. Ra dani gure'zè. ⁵² Ra ba'a bëlla'lè hashtë guashtë zihani tégulè, ra mènè nagualdí ldu'i shti'dzè Dios antsè. ⁵³ Grè ra mè rë', bëru'u ra la'ni ba'a nu despuèsè de guashtë Jesús ladi ra tégulè, guatè rai' ciudá Jerusalén. Cantidá mènè guná lu mènè ni.

⁵⁴ Iurní lè'è capitán nu ra nagupè cuerpè shtë Jesús, iurè guná rall llú, nu guná rall cusè naguzac nga'li, nalè bédzèbè rall; repi lu sa' rall:

—De verdá nguiu rë' náhi' shini Dios.

⁵⁵ Cantidá na'a zu rall nga'li; gubi'a rall dizdè zitu. Na'a ni guanaldè rall lè'è Jesús antsè dizdè Galilea. Bè'nè rall compa'ni lè'è mè. ⁵⁶ Entrè ra na'a ni nanú María Magdalena nu María shni'a Jacobo nu shni'a José. Nu zuga'a shni'a ra shini Zebedeo.

Bèga'chi Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Hia iurè riu' gue'lè, bédchini tubi nguiu ricu lè José. Nall mè guè'dchi Arimatea nu zac nall shmènè Jesús.

⁵⁸ José guagnall lè'è Pilato nu guná'bèi' cuerpè shtë Jesús. Pilato gunibè'a parè guèd'è' mènè cuerpè ca'a José. ⁵⁹ Bia'a José cuerpè shtë'nè mè nu bétú'bill cuerpè tubi sabè naquichi. ⁶⁰ Iurní guacá'chi' lè'è Jesús la'ni tubi ba'a cubi nabèda'ni hia más antsè la'ni guè'è shtë dani. Despuèsè de gualú bèga'chi mè, iurní bèsè'au José rua' ba'a con tubi guè'è ru'bè. Hia iurní zèagzé José. ⁶¹ Nga'li quèbezè María Magdalena nu stubi María, Zúbèga'a rai' rua' ba'a.

Quèhapè suldadè ba'a catè bèga'chi Jesús

⁶² Brègue'lè stubi dzè, quiere decir despuèsè ra preparaciòn shtë dzè narzi'li ldu'u mènè, ra jèfè shtë ra bëshuzi nu ra fariseo, gua rall lu Pilato; ⁶³ guni'i rall:

—Dadè, rëagná ldu'u na'a de què lè'è nguiu bishi guni'ill iurè nabánill de què despuèsè de tsunè dzè, gac resucitarèll ladi ra tégulè. ⁶⁴ Por ni gunibè'a tè parè gac segurè ba'a hashtë dzè tsunè tè parè tsádi'li ra

mënë shtënellë gue'lë parë tsaldanë rall cuerpë. Nu despuësë guëni'i rall lu mëne de quë guc resucitar Jesús ladi ra tëgulë. Zni lúltimë bishi rë' nahin más peor quë ra bishi naguni'i Jesús antsë.

⁶⁵ Pilato repi:

—Lë'ë të napë të guardë shtë ra suldadë. Gulë tsaguë'në segurë rua' ba'a, mejurë lo quë narac shtu'u të.

⁶⁶ Iurní zia'a rall; bë'në rall segurë rua' ba'a nu bëquë'ë rall tubi sëgi lu guë'ë nanada'u rua' ba'a. Nu bësëa'në rall guardë shtë ra suldadë.

Guashtë Jesús ladi ra tëgulë

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Iurë dzë narzi'i ldu'u mëne hia gua'a, hia zia grëgue'lë primëre dzë shtë lmalë, María Magdalena nu stubi María, guagná rall rua' ba'a. ² Perë dizdë lueguë bédchini tubi llu ru'bë lu gué'dchiliu; lë'ë ianglë shtë Dadë Dios ze'dë de gube'e. Bédchini' rua' ba'a. Bédchisúhi' guë'ë nanada'u rua' ba'a. Nu guzúbi' guëc guë'ë. ³ Nalë rabtsë'ë ianglë ni cumë ziquë nguzi'u. Nu shábi' naquichi cumë ziquë nievë. ⁴ Iurë guná ra suldadë lu llu, iurní bédzëbë rall; bëa'në rall ziquë tubi naguti. ⁵ Iurní lë'ë ianglë guni'i lu ra na'a:

—Adë rdzëbëdi'i të. Na rac bé'ahia de quë quëguili të Jesús, më nacué lu cruz. ⁶ Perë adë nídi'i më ndë'ë. Guc resucitári' cumë guni'i më lu të antsë. Gulë te'e të guená të lugar catë bëca'chi ra mëne lë'ë më. ⁷ Gulë tsa; gulë guchi lu ra shini gusë'dë më quë lë'ë më guti perë guc resucitári'. Nu lë'ë më tsáhi' Galilea antsë guëdchini të ndë. Ndë guená të lu më. Ni na lo quë narnia'a lu të.

⁸ Iurní lë'ë ra na'a nasesë bëru'u rai' rua' ba'a perë nalë bédzëbë rai'. Mizmë tiempë bëquitë ldu'u rai'. Guagllu'në rai' të guëni'inú rai' shini gusë'dë më.

⁹ Mizmë iurní Jesús bëlua'alú më lu ra na'a nu bë'në më saludar lë'ë rall. Iurní guabi'guë ra na'a lu më; bë'në rai' adorar lë'ë më. Gudëdchi rai' guëa' më.

¹⁰ Perë Jesús repi:

—Adë rdzëbëdi'i të. Gulë tsaguë'në visi los de más bëcha të parë tsa rai' Galilea. Ndë guená rai' lua.

Lo quë naguni'i ra suldadë

¹¹ Mientras zëagzé ra na'a, bëldá suldadë shtë guardë gua rall ciudá. Guaguëchi rall lu jëfë shtë ra bëshuzi grëtë' lo quë naguc. ¹² Iurní ra jëfë guagni'i lu ra më gushë parë guc rall de acuerdë; iurní bédë'ë rall zihani dumí cua'a ra suldadë. ¹³ Repi rall:

—Gulë guni'i de quë durantë la'ni gue'lë mientras lë'ë të naga'si të, ra shmënë Jesús bidë ldanë rall cuerpë shtë Jesús. ¹⁴ Talë lë'ë gubernadurë gac bé'all lo quë naguc, lë'ë na'a guëni'inú na'a lë'ë gubernadurë të parë guëzalú na'a grë ra dificultá parë lë'ë të.

¹⁵ Iurní ra suldadë bë'në rall recibir dumí nu guaguë'në rall lo quë naguni'i jëfë shtë ra bëshuzi lu rall. Bishi ni na lo quë naruadi'dzë ra më israelitë hashtë iurne'.

Jesús bëshe'ldë ra poshtë të guëni'i rai' diza'quë

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Zni guc; ra guëzá chi'bë tubi ra shini gusë'dë më zia'a rai' parë Galilea hashtë tubi dani catë guni'i Jesús.

¹⁷ Iurë guná rai' lu më, bë'në rai' adorar lë'ë më aunque bëldá rai' bëzá ldu'u rai'. Gualdídi'i ldu'u rai' guashtë më ladi ra tëgulë. ¹⁸ Iurní Jesús guabí'gui' lu rai'; repi më:

—Grë pudërë bëne'e Dios parë guëni'bë'ahia gube'e nu gué'dchiliu. ¹⁹ Gulë tsa guëdubi naciuni. Gulë bë'në lë'ë rall shmëna. Gulë bëchu'bë nisë lë'ë rall iurë rialdí ldu'u rall shti'dza. Gulë bëchu'bë nisë lë'ë rall por lë shtëne Dadë Dios, nu por lëa, nu por Espíritu Santo.

²⁰ Gulë bëlua'a të gunë ra mëne cumplir grë di'dzë nagunibé'ahia lë'ë të. Nu gulë bédë'ë cuendë de quë na quëbezënuá lë'ë të grëtë' dzë hashtë fin shtë gué'dchiliu. Amén.

San Marcos

Juan Bautista

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Zndë'ë guzublú diza'quë shtë Jesucristo, shini Dios.

2 Guzubluhin según nabëquë'ë Isaías, el quë nabi-adi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Bëquë'ë Isaías shtidzë Dios narni'i shcuendë Jesucristo:
Gulë guná, guëshe'lda tubi shmuza naguëni'i por na delantë lul.

Lé'i' gúni' preparar ldu'u mënë antsë tsagni'inul lë'ë rall.

3 Mënë ni guëni'i' lu tubi shlatë ru'bë. Fuertë guëni'i' parë guini grë mënë shtí'dzi'.
Guëni'i' lu ra mënë: "Gulë bë'në preparar la'ni ldu'u të ziquë nezë ldi të parë iurë guëdchini Dadë".

4 Por ni Juan bëchu'bë nísí'; lugar ni adë nídi'i mënë catë naquë guë'gu Jordán. Guni'inúhi' lë'ë ra mënë chubë nisë rall ziquë sëni de quë runë nadzë'ë rall mudë nanabani rall nu guëabrí ldu'u rall con Dios parë gunë Dios perdunë duldë shtë rall. **5** Grétë' ra mënë shtë regiuni Judea nu ra më Jerusalén bédchini rall lu Juan parë chubë nisë rall. Iurë bëshu'bë duldë rall lu Dios, iurní Juan bëchu'bë nísí' lë'ë ra mënë la'ni guë'gu Jordán.

6 Nacu Juan tubi lari nanactsa'u con guitsë ladi camellë nu lli'i lá'ni' tubldé gui'di. Ráuhi' shanchi nu dchini shtë ra mbee'zë lachi. **7** Guni'i Juan shti'dzë Dios lu ra mënë:
—Ze'dë stubi më más lasac quë na. Na adë lasáquë-dia'a parë lë'ë më. Ni tubi adë chu nádia'a parë guëshaca du gui'di shtë'në shrachi më. **8** Na bëchu'bë nisa lë'ë të con nisë perë lë'ë më gunë më stubi cusë namás cusë ru'bë. Guëzunë më ldu'u të nu guëne'e më Espíritu Santo parë cuzënúhi' la'ni ldu'u të.

Jesús bëriubë nisë

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Gudëdë sèbèldá dzë, iurní bëru'u Jesús guë'dchi Nazaret nanaquë regiuni Galilea. Juan bëchu'bë nísí' lë'ë Jesús la'ni guë'gu Jordán. **10** Iurë bëru'u më la'ni nisë, mizmë iurní bëlla'lë lu gube'e hashtë guná më catë quëbezë Dios. Guná më lu Espíritu Santo; bédchíni' ziquë tubi palumë parë cuzënúhi' lë'ë më. **11** Nu bëru'u tubi di'dzë nezë lu gube'e naguni'i:
—Ndë'ë lë'ë shinia. Nalé rac shtua'a lé'i'. Nalé rquitë ldua'a rnahia lúhi'.

Niasigué Satanás lë'ë Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Iurní Espíritu Santo bia'a lë'ë Jesús lu tubi shlatë nezë cu' dani. **13** Ndë guquërelde më cuarenta dzë. Nga'li guc shtu'u mëdzabë Satanás niasigué lë'ë më parë guëni'i më shnezë më. Guquërelde më ladi ra ma dushë. Despuësë bédchini ra ianglë parë bë'në rai' sirvë lu më.

Guzublú quëgni'i Jesús diza'quë

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Despuësë de bëtia'a ra mënë Juan Bautista lachigui'bë, bëabrí Jesús regiuni Galilea. Cagni'i më diza'quë shtë Dios. **15** Repi më:
—Lë'ë tiempë hia guc cumplir; bëga'a iurë parë guëni'bë'a Dios ziquë rëy. Gulë bëabrí ldu'u të lu Dios nu gulë tsaldí ldu'u të shti'dzë më.

Guna'bë Jesús tapë nguii narna'zi mbeldë

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Gudëdë Jesús guëlla' rua' nisë ru'bë nalë Galilea. Guná më lu Simón nu béchi' Andrés. Cagldaguë rai' guë'shu la'ni nisë. Na rai' pescadurë shtë mbeldë. **17** Repi më lu rai':
—Gulë gude'e naldë na; na guënehia dchi'ni gunë të. Ziquë na të pescadurë; guna lë'ë të pescadurë shtë mënë; gue'dënú të mënë lua.

18 Lueguë bësëa'négá rai' guë'shu nu guanaldë rai' lë'ë më.

19 Gudëdë më stu'pë más delantë; guná më lu Jacobo, Ilga'në Zebedeo. Guná më lu Juan, bëchi Jacobo. Quëhunë rai' rumiendë guë'shu; zubë rai' la'ni barcu shtë rai'. **20** Lueguë Jesús guna'bë lë'ë rai'. Iurní guanaldë rai' lë'ë më. Bësëa'négá rai' shtadë rai', Zebedeo; zubënú Zebedeo ra muzë la'ni barcu.

Jesús bënëac tubi nguii nanapë mëdzabë la'ni ldu'ull

(Lc. 4.31-37)

21 Guaté rai' guë'dchi Capernaum. Tubi dzë nabëzi'i ldu'u mënë, bëlua'a Jesús lë'ë ra mënë la'ni iádu'u. **22** Guasé ldu'u mënë por lo quë naguni'i Jesús lu rall. Bëlua'a më enseñansë shtëhi' ziquë tubi nanapë pudërë, lédëdi'i ziquë ra mësë narlua'a lëy shtë Moisés. **23** De repëntë zuga'a tubi nguii la'ni iádu'u. Nanú tubi mëdzabë fier la'ni ldu'u nguii ni; biadí'dzëll guëc lalú. Guní'ill fuertë:

²⁴ —Ja, ¿pè nàpèl con na? Ié'èl Jesús. Guè'dchi shténèl Iè Nazaret. ¿Pèllè zé'dèl parè guè'nítìl Iè'è na'a? Na nanéa chu nal; nal limpi Idu'ul delantè lu Dios. Bèd-chínìl de Dios.

²⁵ Jesús guni'i fuertè lu mèdzabè:

—Guitsègá nu bèru'u de Ié'èl.

²⁶ Iurní Iè'è mèdzabè fier nalé bèsè'sèll Iè'è nguiu. Gurushtiall; bèrú'ull la'ni Idu'u nguiu. ²⁷ Grè mènè guasé Idu'u rall. Guni'i lu sa' rall:

—¿Pèllè ndè'è? ¿Pèllè Idu'ul cubi rè'? Napè Jesús autoridá hashtè ra mèdzabè rzu'bè diaguè rall shti'dzè Jesús.

²⁸ Por guèdubi nezè shtè Galilea bère'tsè di'dzè nabè'nè Jesús. Nasesè bère'tsè famè shtè mè.

Jesús bènèac suègrè Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Lueguè bèru'u mè la'ni iádu'u. Ziazunú mè Jacobo nu Juan; bèdchini rai' lidchi Simón nu Andrés. ³⁰ Suègrè Simón nagá'ai' lu camè; ráquèll shldi ru'bè. Lueguè guni'i ra mènè lu Jesús pè cusè cazac nanè rè'. ³¹ Iurní bèdchini mè; guna'zi mè guia'a na'a nu bèldishtè mè Ié'èl. Guashtèll; lueguè bèru'u shldill. Iurní bè'nè na'a ni sirvè lu rai' nagáu rai'.

Bènèac Jesús zihani mènè

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Mizmè dzè iurè nabèlaguetè ngubidzè, hia guadze', zihani mènè bia'a rai' sa' rai' lu Jesús, ra nanapè galguidzè nu ra nanapè mèdzabè la'ni Idu'u rall. ³³ Grètè' ra mènè shtè guè'dchi, bète'e sa' rall rua' hiu'u. ³⁴ Jesús bènèac zihani rall de grè clasè galguidzè. Bègú mè zihani mèdzabè la'ni Idu'u rall. Adè bèdè'èdi'i mè permisi ra mèdzabè parè niani'i rall purquè bèn-guè bè'a rall Iè'è mè.

Guaglua'a Jesús ra mènè regiuni Galilea

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Guashtè mè tumpranè nianá nacahi. Zia'a mè shlatè catè nídi'i mènè. Ndè guni'inú mè Dios, Shtadè mè. ³⁶ Iurní Iè'è Simón con ra sáhi' guatili rai' Iè'è mè.

³⁷ Iurè bèdzelè rai' Iè'è mè, guni'i rai':

—Zihani mènè ze'dè tili Ié'èl.

³⁸ Guchi mè lu rai':

—Cha guiá hia'a ra guè'dchi naquè guèlla'. Guèdia'a di'dzènu hia'a Iè'è rall shti'dzè Dios; parè ni zelda.

³⁹ Iurní gua mè grè nezè Galilea; rni'i mè diza'què shtè Dios la'ni iádu'u shtè ra mènè israelitè. Bègú mè mèdzabè la'ni Idu'u ra nanapè mèdzabè.

Bènèac Jesús tubi nguiu narac ll'u galguidzè naru'dzè ládi'

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Bidè tubi nguiu narac galguidzè naru'dzè ládi'.

Bèzullíbill lu mè; bé'nèll ruèguè lu mè; répill:

—Nápèl pudèrè; si talè nápèl voluntá guèzunèl ladia; guèaca.

⁴¹ Bèga'a Idu'u Jesús Ié'èl. Bèdchi'bè mè guia'a mè guèquèll nu repi mè:

—Rac shtua'a; guèac galguidzè shténèl.

⁴² Despuèsè de guni'i mè ra di'dzè ni, lueguè Iè'è galguidzè bèsa'nè Ié'èl. Bèaquèll. ⁴³ Bè'nè mè incarguè lull ni tubi adè chu lu guadí'dzèll. Repi mè:

⁴⁴ —Adè chu lu ruadí'dzèdi'il. Guaglua'a Ié'èl lu bèshuzi. Bè'nè cumprir lo què naguni'i Moisés. Bèdè'è ofrendè lu Dios parè gac guèdè'è mènè cuendè de què hia bèaquèll.

⁴⁵ Perè iurè zèagzèll, guzublú biadí'dzèll lo què nabè'nè Jesús de manèrè de què Jesús adè guc mè ni-adchini mè guè'dchi rè' tantè mènè gulezè rall Iè'è mè. Bèa'nè mè fuèrè shtè guè'dchi catè nídi'i mènè. Zihani mènè be'dè guèdchini rall lu mè de grè ladè guè'dchi.

Jesús bènèac tubi nguiu narac ll'u galguidzè llunguè

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 Gudèdè bèldá dzè, Jesús guaté stubi vueltè guè'dchi Capernaum. Bini ra mènè quèrèldè mè lidchi mè. ² Lueguè bèdèa zihani mènè hashtè gúldèdi'i rua' hiu'u niutè ra mènè. Cagni'i mè shti'dzè Dios lu rall. ³ Iurní bidè tapè nguiu; nua'a rall tubi daa' catè nanú tubi narac galguidzè llunguè. ⁴ Por tantè mènè adè guc niadchininú rall narac ll'u lu mè. Iurní gudidè rall guèc hiu'u parè bèldaguè rall daa' delantè lu mè. ⁵ Guná mè rialdí Idu'u rall Iè'è mè; iurní repi mè lu narac ll'u:

—Dadè, runa perdunè duldè shténèl.

⁶ La'ni hiu'u rè' zubè bèldá mèsè narlua'a Iè'è; nalé runè rall llgabè la'ni Idu'u rall; rni'i rall: ⁷ “¿Pèzielú rni'i Jesús di'dzè rè’? Nablac rúnèll ofender Dios purquè sulè Dios napè pudèrè gunè mè perdunè duldè, Ièdè nudi'i Ié'èl.” ⁸ Guc bè'a Jesús pè cagni'i rall; repi mè lu rall:

—¿Pèzielú runè tè llgabè zni'i? ⁹ ¿Pè más sencigi guè-nia'a lu narac ll'u: “Naperdunè duldè shténèl” u guè-nia'a lull: “Guasuldí nu bèagzé”? ¹⁰ Parè gac bè'a tè na nahia nguiu nabèshe'Idè Dios lu guè'dchiliu nu napa pudèrè parè guna perdunè duldè shtè mènè.

Iurní guni'i mè lu narac galguidzè llunguè:

¹¹ —Guashtè nu bètèa shtaa'l. Bèagzé lídchil.

¹² Lueguè guashtèll nu bèldísèll shtaa'll. Bèrú'ull lu grè nacabezè lugar ni. Guasé Idu'u mènè; guni'i rall llèru'bè na pudèrè shtè Dios. Nu guni'i rall:

—Nunquè lá'adi'i guná hia'a cusè rè'.

Jesús guna'bè Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Gua Jesús stubi vueltè rua' nisè ru'bè. Zihani mènè guabi'guè rall lu mè nu bèlua'a mè Iè'è rall.

¹⁴ Iurè gudèdè mè nezè, guná mè lu Leví, shini Alfeo. Leví zúbèga'a lu banju catè riatilli mènè impuestè. Guni'i mè lu Leví:

—Gude'e naldè na.

Lueguè guasuldí Leví nu guanáldèll Iè'è mè.

¹⁵ Iurè nanú Jesús lidchi Leví, zubènú mè shini gusè'dè mè con zihani ra narunè cubrè impuestè. Nu

zubë ra pecadurë nanadë runë cumplir ra custumbrë shtë mënë religiosë. Zihani mënë guanaldë rall lë'ë më. ¹⁶ Iurní ra mësë narlua'a lëy con ra fariseo, guna'bë di'dzë rall lu ra shini gusë'dë më:

—¿Pëzielú mësë shtë të quëhaunull ra pecadurë nu con ra narunë cubrë impuestë?

¹⁷ Bini më lo quë naguni'i rall; repi më:

—Ra narac ll'u rqui'ni rall tubi ducturë perë el quë nabërâquëdi'i, adë rqui'nidi'i ill ducturë. Zeldë guëna'ba gac salvar ra mënë mal të guëabrí ldu'u rall con Dios; adë zeldë guëná'bëdia'a mënë narni'i mënë za'quë na rall.

Guna'bë di'dzë mënë shcuendë ayunë

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Guzac iurë ra shini gusë'dë Juan nu ra shini gusë'dë fariseo bë'në rall ayunë, bédchini bédá mënë lu Jesús nu guna'bë di'dzë rall:

—¿Pëzielú ra shini gusë'dë Juan nu ra shini gusë'dë fariseo quëhunë rall ayunë; adë ráudi'i rall? perë shini gusë'dël rau rall; quëhúnëdi'i rall ayunë.

¹⁹ Guni'i Jesús lu rall:

—¿Ni mudë gunë të obligar ra invitadë shtë sa'a gunë rall ayunë mientras cabezënú lliguë lë'ë rall? Si talë cabezënú lliguë lë'ë rall, adë rúnëdi'i rall ayunë.

²⁰ Perë guëdchini dzë hiadë cuézëdi'i lliguë entrë lë'ë rall; iurní gunë rall ayunë.

²¹ 'Ni tubi chu rúnëdi'i rumiendë lu lari gushë con lari cubi purquë si talë guëguëu'l lari cubi lu lari gushë, más nasesë rche'zë lari cubi lë'ë lari gushë. Iurní más fier rlua'a rumiendë ni. ²² Ni tubi adë rgutsa'u vini cubi la'ni bulsë gui'di gushë. Adë gúnëdi'i gan bulsë gushë lu fuersë shtë vini cubi. Rche'zë vini cubi lë'ë bulsë gushë nu lë'ë vini guëllë'in lu guiu'u. Hia lë'ë bulsë adë rllu'i'di'in. Rqui'ni tsutsa'u vini cubi la'ni bulsë cubi.

Ra shini gusë'dë më caniahi rai' du'u shtë trigu

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Tubi dzë descansë gudëdë Jesús con ra shini gusë'dë më catë nanú trigu. Ra shini gusë'dë më caniahi rai' du'u shtë trigu të gau rai' bédchi. ²⁴ Iurní ra fariseo guni'i rall lu Jesús:

—¿Pëzielú runë rall lo quë naná providë quëhunë mi-eti dzë narzi'i ldu'u mënë?

²⁵ Jesús bëquebi:

—¿Pë adë bi'ldi të lo quë nabë'në David guahietë con ra narianaldë téchi'? Nápëdi'i rai' pë gau rai' nu rldia'në rai'. ²⁶ Guaté David lidchi Dios. Dzë ni Abiatar na jëfë shtë ra bëshuzi. Guna'zi David guetështildi naná sagradë; ni tubi adë chu rau guetështildi ni, sulë niétiquë bëshuzi. Perë David bédë'ë guetështildi ni cua'a ra nacanalde lë'i'; gudá rai'.

²⁷ Nu guni'i më lu ra fariseo:

—Dios bédë'ë dzë descansë parë bien shtë nguiu të guëzi'i ldu'u rai'. Adë bédë'ëdi'i Dios formar lë'ë nguiu niétiquë parë gunë rall cumplir custumbrë shtë dzë descansë. ²⁸ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'd-

chiliu; napa derechë guëribé'ahia pë cusë gunë mieti dzë descansë.

Tubi nguiu nagubidchi guiá'ai'

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

³ Guzac tubi dzë narzi'i ldu'u mënë, guaté Jesús la'ni íadu'u. Ndë zuga'a tubi nguiu nagubidchi guiá'ai'. ² Quëgl'da'chi ra fariseo lë'ë më, nia zunë më rumëdi dzë descansë parë guëdchi'bë rall demandë cuntrë lë'ë më.

³ Jesús guni'i lu nguiu nagubidchi guiá'ai':

—Gude'e ndë'ë nu guasuldí nga'li.

⁴ Guni'i më lu ra nacaglda'chi:

—Según lëy shtë Dios, ¿pë runë tucarë gunë nguiu dzë narzi'i ldu'u mieti? ¿Gunë nguiu bien u gunë nguiu mal; zúnëll rumëdi nguiu u zësá'nëll gati nguiu?

Perë lë'ë contrari shtë më adë pë guni'idi'i rall.

⁵ Guná më lu grë rall; bédë më; gulaguë tristë la'ni ldu'u më por tantë naguëdchi ldu'u rall. Iurní guni'i më lu nguiu narac ll'u'u:

—Bédí guiá'al.

Iurní bédill guiá'all. Lueguë bëac guiá'all. ⁶ Nasesë bëru'u ra fariseo. Guzublú guna'bë di'dzë rall lu ra naná partidë shtë Herodes Ila gunë rall parë gati Jesús.

Zihani mënë bédëa rua' nisë ru'bë

⁷ Iurní bëru'unú Jesús ra shini gusë'dë më; bédchini rai' rua' nisë ru'bë. Guanaldë zihani mënë shtë regiuni Galilea. ⁸ Iurë bini ra mënë ra milagrë nabë'në Jesús, guagná rall lë'ë më. Mënë shtë Jerusalén nu mënë shtë regiuni Idumea nu regiuni Judea, bédchini rall. Mënë naquërelde stubi ladë rua' guë'gu Jordán nu ra mënë shtë regiuni Tiro nu Sidón bédchini rall të guëná rall lu Jesús. ⁹ Por ni gunibë'a Jesús lu ra shini gusë'dë më gac preparadë tubi barcu lu nisë parë tsu më la'nin parë adë guëtë'edi'i mënë lë'ë më. ¹⁰ Zihani mënë bédchini purquë antsë bënëac më zihani narac ll'u'u. Iurní grëtë' narac ll'u'u, be'dë guëte'e rall lë'ë më parë bëga'ldë rall shabë më. ¹¹ Iurë ra nanapë mëdzabë la'ni ldu'i guná rall lu Jesús, bészullibi rall lu më. Gurushtía rall; guni'i rall:

—Nal lúniquë shini Dios.

¹² Perë Jesús nalé bë'në më incarguë lë'ë rall adë guadí'dzëdi'i rall chu na më.

Bë'në Jesús nombrar chi'bë chupë shini gusë'dëi'

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ La'ni ra dzë ni güe'pi Jesús lu dani. Guna'bë më ra naguc shtu'u më parë gulezënú rai' lë'ë më. Bédchini rai' lu më. ¹⁴ Gudili më chi'bë chupë nguiu parë sënú rai' lë'ë më nu parë tsagni'inú rai' mënë shti'dzë Dios. ¹⁵ Bédë'ë më pudërë lë'ë rai' parë guëgú rai' mëdzabë la'ni ldu'u mënë, nu bédë'ë më pudërë gunëac rai' narac ll'u'u. ¹⁶ Zndë'ë lë ra shini gusë'dë më. Primëre poshtë lë Simón; bédë'ë më stubi léhi', Pedro. ¹⁷ Nu bë'në më nombrar Jacobo nu Juan; rac bëchi rai'; shtadë rai' lë Zebedeo. Bédë'ë më stubi lë rai' parë

Juan nu Jacobo naná Boanerges narunë cuntienë shini nguzi'u purquë runë rai' tubi cusë tubi chupëgá. ¹⁸ En seguidë bè'në më nombrar Andrés, nu Felipe, nu Bartolomé, nu Mateo, nu Tomás, nu Jacobo naná shini Alfeo. Tambiën bè'në më nombrar Tadeo nu Simón nanapë llëru'bë ánimo parë lëy. ¹⁹ Nu bè'në më nombrar Judas Iscariote nabë'në intriegu lë'ë Jesús más despuësë.

Guni'i mënë Jesús napë mëdzabë la'ni ldu'i'

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Despuësë de ni, guaté më lidchi më. ²⁰ Stubi vueltë bédëa zihani mënë hashtë adë gúquëdi'ni niháu Jesús con ra shini gusé'dëi'. ²¹ Iurní bini shfamili Jesús ra cusë nabë'në më; bédchini rai' parë gua'a rai' lë'ë më la fuersë purquë rni'i mënë rac luguë më.

²² Nu ra mësë narlua'a lëy bédchini rall de Jerusalén; guni'i rall:

—Napë Jesús mëdzabë la'ni ldu'i'. Rgull ra mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú naná jëfë shtë los de más mëdzabë.

²³ Iurní guna'bë Jesús lë'ë ra mësë. Guni'i më tubi comparaciuni lu rall:

—¿Casë guëgú Satanás mizme lë'ëll? ²⁴ Si talë guërudë shmënë gobiernë rdildi rall cuntrë mizme gobiernë, tsalú gobiernë. ²⁵ Nu si talë nadvividë tubi famili, guëdchini tiempë tsalú famili ni. ²⁶ Nu zac, si talë Satanás nadvividë mizme shmënëll, tsalú pudërë shtënell; hia bëga'a fin shtënell.

²⁷ Ni tubi chu adë gac tsutë lidchi tubi nguiu putëntë të parë guëgull pë shtë më putëntë sino quë primërë napë quë guëldi'bill nguiu putëntë; iurní sí, gúnëll gan guëgull pë shtë nguiu ni.

²⁸ Guldía rnia'a lu të de quë zac perdunë grë duldë shtë ra nguiu nu grëtë' di'dzë narni'i rall cuntrë shini Dios ²⁹ parë si talë guëni'i mënë di'dzë mal cuntrë Espiritu Santo, ni sí, jamás nidi'i perdunë parë nguiu ni. Nall culpablë parë guëdubi tiempë; adë nidi'i fin shtënell.

³⁰ Zni guni'i më purquë guni'i ra mënë napë më mëdzabë la'ni ldu'i'.

Shni'a nu bëchi Jesús

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Iurní lë'ë shni'a më con ra bëchi', bédchini rai' catë cabezë më. Gulezë rai' tëchi fuërë; bëshe'ldë rai' tubi mënë naguagna'bë lë'ë më. ³² Ra mënë narëta' alredecorë lë'ë më guni'i:

—Lë'ë shní'al nu ra bëchil zuga'a rall tëchi fuërë. Rac shtu'u rall guadi'dzënu rall lë'ëll.

³³ Repi më lu ra mënë ni:

—¿Chull na shní'ahia; chull na bëcha?

³⁴ Guná më lu grë ra narëta' alredecorë lë'ë më nu guni'i':

—Ra nazubënu na ndë'ë, ni na shní'ahia nu ni na bëcha ³⁵ purquë grë ra narzu'bë diaguë shti'dzë Dios, ni na bëcha; nall zana; nall shní'ahia.

Comparaciuni shtë nacagtë'tsë bë'dchi

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

4 Stubi vueltë guzublú caglua'a më ra mënë rua' nisë ru'bë. Mënë zihani bédchini rall lu më, por ni guaté më la'ni tubi barcu; guzubë më la'nin lu nisë. Grë mënë cabezë rall rua' nisë lu guiu'u. ² Bëlua'a më lë'ë rall zihani cusë por comparaciuni. ³ Guni'i më:

—Gulë bëquë diaguë. ⁴ Tubi nguiu guagtë'tsëll bë'dchi. Du'pë bë'dchi gulaguë lu guiu'u nezë. Iurní lueguë bédchini ra ma'ñi; gudáu ma'ñi bë'dchi. ⁵ Stu'pë bë'dchi gulaguë lu guiu'u guë'ë catë du'pë guiu'u nanú. Lueguë gutsëlú bë'dchi purquë adë ni zihani guiu'u.

⁶ Iurë bëru'u ngubidzë, güe'qui plantë purquë nápëdi'in llëru'bë shlu'chin. Gubidchin. ⁷ Stubi partë bë'dchi gulaguë lu gui'lli guitsë; gualdanin la'ni gui'lli guitsë perë gui'lli guni guëquin; adë bédë'di'in nashi. ⁸ Stubi partë bë'dchi gulaguë lu guiu'u za'quë. Gualdanin; guaru'bin. Bëdá bë'dchi bédë'ë galdë bi chi por tubin. Stubin bédë'ë sesenta por tubin. Stubin bédë'ë tubi gahiu'a por tubin.

⁹ Iurní guni'i më:

—Si talë rac shtú'ul tsasël, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

Guni'i Jesús pëzielú guni'i' ra comparaciuni

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Despuësë zu Jesús lë'ësë më, iurní ra mënë nazuga'a guëlla' lë'ë më con ra shini gusé'dë më, guna'bë di'dzë rai' pë runë cuntienë ra comparaciuni. ¹¹ Guni'i më lu rall:

—Dios bè'në favurë parë guasé të manërë rnibë'a më ziquë rëy; perë na, ruadi'dza por comparaciuni lu ra mënë nanadë nédi'i tsasé shti'dzë më ¹² të parë guená rall perë adë riasédi'i rall. Rini rall perë rúnëdi'i rall cuendë. Por ni ruadi'dza ra comparaciuni lu rall të parë adë guëabridi'i ldu'u rall con Dios, nu adë gúnëdi'i Dios perdunë duldë shtë rall.

Jesús guni'i pë runë cuntienë comparaciuni shtë bë'dchi

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³ Iurní guni'i më lu ra nacabezënu më:

—¿Pëllë adë riasédi'i të comparaciuni shtë nartë'tsë bë'dchi? ¿Lla gunë të parë tsasé të grëtë' ra comparaciuni narnia'a lu të? ¹⁴ El quë nartë'tsë bë'dchi, na ziquë el quë nartë'tsë shti'dzë Dios. ¹⁵ Nanú mënë ziquë guiu'u guëdchi catë gulaguë bë'dchi lu nezë. Rini rall shti'dzë Dios perë lueguë ridë mëdzabë Satanás nu rdchisú mëdzabë di'dzë la'ni ldu'u rall. ¹⁶ Stubi tantë mënë na rall ziquë guiu'u guë'ë catë gulaguë bë'dchi lu guë'ë. Rini rall; rëuu' ldu'u rall shti'dzë Dios perë adë guá'dzëdi'i di'dzë la'ni ldu'u rall. ¹⁷ Ziquë tubi plantë nanapë du'pë shlú'chi', rialdi' ldu'u rall du'pë tiempë. Iurë ridë ra cusë durë nu rguini mënë sa' rall por diza'quë, iurní rsa'në rall diza'quë; rëazë guetë rall.

¹⁸ Nu zac nanú mënë naná ziquë bë'dchi nagulaguë lu gui'lli guitsë. ¹⁹ Rini rall shti'dzë Dios perë por tantë ll-

gabë runë rall lla guëbani rall nu rzebi ldu'u rall zihani cusë; rac shtu'u rall zihani dumí. Rte'e ra cusë ni diza-quë; nídi'i mudë cuezë shti'dzë Dios la'ni ldu'u rall.

²⁰ Perë nanú mënë ziquë bē'dchi narlaguë lu guiu'u za-quë. Guëdubinú ldu'u rall rialdí ldu'u rall. Na rall ziquë plantë narne'e resultá galdë bi chi por tubi nu sesenta por tubi u tubi gahiu'a por tubi.

Comparaciuni shtë lintërnë

(Lc. 8.16-18)

²¹ Tambiën guni'i më lu rall:

—¿Ni mudë guidënul tubi llni parë suhin guëa' camë u suhin la'ni rmudi? ¿Pëllë lëdë guiá'adi'i zubin të parë guëzianín la'ni hiu'u? ²² Grë ra cusë naga'chi lu ra mënë, napë quë guëru'u rahin lu llni parë tsasé mieti. Adë nídi'i mudë gaquin naga'chi parë siembrë. ²³ Si talë rac shtú'ul tsasël, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

²⁴ Guni'i më lu rall:

—Gulë guná; gulë bëquë diaguë bien. Con el mizmë medidë narrë'shë të iurne', medidë ni napë quë guëbishitë. Nu guëne'e më másru'u llni lë'ë të narqué diaguë shti'dzë më. ²⁵ Si talë guëquë diaguë të bien, Dios guëne'e më más shti'dzë më parë lë'ë të, perë si talë rúnëdi'il cuendë shti'dza, guëdchisú më llni narn'il nápël.

Comparaciuni shtë bē'dchi narialdani

²⁶ Nu zac Jesús guni'i:

—Zni na catë rribë'a Dios ziquë Rëy. Nahin cumë ziquë tubi nguiu nartë'tsë bē'dchi lu guiu'u. ²⁷ Nagá'sill gue'lë; despuësë riashtëll. Rdëdë ra dzë nu rdëdë ra gue'lë. Lë'ë bē'dchi rialdanin nu riaru'bë plantë. Lë'ë nguiu adë rac bé'adi'ill lla riaru'bë plantë. ²⁸ De lë'ë guiu'u primërë rldani plantë, iurní rru'u ra du'u shtëhin. Lë'ë du'u ni nua'a zihani bē'dchi. ²⁹ Iurë lë'ë bē'dchi gubidchi, lueguë rchuguë rall bē'dchi purquë hia bēdchini tiempë shtë cusechë.

Comparaciuni shtë bē'dchi mitu'në

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Guni'i më stubi comparaciuni:

—¿Guadë di'dzë nu comparaciuni guëluá'ahia lu të parë tsasé të lla na tiempë naguënbë'a Dios ziquë rëy? ³¹ Tiempë ni na ziquë tubi bē'dchi mitu'në. Iurë bētë'tsë nguiu bē'dchi ni, nahin ziquë más mitu'në lu grëtë' bē'dchi. ³² Despuësë de bërë'tsin nu guaru'bin, be'pin más de grë ra plantë. Gupin llicu ru'bë nu bēdchini ra ma'ñi; bēdchi'bë ra ma bëche'zë lu llicu hi-aguë.

Bëlua'a më con zihani comparaciuni

(Mt. 13.34-35)

³³ Zihani cusë bëlua'a më con comparaciuni según guasé ra mënë. ³⁴ Siembrë biadi'dzë më lu ra mënë con comparaciuni nu bëquebi më lu ra shini gusë'dë më pë runë cuntienë shti'dzi'.

Jesús bëcue'dchí nisë ru'bë

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Mizmë dzë ni iurë bēdchini gue'lë, guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

—Cha guiá hia'a stubi ladë rua' nisë.

³⁶ Iurní lë'ë rai' bē'në rai' despedir ra mënë zihani naré rua' nisë ru'bë. Bia'a ra shini gusë'dë më lë'ë më zíquësë zuga'a më të parë zia'a rai' la'ni barcu. Nu zianaldë stubi shcua'a barcu con lë'ë rai'. ³⁷ Iurní bēdchini tubi mbë dushë lu nisë. Guaté nisë la'ni barcu hashtë mërë né'azë guëdubi barcu la'ni nisë. ³⁸ Naga'si Jesús nezë ichi barcu; nacu'guë më tubi almadë. Bëcua'ñi rai' lë'ë më nu guni'i rai':

—Mësë, aquë zati hia'a iurne'.

³⁹ Iurní guashtë më; guni'i më guëc mbë nu guëc nisë:

—Guitsëgá nu bëac dchi.

Lueguë gurëdchí nisë nu lë'ë mbë bëac dchi. ⁴⁰ Guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

—¿Pëzielú rdzëbë tē? ¿Pë hia rialdídi'i ldu'u të Dios?

⁴¹ Nalé bēdzëguë'e ldu'u rai'; guni'i lu sa' rai':

—¿Chull më rē'? Rzu'bë diaguë nisë nu mbë shti'dzi'.

Tubi më gadareno nanapë mëdzabë la'ni ldu'ull

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 Bēdchini rai' stubi ladë tēchi nisë ru'bë ladzë ra më gadareno. ² Iurë bëru'u më la'ni barcu, lueguë guabi'guë tubi nguiu lu më; nanú tubi mëdzabë fier la'ni ldu'ull. Bëru'u nguiu ni catë nanú cuevë catë bëga'chi ra tēgulë. ³ Ndë guquërdëll. Nilë con cadënë adë chu gac guëldi'bi lë'ëll. ⁴ Zihani vueltë bēldi'bi mënë lë'ëll con cadënë guëa'll nu guiá'all perë bēchúguëll cadënë nu rúnëll pedasë ra gui'bë. Adë chu rúnëdi'i gan lull të guëldi'bill lë'ë nguiu ni. ⁵ Dzë la gue'lë canzëll nu gurushtiall catë nanú ba'a nu catë nanú dani. Mizmë lë'ëll rguínill lë'ëll con guë'ë. ⁶ Dizdë zitu gubí'all lu Jesús; guaglú'nëll lu më nu bēzullíbill lu më. ⁷ Gurushtiall nu guní'ill fuertë:

—¿Pëllë nápël con na? Jesús. Lë'ëll nal shini Dios nacabezë gube'e. Por Dios rnia'a lul, adë guëtiá'adi'il na lu gui'i shtë cashtigu.

⁸ Zni guní'ill purquë antsë guni'i Jesús lull:

—Bësa'në lë'ë nguiu rē'. Nal tubi mëdzabë demasi-adë fier.

⁹ Guna'bë di'dzë Jesús lull:

—¿Chu lëll?

Bëquëbill:

—Lëa Chupë Mili. Zihani na na'a.

¹⁰ Iurní ra mëdzabë bē'në rall ruëguë lu Jesús parë adë guëgúdi'i më lë'ë rall fuërë de lugar ni. ¹¹ Guëlla' rua' dani rëta' zihani guchi; quëháu ra ma. ¹² Ra mëdzabë bē'në rall ruëguë lu më; guni'i rall:

—Bëshe'ldë lë'ë na'a la'ni ldu'u guchi të tsuté na'a la'ni ldu'u ra ma.

¹³ Bēdë'ë më permisi; iurní ra mëdzabë bëru'u rall nguiu ni nu guaté rall la'ni ra guchi. Na ra ma más quë chupë mili. Ziagllu'në ra ma catë nanú tubi bërrancu

rua' nisë. De guia'a guzutu'u ra ma la'ni nisë; guti ra ma.

¹⁴ Ra narapë guchi iurë guná rall pë guc, guagllu'në rall lu më guë'dchi nu lu ra mënë narë lachi. Guni'i rall lo quë naguc. Bëru'u ra mënë; guagná rall nia pë guc lugar ni. ¹⁵ Bëdchini rall catë nanú Jesús nu guná rall lu nguii nanapë mëdzabë la'ni Idú'ull antsë. Nguii ni zubë nga'li nu nácull shábëll; hia be'rquë na shgábëll. Nalë bëdzëguëë' Idu'u ra mënë. ¹⁶ Grë ra testigu na-guná lo quë nabë'në Jesús, biadi'dzë rall lo quë nabë'në më con lë'ë nguii nu con ra guchi. ¹⁷ Iurní bë'në ra mënë ruëguë lu Jesús tē guëru'u më ladzë rall.

¹⁸ Güe'pi më la'ni barcu; lë'ë nguii nanagupë chupë mili mëdzabë antsë, bé'nëll ruëguë lu më parë tsanaldëll lë'ë më ¹⁹ perë Jesús adë gunëdi'i'; guni'i' lu nguii:

—Bëagzë lídchil nu biadi'dzë lu shfamílil ra cusë ru'bë nabë'në Dios con lë'ël. Biadi'dzë lu rall blac bëga'a Idu'u më lë'ël.

²⁰ Iurní gubi'ill; guzublú biadi'dzëll lu ra mënë shtë regiuni nalë Decápolis; biadi'dzëll cusë ru'bë nabë'në Jesús con lë'ël. Grë ra nabini shti'dzëll, guasë Idu'u rall.

Shtsa'pë Jario nu tubi na'a nabëga'ldë shabë Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Be'pi më la'ni barcu; bëabré më stubi ladë rua' nisë ru'bë. Zihani mënë bëdchini lu më catë zu më rua' nisë. ²² Be'dë guëdchini tubi mënë lë Jairo lu Jesús. Jairo nall tubi më importantë la'ni iádu'u shtë më israelitë. Iurë guná Jairo lu Jesús; bëzullíbill lu më. ²³ Nalë bé'nëll ruëguë lu më; guni'ill:

—Shtsa'pa hia rlúllëll. Bë'në favurë, cha guëdchi'bë guíá'al guëqui' parë guëáquëll nu guëbánil.

²⁴ Iurní zia'anú më Jairo; nalë zihani mënë canaldë rall lë'ë më hashtë rte'e rall lë'ë më. ²⁵ Nanú tubi na'a ladi ra mënë; hia guc chi'bë chupë izë rllë'ë rénëll.

²⁶ Nalë bé'nëll sufrir por ra rumëdi nabë'në ra ducturë hashtë bé'nëll gashtë grëtë' dumí nanápëll perë ni du'pë adë bëáquëdi'ill sino más rac llú'ull. ²⁷ Bini na'a ré' pë bë'në Jesús nu guabí'guëll nezë tēchi më. Bëgá'ldëll rua' shabë më. ²⁸ Guni'ill la'ni Idú'ull: "Talë guëga'lda rua' shabë më zëaca". ²⁹ Bëgá'ldëll shabë më nu lueguë gulezë galërlë'ë rënë. Bëdë'ëll cuendë hia bëáquëll. ³⁰ Jesús guc bé'ai' de quë bëac tubi më por pudërë shtë më. Bëdchigré lu më; guná më lu ra nazuga'a ndë'ë; guna'bë di'dzë më:

—¿Chu bëga'ldë shaba?

³¹ Ra shini gusë'dë më guni'i':

—Guná; blac mënë zihani quëgte'e rall lë'ël, nu rna'bë dí'dzël chu bëga'ldë shábëll.

³² Jesús guná guëdubi ladë lu ra mënë tē parë guëna më chu bëga'ldë shábi'. ³³ Iurní lë'ë na'a ni bëdzëbëll; bëchí'chill; bëzullíbill lu më. Guc bé'all bëac galguidzë shtë'nëll. Bëquëbill grë lo quë nabë'nëll. ³⁴ Guni'i' Jesús lull:

—Nanë, bëáquëll purquë rialdí Idú'ul na. Bëagzë con bien. Hia gulezë galguidzë shtë'nëll.

³⁵ Nianá quëadi'dzë'nú më na'a ni, bëdchini bëldá mënë naze'dë lidchi Jairo. Guni'i' rall lu Jairo:

—Shtsá'pël hia gúti'. Adë guëná'bëru'ul favurë lu më.

³⁶ Perë Jesús bini lo quë naguni'i' rall. Repi më lu Jairo: —Adë rdzëbëdi'ill; guagla'guë tsaldí Idú'ul na.

³⁷ Adë nēdi'i' më tsanaldë ra mënë, sulë Pedro nu Jacobo nu Juan bëchi Jacobo. ³⁸ Bëdchini rai' lidchi Jairo. Guná më zihani mënë; nalë ru'në rall nu bë'në rall ruidë. ³⁹ Guatë më hiu'u; guni'i' më:

—¿Pëzielú tantë ruidë quëhunë tē? ru'në tē. Lë'ë ntsa'pë ré' adë gútidí'i' sino nagá'si'.

⁴⁰ Bë'në mënë burnë nu rllidchiní rall lë'ë Jesús. Iurní bëgú më grë mënë. Bia'a më shtadë ntsa'pë con shní'ai' nu ra nabëdchinínú më. Guatë rai' catë naga'a tēgulë. ⁴¹ Guna'zi më guia'a tēgulë; guni'i' më:

—Talita cumi (di'dzë ré' runë cuntienë con dizé shtë më: "Ntsa'pë, guashtë nga'li").

⁴² Lueguë lueguë iurní guashtë ntsa'pë ni. Guzúbí'; guzëhi' purquë nápi' chi'bë chupë izë. Nalë bëdzëguëë' Idu'u mënë. ⁴³ Iurní gunibë'a më tē guëdë'ë rall nagá'u ntsa'pë. Gunibë'a më lu rall adë chu lu guadí'dzëdi'i' rall pë bë'në Jesús con shtsa'pë Jairo.

Jesús nanú Nazaret
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 Bëru'u më lugar ni nu bëabré më ladzë më. Zi-a'anú më ra shini gusë'dë më. ² Iurë bëdchini dzë descansë, guzublú caglua'a më la'ni iádu'u. Zihani mënë nabëquë diaguë shti'dzë më, bëdzëguëë' Idu'u rall nu guni'i' rall:

—¿Con pë pudërë quëhunë Jesús tantë cusë ré'? ¿Chull bëdë'ë tantë llni? ¿Chull bëdë'ë pudërë guíá'all tantë milagrë quëhúni'? ³ ¿Pëllë lëdë carpintërdi'i'; nu nall shini María? Ra bëchill lë rall Jacobo nu José nu Judas nu Simón. Nu zánëll quërelde rall ndë'ë entrë lë'ë hia'a.

Adë bëgá'adi'i' guzac rall ⁴ perë Jesús guni'i' lu rall:

—Grëtë' ra muzë shtë Dios adë rúnëdi'i' mënë rëspëti lë'ë rai', ni sáhi', ni ra shfamíli'; rúnëdi'i' rall rëspëti lë'ë. Sulë stubi lugar runë mënë rëspëti tubi muzë shtë Dios.

⁵ Por ni adë guc nihunë më milagrë, sulë bënëac më du'psë mënë nara' ll'u. Bëdchi'bë më guia'a më guëc rall nu bëac rall. ⁶ Nalë bëdzëguëë' Idu'u më purquë adë gualdídi'i' Idu'u rall shti'dzë më. Hia lë'ë Jesús guaglua'a ra mënë naquërelde ra guë'dchi naná guëlla'.

Jesús bëshë'ldi' ra shini gusë'dëi'; zia'a rai' ra guë'dchi
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Guna'bë më ra chi'bë chupë shini gusë'dë më nu bëshe'ldë më chúpëll tubi ladë, chúpëll stubi ladë. Zni bëshe'ldë më grë rai'. Bëdë'ë më pudërë guëgú rai' ra mëdzabë fier la'ni Idu'u mënë. ⁸ Gunibë'a më lu shini

gusè'dè mè adè guá'adi'i rai' zihani cusè, sulè tubi bastunè parè nezè; adè guá'adi'i rai' bulsè, nilè guetështildi, nilè dumí, sulè bastunè. ⁹ Guni'i mè lu rai' guèquè'è rai' rachi nu gacu rai' tubsè shcua'a shabè rai'. ¹⁰ Guni'i mè lu rai':

—Cualquier lidchi mènè ca guèdchini tè, gulè bèa'nè nga'li hashtë guzia'a tè stubi guè'dchi. ¹¹ Si talè nédì'i mènè gunè rall recibir lè'è tè nu nédì'i rall guèquè di-aguè rall diza'què, gulè bèru'u guè'dchi ni; gulè béd-chibè gushèguiu'u nanaqué guèa' tè ziquè tubi sèñi de què adè gualdídi'i ldu'u rall shti'dzè Dios. [Rnia'a lu tè gunè mè cashtigu más ra mènè nanadè bé'nédì'i recibir lè'è tè què ra mènè shtë guè'dchi Sodoma nu Gomorra.]

¹² Iurní zia'a ra shini gusè'dè mè. Cagni'inú rai' mènè tè guèabrí ldu'u rall con Dios nu gunè nadzè'è rall mudè nanabani rall. ¹³ Nu zac bègú rai' zihani mèdz-abè la'ni ldu'u ra mènè. Bète'bi rai' sèiti guèc ra narac llu'u. Zihani mènè bèac.

Galguti shtë Juan Bautista

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Lè'è røy Herodes bínill lo què nabè'nè Jesús. Famè shtë mè bèrè'tsè guèdubi nezè. Guni'i bèldá mènè:

—Jesús na Juan Bautista naguashtë ladi ra tégulè; por ni nápi' llèru'bè pudèrè.

¹⁵ Stubi mènè guni'i:

—Jesús na Elías.

Stubi rall guni'i:

—Jesús na tubi nabíadi'dzè shti'dzè Dios guahietè perè bèabrí guashtëhi' ladi ra tégulè.

¹⁶ Iurè bini Herodes di'dzè ni, guni'ill:

—Juan Bautista ndè'è. Guagchuguè ra suldadè guèc Juan perè guashtëhi' ladi ra tégulè.

¹⁷ Pues más antsè Herodes gunibè'a guèna'zi ra suldadè lè'è Juan parè tsáhi' lachigui'bè. Bèldi'bi rall lè'è Juan con cadènè. Guc ni por causè shtë Herodías, tse'lè Felipe naná bèchi Herodes. Herodes cua'a na'a ni ziquè tsé'lell. ¹⁸ Pues Juan guni'i lu Herodes:

—Guzá'quèdi'i cuá'al tse'lè béchil.

¹⁹ Por di'dzè ni bèldé Herodías. Rac shtú'ull quínill lè'è Juan perè adè bé'nédì'ill gan ²⁰ purquè Herodes bédzébèll lè'è Juan. Bé'nèll rèspesti Juan; guc bé'all na Juan nguui za'què nu santu. Por ni bèsé'auill lè'è Juan lachigui'bè. Bèuu' ldu'u Herodes shti'dzè Juan perè bè'nè chúpèll ldu'ull. ²¹ Perè bédchini tubi dzè bè'nè Herodías gan. Guc lè Herodes nu bé'nèll invitar ra mè ru'bè shtë Galilea nu ra suldadè nu jushtici shtëhi'; gau rall lidchi Herodes. ²² Iurè dzu laní, shtsa'pè Herodías guaté nu bègu'i'ill lu ra invitadè shtë Herodes. Nalé bèuu' ldu'u Herodes con grè ra mènè nazuga'a ndè. Guni'i Herodes lu ntsa'pè:

—Cualquier cusè guèna'bèl lua, guènéhiahin cá'al.

²³ Bè'nè Herodes jurar lu lliguèna'a:

—Guldía, lo què narac shtú'ul, guènéhiahin hashtë guèruldè catè rnibé'ahia.

²⁴ Bèru'u lliguèna'a nu guna'bè dí'dzèll lu shní'all:

—¿Pè cusè guèna'ba lu Herodes?

Guni'i shni'a lliguèna'a ni:

—Guna'bè guèc Juan Bautista.

²⁵ Nasesè guaté lliguèna'a catè nanú Herodes.

Guni'ill:

—Na rac shtua'a guéné'el lueguè guèc Juan Bautista; tsu la'ni platè cahia.

²⁶ Iurní nalé zunú røy tristè perè bé'nèll jurar lu ra nazubènull lu mellè; napè què gúnèll cumplir.

²⁷ Lueguè gunibè'a Herodes tubi suldadè parè tsagllí'ill guèc Juan. ²⁸ Gua suldadè lachigui'bè; bèchúguèll guèc Juan nu bédchí'bèllin lu platè. Bé'nèll entregarin guia'a shtsa'pè Herodías. Hia lliguèna'a bédè'èin guia'a shní'all.

²⁹ Iurní bini ra shmènè Juan de què hia gúti', bédchini rai' nu bia'a rai' cuerpè parè guaca'chi rai' cuerpè la'ni ba'a.

Jesús bédè'è nagáu más de ga'i mili nguui

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Ra shini gusè'dè mè bèabrí rai'; guni'i rai' lu Jesús grétè' lo què nabè'nè rai' nu lo què nabèlua'a rai'.

³¹ Guni'i Jesús lu rai':

—Cha guía hia'a tubi lugar catè nídi'i mènè tè guèzi'i ldu'u hia'a du'pè.

Zni guni'i mè purquè zihani mènè bédchini lugar ni nu zia'a rall de manèrè adè nápèdi'i mè tiempè gáuhi'.

³² Iurní guaté rai' la'ni barcu; zia'a rai' catè na tubi shlatè; adè nídi'i mènè. ³³ Perè zihani mènè guná ca nezè zia'a rai'. Bènguè bè'a rall lè'è Jesús nu guagllu'nè rall delantè. Bédchini rall guèa' rall de grè guè'dchi. Gudchibèlú rall lu mè. ³⁴ Iurè bèru'u mè la'ni barcu, guná mè lu mènè zihani; na rall ziquè lli'li nanápèdi'i vèquèrè. Bèga'a ldu'u mè lè'è rall; guzublú bèlua'a mè lè'è rall zihani cusè. ³⁵ Iurè guc guadze', bédchini ra shini gusè'dè mè; repi rai' lu mè:

—Hia guadzéti' nu lugar rè' adè chu nádì'i.

³⁶ Bèshe'ldè ra mènè lu guè'dchi u lu ra ranchi guèlla'; tsasi'i rall nagáu rall. Ndè'è nídi'i nagáu.

³⁷ Jesús guni'i lu rai':

—Gulè bédè'è nagáu rall.

Lè'è shini gusè'dè mè guni'i:

—¿Ca guía si'i na'a guetështildi gau rall? Rqui'ni masiá chupè gahiu'a bèllè parè guèdè'è hia'a nagáu rall.

³⁸ Iurní guni'i Jesús:

—¿Bèldá guetështildi napè tè? Gulè tsagná.

Iurè guagná rai', guni'i rai':

—Nanú ga'i guetështildi con chupè mbeldè.

³⁹ Iurní gunibè'a Jesús subè ra mènè lu gui'lli naguè'.

⁴⁰ Guzubè rall tubi gahiu'a mènè tubi ladè, cincuenta mènè stubi ladè. Zni guzubè grè mènè, por grupè guzubè rall. ⁴¹ Iurní guna'zi Jesús ga'i guetështildi nu chupè mbeldè. Guná mè lu gube'e; bédè'è mè graci lu Dios. Bèshullè mè guetështildi cua'a ra poshtë. Lè'è rai' guati'dzè rai' guetështildi cua'a ra mènè. Nu zac bè'nè mè con chupè mbeldè. ⁴² Grè ra mènè gudáu rall hashtë bielè rall. ⁴³ Iurní bètèa' ra shini gusè'dè mè chi'bè chupè tèpè ra pedasè guetështildi nu mbeldè

nabë'në subrë. ⁴⁴ Grë ra mënë nagudáu guetështildi na rall ga'i mili nguui.

Ziazú Jesús lu nisë
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ Lueguë gunibë'a më lu shini gusë'dë më guëu' rai' la'ni barcu të parë zia'a rai' stubi ladë rua' nisë ru'bë. Gudchibëlú rai' parë zia'a rai' guë'dchi Betsaida mien-tras bë'në më despedir ra mënë. ⁴⁶ Bësa'në më ra mënë; gua më lu dani të parë guadi'dzënu më Shtadë më. ⁴⁷ Iurní bédchini gue'lë; lë'ë barcu ziazú guërudë nisë ru'bë. Bëa'në më lu guiu'u tubsë më. ⁴⁸ Guná më lu barcu; hia ra shini gusë'dë më adë bé'nëdi'i rai' gan guësë rai' barcu purquë mbë ze'dë al contrari. Nalë bédzaguë rai'. Hia ze'dë grëgue'lë; lë'ë Jesús ze'dë zu më lu nisë catë ziazú rai'. Guc ldu'u më niaguibëlú më lu barcu. ⁴⁹ Guná rai' lu më; ziazú më lu nisë. Iurní bë'në rai' llgabë náhi' tubi fantasmë. Gurushtia' rai' por galërdzëbë. ⁵⁰ Guná rai' lu më; nalë bédzëbë rai' perë lueguë Jesús guni'i lu rai':

—Adë rdzëbëdi'i të. Na ndë'ë; gulë gapë valurë.

⁵¹ Iurní be'pi më la'ni barcu nu lueguë gulezë mbë dushë. Nalë bédzëguë' ldu'u ra shini gusë'dë më.

⁵² Aunquë guná rai' bédë'ë më guetështildi gau ga'i mili nguui, adë guasëdi'i rai' chu na më tantë naguëd-chi ldu'u rai'.

Bënëac Jesús ra mënë shtë Genesaret
(Mt. 14.34-36)

⁵³ Gudëdë rai' stubi ladë nisë ru'bë. Bédchini rai' regiuni nalë Genesaret. Bëquëdú rai' barcu rua' nisë. ⁵⁴ Bëru'u rai' la'ni barcu; lueguë ra mënë bënguë bë'a rall lë'ë më. ⁵⁵ Bëllu'në ra mënë grë ladë të tsaglli'i rall narac ll'u'u lu Jesús. Nua'a rall ra fërmë lu daa' ancalë bini rall nanú më. ⁵⁶ Cualquier guë'dchi u ciudá u lachi catë guaté Jesús, ndë rguishi ra mënë ra narac ll'u'u catë nezë tédë më. Bë'në rall ruëguë lu më parë guëdë'ë më permisi guëna'zi rall rua' shabë më. Grë ra naguna'zi shabë më bëac rall.

Lo quë narshi'ni ldu'u nguui
(Mt. 15.1-20)

7 Bédchini bældá fariseo lu Jesús nu mësë narlua'a lëy, bédchini rall lu më. Na rall më Jerusalén.

² Guná rall lu shini gusë'dë më; gudáu rai' guetështildi sin quë adë bé'nëdi'i rai' cumplir ziquë na custumbrë; adë gudíbidí'i rai' guia'a rai' ziquë custumbrë religiosë shtë ra fariseo. Iurní bë'në rall juzguë ra shini gusë'dë më. ³ Ra fariseo nu grë ra mënë israelitë, adë ráudi'i rall sin quë adë rié'tidi'i guia'a rall zihani vueltë.

Ziagla'guë rall con ra custumbrë shtë ra mëgulë. ⁴ Iurë rëabrí rall lu llguëa' antsë gau rall, razë rall bien ziquë custumbrë religiosë. Zihani custumbrë napë rall, cusë ziquë rguibi rall vasë nu mbluri nu ra bandëjë, nu zac hashtë ra camë rguibi rall. ⁵ Ra fariseo nu ra mësë guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—¿Pëzielú shini gusë'dë adë rúnëdi'i rall cumplir custumbrë shtë ra shtadë guëlu' hia'a sino rau rall guetështildi sin quë adë rié'tidi'i guia'a rall?

⁶ Jesús guni'i:

—Na të falsë. Guldí Isaías el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios; guni'i' shcuendë të lla na të. Bëquë'ëi' shti'dzë Dios narni'i:

Ra mënë rë' rac shtu'u rall na nadë más con rua' rall, perë ldu'u rall nalë zitu zuga'a parë na.

⁷ Adë rllu'ídi'i ra cusë narunë rall iurë quëhunë rall adorar na.

Enseñansë shtë rall nadë más nahin tubi mandadë shtë nguui.

⁸ Rlua'a tēchi të lu mandamientë shtë Dios parë gunë të cumplir ra custumbrë shtë të, ziquë rguibi të vasë nu ra mbluri nu zihani cusë más quëhunë të cumplir.

⁹ Nu guni'i më lu rall:

—Quësgiguë të; rsa'në të mandamientë tubi ladë; más canalë të tēchi custumbrë shtë të ¹⁰ purquë Moisés bëquë'ë: “Gápël rëspëti lu shtádël nu lu shní'al”. Tambiën bëquë'ë Moisés: “El quë narguë guëc shtádi' u shní'ai' napë quë quini mënë nguui ni”,

¹¹ perë lë'ë të rni'i të: “Sí talë tubi nguui guépill lu shtádi': Grë dumí narunë tucarë guënehia cá'al, na corbán, nahin sulë parë Dios”. ¹² Sí talë guëni'i nguui zni, iurní rni'i të rquí'nidi'i guëdë'ë nguui dumí ca'a shtádi'. ¹³ Pues zni cagni'i të lasáquëdi'i shti'dzë Dios. Más ziagla'guë të tēchi ra custumbrë, nu rlua'a të custumbrë ni lu ra shini gusë'dë të. Zihani cusë igual runë të.

¹⁴ Stubi vueltë guna'bë Jesús ra mënë zihani nu guni'i më:

—Gulë bëquë diaguë nu gulë guasë nacagnia'a lu të.

¹⁵ Lo quë nagáu nguui, adë rshí'nidi'i ldu'u nguui perë ra didzabë narru'u rua'll, sí, ni rshi'ni ldú'ull. [¹⁶ Sí talë rac shtú'ul tsasël, gulë bëquë diaguë grë lo quë narnia'a lu të.]

¹⁷ Iurní bëru'u më ladi ra mënë; guaté më lidchi më. Guna'bë di'dzë ra shini gusë'dë më pë runë cuntienë comparaciuni rë'. ¹⁸ Guni'i më:

—¿Pëllë nu lë'ë të adë riasëdi'i të shti'dza? ¿Pëllë adë rac bë'a të naráu nguui adë rúnëdi'i manchë ldú'ull?

¹⁹ purquë adë riutëdi'i naráu nguui la'ni ldú'ull sino riutëhin la'ni shpúchill; despuësë rru'uin.

Manërë ni guni'i më grë naráu mënë naza'quin; adë rúnëdi'in manchë ldu'u nguui. ²⁰ Nu guni'i më:

—Lo quë narru'u la'ni rua' mieti, ni ze'dë de la'ni ldu'u nguui. Ni sí, canihunin manchë ldu'u nguui.

²¹ La'ni ldu'u nguui rru'u gréte' cusë mal: mal llgabë, rquënú nguui tse'lë mënë, napë nguui zihani na'a nu ra na'a napë zihani nguui. ²² Rbaa'në rall pë shtë mënë; rguini rall sa'll; rzebi ldu'u rall pë shtë mënë; runë rall mal cuntrë sa' rall; rsiguë rall sa'll; mal vidë nabani rall; nambidi rall; napë rall vici; runë nadchini rall; cusë nadë rllu'ídi'i runë rall. ²³ Grë ra cusë ni rru'u dizdë la'ni ldu'u nguui nu por ni napë nguui duldë delantë lu Dios.

Tubi na'a më zitu nagualdí Idu'i Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Bëru'u më lugar ni; gua më regiuni shtë Tiro nu Sidón. Guaté më tubi hiu'u; guc shtú'udi'i më gac bë'a mënë catë nanú më perë grëtë' mënë guc bë'a rall catë nanúhi'. ²⁵ Lueguë bini tubi na'a catë nanú Jesús. Na'a ni shtsá'pëll napë tubi mëdzabë fier la'ni Idú'ull. Bëdchini na'a lu Jesús; bëzullíbill lu më. ²⁶ Na'a ni na mënë sirofenicia; dizé shtëll na griego. Bë'nëll ruëguë lu Jesús guëgú më mëdzabë la'ni Idu'u shtsá'pëll.

²⁷ Perë Jesús guni'i lu na'a:

—Napë quë gau ra shini mieti hashtë guielë rall purquë nádi'i bien guëdchisul guetështildi shtë ra shini mënë parë gau ra mbécu'në.

²⁸ Guni'i na'a:

—Nia Dadë, perë ra mbécu'në nananú guëa' mellë, rau ma pedasë narru'u hia'ldë rua' llguë'në.

²⁹ Guni'i më iurní:

—Bien guní'il. Bëagzé lídchil; hia lë'ë mëdzabë bërú'ull la'ni Idu'u shtsá'pël.

³⁰ Zia'a na'a; bédchíni lídchi'; bédzéli' shtsá'pi' na-ga'a lu camë. Bëáqui'; hia adë nídi'i mëdzabë la'ni Idú'i'.

Bënëac Jesús tubi gu'pë cue'të

³¹ Bëru'u më regiuni shtë Tiro nu gudëdë më lugar nalë Decápolis; bédchini më guë'dchi Sidón naná rua' nisëdu'u. ³² Be'dënú mënë tubi naná gu'pë nu nati'ngu ruadí'dzëll. Runë mënë ruëguë lu më guëdchi'bë më guia'a më guëc nguui ni të guëáquëll. ³³ Bia'a Jesús lé'ëll tubi ladë. Bëzë'ë më shcuënë më la'ni díaguëll. Bëtia'a më du'pë shënë më lu Idúdzëll. ³⁴ Iurní guná më lu gube'e; bëca'a Idu'u më nu guní'i':

—Efata. (Ndë'ë runë cuntienë dizé shtë më, guëac díaguëll.)

³⁵ Lueguë bëlla'lë diaguë nguui ni, nu bëac Idúdzëll. Guzublú ruadí'dzëll bien. ³⁶ Jesús gunibë'a ra mënë adë chu lu guadi'dzë rall lo quë nabé'ni' perë por más guni'i më, más bërë'tsë di'dzë nabë'në më. ³⁷ Nalé guasé Idu'u mënë; rni'i rall:

—Grë narunë Jesús na bien. Ra cue'të rini rall nu ra gu'pë ruadi'dzë rall.

Bëdë'ë Jesús nagáu tapë mili nguui

(Mt. 15.32-39)

8 Guc tubi dzë zihani mënë bédëa lu më, nu nápëdi'i rall nagáu rall. Jesús guna'bë ra shini gusë'dë më; guni'i më:

² —Nalé rga'a Idua'a ra mënë rë' purquë hia guc tsunë dzë ze'dë naldë rall na nu nápëdi'i rall nagáu rall. ³ Si talë guëshe'lda lë'ë rall lidchi rall sin adë gáudi'i rall, sca'a mbee'zë rall lu nezë. Bëldá rall zitu ze'dë rall.

⁴ Ra shini gusë'dë më bëquebi:

—¿Ca guíá ca'a hia'a guetështildi gau rall? Ni tubi mënë quërdëdi'i ndë'ë.

⁵ Jesús guna'bë di'dzë:

—¿Bëldá guetështildi napë të?

Guni'i rai':

—Gadchi.

⁶ Iurní Jesús gunibë'a subë mënë zihani lu guiu'u. Guna'zi më guëzá guetështildi. Bëdë'ë më graci lu Dios; lueguë bëshullë më guetështildi; bédë'ë më cua'a ra shini gusë'dë më të qui'dzë raihin parë gau ra mënë. ⁷ Nu nua'a rai' bëldá mbeldë. Jesús bédë'ë graci; guni'i më lu shini gusë'dë më të qui'dzë rai' mbeldë lu ra mënë. ⁸ Grëtë' mënë gudáu rall hashtë catë lu bielë rall. Iurní bëtëa rai' gadchi tēpē pedasë nabë'në subrë. ⁹ Grë ra nagudáu na ra ziquë tapë mili nguui. ¹⁰ Iurní bē'nē Jesús despedir ra mënë; be'pi më la'ni barcu con ra shini gusë'dë më të zia'a rai' regiuni nalë Dalmanuta.

Ra fariseo guna'bë rall gunë më tubi milagrë

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Bédchini ra fariseo lu Jesús. Guzublú rchupë di'dzë rall. Bëtë'dë rall tubi prëbë lë'ë më, nihunë më tubi milagrë lu rall. ¹² Bëca'a Idu'u më nu guni'i më:

—¿Pëzielú rac shtu'u të guëná të tubi milagrë?

Guldía rnia'a lu të; gúnëdia'a ni tubi milagrë delantë lu të.

¹³ Iurní bësëa'në më lë'ë ra mënë të güe'pi më stubi vultë la'ni barcu. Zia'a më stubi ladë rua' nisë ru'bë.

Ldai' shtë fariseo

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ra shini gusë'dë më nua'a tubsë guetështildi la'ni barcu purquë bëa'ldë Idu'u rai' niua'a rai' nagáu rai'.

¹⁵ Jesús guni'i lu rai':

—Gulë gupë cuidadë levadurë shtë ra fariseo nu levadurë shtë Herodes.

¹⁶ Iurní guzublú guni'i rai' lu sa' rai':

—Aquë. Adë chu nuá'adi'i guetështildi, por ni rni'i më zndë'ë.

¹⁷ Jesús guc bë'a la'ni Idú'i' lo quë nabë'në rai' llgabë. Guni'i më:

—¿Pëzielú rni'i lu sa' të nuá'adi'i të guetështildi? ¿Pë adë riasédi'i të? ¿Pë adë rdé'edi'i të cuendë? ¿Pë naguëdchi Idu'u të? ¹⁸ ¿Pë adë nápëdi'i të slu të parë guëná të? ¿Pë adë rini të? ¿Pë adë rëagná Idu'u të milagrë nabëna? ¹⁹ Dzë na bëshulla guetështildi parë gudáu ga'i mili nguui, ¿bëldá tēpē pedasë bētēa tē? Bëquebi rai':

—Chi'bë chupë tēpē.

²⁰ —Nu iurë bëshulla gadchi guetështildi parë tapë mili nguui, ¿bëldá tēpē pedasë bētēa tē?

Guni'i rai':

—Gadchi tēpē.

²¹ Guni'i më lu rai':

—¿Pë la'di guëdë'edi'i të cuendë chu nahia?

Jesús bënëáqui' tubi ciegu më Betsaida

²² Iurní bédchini rai' guè'dchi Betsaida. Be'dénú ra mènè tubi ciegu lu më. Bè'nè rall ruèguè guèdchi'bè më guia'a më guèc ciegu tè guèáquèll. ²³ Guna'zi më guia'a ciegu; guanú më lè'èll fuèrè shtë guè'dchi. Bèti-a'a më du'pè shènè më rua' slull; bédchi'bè më guia'a më guèquèll nu guna'bè di'dzè më:

—¿Gu rnal du'pè?

²⁴ Lè'è ciegu guná guia'a; répill lu më:

—Rnahia lu ra mènè cumè ziquè ra hiaguè; ziazú rahin.

²⁵ Iurní bédchi'bè Jesús guiá'ai' rua' slu ciegu stubi. Bèldisè më lull guia'a. Lueguè bèac slull; be'rquè rnal zitu. ²⁶ Iurní Jesús bèshe'ldè lè'èll; ziazzèll lídchill. Guni'i më:

—Adè tsutèl guè'dchi nu adè chu lu guadí'dzèdi'il lo què nabèna.

Pedro bëquebi Jesús na el què nagudili Dios

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Jesús nu ra shini gusè'dè më gua rai' parè regiuni nalè Cesarea Filipo. Iurè ziazú më nezè, guna'bè di'dzè më lu rai':

—¿Chu rni'i mènè nahia?

²⁸ Bëquebi rai':

—Nanú mènè narni'i nal Juan Bautista. Stúbill rni'i nal Elías. Sèbèldá mènè rni'i nal tubi nabiadí'dzè shti'dzè Dios guahietè.

²⁹ Repi Jesús lu rai':

—Lè'è tè ¿chu rni'i tè nahia?

Pedro guni'i:

—Nal Cristo, el què nagudili Dios parè guènbé'al.

³⁰ Iurní gunibè'a më adè chu lu guadí'dzèdi'i rai' na më Cristo.

Guni'i Jesús lu shini gusè'dèi' gáti'

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Iurní guzublú rlua'a Jesús lè'è ra shini gusè'dèi' de què nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu, gúni' sufrir demasiadè. Guni'i më ra mëgulè narnibè'a nu ra bëshuzi namás lasac con ra mèsè narlua'a lèy, gunè rall desprèci lè'è më. Guni'i më quini rall lè'è më perè despuèsè de tsunè dzè, tsashtë më ladi ra tégulè.

³² Clarè guni'i më di'dzè ni. Iurní Pedro bia'a lè'è Jesús tubi ladè nu guzublú gudildi Pedro lè'è më. ³³ Jesús bédchigré lu më; guná më lu shini gusè'dè më. Gudildi më lè'è Pedro; fuertè guni'i më:

—Guabsú lua, Satanás. Adè rúnèdi'il llgabè ziquè Dios sino ziquè mènè shtë gué'dchiliu.

³⁴ Iurní guna'bè Jesús ra shini gusè'dè më nu ra mènè zihani; guni'i më lu rall:

—Si talè nanú mènè narac shtu'u gáquèll shmèna, napè què gúnèll renunci prupi deseo shténèll. Napè què gáquèll dispuestè gátill por na; nu guidè naldèll na. ³⁵ El què nadè rac shtú'udi'i gati por na, zátill. Perè el què naguènti vidè shténi' por na nu por diza'què,

guèbánil parè siemprè; gac salvárèll. ³⁶ Adè pè rluí'idi'i gunè nguii gan grètè' cusè lu gué'dchiliu nu despuèsè guèntill vidè shténèll, adè nídi'i fin parè lè'èll. ³⁷ ¿Pè ofrendè guèdè'è nguii lu Dios parè gac salvárèll? ³⁸ Ra mènè bèsanè rall shnezè Dios nu napè rall zihani duldè. Cualquier de lè'è nguii si talè rtu lull de na; si talè rtu lull de diza'què delantè sa'll, iurní guètú lua de lè'è nguii ni iurè gueldè guèdchinia de gube'e. Nahia nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu; guèdchinia con ra ianglè shtë gube'e. Guèdchinia con pudèrè nu llni shtë Dios.

9 Tambièn guni'i më:

—Guldía, nabani bèldá mènè ndè'è; adè gátidi'i rall hashtë guèná rall de què cagnibè'a Dios la'ni ldu'u mènè, de què hia rnibè'a më con pudèrè.

Jesús guc cambi delantè lu rai'

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Gudèdè shu'pè dzè; Jesús bia'a Pedro nu Jacobo nu Juan; ziazú rai' tubi dani ru'bè. Iurní Jesús guc cambi delantè lu ra shini gusè'dè më. ³ Shabè më guc cambi hashtë rabèni'i tantè naquichin ziquè ni tubi biashtildi adè gúnèdi'i gan guèsèquichin. ⁴ Bèlua'alú Elías nu Moisés lu rai'. Guná rai' quèadi'dzè Jesús con Elías nu Moisés. ⁵ Iurní Pedro guni'i:

—Mèsè, nabènè dzu hia'a ndè'è. ¿Pè zèdèntsa'u na'a tsunè ranchi ndè'è? tubin parè lè'èl guèquèréldèl, stubin parè Moisés, stubin parè Elías.

⁶ Perè rac bè'adi'i Pedro pè guni'i' tantè bédzèbè ra shini gusè'dè më. ⁷ Iurní bédchini tubi shcahi nabèsè'au grè rai', nu bini rai' tubi bè naguni'i la'ni shcahi:

—Ndè'è lè'è shinia narac shtua'a; gulè bëquè diaguè shti'dzi'.

⁸ Iurní guná ra shini gusè'dè më grè ladè; ni tubi chu lu guná rai'; sulè Jesús zuga'a.

⁹ Bietè rai' lu dani. Gunibè'a më ni tubi chu lu guepi rai' naguná rai' lu dani hashtë iurè lè'è nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu tsashtëhi' ladi ra tégulè. ¹⁰ Adè chu lu biadí'dzèdi'i rai' lo què guná rai' guèc dani perè guna'bè di'dzè lu sa' rai' pè runè cun-tienè shti'dzè më de què tsashtëhi' ladi ra tégulè.

¹¹ Iurní guna'bè di'dzè rai' lu më:

—¿Pèzielú rni'i ra mèsè shtë lèy de què Elías napè què guídí' primèrè?

¹² Bëquebi më:

—Verdá nahin. Hia bidè Elías tè parè gunè zá'qui' grètè' ra cusè. Perè ¿pè rni'i ra Sagradas Escrituras cerquè shcuendè nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu? Pues rni'i rahin de què gúni' sufrir; sac zíhi'; nu gunè mènè desprèci lè'i'. ¹³ Guná, hia bidè Elías nu bè'nè ra mènè lo què naguc shtu'u rall. Lo què naná escritè de lè'i' hia guc cumplir.

Jesús bënëac tubi llguè'nè

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Bèagrí rai' catè zubè los de más shini gusè'dè më. Guná rai' zihani mènè alrededurè shtë rai'. Ra mèsè

narlua'a lëy gudildi di'dzë rall con lë'ë rai'. ¹⁵ Iurë guná ra mënë lu Jesús, guasé ldu'u rall; be'dë guëllu'në rall lu më parë gunë rall saludar lë'ë më. ¹⁶ Iurní guna'bë di'dzë Jesús lu rall:

—¿Pëllë quëadi'dzë të nga'li? ¿Pëzielú gudildi di'dzë të?

¹⁷ Iurní tubi nguiu bëru'u ladi grë mënë; guní'ill:

—Mësë, zeldënúa lga'na lul. Nápëll tubi mëdzabë la'ni ldu'ull. Nall gu'pë, bë'në mëdzabë. ¹⁸ Ancalë rna'zi mëdzabë lë'ë llguë'në, rru'ldë mëdzabë lë'ëll lu guiu'u. Rru'u bëchini rua'll nu rchushí lai'll. Zni másru'u rbá'cull. Ze'dënúa lë'ëll lu shini gusë'dël perë adë bë'nëdi'i rall gan nëac llguë'në.

¹⁹ Repi më iurní:

—Lë'ë të nalé naguëdchi ldu'u të. ¿Hashtë guc guëbezënúa lë'ë të, të parë tsaldí ldu'u të shti'dza? ¿Blac tiempë guëquërdënúa lë'ë të, të parë tsaldí ldu'u të? Gude'enú shínil lua.

²⁰ Iurë be'dë guënu shtadë llguë'në lë'ë llguë'në lu Jesús, guná mëdzabë gu'pë lu Jesús. Bëru'ldë mëdzabë ngulë'në lu guiu'u. Bëchi'chi llguë'në nu gu'të gudu'bi llguë'në lu guiu'u; bëru'u bëchini rua'll.

²¹ Jesús guna'bë dí'dzi' lu shtadë llguë'në:

—¿Blac tiempë rac ll'u llguë'në?

Bëquebi shtadë llguë'në:

—Dizdë nabí'chill. ²² Zihani vultë bëtia'a mëdzabë lë'ëll lu gui'i u lu nisë të gati llguë'në. Si talë záquël gunéaquël lë'ëll zudu'pë, bë'në favurë; bëga'a ldu'ul lë'ë na'a.

²³ Guni'i Jesús lu shtadë llguë'në:

—¿Pëzielú rní'il lua zni'i? Si talë tsaldí ldu'ul Dios, lë'ë më gunë më grëtë' cusë parë lë'ëll.

²⁴ Lueguë shtadë llguë'në guni'i fuertë:

—Rialdí ldua'a perë bë'në compa'ni na të tsaldí ldu'a'a más.

²⁵ Jesús guná nalé zihani mënë bédëá hashtë rdia'a lu sa' rall. Iurní fuertë guni'i më guëc mëdzabë:

—Lé'ëll mëdzabë naná gu'pë nu cue'të, rnibé'ahia lë'ëll; bëru'u de llguë'në rë' nu adë guëabrídi'i tsutël la'ni ldu'ull jamás.

²⁶ Iurní lë'ë mëdzabë gurushtíá nu bëru'ldëll lë'ë llguë'në lu guiu'u nu bésé'sëll lë'ë llguë'në. Bëru'u mëdzabë; bëa'në llguë'në ziquë naguti. Zihani mënë guni'i hia guti llguë'në. ²⁷ Perë Jesús guna'zi guiá'all parë bëldisë më lë'ëll. Guasuldill.

²⁸ Iurní guaté Jesús tubi hiu'u nu ra shini gusë'dë më guaté rai'. Guna'bë di'dzë rai' lu Jesús:

—¿Pëzielú adë bë'nëdi'i na'a gan niagú na'a mëdzabë fier la'ni llguë'në?

²⁹ Repi Jesús:

—Sulë si talë rialdí ldu'u të de verdá nu gunë të ayunë, iurní gapë të pudërë parë guëgú të mëdzabë ziquë mëdzabë rë'.

Stubi vultë guni'i Jesús gátí'

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Bëru'u rai' lugar ni; gudëdë më nezë Galilea. Adë guc shtu'u më ni tubi chu gac bë'a ca zia'a rai'

³¹ purquë quëglua'a më ra shini gusë'dë më. Guni'i më lu rai':

—Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Gac entregara lu guia'a mënë të quini rall na perë dzë tsunë tsashtëa ladi ra tégulë.

³² Adë guasédi'i rai' shti'dzë më. Bëdzëbë rai' ni-ana'bë di'dzë rai' lu Jesús pë runë cuntienë lo quë na-guni'i më.

¿Chu namás lasac?

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Iurní bédchini rai' gué'dchi Capernaum. Iurë nanú rai' la'ni hiu'u, guna'bë di'dzë më lu ra shini gusë'dë më:

—¿Pë cagni'i lu sa' të nga'li iurë ze'dë zu të nezë?

³⁴ Bëac dchi rai' purquë bëchupë di'dzë rai' chu namás më lasac entrë lë'ë rai'. ³⁵ Iurní guzubë më; guna'bë më ra chi'bë chupë shini gusë'dë më; guni'i më:

—Si talë tubi të rac shtú'ul gáquël më más lasac lu sa'l, napë quë gáquël lúltimë de grë të nu napë quë gúnëll sirvë los de más sa'l.

³⁶ Iurní guna'bë më tubi llguë'në; bëzú më llguë'në guéláu ladi ra shini gusë'dë më. Gudëdchi më lë'ë llguë'në nu guni'i më lu rai':

³⁷ —El quë naquëhapë tubi llguë'në ziquë ndë'ë purquë mënë ni rac shtú'ull na, también quëhúnëll recibir na. El quë naquëhunë recibir na, también quëhúnëll recibir el quë nabëshe'ldë na.

El quë nadë rní'idi'i cuntrë lë'ë hia'a nall favurë de lë'ë hia'a

(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

³⁸ Iurní Juan guni'i lu Jesús:

—Mësë, guná na'a tubi nguiu; rgull mëdzabë la'ni ldu'u mënë iurë rní'ill lël, perë lë'ë na'a bédë'në na'a prohibë tsaglá'guëdi'i gull mëdzabë purquë adë rzënúdi'ill lë'ë hia'a.

³⁹ Jesús guni'i:

—Adë chu guécádi'i lë'ëll purquë el quë naquëhunë milagrë por pudërë shtëna, adë nádi'ill capaz guëni'ill cuntrë na. ⁴⁰ El quë nadë rní'idi'i cuntrë lë'ë hia'a, nall favurë de lë'ë hia'a. ⁴¹ Cualquier mënë naguëne'e tubi vasë nisë gu të, rné'ell nisë ni purquë na të shmëna, segurë guëdë'ë Dios premi ca'a nguiu ni.

Gulë gupë cuidadë të gúnëdi'i të duldë

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² Iurní repi më:

—Cagnia'a shcuendë tubi më humildë naná rialdí ldu'i na. El quë narlua'a tubi më humildë mal nezë të gúnëll duldë, mejurë galdë nguiu ni tubi guichi ru'bë iénill; tsagrú'ldëll lë'ëll la'ni nisëdu'u. ⁴³ Si talë guiá'al rac shtu'u guëldaguë lë'ëll lu duldë, bëchuguë guiá'al. Mejurë guëdchínil con tubsë guiá'al catë nápël vidë sin fin quë guëdubi cuerpë tsal gabildi. Ndë nunquë réaldëdi'i be'lë. [⁴⁴ nu mbiziuguë adë rátidi'i; nunquë adë réaldëdi'i gui'i.] ⁴⁵ Si talë guëa'l rac shtu'u guëldaguë lë'ëll lu duldë, bëchuguë guëa'l. Mejurë

guëdchínìl tubsë guëa'l catë nápël vidë sin fin quë guëdubi cuerpë guziá'al gabildi catë nunquë réaldëdi'i be'lë [⁴⁶ nu rátidi'i mbiziuguë nu adë réaldëdi'i gui'i.] ⁴⁷ Si talë slul rac shtu'u guëldaguë lé'ël lu duldë, gulú slul. Mejurë tsutël catë rñibë'a Dios tubsë slul, no sea tsal gabildi con guërupë slul. ⁴⁸ Ndë ra mbiziuguë rá-tidi'i nu nunquë réaldëdi'i be'lë.

⁴⁹ 'Grë mieti napë quë gac purificar rai' con be'lë. [Guëtia'a mënë du'pë zedë guëc ma nadchi'bë lu bëcu'guë.] ⁵⁰ Nabënë na zedë perë si talë nápëdi'i zedë sabor, ¿lla gunë nguiu të guëabrí sabor shtë zedë? Gulë gapë zedë shtë galnadu'u nu gulë gac më pacën-ci delantë lu sa' të.

Jesús bëlua'a shcuendë divurci

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 Bëru'u më Capernaum; bëdchini më regiuni shtë Judea hashtë tubi lugar nanaquë nezë guia'a guëë'gu Jordán. Zihani mënë bédëá lu më; bëlu-a'a më lë'ë rall ziquë siemprë. ² Bidë guëbi'guë ra fariseo lu më; caguili rall mudë guëdchi'bë rall de-mandë cuntrë lë'ë më. Guna'bë di'dzë rall lu më si talë nanú permisi según lëy guësa'në nguiu tse'lë nguiu. ³ Bëquebi më:

—¿Pë bëquë'ë Moisés la'ni librë shtë Dios?

⁴ Guni'i rall:

—Moisés bédë'ë permisi guësa'në nguiu tse'lë nguiu, sulë napë quë guëdë'ë nguiu tubi guichi shtë divurci.

⁵ Iurní guni'i më:

—Purquë nalë naguëdchi ldu'u të, por ni bëquë'ë Moisés mandamientë rë' ⁶ perë dizdë guzublú guë'd-chiliu, iurë bëntsa'u më grëtë' ra cusë, "Bë'në Dios for-mar lë'ë nguiu nu lë'ë na'a". ⁷ Por ni guëru'u nguiu lid-chi shtëdëll con shní'all nu guëbanínú nguiu tsé'lëll. ⁸ Hia guërupë rall gac rall tubsë; nádi'i rall chupë sino tubsë. ⁹ Por ni, lo quë nabë'në Dios unír, adë chu guëldëdi'i lë'ë rall.

¹⁰ Iurë nanú Jesús la'ni hiu'u, ra shini gusë'dë më gu-na'bë di'dzë rai' lu më pë runë cuntienë di'dzë rë'. ¹¹ Guni'i më:

—El quë naguësa'në tsé'li' nu guëtsé'all stubi vultë, rúnëll duldë lu primëre tsé'lëll; ni na adulteri. ¹² Nu si talë tubi na'a guësá'nëll tsé'li' të parë guëtsé'all stubi vultë, rúnëll duldë adulteri.

Jesús bë'në Idai' ra llguë'në

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Iurní guanú mënë zihani ra llguë'në parë guëd-chi'bë guia'a më guëc rai'. Ra shini gusë'dë më gudildi rai' naganú ra llguë'në. ¹⁴ Iurë guná më lla bë'në ra shini gusë'dë më, bédë më; guni'i më:

—Gulë bédë'ë sí, guidë ra llguë'në lua. Adë guëcádi'i të lu ra ni'i, purquë ra mënë naná ziquë ra llguë'në tsuté rall catë rñibë'a Dios ziquë Rëy. ¹⁵ Guldía, sulë el quë naganë recibir Dios ziquë Rëy të guënbë'a më lë'ëll ziquë tubi llguë'në, sulë nguiu ni guëbánill catë na më rëy.

¹⁶ Iurní gudëdchi më ra llguë'në. Bëdchi'bë më guia'a më guëc rall nu bë'në Idai' më lë'ë rall.

Tubi sultëre ricu

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iurë ziagla'guë Jesús nezë, bidë guëllu'në tubi nguiu lu më. Bëzullíbill lu më nu guna'bë dí'dzëll: —Mësë za'quë, ¿lla guna parë gapa vidë sin fin? gac salvara.

¹⁸ Guni'i më:

—¿Pëzielú rní'il lua naza'ca? purquë ni tubi adë chu naza'quë, sulë Dios. ¹⁹ Nanëll ra mandamientë: "Adë rguínidi'il sa'l; adë rquënúdi'il tse'lë sa'l; adë cuánëdi'il pë shtë mënë; adë guadí'dzëdi'il bishi; adë guësiguëdi'il mënë, nu bëzu'bë diaguë shti'dzë shtëdëll nu shní'al".

²⁰ Nguiu ni guni'i:

—Mësë, bëna cumplir grë ra mandamientë rë' dizdë nabi'cha,

²¹ Jesús guná lull; nalë gac shtu'u më lé'ëll. Guni'i më:

—Tubi cusë runë faltë; bëtuu' grë cusë nanápël; bédë'ë dumí ca'a ra prubi; iurní gápël tesurë lu gube'e. Nu gude'e naldë na; bë'në renunci prupi de-seo shtënëll të guëlua'a nadispuëstë sac zil por na.

²² Iurë bini nguiu ni di'dzë shtë më, riá ldu'ull; zëagzëll tristë purquë nápëll tubi shtaci ru'bë.

²³ Guná më lu ra nazuga'a alrededurë lë'ë më; repi më lu ra shini gusë'dë më:

—Nalë naganë tubi nanapë zihani dumí gúnëll recibir Dios ziquë Rëy.

²⁴ Ra shini gusë'dë më bédzëguë' ldu'u rai' por di'dzë shtë më. Jesús guni'i lu rai':

—Lë'ë të ziquë llguë'në, blac naganë gunë ra ricu recibir Dios ziquë Rëy, ra nguiu narunë confiar dumí.

²⁵ Más sencigi tsuté tubi camellë ichi iagullë quë tubi ricu tsutëll catë rñibë'a Dios.

²⁶ Iurní más guasé ldu'u rai'; guni'i lu sa' rai':

—¿Chúllëti'i gac salvar? ¿Chull gapë vidë sin fin?

²⁷ Jesús guná lu grë rai'; guni'i më:

—Adë gúnëdi'i nguiu gan gunë salvar lé'i' perë Dios napë pudërë gunë më grëtë' ra cusë.

²⁸ Iurní Pedro guni'i lu më:

—Guná, lë'ë na'a bësa'në na'a grëtë' cusë parë ze'dë naldë na'a lé'ël.

²⁹ Guni'i Jesús:

—Guldía, el quë nabësa'në lídchi', béchi', záni', shtëdi' u shní'ai', u tsé'li', u shíni', u guiu'u lachi shtëni'; guësánëll ra cusë ni purquë rac shtú'ull diza-quë shtëna, niétiquë guënítidí'ill. ³⁰ Gúnëll recibir zihani cusë más iurne' hashtë tubi gahiu'a vultë más lídchi', béchi', záni', shní'ai', shíni', shláchi'. Nu gunë mënë cuntrë nguiu ni perë despuësë guëbánill lu gube'e tubi vidë sin fin. ³¹ Zihani mënë nalasac iurne' delantë lu sa' rall, gac rall lúltimë dzë ni; nu zihani naná lúltimë iurne', gac rall mënë namás lasac lu Dios.

Stubi vultë guni'i Jesús gáti'

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Nianá ziazú rai' nezë Jerusalén, ziazú më delantë lu ra shini gusë'dë më. Nalë guasë ldu'u rai' nu ra nacanalde tëchi më, bëdzëbë rall. Iurní lë'ë më bia'a lë'ë ra shini gusë'dë më tubi cu'; guzubelú guni'i më lu rai' ra cusë nagunënú mënë lë'i'. ³³ Guni'i më:

—Zia hia'a Jerusalén catë gunë ra mënë cuntrë na, nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Ndë gac entregara guia'a ra jëfë shtë ra bëshuzi nu lu ra mësë shtë lëy. Gunë rall condenar na lu galguti. Gunë rall intriegu na lu guia'a mënë de stubi naciuni. ³⁴ Gunë rall burnë de na; guëchi'bë shënë rall lua nu guëquë'ë hiaguë rall na nu quini rall na, perë dzë tsunë tsashtëa ladi ra tëgulë.

Guna'bë Jacobo nu Juan tubi favurë

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Iurní Juan nu Jacobo, shini Zebedeo, bëdchini rai' lu Jesús. Guni'i rai':

—Mësë, rac shtu'u na'a gúnël tubi favurë naguë-na'bë na'a lul.

³⁶ Guni'i më lu rai':

—¿Pë rac shtu'u të guna?

³⁷ Guni'i rai':

—Rac shtu'u na'a guënë'el permisi iurë guënbë'al ziquë Rëy, subënú na'a lë'ël, tubi de lë'ë na'a ladë ldi, stubi de lë'ë na'a ladë rubësë.

³⁸ Iurní guni'i Jesús lu rai':

—Adë guënë'di'i të lo quë narna'bë të lua. Gulë guni'i lua, ¿zëzac zi të ziquë na? ¿Zac tädë të cusë durë natë-da?

³⁹ Bëquebi rai':

—Zac na'a.

Jesús guni'i':

—Guldí të. Gunë të sufrir demasiadë ziquë guna sufrir. Gu të el mizmë vasë shtë sufrimientë ⁴⁰ perë parë subë të cula'nia, tubi de lë'ë të ladë ldi, stubi ladë rubësë, adë rúnëdi'i tucarë guënehia sí subë të ndë. Dios bë'në preparar lugar ni sulë parë ra narac shtu'u më subë rall ndë.

⁴¹ Iurë bini chi'i shini gusë'dë më lo quë naguna'bë Jacobo nu Juan, bëldënú rai' Jacobo nu Juan. ⁴² Jesús guna'bëi' lë'ë rai', nu guni'i më:

—Lë'ë të nanë të ra jëfë shtë naciuni naná'di'i më israelitë, nalë rzac zi rall mënë nu rdchi'bë rall lëy naná dushë ⁴³ perë adë gáquëdi'i zni entrë lë'ë të. Si talë rac shtú'ul gáquël më ru'bë lu sa'l, napë quë gúnël sirvë los de más sa'l. ⁴⁴ Cualquier de lë'ë të si talë rac shtú'ul gáquël mayurë entrë grë ra sa'l, napë quë gáquël muzë shtë grë rai'. ⁴⁵ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu; zelda ziquë muzë shtë mënë. Zéldëdia'a parë gunë mënë sirvë lua. Guënehia vidë shtëna ziquë präci parë gac salvar zihani mënë.

Bënëac Jesús tubi ciegu nalë Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Iurní bëdchini Jesús con ra shini gusë'dë më guë'd-chi Jericó. Iurë hia na rai' parë guëru'u rai' guë'dchi, zianaldë cantidá mënë lë'ë rai'. Tubi ciegu nalë Bartimeo naná shini Timeo, zúbëll lu nezë. Cagná'bëll gu'në. ⁴⁷ Bini Bartimeo ze'dë Jesús më Nazaret; iurní fuertë guni'i'll:

—Jesús llëbní David, bëga'a ldu'ul na.

⁴⁸ Zihani mënë guni'i rall guëc Bartimeo të guëac dchill perë lë'ël másru'u fuertë guni'i'll:

—Llëbní David, bëga'a ldu'ul na.

⁴⁹ Iurní Jesús guzudchí; guni'i më:

—Gulë guaglli'i ciegu rë'.

Guna'bë rai' lë'ë ciegu nu guni'i rai':

—Bëquitë ldu'ul. Guasuldí; cagna'bë Jesús lë'ël.

⁵⁰ Iurní bëru'ldë Bartimeo shabë guítsëll nu bëchësëll. Guagllú'nëll lu më. ⁵¹ Jesús guni'i lull:

—¿Pë rac shtú'ul guna?

Bartimeo guni'i:

—Mësë, rac shtua'a guënahia ziquë antsë.

⁵² Jesús repi:

—Bëagzë, hia bëáquël purquë rialdí ldu'ul na.

Bëac nguiu ni nu guanáldëll lë'ë më.

Guatë Jesús Jerusalén ziquë Rëy

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 Iurní ziagdchini rai' guë'dchi Jerusalén guëlla' ra guë'dchi Betfagé nu Betania. Bëdchini rai' ru-a' dani shtë Olivos nanaquë frentë parë Jerusalén. Iurní Jesús bëshé'ldi' chupë shini gusë'dë më. ² Guni'i më:

—Gulë tsa guë'dchi nanaquë delantë. Nga'li guëdzëlë të tubi burrë; quëdú ma rua' nezë. Lë'ë burrë ni la'di chu quíbedi'i tëchi ma. Gulë bëshu'quë ma nu gulë te'enú ma ndë'ë. ³ Si talë guëna'bë di'dzë mënë pë gunë të burrë, gulë guni'i lull de quë lë'ë mësë shtënë të rquí'ni' lë'ë ma, nu lueguë guëshé'ldi' lë'ë ma.

⁴ Iurní zia'a ra shini gusë'dë më; bëdia'guëll rai' lë'ë ma naquëdú rua' nezë. Bëshu'quë rai' lë'ë ma.

⁵ Bëldá mënë nazú nga'li guni'i rall:

—¿Pë quëhunë të? ¿Pëzielú bëshu'quë të burrë rë'?

⁶ Repi rai' ziquë guni'i Jesús lu rai'. Iurní bësa'në mënë parë bia'a rai' burrë. ⁷ Bëdchini rai' lu Jesús, nu bëdchi'bë rai' shabë rai' tëchi burrë të gudchibë Jesús tëchi ma. ⁸ Zihani mënë gudishi shabë rall lu nezë catë ze'dë Jesús. Stubi shcu'a mënë bëldietë rall ndiaguë shtë hiaguë. Gudishi rallin lu nezë.

⁹ Iurní mënë naze'dë delantë nu ra naze'dë trasë nalë fuertë guni'i rall:

—Gunë më salvar. Benditë el quë naze'dë guëdchini por partë shtë më. ¹⁰ Bë'në l'dai' Dios lë'ë Rëy naze'dë; súbëll lu trunë shtë David, shtadë guëllú hia'a. Llëru'bë na pudërë shtë Dios nacabezë gube'e. Gunë më salvar.

¹¹ Guaté Jesús Jerusalén. Lueguë guaté më iádu'u ru'bë; guná më grë ladë, iurní bëru'u më; zia'a më Betania con ra shini gusë'dë më purquë hia guadze'.

Hiaguë nadë rgúdi'i nashi

(Mt. 21.18-19)

¹² Stubi dzë bëru'u rai' Betania. Iurë ziazú më nezë, bëldia'në më; guná më zitu tubi hiaguë bëlda'u nanapë ndiaguë. ¹³ Guagná më si talë naquë nashi lu hiaguë, gau më. Adë bédzélëdi'i më nashi; purë ndiaguë naquë lu hiaguë purquë nádi'i shtimpë nashi. ¹⁴ Iurní guni'i më lu hiaguë:

—Nunquë jamás adë chu gáudi'i nashi shténël.

Bini ra shini gusë'dë më lo quë naguni'i më lu hiaguë.

Bësëllu'në Jesús ra nacagtuu' la'ni iádu'u

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Bédchini rai' Jerusalén. Guaté më la'ni iádu'u ru'bë. Guzubëlú bësëllu'në më ra naquëgtuu' nu ra naquëgzi'i la'ni iádu'u. Bërë'shë më mellë shtë ra nacagchili dumí. Bërë'shë më ra iagshili shtë ra nacagtuu' palumë. ¹⁶ Gunibë'a më ni tubi chu gua'a trashtë la'ni iádu'u. ¹⁷ Bëlúa'a më ra mënë; guni'i:

—La'ni Sagradas Escrituras rni'i zndë'ë: "Iádu'u shtë na na parë gunë mieti orar lu Dios"; perë lë'ë të bë'në të cambi iádu'u ziquë cuevë shtë nguba'në.

¹⁸ Ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mësë narlua'a lëy bini rall shti'dzë më. Bédzëbë rall lë'ë më purquë grëtë' mënë guasë ldu'u rall enseñansë shtë më. Por ni gudili ra contrari shtë më mudë parë quini rall lë'ë më.

¹⁹ Iurë bédchini gue'lë, Jesús con ra shini gusë'dëi' bëru'u rai' ciudá Jerusalén.

Gubidchi hiaguë bëlda'u

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Stubi dzë rsili gudëdë rai' catë zubë hiaguë bëlda'u. Guná rai' gubidchin hashtë shlu'chin. ²¹ Iurní Pedro bëagná ldu'i shti'dzë më; guni'i Pedro:

—Mësë guná, lë'ë hiaguë naguludel lë'in gubidchi.

²² Guni'i më:

—Gulë tsaldí ldu'u të shti'dzë Dios. ²³ Guldía rnia'a lu të, cualquier nguiu narni'i lu dani rë': "Guabsú ndë'ë nu tsal la'ni nisëdu'u", si talë adë rzádi'i ldu'u nguiu ni, si talë tsaldí ldu'ull, gunë më lo quë naguní'ill. ²⁴ Por ni rnia'a lu të, grëtë' lo quë narná'bël lu Dios, gulë tsaldí ldu'u të gunë të recibirin, iurní guëne'e mëhin. ²⁵ Iurë cagná'bël lu Dios, bë'në perdunë contrari shténël, iurní Shtádël naquëbezë gube'e gúni' perdunë duldë shténël. [²⁶ En cambi si talë adë nédi'il gúnël perdunë sa'l, tampusquë gunë Dios perdunë lë'ël.]

Pudëre nanapë Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Bëagrí rai' Jerusalén stubi vueltë. Guaté më iádu'u ru'bë. Iurní bédchini ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë narlua'a lëy con ra më gushë shtë guë'dchi. Bédchini rall lu Jesús. ²⁸ Guna'bë di'dzë rall:

—¿Chu shtë permisi rúnël cusë rë'? ¿Chu bëshë'ldë lë'ël?

²⁹ Jesús bëquebi:

—Nu na guëna'bë di'dza lu të. Gulë guni'i lua, iurní guënia'a lu të chu bëne'e permisi parë guna ra cusë.

³⁰ ¿Chu bëshë'ldë Juan Bautista parë guëchu'bë nísí', Dios u mënë? Gulë guni'i chu bédë'ë permisi lë'i'.

³¹ Guzublú guna'bë di'dzë lu sa' rall. Guni'i rall:

—Si talë guëni'i hia'a lu Jesús de quë Dios bëshë'ldë Juan, iurní guëna'bë di'dzë Jesús lu hia'a: "¿Pëzielú adë gualdídi' ldu'u të shti'dzi'?" ³² Ni mudë guëni'i hia'a lu Jesús: "Ra mënë bëshë'ldë lë'ë Juan".

Zni cagni'i rall purquë bédzëbë rall ra mënë. Casi grë mënë gualdí ldu'u rall de quë Dios bëshë'ldë Juan të guëni'i' shti'dzë më. ³³ Iurní guni'i rall lu Jesús:

—Rdë'ëdi'i na'a cuendë chu bëshë'ldë lë'ë Juan.

Jesús guni'i lu rall:

—Nu na adë guëquëbidia'a lu të chu bëshë'ldë na parë runa ra cusë rë'.

Comparaciuni shtë muzë mal

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 Guzublú Jesús cagni'i më por comparaciuni; guni'i më:

—Tubi nguiu bëcabní zihani hiaguë uvë nu bëntsá'ull tubi lu' alreduerë. Bëntsá'ull catë guëru'u juguë shtë uvë; nu bëntsá'ull tubi hiu'u guia'a parë quëhapë muzë ra hiaguë.

'Nu bédë'ë nguiu ni guiu'u parë trabajadurë gunë rall dchi'ni mëdi. Iurní zía'all zitu. ² Iurë bëga'a tiempë shtë cusechë, lë'ë lamë bëshé'ldi' tubi muzë; tsagca'a muzë lo quë narunë tucarë lamë. ³ Perë ra nabëca'a guiu'u guna'zi rall lë'ë muzë; bédë'ë rall galné lë'ë muzë, nu bësëllu'në rall lë'ë muzë sin adë pë bédë'ëdi'i rall niua'a muzë. ⁴ Iurní lamë bëshé'ldëll stubi muzë; bë'në ra nguiu ridë guëc muzë. Guni'i rall didzabë guëc muzë. ⁵ Lë'ë lamë bëshé'ldëll stubi muzë. Muzë ni gudini ra nguiu. Bëshë'ldë lamë más zihani muzë. Bëldá rai' gudini rall lë'ë rai'. Sëbëldá ra muzë bédë'ë rall galné.

⁶ Lamë ni nápëll tubsë shínill. Nalé rac shtu'u lamë shíni'. Bëshë'ldë lamë shíni' lu ra nguiu; guni'i lamë: "Gapë rall rëspëti lu shinia". ⁷ Perë ra nabëca'a guiu'u guni'i lu sa' rall: "Guná, ndë'ë lga'në lamë naguëca'a herenci shtë lamë. Cha guëdínia'a lë'ëll nu grë herenci guëa'në parë lë'ë hia'a." ⁸ Guna'zi rall shini lamë; gudi'ni rall lë'ëll nu bëru'ldë rall lë'ëll fuërë de lugar ni.

⁹ Iurní guna'bë di'dzë Jesús:

—¿Pë gunë lamë con ra muzë mal? Guidë lamë catë lu hiaguë uvë të quini lamë ra muzë mal, nu guëdë'ë lamë hiaguë uvë parë stubi mënë.

¹⁰ ¿Pëllë bí'ldidi'i të Sagradas Escrituras narni'i?

Guë'ë nabëru'ldë albañil tubi ladë, guë'ë rë' gunë sirvë parë shquini hiu'u.

¹¹ Zni bë'në më, el quë narnibë'a lë'ë hia'a.

Guná hia'a pudëre shtë më; nalé nasa'a nahin.

¹² Iurní ra contrari shtë Jesús gudili rall mudë parë guëna'zi rall lë'ë Jesús. Bien guc bë'a rall Jesús guni'i

comparaciuni rë' cuntrë lë'ë rall. Niétiquë adë pë bé'nëdi'i rall cuntrë lë'ë më purquë bëdzëbë rall los de más mënë. Bësa'në rall lë'ë më; zëagzé rall.

Guni'i Jesús: "Gulë quilli impuestë"
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ra contrari shtë Jesús bëshe'ldë rall bëldá fariseo nu bëldá shmënë Herodes parë guësigué rall lë'ë më. Guc shtu'u rall niani'i më tubi cusë mal të guëdchi'bë rall demandë cuntrë lë'ë më. ¹⁴ Guna'bë di'dzë rall lu më:

—Mësë, nanë na'a rluá'al purë verdá. Rúnël tratë igual ra mënë humildë nu ra mënë narnibë'a. Quëgluá'al lla tsuté mënë shnezë Dios. Guni'i lu na'a iurne', según lëy çpë na bien guëdíllia'a impuestë lu rëy César u guëdíllidi'ia'a impuestë?

¹⁵ Guc bë'a Jesús na rall mënë falsë. Guni'i më lu rall: —¿Pëzielú ze'dë guësigué të na? Gulë bëlua'a tubi dumí të guënahia luhin.

¹⁶ Guaglli'i rall tubi monedë; iurní guni'i më:

—¿Chu lë nu chu lu naquë lu dumí?

Guni'i rall:

—Lu rëy César naquë lu dumí.

¹⁷ Bëquebi më:

—Gulë bédë'ë naca'a César lo quë naná shtë César, nu gulë bédë'ë naca'a Dios lo quë naná shtë Dios.

Guasë ldu'u rall shti'dzë më.

Jesús guni'i tsashtë ra tégulë
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Iurní bédchini bëldá saduceos lu Jesús. Ra saduceos rni'i rall adë tsashtëdi'ra tégulë ladi ra tégulë. Guna'bë di'dzë rall lu më:

¹⁹ —Mësë, bëquë'ë Moisés guahietë si tubi nguiu gáti' sin shíni', bëchi tégulë napë quë cá'all tse'lë tégulë; gapë rai' shini parë adë tsalúdi'i shfamili tégulë. ²⁰ Guc gadchi bëchi. Primërë nguiu bëtsé'all perë gútil sin ni tubi shíni'. ²¹ Segundë bëchi tégulë cuá'all lë'ë viudë perë gútil sin ni tubi shíni'. Tecërë lo mizmë cuá'all tse'lë tégulë perë gútil sin ni tubi shíni'. ²² Guëzá bëchi tégulë cua'a rall lë'ë na'a ni perë adë gúpëdi'i rai' shíni'. Despuësë lë'ë na'a ni gúti'. ²³ Iurë tsashtë ra tégulë, çchu gac tse'lë na'a ni? pues gadchi nguiu gac tse'lë na'a.

²⁴ Jesús bëquebi:

—Bëganë të con di'dzë shtë të purquë adë riasédi'i të Sagradas Escrituras nu adë guënëdi'i të pudërë shtë Dios. ²⁵ Iurë ra tégulë tsashtë rai', adë guëtsé'adi'i rai'; adë rnádi'i rai' guëtsé'a shini rai'. Na rai' ziquë ra ianglë nacabezë gube'e. ²⁶ Perë si talë cagna'bë di'dzë të si talë ra tégulë tsashtë rai' stubi, gulë bédë'ë cuendë lo quë nabëquë'ë Moisés la'ni histori shtë hiaguë narëuldë. ¿Pëllë adë bí'ldidi'i të histori ni? Bëquë'ë Moisés de quë Dios guni'i' lúhi': "Nahia Dios shtë Abraham; nahia Dios shtë Isaac; nahia Dios shtë Jacob".

²⁷ Pues grë shmënë Dios nabani aunquë hia guti rai'. Napë rai' vidë sin fin. Lë'ë të saduceos, riasédi'i të shti'dzë Dios; zihani vësë rganë të.

Mandamientë namás lasac
(Mt. 22.34-40)

²⁸ Tubi mësë narlua'a lëy guabí'guëll lu Jesús. Bínill lla quëdildi di'dzë ra sa'll nu bínill de quë Jesús bëquëbi' bien lu rall. Guni'i mësë ni lu Jesús:

—Mësë, çguadë mandamientë namás lasac de grë mandamientë?

²⁹ Guni'i më lull:

—Mandamientë namás lasac rni'i: "Gulë bëquë di-aguë, lë'ë të mënë israelitë; Dios Shtëda'a tubsë na më. ³⁰ Gulë gac shtu'u lë'ë më con guëdubinú ldu'ul, nu guëdubi almë shtënel, nu con guëdubi fuersë shtënel". Ni na mandamientë namás lasac. ³¹ Segundë mandamientë rni'i: "Gulë gac shtu'u sa'l ziquë rac shtú'ul mizmë lé'ël". Nídi'i stubi mandamientë namás lasac quë mandamientë rë'.

³² Lë'ë mësë repi:

—Mësë, guldí shti'dzël. Verdá na tubsë Dios; nídi'i chu stubi. ³³ Nu napë quë gac shtú'ul lë'ë më con guëdubinú ldu'ul nu con almë shtënel, nu con fuersë shtënel. Nu zac napë quë gac shtú'ul sa'l igual ziquë rac shtú'ul mizmë lé'ël. Ra cusë ni más lasac quë gunë nguiu ofrecërë lu Dios tubi ma u stubi cusë narie'qui lu bëcu'guë.

³⁴ Iurë bini Jesús de quë nguiu rë' guni'ill bien, guni'i më lull:

—Du'pë runë faltë të guëribë'a Dios lé'ël të gápël vidë sin fin.

Iurní adë chu nápëdi'i valurë niana'bë di'dzë lu më.

Guna'bë di'dzë Jesús lu ra mënë chu na shtadë Cristo
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Iurë caglua'a Jesús la'ni iádu'u ru'bë, guni'i më:

—¿Pëguëa' rni'i ra mësë shtë lëy de quë Cristo na shini David? ³⁶ Mizmë David bëquë'ë por pudërë shtë Espíritu Santo di'dzë rë':

Dadë Dios guni'i lu Shtada narnibë'a:

"Guzubë ladë ldi shtëna hashtë guna gan lu enemigu shtënel të guëzu'bë diaguë rall shti'dzël".

³⁷ ¿Lla na posiblë gac Cristo shini David, cumë David rni'i' Cristo na Dadë narnibë'a lë'ë David?

Ra mënë zihani bini rall shti'dzë më; bëuu' ldu'u rall nacagni'i më.

Jesús gudildi ra fariseo nu mësë shtë lëy
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Quëglua'a më ra mënë; guni'i më:

—Gulë gapë cuidadë ra mësë narlua'a lëy. Rëuu' ldu'u rall gacu rall lari duni. Rac shtu'u rall gunë mënë saludar lë'ë rall con zihani rëspëti lu nezë. ³⁹ Rguili rall lugar mejurë la'ni iádu'u; rac shtu'u rall lugar shtë rëspëti lu mellë. ⁴⁰ Perë rdchisú rall lidchi ra viudë nu parë guësigué rall mënë, quëhunë rall oraciuni llëduni. Lë'ë rall gunë rall recibir más cashtigu dushë.

Tubi gu'në nabëdë'ë viudë prubi

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Guzubë më la'ni iádu'u frentë catë rtia'a mënë ofrendë; guná më lu ra mënë nabëtia'a gu'në la'ni canciá. Zihani mënë ricu bëtia'a rall zihani dumí.

⁴² Iurní bédchini tubi viudë prubi; bëtia'all chupë centavë la'ni canciá. ⁴³ Iurní Jesús guna'bë më ra shini gusë'dë më. Guni'i më lu rai':

—De verdá rnia'a, lë'ë viudë prubi rë' bëtia'all más quë grë mënë nabëdë'ë dumí ⁴⁴ purquë los de más rall bëtia'a rall dumí nabë'në subrë perë viudë rë' bédë'ëll grëtë' nanápëll, grë nasí'ill parë gaul.

Guni'i më cue iádu'u ru'bë

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 Nianá bëru'u më iádu'u, tubi shini gusë'dë më guni'i:

—Mësë, guná, blac chulë ra guë'ë ru'bë. Blac chulë hiu'u rë'.

² Jesús guni'i:

—¿Gu rna të lu guë'ë ru'bë shtë iádu'u? Adë guëá'nëdi'i ni tubi guë'ë nadchi'bë guëc sa'. Grëhin tsalú.

Sëñi antsë tsalú gué'dchiliu

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Guzubë më catë zu dani shtë Olivos nanaquë frentë nezë catë rlua'a iádu'u ru'bë. Iurní Pedro nu Jacobo nu Juan nu Andrés guna'bë di'dzë rai' lu Jesús tubi cu':

⁴ —¿Guc gac ra cusë narní'ill lu na'a? ¿Pë sëñi nanú de quë hia gac cumplirin?

⁵ Iurní guni'i Jesús:

—Gulë gapë cuidadë ni tubi adë chu guësiguëdi'i lë'ëll. ⁶ Zihani mënë guëca'a rall lëa; guëdchini rall nu guëni'i rall: "Nahia Cristo". Guësiguë rall zihani mënë.

⁷ Turë ruadi'dzë mënë nanú zihani guërru nu rdzatsu mënë cuntrë gubernë, adë rdzëbëdi'i të. Grë cusë ni napë quë gac cumplir perë runë faltë parë tsalú gué'dchiliu. ⁸ Tildi naciuni cuntrë stubi naciuni nu tildi gué'dchi cuntrë stubi gué'dchi. Guidë llu dushë zihani lugar. Guëdchini gubini dushë. Ni na principi shtë cusë durë naguëc gac.

⁹ Gulë bè'në preparar lë'ë të purquë gunë mënë intriegu lë'ë të lu ra gubernë. Guëne'e mënë galné lë'ë të la'ni iádu'u. Guëdchi'bë rall demandë cuntrë lë'ë të lu gubernë nu lu ra rëy purquë na të shmëna. Zni guëni'i të diza'quë lu ra më ru'bë; gac të testigu shtëna. ¹⁰ Antsë guëdchini fin shtë guëdchiliu, napë quë guërë'tsë diza'quë entrë grë ra naciuni. ¹¹ Iurná gua'a mënë lë'ë të lu gubernë, adë rquëd'ni'di'i ldu'u të por lo quë naguëni'i të. Gulë biadi'dzë lo quë narne'e Espíritu Santo lë'ë të iurní, purquë lë'dëdi'i lë'ë të guadi'dzë të sino Espíritu Santo quëad'dzi' iurní.

¹² Tiempë ni ra nguii gunë rall intriegu bëchi rall parë gati bëchill. Nu ra shtadë llguë'në gunë rall cuntrë shíniill. Ra llguë'në guëasë rall cuntrë ra shtádëll; gati shtádëll. ¹³ Guëldënu grë mënë lë'ë të purquë na të

shmëna perë el quë nagac firmë lu shnezë Dios hashtë fin, nguii ni gac salvar.

¹⁴ Turë guëná të cusë mal tsuté iádu'u ru'bë, cusë ni gunin manchë iádu'u; zuhin catë nídi'i permisi. (Gulë tsasë ndë'ë el quë nagu'ldë di'dzë rë'.) Ra nananú Judea guëllu'në rall lu dani. ¹⁵ El quë nazuga'a guëc hiu'u adë guëtëdi'ill parë tsutëll la'ni hiu'u të guá'all pë shtëll sino guëllú'nëll. ¹⁶ Nu el quë nanú lachi adë guëabrídi'ill lídchill parë guá'all shábëll sino guëllú'nëll lu dani. ¹⁷ Prubi ra na'a nanua'a shíni' dzë ni, nu prubi ra narca'a me'dë. ¹⁸ Gulë bè'në ruëguë lu Dios adë gaquin tiempë naldë. ¹⁹ La'ni ra dzë ni gunë mieti sufrir demasiadë, cusë durë naná lá'adi'i guná mënë dizdë principi shtë gué'dchiliu nu nunquë jamás gáquëdi'i sa' ra cusë ni. ²⁰ Si talë adë bè'nëdi'i Dios menos ra dzë shtë sufrimientë, adë chu nádi'i gac salvar; perë por ra mënë nagudili Dios, gac menos ra dzë ni.

²¹ Si talë chu guëni'i lul: "Gulë guná, ndë'ë lë'ë Jesu-cristo", u "Gulë tsagná; ndë lë'ë më nanú", adë tsaldídi'i ldu'ul shtí'dzëll. ²² Guëdchini ra naguëguguë ra mënë. Guëni'i rall na rall Cristo u tubi narni'i shti'dzë Dios nu gunë rall milagrë nu guëlua'a rall sëñi ru'bë të parë guësiguë rall hashtë ra nagudili Dios si na posiblë. ²³ Por ni gulë guzú listë nu preparadë; hia gunia'a lu të ra di'dzë ni antsë gac cumplirin.

Nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu guëabri' stubi

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Despuësë ra dzë shtë sufrimientë lë'ë ngubidzë guëcahi nu lë'ë mbehu adë guënë'edi'in llni. ²⁵ Ra mbelëgui'i ldaguë. Grëtë' fuersë shtë gube'e guëni'bin. ²⁶ Iurní guëná mënë na, nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu; guëdchinia la'ni shcachi con llëru'bë pudërë nu llni. ²⁷ Iurní guëshe'lda ra ianglë parë guzi-a'a rai' guëdubi gué'dchiliu. Guëtëá rai' ra shmënë Dios, ra nagudili më. Guëdchini rall de guëdubi ladë shtë gué'dchiliu nu dizdë más zitu.

²⁸ Gulë tsasë comparaciuni shtë hiaguë bëlda'u. Iurë lë'ë ndiaguë rënë rru'u, rdë'ë të cuendë hia mërë guëdchini tiempë na'i. ²⁹ Zni iurë guëná të quëhac grë ra cusë rë', gulë tsasë hia mërë guëdchinia. ³⁰ Guldía rnia'a lu të, grëhin gac cumplir antsë gati mënë naquërelde lu gué'dchiliu dzë ni. ³¹ Gube'e nu gué'dchiliu tsalú rahin perë shti'dza adë tsalúdi'in.

³² Perë dzë nu iurë, ni tubi adë chu rac bé'adi'i, ni por mizme ianglë shtë gube'e, ni por shini Dios; sulamëntë Dios, Shtada, rac bé'ai' dzë shtë fin.

³³ Gulë guzú listë; gulë gac nasini purquë lë'ë të adë rac bé'adi'i të dzë shtë fin. ³⁴ Nahin ziquë tubi nguii nazia'a zitu. Bësëá'nëll lídchill nu bédë'ëll dchi'ni ca'a muzë, cadë tubi rall con shchí'ni. Nu gunibë'a nguii ni lu portërë sull listë guëdubi tiempë. ³⁵ Rnia'a lu të, gulë guzú listë; adë rdë'ëdi'i të cuendë guëdchini lamë. Ze'dë guëdchíni' iurë gue'lë u guërudë gue'lë u rquë tsunë cahi u hashtë rsili. ³⁶ Gulë guzú listë, no sea guëdchini më de repëntë nu lë'ëll nagá'sil. ³⁷ Lo quë nacagnia'a lu të, rnia'a lu grë mënë; gulë guzú listë.

Ra contrari shtë Jesús gudili rall Ila gati më

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Chupë dzë antsë bédchini laní Pascu nu laní iurë gudáu mënë guetështildi sin levadurë, ra principal bëshuzi nu ra mësë narlua'a lëy, caguili rall mudë parë guëna'zi rall lë'ë më prësi sin quë adë chu gac bé'adi'i, nu quini rall lë'ë më. ² Guni'i rall:

—Lëdë la'ni dzëdi'i laní gaquin të adë guëdzátsudi'i ra mënë.

Tubi na'a bëtia'a sëiti nashi guëc Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Guzac Jesús nanú Betania; iurë nanú më lidchi Simón el quë naguc Ilu'u galguidzë naru'dzë ládi', guzubë më lu mellë. Iurní bédchini tubi na'a; nuá'all tubi bëtéi nanaçtsa'u de guë'ë alabastro. Gadzë bëtéi ni con perfumë shtë nardë purë. Lasaquin zihani dumí. Bëldë na'a bëtéi nu bëtíá'all perfumë guëc më. ⁴ Bëldá mënë bëldënú rall na'a ni; guni'i lu sa' rall:

—¿Pëguëa' bënë na'a rë' desperdici perfumë guëc më? ⁵ purquë bien niatuu' na'a perfumë por más de tsunë gahiu'a bëllë nu niadé'ëll dumí ca' ra prubi.

Gudildi rall na'a.

⁶ Iurní guni'i Jesús:

—Zuzú na'a. ¿Pëzielú cagni'i të cuntrë lé'ëll? Bë'nëll tubi cusë za'quë. ⁷ Siemprë nanú ra prubi entrë lë'ë të, nu cualquier dzë rac guëdë'ë të lo quë narac shtu'u të ca'a prubi, perë na adë guëquërdëndúdia'a lë'ë të llëduni tiempë. ⁸ Na'a ni bé'ni' zni mientras nabania ndë'ë. Bëtíá'all perfumë shcuërpa antsë gatia nu guëga'cha. ⁹ Guldía narnia'a lu të, ancalë catë guadi'dzë mënë diza'quë guëdubi guë'dchiliu, lo quë nabënë na'a rë' guini mënë. Guëagná Idu'u rall lo quë nabënënú na'a na.

Bënë Judas prometer gúnëll intriegu Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Iurní Judas Iscariote tubi naná chi'bë chupë shini gusë'dë më, zía'all lu ra principal bëshuzi të gúnëll tratë nu gúnëll intriegu Jesús guia'a rall. ¹¹ Iurë bini rall shti'dzë Judas, nalé bëquitë Idu'u rall nu bënë rall prometer guëdë'ë rall dumí. Dizdë iurní gudili Judas mudë parë gúnëll intriegu lë'ë më.

La Santa Cena

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Iurní bédchini primërë dzë shtë laní; gudáu mënë guetështildi sin levadurë. Mizmë dzë ni bënë tucarë quini mënë tubi Ili'li shtë Pascu. Ra shini gusë'dë më guna'bë di'dzë rai' lu më:

—¿Ca lu rac shtú'ul guëdë'në na'a preparar shtse shtë Pascu guëdáuha'a?

¹³ Bëshe'ldë më chupë shini gusë'dë më; guni'i më:

—Gulë tsa guë'dchi. Guëdza'guë'lú të tubi nguiu nanua'a tubi rë'ë nisë. Gulë guanaldë lé'ëll. ¹⁴ Catë tsutëll, gulë guni'i lu nashtë hiu'u: "Mësë shtë na'a cagna'bë dí'dzi' lul, ¿ca lu guënë'el tubi cuartë parë guëdáu

shtse na'a shtë Pascu?" ¹⁵ Iurní guëluá'all tubi cuartë ru'bë guia'a segundë pisë; listë nahin. Gulë bënë preparar laní ndë.

¹⁶ Ra shini gusë'dë më zia'a rai' guë'dchi. Bëdza-'guë'lú rai' lë'ë nguiu nanua'a nisë, ecsactë ziquë guni'i më lu rai'. Ndë bënë rai' preparar shtse shtë laní.

¹⁷ Iurë bédchini gue'lë, bédchini më con ra chi'bë chupë shini gusë'dë më catë nanú tubi cuartë. ¹⁸ Iurë quëháu rai', guni'i më:

—Guldía cagnia'a lu të, tubi entrë de lë'ë të guëru'u tubi nagunë intriegu na lu galguti. Quëhaunú nguiu ni na.

¹⁹ Guzublú gulaguë tristë la'ni Idu'u rai'; guni'i rai' lu më tubi por tubi:

—Dadë, ¿ni mudë guna intriegu lé'ëll?

²⁰ Repi Jesús:

—Nguiu ni na tubi de chi'bë chupë shini gusë'da.

Quëgtiá'all guetështildi la'ni platë con na; gúnëll intriegu na lu galguti. ²¹ Gac cumplir lo quë narni'i Sagradas Escrituras de na, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, perë prubi nguiu el quë nagunë intriegu na lu galguti. Mejurë adë niálëdi'i nguiu ni.

²² Mientras quëhaunú Jesús lë'ë rai', guna'zi më guetështildi nu bédë'ë më graci. Bëshullë më guetështildi; bédë'ë mëhin cua'a ra shini gusë'dë më. Guni'i më:

—Gulë gau ndë'ë; ndë'ë lë'ë shcuërpa.

²³ Nu zac guna'zi më copë shtë vini; bédë'ë më graci nu bédë'ë më lë'ë copë cua'a ra shini gusë'dë më. Bii' rai' lë'ë vini. ²⁴ Guni'i më lu rai':

—Ndë'ë na rënë shtëna naná sëgi parë tubi tëtë cu-bi entrë Dios nu ra mënë. Guëllë'ë rënë shtëna parë gac salvar zihani mënë. ²⁵ Guldía rnia'a lu të, hiadë guëabrídi'i gua' vini con lë'ë të hashtë dzë naná quëbezënú lë'ë të catë rribë'a Dios ziquë Rëy.

Guni'i Jesús lu Pedro gúnëll negar lë'ë më

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Despuësë bi'ldi rai' tubi cantë, iurní bëru'u rai'; zia'a rai' dani shtë Olivos. ²⁷ Guni'i më lu rai':

—Grëtë' të guësa'në të na; zni rni'i ra Sagradas Escrituras: "Tsatinia lë'ë vëquërë nu ra Ili'li guërë'tsë ra".

²⁸ Perë despuësë iurë tsashtëa ladi ra tëgulë, quibëluá lu të hashtë Galilea.

²⁹ Iurní guni'i Pedro:

—Aunque nilë grëtë' mënë guësa'në rall lé'ëll, perë na jamás guësá'nëdia'a lé'ëll.

³⁰ Jesús guni'i lu Pedro:

—Guldía, mizmë gue'lë ne' antsë lë'ë gay guëllidchí, lé'ëll gúnëll negar na tsunë vësë.

³¹ Perë fuertë guni'i Pedro:

—Masiá quini ra mënë na, adë gúnëdia'a negar lé'ëll. Grë ra shini gusë'dë më guni'i rai' lo mizmë.

Jesús zia'a Getsemaní të guadi'dzënúhi' Dios

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Bédchinínú më ra shini gusë'dë më lugar nalë Getsemaní. Guni'i më lu rai':

—Gulë guzubë ndë'ë mientras guadi'dzënúa Dios, Shtada.

³³ Bia'a Jesús Pedro, Juan, nu Jacobo. Guzublú riá ldu'u më demasiadë. Bë'në më sufrir. ³⁴ Guni'i më lu rai':

—Gulë cuezë ndë'ë; gulë cue nasini. Nalé tristë shtë galguti nanú la'ni ldua'a; mërë gatia.

³⁵ Zia'a më stu'pë delantë; bëzullibi më; bë'në më orar; guná'bëi' Shtádi' si talë naposiblë guelá Dios lé'í' lu sufrimientë naná rdëdë ldu'u më. ³⁶ Guni'i më lu Dios:

—Dadë, cagna'ba lul; nápël pudërë gúnël grë cusë. Bëlá na lu sufrimientë rë', perë adë gáquëdi'in según lo quë narac shtua'a sino según voluntá shténël.

³⁷ Iurní bëabrí më catë cabezë Pedro, Juan, nu Jacobo. Bëdzëlë më lë'ë rai' naga'si rai'. Guni'i më guëc Pedro:

—Moni, çpë adë gáquëdi'i guëru'u mbëca'ldë lul tubi iurë? ³⁸ Gulë cue nasini; gulë guna'bë lu Dios të adë guësiguëdi'i Satanás lë'ë të. Ldu'u të rni'i, nia, perë shcuerpë të adë nidi'i fuersë.

³⁹ Stubi vueltë zia'a më; biadi'dzënuhi' Dios. Guni'i më mizmë di'dzë ziquë antsë. ⁴⁰ Bëabrí më; bëdzëlë më lë'ë shini gusë'dë më, naga'si rai' tantë mbëca'ldë lu rai'. Adë bëdzëlëdi'i rai' niani'i rai' lu më. ⁴¹ Gua më; bëabrí më stubi; guni'i më:

—Iurne' sí, gulë guëga'si; gulë tsa descansë. Hia lë'ë iurë bëga'a; nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu gac intriegu guia'a ra nanapë duldë. ⁴² Gulë guashtë; gulë cha purquë ze'dë bi'guë el quë nagunë intriegu na.

Guna'zi mënë Jesús prësi

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Nianá cagni'i Jesús, bédchini Judas naná tubi de chi'bë chupë shini gusë'dë më; bédchininull zihani mënë nanua'a hiaguë nu ra spadë. Ze'dë rall partë shtë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë shtë lëy nu ra mëgulë narnibë'a entrë lë'ë rall. Bëshe'ldë rall mënë zihani ni. ⁴⁴ Judas, lë'ë traidor, bédé'ëll tubi sëni antsë; guni'ill lu rall:

—El quë naguna saludar, tsagruahia lé'ëll; gulë guna'zi lé'ëll; gulë bia'a lé'ëll prësi.

⁴⁵ Iurë guabi'guë Judas lu më, lueguë guni'ill:

—Mësë.

Bëtsagraua'll lë'ë më. ⁴⁶ Iurní guna'zi mënë lë'ë më të gua'a rall lë'ë më prësi.

⁴⁷ Tubi nazuga'a ndë, gulull spadë shténël.

Bëchúguëll tubi diaguë muzë shtë principal bëshuzi.

⁴⁸ Iurní guni'i Jesús lu ra mënë:

—ÇPëzielú bédchini të con spadë nu hiaguë parë ze'dë guëlli'i të na cumë ziquë nguba'në? ⁴⁹ Dzë con dzë zugá'ahia con lë'ë të iádu'u ru'bë perë adë guná'zidi'i të na iurní. Perë ndë'ë quëhac parë gac cumplir ra Sagradas Escrituras.

⁵⁰ Iurní grë ra shini gusë'dë më bësa'në rai' lë'ë më. Bëllu'në rai'.

Sultërë naziagllu'në

⁵¹ Tubi sultërë guanaldë lë'ë më. Nacull tubsë lari sabë. Guna'zi mënë lé'ëll ⁵² perë bësëa'nëll lari guia'a ra mënë; gaichill bëllu'nëll.

Bédchi'bë mënë demandë cuntrë Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bia'a rall lë'ë Jesús lu principal bëshuzi. Ndë bédëa grë ra jëfë shtë ra bëshuzi nu ra mësë narlua'a lëy nu ra mëgulë narunë juzguë. ⁵⁴ Guanaldë Pedro dizdë zitu; guatëhi' lidchi bëshuzi principal. Guzubënuhi' ra soliar. Cagtsë'ë rall rua' gui'i.

⁵⁵ Iurní ra principal bëshuzi nu ra jushtici narunë juzguë, gudili rall tubi testigu cuntrë Jesús. Rac shtu'u rall quini rall lë'ë më perë adë bëdzëlëdi'i rall testigu cuntrë lë'ë më. ⁵⁶ Zihani mënë bë'në rall testificar cuntrë lë'ë më perë adë na igual di'dzë shtë rall. ⁵⁷ Por fin guasuldí bëldá mënë falsë naguni'i:

⁵⁸ —Bini na'a Jesús guni'i: "Guëchilia iádu'u ru'bë naná bëntsa'u nguui, nu entrë tsunë dzë guntsa'ua stubi nanadë bëntsa'u nguui".

⁵⁹ Di'dzë naná rni'i ra testigu, adë rgá'adi'in purquë nád'i'in igual.

⁶⁰ Iurní lë'ë bëshuzi principal guasuldí nu guna'bë dí'dzëll lu më:

—ÇPëzielú adë rquëbidi'il lu ra di'dzë rë'? ÇPë runë cuntienë lo quë naquëgni'i mënë cuntrë lé'ëll?

⁶¹ Perë lë'ë më dchisë na më; adë pë guni'i më. Iurní lë'ë jëfë shtë bëshuzi bëabrí guna'bë dí'dzëll:

—ÇPë lé'ëll nal Cristo, shini Dios, lúniquë narunë tucarë gunë mieti adorar?

⁶² Jesús guni'i:

—Nahia Cristo nu guená të lua, nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Guená të na; cueza ladë ldi shtë Dios Pudërüsë, nu guená të iurë guëabrá con pudërë la'ni shcachi shtë gube'e.

⁶³ Lë'ë jëfë shtë bëshuzi nalé bëldëll nu bëché'zëll shábëll tantë llanë gulaguë guéquëll. Guni'ill:

—ÇPë guëdë'na'a másru'u testigu? ⁶⁴ Hia bini të di'dzë dzabë naguni'i nguui rë' cuntrë Dios. ÇPë rni'i të iurne'?

Grë ra mënë guni'i runë tucarë gati Jesús.

⁶⁵ Iurní bëldá rall guzublú bëchi'bë shënë rall lu më. Bëta'u rall lu më. Bëdë'ë rall galné guëc më nu guna'bë di'dzë rall:

—ÇChu bëne'e galné lé'ëll?

Ra soliar bédë'ë rall galné lë'ë më.

Bë'në Pedro negar lë'ë Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Zuga'a Pedro guetë rualdëa' shtë lidchi bëshuzi. Bédchini tubi criadë shtë bëshuzi principal. ⁶⁷ Gunall lu Pedro naná cagtsë'ë rua' gui'i. Iurní gubí'all lu Pedro nu guni'ill:

—Lé'ëll zuga'anul Jesús më Nazaret.

⁶⁸ Perë Pedro bë'nëll negar; guni'ill:

—Guënédia'a lè'è nguiu; adè rac bé'ahia pè cagní'il. Bèru'u Pedro fuèrè rua' nezè. Bèllidchí gay. ⁶⁹ Stubi vultè gubi'a criadè ni lu Pedro nu guni'ill lu ra mènè nazuga'a ndè:

—Nguiu ni'i nall shmènè Jesús.

⁷⁰ Pedro bëabrí bè'nè negar; guni'í' lo mizmè. Gudèdè du'pè tiempè, iurní ra nazuga'a nga'li guni'í rall lu Pedro:

—Verdá nal shmènè Jesús purquè nu nal mè Galilea; ruad'ídzèl ziquè ra mènè ni.

⁷¹ Iurní Pedro bè'nè jurar. Guni'í'í:

—Gunè Dios cashtigu na si talè adè ruadi'dza verdá. Runguè bé'adia'a nguiu ni el què narni'í tènè Jesús.

⁷² Lueguè bèllidchí gay stubi vultè. Pedro bëagná ldu'í lo què naguni'í Jesús lúhi' antse: “Antse guèllidchí gay chupè vultè, gúnèl negar na tsunè vultè”. Iurní bè'nè Pedro llgabè nu bí'ni'.

Bia'a mènè lè'è Jesús lu Pilato (Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 Iurè brègue'lè, bédèá ra jèfè shtë bëshuzi nu ra mèsè narlua'a lèy nu ra mægulè narunè juzguè. Bè'nè rall tomar tubi acuerdè. Bèldi'bi rall lè'è Jesús. Bia'a rall lè'è mè lu Pilato. ² Pilato guna'bè dí'dzèll lu mè:

—¿Guldil nal røy shtë ra israelitè?

Bèquebi mè:

—Mizmè lè'èl guni'íl di'dzè ni.

³ Ra jèfè shtë ra bëshuzi nalè bè'nè rall acusar lè'è mè. ⁴ Stubi vultè guna'bè di'dzè Pilato lu mè:

—¿Pèguèa' adè pè rni'il? Blac cusè quègdchi'bè rall cuntrè lè'èl.

⁵ Perè Jesús dchisè bëá'ni', nu nalè guasé ldu'u Pilato.

Bè'nè rall condenar Jesús lu galguti (Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38—19.16)

⁶ Durantè dzè shtë laní napè Pilato custumbrè guèldá'all tubi prèsi, el què narac shtu'u mènè guèru'u librè. ⁷ Lachigui'bè nanú tubi prèsi nalè Barrabás. Lè'èll con ra sa'll lachigui'bè, gudini rall mènè iurè bédzatsu rall cuntrè gobiernè. ⁸ Bidè mènè lu Pilato tè guèna'bè rall gunè Pilato ziquè custumbrè shténèll. ⁹ Guna'bè di'dzè Pilato lu ra mènè ni:

—¿Guadè narac shtu'u tè guèdè'a libertá, Jesús naná røy shtë tè?

¹⁰ Guc bè'a Pilato por mbidi ra jèfè shtë ra bëshuzi bè'nè rall intriegu lè'è Jesús. ¹¹ Perè ra jèfè shtë bëshuzi bëtsatsu rall ra mènè parè guèna'bè rall guèdè'è Pilato libertá Barrabás. ¹² Iurní Pilato guna'bè di'dzè lu rall stubi vultè:

—¿Perè pè rac shtu'u tè guna con Jesús? el què narni'í tè: “Røy shtë naciuni Israel”.

¹³ Iurní gurushtiá rall fuertè; guni'í rall:

—Gati nguiu rè' lu cruz.

¹⁴ Pilato guni'í:

—¿Pèllè mal bé'nèll?

Perè lè'è rall más fuertè gurushtiá rall lu Pilato. Guni'í rall:

—Gati nguiu rè'. Gátill; gátill.

¹⁵ Pilato guc shtú'uull guèá'nèll bien con ra mènè; bédè'èll libertá Barrabás. Despuèsè de bédè'è ra suldadè galné shtë chicuti lè'è mè, bè'nè Pilato intriegu lè'è mè tè parè guèquè'è rall Jesús lu cruz.

¹⁶ Iurní ra suldadè bia'a rall Jesús parè rualdèa' shtë palaci. Lugar ni lè Pretorio. Bédèá grè ra suldadè.

¹⁷ Bègacu rall lè'è mè tubi lari color guindè. Bèntsa'u rall tubi corunè guitsè; gulú rallin guèc mè. ¹⁸ Guzublú bè'nè rall saludar lè'è mè de burnè. Guni'í rall:

—Guèbani Røy shtë mènè israelitè.

¹⁹ Bédè'è rall galné guèc mè con hiaguè. Bèchi'bè shènè rall lu mè; bèzullibi rall lu mè; bè'nè rall rèspesti lè'è mè ziquè burnè. ²⁰ Despuèsè de ni, bédchisú rall lari guindè nanacu mè tè parè bëgacu rall shabè mè stubi vultè. Lueguè bia'a rall lè'í' fuèrè rua' guè'dchi tè gunè rall crucificar lè'è mè.

Bèquè'è rall lè'è Jesús lu cruz (Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Ziadèdè tubi nguiu nezè; lèll Simón. Guall lachi perè hia ze'dè guèdchinill guè'dchi. Simón nall shtadè Alejandro nu Rufo. Bè'nè ra suldadè punèrè lè'è Simón tè guá'all cruz shtë Jesús.

²² Bia'a rall lè'è Jesús tubi lugar nalè Gólgota, narunè cuntienè Lugar shtë Calavera. ²³ Bédè'è rall vini nanut-sè mirra perè lè'è mè adè bi'í'di'í mèhin. ²⁴ Iurní bè'nè rall crucificar lè'è mè, nu ra suldadè gudchitè rall dado nia guadè nagunè gan shabè mè. Mudè ni gudi'dzè rall shabè mè.

²⁵ Rquè guè'è rsili bè'nè rall crucificar lè'è mè. ²⁶ Nu bèquè'è rall tubi letrèrè guèc cruz naná causè shtë mè; rni'in: “Røy shtë naciuni Israel”. ²⁷ Nu bèquè'è rall chupè nguba'nè lu cruz; túbill ladè Idi, stúbill ladè rubèsè. [²⁸ Zni guc cumplir Sagradas Escrituras narni'í: “Bè'nè rall tratar lè'è mè ziquè nguba'nè”.]

²⁹ Grè mènè nardèdè lugar ni, bè'nè rall burnè; rni'bi guèc rall lu mè; guni'í rall:

—Ja, lè'èl rni'il, guècuel iádu'u ru'bè nu dzè tsunè guèabrí guèzá'alín stubi. ³⁰ Bieti lu cruz; bè'nè salvar mizmè lè'èl.

³¹ Nu ra principal bëshuzi nu ra mèsè shtë lèy, bè'nè rall burnè; guni'í lu sa' rall:

—Bè'nèll salvar stubi mènè perè el mizmè lè'èll adè gúnèdi'ill gan gúnèll salvar lè'èll. Guni'ill nall Cristo.

³² Si talè nall Røy shtë mè israelitè, pues guèldáguèll lè'èll lu cruz tè guèná hia'a, iurní tsaldí ldu'u hia'a shtí'dzèll.

Nu ra mènè mal naguc crucificar con lè'è mè bè'nè rall burnè lè'è mè.

Guti Jesús

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Iurè bëga'a rquè chi'bè chupè, bëcahi guèdubi guè'dchiliu hashtë rquè tsunè guadze'. ³⁴ Mizmè iurè rquè tsunè, fuertè guni'í mè:

—Eloi, Eloi, lama sabactani. (Di'dzë ni runë cuntienë: Dios mio, Dios mio, ¿pëguëa' bësá'nël na?)

³⁵ Bëldá ra nguui nazú guëlla' lu cruz bini rall pë guni'i më. Repi rall lu sa' rall:

—Guná; lë'ë nguui rë' cagná'bëll Elías.

³⁶ Lueguë tubi nazuga'a ndë guagllú'nëll; guagllí'ill tubi spongë. Bëgá'dzëllin con vini hi'. Iurní bëzú'bëll spongë guëc varë të parë gu më vini. Guní'ill lu sa'll:

—Cha béza'a, guëná hia'a nia zidë Elías të parë guësiéti' lë'ëll lu cruz.

³⁷ Iurní guni'i më fuertë; guti më. ³⁸ Mizmë iurë ni lë'ë cortinë la'ni iádu'u gure'zin; guc chupë ldëhin dizdë guia'a hashtë guetë. ³⁹ Tubi capitán naná rñibë'a tubi gahiu'a suldadë, zull frentë lu cruz; gunall iurë naguti më. Guní'ill:

—De verdá nguui rë' náhi' shini Dios.

⁴⁰ Tambiën zuga'a nga'li bëldá ra na'a. Cagbi'a rall de zitu. Ladi rall zuga'a María Magdalena nu Salomé nu stubi María naná shni'a José nu Jacobo. Jacobo nápëll menor edá. ⁴¹ Ra na'a rë' guanaldë rall lë'ë më iurë ziazú më Galilea. Bë'në rall compa'ni lë'ë më. Nu zac ndë zuga'a stubi shcua'a ra na'a naganaldë lë'ë më hashtë Jerusalén.

Bëga'chi Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Bëdchini guadze' visperë shtë dzë descansë. Bë'në mënë preparar nagáu rall parë grëgue'lë dzë laní purquë dzë descansë adë bë'nëdi'i rall dchi'ni. ⁴³ Por ni José naná më guë'dchi Arimatea bëdchínill lu Pilato.

Gupë José valurë; guná'bëll permisi lu Pilato të parë guëcá'chill cuerpë shtë Jesús. José guc tubi më principal ladi ra jushtici narunë juzguë. Nu José quëbézëll tiempë iurë guënbë'a Dios ziquë Rëy. ⁴⁴ Iurë bini Pilato guti Jesús, guasë ldu'ull. Guná'bëll lë'ë capitán shtë suldadë; guna'bë dí'dzëll si de verdá guti Jesús.

⁴⁵ Capitán rë' bëquebi lu Pilato:

—Verdá nahin; hia guti Jesús.

Iurní bëdë'ë Pilato permisi lë'ë José të parë guëca'chi José cuerpë shtë më. ⁴⁶ José guzí'ill tubi lari naquichi fini; bësiéte'll cuerpë lu cruz nu bëtú'bill cuerpë shtë më con lari. Iurní bëcá'chill lë'ë më la'ni tubi ba'a nanactsa'u la'ni guë'ë. Gudíshill tubi guë'ë rua' ba'a. ⁴⁷ María Magdalena nu María shni'a José bëchi Rufo, guná rai' ca bëga'chi Jesús.

Guashtë Jesús ladi ra tégulë

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Gudëdë dzë narzi'i ldu'u mënë. María Magdalena nu Salomé nu stubi María shni'a Jacobo, guz-i'i rall loción parë tsagte'bi rallin ladi cuerpë shtë më.

² Tumpranë primërë dzë shtë llmalë iurë brëgue'lë, gua rall rua' ba'a. Hia gualdani ngubidzë. ³ Repi lu sa' rall:

—¿Chull guëdchibúsú guë'ë rë' rua' ba'a?

⁴ Iurní guná rai' lë'ë guë'ë naga'a tubi ladë nu nablac llëru'bë guë'ë. ⁵ Guaté rai' la'ni ba'a; guná rai' ladë ldi

shtë ba'a tubi nguui nazubë ndë. Nácuhi' tubi lari naquichi. Bëdzëbë rai'. ⁶ Guni'i nguui:

—Adë rdzëbëdi'i të. Lë'ë të caguili të Jesús më Nazaret naguc crucificar. Hia guashtë'ni ladi ra tégulë. Chu nádi'i ndë'ë. Gulë guná catë bëga'chi më. ⁷ Gulë bëagzé nu gulë guni'i lu shini gusë'dë Jesús nu lu Pedro de quë Jesús guzia'a më delantë lu të parë Galilea. Ndë guëná të lu më. Zni guni'i më lu të dizdë más antsë.

⁸ Iurní bëru'u rai'; bëllu'në rai'. Nalé bëdzëbë rai'; bëchi'chi rai' tantë bëdzëguë'ë ldu'u rai'. Ni tubi adë chu lu biadí'dzëdi'i rai' purquë bëdzëbë rai'.

Guná María Magdalena lu Jesús

(Jn. 20.11-18)

[⁹ Despuësë guashtë Jesús ladi ra tégulë, primërë dzë shtë llmalë, bëlua'alú më lu María Magdalena primërë. Antsë bëgú më gadchi mëdzabë la'ni ldu'u María. ¹⁰ María guaguë'në visi lu ra naganaldë lë'ë më antsë. Lë'ë rall nalé riá ldu'u rai' nu ru'në rai'.

¹¹ Iurní bini rai' de quë Jesús nabani stubi nu guná María lúhi', adë gualdídi'i ldu'u rai' shti'dzi'.

Chupë shmënë Jesús guná rai' lu më

(Lc. 24.13-35)

¹² Mizmë dzë guadze' chupë shmënë Jesús nazia'a nezë lachi, guná rall lu Jesús. Bëlua'alú më lu rall stubi formë. ¹³ Bëagrí rall guë'dchi nu biadi'dzë rall lu sa' rall de quë bëlua'alú më lu rall perë adë gualdídi'i ldu'u sa' rall.

Bëshe'ldë Jesús ra shini gusë'dë më tsagni'i rai' diza-quë lu ra mënë

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Más guadze' bëlua'alú Jesús lu ra chi'bë tubi shini gusë'dë më; zubë rai' lu mellë. Gudildi më lë'ë rai' purquë naguëdchi ldu'u rai'. Adë gualdídi'i ldu'u rai' shti'dzë sa' rai' naguná lu më despuësë guashtë më ladi ra tégulë. ¹⁵ Guni'i më lu rai':

—Gulë tsaglua'a diza'quë lu ra mënë narëta' guëdu-bi guë'dchiliu. ¹⁶ El quë narialdí ldu'i diza'quë nu chubë nísi' gac salvárell, perë el quë nanédi'i tsaldí ldu'i diza'quë gac condenárell. ¹⁷ Sëni rë' gunë rahin compa'ni ra narialdí ldu'i shti'dzë Dios, por pudërë shtëna guëgú rall mëdzabë la'ni ldu'u mënë; guadi'dzë rall dizë naná guënëdi'i rall. ¹⁸ Guëna'zi rall serpiëntë nu si talë gu rall cusë venenë adë pë gúnëdi'i ra cusë ni. Guëdchi'bë rall guia'a rall guëc ra narac llu'u nu guëac rai'.

Jesús be'pi lu gube'e

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Despuësë biadi'dzë më di'dzë ni, be'pi më gube'e. Guzubë më ladë ldi shtë Dios. ²⁰ Ra shini gusë'dë më zia'a rai' nu guaglua'a rai' diza'quë lu grë mënë. Mizmë Dadë Jesús bë'në compa'ni lë'ë rai'; bë'në rai' milagrë; zni bëlua'a Dios de quë shti'dzë rai' na verdá.] Amén.

San Lucas

Principi shtë diza'quë

1 Na Lucas, quëquëa'a librë rë' nu guëshé'ldahin lul Tiófilo con llëru'bë rëspëti. Nanël zihani mënë bëquë'ë rall lo quë nabëlua'a Jesús nu lo quë nabë'në më. Guc shtu'u rall guëquë'ë rall cusë según tiempë ecsactë naguquin. ² Bëquë'ë rall lo quë narialdí ldu'u hia'a guquin. Bëquë'ë rall lo quë naguná mënë dizdë tiempë naguzublú ruadí'dzë më diza'quë. ³ Nu guc ldu'a'a cumë cusë za'quë guëquëa'a tubi histori ecsactë parë gac bé'al verdá na di'dzë rë'. Guna'bë di'dza lu zihani mënë pë guná rall, nu nanéa ra di'dzë rë' na verdá. ⁴ Caquëa'a lul iúbil Tiófilo, parë gac bé'al ra cusë nabëlua'a mënë lul nahin verdá.

Tubi ianglë bë'në anunci guëdchini Juan Bautista lu gué'dchiliu

⁵ Tiempë dzë ni Herodes guc rëy shtë Judea, nanú tubi bëshuzi lë Zacarías. Náhi' con los de más sáhi' grupë shtë Abías. Tse'lë Zacarías lë Elizabet; shtadë guëlu Elizabet guc bëshuzi nabëru'lé Aarón. ⁶ Zacarías nu Elizabet tubldí na shcuendë rai' lu Dios nu bëzu'bë diaguë rai' grë mandamientë nu lëy shtë Dadë Dios. Bë'në rai' cumplir. ⁷ Gúpëdi'i rai' shíni' purquë Elizabet gúdi'i shíni'. Además de ni guërupë rai' hia më gushë rai'.

⁸ Guzac tubi dzë bë'në tucarë Zacarías gúni' dchi'ni shtë bëshuzi lu Dios según turnë grupë shtë Zacarías gunë rai' dchi'ni. ⁹ Ziquë na custumbrë shtë ra bëshuzi, gua rai' tubi pueshtë nia'a chu gunë tucarë tsaldú gushialë lu Dios la'ni iádu'u ru'bë. Bë'në tucarë Zacarías. Guatéhi' lugar sagradë shtë iádu'u. ¹⁰ Iurë lë'ë ialë rie'qui, grë ra mënë zihani naré rualdëa' shtë iádu'u, quëadi'dzënú rall Dios. ¹¹ Iurní bëlua'alú tubi ianglë shtë Dios lu Zacarías. Zúhi' ladë ldi shtë bëcu'guë catë rie'qui ialë. ¹² Iurë guná Zacarías lu ianglë, bëdzëbë Zacarías; bëdzëlëdi'i Zacarías pë nihúni'. ¹³ Perë lë'ë ianglë guni'i:

—Zacarías, adë rdzëbëdi'il purquë shtí'dzël bëdchini lu Dios. Gunë më lo quë narná'bël lu më. Lë'ë tsé'lël Elizabet gapë tubi me'dë naguëdë'ë të lëhi' Juan.

¹⁴ Iurë lë'ë me'dë guëdchini gué'dchiliu, guëquitë ldu'ul nu tsu lëgrë ldu'ul. Zihani mënë guëquitë ldu'u rall iurë lë'ë me'dë galë. ¹⁵ Gáqui' siervë ru'bë shtë Dadë Dios, nu gúdi'i vini. Gúdi'i' ni tubi clasë licor. Dizdë antsë gáli' hia cabezë Espíritu Santo la'ni ldu'i'.

¹⁶ Guëni'i' shti'dzë Dios nu zihani mënë shtë naciuni Israel guëabrí ldu'u rall con Dadë Dios shtë hia'a.

¹⁷ Shínil quiblu lu el quë naguëshe'ldë Dios. Ziquë guc el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios con llëru'bë pudërë; lëhi' Elías; shínil guëdchini con mizme pudërë nu llni. Guëni'inú shínil naciuni Israel parë cue za'quë shtadë rall nu shini rall. Guëluá'ai' lu narzu'bë diaguëdi'i shti'dzë Dios parë guëabrí ldu'u rall lu nezë za'quë. Zni gac preparar mënë parë gunë rall sirvë lu Dadë Dios.

¹⁸ Iurní Zacarías guna'bë di'dzë lu ianglë:

—¿Lla gac bé'ahia zni purquë hia gu'sha nu tse'la napë zihani izë?

¹⁹ Iurní bëquebi ianglë:

—Gabriel lëhia. Na zua lu Dios. Bëshe'ldë më na parë zeldë guënia'a lul diza'quë rë'. ²⁰ Perë guná, cumë adë gualdídi'i ldu'ul lo quë nagunia'a lul, gu'pë guëá'nël. Gáquëdi'i guëni'il hashtë guëdchini shínil lu gué'dchiliu. Gac cumplirin según tiempë nagunë Dios disponer.

²¹ Ra mënë naré rualdëa' shtë iádu'u quëbezë rall lë'ë Zacarías. Bëdzëlëdi'i rall pë niani'i rall pëzielú quëac lë'ë Zacarías lugar sagradë, ²² perë iurë gualú bëru'u Zacarías, ráquëdi'i rni'i Zacarías. Guc bë'a mënë de quë guná Zacarías tubi cusë ru'bë shtë Dios la'ni iádu'u. Purë con guiá'ai' ruadí'dzi' purquë bëá'ni' gu'pë.

²³ Iurní gualú ra dzë nabë'në tucarë gunë Zacarías sirvë la'ni iádu'u, bëabri' lídchi'. ²⁴ Despuësë de ni Elizabet, tse'lë Zacarías, nua shíni'. Adë ca bërú'udi'i Elizabet; guquëréldi' lídchi' por ga'i mbehu. ²⁵ Guní'i' la'ni ldu'i': "Dadë Dios nacabezë gube'e bënë'ei' permisi parë gapa shinia. Bëga'a ldu'u më na; iurní adë rtúdi'i lua lu ra mënë gúpëdia'a shinia."

Tubi ianglë bë'në anunci guëdchini Jesús

²⁶ Shu'pë mbehu nua shini Elizabet, iurní bëshë'ldë Dios tubi ianglë lë Gabriel parë guanúhi' rsunë lu María naquërelde tubi guë'dchi Nazaret shtë Galilea. ²⁷ María na lliguëna'a. Nápi' comprumisi parë guët-sé'ai' con tubi sultërë lë José. Shtadë guëlu José guc rëy David. ²⁸ Gabriel guaté lugar catë quërelde María, nu guní'i' lu María:

—Shtsanë. Nalé rac shtu'u Dios lë'ël. Cabezënú më lë'ël. Bë'në ldoi' më lë'ël entrë grë ra na'a naré lu gué'dchiliu.

²⁹ Nalé bëdzëguëe' ldu'u María; bíni' di'dzë rë'. Adë gurëdchídi'i ldu'i'. Runë shgábi' pë runë cuntienë saludë shtë ianglë. ³⁰ Iurní ianglë guni'i:

—María, adë rdzëbëdi'il. Dios gudili lë'ël parë gunë më tubi favurë parë lë'ël. ³¹ Shínil bë'a; gápël tubi

shínil. Lè'ë me'dë naguëdchini gué'dchiliu, guërléhi' Jesús. ³² Gáqui' tubi më ru'bë. Gápi' lë zndë'ë: Shini Dios nacabezë gube'e. Nu Dadë Dios guëd'ë pudërë lë'i' parë guëribé'ai' grë mënë israelitë. Cuëzi' lu trunë shtë David, shtadë guëluhi'. ³³ Shínil guëribé'ai' guëdubi naciuni Israel parë siembrë, nu guëribé'ai' manërë nanápëdi'i fin.

³⁴ Iurní María guna'bë di'dzë lu ianglë:

—¿Lla gac lo quë naguni'il lua? La'di guënëdia'a nguiu.

³⁵ Repi ianglë iurní:

—Gaquin por pudërë shtë Espiritu Santo naguëdchini lul. Pudërë shtë Dios nacabezë gube'e, guëdchíni' lul ziquë tubi shcahi naguësë'au lë'ël. Por ni shínil nagápël, grë mënë shtë gué'dchiliu guëni'i rall náhi' santu, shini Dios. ³⁶ Nu shprímël Elizabet gápi' tubi ngulë'në. Hia më gushë na Elizabet perë guná, hia guc shu'pë mbehu nua shíni', nu rni'i mënë tsúdi'i shíni'.

³⁷ Parë Dios ni tubi cusë nádi'i naganë.

³⁸ Iurní bëquebi María:

—Nahia criadë shtë Dadë Dios. Gaquin según naganë Dios disponer, cumë ziquë guní'il lua.

Lueguë lë'ë ianglë zëagzé.

María gua visitë lidchi Elizabet

³⁹ Mizmë ra dzë ni María gua nasesë lu tubi gué'dchi shtë Judea. Gué'dchi ni naqué cula'ni dani. ⁴⁰ Guaté María lidchi Zacarías nu guni'i María lu Elizabet:

—Shtsanë.

⁴¹ Iurë bini Elizabet lo quë naguni'i María, lë'ë me'dë bëni'bi la'ni Elizabet. Mizmë iurní bédchini Espiritu Santo parë cuzënúhi' lë'ë Elizabet. ⁴² Fuertë guní'i' lu María:

—Dios bë'në ldai' lë'ël más quë grë na'a, nu bë'në ldai' më shínil nanuá'al. ⁴³ ¿Chu nahia bidë guënal na? Nal shni'a më el quë narnibë'a na. ⁴⁴ Iurë binia cha', lë'ë me'dë bëni'bi lania por tantë bëquitë ldú'i'. ⁴⁵ Nu nalé dichusë nal purquë gualdí ldú'ul Dios. Gualdí ldú'ul gac cumplir lo quë naguni'i Dios lul.

⁴⁶ Iurní guni'i María:

Con guëdubinú ldua'a quëhuna alabar Dadë Dios.

⁴⁷ Rquitë ldua'a purquë Dios na Salvador shtëna.

⁴⁸ Bëga'a ldu'u më na; bë'në më cuendë adë nádia'a më ru'bë sino tubi criadë humildë shtëhi', perë dizdë iurne' grë mënë naguëdchini lu gué'dchiliu, guëni'i rall bë'në ldai' më na.

⁴⁹ El quë narnibë'a grë cusë, bë'ni' cusë ru'bë parë na. Santu na më.

⁵⁰ Siembrë rga'a ldu'u më nu quëhunë më compa'ni grë mënë nanapë rëspëti lu më.

⁵¹ Zihani cusë ru'bë bë'në më con guia'a më.

Bësëllu'në më ra narunë naru'bë con grë shgabë rall.

⁵² Mënë narunë naru'bë, gulaguë rall catë rribë'a rall, bë'në Dios,

perë bédë'ëru'u më parë güe'pi guia'a ra mënë narunë narú'bëdi'i lu gué'dchiliu.

⁵³ Bëne'e më cusë za'quë parë ra narldia'në hashtë bielë rall.

Ra ricu bëshe'ldë më; zia'a rall sin adë pë nápëdi'i rall.

⁵⁴ Bë'në më compa'ni lë'ë ra më israelitë, ra narunë sirvë lu më.

Adë bëá'ldëdi'i ldu'u më shmënë më.

⁵⁵ Zni bë'në më cumplir lo quë naguni'i më lu ra shtadë guëlu hia'a,

lu Abraham nu lu ra llëbni shtëhi' naná shtadë guëlu hia'a. Di'dzë ni na parë siembrë.

⁵⁶ María guquëreldënú Elizabet tsunë mbehu. Iurní bëabri' lídchi'.

Bédchini Juan lu gué'dchiliu

⁵⁷ Hia guc cumplir tiempë gulë shini Elizabet. Gúpi' tubi ngulë'në. ⁵⁸ Iurë ra shvëcini Elizabet con shfamíli' bini rall de quë bëga'a ldu'u Dios lë'i' nu bédë'ë më tubi shíni', bédchini rall nu nalé bëquitë ldu'unú rall Elizabet. ⁵⁹ Gudëdë shunë dzë nu bédchini tiempë parë gunë bëshuzi cumplir costumbrë religiusë; chuguë du'pë partë delicadë shtë me'dë. Ra mënë guc shtu'u rall niaca'a me'dë ziquë lë shtadë me'dë, ⁶⁰ parë shni'a me'dë guni'i:

—Juan guërlé me'dë.

⁶¹ Guni'i' rall iurní:

—Ni tubi Juan nídi'i ladi shfamíli'.

⁶² Iurní guna'bë di'dzë rall con guia'a rall lu shtadë me'dë parë gac bë'a rall nia chu guërlé me'dë; guëni'i shtadë me'dë. ⁶³ Zacarías con sëñi guná'bëi' tubi tablë parë quë lëtrë luhin. Bëquë'ëi': "Juan guërlé me'dë". Grë mënë bédzëguë' ldu'u rall iurní.

⁶⁴ Mizmë iurní bëabri' guni'i Zacarías. Bëni'bi ldúdzi'.

⁶⁵ Ra mënë naquëreldë alreduerë lidchi Zacarías, bédzëguë' ldu'u rai'. Por grë nezë shtë Judea hashtë lu lumë shtë dani, bërë'tsë ra di'dzë pë guc con Elizabet nu Zacarías. ⁶⁶ Grë ra nabini pë guc, bë'në rall llgabë nu guni'i rall lu sa' rall:

—¿Pë cha'a gac me'dë?

Rni'i rall zni purquë en verdá cabzënú Dios lë'ë me'dë.

Labansë shtënë Zacarías

⁶⁷ Espiritu Santo cabzënú lë'ë Zacarías, shtadë Juan, nu guni'i Zacarías di'dzë rë' por pudërë shtë Dios:

⁶⁸ Llëru'bë na pudërë shtë Dios con lë'ë hia'a; na hia'a më Israel.

Bidë guëná më lë'ë hia'a nu bë'në më salvar lë'ë hia'a, ra nagulé më.

⁶⁹ Nu bëne'e Dios tubi më ru'bë naganë salvar lë'ë hia'a. Nápi' llëru'bë pudërë.

Bédchíni' de famili shtë David, el quë nabë'në sirvë lu Dios.

⁷⁰ Zni guc cumplir lo quë naguni'i ra mënë nabi-adi'dzë shti'dzë Dios guahietë.

Santu na rai'.

⁷¹ Guni'i' më dizdë guahietë de quë gunë më salvar lë'ë hia'a guia'a ra enemigu shtë hia'a.

Nu gunë më librar lë'ë hia'a de grë narldënu lë'ë hia'a.

⁷² Gunë më ra cusë rë' purquë bënë më prometer lu shtadë guëlu hia'a de quë guëga'a ldu'u më lë'ë hia'a.

⁷³ Bënë më prometer con juramentu lu shtadë guëlu hia'a Abraham

⁷⁴ de quë gunë më salvar lë'ë hia'a de grë pudërë nanapë enemigu shtë hia'a parë gac guëdë'na'a sirvë lu më sin adë guëdzëbëdi'a'a.

⁷⁵ Guëdubi tiempë naguëbânia'a, guëdë'na'a sirvë lu më manërë za'quë sin ni tubi duldë la'ni ldu'u hia'a.

⁷⁶ Lë'ël shinia, Dios nacabezë gube'e, gunë më punërë lë'ël ziquë tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios lu ra më.

Antsë guëdchini el quë narnibë'a lë'ë hia'a, quibëlul lúhi' parë gac preparadë ra më nã parë iurë guëdchini më.

⁷⁷ Guëni'il lu ra më nã nagulë më lla gac salvar rall të gac perdunë duldë shtë rall.

⁷⁸ Grë ni na por galërğa'a ldu'u më.

Gac cumplirin iurë gue'dë guëdchini tubi ziquë llni shtë ngubidzë brëgue'lë dizdë nezë guia'a

⁷⁹ të parë guianí nezë shtë ra naquërdë lu nacahi, ra nardzëbë lu galguti,

të parë cuedchí ldu'u hia'a.

⁸⁰ Juan, shini Zacarías, guarú'bi' nu másru'u riaru'bë llni shtë Dios parë lë'i'. Guquërdëdi' lugar catë nídi'i më nã. Zni bé'ni' hashtë dzë guzublú guni'inúhi' ra më nã israelitë diza'quë shtë Dios.

Bëdchini me'dë Jesús lu guë'dchiliu (Mt. 1.18-25)

2 Tiempë dzë ni César Augusto gunibë'a tsasë cën-së shtë ra më nã guëdubi guë'dchiliu. ² Ni na primërë cën-së naguc dzë na Cirenio gac gubernadurë shtë Siria. ³ Grë më nã gua ladzë shtadë guëlu rai' parë guëdë'ë rai' lë rai'. ⁴ Nu zac bëru'u José guë'dchi Nazaret shtë nã regiuni Galilea. Bëdchini' Belén shtë nã regiuni Judea parë guagdë'ëi' lëhi' purquë náhi' famili shtë David nu Belén na guë'dchi shtë David. ⁵ María nápi' cumprisi parë guëtsé'ai' con José. Tiempë ni hia nua shini María. ⁶ Nanú rai' Belén; bëdchini tiempë parë galë shíni'. ⁷ Ndë bëdchini primërë me'dë nguui. Bëtu'bi María me'dë tubi lari nu gú'ti' catë rau ma purquë nídi'i lugar catë guëa'në rai' pusadë.

Bëlua'alú ra ianglë lu ra vëquërë

⁸ Cerquë guë'dchi Belén rëta' ra vëquërë. Quëhapë rall lli'li lachi. Hia na gue'lë. ⁹ Iurní bëdchini tubi ianglë nabëshe'ldë Dadë Dios. Bëdchini tubi llni dushë shtë Dios. Rabtsë'ë llni alrededurë de ra vëquërë. Nalë bëdzëbë rall. ¹⁰ Iurní repi ianglë:

—Adë rdzëbëdi'i të purquë zeldënu'a tubi nutici za'quë; na parë grë sa' të. Di'dzë ni guësëquitë ldu'u të. ¹¹ Nedzë gulë tubi me'dë guë'dchi shtë David. Na me'dë Cristo, el quë nagudili Dios parë guëribë'ai'. Náhi' Dadë nagunë salvar lë'ë të. ¹² Parë gac bë'a të

chu náhi', guëdzëlë të lë'ë me'dë dú'bi' tubi ldë lari. Nagá'ai' catë rau ma.

¹³ Mizmë iurní guná vëquërë másru'u zihani ianglë shtë gube'e cula'ni primërë ianglë. Bënë rai' alabar Dios; guni'i rai':

¹⁴ Llëru'bë na pudërë shtë Dios nacabezë más guia'a lu gube'e.

Bënë më tubi favurë parë ra më nã narsëquitë ldu'u lë'ë më;

lu guë'dchiliu tsu paz, cuedchí ldu'u mieti.

¹⁵ Iurë ra ianglë bëabrí rai' gube'e, guni'i ra vëquërë lu sa' rai':

—Cha guiá hia'a Belén, nia pë gac de lo quë nabëlu-a'a Dadë Dios lu hia'a.

¹⁶ Iurní nasesë zia'a rai' Belén. Guná rai' lu María nu José nu me'dë. Lë'ë me'dë naga'a catë rau ma. ¹⁷ Iurë guná ra vëquërë lu rai', guni'i rall lu ra më nã nazuga'a ndë lo quë naguni'i ianglë lu rall shcuendë me'dë.

¹⁸ Grë nazuga'a ndë bini naguni'i vëquërë; bë'në rall llgabë gu nanú verdá lo quë naguni'i vëquërë. ¹⁹ Perë María adë ruadí'dzëdi'i pë llgabë nananú la'ni ldú'i'.

Guagla'guë bé'ni' llgabë lla na ra cusë rë'. ²⁰ Ra vëquërë bëabrí rall. Guni'i rall de quë llëru'bë na pudërë shtë Dios. Guni'i rall dushquilli Dios por lo quë naguná rall nu lo quë nabini rall. Bëdë'ë rall graci lu më purquë grë cusë gac cumplir tal ziquë guni'i ianglë lu rai'.

José nu María guanú rai' Jesús iádu'u ru'bë

²¹ Gudëdë shunë dzë; iurní bëchuguë bëshuzi du'pë gui'di shtë partë delicadë shtë me'dë. Bëru'lë me'dë Jesús, el mizmë naguni'i ianglë lu María antsë lë'i' gua'a shíni'.

²² Iurë gualú cuarenta dzë, iurní bë'në tucarë gunë María nu José cumplir según lëy shtë Moisés të gáqui' limpi. Bënë rai' narunë tucarë tubi na'a narapë me'dë. Por ni José nu María guanú rai' lë'ë Jesús iádu'u ru'bë ciudá Jerusalén. Guagdchininú rai' lë'ë me'dë lu Dadë Dios. ²³ Bënë rai' ni purquë naescritë la'ni lëy shtë Dios narni'i: "Primërë ngulë'në naguëne'e Dios parë lë'ë të, gulë tsagdchininú të me'dë lu Dadë Dios purquë náhi' parë lë'ë më". ²⁴ Nu zac María nu José bëdë'ë rai' chupë ma'ñi gati ra ziquë ofrendë lu Dios purquë lëy shtë Dios rni'i: "Ra prubi gunë rall ofrecërë chupë guguë u chupë palumë bi'chi".

²⁵ Tiempë ni guquërdë tubi nguui guë'dchi Jerusalén. Lëhi' Simeón nu tubldí na shcuëndi' lu Dios. Bé'ni' cumplir shti'dzë më. Nu cabézi' guëdchini tubi nagunë salvar naciuni Israel de grë enemigu shtë rall. Espíritu Santo cabezënúhi' Simeón. ²⁶ Bëdchini tubi di'dzë lu Simeón por pudërë shtë Espíritu Santo de quë adë gátidi'i Simeón hashtë despuësë guënáhi' lu Cristo, el quë nagudili Dios parë guëribë'ai'. ²⁷ Espíritu Santo bë'në compañi lë'ë Simeón të guáhi' iádu'u ru'bë mizmë tiempë bëdchini María nu José parë guëdchininú rai' me'dë Jesús lu Dios, nu bë'në rai' ofrecërë chupë ma lu më. Bënë rai' cumplir lëy shtë

Dios. ²⁸ Simeón gudëdchi lë'è me'dë. Bë'në Simeón abar Dios; guni'i Simeón:

²⁹ Dadë, iurne' nahia cunformë; gualú shchi'nia. Cuntëntë gatia purquë bé'nël cumplir lo quë naguní'íl lua.

³⁰ Gunahia con prupi sluhia lu nagunë salvar lë'è na'a. Bëshé'ldël nguiu ni.

³¹ Bëshé'ldël lé'i' delantë grë ra naciuni shtë gué'd-chiliu të guená rall lu Salvador.

³² Lé'i' náhi' ziquë na llni parë guëziani' lu ra mënë nanádi'i më israelitë; gac bè'a rall shtí'dzi', nu por lé'i' ra më israelitë nagudílil, gapë rall hunurë.

³³ José con shni'a Jesús guasë Idu'u rai' iurë bini rai' lo quë naguní'íl Simeón. ³⁴ Simeón guna'bë lu Dios të gunë l dai' më lë'è rai'. Nu guni'i Simeón lu María:

—Guná, por lo quë nagunë me'dë rë' zihani mënë israelitë tsabi'guë rall lu Dios, nu zihani rall guënití rall lu më. Shtí'dzi' gac ziquë sēñi parë ra mënë naquërelde tiempë ne' perë gunë rall cuntrë lé'i'.

³⁵ Perë lé'él, María, gápël dulurë ziquë tubi spadë dëdë laguë la'ni Idú'ul. Por me'dë rë' llgabë naga'chi shtë zihani mënë, guëru'u rahin lu llni.

³⁶ Nu zac la'ni Jerusalén nanú tubi na'a lë Ana naná shtsa'pë Fanuel. Aser gac shtadë guélú rai'. Ana gac tubi siervë nabiadi'dzë shti'dzë Dios, perë hia gú'shi'. Lígui' bëtsé'ai'. Gubanínúhi' tsé'li' gadchi izë, guti tsé'li'. ³⁷ Bëá'ni' viudë; ne' nápi' ochenta y cuatro izë. Grë ra dzë riáhi' iádu'u. Dzë la gue'lë rúni' adorar Dios. Ruadi'dzënúhi' Dios nu rúni' ayunë. ³⁸ Mërë iurní guabi'guë Ana catë cabezë José nu María con me'dë, bédë'è Ana graci lu Dios. Guagla'guë biadi'dzënú Ana lu ra mënë naquëbezë el quë naguëshe'ldë Dios parë gúni' salvar naciuni Israel. Jesús na el quë nabëshe'ldë Dios, guni'i Ana.

Bëabrí José nu María guë'dchi Nazaret

³⁹ Iurní gualú bë'në María nu José cumplir grë narunë tucarë según lëy shtë Dios iurë lë'è primërë shini mënë guëdchini gué'dchiliu, bëabrí rai' Galilea hashtë guë'dchi Nazaret, ladzë María nu José. ⁴⁰ Lë'è me'dë guaru'bë con llëru'bë llni shtë Dios. Bë'në Dios compañi lé'i' nu bë'në l dai' më guéqui'.

Gua Jesús visitë iádu'u ru'bë

⁴¹ Cadë izë ria shtadë Jesús Jerusalén parë gac laní Pascu. ⁴² Chi'bë chupë izë napë Jesús, iurní gua rai' Jerusalén ziquë na custumbrë shtë rai'. ⁴³ Iurë gualú laní, guna'zi rai' nezë Nazaret. Hia Jesús bëá'ni' Jerusalén parë adë bédë'èdi'i rai' cuendë. ⁴⁴ Bë'në rai' llgabë Jesús ze'dë ladi ra mënë naze'dënú rai'. Hia gac tubi dzë ze'dë guézé rai', iurní guatili rai' shini rai' entrë shfamili rai' nu entrë los de más sa' rai'. ⁴⁵ Adë bédzélëdi'i rai' Jesús. Iurní bëabrí rai' Jerusalén parë tsatili rai' Jesús.

⁴⁶ Gudëdë tsunë dzë; bédzéli' la'ni iádu'u. Zubënúhi' ra mësë narlua'a lëy shtë Moisés. Caqué diaguë Jesús shti'dzë rall nu zac guna'bë dí'dzi' lu rall. ⁴⁷ Grë nabini

naguní'íl Jesús, bédzëguë' Idu'u rall tantë ráqui' nu manëri rquëbi' lu shti'dzë ra mësë. ⁴⁸ Iurë lë'è shtádi' bédchini con shní'ai', bédzëguë' Idu'u rai'. Iurní guni'íl María:

—Llga'në, ¿pëzielú bë'nël zni'i con lë'è na'a? Shtádël nu lë'è na nalé rquëdi'ni Idu'u na'a; zudili na'a lé'él.

⁴⁹ Iurní guni'íl Jesús lu rai':

—¿Pëzielú quëguili të na stubi lugar? ¿Pë adë rac bë'adi'i të napë quë guna lo quë narac shtu'u Shtada? ⁵⁰ Perë lë'è rai' adë gac bë'adi'i rai' pë runë cuntienë shti'dzë Jesús.

⁵¹ Lueguë bëabrí Jesús con lë'è rai' guë'dchi Nazaret. Guagla'guë bëzu'bë diaguë Jesús lu shtádi'. Hia shní'ai' quëhúni' tantë llgabë la'ni Idú'i' perë adë chu lu biadi'dzëdi'i' pë llgabë nápi'.

⁵² Jesús guagla'guë guarú'bi' nu bédë'è Dios llni guéqui'. Grë lo quë nabé'ni', bëa'nin bien lu Dios nu lu ra mënë.

Juan Bautista quëadi'dzë lugar catë nídi'i mënë

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 La'ni izë che'ñi shtë gubernë Tiberio César naná rëy rumanë, Poncio Pilato gac gubernadurë shtë Judea. Herodes gac gubernadurë shtë Galilea. Lë'è bëchill, Felipe, gac gubernadurë shtë Iturea nu Tracónite. Lisánias gac gubernadurë shtë Abilinia. ² Anás nu Caifás na rall primërë bëshuzi namás rnibë'a. La'ni ra dzë ni bédchini shti'dzë Dios lu Juan, shini Zacarías, lugar catë nídi'i mënë. ³ Juan zia'a zihani nezë. Guagní'i' lu ra mënë naquërelde guëlladchi rua' guë'gu Jordán. Guní'i' lu ra mënë chubë nisë rall parë gac bë'a mieti gunë nadzë'è mudë nanabani rall, zni gac per-dunë duldë shtë rall. ⁴ Zni bë'në Juan según nabëquë'è Isaías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios. Bëquë'è Isaías: Nanú tubi narni'í fuertë lugar catë quërelde'í mënë. Guní'i': "Gulë bë'në preparar la'ni Idu'u të ziquë nezë ldi parë iurë lë'è më guëdchini.

⁵ Grë bërancu guëdze'.

Grë dani con ra lumë gaquin tubldí.

Grë nezë lecu guëldí rahin.

Ra nezë despareju guëac za'quin.

⁶ Grë ra mënë shtë gué'dchiliu guená rall lla mudë guëzunë më almë shtë ra mënë parë gac salvar rall."

⁷ Iurë bédchini zihani mënë lu Juan parë guëchu'bë nisë Juan lë'è rall, guni'íl Juan:

—Na të ziquë shini mbe'ldë. Gunë më juzguë lë'è të. Nídi'í mudë guëru'u të sin quë adë gac juzguë të. ⁸ Si talë gunë nadzë'è të mudë nabani të, gulë gac të ziquë hiaguë nardë'è nashi. Gulë bë'në bien lu sa' të. Adë gápëdi'i të confiansë purquë na të llëbní Abraham gunë Dios salvar lë'è të purquë rnia'a lu të, napë më pudërë parë lë'è guë'è rë' gac rahin llëbní Abraham.

⁹ Mizmë iurne' ziquë guiubëaguë nalistë parë chuguë ra hiaguë, grë ra hiaguë nanápëdi'í nashi za'quë, chuguin nu tsahin lu gui'í.

¹⁰ Iurní guna'bë dí'dzë ra mënë zihani:

—¿Pë rac shtu'u Dios guëdë'në na'a?

¹¹ Juan bëquebi:

—El què nanapë chupë manguë, guedë'ëll tubi ca'a el què nabënapëdi'i. El què nanapë naguëda'u, qui'dzëllin ca'a nabënapëdi'i.

¹² Nu bédchini bældá cubradurë shtë impuestë parë chubë nisë rall. Guna'bë di'dzë rall lu Juan:

—Mësë. ¿Pë guedë'në na'a?

¹³ Juan guni'i:

—Adë rúnëdi'i të cubrë más de lo què narni'i lëy ca'a të.

¹⁴ Nu bældá suldadë rumanë guna'bë di'dzë rall:

—Lë'ë na'a, ¿pë guedë'në na'a?

Guni'i Juan lu rall:

—Adë cuánëdi'i të shtë mënë con galné. Adë guëdchisúdi'i të pë shtë mënë con bishi. Gulë gac cunformë lo què naquëguilli gobiernë lë'ë të.

¹⁵ Cumë ziquë ra mënë gualdí Idu'u rall ze'dë guëdchini cusë ru'bë, guni'i rall la'ni Idu'u rall gu lë'ë cha'a Juan náhi' Cristo, el què nagudili Dios parë guëribé'ai'.

¹⁶ Perë Juan bëquebi lu ra mënë:

—Guldía, rchu'bë nisa con nisë perë ze'dë stubi më más nanapë pudërë quë na. Adë rúnëdi'i tucarë guëshaca du gui'di shtë shrachi më. Lë'ë më gunë më stubi cusë. Guëzunë më Idu'u të con Espíritu Santo nu guënë'ei' pudërë. Stubi tantë lë'ë të gunë më juzguë con juici shtë gui'i. ¹⁷ Ziquë tubi narsú bë'dchi trigu të parë rru'u gui'lli tubi cu', zni guëdchini më të cuë më ra mënë za'quë parë lë'ë më. Ra mënë narialdídi'i Idu'i Dios tsa rall lu gui'i catë nídi'i fin.

¹⁸ Con ra di'dzë rë' nu con zihani enseñansë, bëlua'a Juan diza'quë lu ra mënë. ¹⁹ Perë Juan guni'i guëc gubernadurë Herodes de quë nádi'i za'quë nabë'në Herodes con tse'lë bëchi Herodes. Felipe lë béchill. Na'a ni lë Herodías. Por zihani cusë mal nabë'në Herodes guni'i Juan guëquëll. ²⁰ Nu Herodes bé'nëll stubi cusë más naná mal; bëtiá'all lë'ë Juan lachigu-i'bë.

Jesús bëriubë nisë

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Antsë Juan gua lachigui'bë, iurë lë'ë ra mënë bëriubë nisë, nu Jesús bëriubë nisë; guzac iurë guni'inú Jesús Dios, iurní bëlla'lë gube'e. ²² Iurní bédchini Espíritu Santo parë cuezënuhi' lë'ë më. Rluá'ai' ziquë shcuerpë palumë nu bédchini tubi bë nezë lu gube'e nu guni'i bë:

—Lë'ël nal shinia narac shtua'a. Nalé rquitë Idua'a rnahia lul.

Ra shtadë guëllú Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús napë galdë bi chi izë, iurní guzublú bëlua'a më lë'ë ra mënë. Grë ra mënë gualdí Idu'u rall Jesús na shini José. Shtadë José guc Elí. ²⁴ Shtadë Elí guc Matat. Shtadë Matat guc Leví. Shtadë Leví guc Melqui. Shtadë Melqui guc Jana. Shtadë Jana guc José. ²⁵ Shtadë José guc Matatías. Shtadë Matatías guc Amós. Shtadë Amós guc Nahum. Shtadë Nahum guc Esli. Shtadë Esli guc Nagai. ²⁶ Shtadë Nagai guc Maat. Shtadë Maat guc

Matatías. Shtadë Matatías guc Semei. Shtadë Semei guc José. Shtadë José guc Judá. ²⁷ Shtadë Judá guc Joana. Shtadë Joana guc Resa. Shtadë Resa guc Zorobabel. Shtadë Zorobabel guc Salatiel. Shtadë Salatiel guc Neri. ²⁸ Shtadë Neri guc Melqui. Shtadë Melqui guc Adi. Shtadë Adi guc Cosam. Shtadë Cosam guc Elmodam. Shtadë Elmodam guc Er. ²⁹ Shtadë Er guc Josué. Shtadë Josué guc Eliezer. Shtadë Eliezer guc Jorim. Shtadë Jorim guc Matat. ³⁰ Shtadë Matat guc Leví. Shtadë Leví guc Simeón. Shtadë Simeón guc Judá. Shtadë Judá guc José. Shtadë José guc Jonan. Shtadë Jonan guc Eliaquim. ³¹ Shtadë Eliaquim guc Melea. Shtadë Melea guc Mainán. Shtadë Mainán guc Matata. Shtadë Matata guc Natán. Shtadë Natán guc David. ³² Shtadë David guc Isaí. Shtadë Isaí guc Obed. Shtadë Obed guc Booz. Shtadë Booz guc Salmón. Shtadë Salmón guc Naasón. ³³ Shtadë Naasón guc Aminadab. Shtadë Aminadab guc Aram. Shtadë Aram guc Esrom. Shtadë Esrom guc Fares. Shtadë Fares guc Judá. ³⁴ Shtadë Judá guc Jacob. Shtadë Jacob guc Isaac. Shtadë Isaac guc Abraham. Shtadë Abraham guc Taré. Shtadë Taré guc Nacor. ³⁵ Shtadë Nacor guc Serug. Shtadë Serug guc Ragau. Shtadë Ragau guc Peleg. Shtadë Peleg guc Heber. Shtadë Heber guc Sala. ³⁶ Shtadë Sala guc Cainán. Shtadë Cainán guc Arfaxad. Shtadë Arfaxad guc Sem. Shtadë Sem guc Noé. Shtadë Noé guc Lamec. ³⁷ Shtadë Lamec guc Matusalén. Shtadë Matusalén guc Enoc. Shtadë Enoc guc Jared. Shtadë Jared guc Mahalaleel. Shtadë Mahalaleel guc Cainán. ³⁸ Shtadë Cainán guc Enós. Shtadë Enós guc Set. Shtadë Set guc Adán. Adán na shini Dios.

Niasiguë mëdzabë lë'ë Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Jesús bësëa'në guë'gu Jordán, nu guc më completamente de acuerdë con lo què narac shtu'u Espíritu Santo. Iurní Espíritu Santo bia'a lë'ë Jesús catë nídi'i mënë. ² Hia ndë guquërelde më cuarenta dzë. Durantë guëdubi tiempë ni adë gudáudi'i më, nu bédchini mëdzabë Satanás parë guëtë'dë mëdzabë prëbë lë'ë më të niasiguë mëdzabë lë'ë më. Iurë gualú cuarenta dzë, bédchini galërdia'në Idu'u më. ³ Guni'i mëdzabë lu Jesús:

—Si talë rní'il nal shini Dios, guni'i lu guë'ë rë' guëaquin guëtështildi gaul.

⁴ Jesús repi lull:

—Naescritë la'ni shti'dzë Dios: “Lëdë niá'asëdi'i guëtështildi guëbani nguiu sino por grë di'dzë narni'i Dios guëbani nguiu”.

⁵ Iurní bia'a mëdzabë lë'ë Jesús lu guëc dani ru'bë. Mizmë iurní bëluá'all grë lugar catë ribë'a ra mënë. Guná më lu rahin tubi chupë mumëntë. ⁶ Repi mëdzabë lu më:

—Grë ndë'ë guënehia cá'al con grë cusë za'quë nananú lu guë'dchiliu. Guëribé'al rahin. Bëna recibir pudërë guëribé'ahia grë cusë ni, nu guëdë'ahin ca'a el quë naquëhuna disponer. ⁷ Grë guëribé'al si talë guëzullíbil lua nu gúnël adorar na.

⁸ Perë Jesús repi:

—Guabsú lua. Naescritë la'ni shti'dzë Dios: “Sulë Dadë Dios gúnël adorar. Sulë lë'ë më guëzu'bë diáguël.”

⁹ Despuësë lë'ë mëdzabë bia'a lë'ë më ciudá Jerusalén catë zubë iádu'u ru'bë. Zia'anú mëdzabë lë'ë më guëc iádu'u. Iurní guni'i mëdzabë:

—Si talë guldil rní'il nal shini Dios, bëru'ldë lë'ël hashtë lu guiu'u ¹⁰ purquë shti'dzë Dios rni'i: Dios guëribë'a ra ianglë parë gapë rai' lë'ël.

¹¹ Gua'a rai' lë'ël guia'a rai' tē ni tubi guë'ë gunënëdi'i guëa'l.

¹² Iurní Jesús guni'i' lu mëdzabë:

—Nu zac shti'dzë Dios rni'i: “Adë rtë'dëdi'il prëbë lë'ë Dadë Dios shtënë tē. Adë rúnëdi'il obligar lë'ë.”

¹³ Despuësë gualú zihani prëbë shtë mëdzabë ni-hunë më mal, bësëa'nëll lë'ë më por tubi tiempë.

Jesús guzublú dchi'ni shténi' Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Completamentë cabezënú Espíritu Santo Jesús; bëabrí më Galilea. Bërë'tsë famë shtë më grëtë' guë'd-chi alreduerë de regiuni ni. ¹⁵ Quëgluá'ai' la'ni grë iádu'u shtë më israelitë, nu grë mënë guni'i rall napë më llëru'bë pudërë.

Jesús nanú Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Be'dë guëzë Jesús Nazaret catë guarú'bi'. Guzac tubi dzë descansë gua më iádu'u ziquë custumbrë shtëhi'. Guasuldí më parë gu'ldë më shti'dzë Dios.

¹⁷ Bëdë'ë mënë nabëquë'ë Isaías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Bëdchili më luhin catë bëdzëlë më narni'i zni:

¹⁸ Espíritu shtë Dadë Dios cabezënúa.

Gudili më na parë guënia'a diza'quë lu ra prubi, ra nadë guënëdi'i Dios.

Bëshe'ldë më na parë gac librë ra naná bajo ordë shtë mëdzabë.

Nu nahia parë guëabrí slu ra ciegu, gac bë'a rall shnezë Dios.

Nu nahia parë cuedchí ldu'u ra naná rzac zi.

¹⁹ Nu bëshe'ldë më na parë guadi'dza de quë bëga'a tiempë za'quë gunë më favurë parë mënë narëta' lu guë'dchiliu.

²⁰ Iurní bëtu'bi Jesús librë nu bëdë'ë mëhin guia'a el quë nacanihapë ra librë. Iurní guzubë më. Grë ra mënë narëta' la'ni iádu'u, rbi'a rall lu më. ²¹ Jesús guzublú biadi'dzi' lu rall:

—Nedzë guc cumplir shti'dzë Dios rë' mientras bini tē di'dzë rë'.

²² Grë mënë cagni'i bien na shti'dzë Jesús. Bëdzëguë'ë ldu'u rall diza'quë naguni'i më tantë nasa'a rac më. Nu guni'i lu sa' rall:

—Ndë'ë naruadi'dzë, nadë más nall shini José.

²³ Iurní Jesús guni'i lu rall:

—Seguramentë guëni'i tē lua dichë narni'i: “Ducturë, bënëac mizmë lë'ël”. Nu guëni'i tē lua: “Lo quë

nabë'nël ladi guë'dchi Capernaum, bë'në ra cusë rë' ládzël. Bini na'a lo quë nabë'nël guë'dchi Capernaum.”

²⁴ Guagla'guë biadi'dzë më:

—En verdá rnia'a lu tē, ra mënë adë nápëdi'i rall rëspëti parë tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios si talë náhi' më ladzë rall. ²⁵ Guldía, tiempë shtë Elías nanú zihani viudë ladi ra më israelitë. Guláguëdi'i guiu por tsunë izë guërudë, nu gu' gubini guëdubi naciuni rë'. ²⁶ Perë Dios bëshe'ldë lë'ë Elías guë'dchi Sarepta shtë Sidón parë guëni'i' lu tubi viudë nananú ladi guë'dchi rë'. Adë bëshë'ldëdi'i Dios lë'ë Elías lu ra viudë nananú ladi mënë Israel. ²⁷ Nu tiempë guahietë ladi naciuni Israel, nanú zihani narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi'. Tiempë ni nanú Eliseo el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios, perë ni tubi mënë narac llu'u galguidzë ni ladi mënë Israel, bëáquëdi'i rall. Perë Naamán sulamëntë bëáquëll por pudërë shtë Dios. Nu lë'ëll nall mënë shtë Siria, lëdëdi'i shtë naciuni Israel.

²⁸ Iurë bini ra mënë di'dzë rë', grë ra narë la'ni iádu'u, nalë bëldë rall. ²⁹ Lueguë gulú rall lë'ë Jesús rua' guë'dchi nu bia'a rall lë'ë' guia'a rua' tubi bërrancu tē parë guëldaguë rall lë'ë më la'ni parë gáti'. Guë'dchi Nazaret zubë lu dani rë', ³⁰ perë Jesús gudëdë lu rall parë guzia'a më stubi ladë.

Jesús bënëac tubi nguiu nanapë mëdzabë la'ni ldu'ull

(Mr. 1.21-28)

³¹ Gua Jesús Capernaum ciudá shtë Galilea. Zia'glua'a më stubi la'ni iádu'u ra dzë narzi'i ldu'u mënë. ³² Iurní bëdzëguë'ë ldu'u mënë ldai' nu di'dzë naruadi'dzë më. Bënguë bë'a rall de quë bëlua'a Jesús con pudërë shtë Dios.

³³ La'ni iádu'u nanú tubi nguiu nanapë mëdzabë mal la'ni ldu'ull. Fuertë gurushtiall. Guni'ill:

³⁴ —¿Pë nápël con lë'ë na'a, Jesús më Nazaret? ¿Pë zé'dël parë guëzalul lë'ë na'a? Nanëa chu nal. Nalimpi ldu'ul lu Dios.

³⁵ Iurní Jesús guni'i guëc mëdzabë. Guni'i Jesús fuertë lu espíritu mal:

—Guitsëgá, nu bëru'u de lë'ëll.

Iurní mëdzabë bëru'ldë lë'ë nguiu ni lu guiu'u delantë lu ra mënë. Bëru'u mëdzabë sin adë pë bë'nënúdi'ill. ³⁶ Grë mënë bëdzëguë'ë ldu'u rall. Guni'i lu sa' rall:

—¿Pëllë ldai' cubi rë'? Jesús rni'bë'a ra mëdzabë. Nápi' pudërë parë rgúhi' mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Rzu'bë diaguë ra mëdzabë shtí'dzi'.

³⁷ Por guëdubi nezë bërë'tsë di'dzë nabë'në Jesús.

Jesús bënëac suëgrë Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Iurní Jesús bëru'u iádu'u. Gua më lidchi Simón Pedro nu guaté më la'ni hiu'u. Suëgrë Simón rac llú'ull; ráquëll shldi ru'bë. Bë'në mënë ruëguë lu Jesús gunëac më lë'ë na'a. ³⁹ Iurní bëa'chi më, guná më lu narac llu'u. Fuertë guni'i më lu shldi. Lueguë bëru'u shldi. Lueguë lueguë guashtë na'a nu bëdë'ë na'a nagáu rai'.

Jesús bënëac zihani ra narac ll'u'u

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Iurë gua'zë ngubidzë, grë ra narac ll'u'u nu ra nanapë grë clasë galguidzë, be'dënú ra mënë lë'ë rall lu Jesús. Bëdchi'bë më guia'a më guëc rall. Grë rall bëac rall. ⁴¹ Nu bëgú më zihani mëdzabë nananú la'ni ldu'u mënë. Gurushtiá ra mëdzabë. Guni'i rall:

—Lé'ël nal shini Dios.

Perë lë'ë Jesús bësëac dchi lë'ë rall nu guni'i më fuertë lu rall të adë guadí'dzëdi'i rall purquë guc bë'a rall na më Cristo el quë nagudili Dios parë guëñibé'ai'.

Jesús guaglua'a regiuni Galilea

(Mr. 1.35-39)

⁴² Iurë brëgue'lë, bëru'u Jesús guë'dchi rë'. Zia'a më tubi lugar catë nídi'i mënë. Lë'ë ra mënë caguili rall lë'ë më. Bëdchini rall catë cabezë më. Rac shtu'u rall guëa'nënú më lë'ë rall. Guni'i rall adë guësëa'në më lë'ë rall, ⁴³ perë Jesús guni'i:

—Rqui'ni tsahia grë ra guë'dchi parë guadi'dza diza'quë lla tsuté mënë catë rnibë'a Dios. Parë ni bëshe'ldë Dios na.

⁴⁴ Nu guagla'guë biadi'dzë më diza'quë la'ni iádu'u catë quërelde ra mënë israelitë.

Jesús bë'në milagrë catë rga'a mbeldë

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 Guzac tubi dzë nanú Jesús rua' nisë ru'bë lë Genesaret. Bëdchini mënë zihani hashtë rte'e mënë lë'ë më. Rac shtu'u rall guini rall shti'dzë Dios. ² Jesús guná lu chupë barcu nananú rua' nisë. Ra nar-na'zi mbeldë bëru'u rall la'ni barcu nu caguibi rall guë'shu shtë mbeldë. ³ Iurní guaté më la'ni barcu shtë Simón Pedro. Guni'i më lu Pedro guëazë guetë barcu du'pë. Guzubë më lu barcu të parë guëlua'a më diza'quë lu ra mënë naré rua' nisë ru'bë.

⁴ Iurní gualú biadi'dzë më, guni'i më lu Pedro:
—Cha guiá hia'a ca más zili nisë të guëtia'a të guë'shu shtë të parë guëga'a mbeldë.

⁵ Perë Pedro repi:
—Mësë, guëdubi gue'lë bëdë'në na'a dchi'ni sin ni tubi mbeldë gá'adi'guëga'a. Perë hia quë lé'ël rnibé'al guëtia'a na'a guë'shu la'ni nisë, guëdë'në na'ain.

⁶ Lueguë bë'në rai' lo quë naguni'i Jesús. Bëga'a mbeldë zihani hashtë lë'ë guë'shu guzublú chí'ezë. ⁷ Iurní bë'në rai' sëñi lu sa' rai' nazubë la'ni stubi barcu parë guidë guë'në rai' compa'ni. Bëdchini rai'. Bëguëu' rai' mbeldë la'ni chupë barcu. Por tantë zihani mbeldë hia mërë né'azë barcu la'ni nisë. ⁸ Iurë guná Simón Pedro zihani mbeldë bëga'a, bëzullibi Pedro lu Jesús nu guni'i Pedro:

—Bësëa'në na, Dadë, nahia pecadurë. Napa zihani duldë.

⁹ Zni guni'i Pedro purquë nalé bëdzëguëe' ldu'i' nu grë narëta' nga'li bëdzëbë rai' por tantë mbeldë gu-na'zi rai'. ¹⁰ Nanú Jacobo nu bëchill Juan nga'li.

Bë'nënú rai' dchi'ni con Pedro. Na Jacobo nu Juan shini Zebedeo. Nalé bëdzëguëe' ldu'u rai'. Iurní Jesús guni'i lu Pedro:

—Adë rdzëbëdi'il. Ziquë nal pescadurë iurne', zni gáquël pescadurë; gue'dënu' mënë lua.

¹¹ Iurní gulú rai' barcu rua' nisë catë na guiu'u. Bësëa'në rai' dchi'ni nu guanaldë rai' lë'ë Jesús.

Jesús bënëac narac ll'u'u galguidzë ru'dzë ládi'

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Guzac ladi tubi guë'dchi, bëdchini tubi nguiu lu Jesús. Rac llú'ull galguidzë naru'dzë ládi' guëdubi cuer-pë shtënell. Bëzullíbill lu më hashtë bëdchini luquëll lu guiu'u. Bë'nëll ruëguë lu më:

—Dadë si talë rac shtú'ul, záquël gunëáquël na.

¹³ Iurní Jesús bëdchi'bë më guia'a më guëquëll. Guni'i më:

—Rac shtua'a. Guëac galguidzë shtënell.

Niá'asë gualú guni'i Jesús di'dzë rë', lueguë bëáquëll.

¹⁴ Iurní Jesús gunibë'a lé'ëll adë chu lu guadí'dzëll. Guni'i më:

—Gua iádu'u; tsagnal bëshuzi parë guëná bëshuzi lul. Nu bë'në ziquë guni'i Moisés shcuendë ra narac ll'u'u galguidzë ládi' perë bëac rall. Gúnëlin parë grë mënë gac bë'a rall de verdá hia bëáquël.

¹⁵ Guëdubi nezë ruadi'dzë mënë lo quë nabë'në Jesús nu guaglá'guëru'u bërë'tsë naguni'i mënë de lë'ë më. Zihani mënë bëdëa' parë guëquë diaguë rall shti'dzë më nu parë gunëac më narac ll'u'u. ¹⁶ Perë Jesús zia'a tubi lugar catë nídi'i mënë. Nga'li biadi'dzënúhi' Dios.

Jesús bënëac tubi nguiu narac galguidzë llunguë

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Tubi dzë Jesús caglua'a ra mënë. Ndë nanú bëldá mënë religiosë fariseos nu mësë narlua'a lëy shtë Moisés. Guzubë rall. Ze'dë rall zihani guë'dchi shtë Galilea nu Judea. Ze'dë rall de Jerusalén. Jesús napë pudërë shtë Dios parë bënëac më narac ll'u'u. ¹⁸ Iurní guzac bëdchini bëldá nguiu; nua'a rall tubi daa' catë dchi'bë tubi nguiu narac llunguë. Rac shtu'u rall tsutënú rall narac ll'u'u la'ni hiu'u catë cabezë më të gunëac më lé'ëll. ¹⁹ Perë adë gúquëdi'i guëdchini rall lu më tantë zihani mënë. Iurní güe'pi rall guëc hiu'u guia'a. Gudidë rall dëllë guëc hiu'u të parë bëldaguë rall daa' catë naga'a nguiu narac ll'u'u. Bëldaguë rallin entrë de ladi ra mënë hashtë delantë lu Jesús. ²⁰ Jesús guná rialdí ldu'u rall lë'ë më. Guni'i më lu narac ll'u'u:
—Lé'ël, naperdunë duldë shtënell.

²¹ Iurní lë'ë ra mësë shtë lëy nu ra fariseo guzublú quëhunë rall llgabë. Guni'i rall la'ni ldu'u rall: "¿Chu ndë'ë? Blac di'dzë dzabë ruadí'dzëll cuntrë Dios purquë tubsë Dios runë perdunë duldë, lëdë núdi'i mënë."

²² Perë Jesús guc bë'a pë llgabë quëhunë rall. Iurní guni'i më:

—¿Pëzielú runë të llgabë zni'i? ²³ ¿Pë más sencigi guënia'a: "Naperdunë duldë shtënell"? u guënia'a:

“Guasuldí nu guzè”. ²⁴ Parè gac bè'a tè nahia nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu, nu napa pudèrè parè guna perdunè duldè, gulè guná.

Iurni repi mè lu nguii narac ll'u'u galguidzè llunguè:
—Lul rnia'a,guasuldí. Bètèa shtaa'l nu bèagzé líd-chil.

²⁵ Lueguè lè'è nguii narac ll'u'u galguidzè,guasuldíll delantè lu rall. Bètèall shtaa'll nu bèagrill lídchill. Bèdè'èll graci lu Dios. Llèru'bè na pudèrè shtë mè, guni'ill. ²⁶ Grè mènè bèdzèguèè' ldu'u rall. Guni'i rall llèru'bè na pudèrè shtë Dios. Bèchi'chi rall tantè rdzèbè rall. Guni'i rall:

—Ne' guná hia'a cusè ru'bè nadè riasèdi'ia'a.

Jesús guna'bè lè'è Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Iurní Jesús bèru'u gué'dchi ni. Guná mè lu tubi nguii narunè cubrè impuestè. Lèll Leví nu guzúbèll luga' catè riatilli mènè impuestè. Guni'i Jesús lu Leví:
—Gude'e naldè na.

²⁸ Lueguè Leví guasuldill nu guanáldèll lè'è Jesús. Bèsèa'nègall shchí'nill nu grè nashténèll.

²⁹ Más despuèsè Leví gunibè'a gac tubi laní parè Jesús lidchi Leví. Zihani mènè narunè cubrè impuestè bèdchini rall. Lè'è rall con más mènè guzubè rall lu mellè con Leví nu Jesús. ³⁰ Perè ra fariseo nu mèsè shtë ra fariseo guzublú guni'i rall cuntrè ra shini gusè'dè mè; guni'i rall:

—¿Pèzielú raunú tè con ra pecadurè nu con ra narunè cubrè impuestè nu ruu'nú tè lè'è rall?

³¹ Jesús guni'i lu rall:

—Ra narac ll'u'u, rqui'ni rall tubi ducturè perè el què nabèráquèdi'i, adè rqui'nidi'ill ducturè. ³² Zeldè guè-na'ba gac salvar ra pecadurè tè guèabrí ldu'u rall con Dios. Na adè zeldè guèna'bèdia'a mènè narni'i nàpèdi'i duldè.

Guna'bè di'dzè mènè lu Jesús shcuendè ayunè

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Iurní ra fariseo guna'bè di'dzè rall lu Jesús:

—Ra shini gusè'dè Juan Bautista quèhunè rall ayunè zihani vultè nu zihani ruadi'dzènú rall Dios, nu ra shini gusè'dè fariseo runè rall zni. ¿Pèzielú shini gusè'dèl rau rall; ruu' rall?

³⁴ Jesús guni'i iurní:

—¿Pè zunè tè obligar ra invitadè shtë sa'a gunè rall ayunè mientras cabezènú rall lliguè? ³⁵ Perè guèdchini dzè hiadè cuezènúdi'i lliguè lè'è rall, iurní sí, gunè rall ayunè.

³⁶ Guni'i Jesús comparaciuni rè':

—Ni tubi chu rúnèdi'i rumiendè lu lari gushè con lari cubi, purquè si talè guèguèu'l lari bèuldè con lari cubi, rche'zè lari cubi. Adè rgá'adi'i rlua'a lari cubi rèu' lu lari gushè. ³⁷ Ni tubi adè rgutsa'u vini cubi la'ni bulsè gushè. Adè gúnèdi'i bulsè gushè gan lu fuersè shtë vini cubi. Rí'ezè bulsè gushè nu lè'è vini guèllè'è lu guiu'u. ³⁸ Por ni rqui'ni tsutsa'u vini cubi la'ni bulsè cubi. Iurní lè'è vini nu ra bulsè adè guènitidi'in. ³⁹ El què

naruu' vini nanapè tiempè, rac shtú'udi'ill gull vini cubi purquè rni'ill: “Vini nanapè tiempè na mejurè”.

Ra shini gusè'dè mè caniashi rai' du'u shtë trigu

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

⁶ Guzac tubi dzè narzi'i ldu'u mènè, gudèdè Jesús con ra shini gusè'dè mè catè nanú trigu. Lè'è shini gusè'dè mè caniashi rai' du'u shtë trigu nu quèshá guia'a rai' guèc du'u parè guèru'u bè'dchi gau rai'.

² Iurní ra mènè religiosè fariseo nazuga'a nga'li, guná rall pè quèhunè rai'. Guna'bè di'dzè rall lu Jesús:

—¿Pèzielú runè tè lo què naná providè quèhunè tè dzè narzi'i ldu'u mènè?

³ Jesús bèquebi lu rall:

—¿Pè adè bí'ldidi'i tè lo què nabè'nè David guahietè? Iurè bèdia'nè grè shmènè David, ⁴ guaté David lidchi Dios. Guna'zi David guetèshtildi sagradè nabèdchi'bè bèshuzi lu Dios. Gudáu David. Bèdè'è David gudáu ra mènè naze'dènú lè'i'. Perè guetèshtildi sagradè niè-tiquè bèshuzi ráuhin. Naprovidè gau cualquier mènè.

⁵ Guagla'guè guni'i Jesús:

—Nahia nguii nabèshe'ldè Dios lu gué'dchiliu. Napa derechè guèribé'ahia pè cusè gunè ra mènè dzè descansè.

Tubi nguii nagubidchi tubi guiá'ai'

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Guzac stubi dzè narzi'i ldu'u mènè guaté Jesús iá-du'u. Quèglua'a mè diza'què lu ra mènè. Ndè zuga'a tubi nguii nagubidchi guiá'ai' ladè ldi.

⁷ Ra mèsè shtë lèy con ra fariseo quègl'da'chi rall lè'è mè parè guèna' rall nia pè gunè mè dzè narzi'i ldu'u mènè. Quègl'da'chi rall nia zunèac mè parè guèdzèllè rall mudè parè pè gunènú rall lè'è mè. ⁸ Perè Jesús gac bè'a pè llgabè quèhunè rall. Iurní guni'i mè lu nguii nagubidchi guiá'ai':

—Gude'e ndè'è nu guasuldí guèláu.

Lè'è nguii ni guasuldill. Guzull catè guni'i mè. ⁹ Iurní guni'i Jesús lu ra nazuga'a:

—Rna'bè di'dza tubi cusè. ¿Pè rni'i lèy shtë hia'a?

¿Gunè nguii bien u gunè nguii mal dzè descansè?

¿Zúnèll rumèdi nguii u zèsá'nèll gati nguii?

¹⁰ Iurní Jesús gubi'a lu grè ra mènè nabèdèa nga'li.

Guni'i mè lu nguii:

—Bèldí guiá'al.

Lueguè bèldí guiá'ai'. Lueguè bèáquèll. ¹¹ Ra fariseo nu ra mèsè nalè bèldé rall. Iurní guzublú rall guèna'bè di'dzè lu sa' rall pè gunè rall con Jesús.

Bè'nè Jesús nombrar chi'bè chupè shini gusè'dè mè

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² La'ni ra dzè ni Jesús zia'a lu dani parè guadi'dzènúhi' Dios. Gua'a gue'lè biadi'dzènúhi' Dios.

¹³ Iurná brègue'lè guna'bè mè ra shini gusè'dè mè.

Bè'nè mè nombrar chi'bè chupè mènè parè gac rall poshtë shtènè mè. ¹⁴ Ndè'è na lè ra poshtë: primèrè poshtë lè Simón nu bèdè'è mè stubi léhi', bèruléhi' Pedro. En seguidè na Andrés, bèchi Simón. Nanú Jacobo,

nu Juan nu Felipe nu Bartolomé, ¹⁵ nu Mateo nu Tomás nu Jacobo. Jacobo na shini Alfeo. Nu bèn'nè Jesús nombrar Simón nanapè llèru'bè ánimo parè lèy. ¹⁶ Nu nanú Judas, shini Jacobo con stubi Judas nabèrulè Iscariote, el què nabèn'nè intriegu lè'è Jesús.

Jesús bèlua'a zihani mènè

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesús con ra shini gusè'dè mè, bietè rai' lu dani. Cabezè rai' lu lumè shtë dani con zihani narianaldè lè'è mè. Nu ze'dè mènè zihani de Judea nu Jerusalén nu ze'dè rall regiuni shtë Tiro nu Sidón naqué rua' nisè ru'bè. Bèdchini rall parè guèquè diaguè rall shti'dzè Jesús, nu parè gunè mè rumèdi ra galguidzè shtë rall. ¹⁸ Nu ra nanapè mèdzabè fier la'ni ldu'i, bèac rall. ¹⁹ Grè mènè rac shtu'u rall guèga'ldè rall shabè mè parè guèac rall. Bènèac mè narac ll'u'u con pudèrè shtënè mè.

Ra naguèquitè ldu'u nu ra nadè guèquítèdi'i ldu'i

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Iurní Jesús gubi'a lu shini gusè'dè mè, nu guní'i': —Dichusè tè, adè nàpèdi'i tè zihani cusè shtë guédchiliu perè rribè'a Dios lè'è tè; tsutè tè lugar catè na mè Rëy.

²¹ 'Dichusè tè, napè tè nicidá la'ni ldu'u tè iurne'. Gunè tè recibir lo què narqui'ni tè.

'Dichusè tè, lè'è tè naru'nè iurne'. Guèquitè ldu'u tè.

²² 'Dichusè tè iurè rna zá'quèdi'i mènè lu tè, nu iurè rgu rall lè'è tè íadu'u, iurè rushtíá rall guèc tè, nu iurè guèni'i mènè na tè cusè mal. Gunè rall grè nd'è purquè na tè shmèna, nguiu nabèshe'ldè Dios lu guédchiliu. ²³ Gulè bèquitè ldu'u tè nu gulè bèchesè tantè rquitè ldu'u tè dzè naguèni'i mènè cuntrè lè'è tè. Zni ra shtadè guèlú rall bè'nè rall cuntrè ra nabiadi'dzè shti'dzè Dios guahietè. Gulè bèquitè ldu'u tè purquè napè mè tubi premi ru'bè gube'e parè lè'è tè.

²⁴ 'Perè rnia'a lu ra ricu, prubi de lè'è tè purquè hia napè tè grè lo què narsèquitè ldu'u tè.

²⁵ 'Nu rnia'a lu tè nanapè grè lo què narac shtu'u tè. Prubi de lè'è tè purquè guèdchini tiempè guèa'nè tè sin què adè pè nàpèdi'i tè.

'Nu rnia'a lu tè nabèquitè ldu'i guédchiliu. Prubi de lè'è tè purquè despuèsè gu'nè tè nu cushtíá tè.

²⁶ 'Nu rnia'a lu tè nanapè gustè iurè lè'è mè mènè rni'i bien de lè'è tè. Prubi de lè'è tè purquè na tè ziquè shtadè guèlú tè. Shtadè guèlú tè guni'i rall bien de nguiu bishi naguni'i na rall siervè shtë Dios.

Jesús guni'i: "Gulè gac shtu'u enemigu shtënè tè"

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Guagla'guè guni'i Jesús:

—Rnia'a lu tè nabini shti'dza, gulè gac shtu'u ra narldènú lè'è tè. Gulè bè'nè bien lu contrari shtë tè.

²⁸ Gulè guni'i bien lu narni'i guidzè guèc tè. Gulè gna'bè lu Dios por el què narushtíá guèc tè. ²⁹ Si talè chu cubè lul, adè rúnèdi'il ziquè bè'nèll; más bien bèd'è lè'è cubèll stubi ladè. Si talè chu rquèdu'u

guèdchisú shábèl, bèd'è lè'è lè'èl guèdchisull shmánguèl. ³⁰ Gulè bèd'è naca'a el què narna'bè lul. Si talè chu rdchisú pè nàpèl, adè guèna'bèdi'il lull parè guèné'ellin. ³¹ Gulè bè'nè tratè sa'l igual ziquè rac shtú'ul gunè rall tratè con lè'èl.

³² 'Si talè rac shtú'ul lè'èsè narac shtu'u lè'èl, ¿pè premi gápèl? purquè ra mènè mal rac shtu'u rall el què narac shtu'u lè'è rall. ³³ Si talè runè tè bien lè'èsè narunè bien con lè'è tè, ¿chu guène'e premi cá'al? purquè ra mènè mal runè rall bien con sa' rall. ³⁴ Si talè rúnèl prèstè dumí lè'èsè ra naguèdchigrè lè'è dumí, ¿chu guène'e premi cá'al? Ra mènè mal runè rall prèstè dumí; quèbezè rall quilli mènè mizmè cantidá dumí. ³⁵ Perè rnia'a lu tè, gulè gac shtu'u ra mènè narunè cuntrè lè'è tè. Gulè bè'nè bien con grè mènè. Gulè bè'nè prèstè aunquè adè guèdchigrèdi'i rall dumí. Si talè quèhunè tè ra cusè ni, gapè tè premi ru'bè nu na tè ziquè shini Dios nacabezè gube'e. Pues Dios rac shtú'ui' ra mènè mal nu quèhunè mè bien con ra mènè nanadè rdé'èdi'i graci lu mè. ³⁶ Gulè bèga'a ldu'u tè ra mènè igual ziquè Shtadè tè rga'a ldu'i' lè'è ra mènè.

Jesús guni'i: "Adè rúnèdi'il juzguè sa'l"

(Mt. 7.1-5)

³⁷ 'Nu rnia'a lu tè, adè rúnèdi'il juzguè sa'l purquè gunè mè juzguè lè'èl igual ziquè quèhúnèl juzguè sa'l. Adè rúnèdi'il condenar mènè, nu Dios gúnèdi'i mè condenar lè'èl. Gulè bè'nè perdunè sa' tè guèdubinú ldu'ul nu Dios gunè mè perdunè lè'è tè. ³⁸ Gulè bèd'è naca'a nabènapèdi'i, iurní gunè Dios igual con lè'è tè. Guène'e mè medidè completè hashtë guèqui'chi mèhin, hashtë guèni'bi mèhin, hashtë guèrè'tsin, guène'e mè ca'a tè. Medidè nardé'èl mizmè medidè gúnèl recibir.

³⁹ Iurní guni'i Jesús tubi comparaciuni:

—¿Gu rac guésè ciegu stubi ciegu? Guèrupè rall ldaguè rall la'ni guèru. ⁴⁰ Tubi narsè'dè lu mèsè shténèll, nád'i'ill más mè ru'bè què mèsè shténèll, perè iurè tsalú studi shténèll, iurní gáquèll ziquè mèsè shténèll. Gulè guná bien guadè guèlua'a lè'è tè.

⁴¹ ¿Pèzielú guèni'il lu sa'l nanú tubi gui'lli la'ni slull nu iurní nanú tubi trunquè la'ni slul? ⁴² ¿Lla guèni'il lu sa'l: "Amigu, bène'e sí guèdchisúa gui'lli nananú la'ni slul"? Perè lè'èl rnádi'il trunquè la'ni slul. Lè'èl nal falsè; gulú primèrè trunquè nananú la'ni slul, iurní gac guènal bi-en parè cul gui'lli la'ni slul sa'l.

Ra nashi naqué lu hiaguè rlua'a pè clasè hiaguè

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Guagla'guè guni'i Jesús:

—Nané mieti hiaguè za'què rné'edi'in nashi mal, nu hiaguè mal rné'edi'in nashi za'què. ⁴⁴ Ra nashi naqué lu hiaguè rlua'a pè clasè hiaguè nahin. Adè tsagl'i'idi'i ra mènè nashi higu lu hiaguè guitsè nu adè guèsiétèdi'i ra mènè uvè lu hiaguè guitsè. ⁴⁵ Tubi mè za'què ruadi'dzè cusè za'què purquè nabènè na ldu'u mènè ni. Perè tubi mènè mal ruadí'dzèll cusè nadè rl-

lu'idi'i purquë lë'ësë mal nanú la'ni ldu'ull. Lo quë nananú la'ni ldu'u mënë ruadi'dzë rall.

Comparaciuni shtë chupë nabëza'a hiu'u

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ Guagla'guë guni'i Jesús lu ra mënë:

—Rni'i të nahia el quë narnibë'a lë'ë të ziquë shtadë të perë rúnëdi'i të cumplir shti'dza. ⁴⁷ Iurní guënia'a lu të lla na el quë naguidë rini shti'dza nu rúnëll cumplir shti'dza. ⁴⁸ Nall ziquë tubi nguiu narza'a tubi hiu'u. Gudánill guetë catë naguëdchi guiu'u. Bëzá'all hiu'u lu cimientë shtë guë'ë. Iurë lë'ë nisë guaru'bë nu bédë'ë nisë hashtë guë'a' hiu'u, perë ni adë bënë'bidì'i hiu'u purquë zubë hiu'u lu guë'ë. ⁴⁹ Perë el quë narini shti'dza perë rúnëdi'ill cuendë, na ziquë tubi nguiu narza'a tubi hiu'u lu iu'lli perë nídi'i cimientë shtë hi-u'u. Iurë guaru'bë nisë nu bédë'ë nisë hashtë guë'a' hi-u'u, gurëhin lueguë. Completamente gualúhin sin ni tubi adë bënë'nëdi'i.

Jesús bënëac tubi narunë sirvë lidchi më rumanë

(Mt. 8.5-13)

7 Iurní gualú biadi'dzë më lu ra mënë, bëabrí më Capernaum. ² Ndë guquërelde tubi capitán më rumanë narnibë'a tubi gahiu'a suldadë. Nápëll tubi muzë narac llu'u hashtë hia rlullë muzë. Lë'ë më rumanë nalé rac shtú'ull muzë shténëll. ³ Iurë bini capitán lo quë nabë'në Jesús, bëshé'ldëll bældá më gushë israelitë parë tsaglli'i rall lë'ë Jesús; guidë më nu gunë më rumëdi muzë narac llu'u. ⁴ Ra më gushë bédchini rall catë nanú Jesús nu guagla'guë bënë'në rall ruëguë lu më. Guni'i rall:

—El quë nabëshé'ldë lë'ë na'a lul, runë tucarë gúnëll favurë narac shtú'ull. ⁵ Rac shtú'ull ra më israelitë; bëzá'all con dumí shténëll íadu'u shtënë na'a.

⁶ Guanú Jesús lë'ë rall lidchi capitán. Iurë hia ziagdchini rall hiu'u shtë capitán, bëshé'ldë capitán bældá amigu shténëll. Guni'i rall lu Jesús shti'dzë capitán:

—Dadë, tsutédi'ill lidcha purquë më ru'bë nal. Na adë chu nádía'a. ⁷ Adë rúnëdi'i tucara guënia'a lul, por ni bëshé'lda guidë guëlli'i ra mënë lë'ël. Rialdí ldua'a sulamëntë guëni'ill tubi di'dzë, guëac shmuza. ⁸ Na runa lo quë narni'i ra narnibë'a na. Nu napa suldadë narunë narnibë'ahia. Iurë guepia lu túbill, tsall; rzu'bë diáguëll shti'dza. Nu iurë guënia'a lu stúbill, guídëll; lueguë rzu'bë diáguëll shti'dza. Iurë guëni'bë'ahia lu muzë gúnëll dchi'ni, lueguë rzu'bë diáguëll shti'dza.

⁹ Iurë bini Jesús shti'dzë capitán, guasé ldu'u më tantë gualdí ldu'u capitán. Bédchigré lu më; gubi'a më lu mënë nazianaldë lë'ë më; guni'i më lu rall:

—Guldía, ni tubi israelitë adë rialdídi'i ldu'u rall na cumë ziquë rialdí ldu'u capitán rë'.

¹⁰ Iurë bëabrí ra amigu shtë capitán lídchill, guná rall lu muzë. Hia lë'ë muzë bëac.

Jesús bældishtë tubi tégulë shini na'a viudë

¹¹ Iurní Jesús zia'a parë guë'dchi nalé Naín. Ra shini gusë'dë më con zihani mënë, bënë'në rai' compañi lë'ë më. ¹² Iurë ziagdchini rai' cerquë rua' guë'dchi, bédza-'guëllú rai' ra mënë naziaca'chi tubi tégulë. Tégulë ni na tubsë shini lu shní'ai', nu shní'ai' náhi' viudë. Zihani mënë shtë guë'dchi, bënë'në rall compañi parë ziaca'chi rall tégulë. ¹³ Guná Jesús lu viudë. Bëga'a ldu'u më lë'ëll; guni'i më lull:

—Adë rú'nëdi'ill.

¹⁴ Iurní Jesús guabi'guë nu bédchi'bë guia'a më guëc cajón. Hia nanua'a lë'ë tégulë guzudchí. Jesús guni'i lu tégulë:

—Lé'ël, na rnia'a lul, guashtë nga'li.

¹⁵ Lueguë lë'ë tégulë guashtë nu guzubë l'dill. Guzublú ruadí'dzëll. Iurní Jesús bédë'ë lë'ë nguiu ni lu shni'a nguiu. ¹⁶ Grë mënë guná gubani nguiu ni; bédzëguë' ldu'u rall. Guzublú guni'i rall:

—Llëru'bë na pudërë shtë Dios. Hia bédchini tubi më ru'bë naruadi'dzë shti'dzë Dios entrë lë'ë hia'a.

Nu guni'i rall:

—Bëagná ldu'u Dios shti'dzë më; bidë guëdchini më con lë'ë hia'a.

¹⁷ Por guëdubi nezë nu hashtë grë lugar shtë Judea, guni'i ra mënë lu sa' rall bældishtë Jesús tubi tégulë.

Juan Bautista bëshé'ldë chupë mënë lu Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Bini Juan lo quë nabë'në Jesús purquë ra nazianaldë lë'ë Juan biadi'dzë rall lu Juan. Iurní gu-na'bë Juan chupë shmëni'. ¹⁹ Bëshé'ldë Juan lë'ë rai' lu Dadë Jesús parë tsagna'bë di'dzë rai' si talë lë'ë më na el quë nanapë quë guëdchini, lë Cristo, u cuezë mënë stubi më naguëdchini. ²⁰ Bédchini rai' catë nanú Jesús. Guni'i rai' lu më:

—Juan Bautista bëshé'ldë lë'ë na'a parë guëna'bë di'dzë na'a, ¿pë lë'ël nal el quë nanapë quë guëdchini, Cristo, u guëbezë na'a stúbi'?

²¹ Mizmë iurë nabédchini ra shmënë Juan, bënëac Jesús zihani mënë narac llu'u de grë clasë galguidzë nu guë'dzu. Bëgú më mēdzabë nananú la'ni ldu'u mënë. Bënëac më zihani ciegu. ²² Iurní guni'i Jesús lu shmënë Juan:

—Gulë tsagni'i lu Juan lo quë nanguná të nu lo quë nabini të. Gulë guni'i lúhi' con pudërë shtëna bëac ra ciegu. Ra cujë bëac za'quë guëa' rall. Ra narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi', bëac rall. Ra naná cue'të bëac diaguë rall. Ra tégulë gubani rall con pudërë shtëna. Ra mënë prubi rini rall diza'quë shtë Dios. ²³ Rquitë ldu'u ra mënë, el quë natsagla'guë tsaldí ldu'i shti'dza.

²⁴ Iurë ra shmënë Juan zia'a, Jesús guzublú guni'i' lu ra mënë shcuendë Juan:

—¿Chu guagbi'a të lúhi' rua' guë'gu Jordán? ¿Pë guná të tubi nguiu fuertë u tubi nguiu ziquë gui'lli narni'bi mbë? ²⁵ ¿Chu guagbi'a të lúhi'? Adë gunádi'i të tubi nguiu nanacu con lari za'quë. Bien nané të ra nanacu lari chulë, ra nabani con galëljë, quërelde rall

lidchi ra rëy. ²⁶ ¿Lla na nguiu naguagbi'a të lúhi'? ¿Gu náhi' ziquë tubi nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë? Rnia'a lu të Juan napë más llëru'bë dchi'ni quë ra mënë naquërdë guahietë. ²⁷ Ra Sagradas Escrituras rni'i shcuendë Juan:

Rshe'lda el quë narni'i por na delantë lul parë gúni' preparar nezë delantë lul.

²⁸ Rnia'a lu të entrë grë ra mënë nabiadi'dzë shti'dzë Dios lu ra mënë shtë gué'dchiliu, ni tubi rall na rall más më naru'bë quë Juan Bautista. Perë guná, el quë natsuté shnezë Dios catë rribë'a më, aunquë nádi'i më naru'bë, nápëll más dchi'ni llëru'bë quë Juan.

²⁹ Ra mënë nabëchu'bë nisë Juan nu ra narunë cubrë impuestë nabëchu'bë nisë Juan, iurë bini rall shti'dzë Juan, guni'i rall bënë nu justë na Dios. ³⁰ Perë ra më religiusë fariseo nu ra mësë narlu'a lëy, gunédi'i rall ni-achu'bë nisë Juan lë'ë rall. Bëquë guia'a rall voluntá shtë Dios parë mizmë lë'ë rall. ³¹ Jesús guni'i lu rall:

—Rnia'a lu të, ¿lla na ra mënë shtë timpë ne'? ³² Na rall ziquë llguë'në. Rzubë llguë'në; rguité rall lu llguë'a. Rushtiá rall lu sa' rall; rni'i rall: "Bëdi'ldi na'a musiquë shtë sa'a perë adë nédi'i të guëgui'i të. Bëdi'ldi na'a marchë shtë tégulë perë adë b'nidi'i të. Ni tubi cusë rëuu'di'i ldu'u të." ³³ Bidë guëni'i Juan lu të. Adë gudáudi'i Juan guetështildi nu bi'di'i vini, perë lë'ë të guni'i të nápi' tubi mëdzabë la'ni ldú'i'. ³⁴ Iurní bédchinia, nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu; rauha lu laní, nu ruha vini, perë rni'i të rau sha'ta. Rni'i të ruha zili vini. Rni'i të nahia amigu shtënë ra pécadurë. Amigu shtënë ra narunë cubrë impuestë, rni'i të. ³⁵ Manërë nacanihunë Dios na ziquë llni; rlua'ain la'ni vidë shtë ra naná sabi de verdá.

Jesús gua lidchi Simón naná fariseo

³⁶ Tubi fariseo lë Simón bé'nëll invitar lë'ë Jesús parë tsa më lídchill të gaunú më lë'ëll. Jesús gua lídchill nu guzubë më lu mellë. ³⁷ Iurní bédchini tubi na'a nanapë zihani nguiu. Quërdë na'a lu mizmë guë'dchi. Iurë bini na'a lë'ë Jesús ziatá lidchi fariseo, bédchininú na'a tubi bétéi naná guë'ë; gadzëhin sèiti nashi. ³⁸ Bëzullibi na'a guëa' Jesús catë cabezë më. Bi'ni na'a nu guzublú radzë guëa' më con nisë narru'u slu na'a. Lueguë bëshá na'a guitsë guëc na'a guëa' më parë guëbidchi guëa' më. ³⁹ Iurë guná Simón lo quë nabë'në na'a, bé'nëll llgabë: "Si talë lë'ë nguiu nabëna invitar lidcha, na tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios, niadé'ëi' cuendë pë clasë na'a na el quë nabëdchini lúhi'. Nall tubi na'a nanapë zihani duldë." ⁴⁰ Iurní guni'i Jesús lu Simón:

—Moni, rac shtua'a guënia'a lul.

Guni'i Simón:

—Mësë, ¿pë rac shtú'ul guëni'il lua?

⁴¹ Jesús guni'i:

—Guc chupë nguiu nazë'bi dumí lu nargudini. Túbill naze'bi ga'i gahiu'a bëllë bédchichi. Stúbill naze'bi cincuenta bëllë bédchichi. ⁴² Perë ni tubi de lë'ë rall nápëdi'i rall dumí parë quilli rall. Lë'ë nargudini bé'nëll perdunë guërupë rall.

'Guna'bë di'dza lul, Moni, ¿guadë de lë'ë rall rac shtu'u más lë'ë nargudini dumí?

⁴³ Simón bëquebi:

—Lluá'ahia el quë narze'bi más llëru'bë dumí rac shtú'ull más lë'ë nargudini dumí.

Guni'i Jesús iurní:

—Guldil, zni nahin.

⁴⁴ Iurní lë'ë Jesús guná lu na'a nu guni'i më lu Simón:

—Hia gunal lla bënë na'a rë'. Gutëa lídchil.

Bënë'edi'il nisë parë tsati guëahia ziquë na custumbrë, perë lë'ë na'a rë' bëga'dzë guëahia con nisë narru'u slúhi. Nu bëcuë'dchill guëahia con guitsë guëquëll.

⁴⁵ Adë bëtsagraua'dí'ill guiahia ziquë na custumbrë, perë na'a rë' dizdë iurë bédchinia, adë rbézëdi'i rtsagraua' na'a guëahia. ⁴⁶ Nu adë bëtiá'adi'il sèiti nashi guëca, perë na'a rë' bëtiá'all sèiti nashi guëahia. ⁴⁷ Rnia'a lul de quë duldë zihani shtënëll naperdunë; por ni nalé rac shtú'ull na. Perë el quë naguc perdunë du'pë, du'psë rac shtú'ull na.

⁴⁸ Iurní guni'i Jesús lu na'a:

—Duldë nabé'nëll hia bëna perdunë.

⁴⁹ Ra invitadë nazúbëga'a con Jesús, guzublú rni'i lu sa' rall:

—¿Chu rní'ill nall? Rní'ill nápëll pudërë gúnëll perdunë duldë shtë mënë.

⁵⁰ Perë Jesús guni'i lu na'a:

—Hia nasalvárëll purquë gualdí ldú'ul na. Bëagzé con bien.

Ra na'a nabë'në compa'ni lë'ë Jesús

8 Despuësë de ni, lë'ë Jesús zia'a zihani guë'dchi nu ranchi parë guadi'dzë më diza'quë shtë Dios lla tsutë mënë shnezë Dios. Ra chi'bë chupë poshtë guanaldë rai' lë'ë Jesús. ² Nu ra na'a zianaldë rall Jesús; antsë bënëac Jesús lë'ë rall narac lluu'u. Gulú më mëdzabë la'ni ldu'u ra nanapë mëdzabë. Entrë lë'ë rall zianaldë María Magdalena nabëru'u gadchi mëdzabë la'ni ldú'i'. ³ Nu zianaldë Juana, tse'lë Chuza naná encargadë gapë lidchi Herodes. Nu zianaldë Susana con zihániru'u na'a nabëdë'ë dumí shtë rall parë el quë narqui'ni Jesús nu ra shini gusë'dë më.

Comparaciuni shtë nartë'tsë bë'dchi

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Bëdëa zihani mënë lu Jesús. Bédchini ra mënë de grë ladë. Guni'i më tubi comparaciuni lu rall:

⁵ —Tubi nguiu guagtë'tsë bë'dchi lachi. Du'pë bë'dchi gulaguë lu nezë. Nga'li bëlú mënë guëquin. Iurní bédchini ra ma'ñi; gudáu ma'ñi bë'dchi. ⁶ Stubi tantë bë'dchi gulaguë lu guiu'u guë'ë. Iurë lë'ë bë'dchi gut-sélú, lueguë gubidchi plantë purquë du'pë shcupë nanú. ⁷ Stubi tantë bë'dchi gulaguë ladi gui'lli guitsë. Gualdani bë'dchi perë guni gui'lli guitsë guëquin.

⁸ Perë stubi partë bë'dchi gulaguë lu guiu'u za'quë. Gualdanin. Guarubín nu bédë'ëin cusechë hashtë tubi gahiu'a por tubin.

Iurní Jesús guni'i fuertë:

—Si talë rac shtú'ul tsasël, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

Guni'i Jesús pëzielú guni'i më ra comparaciuni
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹Iurní ra shini gusë'dë më guna'bë di'dzë rai' pë runë cuntienë comparaciuni rë'. ¹⁰Guni'i më:

—Rnia'a lu të, Dios bë'në favurë parë tsasë të lla rnibë'a më ziquë Rëy. Antsë guasédi'i mënë ra cusë ni. Ra mënë nanédi'i tsasë shti'dza, na rnia'a lu rall con comparaciuni të rna rall perë adë riasédi'i rall. Rini rall perë adë rdë'edi'i rall cuendë pë runë cuntienë ra comparaciuni.

Jesús biadi'dzë pë runë cuntienë comparaciuni shtë bë'dchi
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹'Guënia'a lu të pë runë cuntienë comparaciuni nartë'tsë bë'dchi. Ra bë'dchi na ziquë shti'dzë Dios. ¹²Tubi tantë bë'dchi nagulaguë lu nezë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios perë ridë mëdzabë, rdchisull shti'dzë Dios ldu'u ra mënë parë adë tsaldídi'i ldu'u mënë parë gáquëdi'i salvar rall. ¹³Ra bë'dchi nagulaguë ladi guë'ë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios nu rca'a rallin con gustë. Ziquë plantë nanapë du'pë lu'chi rialdí ldu'u rall por du'pë tiempë, perë iurë ridë tubi prëbë, rni'i guidzë mënë guëc rall, iurní rsa'në rall shti'dzë Dios. ¹⁴Ra bë'dchi nagulaguë la'ni gui'lli guitsë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios nu rianaldë rall nezë shtë më, perë por tantë llgabë shtë dchi'ni, lla guëbani rall, nu rzebi ldu'u rall gapë rall zihani dumí, nu por mal deseó nananú la'ni ldu'u rall, hia iurní rte'ein shti'dzë Dios la'ni ldu'u rall. Iurní na rall ziquë tubi plantë nadë rné'edi'i nashi. ¹⁵Perë bë'dchi nagulaguë lu guiu'u za'quë, na ziquë mënë narini shti'dzë Dios. Con guëdubinú ldu'u rall rialdí ldu'u rall. Rdë'ë rall cuendë shti'dzë më. Na rall më pacënci. Na rall ziquë tubi plantë nariagla'guë rdë'ë nashi za'quë.

Comparaciuni shtë lintërnë
(Mr. 4.21-25)

¹⁶'Ni tubi mënë guësëu'ldë llni la'ni lintërnë nu lueguë guëtá'ull con tubi tēpë u guëzullin guëa' camë, sino quë guia'a zubin parë el quë natsuté la'ni hiu'u guëzianí. ¹⁷Grë lo quë naga'chi lu ra mënë iurne', napë quë guëru'u lu llni parë tsasë mieti.

¹⁸'Si talë guëquë diaguë të bien, guëne'e Dios más llni; perë si talë rúnédi'il cuendë shti'dza, guëdchisú më llni narní'il nápël.

Shni'a Jesús nu ra béchi'
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Iurní lë'ë shni'a Jesús con béchi', bédchini rai' catë cabezë më, perë gúquëdi'i niabi'guë rai' lu më por tantë zihani mënë. ²⁰Tubi mënë guanú rsunë lu Jesús. Guní'ill:

—Lë'ë shní'al nu ra béchil zuga'a tēchi fuërë. Rac shtu'u guadi'dzënú rai' lë'ël.

²¹Perë Jesús repi:

—Ra narquë diaguë shti'dzë Dios nu runë rall cumplir narni'i më, ni na ra shní'ahia, ni na ra bëcha.

Jesús bëcuc'dchí nisë ru'bë
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²²Tubi dzë guatë Jesús la'ni barcu con ra shini gusë'dë më nu guni'i më lu rai':

—Cha guia hia'a stubi ladë rua' nisë.

Iurní zia'a rai'. ²³Mientras ziazú rai' lu nisë, Jesús gutëga'si. Iurní bédchini tubi mbë dushë lu nisë. Guatë nisë la'ni barcu hashtë mërë né'azë barcu la'ni nisë. ²⁴Lueguë guacua'ñi rai' lë'ë Jesús nu guni'i rai':

—Mësë, Mësë, aquë zati hia'a iurne'.

Iurní Jesús guashtë. Gunibé'ai' lu mbë nu nisë parë cuedchí nisë. Iurní lueguë gurëdchí nisë. ²⁵Iurní guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë më:

—¿Pë hia adë rialdídi'i ldu'u të Dios?

Iurní bédzëbë rai' nu bédzëguë' ldu'u rai'. Guni'i lu sa' rai':

—¿Chull më rë'? tantë pudërë nápí'. Rzu'bë diaguë mbë nu nisë shti'dzi'.

Tubi më gadareno nanapë mëdzabë la'ni ldú'ull
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶Bédchini rai' stubi ladë nisë ru'bë, ladzë ra më gadareno. Galilea naquë stubi ladë rua' nisë ru'bë.

²⁷Bédchini rai' rua' guiu'u. Bëru'u më la'ni barcu. Lueguë guabi'guë tubi nguiu shtë guë'dchi gadareno lu Jesús. Por zihani izë rácuci'ill lari nu adë nídi'i lídchill sino quë guquërdëll la'ni cuevë catë rga'chi ra tégulë. Nguiu ni napë zihani mëdzabë fier la'ni ldú'ull. ²⁸Iurë guall lu Jesús, bëzullíbill lu më. Gurushtiall. Guní'ill fuertë lu Jesús:

—¿Pë nápël con na? Jesús. Lë'ël nal shini Dios nacabezë gube'e. Runa ruëguë lul adë guëtia'adi'il na lu gui'i shtë cashtigu.

²⁹Zni guní'ill purquë más antsë Jesús gunibë'a lë'ë ra mëdzabë fier parë guëru'u rall de lë'ë nguiu. Vidë shtë nguiu ni guc zndë'ë; zihani vueltë lë'ë mëdzabë guna'zi lë'ë nguiu ni. Lë'ë ra mënë bëldi'bi guiá'all nu guëa'll con cadënë parë gac segurë nguiu ni, perë lë'ëll bëchúguëll cadënë. Lë'ë mëdzabë bësëllu'në lë'ëll tubi lugar catë nídi'i mënë. ³⁰Jesús guna'bë di'dzë lull:

—¿Chu lë'?

Lë'ëll bëquebi:

—Lëhia Chupe Mili. Zihani na na'a.

Zni guní'ill purquë zihani mëdzabë gutë la'ni ldú'ull. ³¹Ra mëdzabë bë'në ruëguë lu më parë adë guëni'bë'adi'i më lë'ë rall tsa rall gabildi. ³²Tiempë ni nanú zihani guchi lu lumë shtë dani. Quëháu ra ma. Lë'ë ra mëdzabë bë'në ruëguë lu Jesús tsa rall la'ni ldu'u ra guchi. Bédë'ë më permisi. ³³Iurní bëru'u ra mëdzabë la'ni ldu'u nguiu. Bëu' rall la'ni ldu'u guchi. Iurní bëllu'në ra ma catë naquë tubi nisë ru'bë. Guzutu'u ra ma hashtë guetë la'ni nisë. Nga'li gualú ra ma.

³⁴ Ra narapë guchi iurë guná rall pë guc, guagllu'në rall hashtë guë'dchi. Biadi'dzë rall lu ra mënë naquërelde guë'dchi nu lu ra mënë nananú lachi pë guc con ra guchi. ³⁵ Ra mënë guagbi'a rall nia'a pë guc. Nu bédchini rall catë nanú Jesús. Guná rall lu nguiu nananú mēdzabë la'ni ldu'i'. Zúbëll cula'ni Jesús. Nácull lari nu be'rquë ruadí'dzëll. Bëac za'quë shgábëll. Ra mënë bēdzëguëë' ldu'u rall. ³⁶ Grë na-guná nabë'në Jesús, biadi'dzë rall lla bē'në mē parë bëac nguiu nanapë mēdzabë la'ni ldu'i'. ³⁷ Iurní grë ra mē gadareno, bē'në rall ruëguë lu mē parë guëru'u mē ladzë rall tantë bēdzëbë rall. Iurní Jesús gūe'pi la'ni barcu parë zía'ai' stubi ladë. ³⁸ Lë'ë nguiu nabëru'u mēdzabë la'ni ldu'i', bē'nëll ruëguë lu Jesús parë guëdë'ë mē permisi tsanaldëll lë'ë mē. Perë Jesús gu-nibë'a guëá'nëll lādžëll. Guni'i mē:

³⁹ —Bëabrí lídchil nu biadi'dzë grë lo quë nabë'në Dios con lë'ëll.

Bëagžëll nu biadi'dzëll por guëdubi nezë nu guë'dchi lo quë nabë'në Jesús con lë'ëll.

Naguzac shtsa'pë Jairo nu tubi na'a nabëga'ldë shabë Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Bëabrí mē stubi ladë rua' nisë ru'bë. Ra mënë quëbezë lë'ë mē nu bē'në rall recibir lë'ë mē. Rquitë ldu'u rall. ⁴¹ Iurní bédchini tubi nguiu lë Jairo. Nall tubi jëfë shtë íadu'u. Bëzullíbill lu Jesús. Bē'nëll ruëguë tsa mē lídchill ⁴² purquë Jairo nápëll tubsë shtsá'pëll. Napë ntsa'pë chi'bë chupë izë. Hia rlúllëll. Iurë lë'ë Jesús zi-a'a, mēnë zihani guanaldë rall lë'ë mē hashtë rte'e mēnë lë'ë mē.

⁴³ Nu guanaldë tubi na'a con los de más mēnë; rllë'ë rénëll. Hia guc chi'bë chupë izë rac llú'ull. Ni chu bē'nëdi'i gan nëáquëll. ⁴⁴ Iurní guabi'guë na'a nezë tēchi mē. Bëgá'ldëll rua' shabë mē. Lueguë guležë rēnë nu bëáquëll.

⁴⁵ Iurní Jesús guni'i:

—¿Chu bëga'ldë shaba?

Grë mēnë guni'i:

—Ni túbidi'i.

Iurní guni'i Pedro:

—Mësë, ra mēnë zihani quëgte'e rall lë'ëll, nu cagsini rall lë'ëll.

⁴⁶ Perë Jesús guni'i:

—Entrë de lë'ë tē nanú tubi nabëga'ldë shaba, purquë guc bé'ahia tubi mēnë bëáquëll con pudërë shtëna.

⁴⁷ Lë'ë na'a guc bé'all adë nídi'i mudë gaquin na-ga'chi. Iurní bédchínill nu rchí'chill nu bëzullíbill lu mē. Guní'ill delantë lu grë mēnë pëzielú bëgá'ldëll shabë mē. Guní'ill lueguë bëáquëll. ⁴⁸ Iurní Jesús guni'i lull:

—Nanë, bëáquëll purquë rialdí ldu'ul na. Bëagžë con bien.

⁴⁹ Nianá quëadi'dzë Jesús, bédchini tubi mēnë nabëru'u lidchi Jairo. Guní'ill lu Jairo:

—Hia lë'ë shtsá'pëll gualú guti. Adë rsiú'bëdi'il más lë'ë mē.

⁵⁰ Iurë bini Jesús pë guni'i nguiu ni, guni'i mē lu Jairo: —Adë rdzëbëdi'il. Guagla'guë tsaldí ldu'ul na. Lë'ë shtsá'pëll guëáquëll.

⁵¹ Iurë guaté Jesús lidchi Jairo, gunédi'i mē chu niuté catë naga'a tēgulë; sulë Pedro nu Juan con shtadë nu shni'a ntsa'pë guanú mē.

⁵² Grë mēnë bi'ni nu bē'në rall ruidë por lë'ë tēgulë. Perë Jesús guni'i lu rall:

—Adë rú'nëdi'i tē. Gútid'i ntsa'pë sino naga'si ni'i.

⁵³ Bē'në rall burnë nu rllidchinú rall lë'ë Jesús purquë hia rac bë'a rall tēgulë na ntsa'pë. ⁵⁴ Iurní Jesús guna'zi guia'a tēgulë. Guni'i mē fuertë:

—Ntsa'pë, guashtë nga'li.

⁵⁵ Iurní lueguë bëabrí gubani tēgulë. Guashtë ntsa'pë lueguë. Gunibë'a Jesús tē guëdë'ë rall nagáu ntsa'pë. ⁵⁶ Ra shtadë ni'i guasë ldu'u rall. Perë Jesús gunibë'a ni tubi chu lu guadí'dzëdi'i rall lo quë naguc.

Jesús bëshe'ldë chi'bë chupë poshtë

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Bëtëá Jesús lë'ë chi'bë chupë shini gusë'dë mē nu bēdë'ë mē pudërë parë guëribë'a rai' grë mēdzabë; guëlu' rai' mēdzabë la'ni ldu'u mēnë nu gunëac rai' narac ll'u'u. ² Bëshe'ldë mē lë'ë rai' parë guëni'i rai' lu mēnë bëga'a iurë parë guëribë'a Dios lë'ë rall, nu guni'i mē gunëac rai' grë clasë galguidzë. ³ Guni'i mē:

—Adë pë guá'adi'i tē parë nezë, ni tubi bastunë ni panitë parë quë dumí, ni guetështildi guá'adi'i tē. Gulë bia'a tubsë manguë gacu tē cadë tubi de lë'ë tē.

⁴ Cualquier lidchi mēnë ca guëdchini tē, gulë bëa'në nga'li hashtë guzia'a tē stubi guë'dchi. ⁵ Si talë ca nēdi'i mēnë gunë recibir lë'ë tē, gulë bëru'u guë'dchi ni. Iurní guëdchibë tē gushëguu'u guëa' tē cumë ziqhtë tubi sēñi de quë adë gualdídi'i ldu'u rall diza'quë shtë Dios.

⁶ Bëru'u rai'. Gua rai' por guëdubi nezë shtë ra guë'dchi. Biadi'dzë rai' diza'quë shtë Dios. Bënëac rai' narac ll'u'u.

Galguti shtë Juan Bautista

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Lë'ë gubernadurë Herodes bini grë lo quë nabë'në Jesús. Bē'nëll tantë llgabë perë adë bēdë'ëdi'ill cuendë chu na Jesús. Bëldá mēnë guni'i Jesús na Juan Bautista naguashtë ladi ra tēgulë. ⁸ Stubi rall guni'i Jesús na tēgulë Elías nagubani stubi. Sëbëldá mēnë guni'i Jesús na tubi nabe'dë guëni'i shti'dzë Dios más guahietë perë guashtëhi' ladi ra tēgulë. ⁹ Herodes guni'i:

—Lëdë lë'ëdi'i Juan ndë purquë na gunibë'ahia guagchuguë ra suldadë guëc Juan. Gúti'. ¿Perë chu na nguiu rë'? Binia zihani cusë ru'bë nabë'nëll.

Herodes guc shtu'u guënnall lu Jesús.

Jesús bēdë'ë nagáu más de ga'i mili mēnë

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Iurë bëabrí ra poshtë, biadi'dzë rai' lu Jesús lo quë nabë'në rai'. Bia'a mē lë'ë rai' tubi lugar catë nídi'i mēnë cerquë rua' guë'dchi Betsaida. ¹¹ Perë iurë bini

ra mënë cabezë më lugar ni, guanaldë rall lë'ë më. Nu Jesús bënë recibir lë'ë rall con gustë. Biadi'dzë më lu rall lla gac salvar rall, nu bënëac më narac ll'u'u.

¹² Bëga'a iurë guna'zi guadze', iurní bédchini ra poshtë lu më. Guni'i rai':

—Gunibë'a lu ra mënë tsa rall guédchi lugar catë nanú mënë. Gau rall nu tsa rall descansë purquë ni tubi mënë quërdëdi' ndë'ë.

¹³ Jesús guni'i iurní:

—Gulë bédë'ë nagáu rall.

Lë'ë ra shini gusë'dë më bëquebi rai':

—Nápa'a gá'isë guetështildi con chupë mbeldë. ¿Ca lu tsasi'i na'a guetështildi gau ra mënë rë'?

¹⁴ Nanú más de ga'i mili nguiu nazuga'a. Jesús guni'i lu ra shini gusë'dë më:

—Gulë guni'i lu ra mënë të subë mënë cadë grupë masiá de cincuenta mënë.

¹⁵ Zni bënë rai'. Guzëbë grë ra mënë. ¹⁶ Iurní Jesús guna'zi ga'i guetështildi con chupë mbeldë. Guná më lu gube'e. Bédë'ë më graci lu Dios. Bëshullë më guetështildi nu belë mbeldë. Bédë'ëi' guetështildi cua'a ra poshtë. Lë'ë rai' guati'dzë rai' guetështildi cua'a ra mënë. ¹⁷ Grë rall gudáu rall hashtë ca lu bielë rall. Iurní ra shini gusë'dë më bëtsadzë chi'bë chupë tēpë ra pedasë nabë'në subrë.

Bëquebi Pedro Jesús náhi' Cristo

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ Tubi dzë gua Jesús lë'ësë më tubi lugar. Quëadi'dzënu më Dios. Iurní bédchini ra shini gusë'dë më lu më. Guna'bë di'dzë Jesús lu rai':

—¿Chu rni'i ra mënë nahia?

¹⁹ Lë'ë rai' bëquebi rai':

—Bëldá ra mënë rni'i nal Juan Bautista. Sëbëldá mënë rni'i nal Elías. Sëbëldá mënë rni'i nal tubi nabadi'dzë shti'dzë Dios más guahietë. Rni'i rall quashtël ladi ra tēgulë.

²⁰ Iurní Jesús guni'i lu rai':

—Lë'ë të, ¿chu rni'i të nahia?

Pedro guni'i:

—Nal Cristo, el quë nagudili Dios parë guënbë'al.

Guni'i Jesús gati më perë despuësë tsashtë më

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30—9.1)

²¹ Jesús gunibë'a ni tubi chu lu guadí'dzëdi' rai' na më Cristo. ²² Guni'i më lu rai':

—Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guédchiliu. Napë quë guëzac zia. Ra bëshuzi ru'bë, ra më gushë shtë iádu'u, nu ra mësë shtë lëy, guëquë guia'a rall na. Quini rall na perë dzë tsunë despuësë, tsashtëa ladi ra tēgulë.

²³ Iurní guni'i më lu grë ra mënë:

—El quë narac shtu'u gáquëll shmëna, napë quë gúnëll renuci prupi deseó shtënëll. Napë quë gáquëll dispuestë gátill por na. Dzë con dzë napë quë tsanáldëll shneza. ²⁴ El quë narac shtu'u gapë vidë shtënëll, guëntill, perë el quë naguënti vidë shtënëll purquë nall shmëna, guëbánill parë siemprë. ²⁵ Adë pë

guëllui'i gunë nguiu gan guëdubi guédchiliu nu despuësë guëntill almë shtënëll. ²⁶ Si talë chu rtu lúhi' por na nu por shti'dza iurne', zni na guëtú lua de lë'ëll iurë lë'ë na guëabría de gube'e. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guédchiliu perë guëdchinuhia con ra ianglë. Guëlua'a llëru'bë llni nu pudërë shtë Dios iurë guëabría. ²⁷ Guldía rnia'a lu të, nanú mënë entrë lë'ë të guëná rall rni'bë'a Dios ziquë rëy; despuësë de ni gati rall.

Jesús guc cambi delantë lu rai'

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Gudëdë shunë dzë; bia'a Jesús Pedro nu Jacobo nu Juan. Ziazú rai' lu dani parë guadi'dzënu Jesús Dios.

²⁹ Iurë biadi'dzënuhi' Dios, guc cambi lu Jesús delantë lu rai'. Shábi' bëac más naquichi hashtë rabtsë'in.

³⁰ Iurní guná rai' chupë nguiu nabadi'dzënu Jesús.

Lë'ë rai' náhi' Moisés nu Elías. ³¹ Nanú rai' la'ni tubi shcahi nanapë llni. Quëadi'dzë rai' lla gati Jesús nu lla guëzac zi më ciudá Jerusalén. ³² Pedro, Jacobo, nu Juan nalé mbëca'ldë guna'zi lë'ë rai', perë guná rai' lu llni. Guná rai' lla guc cambi Jesús. Nu guná rai' lu chupë nguiu nazunú Jesús. ³³ Nianá lë'ë chupë nguiu bësëa'në rai' Jesús, guni'i Pedro lu më:

—Mësë, nabënë dzu hia'a ndë'ë. Guëza'a na'a tsunë ranchi, tubin parë lë'ëll guëquërdël; stubin parë Moisés; stubin parë Elías.

Perë Pedro rac bë'adi'i pë guní'i'. ³⁴ Nianá quëadi'dzë Pedro, bédchini tubi shcahi nabësë'au grë rai'. Bëdzëbë ra shini gusë'dë më iurë lë'ë Moisés nu Elías nanú la'ni shcahi. ³⁵ Iurní bini rai' tubi bë nabëru'u la'ni shcahi. Guni'i bë:

—Ndë'ë lë'ë shinia narac shtua'a; gudilia lë'i'. Gulë bëquë diaguë shti'dzi'.

³⁶ Despuësë gualú guni'i bë, guná rai' lë'ësë Jesús zúga'a. Ra shini gusë'dë më adë biadi'dzëdi' rai' lu sa' rai' por tubi tiempë lo quë nanguná rai' guëc dani.

—Ndë'ë lë'ë shinia narac shtua'a; gudilia lë'i'. Gulë bëquë diaguë shti'dzi'.

³⁶ Despuësë gualú guni'i bë, guná rai' lë'ësë Jesús zúga'a. Ra shini gusë'dë më adë biadi'dzëdi' rai' lu sa' rai' por tubi tiempë lo quë nanguná rai' guëc dani.

Bënëac Jesús tubi ngulë'në; nanú mëdzabë la'ni ldu'i'

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Brëgue'lë stubi dzë bietë rai' lu dani. Iurní zihani mënë bédchini lu Jesús. ³⁸ Ladi ra mënë ze'dë tubi nguiu. Guní'ill fuertë:

—Mësë, bënë favurë, gude'e guëná shinia, pues tubsë ni'i napa. ³⁹ Nanú tubi mëdzabë narguitsuë' lë'ëll. Rdchibi mëdzabë lë'ëll. Rushtiall nu rru'u bëchini rua'll. Rzianë mëdzabë lë'ëll nu iurë zia'a mëdzabë, rdzaguë lla'na. ⁴⁰ Hia bëna ruëguë lu ra shini gusë'dël parë guëgú rai' mëdzabë la'ni ldu'u shinia, perë adë bë'nëdi'i rai' gan.

⁴¹ Jesús guni'i lu ra mënë:

—Lë'ë të mënë nadë rialdídi' ldu'i na, naguëdchi ldu'u të. ¿Hashtë guc guëbezënuhia lë'ë të parë tsaldí ldu'u të? ¿Blac tiempë guca pacënci con lë'ë të? Guaglli'i shínil ndë'ë.

⁴² Iurë guabi'guë ngulë'në, lë'ë mëdzabë bëru'ldë ngulë'në lu guiu'u. Nu bësë'sëll ngulë'në, perë Jesús guni'i guëc mëdzabë fier, nu bënëac më lë'ë llguë'në.

Iurní Jesús bédè'è ngulè'nè guia'a shtádèll. ⁴³ Grè ra mènè bédzèguèè' Idu'u rall por llèru'bè pudèrè shtè Dios.

Stubi vèsè guni'i Jesús Ila gáti'

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Nianá rdzèguèè' Idu'u ra mènè lo què nabè'nè Jesús, guni'i mè lu ra shini gusè'dè mè:

⁴⁴ —Gulè bèquè diaguè nuguènia'a lu tè iurne', nu adè réa'ldèdi'i Idu'u tè shti'dza. Nahia nguiu nabèshe'ldè Dios lu guédchiliu perè gaca intriegu guia'a ra mènè parè quini rall na.

⁴⁵ Perè ra shini gusè'dè mè adè guc bé'adi'i rai' lo què naguni'i Jesús purquè naga'chi na di'dzè ni nu adè guasèdi'i rai' pè runè cuntienè di'dzè shtè Jesús. Nu bédzèbè rai' niana'bè di'dzè rai' lu Jesús pè runè cuntienè lo què naguni'i mè.

Chu na más mè ru'bè

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ra shini gusè'dè mè guzublú quèdildi di'dzè rai' chu na más mè ru'bè entrè lè'è rai'. ⁴⁷ Jesús bédè'è cuendè pè llgabè quèhunè rai' la'ni Idu'u rai'. Iurní bèzú Jesús tubi llguè'nè culá'ni'. ⁴⁸ Guni'i mè lu rai':

—El què naquèhapè tubi llguè'nè ziquè ndè'è purquè rac shtu'u mènè ni na, también na quèhúnèll recibir. Nu mizmè tiempè quèhúnèll recibir el què nabèshe'ldè na. El què quèhunè sirvè lu sáhi' entrè lè'è tè, ni na más mè ru'bè lu Dios.

El què nadè rní'idi'i cuntrè lè'è hia'a, nall favurè de lè'è hia'a

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Iurní Juan guni'i lu Jesús:

—Mèsè, guná na'a tubi nguiu; rgull mèdzabè la'ni Idu'u mènè. Rní'll lèl parè guèribè'all ra mèdzabè. Iurní lè'è na'a gunibè'a na'a lull adè guègúdi'll mèdzabè purquè adè rsènúdi'll lè'è hia'a.

⁵⁰ Perè Jesús guni'i:

—Bédè'è sí, gull mèdzabè la'ni Idu'u mènè. Bien quèhúnèll. El què nadè rní'idi'i cuntrè lè'è hia'a, nall favurè de lè'è hia'a.

Jesús guni'i guèc Jacobo nu Juan

⁵¹ Bèdchini tiempè parè tsepi Jesús gube'e. Zia'a mè nezè parè Jerusalén. Adè bédzèbèdi'i mè. ⁵² Bèshe'ldè mè bèldá nguiu parè tsa rall guè'dchi Samaria. Guagna'bè rai' pusadè parè guèquèrèldè rai'. ⁵³ Perè ra mè guè'dchi shtè Samaria, adè gunèdi'i rall nihunè rall recibir lè'è mè purquè guc bè'a rall zia'a mè nezè parè Jerusalén. ⁵⁴ Iurè Jacobo nu Juan guná rai' nédì'i mènè shtè Samaria gunè rall recibir lè'è Jesús, guni'i rai' lu mè:

—Dadè, çgu rac shtú'ul guèribè'a na'a tè guèdchini gui'i lu gube'e parè tsequi ra mè Samaria ziquè bè'nè Elías guahietè?

⁵⁵ Iurní Jesús bédchigrè lúhi'; guni'i' guèc rai':

—Llgabè narunè tè nádi'i bien. Nahia nguiu nabèshe'ldè Dios lu guédchiliu; rac shtú'udia'a tsa mènè gabildi sino rac shtua'a gac salvar mieti.

⁵⁶ Iurní zia'a rai' stubi guè'dchi.

El què narac shtu'u gáquèll shmènè Jesús

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Iurní ziazú rai' tubi nezè, tubi nguiu guni'i lu Jesús:

—Dadè, sènalda lé'èl ancalè ca tsal.

⁵⁸ Guni'i Jesús lull:

—Ra ma lachi napè catè rga'si ma. Ra ma'ñi napè bèche'zè shtè ma lu hiaguè. Perè na nápèdia'a lidcha ca rga'sia. Nahia nguiu nabèshe'ldè Dios lu guédchiliu.

⁵⁹ Iurní Jesús guni'i lu stubi nguiu:

—Gude'e naldè na ziquè shmèna.

Perè guni'i nguiu ni:

—Nia Dadè, perè bène'e permisi despuèsè de gati shtada, iurní sènalda lé'èl.

⁶⁰ Jesús repi lull:

—Nanú mènè nadè rialdídi'i Idu'u rai' shti'dza parè guèca'chi rall ra tègulè. Lé'èl lueguè biadi'dzè lu ra mènè Ila mudè gac salvar rall.

⁶¹ Iurní stubi nguiu guni'i lu Jesús:

—Dadè, sènalda lé'èl perè runa ruèguè lul, bène'e permisi tsahia lidcha primèrè, guna despedir shfamilia.

⁶² Jesús guni'i lull:

—El què naná ziquè naraa'nè lachi perè rbí'all nezè téchill, adè rlluí'idi'll parè tsutèll catè rribè'a Dios. Adè chu guèni'idi'i nguiu ni nall shmèna.

Bèshe'ldè Jesús setenta shmènè mè

10 Gudèdè stubi tiempè; iurní gudili Dadè Jesús setenta nguiu. Bèshe'ldè mè lè'è rai' lu grè ra guè'dchi catè rac shtu'u mè tsa mè despuèsè. Chupè nguiu bèshe'ldè mè tubi ladè. Chupè nguiu bèshe'ldè mè stubi ladè. Grè rai' gua. ² Guni'i mè lu rall:

—Ra mènè shtè guédchiliu na ziquè lachi con ganza'què perè du'psè na el què narunè dchi'ni. Por ni gulè guna'bè lu Dios guèshe'ldè mè más nagunè dchi'ni.

³ Gulè gua. Rshe'lda lè'è tè ziquè lli'li lu ra ma dushè; mènè humildè entrè mènè dzabè. ⁴ Adè guá'adi'i tè bèdu shtè dumí. Adè guá'adi'i tè bèdu lari. Adè guá'adi'i tè rachi. Adè gac ldè'è tè lu nezè parè guadi'dzènú tè mènè. ⁵ Iurè guèdchini tè lidchi mènè, gulè bè'nè saludar ra mènè. Gulè guni'i lu rall: “Gulè bè'nè recibir bendición shtè Dios”. ⁶ Si talè quèrèldè nguiu ndè nagunè recibir bendición shténèl, cuezènú bendición con lé'èll; perè si talè guèquè guiá'all bendición ni, guèabrí guèa'nè bendición parè lé'èl stubi.

⁷ Gulè tsagla'guè cuezè tè mizmè hiu'u ni catè bè'nè mènè recibir lé'èl. Gulè gau narne'e rall gau tè. Gulè bi'i lo què narne'e rall purquè zni na el què narunè dchi'ni; nápèll derechè gaull lu mellè shtè lamè shtéhi'. Adè rnítidi'i tè tiempè zia'a tè zihani lidchi mènè. ⁸ Iurè guèdchini tè lu guè'dchi catè runè ra mènè recibir lè'è tè, gulè gau lo què narne'e rall gau tè. ⁹ Gulè bènèac

ra nanapë galguidzë. Gulë guni'i lu mënë shtë guë'd-chi: "Hia bëga'a iurë, guëlladchi zuga'a Dios parë guë'nibë'a më lë'ë të". ¹⁰ Perë si talë guëdchini të lu guë'dchi catë adë rúnëdi'i mënë recibir lë'ë të, gulë tsa grë nezë shtë guë'dchi. ¹¹ Gulë guni'i: "Gushëguiu'u naqué guëa' na'a, guëdchibë na'a ziquë sëni cuntrë lë'ë të, të gac bë'a të bédchini na'a nu guni'i na'a lu të bëga'a iurë; guëlladchi zuga'a Dios parë guë'nibë'a më lë'ë të". ¹² Rnia'a lu të iurë ze'dë guëdchini juici shtë Dios, ra mënë shtë guë'dchi nadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios, gunë Dios cashtigu lë'ë rall más quë mënë shtë ciudá Sodoma.

Prubi ra mënë narialdídi'i ldu'i

(Mt. 11.20-24)

¹³ Prubi de lë'ë të mënë shtë guë'dchi Corazín nu Betsaida, purquë adë gualdídi'i ldu'u të na. Si talë nihuna milagrë lu mënë shtë guë'dchi Tiro nu Sidón cumë bëna entrë lë'ë të, niabré ldu'u rall con Dios. Niasubë rall lu dë nu niacu rall lari nagasë ziquë sëni de quë bë'në nadzë'ë rall mudë nanabani rall. ¹⁴ Por ni, iurë guëshe'ldë Dios juici guëc ra mënë shtë guë'dchiliu, ra mënë shtë Tiro nu Sidón gunë rall sufrir menos quë lë'ë të. ¹⁵ Nu rnia'a lu të mënë shtë Capernaum, llua'a të na të mënë nabë'në Idai' Dios guëc të perë guëtia'a Dios lë'ë të lu cashtigu shtë gui'i.

¹⁶ Guni'i më lu setenta shmënë më:

—El quë narzu'bë diaguë shti'dzë të, también rzu'bë diáguëll shti'dza. El quë narqué guia'a lë'ë të, rquë guiá'all na. Nu mizmë tiempë rquë guiá'all el quë nabëshe'ldë na.

Bëabré ra setenta shmënë më

¹⁷ Gua ra setenta shmënë Jesús. Rqitë ldu'u rai'. Guni'i rai' lu Jesús:

—Dadë, guni'i na'a lël parë guëgú na'a mëdzabë la'ni ldu'u mënë nu rzu'bë diaguë ra mëdzabë shti'dzë na'a.

¹⁸ Guni'i Jesús lu rai':

—Vencidë na Satanás. Gunahia lu Satanás iurë bëquëldí Dios lë'ëll; guláguëll ziquë tubi ray shtë nguzi'u. Guláguëll dizdë gube'e catë quëbezë Dios hashtë guetë. ¹⁹ Guná, bënehia pudërë parë guë'lú të guëc ra serpietë nu nillë. Napë të pudërë gunë të gan lu Satanás. Adë pë gáquëdi'i të. ²⁰ Perë guná, adë rquítëdi'i ldu'u të purquë rzu'bë diaguë mëdzabë shti'dzë të sino quë gulë bëquitë ldu'u të purquë nasalvar të. Lë të naescritë lu gube'e.

Bëquitë ldu'u Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ La'ni mizmë iurë Jesús bëquitë Idú'i' por pudërë shtë Espíritu Santo. Guni'i më lu Dios:

—Shtada, dushquíllil, rnibé'al gube'e nu guë'dchiliu. Quëhuna alabar lë'ëll. Bëluá'al shti'dzël lu mënë humildë, rac bë'a rall. Perë nacahi shti'dzël bé'nëll parë ra mënë narni'i na rall më ru'bë, nu parë ra mënë nari-

analdë tëchi llgabë nguii. Zni bé'nëll, Dadë, purquë zni rac shtú'ul gac.

²² Guni'i më lu ra mënë:

—Shtada bëne'e grë ra cusë guiahia. Ni tubi chu runguë bë'a chu nahia de verdá, sulamëntë Shtada runguë bé'ai'. Ni tubi chu runguë bë'a chu na Shtada de verdá, sulamëntë na runguë bé'ahia chu náhi'. Nahia shini më, nu gunguë bë'a mieti Shtada sulamëntë si rac shtua'a guëluá'ahia nguii ni Shtada.

²³ Iurní guni'i më lu lë'ësë ra shini gusë'dë më:

—Nalé bé'në Idai' Dios lë'ë mënë nariasë lo quë nariasë të. ²⁴ Zihani mënë nabiadí'dzë shti'dzë Dios nu rëy naguquërdë guahietë, guc shtu'u rai' guëna' rai' lo quë narná të, perë gunádi'i rai'. Guc shtu'u rai' guini rai' lo quë narini të perë bínidi'i rai' di'dzë ni.

Comparaciuni shtë tubi samaritano nabë'në bien

²⁵ Tubi narlua'a lëy shtë Moisés bédchínill lu Jesús parë guëtë'dëll tubi prëbë lë'ë më. Guna'bë dí'dzëll lu më:

—¿Pë rní'il lla guna parë gac salvara?

²⁶ Jesús bëquebi:

—¿Pë rni'i lëy shtë Dios? ¿Lla rní'il quëgni'i lëy?

²⁷ Guni'i nguii iurní:

—Naná escritë: "Gulë guc shtu'u Dadë Dios con guëdubínú Idú'ul. Gulë guc shtu'u Dios con guëdubi almë shtë të, nu con guëdubi fuersë shtë të. Gulë guc shtu'u Dios con guëdubi shgabë të." Nu rni'i lëy shtë Dios: "Gulë guc shtu'u grë sa'l ziquë rac shtú'ul mizmë lë'ëll".

²⁸ Jesús guni'i lull:

—Bien rní'il. Si talë gúnëll cumplir lo quë naná escritë, guëbánil parë siempër.

²⁹ Perë lë'ë nguii rac shtu'u guëni'i mënë bien de lë'ëll. Guna'bë dí'dzëll lu më:

—¿Chu na sahia?

³⁰ Jesús bëquebi con comparaciuni rë':

—Tubi nguii bërú'ull Jerusalén parë zía'all guë'dchi Jericó. Terciuni bërú'u nguba'në lu nezë. Gulaa'në rall grë nanuá'all hashtë nu shábëll. Bëdë'ë nguba'në galné lë'ëll, iurní bësëa'në rall lë'ëll hia mërë niátill.

³¹ Guzac tubi bëshuzi bédchini catë naga'a nguii ni. Iurë guná bëshuzi lu nguii, gudëdë bëshuzi stubi nezë. ³² Nu tubi më levita narunë compaíni lë'ë bëshuzi la'ni iádu'u, bédchínill; gunall lu nguii naga'a nezë. Lë'ë quë lë'ë stubi nezë gudédëll. ³³ Perë tubi nguii shtë guë'dchi Samaria zia'a mizmë nezë ni. Gunall lu nguii naga'a. Bëga'a Idú'ull lë'ë nguii. ³⁴ Iurní guabí'guëll lu nguii, nu bé'nëll rumëdi lu ridë.

Bëtiá'all sëiti con vini nu bëshí'ill tubi lari lu ridë. Bédchí'bëll nguii ni tëchi ma nanuá'all. Guanull lë'ë nguii catë rëa'në nguii pusadë. Ndë bé'nëll compaíni naná ridë. ³⁵ Stubi dzë nabrëgue'lë, iurë lë'ë samaritano guzia'a, gulull chupë dumí bédchichi. Bëdë'ëll hia nashtënë pusadë. Nu guní'ill: "Gupë nguii rë'. Si talë gúnëll gashtë más, na guëguilla iurë guëabría."

³⁶ Guni'i Jesús lu narlua'a lëy:

—Guni'i lua, de tsunë nguiu naguná lu nguiu naguc ridë por ra nguba'në, ¿chu guc shtu'u lë'ë sáhi'?

³⁷ Guni'i mësë shtë lëy:

—El quë nabëga'a Idu'u naná ridë.

Iurní guni'i më lull:

—Zni lé'ël, guaguë'në ziquë bë'në më samaritano.

Gua Jesús lidchi Marta nu María

³⁸ Guagla'guë zia'a Jesús nezë con ra mënë. Bëdchini më tubi guë'dchi catë quërelde Marta nu bédëll María. Bë'në rai' recibir lë'ë Jesús lidchi rai'. ³⁹ María guzubë guëa' Dadë Jesús parë guëqué diágui' shti'dzë më. ⁴⁰ Marta rquëdi'ni ldu'ull tantë dchi'ni nanú la'ni hiu'u. Guabi'guë Marta lu Jesús, nu guni'i':

—Dadë, ¿pëzielú bédë'ël permisi guzubë belda guëa'l? guëqué diáguëll shti'dzël, nu tubsia quëhuna dchi'ni. Guni'i' lull gúnëll compa'ni na.

⁴¹ Guni'i' Jesús lu Marta:

—Marta, Marta, nalé rquëdi'ni ldu'ul por dchi'ni nananú; adë rbedchídi'i ldu'ul. ⁴² Tubsë cusë rqui'ni. María gudili lo mejurë. Adë chu guëdchisú lo quë nanápi'.

Jesús bëluá'ai' lla guëna'bë mënë lu Dios

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 Guzac Jesús biadi'dzënúhi' Dios. Iurë gualú, tubi shini gusë'dë më guni'i' lu Jesús:

—Dadë bëlua'a lë'ë na'a tubi oraciuni ziquë Juan Bautista bëluá'ai' mënë shtëhi' lla guëna'bë rai' lu Dios.

² Jesús guni'i':

—Iurë ruadi'dzënú të Dios, gulë guni'i':

Nal Shtadë na'a; rac shtu'u na'a grë mënë gunë rall alabar lé'ël.

Rac shtu'u na'a guëribé'al grë mënë narëta' lu guë'd-chiliu.

Rac shtu'u na'a grë mënë gunë rall lo quë narac shtú'ul igual ziquë ra ianglë lu gube'e rzu'bë diaguë rai' shti'dzël.

³ Bëne'e nagáu na'a dzë con dzë.

⁴ Bë'në perdunë duldë shtë na'a purquë runë na'a perdunë el quë narunë mal cuntrë lë'ë na'a.

Adë rdé'ëdi'il permisi guëtë'dë mëdzabë prëbë lë'ë na'a të ldaguë na'a lu duldë.

⁵ Guagla'guë guni'i' Jesús:

—Si talë nápël tubi amigu, nu tsal lídchill guërudë gue'lë. Guëni'il lúhi': "Amigu, bë'në prështë tsunë guëtështildi ⁶ purquë tubi amigu bédchini zitu. Nápëdi-a'a pë gaull." ⁷ Perë amigu shtënël guëquëbill dizdë la'ni hiu'u zndë'ë: "Adë rsiú'bëdi'il na; në'au puertë ru-a' lidcha. Grë na'a naga'si na'a. Nídi'i mudë guënehia narac shtú'ul." ⁸ Rnia'a lu të, mënë ni na amigu shtënël perë aunquë adë nédi'ill guënë'ell lo quë narquí'nil purquë nal tubi amigu, perë si talë tsagla'guë guëná'bëru'ul, lé'ëll tsashtëll; guënë'ell lo quë narquí'nil. ⁹ Rnia'a lu të, gulë bë'në zni. Gulë guagla'guë guëna'bë të lo quë narac shtú'ul, iurní guëne'e më ca'a të. Gulë tsagla'guë quili të, të guëdzëlë të. Gulë

bësédchi rua' puertë hashtë guëlla'lë puertë. ¹⁰ Grë mënë narna'bë lu Dios, gúnëll recibirin. Grë mënë narquili, guëdzelin. Grë mënë narsédchi rua' puertë, guë-nall lla rlla'lë puertë parë lé'ëll.

¹¹ 'Lë'ë të naná shtadë llguë'në, si talë shínil guëná'bëll belë mbeldë gaull, ¿pë zédé'ël tubi mbe'ldë cá'all? Aquëdi'i. ¹² Si talë guëná'bëll tubi dchitë gaull, ¿pë zédé'ël tubi nillë? ¹³ Si talë lë'ë të naná mënë mal, perë rac të guëdë'ë të cusë za'quë ca'a ra shini të, mucho más guëne'e Shtadë të naquëbezë gube'e lë'ë Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të si talë tsagla'guë rná'bëll lu më.

Guni'i' mënë Jesús napë mëdzabë la'ni ldu'i'

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Guzac tubi dzë Jesús cagúhi' tubi mëdzabë gu'pë nananú la'ni tubi nguiu. Ruadí'dzëdi'ill. Perë iurní bëru'u mëdzabë, bien ruadi'dzë nguiu. Ra mënë bédzëguë' ldu'u rall. ¹⁵ Perë bédá rall guni'i':

—Rgu Jesús mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú naná jëfë shtë los de más mëdzabë.

¹⁶ Sëbëldá mënë bëtë'dë rall prëbë lë'ë më, nihunë më lo quë nanádi'i voluntá shtë Dios. Guna'bë rall gunë më tubi milagrë lu rall, ziquë tubi sëñi de quë na më shini Dios. ¹⁷ Guc bë'a më llgabë naquëhunë rall. Guni'i' më:

—Si talë guërudë shmënë gobiernë rdildi cuntrë mizmë gobiernë, tsalú gobiernë. Nu si talë nadivididë tubi famili, guëdchini tiempë tsalú famili ni. ¹⁸ Nu Satanás si talë Satanás nadivididë mizmë lé'ëll, tsalú pudërë shtënël. Cagnia'a ndë'ë purquë rni'i' të rguhia mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú. ¹⁹ Si talë rguhia mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú, ¿chu runë compa'ni ra mënë entrë lë'ë të nargú mëdzabë la'ni ldu'u mënë? Lë'ë nargú mëdzabë entrë lë'ë të, guëni'i' rall lu të chu bëne'e pudërë guiahia parë rguhia mëdzabë, nu guëni'i' rall runë të mal llgabë. ²⁰ Perë si talë con pudërë shtë Dios, rguhia mëdzabë la'ni ldu'u mënë, hia bëga'a iurë, guëlladchi zuga'a Dios parë guëribé'ai' lë'ë të.

²¹ 'Si talë tubi nguiu putëntë quëhápëll bien lídchill con gui'bë narguini mënë, pues grë nanapë nguiu ni nasegurë. ²² Perë si talë guëdchini stubi nguiu más fuertë nu gúnëll gan lu primërë nguiu, iurní guëgull grë nanapë primërë nguiu nu rté'tsëllin entrë ra shmënëll. Ra gui'bë naná rialdi ldu'u primërë nguiu, hia na rahin guia'a stubi nguiu.

²³ 'El quë nanédi'i guëni'i' favurë de na, nall cuntrë de na. El quë nadë rtéadi'i mënë lua, na ziquë tubi narsëllu'në mënë lua.

Tubi mëdzabë nabëabrí catë bëru'ull

(Mt. 12.43-45)

²⁴ Guagla'guë guni'i' Jesús:

—Iurë bëru'u mëdzabë la'ni ldu'u nguiu, riazëll catë nídi'i nisë. Rguílill catë cuézëll perë adë rdzélëdi'ill lugar. Iurní rni'ill: "Guëabrá ldu'u mënë catë bëru'a'a".

²⁵ Bédchini mëdzabë. Bédzëlëll ziquë tubi hiu'u bien

arregladë nu limpi. ²⁶ Iurní tsalli'i mëdzabë gadchi mëdzabë más mal quë l'é'èl; riuté rall la'ni ldu'u nguui ni. Bëa'në nguui ni con gadchi mëdzabë, lëdë túbse'di'i mëdzabë. Más mal bëa'në nguui ni.

Ra narquitë ldu'u de verdá

²⁷ Turë cagni'i më ra di'dzë rë', tubi na'a nazú entrë ra mënë zihani guní'ill fuertë lu më:

—Dichusë na gullanë l'é'èl, nu bégá'dchill l'é'èl.

²⁸ Jesús guni'i:

—Más bien na el quë narqué diaguë di'dzë shtë Dios nu rzu'bë diáguëll shtí'dzi'.

Ra mënë mal guna'bë rall gunë më tubi milagrë lu rall (Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Zihani mënë bédchini; bédëá rall lu Jesús. Guni'i më lu rall:

—Nalé mal na mënë tiempë ne'. Cagna'bë rall tubi sëñi shtë Dios. Cagna'bë rall guna tubi milagrë. Ni tubi cusë ru'bë guená rall, sulamëntë tubi cusë ziquë naguzac tiempë shtë Jonás guená rall. ³⁰ Ziquë gac Jonás tubi sëñi parë ra mënë shtë Nínive de quë gac cumplir shtí'dzë Dios, nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu gáqui' sëñi parë ra mënë nanabani ne'.

³¹ Iurë gac juici shtë Dios, lë'ë reina nagunibë'a ladzë Sur, tsasuldill nu gúnëll juzguë mënë nanabani iurne', na rall culpablë purquë na'a ni bidë guená lë'ë Salomón parë guëqué diáguëll shtí'dzë Salomón. Gulë guná, hia bédchini tubi más më ru'bë quë Salomón.

³² Nu zac ra mënë naguquërelde guë'dchi Nínive, tsasuldí rall lu juici con ra mënë naquërelde ne'; nu guëni'i ra mënë shtë Nínive, ra mënë nanabani ne' na rall culpablë purquë ra mënë shtë Nínive, iurë bini rall shtí'dzë Jonás, bëabré ldu'u rall con Dios. Gulë guná, hia bédchini tubi más më ru'bë quë Jonás.

Lintërnë parë almë shtë të

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ 'Ni tubi mënë rsëu'ldëdi'ill llni la'ni lintërnë nu despuësë tsagcá'chill lintërnë lugar naga'chi. Adë guëtá'udi'ill lintërnë con tubi tēpë. Perë guëzu'bëllin guia'a parë el quë natsuté la'ni hiu'u guëzianí. ³⁴ Slul na ziquë tubi lintërnë. Si talë naza'quë slul, nápël llni guëdubi la'ni ldú'ul. Perë si talë rac ll'u'u nacahi slul, nápëdi'i tē llni. ³⁵ Gulë bë'në llgabë bien si talë llni nanapë tē adë nahin nacahi. ³⁶ Iurë nanú llni guëdubi la'ni ldu'u tē, ni tubi partë nacahi; na ziquë tubi lintërnë narzianí lu nacahi.

Jesús guni'i guëc ra fariseo nu mësë shtë lëy

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Nianá caglua'a Jesús ra mënë, tubi fariseo bë'në invitar gau më lidchi fariseo. Gua më lidchi fariseo nu guzubë më lu mellë. ³⁸ Guná fariseo zubë më lu mellë perë adë gudíbidí'i më guia'a më ziquë na custumbrë religiosë. Guasé ldu'u fariseo. ³⁹ Iurní guni'i Dadë Jesús lu fariseo:

—L'é'èl con los de más fariseo na tē ziquë trashtë narí'etidi'i. Rguibi tē bien ladi ra trashtë ziquë custumbrë religiosë, perë la'ni ldu'u tē nanú zihani maldá. Rzebi ldu'u tē pē shtë mënë. ⁴⁰ Tuntë na tē. Dios bëntsa'u lë'ë nguui nezë fuërë nu nezë la'ni. ⁴¹ Gulë bédë'ë nanapë tē ca'a mënë. Gulë gac tē mënë za'quë, iurní grë cusë na limpi parë l'é'èl.

⁴² 'Prubi de lë'ë tē fariseo; caguilli tē lo quë narunë tucarë ca'a Dios hashtë ra plantë namás mitu'në, perë ra cusë ru'bë adë rúnëdi'i tē cumplir. Rúnëdi'i tē tratë bien con sa' tē. Nu rac shtú'udi'i tē Dios. Runë tucarë gunë tē cumplir cusë rë' nu los de más mandamientë shtë Dios.

⁴³ 'Prubi de lë'ë tē fariseo. Nalé rac shtu'u tē guëzubë tē primërë asientë la'ni iádu'u. Rquitë ldu'u tē iurë mënë runë rall saludar lë'ë tē con zihani rëspëti catë rdëá mënë.

⁴⁴ 'Prubi de lë'ë tē. Na tē ziquë ra ba'a naga'chi catë bëga'chi tēgulë. Ra mënë rdëdë rall guëc ra ba'a perë rdë'ëdi'i rall cuendë blac fier na lugar ni.

⁴⁵ Iurní tubi mësë narlua'a lëy guní'ill lu më:

—Mësë, nu zac cagní'ill guëc na'a por di'dzë rë'.

⁴⁶ Jesús guni'i:

—Tambiën prubi de lë'ë tē mësë shtë lëy purquë quëhunë tē obligar ra mënë gunë rall zihani custumbrë. Nahin ziquë tubi carguë në'ë, perë lë'ë tē adë rldí'sidi'i tēhin ni siquierë con tubi shcuënë tē.

⁴⁷ 'Prubi de lë'ë tē. Rza'a tē capillë shtë ra profetë nabiadi'dzë shtí'dzë Dios. Shtadë guélú tē gudini rall ra profetë ni. ⁴⁸ Na tē testigu gudini ra shtadë guélú tē lë'ë ra profetë, nu na tē de acuerdë con lo quë nabë'në rall purquë rza'a tē capillë shtë ra profetë. ⁴⁹ Por ni la'ni librë nanua'a sabiduría shtë Dios rni'i: "Guëshe'lda profetë nu poshtë lu ra mënë perë quini mënë bëldá ra nabëshe'lda, gati rai'. Sëbëldá rai' guëzac zi mënë." ⁵⁰ Perë rnia'a lu tē, gunë Dios juzguë ra mënë tiempë ne' por grë maldá nabë'në ra mënë cuntrë ra profetë dizdë bëcueshtë më gué'dchiliu. ⁵¹ Ra mënë nanabani ne' na rall culpablë por galguti shtë Abel nu por galguti shtë grë më za'quë, hashtë galguti shtë Zacarías, el quë nagudini mënë entrë iádu'u nu bëcu'guë. Gunë më juzguë lë'ë tē por grë ra cusë rë'.

⁵² 'Prubi de lë'ë tē mësë shtë lëy purquë napë tē liahi parë gac bë'a lla gac salvar mënë perë adë nédi'i tsuté tē shnezë Dios nu adë nédi'i tē tsuté mënë shnezë më; gac rall shmënë më.

⁵³ Nianá cagni'i më ra cusë rë', ra mësë shtë lëy nu ra fariseo bëldënú rall Jesús. Bédchi'bë rall zihani di'dzë guëc më. Gudildi di'dzë rall tē guëni'i më cusë mal.

⁵⁴ Bëtë'dë rall prëbë lë'ë më parë ldaguë më lu trampë shtë rall. Mudë ni gudili rall parë gunë rall acusar lë'ë më lu gobiernë rumanë.

Gulë gupë cuidadë ra mënë falsë

12 Tiempë ni bédëá zihani mili mënë hashtë rte'e sa' rall. Jesús guzublú guni'i më lu ra shini gusë'dë më, primërë lu rai':

—Gulë gupë cuidadë enseñansë shtë ra fariseo. Na rall falsë. Enseñansë shtë rall rrë'tsë ziquë levadurë la'ni nacubë. ² Lo quë nanú la'ni ldu'u mënë guëru'u lu llni. Grë cusë naga'chi napë quë gac bē'a mënë. ³ Grë lo quë narni'i tē lu nacahi, guini mënë lu llni. Lo quë narni'i tē naga'chi nu lo quë naruadi'dzē tē la'ni hiu'u catē nē'au, gac bē'a mënë. Guëabrí guadi'dzē mënë fuertē shti'dzē tē lu ra mënë.

Guni'i Jesús: "Adë rdzëbëdi'i tē lu mënë"

(Mt. 10.28-31)

⁴ Guagla'guë guni'i Jesús:

—Na tē amigu shtëna. Rnia'a lu tē adë rdzëbëdi'i tē mënë narguini cuerpë perë nãpëdi'i rall pudërë gunë rall más cusë cuntrë lë'ë tē. ⁵ Perë na guënia'a lu tē chu guëdzëbë tē lúhi'. Náhi' el quë despuësë quíni' lë'ël, nápi' pudërë parë guëshé'ldi' lë'ël gabildi. Rnia'a lu tē stubi, gulë bëdzëbë lë'i'.

⁶ Rdu ga'i ma'ñi por chupë dumí bi'chi. Perë Dios rëagná ldu'i' lë'ë ra ma. ⁷ Nu napë më cuendë beldá guitsë guëc tē zubë cadë de lë'ë tē. Adë rdzëbëdi'i tē lo quë quëhunë mënë cuntrë lë'ë tē; más lasac tē quë zihani ma'ñi.

El quë narni'i lu ra mënë nall shmënë Jesús

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Rnia'a lu tē, si talë rni'i tē lu ra mënë na tē shmëna, guënia'a lu ra ianglë shtë Dios na tē mënë shtëna. Nahia nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. ⁹ Perë si talë guëni'i tē lu ra mënë adë nádi'i tē shmëna, iurní guënia'a lu ra ianglë nádi'i tē mënë shtëna.

¹⁰ Nahia nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. El quë narni'i didzabë cuntrë na, gac gunë Dios perdunë lë'ël; perë si rni'il didzabë cuntrë Espíritu Santo, gúnëdi'i më perdunë lë'ël.

¹¹ Iurë gua'a mënë lë'ë tē lu ra gobiernë u lu ra juësi u lu ra narunë juzguë la'ni iádu'u, adë rúnëdi'i tē ll-gabë pë guëni'i tē lu rall, lla guëquebi tē parë guëru'u tē, ¹² purquë mizmë iurë ni Espíritu Santo guëluá'ai' lë'ë tē pë guëquebi tē lu rall.

Comparaciuni shtë nguii ricu perë natúntëll

¹³ Iurní tubi mënë nabëru'u ladi mënë zihani, guní'ill lu Jesús:

—Mësë, bē'në favurë; guni'i lu bēcha guënë'ell herenci narunë tucarë cahia.

¹⁴ Perë Jesús guni'i lull:

—Rúnëdi'i tucara nihuna juzguë entrë lë'ë tē. Ni tubi tē bē'nëdi'i nombrar na parë qui'dza herenci shtënë tē.

¹⁵ Guagla'guë guni'i më lu ra mënë:

—Gulë gupë mizmë lë'ë tē parë adë rzëbëdi'i ldu'u tē ra cusë shtë gué'dchiliu. Galërquitë ldu'u nguii ze'dë de Dios, lédëdi'i por cusë zihani nanapë nguii lu gué'dchiliu.

¹⁶ Iurní guni'i më tubi comparaciuni:

—Guc tubi nguii ricu. Shguiú'ull bēdë'ë tubi bënë ganza'quë. ¹⁷ Bē'nëll llgabë: "Lla guna con tantë ll'u'bë. Nídi'i lugar parë cuetsá'uhin." ¹⁸ Guní'ill: "Guëchilia hi-u'u catë cuetsa'u ll'u'bë. Guëzá'ahia stubi más naru'bë, cuetsa'u ll'u'bë la'ni con grë cusë nanapa. ¹⁹ Mizmë na runa llgabë, nanú sufsientë por zihani izë. Gúnëdia'a dchi'ni lachi; más bien guëbeza lidcha. Gáuha; gua' vi-ni. Guëquitë ldua'a." ²⁰ Nianá quëhúnëll llgabë, guni'i Dios lull: "Tuntë nal. Gue'lë ne' gátil. Ra cusë nabëtëal, ¿chu gac nashtënë rahin?" ²¹ Zni na grë ra nguii nartëá zihani cusë parë mizmë lë'ël perë nãpëdi'ill cusë nalasac lu Dios.

Quëhapë Dios shíni'

(Mt. 6.25-34)

²² Tambiën guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë më:

—Rnia'a lu tē, adë rquëdi'nidi'i ldu'u tē por lo quë nagáu tē parë guëbani tē, ni por shabë tē nagacu tē. ²³ Vidë shtë tē na más lasac quë nagáu tē. Cuerpë shtë tē más lasac quë shabë tē. ²⁴ Gulë guná, ziquë ra ma riegu adë rcabnidi'i ma ll'u'bë. Adë riaglí'idi'i ma cusechë lachi cuetsa'u mahin la'ni hiu'u. Perë Dios rgáuhi' ra ma. Lë'ë tē lasac tē más quë ra ma'ñi. ²⁵ ¿Chu de lë'ë tē por tantë rúnëll llgabë guëbánil tubi dzë más? ²⁶ Si talë gáquëdi'i gunë tē ra cusë mitu'në, ¿pëzielú runë tē llgabë por ra cusë ziquë nagáu tē u nagacu tē?

²⁷ Gulë guná, lla riaru'bë ra guë'ë. Adë rúnëdi'i rahin dchi'ni. Adë rtí'bidi'i rahin, perë rëy Salomón con guëdubi galëljë shtëhi', bē'nëdi'i' gan niácuhi' ziquë ra guë'ë lachi. ²⁸ Gulë guná, lë'ë tē narialdí ldu'i du'pë, chulë rlua'a guë'ë lachi nedzë, quëhunë Dios; perë glli guëbidchi guë'ë nu tsahin lu gui'i. Mucho más guëne'e më narqui'ni tē. ²⁹ Adë rianaldëdi'i tē tēchi ra cusë pë gau tē, pë gu tē; adë rquëdi'nidi'i ldu'u tē por ra cusë rë'. ³⁰ Ra mënë nadë rialdidi'i ldu'i shti'dzë Dios, rianaldë rall tēchi ra cusë shtë gué'dchiliu, perë lë'ë tē napë tē Shtadë tē. Runë më cuendë grë nicidá nanapë tē. ³¹ Primërë gulë guanaldë tēchi narac shtu'u Dios. Na më rëy. Iurní guëne'e më grë cusë narqui'ni tē parë guëbani tē.

Gulë bëcuetsa'u tesurë la'ni gube'e

(Mt. 6.19-21)

³² Na tē du'pë mënë narianaldë tēcha ziquë ra lli'li narianaldë tēchi vëquërë. Adë rdzëbëdi'i tē purquë Shtadë tē gudili lë'ë tē, tē guëribë'a tē catë na më rëy. ³³ Gulë bëtuu' nanapë tē ca'a mënë dumí, el quë nabënëpëdi'i. Gulë gapë tē panitë nadë rú'shidi'i con dumí nadë rialúdi'i; quiere decir, tesurë lu gube'e. Ndë ni tubi nguba'në riu'tëdi'i. Nídi'i ma naráu panitë parë tsaluhin. ³⁴ Catë nacuetsa'u tesurë shtënëll, ndë rac shtú'ul guëbánil.

Gulë gac tē preparadë

³⁵ Gulë gac listë nu preparadë guëdubi tiempë, ziquë nguii nalli'i lá'ni parë dchi'ni, ziquë mënë nanua'a lin-

tèrnë naqué llni. ³⁶ Gulë gac ziquë ra muzë naquëbezë lamë shtë rall. Gua lamë lidchi sa'a. Ra muzë naná listë parë guësah'le rall puertë lueguë, iurë rsédchi lamë rua' puertë; ³⁷ rquitë ldu'u ra muzë si nabani rall iurë lè'è lamë guédchini, purquë rnia'a lu tè de verdá, guëru'u shumbrelë lamë nu guëni'i lamë lu ra muzë: "Gulë guzubë lu mellë". Iurní lè'è lamë gúnëll sirvë lu rall, gau rall. ³⁸ Si talë guédchini lamë guërduldë gue'lë; si talë guédchini lamë ze'dë grëgue'lë nu guëdzëlë lamë lè'è ra muzë quëbezë rall, hia nabani rall; rquitë ldu'u ra muzë iurní. ³⁹ Nanë tè bien si talë niac bè'a nashtënë tubi hiu'u pë iurë guédchini nguba'në lídchi', zúga'a nguii ni listë. Nédí'ill tsutë nguba'në lídchill. ⁴⁰ Nu zac lè'è tè napë quë gac tè listë purquë adë nápëdi'i tè cuendë ca iurë guédchinia stubi. Nahia nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu; guédchinia iurë rni'i tè runë faltë parë guédchinia.

Muzë nabënë nu muzë mal

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Iurní guna'bë di'dzë Pedro lu më:

—¿Pë guní'ill comparaciuni rë' lu grë mënë u guní'illin parë lè'è na'a?

⁴² Guni'i më:

—¿Chu na muzë za'quë nu nasini guëquëll? Nall ziquë tubi mënë encargadë con lidchi shlámëll. Rnibë'a shlámëll guënnall grë dchi'ni, nu guédë'ëll nagáu ra muzë iurë rga'a iurë rau rall. ⁴³ Nalë rquitë ldu'u encargadë ni si talë quëhúnëll bien iurë guédchini lamë shtënëll. ⁴⁴ Guldía rnia'a lu tè, lè'è lamë gúnëll nombrar lè'è nguii ni, guënnibë'all grë nanapë lamë. ⁴⁵ Perë si talë lè'è nguii rni'ill la'ni ldu'ull, adë guédchínidi'i lamë lueguë, nu guëzublú nguii ni sac zill ra muzë nu ra criadë con galné, perë lè'ëll raull, ruu'll, rzuu'dchill. ⁴⁶ Guédchini lamë shtënëll mërë iurë adë quëbézëdi'ill lè'è lamë. Guëabrí lamë de repëntë iurë adë quëhúnëdi'i nguii ni bien. Lè'è lamë gúnëll cash-tigu lè'ëll nu guënnibë'a lamë gátill nu tsall lugar catë nanú ra nadë rialdídi'i ldu'i Dios.

⁴⁷ Lè'è muzë naguc bè'a pë rac shtu'u lamë gúnëll perë adë bé'nëdi'ill cumprir, adë bé'nëdi'ill preparar, guédë'è lamë zihani galné guëc muzë ni. ⁴⁸ Perë lè'è muzë nadë guëc bè'adi'i pë rac shtu'u lamë gúnëll, nu bè'në muzë lo quë narunë tucarë cash-tigu, guédë'è lamë du'psë galné guëc muzë ni. Si talë bédë'è Dios zihani llni guëc nguii, nall responsablë lu më gúnëll bien con ra cusë ni. Lè'è nguii nabënë recibir pë shtë mënë, nall responsablë nu mënë guëna'bë rall más de nguii ni.

Por shti'dzë më nanú divisioni

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ Be'dë guédchinia parë gac cash-tigu mënë shtë gué'dchiliu lu gui'i. Nalë rac shtua'a de quë subluhin.

⁵⁰ Napë quë guëtiá'ahia lu galërzac zi, ziquë rtia'a mënë nguii la'ni nisë parë chubë nisë nguii. Nahia ziquë mënë narullë hashtë tsalú gac cumpririn. ⁵¹ ¿Gu llua'a tè be'dë guédchinia parë cuédchí ldu'u mënë

con sa' rall? Aquëdi'i. Lëdë znídi'i. Be'dë guédchinia parë gac divididë ra mënë. ⁵² Dizdë iurne' gac divididë famili; tsunë mënë guëru'u rall favurë de na. Mizmë famili guëru'u chupë mënë cuntrë de na. ⁵³ Shtadë ll-guë'në rldënú rall cuntrë shíni'. Liguë'në na cuntrë shtadë llguë'në. Shni'a na cuntrë shtsá'pi'. Shtsa'pë na cuntrë shní'ai'. Suëgrë rldënú llí'llill. Llí'lli na cuntrë suëgrëll.

Gulë guc bè'a sēñi shtë tiempë ne'

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Nu zac guni'i Jesús lu ra mënë zihani:

—Iurë rna tè shcahi nagasë nezë guetë, rni'i tè: "Hia mërë guédchini guiu". Lueguë rlaguë guiu. ⁵⁵ Si ze'dë mbë nezë sur, rni'i tè: "Ze'dë galna'i". Nu lueguë rac na'i. ⁵⁶ Na tè falsë, nanë tè sēñi nananú lu gué'dchiliu nu ra sēñi nananú gube'e. ¿Pëzielú rac bé'adi'i tè pë runë cuntienë lo quë naquëhac iurne'?

Bë'në rëglë asuntë con contrari shtënëll

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ Gulë bè'në llgabë cadë tubi tè lo quë naza'quë lu Dios. ⁵⁸ Por ejemplë, si talë tubi mënë runë demandë lè'ëll lu gobiernë, antsë guédchínill lu autoridá, bè'në rëglë con contrari shtënëll parë guëa'në en paz. Si adë rúnëdi'ill zni, lè'è contrari shtënëll gúnëll demandë lè'ëll lu juësi. Lè'è juësi gúnëll intriegu lè'ëll lu suldadë. Lè'è suldadë tsagsa'në rall lè'ëll lachigui'bë. ⁵⁹ Guldía, adë guëru'udi'ill hashtë quíllil grë centavë nanazë'bil.

Rqui'ni guëabrí ldu'u tè lu Dios

13 Nianá biadi'dzë Jesús di'dzë rë', bëru'u bëldá nguii naguni'i lu Jesús mal nabënë Pilato, purquë Pilato gudini bëldá mënë shtë Galilea la'ni iá-du'u ru'bë. Rënë shtë ra nguii ni guc mescladë con rënë shtë ma nabënë ra më israelitë ofrecerë ziquë ofrendë lu Dios. ² Jesús guni'i lu rall:

—¿Pë llgabë quëhunë tè ne'? Ra mënë nabënë sufrir zni, adë nápëdi'i rall más duldë quë los de más sa' rall. ³ Rnia'a lu tè, si talë adë guëabrí ldu'u tè con Dios, zac guënniti tè catë nídi'i fin. ⁴ ¿Pë llua'a tè ra che'ñi bi tsunë nguii naguti iurë gulaguë tubi hiu'u guia'a guëc rall, na rai' más më duldë quë grë ra mënë naquërdë Jerusalem dzë ni? Guti rai', bè'në lu' shtë Siloé. ⁵ Rnia'a lu tè, lëdë znídi'i. Si talë adë gúnëdi'i tè cambi mudë nanabani tè lu Dios, zac lè'è tè guënniti tè catë nídi'i fin.

Comparaciuni shtë hiaguë nanápëdi'i nashi

⁶ Iurní guni'i më comparaciuni rë':

—Tubi nguii bëcabní tubi hiaguë higu entrë ra hiaguë uvë. Gudëdë izë. Guaglli'i nguii nashi shtë hiaguë higu perë pë bédzëlëdi'ill. ⁷ Iurní guní'ill lu naquëhapë ra plantë: "Guná, tsunë izë be'dë guëllihia nashi shtë hiaguë higu perë ni tubi nashi bédzëlëdi'a. Bëchuguë hiaguë ni. ¿Pëzielú quëhunë hiaguë cupar lugar lu shlatë?" ⁸ Perë nguii naquëhapë ra plantë guni'i: "Dadë, bësëa'në hiaguë ni stubi izë. Tsagldë'a

guiu'u nu guëtiá'ahia bonë guëa' hiaguë parë guëne'e hiaguë nashi. ⁹ Guëbéza'a stubi izë, si talë adë guënë'edi'in nashi, gunibë'a, guëchúgahin iurní."

Jesús bënëac tubi na'a nabëlecu téchi'

¹⁰ Tubi dzë narzi'i ldu'u mënë, Jesús caglia'a ra mënë la'ni iádu'u shtë ra më israelitë. ¹¹ Ndë nanú tubi na'a narac llu'u che'ñi bi tsunë izë. Bëlecu téchi', bënë mëdzabë mal. Adë bënë na'a gan guzuldill. ¹² Iurë guná Jesús lu na'a ni, guna'bë më lé'ëll nu guni'i më:

—Lé'ël, hia béáquël; nal librë galguidzë shtënl.

¹³ Bëdchi'bë më guia'a më guëc na'a. Guasuldill. Guzublú guni'ill llëru'bë na pudërë shtë Dios. ¹⁴ Perë lë'ë jëfë shtë iádu'u bëldënull Jesús purquë bënëac më lë'ë na'a dzë narzi'i ldu'u mënë. Guni'i jëfë lu ra mënë: —Shu'pë dzë nanú gunë mënë dchi'ni. Guëdchini ra mënë narac llu'u entrë la'ni lmalë, lédëdi'i dzë descansë guëac rall.

¹⁵ Iurní guni'i Dadë Jesús lull:

—Na të mënë falsë. Cadë tubi të nanapë burrë u tubi ngunë, rsha'quë të ma nu ria'anú të ma, gu ma nisë. Grë ra dzë quëhunë të zni. ¹⁶ Guná lu na'a rë', nall llëb-ní Abraham. Che'ñi bi tsunë izë rac llú'ull; quëdull por pudërë shtë Satanás. ¿Pë rni'il; guëshaca lé'ëll lu galguidzë rë' dzë narzi'i ldu'u mënë?

¹⁷ Iurë guni'i Jesús di'dzë rë', grë ra mënë narunë cuntrë lë'ë më, rtu lu rall. Los de más mënë bëquitë ldu'u rall iurë guná rall cusë ru'bë nabënë Jesús.

Comparaciuni shtë bëndchi bi'chi

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Guni'i Jesús tubi comparaciuni:

—¿Lla guërë'tsë di'dzë de quë guëlladchi na Dios parë guëribé'ai' mieti? ¿Pë guënia'a lu të, të gac bë'a të? ¹⁹ Manërë narnibë'a Dios mënë, na ziquë tubi bë'dchi bi'chi. Gudishi nguiu bë'dchi ni. Gualdani bë'dchi nu guaru'bin hashtë guquin tubi hiaguë ru'bë. Ra ma'ñi bëndchi'bë bëche'zë lu llicu hiaguë.

Comparaciuni shtë levadurë

(Mt. 13.33)

²⁰ Guagla'guë guni'i Jesús:

—¿Pë comparaciuni guënia'a lu të? të gac bë'a të manërë rñibë'a Dios ziquë Rëy. ²¹ Nahin ziquë levadurë nabëdchi'bë tubi na'a guëc tsunë medidë harinë. Lë'ë levadurë rdë'ëin fuersë grë nacubë.

Tubi puertë nade'e

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Guagla'guë guzé më nezë parë Jerusalén. Bëlua'a më ra më guë'dchi nu më ranchi catë canzë më.

²³ Guzac tubi mënë guna'bë dí'dzëll lu Jesús:

—Dadë, ¿blac mënë gac salvar, du'psë u zihani mënë?

Guni'i më lull:

²⁴ —Gulë guni'i ldu'u të parë tsutë të puertë nade'e, purquë guëdchini tiempë zihani mënë gac shtu'u tsutë

rall puertë ni perë gúnëdi'i rall gan. ²⁵ Gaquin ziquë nashtëne' hiu'u. Në'au puertë shtë hiu'u. Lë'ë të zuga'a të fuërë. Rsëdchi të puertë ni nu guëni'i të: "Dadë, bësha'lë puertë, guëdchini na'a". Perë lë'ë nguiu ni guëni'i lu të: "Adë runguë bé'adia'a chu na të". ²⁶ Iurní lë'ë të guëzublú guëni'i të: "Gudaunú na'a lé'ël; bii'nú na'a lé'ël. Bëluá'al lë'ë na'a ladi guë'dchi shtë na'a." ²⁷ Iurní nguiu ni guëquëbill lu të: "Hia gunia'a lu të, rdë'edia'a cuendë chu na të, lë'ë të mënë naquëhunë maldá. Gulë guabsú lua." ²⁸ Rnia'a lu të lugar ni gu'në të; gau lai' të purquë guëbi'a të lu grë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë lu gube'e perë lë'ë të adë tsutëdi'i të. Guëa'në të fuërë. ²⁹ Guëdchini mënë nezë guia'a. Guëdchini mënë nezë guetë. Guëdchini mënë nezë nortë nu nezë sur. Guëzubbë rall; gau rall lu gube'e catë rñibë'a Dios. ³⁰ Guná, bëldá mënë nalasáquëdi'i lu guë'dchiliu iurne', lasac rall lu Dios iurní; nu bëldá mënë naná më ru'bë ne', adë gáquëdi'i rall më ru'bë iurní.

Bi'ni Jesús guëc Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

³¹ Mizmë dzë naguni'i Jesús di'dzë rë', bëndchini bëldá fariseo lu Jesús. Guni'i rall lu më:

—Bëru'u de ndë'ë purquë Herodes rac shtu'u quínill lé'ël.

³² Jesús guni'i lu rall:

—Herodes nasini guëquëll parë guësiguëll. Gulë guagni'i lull: "Nedzë nu glli riagla'guë gunëaca ra narac llu'u. Guëgúa mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Perë téchi glli guëzublúhia shchi'nia." ³³ Napë quë tsagla'ga shneza nedzë, glli, nu téchi glli purquë nádi'in posiblë tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios gáti' stubi guë'dchi; su-lamëntë Jerusalén gáti'.

³⁴ 'Mënë shtë Jerusalén, rnia'a lu të, rguini të ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios, guti rai'. Bëdë'ë guë'ë të ra narni'i shti'dzë Dios lu të. Zihani vueltë guc shtua'a ni-atëahia lë'ë të ziquë tubi guidi rguëdchi ra guidi me'dë, perë néd'i'i të guëdchini të lua. ³⁵ Rnia'a lu të, më Jerusalén, guëa'në të ziquë tubi hiu'u dachi. Gúnëdi'i Dios compa'ni lë'ë të. Nu adë guënádi'i të lua hashtë dzë naguëni'i të: "Benditë na el quë nabëshe'ldë Dadë Dios lu guë'dchiliu. Bë'në ldai' më lé'i'." Zni guëni'i të.

Bënëac Jesús tubi nguiu nagadzë gui'i

14 Guzac tubi dzë descansë, guataunú më lidchi jëfë shtë ra fariseo. Los de más fariseo quëgladachi rall lë'ë më. ² Guëlladchi më nanú tubi nguiu narac llu'u nagadzë gui'i. ³ Jesús guna'bë di'dzë lu ra fariseo nu lu ra mësë shtë lëy:

—¿Pë rni'i të? ¿Gu runë providë lëy shtë Dios gunëaca'a ra narac llu'u dzë narzi'i ldu'u mënë?

⁴ Perë lë'ë rall adë bëquëbidi'i rall. Iurní Jesús bia'a lë'ë nguiu tubi ladë; bënëac më lé'ëll. Guni'i më tsall con bien. ⁵ Lueguë guni'i më lu ra fariseo:

—Grë të si talë guëlaguë tubi ngunë u tubi burrë la'ni guërzú dzë descansë, lueguë tsaldú të ma. Ni tubi

tè adè guëbèzèdi'i hashtë stubi dzè parè guëgú tè ma.

⁶ Gúquëdi'i rall nihunè rall contèstè lu Jesús.

Ra invitadè lu sa'a

⁷ Guná Jesús lla na ra mènè invitadè lidchi fariseo, gudili rall mejurè lugar lu mellè iurè gudáu rall. Guni'i mè tubi comparaciuni lu rall:

⁸ —Iurè runè mènè invitar lé'èl lu sa'a, adè rzúbèdi'il lugar mejurè purquè si talè nanul lugar za'què nu guèdchini stubi mè más lasac què lé'èl, ⁹ lè'è mè nab'è'nè invitar guèrupè tè, guëní'ill lul: “Bè'nè favurè guasuldí; subè nguiu rè' ndè'è catè zúbèl”. Pues tsasúbèl stubi lugar trasè perè blac rtu lul iurní. ¹⁰ Perè guná, si talè tsal lidchi mènè, guzúbèl lugar humildè, iurní lè'è nguiu nab'è'nè invitar lé'èl, guënnall catè zúbèl. Guëní'ill lul iurní: “Dadè, bè'nè favurè guzúbè lu gar za'què cula'ni ra mè nalasac”. Zni nápèl hunurè lu ra mènè nazubènú lu mellè. ¹¹ El què narunè parè gáquëll mè ru'bè, guëláquëll con shtu, perè el què nadè rúnèdi'i parè gáquëll mè ru'bè, Dios gunè honrar lé'èl.

¹² Iurní guni'i Jesús lu nab'è'nè invitar lè'è mè gau mè lídchill:

—Iurè quèhúnèl invitar ra mènè tè gau rall, guèruldè dzè u gue'lè, adè rná'bèdi'il amigu shténèl, nilè shfamíllil, nilè ra béchil. Adè rná'bèdi'il vècini ricu shténèl purquè lè'è rall despuèsè gunè rall lo mizmè con lé'èl, gaul lu mellè shténè rall; ¹³ sino què iurè quèhúnèl invitar ra mènè lídchil, guna'bè ra prubi. Guna'bè ra mancu, ra cujè, ra ciegu tè gau rall lídchil.

¹⁴ Bè nápèdi'i rall tè parè guëabrí quilli rall lé'èl. Guëquitè ldú'ul iurní; nu Dios quilli lé'èl dzè natsashtë ra shmènè mè ladi ra tégulè.

Comparaciuni shtë cènè ru'bè

¹⁵ Tubi nazubènú Jesús lu mellè, iurè bínill di'dzè rè', guní'ill:

—Dichusè grè ra natsuté gube'e catè Dios na Rèy, tè súbèll lu mellè, gaul.

¹⁶ Jesús guni'i lu nguiu ni:

—Tubi nguiu bè'nè preparar guèdè'èll tubi cumidè za'què. Guná'bèll zihani mènè guèdchini tè gau rall.

¹⁷ Bèga'a iurè hia listè na grè cusè. Iurní bèshe'ldè nguiu ni tubi muzè naguagni'i lu ra invitadè: “Gulè gude'e lueguè. Hia nadchi'bè cumidè lu mellè gau tè.”

¹⁸ Perè grè ra invitadè tubi por tubi bè'nè rall dispensar. Primèrè nguiu guni'i: “Bè'nè dispensar na. Guzía tubi ldè guiu'u, napè què tsagnahia luhin.” ¹⁹ Stubi guni'i: “Guzía ga'i nezè ngunè. Mèrè iurne' gac prèbè ma nia zunè ma dchi'ni. Bè'nè dispensar na.” ²⁰ Stubi guni'i: “Tampa bètsé'ahia. ¿Llallè tsahia iurne'?” ²¹ Bèabrí muzè lidchi lamè ni. Guní'ill lúhi' grè lo què guni'i ra invitadè. Bèldé lamè ni. Guní'ill lu muzè: “Gua lueguè nasesè lu nezè hashtë ra nezè bi'chi shtë guè'dchi. Guaglli'i ra prubi, ra mancu, ra cujè, nu ra ciegu; gau rall.” ²² Gudèdè stu'pè tiempè bëabrí muzè. Guni'i muzè lu lamè: “Dadè, hia bèna lo què naguní'il perè

todavía nanú lugar lu mellè”. ²³ Lè'è lamè guní'ill: “Gua stubi; bè'nè ruëguè lu mènè nazuga'a nezè lachi nu ra nananú caminè reali parè gue'dè guèzè rall lidcha. Gac zihani mènè hashtë tsúdi'i lugar lu mellè. ²⁴ Ni tubi nagona'ba primèrè gáudi'i rall cumidè za'què nabèna preparar.”

El què narac shtu'u gáquëll shmènè Jesús

²⁵ Zihani mènè guanaldè rall tèchi mè. Bèdchigrè mè; guná mè tèchi mè nu guni'i mè lu rall:

²⁶ —El què narac shtu'u gáquëll shmèna, napè què gac shtú'ull na más què shtádèll, más què shní'all, más què tsé'lèll, nu shínill, nu ra béchill, nu zánèll. Napè què rac shtú'ull na más què prupi vidè shténèll. Si talè rúnèdi'ill ni, nídi'i mudè gáquëll shmèna.

²⁷ Cualquier narac shtu'u gáquëll shmèna, napè què gúnèll renunci prupi desèo shténèll nu gáquëll dispuèstè gátill por na. ²⁸ Cadè tubi de lè'è tè si talè rac shtú'ul guèzá'al tubi hiu'u ru'bè, primèrè guèna'bè dí'dzèl blac dumí runè costar parè tsalú dchi'ni. Iurní guèlábèl dumí nanápèl; gac bé'al si talè nanú sufsien-tè dumí. ²⁹ Si talè adè rúnèdi'il llgabè bien, despuèsè de guntsá'ul cimientè shtë hiu'u, nídi'i dumí tsalú hi-u'u, grè ra mènè naguèna lu cimientè, tsagla'guè gunè rall burnè lé'èl. ³⁰ Guèni'i rall iurní: “Nguiu rè' guzublú guèzá'all hiu'u perè nápèdi'ill dumí parè tsalú dchi'ni”. ³¹ Gulè bèquè diaguè stubi comparaciuni. Tubi rèy con chi'i mili suldadè rac shtu'u tsatíldill con stubi rèy. Primèrè quèhúnèll llgabè si talè gúnèll gan con fuersè nanápèll lu rèy nanapè galdè mili suldadè. ³² Si talè rdé'èll cuendè adè gúnèll gan, mientras zitu na rèy con galdè mili suldadè, guèshé'ldèll rsunè lu rèy parè gac en paz, parè tsalúdi'i tildi rall. ³³ Zni nahin con lè'è tè, el què nadè rúnèdi'i renunci grè lo què nanápèll, nídi'i mudè gáquëll shmèna.

Zedè nanápèdi'i sabor

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Nabènè na zedè perè si guènitè zedè sabor, ¿lla gunè nguiu guëabrí sabor shtë zedè? ³⁵ Adè rlluí'idi'in, nilè parè guèc guiu'u ziquè bonè, ni parè stubi cusè. Guèru'ldè mènè zedè ni lu nezè. Si talè rac shtú'ul tsasèl, gulè bèquè diaguè bien shti'dza.

Comparaciuni shtë lli'li naguniti

(Mt. 18.10-14)

15 Zihani mènè mal ziquè ra narunè cubrè im-puèstè nu ra pecadurè, be'dè bi'guè rall lu mè parè guèquè diaguè rall shti'dzè mè. ² Ra fariseo con mèsè narlua'a lèy, guni'i rall cuntrè Jesús. Guni'i rall: —Jesús na amigu shténè ra pecadurè. Ria Jesús lidchi rall tè gaul.

³ Iurní Jesús guni'i comparaciuni rè' lu ra contrari shtë mè:

⁴ —Si talè nápèl tubi gahiu'a lli'li perè guèntil tubsè ma, rséá'nèl los de más ra ma lachi parè tsatíll lè'è ma naguniti hashtë guèdzélèl lè'è ma. ⁵ Iurè guèdzélèl lè'è

ma, quèdchibèl ma iènil nu nalé rquitè ldu'u. ⁶ Iurè nanul lídchil, guená'bèl amigu nu vècini shténèl nu guení'il lu rall: "Bè'nè compa'ni na tantè rquitè ldua'a purquè bédzela lè'è ma naguniti". ⁷ Rnia'a lu tè, na lègrè lu gube'e iurè tubi mènè nanapè duldè, guèabrí ldu'ull con Dios, más lègrè què noventa y nueve mènè za'què nanadè rquí'nidi'i guèabrí ldu'u rall con Dios.

Comparaciuni shtë dumí naguniti

⁸ Gulè bèquè diaguè stubi comparaciuni. Tubi na'a nápèll chi'i munedè bédchichi nalasac. Si talè guénitill tubsè munedè, çpè gúnèll? Rquèguí'ill llni lintèrnè. Rldú'bèll guèdubi la'ni hiu'u. Rguí'ill bien hashtë guèdzélèll dumí. ⁹ Iurè bédzélèll dumí, guená'bèll vècini nu amigu shténèll; rní'ill: "Bè'nè compa'ni na purquè hia bédzela munedè naguniti nu rquitè ldua'a". ¹⁰ Manèrè ni rquitè ldu'u ra ianglè iurè tubi mènè nanapè duldè, guèabrí ldu'ull con Dios.

Tubi sultèrè nabènti lu shtádi'

¹¹ 'Guzac tubi nguiu napè chupè llgá'ni'. ¹² El què namás nabi'chi guní'ill lu shtádèll: "Dadè, rac shtua'a guéné'el herenci narunè tucarè cahia". Iurní gudi'dzè shtadè ra sultèrè herenci shtéhi'. Bédè'è mènè ni entrè chupè llgá'ni'. ¹³ Gudèdè bédá dzè, iurní lè'è ngulè'nè menurè bétuu'll herenci. Guná'zill nezè. Guall ladzè mènè zitu. Con dumí nanuá'all bènèll zihani duldè. ¹⁴ Hia bèga'a tiempè bëshí'nill dumí lu ra cusè mal. Iurní guna'zi tubi gubini lugar ni nu rldia'nè nguiu ni. ¹⁵ Guagná'bèll dchi'ni lu nguiu naquèrèldè lugar ni. Shlámèll gunibè'a tsaguèpill guchi lachi, gau ma. ¹⁶ Bédchini galèrldia'nè ldu'ull; guc shtú'ull gaull cumidè shtë ra guchi perè ni tubi mènè bédè'edi'i na-gaull. ¹⁷ Iurní bè'a llnill. Guní'ill: "Zihani muzè napè shtada. Rau rall hashtë napè rall de subrè, perè na gatia tantè rldia'na. ¹⁸ Guèabría lidchi shtada. Guènia'a lúhi': Dadè, bèna duldè lul; nahia pecadurè lu Dios. ¹⁹ Hia adè rúnèdi'i tucarè guèquèrèlda ziquè shínill. Bè'nè tratè na ziquè tubi muzè shténèll." ²⁰ Guna'zi nguiu ni nezè parè guèabrill lidchi shtádèll.

²¹ Zitu nazé'dèll lídchill, guná shtádèll lull. Bèga'a ldu'u shtádèll lè'èll. Bédchini guèllu'nè shtádèll lull. Bènèll recibir shínill con gustè. Gudédchill shínill. Bètsagraua'll shínill. ²¹ Nguiu ni guni'i lu shtádèll: "Dadè, bèna duldè lul nu nahia pecadurè lu Dios. Hia adè rúnèdi'i tucarè guèquèrèlda ziquè shínill." ²² Perè shtádèll guni'i lu ra muzè: "Nasesè guaglli'i shabè zá'quèll, lo más mejurè, gacu shinia. Guaglli'i tubi nigì parè guiá'all. Guaglli'i sabadu parè guèquèhin guèa'll. ²³ Gulè quini ngunè nandchú tè guèdáuha'a. ²⁴ Gac laní purquè rnia'a guti shinia perè bèabrí nabani shinia. Bènitill perè hia bédzela'a lè'èll." Lueguè guzublú laní.

²⁵ 'Guzac shini mayurè nanull lachi. Iurè bèabrill lídchill, bínill musiquè nu cagui'i ra mènè. ²⁶ Guná'bèll tubi muzè. Guna'bè dí'dzèll pè runè cuntienè laní. ²⁷ Guni'i muzè: "Béchil bèabrill nabánill. Gunibè'a shtádèll guèdini na'a ngunè nandchú tè guèdáuha'a.

Bè'nè shtádèll recibir béchil con gustè; nabánill."

²⁸ Iurní lè'è llgá'nè mayurè bédèll; nédì'ill tsutèll la'ni hiu'u. Bèru'u shtádèll; guna'bè shtádèll lè'èll; bènì' ruèguè lull tsutèll la'ni hiu'u. ²⁹ Perè guni'i shini mayurè: "Blac tiempè bèna sirvè lul nu bèzu'bè diaga shtí'dzèl perè nunquè bènè'edi'il pè cahia, ni siquierè tubsè chivè mitu'nè parè gac laní con amigu shtèna. ³⁰ Perè iurnè' bèabrí shini rè'èl; bëshí'nill shtumil. Guagná'dèll zihani na'a mal. Nu lè'èll gunibè'al gati ma nandchú, gau tè. Gac laní." ³¹ Iurní guni'i shtádèll: "Nal shinia. Nabaninual. Grè lo què nanapa nashténèl. ³² Perè runè tucarè laní; gáca'a nalègrè purquè béchil gúitill perè bèabrill nabánill. Bènitill perè iurnè' bédzela'a lè'èll stubi."

Comparaciuni shtë muzè nabè'nèdi'i bien

16

Guni'i Jesús lu ra shini gusè'dè mè: —Guc tubi nguiu ricu nabèdè'è dchi'ni gunè nguiu narac rgu' cuendè. Perè los de más muzè guagní'i rall lu ricu de què lè'è nguiu adè bènèdi'ill bien. Quègnitill lo què nanapè ricu. ² Lè'è ricu guna'bè nguiu ni. Guni'i ricu: "ÇPè na verdá narni'i ra muzè? Bè'nè intriegu cuendè dchi'ni nabè'nèl purquè hia adè gáquèl encargadè con shchi'nia." ³ Iurní lè'è nguiu bènèll llgabè: "ÇPè guna iurnè'? Hiadè nahia encargadè con shchi'ni lamè. Rúnèdia'a gan dchi'ni ru'bè nu rtu lua tsaldúa gu'nè. ⁴ Guna stubi cusè parè gapa amigu nagunè recibir na lidchi rall iurè nápèdia'a dchi'ni." ⁵ Iurní nguiu ni guná'bèll ra mènè nanaze'bi dumí lu lamè. Tubi rall por tubi rall bédchini rall. Guna'bè di'dzè nguiu lu primèrè nabèdchini: "ÇBlac nazé'bil lu lamè?" ⁶ Bèquèbill: "Naze'bia tubi gahiu'a barrili sèiti". Iurní guni'i nguiu: "Ndè'è na guichi pagaré shténèl; bèche'zin nu bèntsa'u stubi narni'i nazé'bil cincuenta barrili sèiti". ⁷ Lu stubi mènè guní'ill: "ÇBlac nazé'bil lu lamè?" Bèquèbill: "Naze'bia tubi gahiu'a rmudi shtë trigu". Iurní guni'i nguiu: "Ndè'è na guichi pagaré shténèl; bèntsa'u stubi pagaré narni'i nazé'bil lè'èsè ochenta rmudi shtë trigu". ⁸ Lè'è lamè guni'i lu nguiu mal: "Nasini guèquèl. Bènèl segurè vidè shténèl parè tiempè naze'dè." Ra mènè shtë guédchiliu quèhunè rall galènasini con ra sa' rall más què ra mènè naná rialdí ldu'i shti'dzè Dios.

⁹ Mènè runè rall gan dumí con zihani maldá, perè rnia'a lu tè, gulè bè'nè bien con dumí nanápèl; ze'dè guèdchini dzè adè lasáquèdi'i dumí. Iurní gunè mè recibir lè'èll lu gube'e catè nídi'i fin.

¹⁰ El què narunè cumprir con du'pè nanápèll, gúnèll cumprir si talè nápèll zihani cusè. El què nadè rúnèdi'i bien con du'pè, tambièn gúnèdi'ill bien con zihani cusè. ¹¹ Si talè adè bènèl bien con dumí naná mal, çchu guène'e cá'al lo què nanasac de verdá? ¹² Si talè adè bènèdi'ill bien con cusè nanádi'i shténèl, çchu guène'e lo què narunè tucarè cá'al lu gube'e?

¹³ Ni tubi mènè gáquèdi'i gúnèll sirvè chupè lamè. Rac shtú'ull tubsè lamè. Lu stubi lamè rúnèdi'ill cuendè. Rzu'bè diáguèll shti'dzè lamè, stubi lamè

quëhúnëll desprëci. Nídi'i mudë gac shtú'ul Dios nu mizmë tiempë gac shtú'ul dumí.

¹⁴ Ra fariseo narak shtu'u dumí, bini rall grë naguni'i Jesús. Bë'në rall burnë lë'ë më. ¹⁵ Iurní guni'i Jesús lu rall:

—Lë'ë të runë të parë rlua'a të naza'quë lu ra mënë. Rni'i të lo quë naquëhunë të naza'quin, perë Dios rna lla na ldu'u të. Lo quë narak shtu'u mënë gapë rall lu guë'dchiliu, nahin cusë narná zá'quëdi'i Dios.

Shti'dzë Dios napë pudërë parë siemprë

¹⁶ Lo quë nabëquë'ë Moisés nu ra nabadi'dzë shti'dzë Dios la'ni Sagradas Escrituras, gunibë'a Dios gunë mënë cumplir hashtë tiempë shtë Juan Bautista. Perë iurne' na quëgnia'a diza'quë lu të, të parë tsuté mënë catë rribë'a Dios. Perë ra mënë nariuté lugar ni runë rall zihani esfuersë por tsuté rall.

¹⁷ Más sencigi tsalú guë'dchiliu nu gube'e quë tubi cusë mitu'në shtë lëy tsaluhin. Shti'dzë Dios adë tsalúdi'in.

Jesús bëlua'a lla na narlé tse'lë

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ Si talë guësa'në nguiu tsé'li' nu guëtsé'all con stubi na'a, quëhúnëll duldë adulteri. Nu si talë stubi nguiu ca'a lë'ë na'a ni, quëhúnë nguiu ni duldë adulteri.

Nguiu ricu nu Lázaro

¹⁹ Guc tubi nguiu ricu. Nácull con lari za'quë nalasac zihani dumí. Grë dzë rau zá'quëll lu laní nananú lidchi ricu. ²⁰ También gu' tubi prubi lë Lázaro. Rac llú'ull. Rátsull guë'dzë. Guzúbëll rua' puertë shtë ricu.

²¹ Lázaro guc shtú'ull nihaull pedasë guetë nagulaguë guëa' mellë shtë ricu, tantë rldia'në Lázaro. Ra mbecu bédchini; bëlde'e mbecu lu guë'dzë ladi Lázaro.

²² Tubi dzë guti Lázaro. Bédchini ra ianglë; bia'a rai' almë shtëhi' gube'e catë nanú Abraham. Nu lë'ë ricu guti. Bëga'chi ricu. ²³ Ricu nanull lugar shtë cashtigu catë ria nanadë rialdíd'i ldu'i Dios. Gubi'a ricu lu Abraham zitu. Guná ricu lu Lázaro nananú cula'ni Abraham. ²⁴ Fuertë guni'i ricu: "Dadë Abraham, bëga'a ldu'ul na. Bëshe'ldë Lázaro; gá'dzëll bëcuënë shtë'nëll të parë ldaguë tubi gotë nisë lu ldudza tantë rbidchi ldua'a. Quëhuna sufrir la'ni be'lë rë'." ²⁵ Iurní guni'i Abraham lu ricu: "Lé'ël, ¿gu rëagná ldu'ul lla guc vidë shtë'nëll? Zihani cusë nápël; nídi'i nicidá de Dios. Perë Lázaro, vidë shtëhi' guc prubi. Iurní rquitë ldu'ull mientras nanul lugar shtë cashtigu. ²⁶ Más de ni entrë lë'ë hia'a nanú tubi bërrancu. Nídi'i mudë guidë të ndë'ë. Nu nídi'i mudë guidë mënë nananú ndë'ë parë nga'li." ²⁷ Iurní guni'i ricu: "Si es quë ni, Dadë Abraham, bë'në tubi favurë. Bëshe'ldë lë'ë Lázaro lu ra bëcha.

²⁸ Napa ga'i bëcha naquërdë lidchi shtada; guini rall shti'dzë Lázaro. Guadí'dzëll lu rai' lla na ra cusë të guidëdi'i rall ndë'ë lugar shtë cashtigu." ²⁹ Perë Abraham guni'i lu ricu: "Lë'ë ra bëchil napë rall lo quë

nabëquë'ë Moisés nu ra shmuzë Dios nabadi'dzë shti'dzë më; guëquë diaguë rall shti'dzë rai'". ³⁰ Guni'i ricu: "Dadë, si talë tubi natsashtë ladi ra tégulë, guëni'i' shti'dzë Dios lu rall, tsaldí ldu'u rall. Guëabrí ldu'u rall lu Dios iurní." ³¹ Guni'i Abraham lu ricu: "Aquëdi'i. Si talë runë nadzë'edi'i rall mudë nanabani rall iurë rini rall shti'dzë Moisés nu shti'dzë ra nabadi'dzë shti'dzë Dios, tampuquë tsaldíd'i ldu'u rall shti'dzë natsashtë ladi ra tégulë."

Gulë gupë lë'ë të al mizmë lë'ë të gúnëdi'i të duldë

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17 Jesús guni'i lu ra mënë narianaldë enseñansë shtëhi':

—Napë quë guëdchini tiempë guëquili mëdzabë lë'ë të parë gunë të duldë, perë prubi nguiu el quë naquëhunë parë gunë mënë duldë. ² El quë narlua'a tubi më humildë mal nezë gúnëll duldë, mejurë galdë nguiu ni tubi guichi ru'bë iénill; tsagrú'ldëll lë'ëll la'ni nisëdu'u. ³ Gulë gupë mizmë lë'ë të.

'Si talë bëchil gúnëll cuntrë lë'ël, guni'i lull pë faltë nanápëll. Si talë guëabrí ldu'ull nezë za'quë, bë'në perdunë lë'ëll. ⁴ Si talë gúnëll mal cuntrë lë'ël gadchi vueltë tubi dzë nu gadchi vueltë guëabrí guëni'ill lull: "Hia adë gúnëdi'irua'a cuntrë lë'ël", napë quë gúnëll perdunë lë'ëll.

Pudërë nanapë el quë narialdí ldu'i Dios

⁵ Ra poshtë guni'i rai' lu Jesús:

—Bë'në compa'ni lë'ë na'a të tsaldí ldu'u na'a lë'ël más.

⁶ Guni'i Jesús:

—Si talë rialdí ldu'u të shti'dza sudu'pë, masiá du'pë ziquë tubi bë'dchi bi'chi, zac guëni'il lu hiaguë sicómoro nazubë ndë'ë: "Bí'eshi de ndë'ë nu bëcabní mizmë lë'ël la'ni nisëdu'u", si talë tsaldí ldu'ul Dios, lë'ë hiaguë guëzu'bë diaguin shtë'dzëll.

Comparaciuni shtë narunë sirvë

⁷ Si talë napë të tubi muzë nabëabrí lídchil; guaguë'nëll u guaguëpill ra ma lachi, iurë bédchínill hi-u'u adë guëni'idi'il lull: "Gudëdë gaul lueguë".

⁸ Aquëdi'i. Guëni'il lull: "Bë'në preparar nagauha nu guatibi guiá'al; bë'në sirvë lu mellë gauha nu gua'. Despuësë gaul; gul." ⁹ Si lë'ë muzë quëhúnëll lo quë narnibé'al, adë guëni'idi'il: "Dushquíllil". ¹⁰ Zni lë'ë të, despuësë de bë'në të cumplir grë lo quë narnibë'a Dios gunë mënë, gulë guni'i: "Na na'a muzë nalasáquëdi'i. Bëdë'në na'a sulamëntë lo quë nabë'në tucarë guëdë'në na'a."

Jesús bënëac chi'i narak ll'u galguidzë naru'dzë ládi'

¹¹ Guagla'guë zia'a Jesús nezë Jerusalén. Gudëdë më regiuni naná entrë Samaria nu Galilea. ¹² Iurë guagbi'guë më tubi guë'dchi, bédza'guëllú më chi'i mënë narak ll'u galguidzë ru'dzë ládi'. Zitu bëa'në rall.

¹³ Fuertë guni'i rall:

—Jesús, Mësë, bëga'a ldú'ul lè'è na'a; bënëac lè'è na'a.

¹⁴ Jesús guná lu rall nu guni'i mē:

—Gulë tsagná lè'è bëshuzi tē guënnall lu tē.

Iurní nianá zia'a rall, mizmë iurní bëac rall. ¹⁵ Tubi de lè'è rall iurë guná lla bëáquëll, bëabrill lu Jesús. Guní'ill fuertë, dushquilli Dios por favurë nabë'në mē. ¹⁶ Bëzul-íbill lu Jesús hashtë bédchini luquëll lu guiu'u. Bédë'ëll graci lu mē. Nguiu ni na mē Samaria. ¹⁷ Iurní guni'i Jesús:

—Chi'i nguui narac ll'u'u bënëaca. ¿Gua rall? ¹⁸ Túb-sëll bëabrí, bédë'ëll graci lu Dios. Nall de stubi naciuni.

¹⁹ Iurní guni'i mē lu nguui:

—Guasuldí. Guzia'a con bien. Bëáquëll purquë rialdí ldú'ul na.

Gué'dchiliu antsë guënnibë'a Dios ziquë Rëy

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ra fariseo guna'bë di'dzë rall lu Jesús, guc guëdchini tiempë naguënnibë'a Dios ziquë Rëy. Jesús repi:

—Iurë guëdchini tiempë naguënnibë'a Dios, adë guëdchínidi'in con sëñi naguëná tē. ²¹ Adë guënní'idi'i mënë: “Ndë'è rnibë'a mē ziquë Rëy”, u “Ndë rnibë'a mē”; purquë hia ne' rnibë'a mē bëldá mënë naquërdë entrë lè'è tē.

²² Iurní guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë mē:

—Guëdchini tiempë lè'è tē gac shtu'u tē guëná tē lua, nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Guëdchinia perë lëdë guënná'di'i tē lua lueguë. ²³ Mënë guënní' lu tē: “Ndë'è bédchíní”, u “Ndë bédchíní”. Adë tsagná'di'i tē lè'è rall. Adë rianáldë'di'i tē tēchi rall, ²⁴ purquë ziquë rdchini nguiz'u; rlua'a llni dizdë ladë ldi hashtë guia'a ladë rubësë, zni guëdchinia. Nahia nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. ²⁵ Antsë gac ra cusë ni, guna sufrir galguti. Ra mënë tiempë ne' guëqué guia'a rall na. ²⁶ Ziquë bë'në mënë shtë gué'dchiliu tiempë shtë Noé, zni gunë rall antsë guëdchinia stubi. ²⁷ Gudáu rall. Bii' rall. Bëtsë'a rall. Guc laní shtë lliguë hashtë Noé guaté la'ni barcu ru'bë. Iurní bédchini juici shtë nisë guëc rall. Grë mënë guti. ²⁸ Zni guc también tiempë shtë Lot. Gudáu ra mënë. Bii' rall. Bëtuu' rall. Guzi'i rall. Bëcabní rall. Bëza'a rall lidchi rall. ²⁹ Perë iurë Lot bëru'u ciudá Sodoma, gulaguë gui'i dzë ni. Gulaguë asufrë nar-ie'qui dizdë gube'e nu grë mënë guti. ³⁰ Ziquë bë'në mënë tiempë shtë Lot, zni gunë rall iurë guëdchinia, nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Guëná ra mënë lua.

³¹ 'Dzë ni si talë tubi de lè'è tē nanú guëc hiu'u, adë tsutëdi'il la'ni hiu'u parë guá'al lo quë nanápël. Si talë tubi de lè'è tē nanú tē lachi dzë ni, adë guëabrí'di'il parë guá'al cusë nanápël. ³² Gulë bëagná ldu'u tē pë guc tse'lë Lot. ³³ El quë nané'di'i guëne'e vidë shtënnëll por na, segurë guënní'till vidë shtënnëll; perë el quë naguënniti vidë shtëni' por na, guëbánill parë siempër.

³⁴ 'Dzë naguëdchinia, nanú chupë mënë lu camë. Túb-sëll guëna'bë Dios tsall gube'e. Stúbill guëa'në.

³⁵ Chupë na'a caniu'u juntë. Túb-sëll guëna'bë mē tsall

gube'e. Stúbill guëa'në. ³⁶ Chupë nguui nanú lachi. Túb-sëll guëna'bë mē tsall gube'e. Stúbill guëa'në.

³⁷ Iurë bini ra shini gusë'dë mē di'dzë rë', guna'bë di'dzë rai':

—Dadë, ¿guc gac ra cusë ni?

Guni'i mē tubi dichë:

—Iurë gac ra cusë ni, gac bë'a tē seguramëntë, igual ziquë rac bë'a tē rdëá ra bëchu catë naga'a naguti.

Comparaciuni shtë viudë nu juësi

18 Jesús guni'i tubi comparaciuni parë gac bë'a shmënë mē runë tucarë guadi'dzënnú rall Dios guëdubi tiempë, de quë adë guëzalúdi'i rall pacënci parë guëna'bë rall lu Dios. ² Guni'i mē:

—Guc tubi juësi naguquërdë guë'dchi. Adë gualdí'di'i ldú'ull Dios nu adë bë'në'di'ill rëspëti sa'll. ³ Mizmë guë'dchi guquërdë tubi viudë nanapë dishi'bi con stubi narunë cuntrë lé'ëll. Guagna'bë viudë lu juësi parë gac rëglë asuntë shtënnëll según lëy. Guni'i viudë: “Bë'në rëglë asuntë con contrari shtëna”. Zihani vueltë guagná viudë lè'è juësi. ⁴ Né'di'i juësi gúnëll rëglë asuntë ni, perë despuësë bë'në juësi ll-gabë: “Adë rialdí'di'i ldua'a Dios nu nápëdia'a rëspëti parë mënë, ⁵ perë viudë rë' riagla'guë guëná'bëll lua. Guna rëglë asuntë shtënnëll tē adë tsalúdi'i pacënci shtëna tantë rbézëdi'i ridëll lua.”

⁶ Iurní Jesús guni'i:

—Gulë bédë'è cuendë naguni'i juësi mal. Mucho más gunë Dios. ⁷ Gunë mē juzguë ra contrari shtë mënë narialdí ldu'i Dios. Gunë mē compa'ni ra nariagla'guë guëna'bë rall lu mē dzë la gue'lë. Adë gac ldë'è mē parë gunë mē lo quë narna'bë rall lu mē. ⁸ Rnia'a lu tē, iurë rga'a iurë adë gac ldë'è mē sino gunë mē jushtici. Perë guëna'bë di'dza lu tē, ¿iurë guëabrí nguui nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu, nia'a zëdzëli' ra narialdí ldu'i Dios iurní?

Comparaciuni shtë fariseo nu narunë cubrë impuestë

⁹ Guni'i Jesús stubi comparaciuni lu ra narunë llgabë nabënë na rall perë bë'në rall desprëci sa' rall. Guni'i mē:

¹⁰ —Chupë nguui guagni'inú rall Dios iádu'u ru'bë. Túbill na mē fariseo; stúbill na el quë narunë cubrë impuestë. ¹¹ Lè'è fariseo guasuldill; guní'ill la'ni ldú'ull di'dzë rë': “Dadë gullanë, dushquí'llil, rdë'ëhia graci ná-dia'a ziquë na ra mënë. Nádia'a ziquë ra nguba'në. Ná-dia'a ziquë narni'i bishi. Nádia'a ziquë ra nanapë stubi na'a. Dushquí'llil nádia'a ziquë nguui ndë'è narunë cubrë impuestë. ¹² Runa ayunë chupë vueltë la'ni ll-malë. Rdë'a tubi por cadë chi'i ra cusë, grë lo quë narunë tucarë ca'a Dios.” ¹³ Perë lè'è nguui narunë cubrë impuestë zugá'all rua' puertë shtë iádu'u. Adë rbí'adi'ill guia'a. Guní'ill: “Dadë, bëga'a ldú'ul na. Napa zihani duldë.” ¹⁴ Rnia'a lu tē, lè'è pecadurë bëabrill líd-chill limpi. Bëzunë Dios almë shtënnëll, lédëdi'i lè'è fariseo. El quë narunë naru'bë, guëlaguëll con shtu perë el quë narunë narú'bëdi'i, gunë Dios honrar lé'ëll.

Bè'nè Idai' Jesús ra liguè'nè

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Guanú mènè zihani liguè'nè lu Jesús parè guèd-chi'bè mè guia'a mè guèc rall. Perè shini gusè'dè mè guná rai', gudildi rai' naganú lè'è ra liguè'nè lu Jesús.

¹⁶ Perè guni'i mè; guna'bè mè ra liguè'nè:

—Gulè bédè'è sí, guidè ra liguè'nè lua. Adè rcádi'i tē guidè ra liguè'nè lua purquè cagnibè'a Dios lè'è ra mènè naná ziquè ra liguè'nè. ¹⁷ Guldía rnia'a lu tē; sulè el què naganè recibir Dios ziquè Rëy tē guè'nibè'a Dios lé'èll cumè ziquè tubi liguè'nè; rquitè ldu'u liguè'nè rnibè'a Dios lé'èll, sulè nguii ni guèbànill lugar catè na mè Rëy.

Tubi mè ru'bè ricu guni'i lu Jesús

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Tubi nguii narnibè'a ladi guè'dchi, guna'bè dí'dzèll lu Jesús:

—Mèsè za'què, ¿pè rní'il guna parè gac salvara parè gapa vidè sin fin?

¹⁹ Guni'i Jesús lull:

—¿Pèzielú rní'il nahia naza'què? Nanú tubsè naná naza'què. Náhi' Dios. ²⁰ Bien nanèl ra mandamientè: “Adè rquènúdi'il tse'lè mènè. Adè rguínidi'il sa'l. Adè cuánèdi'il pè shtè mènè. Adè rní'idi'il bishi. Bèzu'bè di-aguè shti'dzè shtádèl nu shní'al.”

²¹ Nguii guni'i:

—Grè mandamientè ni bèna cumplir dizdè nabi'cha.

²² Bini Jesús di'dzè rē' nu guni'i mè:

—Tubi cusè runè faltè. Bètuu' grè cusè nanápèl, bédè'èin ca'a ra prubi, iurní gápèl tesurè lu gube'e. Nu gude'e naldè na tē gáquèl shmèna.

²³ Iurè lè'è nguii ni bini shti'dzè Jesús, bèá'nèll tristè purquè de verdá nall ricu. ²⁴ Guná Jesús lull; nalé béd-chini tristè la'ni ldu'u mè. Guni'i mè:

—Naganè tubi nanapè zihani dumí, gúnèll recibir Dios ziquè rëy. ²⁵ Más sencigi tsuté tubi ma camellè ichi iagullè què tubi ricu tsutéll catè rnibè'a Dios.

²⁶ Ra mènè nabini di'dzè ni, guna'bè di'dzè:

—Si es què ni, ¿chu gac salvar?

²⁷ Guni'i mè:

—Adè gúnèdi'i nguii gan gunè salvar mizmè lé'i' perè Dios napè pudèrè gunè mè grètè' ra cusè.

²⁸ Iurní Pedro guni'i lu Jesús:

—Dadè, lè'è na'a bèsèa'nè na'a grètè' parè ze'dè naldè na'a lé'èl.

²⁹ Guni'i Jesús:

—Guldía, el què nabèsèa'nè lídchi', shtádi', shní'ai' u béchi', u tsé'li', u shíni' purquè rac shtú'ull guè'nibè'a Dios lé'èll, ³⁰ gúnèll recibir zihani cusè más ne' la'ñi vidè shtéhi', nu guèquèrdèll parè siemprè tubi vidè sin fin con Dios.

Stubi vultè guni'i Jesús gáti'

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Guna'bè Jesús ra poshtë tubi ladè. Guni'i mè lu rai':

—Iurnè' guziá hia'a Jerusalén. Gac cumplir grè lo què nabèquè'è ra nabidi'dzè shti'dzè Dios de na, nguii nabèshe'ldè Dios lu guè'dchiliu. ³² Gunè ra mènè in-triegu na lu guia'a shtè mènè nanádi'i mè israelitè. Gunè rall burnè; guèni'i guidzè rall na. Guèchi'bè shènè rall lua. ³³ Guène'e rall galné na, despuèsè gatia. Perè dzè tsunè tsashtëa ladi ra tégulè.

³⁴ Ra poshtë adè guasédi'i rai' shti'dzè mè, nacahin parè lè'è rai'. Adè bédè'èdi'i rai' cuendè pè runè cun-tienè shti'dzè mè.

Bènèac Jesús tubi ciegu, mè Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Guabi'guè rai' guè'dchi Jericó. Nanú tubi ciegu nazubè lu nezè. Cagná'bèll gu'nè. ³⁶ Bini ciegu gudèdè zihani mènè. Guna'bè di'dzè ciegu pè quèhac. ³⁷ Guni'i mènè: “Jesús nazareno ziazúhi' nezè”. ³⁸ Iurní ciegu fuertè guni'i:

—Jesús, llèbni David, bèga'a ldu'ul na.

³⁹ Ra mènè nazia'a delantè, guni'i rall guèc ciegu parè guèac dchi ciegu perè másru'u guni'i ciegu. Fuertè guni'ill:

—Llèbni David, bèga'a ldu'ul na.

⁴⁰ Iurní Jesús guzudchí. Gunibè'a mè tsaglli'i rai' lè'è ciegu. Bédchini ciegu lu mè. Guni'i mè lull:

⁴¹ —¿Pè rac shtú'ul guna?

Repi ciegu:

—Rac shtua'a, Dadè, guèné'el slua.

⁴² Guni'i mè:

—Nia. Bèáquèl purquè rialdí ldu'ul na.

⁴³ Mizmè iurní bèac ciegu. Guanáldèll lè'è Jesús.

Bédè'èll graci lu Dios. Grè ra mènè guni'i rall llèru'bè na pudèrè shtè Dios, purquè guná rall pè bè'nè Jesús.

Jesús nu Zaqueo

19 Iurní Jesús guaté guè'dchi Jericó. Mèrè guèru'u mè guè'dchi. ² Ladi guè'dchi ni guc tubi ricu lè Zaqueo. Nall jèfè narunè cubrè impuestè. ³ Guc shtu'u Zaqueo guè'nall lu Jesús perè gúnèdi'ill gan tantè zihani mènè gudèdè, nu nadupè shcuèrpè Zaqueo. ⁴ Iurní Zaqueo bèllu'nè delantè. Güè'pill ladi tubi hi-aguè sicómoro parè guè'nall lu mè. Hiaguè ni zubi cu-la'ni nezè catè ze'dè Jesús. ⁵ Bédchini mè lugar ni; guná mè lu Zaqueo. Guni'i mè lull:

—Zaqueo, bietè nasesè. Napè què guèné'el pusadè lídchil, guèana.

⁶ Lueguè bietè Zaqueo nasesè. Nalé bèquitè ldu'ull. Bè'nèll recibir Jesús lídchill. ⁷ Guná mènè guanú Jesús Zaqueo. Guagla'guè guni'i rall cuntrè Jesús. Guni'i rall Jesús gua visitè lídchi tubi pècadurè. ⁸ Iurní guasuldí Zaqueo. Guni'ill lu Dadè Jesús:

—Dadè, guèruldè nanapa guèdè'èhia ca'a ra nabènapèdi'i. Nu si talè bédchisúa dumí shtè mènè con bishi, guèabrá tapè vultè más dumí ca'a rall.

⁹ Guni'i Jesús:

—Nedzè nasalvárèl. Salvaciuni bédchini lídchil. Nu lé'èll guc Abraham shtadè guèlul. ¹⁰ Nahia nguii

nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu parë quilia el quë nabëniti parë gac salvárëll.

Comparaciuni shtë muzë nabë'në recibir dumí

¹¹ Riagla'guë rini ra mënë shti'dzë Jesús. Hia mërë guëdchini rai' ciudá Jerusalén. Nu quëhunë mënë ll-gabë runë faltë du'psë parë guëribë'a Dios ziquë Rëy. ¹² Iurní guni'i më tubi comparaciuni:

—Guc tubi nguiu shini rëy; bërú'ull ládžëll. Ziá'all stubi naciuni parë gúnëll recibir pudërë ziquë rëy parë guëribé'all. Despuësë guëabrill ládžëll. ¹³ Antsë bërú'ull ládžëll, guná'bëll chi'i muzë naná encargadë shchí'nill. Bëdë'ëll dumí lasac cadë tubi de lë'ë ra muzë. Guni'i shini rëy: “Gulë bënë bien con dumí rë'. Gulë guzi'i; gulë bëtuu', hashtë guëabría.” Iurní guzi-í'all. ¹⁴ Perë ra mënë naquërelde ladžë nguiu ni bëldë rall; rac shtú'udi'i rall gáquëll rëy shtë rall. Bëshe'ldë rall rsunë narni'i: “Adë rac shtú'udi'i na'a gac nguiu rë' rëy shtë na'a”. ¹⁵ Perë nguiu ni bënëll recibir ziquë rëy shtë rall. Bëabrill ládžëll. Guná'bëll ra muzë nabëca'a dumí të guená rëy bëldá bënë rall gan guëc dumí.

¹⁶ Primërë muzë bédchini nu guni'ill lu rëy: “Dadë, shtumil ndë'ë con chi'i vultë más shini dumí”. ¹⁷ Lë'ë rëy guni'i: “Bien bënëll con du'pë dumí. Iurní guënehia pudërë guëribé'al chi'i guë'dchi. Muzë za'quë nal.”

¹⁸ Stubi muzë bédchini guni'ill: “Dadë, shtumil ndë'ë con ga'i vultë más shini dumí”. ¹⁹ Guni'i rëy lull: “Guëribé'al ga'i guë'dchi”.

²⁰ Stubi muzë bédchini nu guni'ill: “Dadë, ndë'ë lë'ë shtumil. Bëquëtsa'uin tubi panitë. ²¹ Bëdzëba lë'ëll. Nal nguiu nargá'adi'i ldu'u mënë. Rca'al lo quë nabëdchí'bëdi'il nu rca'al cusechë sin adë rcabnídi'il.” ²² Iurní guni'i rëy lull: “Nal mal. Con mizmë shti'džël guna juzguë lë'ëll. Guni'il nahia el quë nargá'adi'i ldu'u mënë nu rchahia lo quë nabëdchí'bëdi-a'a nu rchahia catë rcabnídia'a. ²³ ¿Pëzielú adë bësëá'nëdi'il shtumía lu bancu parë gapa shini dumí iurë bédchinia?” ²⁴ Iurní guni'i rëy lu mënë nazuga'a nga'li: “Gulë bédchisú dumí shtë nguiu nabëquë'ë dumí panitë. Nu bëdë'ëin ca'a nabë'në gan chi'i tantë dumí.” ²⁵ Guni'i ra mënë: “Dadë, hia nápëll chi'i dumí”.

²⁶ Lë'ë rëy guni'i: “Rnia'a lu të, el quë nanapë, gúnëll recibir más perë el quë nabënapëdi'i, guëdchisú lë'ë du'pë nanápëll. ²⁷ Perë lë'ë ra enemigu shtëna ra nanëdi'i guëribé'ahia lë'ë rall, gulë tsaglli'i lë'ë rall ndë'ë. Gulë quini lë'ë rall lua.”

Jesús guatë ciudá Jerusalén; dchí'bi' tēchi burrë

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Despuësë de guni'i Jesús di'džë rë', guagla'guë zigdchini më parë Jerusalén. ²⁹ Bédchini më guë'dchi Betfagë nu Betania nanaquë lu lumë catë nanú zihani hiaguë olivo. Bëshe'ldë më shini gusë'dë më; ³⁰ guni'i më lu rai':

—Gulë gua guë'dchi naná guëlladchi. Iurë guëdchini të, guená të lu tubi burrë. Quëdú ma. Lë'ë burrë ni la'-di chu quí'bëdi'i tēchi ma. Gulë bëssha'quë ma nu gude'enú ma ndë'ë. ³¹ Si talë guëna'bë di'džë mënë pë

gunë të burrë, gulë guni'i lull: “Lë'ë Dadë Jesús rqui'ni lë'ë ma”.

³² Gua ra shini gusë'dë më. Bëdzëlë rai' burrë igual cumë ziquësë guni'i më lu rai'. ³³ Iurë bëssha'quë rai' burrë, nashtënë burrë guna'bë dí'džëll:

—¿Pëzielú bëssha'quë të shpurra?

³⁴ Bëquebi rai':

—Purquë Dadë Jesús rqui'ni lë'ë ma.

³⁵ Guanú rai' burrë lu Jesús. Bédchi'bë rai' shabë rai' tēchi ma parë quibë Jesús tēchi ma. ³⁶ Iurë lë'ë burrë ziazú lu nezë, gudishi mënë shabë rall lu nezë catë ze'dë më. ³⁷ Bédchini ra mënë lumë shtë dani catë nezë rlaguetë. Grë ra narianaldë tēchi më guzublú guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios. Bënë rall al-abar lë'ë më por milagrë naguná rall. ³⁸ Guni'i rall:

—Bënë l'dai' Dios lë'ë Rëy ndë'ë, el quë naze'dë guëdchini por nombre shtë Dadë Dios. Llëru'bë na Dios nacabezë más guia'a lu gube'e; tsu paz lu gube'e. ³⁹ Iurní bëldá fariseo nananú ladi zihani mënë guni'i rall lu Jesús:

—Mësë, guni'i lu ra shmënlë të adë guëni'idi'i rall di'džë rë'.

⁴⁰ Perë Jesús guni'i lu ra fariseo:

—Rnia'a lu të, si talë ra mënë guëac dchi, ra guë'ë rë' guërushiá; guëni'i rahin di'džë rë'.

⁴¹ Iurë bédchini më guëlladchi Jerusalén, gubi'a më lu ciudá. Bi'ni më. ⁴² Guni'i më:

—Mizmë lë'ë të më Jerusalén, rac shtua'a lë'ë të niac bē'a të nezë catë rbedchí ldu'u mieti con Dios, perë iurne' nacahi slu të parë tsasé të ra cusë ni. ⁴³ Guëdchini cusë durë guëc të. Enemigu shtë të guëzubë grë ladë shtë ciudá parë tildi rall. Guntsa'u rall tubi lu' alreduerë guëdubi guë'dchi, tsu guërru cuntrë lë'ë të. ⁴⁴ Guëcuë rall grë hiu'u shtë të. Quini rall lë'ë të hashtë nu shini të gati rai'. Adë guëá'nëdi'i tubi guë'ë quibë guëc sa' guë'ë. Completamente tsaluhin; ziquë tubi hiu'u dachi guëa'nin purquë adë bëdë'ëdi'i të cuendë iurë bënë më favurë parë lë'ë të gac salvar të.

Bësëllu'në Jesús mënë nacagtuu' la'ni iádu'u ru'bë

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Iurní Jesús guatë la'ni iádu'u ru'bë. Guzublú cagsëllú'ni' ra nacagtuu' la'ni iádu'u. ⁴⁶ Guni'i më lu rall:

—Sagradas Escrituras rni'i shti'džë Dios: “Íadu'u shtëna na parë gunë mieti orar lu Dios, perë lë'ë të bënë të cambi iádu'u ziquë cuevë shtë nguba'në”.

⁴⁷ Grë dzë bëlua'a Jesús la'ni iádu'u. Ra bëshuzi narnibë'a más con ra mësë shtë lëy con los de más më naru'bë shtë guë'dchi, gudili rall formë lla gati më.

⁴⁸ Perë bëdzëlëdi'i rall mudë niana'zi rall lë'ë më purquë grë ra mënë con ánimo rac shtu'u rall rquë di-aguë rall pë guni'i më.

Jesús bëquebi pë derechë nápi' parë gúni' ra cusë rë' (Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 Tubi dzë nanú Jesús iádu'u ru'bë. Quëglua'a më ra mënë shti'džë Dios lla mudë tsuté rall shnezë

Dios të gac salvar rall. Iurní bédchini ra bëshuzi narnibë'a más con mësë shtë lëy con më gushë narunë juzguë; ² guni'i rall lu më:

—Guni'i lu na'a. ¿Pë derechë nápël parë guëluá'al ra mënë? ¿Chu bënë'e permisi rúnël grë cusë nabé'nël?

³ Guni'i Jesús lu rall:

—Nu na guëna'bë di'dza lu të. Rac shtua'a guëni'i të lua. ⁴ ¿Chu bédë'e derechë lë'ë Juan Bautista parë guëchu'bë nísí'; Dios u mënë? ¿Chu bëshë'ldë lë'i'?

⁵ Iurní guzublú quëgni'i rall entrë de lë'ë rall. Guni'i rall lu sa' rall:

—¿Pë guëni'i hia'a lu Jesús? Si talë guëni'i hia'a Dios bëshë'ldë lë'ë Juan, iurní guëni'ill lu hia'a: “¿Pëzielú adë gualdídi'i ldu'u të shtí'dzi'?” ⁶ Si talë guëni'i hia'a mënë bëshë'ldë lë'ë Juan, iurní guëne'e guë'ë mënë lë'ë hia'a, gátia'a purquë grë mënë rialdí ldu'u rall gu-ni'i Juan shti'dzë Dios.

⁷ Por ni bëquebi rall lu Jesús de quë adë bédë'ëdi'i rall cuendë chu bëshë'ldë lë'ë Juan parë guëchu'bë nísí' ra mënë. ⁸ Iurní guni'i Jesús lu rall:

—Lë'ë të rquëbidi'i të; nu na adë guëquëbidia'a chu bëshë'ldë na; chu bënë'e permisi guna ra cusë.

Comparaciuni shtë muzë mal

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Guzublú guni'i më lu ra mënë comparaciuni rë':

—Guc tubi nguiu nabëcabní hiaguë uvë lachi. Despuësë bédë'ëll mèdi stubi mënë nu guziá'all zitu. Gudëdë tiempë. ¹⁰ Bëga'a iurë shtë cusechë, bëshë'ldëll tubi muzë; guëna'bë muzë partë narunë tucarë shlámëll. Perë ra mënë guna'zi rall lë'ë muzë. Bédë'ë rall galné. Bësëllu'në rall muzë sin adë bë bédë'ëdi'i rall. ¹¹ Iurní bëshë'ldë shlamë rall stubi muzë, tsaglli'i muzë cusechë. Perë ra mënë guni'i di'dzë dzabë lu muzë nu bédë'ë rall galné. Bësëllu'në rall muzë sin adë bë bédë'ëdi'i rall. ¹² Lamë ni bëshë'ldë stubi muzë perë ra mënë gudini rall lë'ë muzë. Gulú rall lë'ë muzë tantë bédë'ë rall.

¹³ Iurní guni'i lamë shtë guiu'u: “¿Pë guna iurne'? Guëshë'lda shinia narak shtua'a. Iurë guëna' ra mënë lúhi', tal vez gunë rall rëspëti shinia.” ¹⁴ Perë iurë guná ra mënë narunë dchi'ni lu shini lamë, guni'i rall lu sa' rall: “Ndë'ë naguëca'a herenci. Cha dínia'a lë'ëll të iurní gáca'a nashtë guiu'u.” ¹⁵ Iurní gulú rall shini lamë lu guiu'u stubi ladë. Gudini rall lë'i'.

Iurní guni'i Jesús lu ra mënë:

—¿Pë gunë nashtë guiu'u con ra naquëhunë dchi'ni? ¹⁶ Mizmë lamë guëdchini parë quínill ra mënë mal, le'. Guëdë'ëll guiu'u ca'a stubi mënë.

Iurní bini ra mënë comparaciuni rë', guni'i rall lu Jesús:

—Ni lo quiera Dios gac zni.

¹⁷ Perë Jesús gubi'a lu rall, guni'i më:

—Gulë guni'i lua pë runë cuntienë nanaqué la'ni Sagradas Escrituras. Rni'in zndë'ë:

Guë'ë nabëru'ldë ra albañil tubi ladë,

guë'ë rë' gunë sirvë parë gac shquini shtë iádu'u ru'bë.

¹⁸ El quë narredë guëc guë'ë rë', gac chupë ldëll, perë iurë ldaguë guë'ë ni guëc mënë, gáquëll ziquë pulvë.

Jesús guni'i: “Gulë quilli impuestë”

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ra jëfë shtë bëshuzi con mësë shtë lëy rac shtu'u rall guëna'zi rall lë'ë Jesús lueguë. Guc bë'a rall guni'i më comparaciuni ni cuntrë lë'ë rall. Adë guná'zidi'i rall lë'ë më purquë bédzëbë rall los de más mënë.

²⁰ Iurní bëshë'ldë rall mënë naguaglda'chi lë'ë Jesús. Rlua'a rall ziquë mënë za'quë. Rac shtu'u rall guësigué rall lë'ë më niani'i më tubi cusë mal parë gunë rall in-triegu lë'ë më lu gobiernë rumanë. ²¹ Por ni naguaglda'chi lë'ë Jesús, guna'bë di'dzë rall:

—Mësë, nanë na'a rluá'al nu rní'ill purë verdá. Rluá'al igual lu mënë humildë nu lu mënë narnibë'a. Guldil, quëgluá'al lla tsuté mënë shnezë Dios. ²² Guni'i lu na'a, ¿pë na bien guëdilli hia'a impuestë lu rëy rumanë u guëdillidi'i hia'a impuestë?

²³ Perë Jesús bédë'ë cuendë niasiguë rall lë'ë më.

Guni'i':

²⁴ —Gulë bëlua'a tubi dumí. ¿Chu lu nu chu lë naquë lu dumí?

Bëquebi rall:

—Lu rëy César naquë lu dumí.

²⁵ Guni'i më iurní:

—Nia, por ni gulë bédë'ë ca'a rëy César lo quë nashtë César, nu gulë bédë'ë ca'a Dios lo quë nashtë Dios.

²⁶ Adë bë'në ra contrari shtë Jesús gan niani'i më cusë mal lu ra mënë. Bédzëguë' ldu'u ra mënë ni; bëa'në dchi rall.

Jesús guni'i lla tsashtë ra tégulë

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Iurní beldá nguiu religiosë saduceos, guagná rall lë'ë Jesús. Ra saduceos rni'i adë tsashtëdi'i tégulë ladi ra tégulë. ²⁸ Perë guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—Mësë, bëquë'ë Moisés tiempë guahietë si tubi nguiu gati sin shíni', bëchi tégulë napë quë guëtsé'all tse'lë tégulë. Gapë rall shíni' parë adë tsalúdi'i shfamili tégulë. ²⁹ Guc gadchi bëchi. Primëre nguiu bëtsé'all perë gútil sin ni tubi shínil. ³⁰ Segundë bëchi tégulë bëtsé'all con viudë perë gútil sin ni tubi shínil.

³¹ Tecëre bëchi tégulë bëtsé'all tse'lë tégulë. Nu gútil; pues hashtë shu'pë bëchi tégulë bëtsé'a rall tse'lë tégulë. Gúdi'i shini rai'. ³² Despuësë guti na'a ni. ³³ Guni'i lu na'a, iurë tsashtë tégulë, ¿chu gac tse'lë na'a cumë gadchi nguiu gac tse'lë na'a ni?

³⁴ Iurní Jesús bëquebi:

—Iurne' lu gué'dchiliu ra nguiu, ra na'a, rtsë'a rall, ³⁵ perë grë ra naguëdë'ë Dios permisi tsuté rall stubi gué'dchiliu nu tsashtë rai' ladi ra tégulë, adë guëtsé'adi'i rai'. Adë rnádi'i rai' guëtsé'a shini rai'. ³⁶ Nunquë gátidi'i rai'. Na rai' ziquë ra ianglë shtë gube'e. Na rai' shini Dios iurní, purquë guashtë rai' ladi ra tégulë, guëbani rai' parë siempë. ³⁷ Perë si talë rna'bë di'dzë të tsashtë ra tégulë ladi ra tégulë, gulë bédë'ë cuendë

lo quë Moisés bëquë'è la'ni histori shtë hiaguë narëuldë. Bëquë'è Moisés de quë Dadë Dios na Dios shtë Abraham, nu Isaac, nu Jacob; nu blac tiempë guti rai' parë tiempë dzë ni. ³⁸ Grë shmënë Dios nabani aunquë hia guti rai'. Napë rai' vidë sin fin.

³⁹ Iurní bëldá mësë shtë lëy guni'i rall:

—Mësë, bien bëquëbil lu rall.

⁴⁰ Hia bëdzëbë rall guëna'bë di'dzë rall más lu Jesús.

Jesús guna'bë di'dzë lu ra mësë, chu na shtadë Cristo
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Jesús guni'i lu rall:

—¿Lallë rni'i mënë Cristo na shini David? ⁴² purquë mizmë David guni'i la'ni librë nalë Salmos:

Dadë Dios guni'i lu Shtada narnibë'a:

Guzubë ladë Idi shtëna

⁴³ hashtë guna gan lu enemigu shtënël të guëzu'bë diaguë rall shti'dzël.

⁴⁴ ¿Lla na posiblë gac Cristo shini David, cumë mizmë David rni'i Cristo na Dadë narnibë'a lë'i'?

Jesús gudíldi' mësë shtë lëy
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Iurë grë mënë caqué diaguë rall shti'dzë Jesús, guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

⁴⁶ —Gulë gupë cuidadë ra mësë shtë lëy. Rëuu' ldu'u rall nacu rall lari duni. Rac shtu'u rall gunë mënë saludar lë'è rall con zihani rëspëti lu nezë. Rdzelë rall guëzubë rall lugar mejurë la'ni iádu'u. Rac shtu'u rall lugar shtë rëspëti lu mellë. ⁴⁷ Perë rdchisú rall lidchi viudë, pero parë guësiquë rall mënë, quëhunë rall oraciuni ru'bë. Rnia'a lu të gunë rall recibir más cashtigu dushë.

Tubi gu'në nabëdë'è viudë prubi
(Mr. 12.41-44)

21 La'ni iádu'u guná Jesús ra ricu, bëtia'a rall dumí la'ni cajë shtë ofrendë. ² Nu tubi viudë prubi guná më; bëtiá'all chupë centavë. ³ Guni'i më:

—Guldía, lë'è viudë prubi bëdë'è más quë ra ricu.

⁴ Grë mënë bëdë'è nabë'në subrë perë na'a rë' bëdë'èll grë nanápëll, grë nasí'ill gaul.

Guni'i më cue iádu'u ru'bë
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ruadi'dzë mënë lla na iádu'u ru'bë. Blac chulë na ra guë'è nu blac chulë na ra regalë nabëzëlaa'dchi ra mënë parë iádu'u. Iurní Jesús guni'i:

⁶ —Guëdchini tiempë grë lo quë naquëgná të ne', cue. Ni tubi guë'è quibë guëc sádi'in.

Sëñi antsë tsalú gué'dchiliu
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Iurní guna'bë di'dzë rai' lu më:

—Mësë, ¿guc gac ra cusë narní'il lu na'a? ¿Pë sëñi nanú naguëlua'a guëlladchi na tiempë gac cumplir shti'dzël?

⁸ Guni'i Jesús:

—Gulë gupë mizmë lë'è të, adë guësiquëdi'i mënë lë'è të. Zihani mënë guëdchini ziquë shmëna. Guëni'i rall: "Nahia Cristo"; u guëni'i rall: "Hia bëga'a iurë guëribë'a Dios ziquë Rëy". Perë rnia'a lu të, adë tsanaldëdi'i të tëchi shti'dzë rall. ⁹ Iurë ruadi'dzë mënë nanú zihani guërru nu rdzatsu mënë cuntrë gobiernë, adë rdzëbëdi'i të. Grë cusë ni napë quë gac cumplir perë runë faltë parë guëribë'a Dios ziquë rëy.

¹⁰ Guagla'guë guni'i më:

—Gac cumplir tubi naciuni tildi cuntrë stubi naciuni. Tubi gobiernë tildi cuntrë stubi gobiernë. ¹¹ Guëllú nadushë iurní. Guëdchini gubini dushë nu galguidzë zihani lugar. Lu gube'e guëlua'a cusë nadzë'bë nu sëñi ru'bë guëlua'a.

¹² 'Antsë gac cumplir ra cusë ni, gunë mënë cuntrë lë'è të. Guëna'zi rall lë'è të parë gunë rall juzguë lë'è të la'ni iádu'u shtë të. Guëldaguë rall lë'è të lachigui'bë.

Gunë rall demandë lë'è të lu gobiernë nu lu rëy purquë na të shmëna. ¹³ Zni gunë të gan guëni'i të lu ra gobiernë diza'quë shtëna. ¹⁴ Adë ráquëdi'i ldu'u të; adë gúnëdi'i të llgabë pë guëni'i të iurní, ¹⁵ purquë na guënehia di'dzë parë guëni'i të lu gobiernë. Guna compañi lë'è të hashtë enemigu shtë të guëac dchi lu të; nápëdi'i rall pë guëni'i rall cuntrë lë'è të iurní.

¹⁶ Gunë mënë intriegu lë'è të gati të, bëldá të. Shtadë të gúnëll intriegu lë'è të. Bëchi të, shfamili të nu ra amigu shtë të gunë rall intriegu lë'è të, gati të. ¹⁷ Grë mënë guëldënu rall lë'è të purquë na të shmëna; rialdí ldu'u të na. ¹⁸ Perë pë gáquëdi'i të; ni tubi guitsë guëc të tsalúdi'i. ¹⁹ Si talë gac të firmë lu shnezë Dios, gapë të vidë nadë rialúdi'i parë siempër.

²⁰ Iurë guëná të lu suldadë grë ladë ciudá Jerusalén, hia mërë cue ciudá. ²¹ El quë nananú Judea dzë ni, guëllú'nëll parë lu dani. El quë nananú ciudá Jerusalén, guëru'u rall. El quë nananú lachi adë guëabrídi'ill guë'dchi, ²² purquë ra dzë rë' na shtë cashtigu. Grë lo quë naescritë la'ni Sagradas Escrituras gac cumplirin. ²³ Prubi ra na'a nanua'a shíni' u ra na'a narca'a me'dë dzë ni. Gunë mënë israelitë sufrir lu cashtigu shtë Dios. Cusë durë gac con mënë tiempë ne'. ²⁴ Bëldá mënë gati rall lu guërru. Stubi tantë tsa rall guëdubi naciuni ziquë prësi; gunë rall dchi'ni shtë stubi mënë. Ra mënë zitu guëribë'a rall Jerusalén naná cue hashtë gac cumplir tiempë nabë'në Dios disponer. Jerusalén guëa'në ziquë hiu'u dachi.

Nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu guëabri' stubi
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ 'Dzë ni guëlua'a sëñi lu gube'e con ngubidzë, mbelëgui'i, nu mbehu. Lu gué'dchiliu grë mënë shtë ra naciuni adë gáquëdi'i pë gunë rall nu adë rbedchí ldu'u rall por cusë nadzë'bë. Guini rall ruidë shtë nisëdu'u tantë rni'bi nisë. ²⁶ Iurní guëcachi mënë por tantë galërdzëbë nu galriá ldu'i por cashtigu naguëdchini. Ra fuersë shtë gube'e guëni'bi rahin shlugarin. ²⁷ Iurní guëná ra mënë lua, nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Guëdchinia la'ni shcachi. Guëdchininúa con zi-

hani puderë nu llni. ²⁸ Iurë guená të ra cusë guëzublú gac, gulë gubi'a lu gube'e; gulë tsaldí ldu'u të purquë hia mërë gunë më salvar lë'ë të.

²⁹ Guni'i më tubi comparaciuni:

—Gulë guná lu hiaguë higu u cualquier stubi hiaguë.

³⁰ Iurë lë'ë ndiaguë rënë rru'u, rdë'ë të cuendë hia mërë guëdchini tiempë na'i. ³¹ Zni iurë guená të ra cusë mal guëdchini, gulë gac bë'a të hia mërë guëdchini tiempë naguënbë'a Dios.

³² Guldía rnia'a lu të, grëhin gac cumplir antsë gati ra mënë naquërdë tiempë ne'. ³³ Gube'e nu guë'dchiliu tsalú rahin perë shti'dza napë quë gac cumplir. Adë tsalúdi'i shti'dza.

³⁴ Gulë gubani guëdubi tiempë. Adë rdë'ë të lugar gapë të vici. Adë rzuu'dchidi'i të. Adë ráquëdi'i ldu'u të por nagáu të purquë si talë quëhúnë ra cusë ni, adë gac bé'adi'i të naquëhac. ³⁵ Ziquë rldaguë lasë mënë tubi ma, zni guëdchini ra cusë durë guëc ra mënë narëta' lu guë'dchiliu. ³⁶ Por ni, gulë cue nasini nu gulë guna'bë lu Dios guëdubi iurë të gunë më compa'ni lë'ë të, guëru'u të ladi ra cusë dushë sin adë bë gáquëdi'i të. Gulë guëa'në nasini parë iurë guëdchinia, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; tsasuldí të lua.

³⁷ Jesús bëlua'a ra mënë la'ni iádu'u ru'bë rdzë perë gue'lë ria më lu dani shtë Olivos parë guëa'në më hashtë brëgue'lë. ³⁸ Grë mënë bédchini iádu'u tumpranë të guini rall shti'dzë më.

Ra contrari shtë Jesús gudili rall lla gati më

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 Hia mërë guëdchini laní Pascu, iurë rëagná ldu'u mënë tiempë nabë'në Dios librar ra israelitë de Egipto. Dzë ni adë gudáudi'i rall guetështildi nanapë levadurë. ² Ra jëfë shtë bëshuzi con ra mësë shtë lëy gudili rall mudë quini rall lë'ë Jesús naga'chi purquë bédzëbë rall mënë.

³ Iurní Satanás guatë la'ni ldu'u Judas Iscariote, tubi poshtë shtë më entrë chi'bë chupë ra poshtë. ⁴ Guagni'i Judas lu ra jëfë shtë ra bëshuzi con los de más më ru'bë shtë iádu'u. Guni'i Judas lla gúnëll intriegu lë'ë më guia'a rall. ⁵ Bëquitë ldu'u rall; bë'në rall prometer guëdë'ë rall dumí ca'a Judas. ⁶ Bëa'në Judas de acuerdë nu gudíllil mudë parë gúnëll intriegu lë'ë Jesús naga'chi iurë nídi'i mënë.

La Santa Cena

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Iurní bédchini dzë shtë laní, gudáu ra mënë guetështildi sin levadurë. Mizmë dzë bë'në tucarë quini rall tubi lli'li shtë Pascu. ⁸ Iurní bëshë'ldë Jesús lë'ë Pedro nu Juan; guni'i më lu rai':

—Guaguë'në preparar shtse shtë Pascu, guëdáuha'a.

⁹ Guna'bë di'dzë rai':

—¿Ca lu rac shtú'ul guëdë'në na'a preparar shtse shtë laní?

¹⁰ Jesús guni'i lu rai':

—Gulë gua guë'dchi. Iurë guëdchini të rua' guë'dchi, guëdza'guë'lú të tubi nguiu nanua'a tubi rëë' nisë. Gulë guanaldë lë'ëll. Gulë tsuté catë tsutëll. ¹¹ Gulë guni'i lu nashtë'në hiu'u: "Lë'ë mësë cagna'bë di'dzë lul; ¿ca na cuartë catë gáuhi' shtse shtë laní con poshtë shtëhi'?" ¹² Iurní guëlua'a nashtë hiu'u tubi cuartë ru'bë segundë pisë. Arregladë nahin. Gulë bë'në preparar ndë pë cusë guëdáuha'a.

¹³ Gua Pedro nu Juan. Bëdzëlë rai' grë cusë ziquë guni'i më. Bë'në rai' preparar shtse shtë laní, gau rai'.

¹⁴ Bëga'a iurë shtë shtse, Jesús guzubë'núhi' lë'ë ra poshtë lu mellë. ¹⁵ Guni'i më lu rai':

—Con guëdubinú ldua'a rac shtua'a guëdáuha shtse shtë Pascu con lë'ë të antsë gatia, ¹⁶ purquë adë gaudi'a'a shtse shtë Pascu stubi hashtë gac cumplir grë lo quë narunë cuntienë shtse Pascu; gac cumplirin iurë guënbë'a Dios ziquë Rëy.

¹⁷ Iurní guna'zi më tubi vasë shtë vini. Bëdë'ë më graci lu Dios nu guni'i më:

—Gulë gudi'dzë nu gulë bii' vini rë'. ¹⁸ Adë gua' vini stubi vultë hashtë iurë guënbë'a Dios ziquë Rëy.

¹⁹ Iurní guna'zi më guetështildi. Bëdë'ë'i' graci lu Dios nu gudi'dzë mëhin cua'a ra poshtë. Guni'i më:

—Ndë'ë lë'ë shcuera naguna intriegu lu galguti parë gac salvar të. Gulë gau, nu gulë bësëagná ldu'u të galguti shtëna.

²⁰ Iurë gualú shtse, guna'zi më vasë shtë vini; bédë'ë më graci, bédë'ë më vasë ni guia'a ra poshtë nu guni'i më:

—Ndë'ë na tëtë cubi entrë lë'ë të nu Dios. Guëru'u shrëna parë lasac tëtë ni.

²¹ Perë guná, lë'ë nguiu nagunë intriegu na, zubënull na lu mellë. ²² Nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu napë quë zía'ai' nezë narunë tucarë según voluntá shtë Dios, perë prubi nguiu nagunë intriegu na lu galguti.

²³ Iurní ra poshtë guna'bë di'dzë lu sa' rai', chill gunë intriegu lë'ë Jesús.

Gudildi di'dzë ra poshtë chu na más më ru'bë

²⁴ Ra poshtë gudildi di'dzë chu na más më ru'bë entrë lë'ë rai'. ²⁵ Guni'i Jesús lu rai':

—Ra rëy shtë naciuni nalé nadushë rribë'a rall, nu rac shtu'u rall guëni'i mënë de quë na rall më za'quë. ²⁶ Perë entrë lë'ë të adë nazá'quëdi'i quëhunë të llgabë zni. El quë na más më ru'bë entrë lë'ë të, napë quë gáquëll ziquë na más nalasáquëdi'i. El quë narnibë'a entrë lë'ë të, gáqui' ziquë el quë narunë sirvë lu sa'll.

²⁷ ¿Chu na más më naru'bë, el quë nazubë lu mellë gaull primërë, u el quë narunë sirvë lu mellë? El quë nazubë lu mellë, le'; perë na, nahia ziquë mënë narunë sirvë entrë lë'ë të.

²⁸ Lë'ë të rianú të na. Adë bësëá'nëdi'i të na sino bë'në të sufrir con na. ²⁹ Ziquë Shtada bëne'e pudërë guënbë'ahia ziquë Rëy, zni rnë'ehia pudërë ca'a të, guënbë'a të con pudërë. ³⁰ Guëzúbë të lu trunë catë rribë'ahia parë gunë të juzguë guëzá chi'bë chupë grupë shtë naciuni Israel.

Jesús guni'i lu Pedro gunë Pedro negar lë'è mè
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Nu guni'i Jesús lu Pedro:

—Moni, Monj, Satanás guna'bë permisi lu Dios, gúnëll prëbë lé'ël të ldáguël lu duldë; gaquin ziquë rgu rnërë mënë llu'bë. ³² Perë bëna ruëguë lu Dios por lé'ël parë adë gúnëdi'i faltë fe parë tsaldí ldu'ul Dios. Rnia'a lul, despuësë ra prëbë, iurë guëabrí ldu'ul con Dios, bë'në compa'ni ra narialdí ldu'i diza'quë parë gac rall firmë lu shnezë Dios.

³³ Simón Pedro guni'i lu Jesús:

—Dadë, adë guësëá'nëdia'a lé'ël. Guna compa'ni lé'ël hashtë lachigu'i'bë nu nilë hashtë gatia con lé'ël.

³⁴ Guni'i Jesús iurní:

—Bedë, antsë guëllidchí gay, gúnëll negar na tsunë vueltë. Guëni'il lu ra mënë adë guënédi'il na.

Mërë guëdchini dzë shtë sufrimientë

³⁵ Iurní Jesús guna'bë dí'dzi' lu poshtë:

—Iurë bëshe'lda lë'è të parë guëni'i të diza'quë lu ra mënë, adë nuá'adi'i të bulsë. Adë nuá'adi'i të bëdu dumí, adë nuá'adi'i të sabadu. ¿Pë bë'në faltë lë'è të iurní?

Bëquebi rai':

—Ni tubi cusë bé'nëdi'i faltë.

³⁶ Iurní guni'i mè:

—Pues iurne' el quë nanapë bulsë, gua'ain. El quë nanapë bëdu dumí, guá'all dumí. El quë nadë nápëdi'i spadë, guëtuu'll manguë të sí'll tubi spadë. ³⁷ Rnia'a lu të, rqui'ni gac cumplir di'dzë rë' lo quë naná escritë la'ni Sagradas Escrituras: "Bë'në mënë tratë lé'i' cumë ziquë narguini mënë". Vidë shtëna mërë tsaluhin. Runë faltë du'pë parë gac cumplir grë naná escritë de na.

³⁸ Iurní guni'i rai':

—Dadë, ndë'è napë na'a chupë spadë.

Guni'i mè:

—Hia na'.

Jesús gua Getsemaní të guëni'inúhi' Dios
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Iurní guzia'a mè. Gua mè lu dani shtë Olivos ziquë bë'në mè grë ra gue'lë. Ra shini gusë'dë mè guanaldë rai' lë'è mè. ⁴⁰ Bëdchini rai' lu dani. Guni'i mè lu rai':

—Gulë guna'bë lu Dios të gunë mè compa'ni lë'è të parë ldáguëdi'i të lu duldë.

⁴¹ Iurní gua mè lé'ësë mè tubi distanci ziquë narlda'a nguiu tubi guë'ë. Bëzullibi mè. Iurní biadi'dzënú mè Dios, Shtadë mè. ⁴² Guni'i mè:

—Dadë, belá lë'è na lu sufrimientë rë' si talë na voluntá shtënëll, perë bë'në lo quë narac shtu'ul lédëdi'i lo quë narac shtua'a.

⁴³ Iurní bédchini tubi ianglë shtë gube'e. Bëdë'ë ianglë fuersë parë lë'è mè. ⁴⁴ Más fuertë bë'në mè sufrir, se entiende, sufrimientë ldu'u mè. Guni'inú mè Dios

con más di'dzë. Rdzu nisë lúhi' ziquë gotë ru'bë shtë rënë narlaguë lu guiu'u.

⁴⁵ Iurní gualú biadi'dzënú mè Dios, bëabrí mè catë nanú ra poshtë. Bëdzëlë mè lë'è rai' naga'si rai', tantë bédzaguë rai' purquë nalé riá ldu'u rai'. ⁴⁶ Guni'i mè lu rai':

—¿Pëzielú naga'si të? Gulë guashtë nga'li. Gulë guna'bë lu Dios të gunë mè compa'ni lë'è të parë ldáguëdi'i të lu duldë.

Guna'zi ra mënë Jesús ziquë prësi
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Nianá cagni'i mè, bédchini zihani mënë. Judas, tubi poshtë shtë mè, nall cabësë shtë ra mënë. Guabi'guë Judas lu Jesús parë guëtsagraua'll lë'è mè. ⁴⁸ Guni'i mè lu Judas:

—Judë, ¿pë con tubi dchidu gúnëll intriegu na? nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu.

⁴⁹ Ra mënë nanaldë Jesús guná rai' pë quëhac. Guna'bë di'dzë rai' lu mè:

—Dadë, ¿zëdildi na'a con spadë nadia'a na'a?

⁵⁰ Tubi de lë'è rai' gulull spadë. Bëchúguëll diaguë ldi shtë muzë. Muzë ni bë'në sirvë lu narnibë'a más entrë grë ra bëshuzi. ⁵¹ Guni'i Jesús:

—Hia na'. Adë tíldidi'i të.

Iurní Jesús bëga'ldë diaguë muzë. Bënëac mè lé'ëll.

⁵² Iurní guní'i' lu ra jëfë shtë bëshuzi con mënë naquëhapë iádu'u ru'bë; guni'i mè lu mè gushë nabédchini të guëna'zi rall lë'è mè:

—¿Pëzielú bédchini të con spadë nu hiaguë parë ze'dë guëlli'i të na cumë ziquë nguba'në? ⁵³ Dzë con dzë zugá'ahia con lë'è të iádu'u ru'bë perë adë guná'zidi'i të na iurní. Perë hia bëga'a iurë según voluntá shtë Dios; gunë të narac shtu'u të, nu bëga'a iurë parë gac cumplir grë lo quë narnibë'a lu nacahi, gúnëll cuntrë na.

Pedro bë'në negar lë'è Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Iurní ra mënë guna'zi lë'è Jesús prësi. Guanú rall lé'i' lidchi jëfë shtë ra bëshuzi. Perë guanaldë Pedro zitu. ⁵⁵ Ra mënë bëcue'e rall gui'i rualdëa' lidchi bëshuzi. Rac naldë iurní. Guzubë rall grë ladë gui'i nu Pedro guzubënúhi' lë'è rall. ⁵⁶ Iurní tubi criadë guná lu Pedro, guzúb'i guëlladchi rua' gui'i. Gubi'a na'a lu Pedro nu guní'ill:

—Nguiu rë' na shmënë Jesús.

⁵⁷ Perë Pedro bë'në negar, guní'i':

—Guënédia'a nguiu ni'i.

⁵⁸ Gudëdë stu'pë tiempë, stubi mënë guná lu Pedro nu guní'ill:

—Nu lé'ël nal shmënë Jesús.

Perë Pedro guni'i':

—Aquëdi'i. Nádia'a shmënë Jesús.

⁵⁹ Tubi iurë gudëdë. Stubi mënë guní'iru'ull:

—Na verdá, nguiu rë' nall shmënë Jesús purquë nu nall mè Galilea.

⁶⁰ Iurní guni'i Pedro:

—Lé'ël adë guënëdia'a pë quëadí'dzël.

Nianá quëadi'dzë Pedro, bëllidchí gay. ⁶¹ Iurní Jesús bédchigré lúhi'. Gubí'ai' lu Pedro. Bëagná Idu'u Pedro naguni'i më lull: "Antsë guëllidchí gay nedzë, guëni'il lu mënë tsunë vultë adë guënëdi'il na". ⁶² Iurní bëru'u Pedro rua' puertë shtë nezë, nalé bí'ni'.

Bë'në mënë burnë Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ra nguii narna'zi Jesús guzublú bë'në rall burnë. Bëdë'ë rall galné lé'i'. ⁶⁴ Bësë'au rall lúhi' nu guni'i rall:

—¿Chu bëne'e galné lé'ël? Guni'i por pudërë shtë Dios, ¿chu læa?

⁶⁵ Zihani cusë mal guni'i rall lu më. Guagla'guë bë'në rall burnë lë'ë më con di'dzë dzabë.

Jesús zuga'a lu Junta Suprema, gobiernë shtë bëshuzi

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Hia brëgue'lë bédëá më gushë shtë naciuni Israel con ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mësë shtë læy. Grë rall gua'a rall lë'ë Jesús lu Junta Suprema, mënë narunë juzguë entrë lë'ë rall. Guni'i ra mënë ni lu Jesús:

⁶⁷ —Guni'i lu na'a si talë nal Cristo, el quë nagudili Dios parë guëni'bé'ai'.

Guni'i Jesús lu rall:

—Si guënia'a lu të nahia Cristo, adë tsaldídi'i Idu'u të na. ⁶⁸ Si talë guëna'bë di'dza lu të, guëquëbidi'i të lu shti'dza. ⁶⁹ Dizdë ne' lë'ë nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu, guézúbi' ladë ldi shtë Dios pudërusë.

⁷⁰ Lueguë grë mënë guna'bë di'dzë rall:

—¿Pë lé'ël nal tubsë shini Dios?

Guni'i më lu rall:

—Guldía nahia tubsë shini Dios. Mizmë lë'ë të guni'i të di'dzë ni.

⁷¹ Iurní guni'i rall:

—Bini hia'a di'dzë naguní'ill. ¿Pë guëdë'na'a másru'u testigu?

Gua'a rall Jesús lu Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Iurní lueguë ra contrari shtë Jesús gua'a rall lë'ë më lu Pilato. ² Guzublú guëni'i rall; quëdchi'bë rall galquiá cuntrë Jesús:

—Bëdzëlë na'a nguii rë'; rtsátsull ra mënë cuntrë gobiernë. Rní'ill rúnëdi'i tucarë guëdilli na'a impuestë ca'a gobiernë rumanë. Nu rní'ill mizmë lé'ëll na Cristo, tubi rëy nagudili Dios parë guëni'bé'ai'.

³ Iurní guna'bë di'dzë Pilato:

—¿Guldil nal Rëy shtë ra israelitë?

Jesús guni'i:

—Mizmë lé'ël guni'il di'dzë rë'.

⁴ Pilato guni'i lu ra jëfë shtë ra bëshuzi con grë ra mënë zihani:

—Bëdzëlëdia'a cusë mal nabë'në nguii rë'.

⁵ Perë guní'iru'u rall más fuertë:

—Rtsátsull grë mënë shtë Judea con shtí'dzëll.

Bëluá'all më Galilea primërë, iurní ndë'ë cagluá'all cuntrë gobiernë rumanë.

Gua'a rall Jesús lu Herodes

⁶ Iurë bini Pilato di'dzë rë', guna'bë dí'dzëll si na Jesús më Galilea. ⁷ Guni'i mënë quë sí, iurní bëshë'ldë Pilato lë'ë Jesús lu Herodes, gubernadurë shtë Galilea, gac règlë asuntë ni. Pues Herodes nanú Jerusalén dzë ni. ⁸ Bëquitë Idu'u Herodes iurë gunall lu Jesús purquë dizdë más antsë guc shtu'u Herodes guënull lu Jesús. Guni'i mënë pë bë'në Jesús, nu Herodes guc shtú'ull guënull tubi milagrë naquëhunë më. ⁹ Zihani cusë guna'bë di'dzë Herodes perë Jesús pë guní'di'i'. ¹⁰ Tambiën zuga'a ndë ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mësë narlu-a'a læy. Bëdchi'bë rall galquiá con másru'u di'dzë. Gurushtiá rall cuntrë Jesús. ¹¹ Iurní Herodes con ra suldadë shtë'nëll bë'në rall burnë lë'ë më. Cumë burnë bëgacu rall lë'ë më con lari za'quë. Despuësë bëshë'ldë Herodes lë'ë Jesús, guëabrí më lu Pilato. ¹² Dzë ni guc Herodes nu Pilato amigu purquë antsë na rall enemigu.

Bë'në rall condenar Jesús lu galguti

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39—19.16)

¹³ Bëtëá Pilato ra jëfë shtë bëshuzi con ra më gushë shtë iádu'u con grë mënë. ¹⁴ Guni'i Pilato lu rall:

—Lë'ë të be'dënu' të lë'ë nguii rë'. Guni'i të rtsátsull ra mënë con bishi. Guna'bë di'dza lull delantë grë të perë bëdzëlëdia'a cusë mal nabë'nëll ziquë rni'i të. Nápëdi'ill ni tubi delitë. ¹⁵ Nu Herodes bëdzëlëdi'ill cusë mal purquë bédchigrë Herodes lé'ëll ndë'ë. Adë bé'nëdi'ill ni tubi mal parë gátill. ¹⁶ Guëni'bé'ahia tsanull galné, despuësë guëdë'a libertá lé'ëll.

¹⁷ Pilato napë custumbrë guëdë'ëll libertá tubi prësi cadë laní Pascu, el quë naguëna'bë mënë gapë libertá.

¹⁸ Perë guagla'guë guní'iru'u mënë ziquë tubsë bë; fuertë guni'i rall:

—Gati nguii rë'. Bëdë'ë libertá parë Barrabás.

¹⁹ Pues Barrabás nanú lachigui'bë purquë gúquëll cabësë shtë ra mënë nabë'në cuntrë gobiernë rumanë. Nu gudínill mënë la'ni ciudá. ²⁰ Pilato guc shtú'ull guëdë'ëll libertá Jesús. Guni'i Pilato stubi lu mënë, ²¹ perë más fuertë guni'i rall:

—Gati nguii rë' lu cruz. Gátill; gátill.

²² Stubi vultë guni'i Pilato lu ra mënë:

—¿Pë mal bé'nëll? Gulë guni'i lua. Bëdzëlëdia'a cusë mal parë gátill. Guna cashtigu con galné lé'ëll, despuësë guëdë'a libertá lé'ëll.

²³ Perë más ruidë bë'në rall. Gurushtiá rall. Guna'bëru'u rall galguti parë lë'ë më. Guni'i rall fuertë hashtë bë'në rall gan. ²⁴ Pilato bëdë'ë ordë gac narac shtu'u rall; gati Jesús lu cruz. ²⁵ Bëdë'ë Pilato libertá Barrabás naná culpablë de galguti shtë mënë nu bé'nëll cuntrë gobiernë rumanë. Zni guna'bë ra mënë. Bë'në Pilato intriegu lë'ë Jesús guia'a ra contrari shtë më të gac narac shtu'u rall.

Bëquë'ë mënë lë'ë Jesús lu cruz

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Iurë bia'a rall lë'ë Jesús nezë parë gati më, gudëdë tubi nguiu lë Simón, më guë'dchi Cirene. Ze'dë guëzëll lachi. Ra suldadë guna'zi lë'ë Simón parë guá'all cruz nezë tëchi më.

²⁷ Zihani mënë con zihani na'a guanaldë rall lë'ë më. Bi'ni ra na'a tantë gubini ldu'u rall. Gurushtia rall.

²⁸ Perë Jesús bëdchigrë lúhi', guná më lu rall; guni'i më:

—Lë'ë të na'a shtë Jerusalén, adë bí'nidi'i të por na, más bien gulë bi'ni por mizmë lë'ë të nu por shini të.

²⁹ Guëdchini tiempë guëni'i mënë: “Dichusë ra na'a nariúdi'i shíni'. Dichusë ra na'a nadë nua shínidi'i, nu adë rcá'adi'i me'dë.”

Nu guni'i më:

³⁰ —Dzë ni ra mënë guëzublú guëni'i rall lu dani: “Gulaguë guëc na'a”. Guëni'i rall lu lumë: “Bëca'chi lë'ë na'a”. ³¹ Si talë gunë mënë cuntrë na, nahia ziquë hiaguë nanabani; nápëdia'a duldë, gunë rall másru'u cusë mal cuntrë lë'ë të, na të ziquë hiaguë bidchi, napë të zihani duldë.

³² Tambiën gua'a ra suldadë chupë nguba'në, gatinú rall Jesús. ³³ Iurní bëdchini rall lugar nalé Calavera.

Bë'në rall crucificar lë'ë më. Bë'në rall crucificar lë'ë chupë nguba'në, túbill ladë ldi më, stúbill ladë rubësë.

³⁴ Iurní guni'i Jesús:

—Dadë, bë'në perdunë lë'ë ra mënë. Adë riasédi'i rall pë quëhunë rall.

Nu ra suldadë gudchitë rall guë'ë dado parë gudi'dzë rall shabë më. ³⁵ Ra mënë zuga'a; gubi'a rall lu më. Ra më gushë shtë iádu'u bë'në rall burnë. Guní'i rall:

—Bé'nëll salvar pecadurë. Iurne' guená hia'a nia'a zúnëll salvar mizmë lë'ëll si talë nall Cristo, el quë nagudili Dios.

³⁶ Ra suldadë bë'në rall burnë. Guabi'guë rall guëa' cruz. Bë'në rall ofrecërë vini hi' të gu më. ³⁷ Guní'i rall:

—Si talë rní'il nal Rëy shtë mënë Israel, bë'në salvar mizmë lë'ëll.

³⁸ Nanú tubi letrërë naqué guëc cruz narni'i: “Ndë'ë na Rëy shtë më israelitë”.

³⁹ Tubi nguba'në nanaqué lu cruz, gurushtiall guëc më; guní'ill:

—Si talë rní'il nal Cristo, bë'në salvar mizmë lë'ëll nu bë'në salvar lë'ë na'a.

⁴⁰ Perë stubi nguiu mal guni'i guëc sa'll:

—¿Pë adë rdzëbëdi'il Dios? Bëne'e mënë ordë gátia'a ziquë lë'ë më rë'. ⁴¹ Pues lë'ë hia'a runë tucarë gátia'a por maldá nabédé'na'a, perë nguiu rë' adë bé'nëdi'i' mal parë quëhi' ndë'ë.

⁴² Iurní guni'i nguba'në lu Jesús:

—Dadë Jesús, bësëagná ldu'ul na iurë gúnëll recibir pudërë parë guëni'bé'al.

⁴³ Jesús guni'i:

—Guldía na rnia'a lul, nedzë sënaldël na gube'e.

Guti Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Bëga'a rquë chi'bë chupë, iurní bëcahi guëdubi guë'dchiliu hashtë rquë tsunë guadze'. ⁴⁵ Nacahi ngubidzë nu lari cortinë la'ni iádu'u ru'bë gure'zin. Guc chupë ldëhin. ⁴⁶ Guní'i Jesús fuertë:

—Dadë, guna intriegu almë shtëna guiá'al.

Gualú di'dzë ni, iurní guti më.

⁴⁷ Iurë guná capitán shtë ra suldadë pë guc, guní'ill llëru'bë na pudërë shtë Dios. Bëquëbill:

—Guldía, nguiu rë' nápëdi'ill culpë. Më za'quë nall.

⁴⁸ Grë mënë zihani nabédéá lugar ni parë guená rall naquëac, gubi'a rall. Iurní bëabrí rall ciudá. Gulubé rall ldu'u rall tantë nadzë'bë guc.

⁴⁹ Ra amigu shtë Jesús con ra na'a nabë'në compa'ni lë'ë Jesús dizdë tiempë nanú më Galilea, zuga'a rai' zitu. Gubi'a rai' grë lo quë naguzac.

Bëga'chi Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Gu' tubi nguiu lë José; lãdzëll lë Arimatea naqué Judea. Gúquëll miembrë shtë Junta Suprema. Nall më za'quë nu bé'nëll cumplir lëy shtë Moisés. ⁵¹ Quëbezë José guëdchini tiempë guëni'bë'a Dios ziquë rëy nu gúquëdi'i José de acuerdë naná bë'në Junta Suprema iurë bë'në rall cuntrë lë'ë më. ⁵² José guagna'bë lu Pilato parë guëdë'ë Pilato permisi guëga'chi Jesús. ⁵³ Bësi-etë José cuerpë shtë më lu cruz. Bëtú'bill cuerpë shtë më tubi sabë. Bëcá'chill lë'ë më la'ni ba'a nanactsa'u la'ni guë'ë catë ni tubi mënë bëgá'chidi'i.

⁵⁴ Guc dzë runë mënë preparar parë dzë narzi'i ldu'u mënë. Hia mërë rga'a iurë guëzublú dzë descansë.

⁵⁵ Ra na'a naganaldë lë'ë Jesús antsë dizdë nanú më Galilea, guagná rai' catë bëga'chi më. Guná rai' lla naga'a tëgulë la'ni ba'a. ⁵⁶ Despuësë bëabrí rai' lidchi rai'. Bë'në rai' preparar nisë nashi con stubi cusë tsagte'bi rai' cuerpë shtë më. Iurní bëga'a dzë descansë; bëzi'i ldu'u rai' según mandamientë shtë Dios.

Guashtë Jesús ladi ra tëgulë

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Primërë dzë shtë llmalë, ra na'a bëabrí rai' rua' ba'a catë bëga'chi Jesús. Tumpranë bëdchini rai'. Nua'a rai' nisë nashi nabë'në rai' preparar. ² Guná rai' lu ba'a perë guë'ë nanë'au rua' ba'a naga'a tubi ladë. ³ Guaté rai' la'ni ba'a. Guná rai' nídi'i cuerpë shtë Dadë Jesús. ⁴ Bëdzélëdi'i rai' pë nihunë rai'. Iurní lueguë guná rai' chupë nguiu nazuga'a guëlladchi lu rai'. Shabë rai' nalé rabtsë'ë. ⁵ Más bëdzëbë ra na'a; bëzullibi rai' hashtë bëdchini luquë rai' lu guiu'u. Guní'i nguiu lu rai':

—¿Pëzielú caguili të el quë nanabani lugar catë rga'chi tëgulë? ⁶ Nídi'i më ndë'ë. Guashtëhi' ladi ra tëgulë. Gulë bëagná ldu'u të lo quë nanguní'i' lu të dizdë tiempë nananú më Galilea. ⁷ Guní'i' iurní, rqui'ni nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, gac intriégu'i' lu

guia'a mënë mal. Nu guni'i' gunë rall crucificar lë'i' lu cruz, perë dzë tsunë tsashtëni' ladi ra tēgulë.

⁸ Iurní bëagná ldu'u ra na'a shti'dzë më. ⁹ Bëabrí rai' lu ciudá Jerusalén. Biadi'dzë rai' lu chi'bë tubi poshtë con stubi tantë mënë. ¹⁰ Ra na'a naguni'i di'dzë rë', lë rai' María Magdalena, con Juana, nu stubi María shni'a Jacobo. Gua rai' con sèbëldá ra na'a. ¹¹ Perë lo quë naruadi'dzë rai', na ziquë tubi cuendë. Ra mënë adë gualdídi'i ldu'u rai' shti'dzë ra na'a.

¹² Perë Pedro bëru'u; guagllú'ni' hashtë rua' ba'a. Gunáhi' la'ni ba'a. Lu lari shtë tēgulë gunáhi'. Tubi ladë naga'a lari. Bëabrí Pedro; bēdzēguë' ldu'i'. Bë'ni' llgabë pë guc.

Chupë shmënë Jesús zia'a guë'dchi Emaús

(Mr. 16.12-13)

¹³ Mizmë dzë, primëre dzë shtë llmalë, chupë shmënë Jesús zia'a rai' parë Emaús, tubi guë'dchi ziquë chi'bë tubi kilómetro de Jerusalén. ¹⁴ Quëadi'dzë rai' pë guc la'ni ra dzë ni. ¹⁵ Iurë quëadi'dzë rai', guni'i rai' llgabë nanú la'ni ldu'u rai', Jesús guabi'guë lu rai'. Grë rai' guagla'guë ziazú rai' nezë. ¹⁶ Guná rai' lu më perë adë bënguë bé'adi'i rai' lë'ë më, bë'në Dios.

¹⁷ Iurní guna'bë di'dzë Jesús lu rai':

—¿Pë quëadi'dzë të iurë ziazú të nezë?

Guzudchí rai'; tristë rlu'a lu rai'.

¹⁸ Tubi de lë'ë rai' guni'i; lëhi' Cleofas:

—De grë visitantë nabëdchini Jerusalén, sulë lë'ël adë guënëdi'il pë guc ndë la'ni dzë rë'.

¹⁹ Iurní guni'i Jesús:

—¿Pë guc?

Guni'i rai':

—Jesús Nazareno, gudini mënë lë'i'. Náhi' tubi nabi-adi'dzë shti'dzë Dios con pudërë. Bëluá'ai' diza'quë lu ra mënë. Bë'ni' milagrë con pudërë shtë Dios. ²⁰ Perë ra bëshuzi nu gobiernë shtëna'a, bë'në rall intriegu lë'i' parë gac crucificári'. Gúti' lu cruz. ²¹ Nu lë'ë na'a quëbezë na'a nihúni' librar naciuni Israel de grë enemi-gu shtëna'a. Hia gudëdë tsunë dzë dizdë guquin. ²² Gúti' perë bēldá na'a narianaldë tēchi diza'quë, guni'i rall lu na'a di'dzë nadzë'bë. Rsíliga guagná rall lu-gar catë bëga'chi Jesús. ²³ Gunádi'i rall lu shcuérpi'. Guná rall lu chupë ianglë naguni'i lu rai' guashtë Jesús ladi ra tēgulë. ²⁴ Stubi de lë'ë shmënë na'a, gua rai' hashtë rua' ba'a. Guná rai' la'ni ba'a ziquë guni'i ra na'a perë gunádi'i rall lu më.

²⁵ Iurní Jesús guni'i lu rall:

—Lë'ë të nguui narunë faltë llni guëc të, ¿hashtë guc tsaldí ldu'u të grë lo quë nabëquë'ë ra muzë shtë Dios guahietë? ²⁶ Guc necesari gunë Cristo sufrir galguti nu despuësë guëabrí më lu gube'e catë gunë Dios honrar lë'i'.

²⁷ Iurní Jesús guzublú biadí'dzi' pë runë cuntienë ra Sagradas Escrituras catë rni'i shcuendë Jesús. Guni'i më dizdë nabëquë'ë Moisés nu nabëquë'ë ra nabi-adi'dzë shti'dzë Dios de mizmë lë'ë më. Biadí'dzi' pë runë cuntienë di'dzë ni.

²⁸ Iurní bēdchini rai' guë'dchi catë cuezë rai'. Jesús niagla'guë niazéhi' delantë, ²⁹ perë lë'ë rai' bë'në rai' ruëguë guëa'në më con lë'ë rai'. Guni'i rai':

—Bëa'nënë lë'ë na'a ndë'ë. Hia guadze'. Hia gu-laguetë ngubidzë.

Iurní guatë Jesús la'ni hiu'u të guëa'në më. ³⁰ Guzac guzubë rai' lu mellë të gau rai', guna'zi më guetështil-di. Bēd'ë më graci. Gudi'dzë mëhin cua'a rai'.

³¹ Lueguë lueguë bēd'ë rai' cuendë chu na më. Llni bēdchini la'ni ldu'u rai'. Perë de repëntë gunitilú më lu rai'.

³² Guni'i lu sa' rai':

—Bini na'a la'ni ldu'u na'a bëga'a di'dzë naguni'i më lu na'a iurë biadí'dzi' lu na'a lu nezë pë runë cuntienë ra Sagradas Escrituras.

³³ Lueguë bëabrí rai' Jerusalén. Guná rai' lu ra chi'bë tubi poshtë rdëa rai' con stubi shcua'a mënë. ³⁴ Guni'i ra mënë lu rai':

—Verdá guashtë Jesús ladi ra tēgulë nu bëlua'alúhi' lu Simón Pedro.

³⁵ Iurní guni'i rai' pë guc iurë ze'dézú rai' lu nezë nu guni'i rai' bënguë bë'a rai' lë'ë më iurë gudi'dzë më guetështildi cua'a rai'.

Bëlua'alú Jesús lu ra poshtë

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Mërë iurní quëadi'dzë rai', Jesús bëlua'alú lu rai'. Guni'i më:

—Gulë cuedchí ldu'u të.

³⁷ Bēdzēbë rai' nu nalë bëzezë rai'; guná rai' lu më. Llua'a rai' na më tubi espíritu shtë tēgulë. ³⁸ Guni'i Jesús lu rai':

—¿Pëzielú rdzēbë të? ¿Pëzielú rza ldu'u të? ³⁹ Gulë guná guahia. Gulë guná guëahia. Gulë tsaldí ldu'u të nahia Jesús. Gulë guna'zi guahia; gulë guná lua. Pues tubi espíritu nápēdi'i cuerpë ziquë rna të lua.

⁴⁰ Iurní bëlua'a më guia'a më nu guëa' më catë gudëdë clavë. ⁴¹ Perë ni con ndë'ë adë gualdídi'i ldu'u rai' purquë nanú tantë lēgrë la'ni ldu'u rai'; bēdzēguë' ldu'u rai'. Iurní guni'i më:

—¿Gu nanú pë gáuha?

⁴² Bēd'ë rai' tubi pedasë belë mbeldë. ⁴³ Guna'zi mëhin nu gudáu më lu rai'. ⁴⁴ Guni'i më:

—Grë lo quë naguc con na, gunia'a lu të antsë napë quë gac cumplirin. Gunia'a lu të dizdë guzënú të na, gac cumplir lo quë nabëquë'ë Moisés de na. Gac cumplir lo quë nabëquë'ë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë de na nu gac cumplir naná escritë la'ni librë Salmos de na.

⁴⁵ Iurní bēd'ë më llni parë riasé rai' di'dzë shtë Sagradas Escrituras. ⁴⁶ Guni'i më:

—Naescritë, Cristo napë quë gúni' sufrir galguti perë dzë tsunë gac resucitar më ladi ra tēgulë. ⁴⁷ Guëni'i mënë de quë napë quë guëabrí ldu'u mënë con Dios, iurní gunë më perdunë duldë shtë rall iurë rna'bë rall lë shtëna. Primëre guëni'inú mënë lu ra mënë shtë Jerusalén, despuësë tsagni'inú rai' mënë narëta' guë-dubi lu guë'dchiliu. ⁴⁸ Na të testigu de grë lo quë

naguc. ⁴⁹ Gulë guná, na guëshe'lda lë'ë Espíritu Santo el quë nabë'në Shtada prometer, cuezënúhi' lë'ë të. Perë gulë bëa'në ndë'ë la'ni ciudá Jerusalén hashtë gunë të recibir pudërë shtë Dios naguëdchini de gube'e; gacu të ziquë tubi lari con llëru'bë pudërë.

Jesús bësä'në ra poshtë
(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Iurní bëru'u rai' ciudá. Jesús bia'a më ra shini gusë'dë më rua' guë'dchi Betania. Ndë bëldisë më

guia'a më. Bë'në ldai' më lë'ë rai'. ⁵¹ Iurë gualú bë'në ldai' më lë'ë rai', bësä'në më lë'ë rai'. Güe'pi më gube'e. ⁵² Iurní bëabrí rai' Jerusalén. Bëquitë ldu'u rai'. ⁵³ Ria rai' iádu'u ru'bë; bëdë'ë rai' graci lu Dios, nu bë'në rai' alabar lë'ë më. Amén.

San Juan

El quë nabësëdchini shti'dzë Dios

1 Tiempë guahietë antsë cueshtë gué'dchiliu, nanú el quë nabësëdchini shti'dzë Dios. Quëbezënúhi' Dios. Náhi' Dios. ² Mizmë mënë ni quëbezënúhi' Dadë Dios dizdë principi shtë grë ra cusë. ³ Grë cusë gurështë por lë'ë më, el quë nabësëdchini shti'dzë Dios; ni chu stubi bëntsa'u lo quë nananú. ⁴ Por lë'ë më nanú galnabani nu lë'ë galnabani na llni shtë mi-eti. ⁵ Lë'ë llni tsagla'guë rabtsë'ë catë nacahi. Lë'ë nacahi adë bé'nëdi'i gan lu llni parë bësë'au lu llni.

⁶ Gu' tubi nguiu nabëshe'ldë Dios. Nguiu ni bërulé Juan. ⁷ Bëdchíni'; náhi' testigu parë guëni'i' chu na lë'ë llni të parë grë mënë tsaldí ldu'u rall shti'dzë Dios por lë'ë më. ⁸ Juan nádi'i narne'e llni parë bëdchini Juan parë gáqui' testigu; guëni'i' chu na el quë narne'e llni verdadërë. ⁹ Lë'ë llni verdadërë naridë lu gué'dchiliu, rne'e llni parë grë mënë naquërelde lu gué'dchiliu.

¹⁰ Bëdchini më lu gué'dchiliu nu guctsa'u gué'dchiliu por pudërë shtë më, perë ra mënë shtë gué'dchiliu adë bënguë bé'adi'i rall lë'ë më. ¹¹ Be'dë guëdchini më entrë ra mënë shtë gué'dchiliu perë adë bé'nëdi'i ra mënë recibir lë'ë më ¹² perë grë nabë'në recibir lé'i', ra narialdí ldu'i lë'ë më, bédë'ë më dereché parë gac rall shini Dios. ¹³ Lë'ë rall guc rall shini Dios, lédëdi'i por deseo la'ni ldu'u mënë, ni por voluntá shtë mënë sino por pudërë shtë Dios.

¹⁴ Lë'ë nabësëdchini shti'dzë Dios, gúli' nu guquëréldi' entrë lë'ë hia'a. Guná hia'a pudërë nu llni shtë më. Sulë lúniquë shini Dios quëbezënú llëru'bë favurë narquitë ldu'u hia'a. Ruadi'dzë më purë verdá. ¹⁵ Juan guc testigu shtëhi' nu guni'i' Juan:

—Ndë'ë na el quë nagunia'a lu të más antsë, náhi' më ru'bë; na adë chu nahia. Bëdchíni' despuësë de na, perë nanúhi' dizdë tiempë guahietë más antsë guëdchínia lu gué'dchiliu.

¹⁶ Por pudërë shtë më ni bédë'na'a recibir zihani bendición; por lë'ë më quëhúnëru'u Dios favurë nu más favurë parë lë'ë hia'a. ¹⁷ Lëy shtë Dios bëquë'ë Moisés según voluntá shtë më, perë por Jesucristo nadápa'a favurë shtë Dios, nu nadápa'a shtí'dzi' naná verdá. ¹⁸ Ni tubi chu gunádi'i lu Dios Padre; sulë tubsë shini më nacabezënú Dios, bëluá'ai' chu na Dios verdadërë.

Biadi'dzë Juan Bautista favurë de Jesús

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Juan bë'në testificar iurë ra më israelitë naquërelde Jerusalén, bëshe'ldë rall bëldá bëshuzi con mënë nabë'në compa'ni ra bëshuzi. Guna'bë di'dzë rall lu Juan chu náhi'. ²⁰ Adë bé'nëdi'i Juan negar sino bëquëbi':

—Nádia'a Cristo, el quë nagudili Dios parë guëni'bë'ai'.

²¹ Iurní guna'bë di'dzë rall stubi:

—¿Chu nal? ¿Gu nal Elías?

Juan guni'i':

—Aquëdi'i; nádia'a Elías.

Guagla'guë guna'bë di'dzë rall:

—¿Gu nal el quë naguadi'dzë shti'dzë Dios nanapë quë guëdchini?

Juan guni'i':

—Aquëdi'i.

²² Iurní guni'i' rall:

—¿Chu nal? të parë guëdë'ë na'a rsunë lu ra nabëshe'ldë lë'ë na'a. ¿Pë rni'il de mizmë lé'ël?

²³ Juan repi:

—Nahia tubi bë, tubi narni'i lu shlatë catë nídi'i mënë: "Gulë bë'në preparar la'ni ldu'u të ziquë nezë ldi parë iurë guëdchini Dadë". Zni guni'i' Isaías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë.

²⁴ Bëldá ra nabiadi'dzënú Juan na rall fariseos. ²⁵ Guna'bë di'dzë rall lu Juan:

—Si talë adë nádi'il Cristo, si adë nádi'il Elías, ni tubi naguadi'dzë shti'dzë Dios nanapë quë guëdchini, ¿pëzielú rchu'bë nísël ra mënë?

²⁶ Guni'i' Juan:

—Na rchu'bë nisa con nisë perë nanú tubi më entrë lë'ë të, adë guënédi'i të chu náhi'. ²⁷ Náhi' el quë naze'dë guëdchini despuësë de na. Ni tubi adë chu nádia'a parë guëshaca lë'ë du gui'di shtë shráchi'.

²⁸ Grë cusë ni guc lugar nalë Betábara nanaquë guë'gu Jordán ladë cu' guia'a catë lë'ë Juan bëchu'bë nisë ra mënë.

Jesús na ziquë lli'li naguti shlugára'a

²⁹ Stubi dzë Juan guná lu Jesús; ziabí'gui' lu Juan. Guni'i' Juan lu ra mënë:

—Gulë guná, nguiu rë' naze'dë de Dios; gáti' ziquë tubi lli'li por duldë shtë mënë. Guëdchisúhi' duldë shtë ra mënë. ³⁰ Náhi' el quë nagunia'a lu të más antsë:

"Náhi' më ru'bë. Na adë chu nahia. Bëdchíni' despuësë

de na perë nanúhi' dizdë tiempë más antsë quë na."
³¹ Adë bënguë bé'adia'a lé'i' perë bédchinia parë gunguë bë'a mënë israelitë lé'i'. Por ni rchu'bë nisa ra mënë parë guená mënë chu na më.

³² Nu bë'në Juan testificar:

—Gunahia lu Espíritu Santo nabédchini de gube'e. Biéti' ziquë tubi palumë parë cuezënúhi' lë'ë Jesús.
³³ Adë bënguë bé'adia'a chu guédchini, perë el quë nabëshe'ldë na të guëchu'bë nisa, guní'i' lua: "Iurë guënal lu Espíritu Santo ze'dë guédchini parë cuezënúhi' lë'ë nguii, na më el quë naguëzuné ldu'u të nu guëshé'ldi' Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të".
³⁴ Gunahia lu më ni, nu nahia testigu de quë nguii rë' na shini Dios.

Ra primëre shini gusë'dë më

³⁵ Stubi dzë Juan zuga'a stubi vueltë con chupë nanaldë lé'i'.
³⁶ Iurë guná Juan lu Jesús nardëdë, guni'i' Juan:

—Gulë guná, ndë'ë na lë'ë nguii nabëshe'ldë Dios; gáti' ziquë lli'li.

³⁷ Guërupë nguii nazianaldë lë'ë Juan, bini rai' lo quë naguni'i' Juan. Iurní guanaldë rall lë'ë Jesús.
³⁸ Iurë lë'ë Jesús bédchigré lúhi' nezë téchi', gunáhi' lu rai'. Guni'i' Jesús lu rai':

—¿Pë rguili të?

Guni'i' rai' con di'dzë narunë cuntienë, lamë:

—Dadë, ¿ca quërdëldë?

³⁹ Guni'i' Jesús:

—Gulë gude'e nu gulë guná.

Iurní guagná rai' catë quërdë më, nu bëa'në rai' ndë purquë hia casi ziquë rquë tapë guadze' iurní.

⁴⁰ Tubi de lë'ë ra mënë nabini shti'dzë Juan nu guanaldi' lë'ë Jesús, na Andrés, bëchi Simón Pedro.

⁴¹ Primëre guatili Andrés bëchi Andrés, lëll Simón, nu guni'i' Andrés:

—Bëdia'guëllú na'a el Mesías. (Di'dzë ni runë cuntienë, Cristo, el quë nagudili Dios parë guëribé'ai'.)

⁴² Lueguë Andrés bia'a lë'ë Simón Pedro catë zuga'a Jesús. Iurë Jesús guná lu Pedro, guni'i' më:

—Lé'ël lëll Simón, shini Jonás; perë ne' guërulël Cefas, (lë ni runë cuntienë guë'ë).

Guna'bë Jesús Felipe con Natanael

⁴³ Stubi dzë Jesús guc shtú'ui' tsáhi' regiuni shtë Galilea. Gunáhi' lu Felipe nu guni'i' më lu Felipe:

—Gude'e naldë na.

⁴⁴ Felipe na më guë'dchi Betsaida catë na ladzë Andrés nu Pedro.
⁴⁵ Iurní guatili Felipe lë'ë Natanael; répi':

—Guná na'a lu tubi nguii naná bëquë'ë Moisés shcuéndi' la'ni ra librë shtë lëy, nu ra nabidi'dzë shti'dzë Dios bëquë'ë rai' di'dzë narni'i' shcuéndi'. Náhi' Jesús, shini José. Guë'dchi Jesús na Nazaret.

⁴⁶ Repi Natanael:

—¿Ni mudë guëru'u tubi cusë za'quë guë'dchi Nazaret?

Felipe bëquebi:

—Gude'e guënal.

⁴⁷ Guabi'guë Natanael lu Jesús. Iurë lë'ë Jesús guná lu Natanael, guní'i':

—Ndë'ë lë'ë tubi nguii israelitë verdadërë. Ni tubi bishi adë nídi'i' la'ni ldu'i'.

⁴⁸ Iurní guna'bë di'dzë Natanael:

—¿Llallë nanëll chu nahia?

Guni'i' Jesús:

—Na gunahia lul antsë iurë lë'ë Felipe be'dë guëna'bë lé'ël, iurë lé'ël zugá'al guëa' hiaguë bëlda'u.

⁴⁹ Natanael guni'i':

—Mësë, lé'ël nal shini Dios. Lé'ël nal Rëy shtë naciuni Israel.

⁵⁰ Jesús guni'i' lu Natanael:

—¿Gu rialdí ldu'ul purquë na gunia'a lul, gunahia lul guëa' hiaguë bëlda'u? Delantë guënarul más cusë ru'bë quë ndë'ë.

⁵¹ Nu guni'i' Jesús:

—Guldía rnia'a lul, lé'ël guënal lla'lë lu gube'e. Ra ianglë shtë Dios tsepi rai' nu guédchini rai' guëca, nguii nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu.

Tubi sa'a guë'dchi Caná

2 Dzë tsunë despuësë de ni, gu' tubi sa'a guë'dchi Caná nanaquë regiuni shtë Galilea. Lë'ë shni'a Jesús nanúhi' nga'li.
² Nu Jesús con ra shini gusë'dë më gua rai' purquë bë'në ra mënë invitar lë'ë rai' lu sa'a
³ perë gubidchi vini. Iurní lë'ë shni'a Jesús guní'i' lu më:

—Nídi'i' vini. Hia gubidchin.

⁴ Perë Jesús repi:

—Nanë, ¿pëzielú cagní'il lua zni'i'? Gá'adi'i' guëga'a tiempë parë gac bë'a mieti chu nahia.

⁵ Iurní shni'a më guni'i' lu narëta', ra naquëhunë sirvë:

—Gulë bë'në grëtë' lo quë naná guëribé'ai' lë'ë të.

⁶ Zuga'a shu'pë guë'ë nariú nisë, cadë tubi guë'ë ni riú gadchi u shunë rëë' nisë. Na rahin parë më israelitë; rie'ti guia'a rall según custumbrë religiusë shtë rall.
⁷ Jesús guni'i' lu ra naquëhunë sirvë:

—Gulë bëtsadzë guëzá guë'ë rë' nisë.

Iurní guadzëhin guë'ë ni nisë;
⁸ Jesús guni'i':

—Iurnë' gulë cu du'pin nu guanuhin lu nguzanë shtë sa'a.

Zni bë'në rai'.
⁹ Lë'ë nguzanë shtë laní bë'në prëbë nisë naná bëac vini perë adë rdé'ëdi'ill cuendë ca nezë bëru'uhin. (Sulë ra naquëhunë sirvë, rac bë'a rall de quë nisë bëac vini). Iurní lë'ë nguzanë shtë sa'a guná'bëll lë'ë lliguë.
¹⁰ Guní'ill:

—Grë lugar primëre rdë'ë mënë vini za'quë gu ra mënë. Hia despuësë iurë cantidá bii' rall, rdë'ë mënë vini corrientë gu mieti, perë lé'ël bë'nëdi'ill zni. Hashtë iurnë' bënë'el vini za'quë.

¹¹ Ndë'ë bë'në Jesús Caná shtë Galilea. Ndë guc primëre milagrë nabëlua'a Jesús lu ra mënë. Bëlua'a më pudërë nanapë më. Ra shini gusë'dë më gualdí ldu'u rai' bëshe'ldë Dios lë'ë më.

¹² Despuësè de ni, gua mè guë'dchi Capernaum con shni'a mè nu con shini gusè'dè mè. Ndë guquërdè rai' du'pè tiempë.

Gua mè iádu'u ru'bë

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Hia mërë guëdchini laní Pascu shtë ra mè israelitë, Jesús gua ciudá Jerusalén. ¹⁴ Guaté mè iádu'u ru'bë. Guná mè ra naquëgtuu' ngunë. Guná mè ra naquëgtuu' lli'li nu palumë. Nu nga'li zúbëga'a mënë lu mellë catë rchili rall dumí. ¹⁵ Bëntsa'u mè tubi chicuti con du lasë. Iurní bësëllu'në mè grëtë' ra mënë la'ni iádu'u con ra lli'li nu con ra ngunë. Bërë'shë mè mellë. Bërë't-së dumí shtë ra narchili dumí. ¹⁶ Repi mè lu ra nartuu' palumë:

—Gulë cu grë cusë ndë'è. Adë rúnëdi'i tē lidchi Shta-da tubi llguëa'.

¹⁷ Iurní lë'è ra shini gusè'dè mè bëagná ldu'u rai' ziquë naescritë: "Nalë rzebi ldua'a por lidchi Dios; gaquin limpi'".

¹⁸ Iurní lë'è ra mè israelitë guna'bë di'dzë:

—¿Pë milagrë guëluá'al lu na'a ziquë tubi sēñi de quë nápël derechë quëhúnël ra cusë rë'?

¹⁹ Jesús bëquebi:

—Gulë bëzalú iádu'u rë'; dzë tsunë guëdishtëahin stubi nacubi.

²⁰ Iurní guni'i ra mënë:

—Cuarenta y seis izë guzú gua'a iádu'u rë'. ¿Ni mudë lë'ël guëdishtëlin tsúnësë dzë?

²¹ Perë lë'è iádu'u, el quë naquëgni'i Jesús, na cuerpë shtë'në mè. ²² Hia despuësë guashtë mè ladi ra tēgulë, bëagná ldu'u ra shini gusè'dè mè lo quë naguni'i mè, nu gualdí ldu'u rai' shti'dzë mè, nu gualdí ldu'u rai' ra Sagradas Escrituras.

Nané mè lo quë naná la'ni ldu'u mieti

²³ Iurë lë'è Jesús nanú Jerusalén, gu' laní Pascu. Cantidá mënë gualdí ldu'u rall lë'è mè iurë guná rall milagrë nabë'në mè. ²⁴ Perë Jesús adë rúnëdi'i confiar lë'è ra mënë purquë rac bë'a mè ldu'u ra grëtë' rall. ²⁵ Adë rquí'nidi'i mè chu guëni'i lu mè shcuendë ra mënë. Mizmë lë'è mè rac bë'a mè lla na la'ni ldu'u mieti.

Jesús nu Nicodemo

3 Gu' tubi nguiu nabëruulé Nicodemo. Nall miembrë shtë partidë religiusë fariseo nu nall tubi nguiu namás lasac ladi ra mè israelitë. ² Nicodemo guagná lë'è Jesús gue'lë nu guní'ill:

—Mësë. Rdë'è na'a cuendë de quë Dios bëshe'ldë lë'ël parë ze'dë guëluá'al, purquë ni tubi adë chu gáquëdi'i guëlua'a pudërë nu milagrë cumë ziquë rúnël, sulë si talë Dios quëbezënhí' lë'ël.

³ Iurní guni'i Jesús lu Nicodemo:

—Guldía rnia'a lul, el quë nagalë nacúbidi'i stubi, gáquëdi'i tsutëll catë rribë'a Dios.

⁴ Bëquebi Nicodemo:

—Perë no es posiblë tubi nguiu hia gu'shë, guëabrí gálëll stubi. ¿Ni mudë guëabrí guëu'll la'ni shní'all stubi parë galë stubi nacubi?

⁵ Jesús bëquebi:

—Guldía rnia'a lul, el quë nagalëdi'i con nisë nu con Espíritu Santo, adë tsutëdi'ill catë rribë'a Dios. ⁶ Grëtë' naná gulë ziquë ra cualquier mënë, mënë na ni, perë el quë naralë con Espíritu Santo, espíritu na ni. ⁷ Adë rdzëguë'di'i ldu'ul lo quë nagonia'a lul, grëtë' napë quë guësà'në guëdchini vidë cubi la'ni ldu'u rall por pudërë shtë Dios. ⁸ Lë'è mbë rru'u nezë catë rac shtu'u mbë, nu rínil ruidë narunë mbë perë adë rdë'di'ill cuendë ca nezë ze'dë mbë nu ca nezë zia'a mbë. Zni na grëtë' nanapë vidë cubi por pudërë shtë Espíritu Santo.

⁹ Iurní Nicodemo bëabrí guna'bë di'dzë:

—¿Perë llallë gac ndë'è?

¹⁰ Jesús guni'i lull:

—Lë'ël nal tubi mësë ladi ra mè israelitë nu adë guënédi'ill ndë'è. ¹¹ Guldía rnia'a lul, lë'è na'a rac bë'a na'a lo quë naruadi'dzë na'a nu lo quë narlua'a na'a; nu na na'a testigu de lo quë guná na'a, perë lë'è tē adë rialdídi'i ldu'u tē lo quë narni'i na'a. ¹² Gunia'a lu tē cusë narac lu guë'dchiliu perë adë gualdídi'i ldu'u tē. ¿Lla tsasé tē cusë shtë gube'e narnia'a lu tē?

¹³ 'Ni tubi chu be'pi gube'e, sulë el quë nabëdchini de gube'e. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; lidcha na gube'e. ¹⁴ Ziquë Moisés bëldísi' serpentë lu shlatë, zni zac con na, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; guna sufrir galguti; ¹⁵ parë grë natsaldí ldu'i na, adë tsagnítidi'i rall sino napë rall vidë sin fin.

Rac shtu'u Dios grë mënë

¹⁶ 'Dios nalë rac shtú'ui' ra mënë narëta' lu guë'd-chiliu; bëshe'ldë mè tubsë shini mè parë grëtë' nari-aldí ldu'i lë'è shini mè, adë tsagnítidi'i rall sino napë rall vidë nadë rialúdi'i. ¹⁷ Dios adë bëshe'ldëdi'i shíni' lu guë'dchiliu parë gunë shíni' condenar ra mënë sino parë gúni' salvar ra mënë.

¹⁸ 'El quë narialdí ldu'i shini Dios, nádi'i condenárëll, perë el quë adë nēdi'i tsaldí ldu'u, hia nacondenárëll purquë nēdi'ill tsaldí ldu'ull tubsë shini Dios. ¹⁹ Ra nanēdi'i tsaldí ldu'i shti'dza, nacondenárëll purquë iurë lë'è llni bidë lu guë'dchiliu, más bëquitë ldu'u mënë nacahi quë llni. Adë rac shtú'udi'i rall llni. ¿Pëzielú? purquë runë rall cusë mal. ²⁰ Grëtë' lo quë narunë mal, rna zá'quëdi'i rall lu llni nu adë ri-abí'guëdi'i rall lu llni purquë lë'è llni rlua'a ra cusë mal lo quë naquëhunë rall; ²¹ perë grë lo quë narquitë ldu'u verdá, riabí'guëll lu llni tē parë guëna mënë de quë grë lo quë naquëhúnëll, ze'dë de Dios.

Lë'è amigu shtë llguë

²² Despuësè de ndë'è, Jesús gua con ra shini gusè'dè mè hashtë regiuni Judea. Gulezënú mè lë'è rai' dupë'në, nu bëchu'bë nisë rai' mënë. ²³ Nu zac bëchu'bë nisë Juan Bautista lugar nabëruulé Enón guëll-

ladchi Salim purquë nga'li rëta' zili nisë. Bidë ra mënë lu Juan, chubë nisë rall. ²⁴ Zndë'ë guzac antsë bëtia'a ra mënë Juan lachigui'bë.

²⁵ Iurní beldá shini gusë'dë Juan, gudildi di'dzë rai' con tubi israelitë nabë'në cumplir custumbrë. Guzublú rall chupë di'dzë subrë shcuendë lla gunë rall parë gac limpi rall lu Dios. ²⁶ Iurní guaguëchi mënë lu Juan:

—Mësë, guná; el quë naguzunú lë'ël stubi ladë guëë'gu Jordán, el quë bé'nël testificar napë quë guëdchíni', quëgchu'bë nísi'. Grëtë' mënë zianaldë rall lë'i'.

²⁷ Iurní guni'i Juan:

—Ni tubi adë chu nápëdi'i pudërë si talë adë bédë'edi'i Dios pudërë. ²⁸ Mizmë lë'ë tē na tē testigu, gunia'a lu tē de quë na nádia'a Cristo sino quë bëshe'ldë mē na antsë guëdchíni'. ²⁹ Ziquë tubi nabët-së'a, rquitë ldu'ull purquë nápëll tsé'lëll, perë zac amigu shtë lliguë, quëquë diáguëll nu rquitë ldu'ull quëbezënull lliguë. Ríniill lo quë naruadi'dzë lliguë. Zni iurne' nalë rquitë ldua'a. ³⁰ Napë quë gáqui' más mē ru'bë, perë na napë quë gaca ziquë nalasáquëdi'i.

El quë naze'dë de gube'e

³¹ 'El quë naze'dë de gube'e, ni naná rribë'a más quë grë nguiu. El quë naná mënë, no más nall mē shtë gué'dchiliu nu ruadi'dzëll cusë shtë gué'dchiliu; perë el quë naze'dë de gube'e, ni ruadi'dzi' cusë shtë gube'e. Nápi' grë pudërë. ³² Lë'ë mē quëhunë testificar lo quë naguná mē nu lo quë nabini mē, perë ni tubi adë chu rialdídi'i ldu'i lo quë narni'i mē. ³³ Perë el quë nagualdí ldu'u shti'dzë mē de verdá, quëhúnëll ziquë el quë narquë sëgi lu guichi; rquëbill Dios na verdá. ³⁴ El quë nabëshe'ldë Dios, ni ruadi'dzëll shti'dzë Dios purquë Dios rdë'ë Espíritu Santo sin medidë parë nguiu ni tē cuzënhí' lë'ë nguiu ni. ³⁵ Dios Padre rac shtu'u shíni' nu bédë'ë mē pudërë parë guënbé'ai' grëtë' cusë. ³⁶ El quë narialdí ldu'u shini Dios, ni napë vidë sin fin, perë el quë nanédi'i tsaldí ldu'i shini Dios, gápëdi'ill vidë sin fin sino quë rëa'në cashtigu shtë Dios guëquëll.

Biadi'dzënu Jesús tubi na'a shtë Samaria

4 Ra fariseo bini rall de quë napë Jesús más zihani shmëni' nu más zihani mënë naquëchu'bë nísi' quë Juan Bautista. ² Lédëdi'i Jesús bëchu'bë nisë ra mënë sino shini gusë'dë mē bëchu'bë nisë rai' ra mënë. ³ Iurë lë'ë Jesús guc bë'a naguni'i ra fariseo, bëru'u mē de Judea parë bëabrí mē Galilea.

⁴ Napë quë tédë mē Samaria parë guëdchini mē Galilea. ⁵ Bëdchini mē guë'dchi Sicar nanaquë regiuni Samaria. Sicar na rua' guiu'u lachi nabëdë'ë Jacob ziquë herenci parë shíni', José. ⁶ Nga'li zúbëga'a guërzú nabëru'ë Guërzú shtë Jacob. Lë'ë Jesús ze'dë bédzágui'. Guzúbi' guëlladchi rua' guërzú; hia ziága'a ru ngubidzë. ⁷ Ra shini gusë'dë mē zia'a rai' parë guë'dchi. Ziasi'i rai' naguëda'u. Mizmë iurní bédchini tubi na'a shtë Samaria rua' guërzú parë guëgúhi' nisë. Jesús guni'i lu na'a rë':

—Denú du'pë nisë gua'.

⁹ Iurní lë'ë na'a shtë Samaria bëquebi:

—¿Pëzielú rná'bël nisë lua, nu mē israelitë nal? (Adë rni'i lu sá'di'i mē israelitë lu ra mē shtë Samaria.)

¹⁰ Iurní guni'i Jesús:

—Si talë niac bé'al lo quë narne'e Dios ndigá, si talë niac bé'al chúllet'i' ndë'ë, el quë narna'bë nisë lul, naná'bël nisë lúhi' nu lë'i' guënë'e'i' nisë narne'e vidë sin fin.

¹¹ Lë'ë na'a guni'i:

—Dadë, nápëdi'ill pë guëgul nisë la'ni guërzú. Más de ni guetë na guërzú. ¿Cáti'i nápëll nisë narne'e vidë?

¹² Shtadë guëllú hia'a Jacob bësëa'në guërzú rë' catë bíhi' nisë, lë'i' nu bii' ra shíni' nu con ra ma shtë'në rai'. ¿Ni mudë más mē ru'bë nal quë lë'ë Jacob?

¹³ Bëquebi Jesús:

—Grëtë' el quë nagú nisë rë', guëabrí guëbidchi, ¹⁴ perë el quë nagú nisë naná guëdë'a, jamás adë guëabrídi'i guëbídchill, purquë nisë naná guëdë'a rcasë la'ni ldu'ull cumë ziquë nisë shtë zini parë guëdë'ëin vidë sin fin.

¹⁵ Iurní lë'ë na'a guni'i:

—Dadë, denú nisë ni tē parë adë guëbídchidia'a jamás nu guëldë cádia'a nisë ndë'ë.

¹⁶ Repi Jesús:

—Guagna'bë tsé'lëll nu bëabrí ndë'ë.

¹⁷ Lë'ë na'a guni'i:

—Nápëdia'a tse'la.

Jesús guni'i iurní:

—Nápëll rsunë, guní'ill verdá: "Nápëdia'a tse'la", ¹⁸ purquë ga'i nguiu guc rai' tsé'lëll nu el quë nanápëll iurne', lédëdi'i tsé'lëll. Verdá guní'ill.

¹⁹ Iurë bini na'a lo quë naguni'i mē, guní'ill:

—Dadë, llua'ahia nal tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios.

²⁰ Shtadë guëllú na'a, mënë Samaria, bë'në rai' adorar Dios lu dani rë', perë lë'ë tē mē israelitë rni'i tē Jerusalén na lugar catë runë tucarë gunë mieti adorar Dios.

²¹ Jesús guni'i:

—Nanë, tsaldí ldu'ul shti'dza; guëdchini iurë de quë lë'ë tē gunë tē adorar Dios Padre sin adë rquí'nidi'i guidë tē lu dani rë' u tsa tē Jerusalén. ²² Lë'ë tē mënë Samaria, adë guënëdi'i tē lo quë narunë tē adorar perë lë'ë na'a, sí, nané na'a lo quë nardë'në na'a adorar purquë el quë nagunë salvar ra mënë, na mē israelitë. ²³ Perë guëdchini iurë nu mizmë iurne', lë'ë ra mënë naná runë adorar Dios de verdá, napë quë gunë rall adorar lë'ë mē con ldu'u rall nu de acuerdë con enseñansë shtëna. Pues Dios Padre rac shtu'ui' gunë mënë adorar lë'i' manëre ni. ²⁴ Dios na espíritu; ra narunë adorar lë'ë mē, napë quë gunë rall adorar lë'ë mē con espíritu nu de acuerdë con ra enseñansë shtëna.

²⁵ Lë'ë na'a guni'i:

—Naná de quë guëdchini Mesías narni'i ra mënë, Cristo, el quë nagudili Dios parë gunibé'ai'. Iurë lë'ë mē guidë, guëluá'ai' parë gac bë'a na'a shti'dzë Dios.

²⁶ Repi Jesús:

—Nípa'ala, nahia mizmë naquëadi'dzënul.

²⁷ Iurní bédchini ra shini gusë'dë më; bédzëguëe' ldu'u rai' de quë quëadi'dzënú Jesús tubi na'a, perë ni tubi de lë'ë rai' guni'i lu Jesús: “¿Pëzielú quëadi'dzënul lë'ëll?” u “¿Pë quëgna'bë dí'dzël lu na'a?”

²⁸ Iurní lë'ë na'a bësëa'nëgá rëë'; bëabrill parë guë'd-chi catë guagní'ill lu ra nguii:

²⁹ —Gulë cha të guëná të tubi nguii naguni'i grë lo quë nabëna. ¿Adë lë'ë narni'i ra mënë Cristo ndë'ë?

³⁰ Iurní bëru'u ra mënë guë'dchi. Bédchini rall lu Jesús. ³¹ Mientras lë'ë shini gusë'dë më bë'në rai' ruëguë lu më; repi rai':

—Mësë, gudáu.

³² Perë Jesús guni'i:

—Na napa tubi dau naná guënëdi'i të.

³³ Ra shini gusë'dë më guzublú rai' guna'bë di'dzë lu sa' rai':

—Aquë, ¿nu chu be'dënú nagudáuhi'?

³⁴ Perë Jesús bëquebi:

—Dau shtëna na guna cumplir voluntá shtë më el quë nabëshe'ldë na. ³⁵ Adë guni'idi'i të: “Runë faltë stapë mbehu parë guëru'u cusechë”. Rnia'a lu të, gulë guná, hia bëquichi bëcuelë shtë guezë; bëga'a iurë shtë cusechë. ³⁶ El quë narunë dchi'ni, runë tucarë tsu pagu shtëll. Grëtë' lo quë narcabní, guëcá'all cusechë; nápëll premi lu gube'e. El quë narcabní nu el quë narldé guëni'a, rquitë ldu'u rall juntë. ³⁷ Verdá na lo quë narni'i dichë: “El quë narcabní, ni na tubi; el quë narldé guëni'a, ni na stubi”. ³⁸ Na bëshe'lda lë'ë të parë tsagni'i të lu mënë perë stubi el quë nague'dënú mënë lua. Zni stubi mënë bë'në dchi'ni perë lë'ë të quëhunë të provëchë grëtë' dchi'ni shtë rall.

³⁹ Cantidá mënë shtë guë'dchi Samaria, gualdí ldu'u rall Jesús por lo quë naguni'i na'a iurë lë'ë na'a guni'i: “Guni'i më grë lo quë nabëna”. ⁴⁰ Iurní bédchini ra mënë shtë Samaria lu më; bë'në rall ruëguë lu më të parë guëa'në më con lë'ë rall. Bëa'nënú më lë'ë rall chupë dzë. ⁴¹ Nu másru'u zihani mënë gualdí ldu'u rall iurë bini rall lo quë naguni'i Jesús. ⁴² Iurní guni'i rall lu na'a:

—Iurne' rialdí ldu'u na'a, lëdë niá'asëdi'i por lo quë naguni'il lu na'a, sino quë mizmë lë'ë na'a bini na'a shtí'dzi', nu rac bë'a na'a de quë verdá më rë' na el quë nagunë salvar mënë shtë guë'dchiliu.

Jesús bënëac tubi llguë'në naquërelde zitu parë lë'ë më

⁴³ Despuësë de guërupë dzë, Jesús bëru'u Samaria. Ziaglá'gui' nezë shtëhi' parë regiuni shtë Galilea.

⁴⁴ Mizmë Jesús bë'në testificar de quë grëtë' ra muzë shtë Dios, adë rúnëdi'i mënë rëspëti lë'ë rai'. Sulë stubi lugar runë mënë rëspëti muzë shtë Dios. ⁴⁵ Iurë bédchini Jesús Galilea, ra mënë ni bë'në rall recibir lë'ë më con bien purquë gua rall laní Pascu ciudá Jerusalén; guná rall lo quë nabë'në më, ra milagrë nabë'ni'.

⁴⁶ Iurní Jesús bëabrí Caná shtë Galilea catë bé'ni' cambi nisë vini. Bini tubi më ru'bë shtë gobiernë de quë bédchini Jesús ndë. Nguii ni nápëll tubi shínill narac llu'u guë'dchi Capernaum. ⁴⁷ Iurë lë'ë nguii ni bini de quë Jesús bédchini Galilea, guagnall nu bé'nëll ruëguë lu më parë tsa më lídchill të parë gunëac më shínill purquë hia casi rullë llguë'në. ⁴⁸ Iurní Jesús guni'i:

—Lë'ë të adë rialdídi'i ldu'u të si talë rnádi'i të milagrë.

⁴⁹ Perë lë'ë narunë shchi'ni gobiernë guni'i:

—Dadë, nasesë, cha lidcha purquë aquë zati shinia.

⁵⁰ Iurní Jesús guni'i:

—Bëabrí lídchil; lë'ë shínil nabani.

Nguii ni gualdí ldú'ull shti'dzë Jesús. Lueguë zëagzëll lídchill. ⁵¹ Iurë lë'ë nguii be'dë guëzë lídchill, lë'ë ra muzë naquërelde hui'u, guagtsa'guëllú rall lë'ë nguii; repi rai' lúhi':

—Lë'ë shínil bëac.

⁵² Iurní guna'bë dí'dzëll:

—¿Ca iurë bëac llguë'në? ¿Ca iurë guzublú nahue'i? Repi rall:

—Na'guë ziquë rquë tubi guadze' bëru'u shldi.

⁵³ Lë'ë shtadë llguë'në bédé'ëll cuendë de quë mizmë iurë ni guni'i Jesús: “Shínil nabani”. Lë'ë nguii ni con grë shfamíll gualdí ldu'u rall Jesús.

⁵⁴ Ni na segundë milagrë nabë'në Jesús despuësë bëru'u më Judea parë guziá'ai' Galilea.

Tubi narac galguidzë llanguë

5 Despuësë gudëdë ra dzë, bë'në tucarë tubi laní shtë më israelitë, nu Jesús gua parë Jerusalén. ² Mizmë ciudá ni cerquë rua' puertë nalë Puertë shtë Lli'li, nanú tubi tanquë ru'bë shtë nisë. Lugar ni lëhin Betesda con dizé hebreo. Napin ga'i portali alreduerë shtë tanquë. ³ Nga'li rëta' zihani narac llu'u; naga'a rai' lu daa'. Nanú ciegu; nanú cujë; nanú narac galguidzë llanguë. Quëbezë rai' parë guëni'bi nisë. ⁴ Rni'i rai' ridë tubi ianglë la'ni tanquë parë rni'bi' nisë. Primërë nari-uté la'ni nisë despuësë lë'ë ianglë bëni'bi nisë, guëáquëll de cualquier galguidzë. ⁵ Ndë nanú tubi nguii; hia guc treinta y ocho izë rac llú'ull. ⁶ Iurë lë'ë Jesús guná lu nguii naga'a, bédë'ë më cuendë de quë hia zihani izë nagá'all lu galguidzë. Repi Jesús:

—¿Gu rac shtú'ul guëáquëll?

⁷ Lë'ë më narac llu'u bëquebi:

—Dadë, rac shtua'a parë chu nádi'i guëtia'a na la'ni nisë iurë lë'ë nisë rni'bi. Cadë vësë narac shtua'a tsahia la'ni nisë, lë'ë stubi rlaguë la'ni nisë primërë.

⁸ Jesús guni'i:

—Guashtë nga'li. Bëtëa shtaa' nu bëagzé.

⁹ Mizmë iurní lë'ë nguii bëac. Bëtëall shtaa'll nu guzublú rzëll. Perë dzë ni na dzë narzi'i ldu'u ra mënë. ¹⁰ Iurní ra më israelitë naquëhunë cumplir custombrë, guni'i rall lu el quë nabëac:

—Nápëdi'il permisi parë guá'al shtaa' purquë nedzë rzi'i ldu'u ra mënë.

¹¹ Lë'ë nguii bëquebi:

—El quë nabënëac na guni'i lua: “Bëtëá shtaa'l nu bëagzë”.

¹² Iurní guna'bë di'dzë rall:

—¿Chull guni'i lu? “Bëtëá shtaa'l nu bëagzë”.

¹³ Perë lë'ë nguïu adë guënëdi'ill chu bënëac lë'ëll purquë Jesús gunitilú më ladi ra mënë zihani narëta' lugar ni. ¹⁴ Despuësë lë'ë Jesús bëdia'guëll nguïu ni la'ni iádu'u; iurní guni'i më:

—Guná, hia lë'ël bëáquël; adë rúnëdi'il duldë të adë guídëdi'i galguidzë más peor guëquël.

¹⁵ Lë'ë nguïu zëagzëll iurní. Guagdë'ëll partë lu ra më israelitë de quë Jesús bënëac lë'ëll. ¹⁶ Por ni lë'ë rall guzunaldë rall lë'ë Jesús parë quini rall lë'ë më purquë bë'në më milagrë rë' dzë narzi'i ldu'u mënë. ¹⁷ Perë Jesús guni'i lu rall:

—Shtada todavía canihúni' dchi'ni; adë rbézëdi'i rúni' dchi'ni; nu zac quëhuna dchi'ni.

¹⁸ Por ni ra contrari shtë më, másru'u rac shtu'u rall quini rall lë'ë më purquë lëdë niá'asëdi'i rúnëdi'i Jesús cuendë ra custumbrë shtë dzë narzi'i ldu'u mënë, sino quë quëhúni' lë'i' ziquë Dios; guni'i më Dios na Shtádi'.

Pudërë nanapë shini Dios

¹⁹ Iurní Jesús guni'i:

—Guldía rnia'a de quë nahia shini Dios; adë gáquëdi'i guna según voluntá shtëna; sulamëntë runa lo quë narunë Shtada. Grëtë' lo quë narunë Shtada, mizmë manërë runa ²⁰ purquë Shtada rac shtú'ui' na. Quëglua'a më na grë lo quë narunë më. Todavía runë faltë cusë ru'bë naguëlua'a më na, cusë nartsëguë' ldu'u të. ²¹ Ziquë Shtada rcua'ñi ra tégulë parë guëbani rai', igual guënehia vidë parë ra narac shtua'a guëbani rai'. ²² Cumë ziquë Dadë adë rúnëdi'i' juzguë ni tubi chúdi'i, sino bënë'e më pudërë guahia parë guna juzguë lë'ë ra mënë të parë gunë mënë rëspëti na igual ziquë runë rall rëspëti Shtada. ²³ El quë nadë rúnëdi'i rëspëti na, adë rúnëdi'ill rëspëti Dadë Dios, el quë nabëshe'ldë na lu gué'dchiliu.

²⁴ Guldía rnia'a, el quë narquë diaguë shti'dza lo quë narnia'a nu tsaldí ldu'ull el quë nabëshe'ldë na, nápëll vidë sin fin. Adë gáquëdi'i condenárëll; gudédëll lu galguti. Iurnë' nápëll vidë nanadë rialúdi'i. ²⁵ Verdá rnia'a, hia bëga'a iurë lë'ë ra tégulë guini rai' voz shtë shini Dios. Grëtë' naguëzu'bë diaguë voz shtë më, guëbani rall parë siempër ²⁶ purquë ziquë grë mieti nabani rall por pudërë shtë Dadë Dios, también bënë'ë më derechë lu shini më parë gápi' mizmë pudërë. Rac guëdë'a vidë parë ra mënë. ²⁷ Nu bënë'ë më derechë lu shini më parë gúni' juzguë ra mënë purquë náhi' nguïu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. ²⁸ Adë rdzëguë'di' ldu'u të ndë'ë purquë guëdchini iurë grë ra tégulë guini rai' chahia, nu guëru'u rai' la'ni ba'a. ²⁹ Grëtë' el quë nabë'në bien, guëbani rall; gac resucitar rall parë vidë sin fin parë grëtë' ra nabë'në mal, guëbani rall; gac resucitar rall parë gac condenar rall.

Napë më pudërë

³⁰ 'Na adë gáquëdi'i guna shcuendë iubia; quëhuna juzguë según di'dzë narni'i Shtada lua. Tubldí quëhuna juzguë; adë rúnëdia'a según lo quë narac shtua'a sino según voluntá shtë el quë nabëshe'ldë na. ³¹ Si talë rnia'a favurë de na, lo quë narnia'a nádi'in ziquë tubi nanasac ³² parë nanú stubi testigu narni'i favurë de na. Nu rac bë'ahia de quë grë el quë narni'i më ni de na, lasaquin; verdá nahin. ³³ Lë'ë të bëshë'ldë të el quë naguagna'bë di'dzë lu Juan Bautista, parë lo quë nabëquebi Juan de na, verdá nahin. ³⁴ Perë na adë rquí'nidia'a guëni'i mënë favurë de na. Rnia'a lu të di'dzë rë' parë gac salvar të. ³⁵ Juan nadë más náhi' ziquë tubi lintërnë, ziquë narzianí parë ra mënë, nu lë'ë të guagnaldë të tēchi Juan por du'pë tiempë. Bëquitë ldu'u të shtí'dzi'. ³⁶ Perë na napa testimonio más lasac lo quë naguni'i Juan. Grëtë' cusë el quë naruna, bënë'e Shtada parë guna cumplirin. Milagrë naquëhuna, rne'e prëbë de quë verdá bëshë'ldë Dios na. ³⁷ Lë'ë Dadë nabëshe'ldë na, bé'ni' testificar de na, parë lë'ë të nunquë adë bínidi'i të cha' më, nu nunquë adë gunádi'i të lu më. ³⁸ Grëtë' diza'quë shtëni', adë gutédi'in la'ni ldu'u të purquë nédi'i të tsaldí ldu'u të shti'dzë el quë nabëshe'ldë më. ³⁹ Lë'ë të bënë'dë të la'ni ra Sagradas Escrituras con llëru'bë cuidá parë guëdzëlë të la'ni librë ni nezë parë gapë të vidë sin fin, parë rnia'a lu të, ra Sagradas Escrituras rne'e testimonio chu nahia ⁴⁰ parë adë nédi'i të guidë të lua parë gapë të vidë sin fin.

⁴¹ 'Na adë rcádia'a hunurë shtë mënë. ⁴² Más de ni nanëa lë'ë të adë rac shtú'udi'i të Dios. ⁴³ Na zelda por lë Shtada, parë adë bé'nëdi'i të recibir na. Perë si talë guëdchini stubi më por mizmë lëll, ni sí, gunë të recibir lë'ëll. ⁴⁴ ¿Llallë tsaldí ldu'u të na purquë rguili të guëni'i mënë bien de lë'ë të? Adë rguilidi'i të lë'ë hunurë naze'dë de Dios verdadërë. ⁴⁵ Gulë tsasé de quë na adë guëdchi'ba galquiá guëc të delantë de Shtada. El quë naguëdchi'bë galquiá guëc të, na el quë nabëquë'ë Moisés, mizmë lë'i' el quë más rianaldë të tēchi'. ⁴⁶ Si talë lë'ë të nialdí ldu'u të lo quë nabëquë'ë Moisés, nu zac shti'dza nialdí ldu'u të purquë Moisés bëquë'ë shcuenda. ⁴⁷ Perë si talë adë rialdídi'i ldu'u të lo quë nabëquë'ë Moisés ¿lla tsaldí ldu'u të lo quë narnia'a lu të?

Jesús bënë'ë nagudáu ga'i mili nguïu

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Despuësë de ndë'ë, Jesús gua stubi ladë rua' nisë ru'bë shtë Galilea; mizmë nisë ni lëhin Tiberias. ² Zihani mënë guanaldë lë'ë më purquë guná rall ra cusë ru'bë nu milagrë lo quë nabë'në më. Bënëac më ra narac llu'u. ³ Iurní lë'ë Jesús be'pi guëc tubi lumë. Guzubë më nga'li con ra shini gusë'dë më. ⁴ Guëlladchi ze'dë guëdchini laní Pascu, laní shtë ra israelitë. ⁵ Iurë Jesús guná cantidá mënë zianaldë lë'ë më, guni'i më lu Felipe:

—¿Ca guiasí'i hia'a nagáu mënë zihani rë'?

⁶ Guni'i më të nia'a pë guëni'i Felipe purquë Jesús hia rac bé'ai' guadë el quë nagunë më. ⁷ Iurní Felipe bëquebi:

—Chupë gahiu'a bëllë bédchichi guetështildi, adë gáldëdi'i parë ni siquierë tubi pedasë gau cadë tubi de lë'ë rall.

⁸ Andrés, tubi shini gusë'dë më, nu náhi' bëchi Pedro; guni'i:

⁹ —Ndë zuga'a tubi liguë'në. Nuá'all ga'i guetështildi nu chupë mbeldë, çpë gunë ndë'ë parë blac mënë zihani?

¹⁰ Iurní Jesús guni'i:

—Gulë guni'i lu grëtë' mënë të parë subë ra mënë.

Nga'li cantidá ra gui'lli nanú lu guiu'u, subë rall. Iurní guzubë ra mënë ziquë ga'i mili nguiu. ¹¹ Jesús guna'zi guetështildi. Bëdë'ë më graci lu Dios. Iurní bédë'ë më guetështildi cua'a ra shini gusë'dë më. Hia lë'ë rai' guati'dzë rai' guetështildi parë grëtë' el quë nazúbë-ga'a. Zni bënë më con mbeldë. Grëtë' gudáu tantë lo quë narac shtu'u rall. ¹² Iurë lë'ë rai' gualú gudáu, Jesús guni'i lu ra shini gusë'dë më:

—Gulë bëtëá grë pedasë nabënë subrë të parë adë shínidi'i ni tubi.

¹³ Bëtëá rai' pedasë nabënë subrë; tsadzé rai' chi'bë chupë tēpë grë ra pedasë nabënë subrë de lo ga'i guetështildi. ¹⁴ Iurë guná ra mënë lo quë nabënë Jesús nu milagrë nabëlua'a më lu rall, guni'i rall:

—Ndë'ë sí, de verdá náhi' el quë naruadi'dzë shti'dzë Dios, el quë nanapë quë guëdchini lu gué'dchiliu.

¹⁵ Jesús guc bë'a de quë rac shtu'u rall gua'a rall lë'ë më la fuersë parë gac më rëy shtë rall. Iurní biequi më de nga'li. Zia'a më parë tubi dani parë guëquërdë më lë'ësë më.

Jesús rzë lu nisë

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Iurë lë'ë gue'lë gu', ra shini gusë'dë më bietë rai' rua' nisë. ¹⁷ Guaté rai' la'ni tubi barcu. Iurní guna'zi rai' nezë parë stubi ladë rua' nisë parë guëdchini rai' Capernaum, Hia nacahi iurní, nu Jesús la'di guëabrídi'i'.

¹⁸ Iurní guzublú tubi mbë dushë. Ra olë shtë nisë ru'bë nalé rzuldí. ¹⁹ Iurë lë'ë rai' ziazú rai' cumë ziquë ga'i u shu'pë kilómetro lu nisë, iurní guná rai' lu Jesús; zia'bi'guë më rua' barcu. Rzéhi' lu nisë. Iurní bédzëbë ra nguiu nananú la'ni barcu ²⁰ perë Jesús guni'i:

—Na ndë'ë; adë rdzëbëdi'i të.

²¹ Iurní bëquitë ldu'u rai'; rac shtu'u gunë rai' recibir lë'ë më la'ni barcu. Mizmë iurní bédchini rai' catë zia'a rai'.

Quëguili ra mënë lë'ë Jesús

²² Stubi dzë ra mënë nabëa'në stubi ladë rua' nisë ru'bë, bédë'ë rall cuendë de quë shini gusë'dë më zia'a rai' la'ni lúniquë barcu naná zuga'a nga'li perë Jesús adë guanáldëdi'i' lë'ë rai'. ²³ Perë mientras bédchini sèbëldá barcu naze'dë de guë'dchi Tiberias, tubi lugar nanaquë catë gudáu ra mënë guetështildi, catë bédë'ë Jesús graci lu Dios por guetështildi. ²⁴ Perë iurë

guná ra mënë de quë adë nídi'i Jesús, nilë ra shini gusë'dë më nídi'i rai'; iurní guaté rall la'ni ra barcu. Zia'a rall parë Capernaum. Bédchini rall; caguili rall lë'ë Jesús.

Guetështildi nanabani

²⁵ Iurë bédia'guélú rall Jesús, guna'bë di'dzë rall lu më:

—Mësë, çguc bédchínil ndë'ë?

²⁶ Jesús guni'i:

—Guldía rnia'a, caguili të na, lédëdi'i purquë guná të nu riasë të ra milagrë nabëna, sino caguili të na sulë purquë gudáu të guetështildi hashtë bielë të. ²⁷ Adë rúnëdi'i të dchi'ni por cumidë naná rialú sino quë gulë bë'në dchi'ni tubi dau lo quë nunquë adë rialúdi'i nu rne'ei vidë sin fin. Lë'ë dau ni rne'e nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu, purquë Dios bëne'ei parë na. Bëlua'a Dios con milagrë nahia el quë narquitë ldu'i'.

²⁸ Iurní guna'bë di'dzë rall:

—çLla guëdë'në na'a cumplir lo quë narac shtu'u Dios?

²⁹ Jesús bëquebi:

—Lo quë narac shtu'u Dios gunë të, tsaldí ldu'u të el quë nabëshe'ldë më lu gué'dchiliu.

³⁰ Iurní guna'bë di'dzë rall:

—çPë milagrë guëluá'al të parë guená na'a nu tsaldí ldu'u na'a shti'dzë? çPë sēni guéné'el parë lë'ë na'a?

³¹ Ra shtadë guélú hia'a gudáu rai' guetështildi maná lu shlatë cumë ziquë rni'i Sagradas Escrituras: "Dios bédë'ë guetështildi de gube'e; gudáu rai'".

³² Jesús bëquebi:

—Guldía rnia'a, lédë Moisés bédë'ë guetështildi naze'dë de gube'e sino quë Shtada; cagdë'ë më guetështildi verdadërë naná ze'dë de gube'e ³³ purquë guetështildi narne'e Dios, na el quë naze'dë de gube'e. Nu rdé'ëi' vidë sin fin parë ra nguiu.

³⁴ Iurní guni'i rall:

—Dadë, bëne'e guetështildi ni'i grë dzë nu parë siembrë.

³⁵ Jesús guni'i:

—Na nahia guetështildi narne'e vidë sin fin. El quë naguidë lua, nunquë adë guëldiá'nëdi'ill jamás. Nu el quë natsaldí ldu'i shti'dza, nunquë adë guëbídchidi'ill.

³⁶ Ziquë gunia'a lu të, guná të lua perë nēdi'i të tsaldí ldu'u të shti'dza. ³⁷ Grë lo quë narne'e Shtada parë na, ni ze'dë lua, nu el quë naze'dë lua adë guëgúdia'a tēchi fuërë ³⁸ purquë na zéldëdia'a de gube'e parë guna según voluntá shtëna sino parë guna según voluntá shtë më el quë nabëshe'ldë na. ³⁹ Voluntá shtë Shtada, el quë nabëshe'ldë na, es quë ni tubi adë chu guënitidia'a lo quë nabëne'e më sino quë guëcua'ña ra mënë ni lúltimë dzë. ⁴⁰ Voluntá shtë më el quë nabëshe'ldë na, es quë grëtë' el quë naguëna lu shini Dios nu tsaldí ldu'ull lë'ë më, gapë rall vidë sin fin. Na guëcua'ña lë'ë rall lúltimë dzë.

⁴¹ Iurní ra më israelitë guzublú guni'i guidzë rall lë'ë Jesús purquë guni'i më: "Na nahia guetështildi naze'dë de gube'e". ⁴² Iurní guni'i rall:

—Nguiu rë' na shini José. Lë'ë hia'a nané hia'a shtádëll nu shní'all. ¿Pëzielú rní'ill de quë zé'dëll de gube'e?

⁴³ Jesús guni'i iurní:

—¿Pëzielú ruadí'dzë të cuntrë na? ⁴⁴ Ni tubi adë chu guidëdi'i lua lë'ësë, napë quë Shtada, el quë nabëshe'ldë na, guësëdchini më mënë lua, nu na guëcua'ñia lë'ëll lúltimë dzë. ⁴⁵ Ra librë shtë ra nabi-adi'dzë shti'dzë Dios guahietë, rni'i zdë'ë: "Dios guëlu-a'a grë ra mieti". Zni grëtë' el quë naguëquë diaguë shti'dzë Shtada nu el quë nabëdë'ë cuendë shti'dzi', ni ridë lua.

⁴⁶ Ni tubi adë chu gunádi'i lu Shtada; sulë na gunahia lu më purquë na zelda de Dios. ⁴⁷ Guldía rnia'a, el quë natsaldí ldu'i shti'dza, nápëll vidë sin fin. ⁴⁸ Na nahia guetështildi narne'e vidë eternë. ⁴⁹ Ra shtadë guëlü hia'a gudáu rai' maná lu shlatë perë guti rai'. ⁵⁰ Lë'ë guetështildi verdadërë ze'dë de gube'e; si talë gudáu tubi nguii guetështildi ni, guëbánill tubi vidë nanadë rialúdi'i; gátidi'ill. ⁵¹ Na nahia guetështildi verdadërë naze'dë de gube'e. Si talë gau nguii guetështildi ni, nápëll vidë sin fin. Lë'ë guetështildi nardë'a na prupi shcuërpa. Guëdë'ahin parë gac salvar ra mënë narëta' lu guë'dchiliu.

⁵² Iurní lë'ë ra israelitë guzublú rall quëchupë di'dzë lu sa' rall, mizme lë'ë rall. Guni'i rall:

—¿Lallë gac guëne'e mënë ni mizme shcuërpi' guëdáuha'a?

⁵³ Jesús guni'i lu rai':

—Guldía rnia'a, si talë lë'ë të gáudi'i të cuerpë shtë nguii nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, nu si talë gúdi'i të rënë shtënë më ni, nápëdi'i të vidë sin fin. ⁵⁴ El quë nagáu cuerpë shtëna nu el quë nagú shrëna, nápëll vidë sin fin, nu na guëcua'ñia lë'ëll lúltimë dzë. ⁵⁵ Cuerpë shtëna na verdadërë cumidë nu rënë shtëna na bebidë verdadërë. ⁵⁶ El quë nagunë recibir na ziquë cumidë verdadërë nu ziquë bebidë verdadërë, guëbaninull na, nu quëbezënúa lë'ëll. ⁵⁷ Lë'ë Dadë Dios nanabani, bëshe'ldë më na, nu nabania por lë'i'. El quë nagunë recibir na, guëbánill por pudërë shtëna. ⁵⁸ Na ruadí'dza shcuendë guetështildi naná ze'dë lu gube'e. Guetështildi rë' nádi'i cumë ziquë maná naná gudáu ra shtadë guëlü hia'a; aunquë gudáu rai' maná, guti rai'. El quë nagáu guetështildi verdadërë, guëbánill parë siembrë.

⁵⁹ Jesús bëlua'a grëtë' ra cusë rë' la'ni iádu'u shtë Capernaum.

Di'dzë nanapë pudërë parë siembrë

⁶⁰ Iurní zihani ra narianaldë lë'ë Jesús, iurë bini rall di'dzë rë', guni'i rai':

—Naganë di'dzë rë'. ¿Chu rac tsaldí ldu'u shti'dzë Jesús?

⁶¹ Iurní lë'ë Jesús bëdë'ë cuendë de quë ra shini gusë'dë më guni'i rai' mizme di'dzë; guna'bë di'dzë më lu rai':

—¿Pë gulaguë llanë ldu'u të por shti'dza? ⁶² ¿Pë gunë të si talë guená të lu nguii nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, tsépi' catë cabézi' más antsë? ⁶³ Lë'ë Espíritu Santo rne'e vidë sin fin; lë'ë cuerpë shtë nguii adë nápëdi'in pudërë. Ra di'dzë narnia'a lu të, na pudërë shtë Espíritu parë gapë të vidë sin fin. ⁶⁴ Perë todavía nanú sëbëldá de lë'ë të, adë rialdídi'i ldu'u të shti'dza.

Jesús guc bë'a dizdë principi chu el quë narialdídi'i ldu'i nu guc bë'a më chu el quë nagunë intriegu lë'ë më.

⁶⁵ Guni'i më:

—Por ni gunia'a lu të, ni tubi adë chu guidë lua si talë Shtada adë gue'dënúdi'i më nguii ni lua.

⁶⁶ Dizdë iurní cantidá mënë nazianaldë lë'ë Jesús, bësa'në rall lë'ë më; hiadë rzënúdi'i rall lë'ë më. ⁶⁷ Iurní lë'ë Jesús guna'bë dí'dzi' lu ra chi'bë chupë shini gusë'dë më:

—¿Pë nu lë'ë të rac shtu'u të guësa'në të na?

⁶⁸ Perë Simón Pedro bëquebi:

—Dadë, ¿callë guiá na'a? Sulë lë'ëll ruadí'dzëll di'dzë narne'e vidë sin fin. ⁶⁹ Lë'ë na'a gualdí ldu'u na'a de verdá nu rdë'ë na'a cuendë de quë nal Cristo, shini Dios nanabani.

⁷⁰ Jesús bëquebi:

—Gudilia chi'bë chupë të perë tubi de lë'ë të na mëdzabë.

⁷¹ Zni quëgni'i më shcuendë Judas Iscariote, shini Simón purquë Judas bë'në intriegu lë'ë më parë gati më. Bë'në Judas ni aunquë nall tubi de chi'bë chupë shini gusë'dë më.

Ra bëchi Jesús adë gualdídi'i ldu'u rall lë'ë më

7 Despuësë de ndë'ë, Jesús zia'a regiuni shtë Galilea. Adë rac shtú'udi'i më niazë më Judea purquë ra contrari shtë më rac shtu'u rall quini rall lë'ë më. ² Perë hia ziadgchini laní narni'i rall Laní shtë Cusechë; na laní parë grë ra mënë israelitë. ³ Ra bëchi Jesús guni'i rall lu më:

—Adë rëa'nëdi'il ndë'ë; guziá'al parë Judea të parë grëtë' naze'dë naldë lë'ëll, ra naquërelde ndë, guená rall milagrë narúnëll. ⁴ Pues si talë tubi mënë rac shtu'u gac bë'a mënë chu nall, adë rúnëdi'ill milagrë naga'chi. Hia quë lë'ëll rúnëll ra milagrë, bë'në lo mizme delantë lu grë mënë shtë guë'dchiliu.

⁵ Nilë ra bëchi Jesús adë gualdídi'i ldu'u rall lë'ë më.

⁶ Iurní guni'i Jesús:

—Runë faltë guëga'a iurë parë guënë mënë chu nahia, perë parë lë'ë të grë iurë na igual. ⁷ Grë ra narialdídi'i ldu'i Dios, adë guëldënúdi'i rall lë'ë të, perë na, sí, rna zá'quëdi'i rall lua purquë na runa grëtë' lo quë narni'i Dios. Nu clarë rlua'a lo quë naquëhunë rall, nádi'in bien sino mal nahin. ⁸ Gulë gua laní. Na adë tsádia'a purquë la'di bëga'a iurë guëlu'a'a pudërë shtëna.

⁹ Despuësë de guni'i më zni, bëa'në më Galilea.

Jesús gua lu laní

¹⁰ Despuèsè de gua ra bëchi Jesús laní, nu zac Jesús gua mè laní. Lédèdi'i shtatè shtatè gua mè sino casi naga'chi gua mè. ¹¹ Ra contrari shtë mè caguili rall lè'è mè lu laní, nu guni'i rall:

—¿Gua cha'a nguii ni?

¹² Ladí ra mènè zihani quèadi'dzè ra mènè shcuendè mè. Ze'dè narni'i: "Tubi nguii za'què na mè rè". Stubi rall rni'i: "Nádi'i mè za'què sino rgugué mènè ni ra mènè".

¹³ Perè ni tubi rall adè bërú'udi'i rall favurè de lè'è mè purquè rdzèbè rall ra contrari shtë mè.

¹⁴ Hia guèruldè laní ziazú; iurní Jesús guatè iádu'u ru'bè. Guzublú quèglua'a mè. ¹⁵ Ra mènè israelitè nabini shti'dzè mè, nalé rdzèguèè' ldu'u rall lo què narni'i mè. Guni'i rall:

—¿Lallè rac nguii rè' lètrè? ¿Ca guagsé'dèi'?

¹⁶ Jesús bëquebi:

—Enseñansè narluá'ahia, lèdè shténèdia'ain, sino ze'din de lè'è mè nabèshe'ldè na. ¹⁷ Si talè cualquier mènè na dispuestè gúnèll ziquè rac shtu'u Dios, gun-guè bé'all Idai' nacagluá'ahia, ze'din de Dios; gac bé'all lédèdi'in por mizmè shcuenda. ¹⁸ El què naruadi'dzè por mizmè léhi', rac shtú'ull hunurè shtë ra mènè perè el què naruadi'dzè parè gúnèll honrar el què nabèshe'ldè mè ni, ni sí, nall verdá. Nídi'i bishi la'ni ldu'ull.

¹⁹ ¿Pèllè adè nádi'i verdá de què Moisés bëne'e lèy parè lè'è hia'a? perè sin què adè guètédèdi'i, ni tubi de lè'è tè adè nèdi'i tè guèzu'bè diaguè tè lèy ni. ¿Pèzielú rac shtu'u tè quini tè na?

²⁰ Ra mènè bëquebi:

—Nápèl tubi mèdzabè la'ni ldu'ul. ¿Chull de lè'è na'a rac shtu'u quini lè'èl?

²¹ Jesús guni'i:

—Por tubi cusè nabèna, grétè' tè rdzèguèè' ldu'u tè hashtë pè nápèdi'i guèni'i tè ²² perè Moisés bëne'e tubi custumbrè religiosè narunè ra mènè con ra ngulè'nè. Lédèdi'i guzublú Moisés custumbrè ni sino què shtadè guèlú hia'a más antsè, bëne'e rall custumbrè ni; por ni riuguè du'pè partè delicadè shtë ngulè'nè aunquè runè tucarè dzè narzi'i ldu'u mènè. ²³ Pues iurne' parè adè gunè fáltèdi'i lèy nabèquè'è Moisés, lè'è tè quèhunè tè cumplir custumbrè ni aunquè na dzè narzi'i ldu'u mènè. ¿Pèzielú rldènú tè na purquè bènèaca tubi nguii dzè descansè? ²⁴ Adè rúnèdi'i tè juzguè segùn cusè narná tè sino gulè bè'nè juzguè tubldí.

Guni'i Jesús zé'di' de Dios

²⁵ Iurní bèldá ra naquèruldè Jerusalén, guzublú rall quègna'bè di'dzè rall:

—¿Pèllè lèdè lè'èdi'i naquèguili contrari shténèll parè gáti'? ²⁶ Gulè guná, lè'èll quèadi'dzèll delantè lu grè mènè nu adè pè rni'i contrari shtëhi'. ¿Ni mudè ra mè gushè shtë iádu'u, rialdí ldu'u rall lè'è nguii ni, de què

lè'i' náhi' Cristo, el què nagudili Dios parè guèni'bè'ai'? ²⁷ Perè lè'è hia'a nané hia'a ca nezè zé'di', perè iurè Cristo guèdchíni', ni tubi adè guèné'edi'i cuendè ca nezè guídi'.

²⁸ Iurè lè'è Jesús bini zndè'è, quèglua'a mè la'ni iádu'u ru'bè. Fuertè guni'i mè:

—Lè'è tè runguè bè'a tè na nu nané tè nezè ca zelda. Zéldèdia'a por partè shtëna sino bèshe'ldè mè naná verdá, perè adè runguè bé'adi'i tè lè'i'. ²⁹ Perè na, sí, runguè bé'ahia lè'è mè purquè de lè'è mè zelda, nu bèshe'ldè mè na.

³⁰ Iurní guc shtu'u rall niua'a rall lè'è mè prèsi, perè ni tubi chu adè guná'zidi'i lè'è mè purquè la'di guèga'a iurè gati mè. ³¹ Perè cantidá mènè gualdí ldu'u rall shti'dzè mè nu guni'i rall lu sa' rall:

—Iurè lè'è Cristo guèdchini lu gué'dchiliu, ¿ni mudè gúni' milagrè más naru'bè què ra milagrè naquèhunè nguii rè'?

Ra fariseo bèshe'ldè soliar parè guèna'zi rall Jesús

³² Ra fariseo bini rall shti'dzè mènè, lo què narni'i rall shcuendè Jesús. Iurní lè'è rall juntè con ra bèshezuzi naná mè ru'bè entrè lè'è rall, bèshe'ldè rall soliar shtë iádu'u parè gua'a rall lè'è mè prèsi.

³³ Iurní guni'i Jesús:

—Guèbezènúa lè'è tè stu'pè tiempè más. Despuèsè de ni, guèabrí; guzèahia lu mè nabèshe'ldè na. ³⁴ Lè'è tè tsatili tè na perè adè guèdzélèdi'i tè na purquè adè gáquèdi'i tsa tè catè quèrelda.

³⁵ Iurní lè'è ra contrari shtënè Jesús guzublú rna'bè di'dzè lu sa' rall:

—¿Callè tsa nguii rè'? nu adè gáquèdi'i chu tsatili lè'èll. ¿Ni mudè guziá'all parè stubi guè'dchi zitu catè quèruldè más mè israelitè entrè ra mènè griego? ¿Ni mudè tsagluá'all mènè nanádi'i israelitè? ³⁶ ¿Pè runè cuntienè naguní'ill: "Quili tè na perè adè guèdzélèdi'i tè na purquè adè gáquèdi'i tè tsa tè catè quèrelda"?

Nisè nardè'è vidè sin fin

³⁷ Hia bëga'a lúltimè dzè shtë laní, dzè namás delicadè. Dzè ni lè'è Jesús guasuldí nu guni'i mè fuertè:

—Si talè tubi de lè'è tè rbidchi tè, gulè te'e lua, gu tè naguènehia. ³⁸ Ziquè rni'i Sagradas Escrituras, zili nisè guèldani nu guèru'u la'ni ldu'u ra narialdí ldu'u shti'dza.

³⁹ Quègni'i Jesús shcuendè Espíritu Santo el què natsaldí ldu'u lè'è mè, gunè rall recibir; perè todavía bèdchínidi'i Espíritu Santo purquè todavía runè faltè gac resucitar mè ladi ra tègulè nu la'di guzèadi'i mè gube'e.

Gu' tubi divisioni entrè lè'è ra mènè

⁴⁰ Bèldá ra mènè narèta' iurè bini rall naguni'i Jesús, guni'i rall:

—Verdá nguii rè' na el què naruadi'dzè shti'dzè Dios, el què nanapè què guèdchini.

⁴¹ Stubi rall guni'i:

—Ndë'e na Cristo, el quë nagudili Dios parë guëñibé'ai'.

Perë stubi bëldá rall guni'i:

—¿Callë gac më Galilea Cristo? ⁴² Sagradas Escrituras rni'i de quë Cristo na llëbni David nu napë quë guëdchíni' de Belén, guë'dchi shtë David.

⁴³ Zni ra mënë guc dividir por shcuendë Jesús.

⁴⁴ Bëldá rall guc shtu'u niua'a rall lë'e më prësi perë bëdzëlëdi'i rall pë nihunënu rall lë'e më.

Ni tubi chu adë ruadí'dzëdi'i ziquë Jesús

⁴⁵ Lë'e soliar shtë iádu'u bëabrí rall stubi catë rëta' ra fariseo con ra jëfë shtë bëshuzi. Iurní guna'bë di'dzë rall lu soliar:

—¿Pëzielú be'dënúdi'i tē nguiú ni?

⁴⁶ Ra soliar bëquebi:

—Nídi'i chu stubi naruadi'dzë ziquë nguiú rë'.

⁴⁷ Iurní ra fariseo guni'i rall:

—¿Acasë nu lë'e tē guguë tē? ⁴⁸ ¿Ni mudë gualdí ldu'u cualquier de tubi gobiernë shtë ra fariseo u stubi më ru'bë gualdí ldu'ull shti'dzë Jesús? ⁴⁹ Perë los de más mënë adë guënédi'i rall lëy; nacondenarë rall.

⁵⁰ Nicodemo, el quë naguagná lë'e Jesús gue'lë, nu nall tubi fariseo, guni'ill lu sa'll:

⁵¹ —Según rni'i lëy shtë hia'a, gáquëdi'i condenar tubi nguiú sin adë chu guínidi'i primërë parë gac bë'a hia'a pë lo quë nabë'në mënë ni.

⁵² Iurní guni'i rall guëc Nicodemo:

—¿Pë nul nal më Galilea? Bësë'dë shti'dzë Dios, nu guëdë'ël cuendë de quë ni tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios, guëdchínidi'i' de Galilea.

Lë'e na'a nabë'në duldë adulteri

[⁵³ Iurní cadë tubi rall ziagzë rall lidchi rall.

8 Perë Jesús zia'a parë lu dani nalë los Olivos.

² Stubi dzë iurë brëgue'lë, bëabrí më iádu'u ru'bë. Grëtë' ra mënë guabi'guë lu më. Iurní guzubë më nu guzublú caglua'a më ra diza'quë. ³ Iurní ra mësë shtë lëy con ra fariseo, be'dënú rall tubi na'a nabëdzëlënu nguiú nanádi'i tsé'lëll. Bëzú rall lë'e na'a guëláu lu ra mënë narëta' nga'li. ⁴ Iurní guni'i rall lu Jesús:

—Na'a rë' bëdzëlë shtu; bëdzëlënull tubi nguiú. ⁵ Lëy shtë Moisés rni'i; quëgnibë'ahin de quë gati na'a rë' con guë'ë, grë clasë na'a narunë zni. ¿Lé'ël pë rni'ill?

⁶ Lë'e rall guni'i rall zni parë guëtë'dë rall prëbë lë'e më nu parë gac guëdchi'bë rall galquiá cuntrë lë'e më. Iurní Jesús bëá'chi'; guzublú quëquë'ë më lu guiu'u con shcuënë më; ⁷ perë lë'e rall ziagla'guë quëgna'bë di'dzë rall. Iurní guasuldí më; guni'i më:

—Cualquier de tubi lë'e tē nanápëdi'i duldë, gac primërë guëlda'a guë'ë lë'e na'a rë'.

⁸ Iurní bëabrí më bëa'chi më stubi parë quëquë'ë më lu guiu'u con shcuënë më. ⁹ Perë lë'e rall iurë bini na-guni'i Jesús, bini la'ni ldu'u rall; el mizme shgabë rall rdë'e cuendë napë rall duldë. Iurní guzublú rru'u tubigá rall. Guzublú dizdë de más nagushë ra hashtë grë rall bëru'u rall de nga'li. Iurë grëtë' rall gualú

bëru'u, Jesús bëá'ni' niétiquë con lë'e na'a nazuga'a lu më. ¹⁰ Iurní Jesús guasuldí nu guná më ni tubi chu nádi'i. Sulë lë'e na'a zugá'all nga'li. Iurní guni'i më:

—Nanë, ¿gua ra nardchi'bë galquiá quëquë'l? ¿Pëllë ni tubi de lë'e rall bë'nëdi'i condenar lé'ël?

¹¹ Lë'e na'a bëquebi:

—Aquëdi'i, ni túbidi'i, Dadë.

Iurní Jesús guni'i:

—Ni na rúnëdia'a condenar lé'ël. Iurnë' bëagzë perë hia adë tsagla'guë gúnëdi'il duldë.]

Jesús na ziquë llni parë ra mënë

¹² Jesús guni'i stubi lu ra mënë:

—Nahia llni shtë ra mënë naré lu guë'dchiliu. El quë nague'dë naldë na, gapë rall llni narne'e vidë sin fin. Jamás adë sédi'i rall nacahi.

¹³ Iurní lë'e ra fariseo guni'i rall:

—Mizmë lé'ël quëgní'il favurë de lé'ël. Testimonio narní'il adë lasaquëdi'in.

¹⁴ Jesús bëquebi:

—Testimonio shtëna, sí, lasaquin aunquë mizmë na quëgnia'a favurë de na purquë nanëa ca nezë zelda nu ca nezë guzëahia; perë lë'e tē adë guënédi'i tē ca nezë zelda nu ca nezë guzëahia. ¹⁵ Lë'e tē runë tē juzguë según règlë shtë guë'dchiliu; según rna tē runë tē juzguë, perë na adë rúnëdia'a juzguë ni túbidi'i. ¹⁶ Si talë na runa juzguë, lo quë narnia'a, tubldí nahin; lasaquin purquë adë rúnëdia'a juzguë tubsia perë Dios Padre quëbezënúhi' na; bëshe'ldë më na lu guë'dchiliu. ¹⁷ La'ni lëy shtë hia'a naescritë de quë por chupë testigu narni'i lo mizmë di'dzë, napë quë tsaldí ldu'u ra mënë. ¹⁸ Pues bien, na nahia tubi testigu favurë de na, nu lë'e Shtada Dios, më nabëshe'ldë na, náhi' stubi testigu favurë de na.

¹⁹ Iurní guna'bë di'dzë rall:

—¿Guátí'i shtëdël?

Jesús repi:

—Lë'e tē adë runguë bé'adi'i tē na, nilë runguë bé'adi'i tē Shtada. Si talë niunguë bë'a tē na nu zac Shtada niunguë bë'a tē.

²⁰ Jesús guni'i ra di'dzë rë' mientras quëglua'a më la'ni iádu'u ru'bë, tubi lugar catë naga'a cajë shtë ofrendë; perë ni tubi de lë'e contrari shtë më, adë cuëdi'i valurë parë niua'a rall lë'e më prësi. Gá'adi'i quëga'a iurë shtë më, gati më.

Catë tsahia adë gáquëdi'i guidë tē

²¹ Jesús bëabrí guni'i':

—Na guzëahia perë lë'e tē tsatili tē na. Gatinú tē duldë shtë tē. Catë tsahia lë'e tē adë gáquëdi'i guidë tē.

²² Iurní ra contrari shtë më guni'i:

—¿Ni mudë el mizmë lé'ëll quínill lé'ëll? por ni rni'ill: "Adë chu gáquëdi'i guidë tē catë tsahia".

²³ Iurní Jesús guni'i':

—Lë'e tē na tē mënë shtë guë'dchiliu rë' perë na, nahia de gub'e. Lë'e tē na tē mënë shtë guë'dchiliu

perë na adë nádia'a mënë shtë gué'dchiliu. ²⁴ Por ni quëgnia'a lu të, gatinu të duldë shtë të purquë si talë adë nédi'i të tsaldí Idu'u të nahia el quë narnia'a, gatinu të duldë shtë të.

²⁵ Iurní guna'bë di'dzë rall:

—¿Chull nal?

Jesús guni'i:

—Hia gunia'a lu të dizdë principi chu nahia ²⁶ nu nápëru'u más guënia'a lu të nu napë quë guna juzguë lë'ë të, perë el quë nabëshe'ldë na, ni ruadí'dzi' verdá. Lo quë naquëgnia'a lu mënë, ni lo quë nabinia de lë'ë më.

²⁷ Perë lë'ë rall adë guasédi'i rall pë guni'i Jesús, de quë quëgni'i më shcuendë Dadë Dios. ²⁸ Guni'i më iurní:

—Iurë lë'ë të guëldisë të na guia'a parë guëquë'ë të na lu cruz, iurní gunguë bë'a të nahia el quë narnia'a nahia. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Tsasé të adë rúnédia'a según prupi voluntá shtëna sino rnia'a sulë lo quë nabëlua'a Shtada. ²⁹ El quë nabëshe'ldë na, ni quëbezënúhi' na. Shtada adë bësá'nëdi'i më na purquë siembrë runa lo quë narquitë Idú'i'.

³⁰ Turë Jesús guni'i ndë'ë, zihani mënë gualdí Idu'u rall na më el quë nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu.

Shti'dzë më napë pudërë parë gac salvar mënë

³¹ Iurní Jesús guni'i lu ra më israelitë nagualdí Idu'i shti'dzë më:

—Si tsagla'guë tsanaldë të shti'dza nu talë guëquë diaguë të shti'dza, iurní de verdá na të shmëna.

³² Gunguë bë'a të verdá nu lë'ë verdá gunin të gapë të libertá.

³³ Lë'ë rall bëquebi:

—Lë'ë na'a na na'a llëbni Abraham. Lë'ë na'a nunquë adë chu nádi'i bajo ordë shtë mënë. ¿Pëzielú rni'il lu na'a guëdapë na'a libertá?

³⁴ Guni'i më:

—Guldía rnia'a, grétë' el quë narunë duldë, ni nall bajo ordë shtë duldë; rribë'a duldë lë'ëll. ³⁵ Tubi naná bajo ordë shtë mënë, nápëdi'ill dereché gáquëll partë shtë famili perë tubi shini rai', sí, ni napë dereché gáquëll partë shtë famili. ³⁶ Zni si talë shini Dios gúni' librar lë'ë të, guëa'në të de verdá sin duldë. ³⁷ Nanéa de quë na të llëbni Abraham, perë el mizmë tiempë rac shtu'u të quini të na purquë adë rialdídi'i Idu'u të lo quë narnia'a lu të. ³⁸ Na ruadí'dza lo quë nagunahia catë cabezë Shtada, perë lë'ë të runë të ziquë na shtadë të; cusë nabini të de shtadë të, ni quëhunë të.

³⁹ Ra mënë guni'i lu Jesús:

—Shtadë guëlu na'a guc Abraham.

Perë Jesús guni'i:

—Si talë lë'ë të na të de verdá shini Abraham, ziquë bé'ni', zni zac nihunë të. ⁴⁰ Rac shtu'u të quini të na, el quë naguni'i lu të purë verdá, di'dzë nabinia lu Shtada. Abraham nunquë bé'nëdi'i' zni'i. ⁴¹ Quëhunë të lo quë narac shtu'u shtadë të.

Guni'i rall:

—Adë chu nádi'i ziquë me'dë lldubi. Napë na'a tubsë Shtadë na'a; náhi' Dios.

⁴² Iurní guni'i Jesús:

—Si talë de verdá Dios na Shtadë të, lë'ë të niac shtu'u të na purquë na adë zéldédia'a shcuendë iubia; zelda de Dios nu zugá'ahia ndë'ë. Adë zéldédia'a shcuendë iubia sino quë Dios bëshe'ldë më na.

⁴³ ¿Pëzielú adë nédi'i të tsasé të lo quë narnia'a lu të? purquë adë rac shtú'udi'i të guini të shti'dza. ⁴⁴ Lë'ë shtadë të na mizmë mëdzabë nu lë'ë të na të de lë'ëll. Ziquë rúnëll, runë të purquë lë'ë mëdzabë na tubi nar-guini mënë dizdë gurështë gué'dchiliu. Nunquë adë nídi'i verdá la'ni Idú'ull nu nunquë adë biadí'dzëdi'ill verdá. Iurë ruadí'dzëll, bishi quëhúnëll purquë nídi'i stubi cusë la'ni Idú'ull. Nu lë'ëll na dadë shtë ra naru-adí'dzë bishi. ⁴⁵ Perë cumë na ruadí'dza verdá, lë'ë të adë nédi'i të tsaldí Idu'u të shti'dza. ⁴⁶ ¿Chu de lë'ë të rac guëlua'a të napa masiá tubi duldë mitu'në? Si talë rnia'a verdá lu të, ¿pëzielú nédi'i të tsaldí Idu'u të na? ⁴⁷ El quë na shmënë Dios, ni rzu'bë diaguëll shti'dzë Dios; perë ziquë lë'ë të adë nádi'i të shmënë Dios, por ni nédi'i të guëquë diaguë të shti'dzë më.

Nanú Jesús antsë gurështë gué'dchiliu

⁴⁸ Iurní ra contrari shtë Jesús guni'i:

—Napë na'a segurë iurë rni'i na'a de quë nal tubi samaritano nu nápël tubi mëdzabë la'ni Idú'ul.

⁴⁹ Jesús repi:

—Nídi'i mëdzabë la'ni Idua'a. Quëhuna honrar Dadë Dios, perë lë'ë të runë të desprëci na. ⁵⁰ Adë rac shtú'u-dia'a gunë të honrar na; nanú tubi naná gunë honrar na, nu lë'ë më gunë më juzguë. ⁵¹ Guldía, el quë nagunë cumplir lo quë narnia'a, jamás adë gátidi'i nguiu ni.

⁵² Iurní ra contrari shtë më bëquebi rall:

—Iurne' sí, napë na'a segurë nápël tubi mëdzabë la'ni Idú'ul. Abraham nu grétë' ra nabíadi'dzë shti'dzë Dios guahietë, guti rai', nu rni'il: "El quë nagunë cumplir lo quë narnia'a, jamás adë gátidi'ill". ⁵³ ¿Ni mudë nal más më ru'bë quë shtadë guëlu hia'a Abraham? Lë'i' gúti' nu grë ra nabíadi'dzë shti'dzë Dios guahietë, guti rai'. ¿Chull rni'i Idú'ul nal?

⁵⁴ Jesús repi iurní:

—Si talë mizmë na quëhuna honrar na, adë lasáquëdi'i lo quë naquëhuna, perë Shtada quëhúni' parë gunë mënë honrar na. Na më el mizmë de quë rni'i të náhi' Dios shtë të. ⁵⁵ Perë lë'ë të adë runguë bé'adi'i të lë'ë më perë na, sí, runguë bé'ahia lë'ë më. Si talë niania'a lu të de quë adë runguë bé'adia'a lë'ë më, iurní nabisha igual ziquë lë'ë të. Perë na guldía rnia'a, runguë bé'ahia lë'ë më nu quëhuna cumplir lo quë narni'i më lua. ⁵⁶ Abraham, shtadë guëlu hia'a, bëquitë Idú'i' nu gúpi' fe de quë guëdchini el quë naguëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Nu de verdá gunáhi' de quë bédchinia nu gu' lëgrë la'ni Idú'i'.

⁵⁷ Iurní guni'i rall lu Jesús:

—Todavía ni nápëdi'ill cincuenta izë nu rni'il gunal lu Abraham.

⁵⁸ Jesús bëquebi:

—Guldía rnia'a, antsë de Abraham hia nabania.

⁵⁹ Iurní guna'zi rall guë'ë të parë guëlda'a rall lë'ë Jesús perë lë'ë më bëca'chilú më. Bëru'u më la'ni iá-du'u.

Jesús bënëac tubi nguiu nagulë ciegu

9 Iurní ziadëdë Jesús stubi lugar; guná më lu tubi nguiu naná gulë ciegu. ² Ra shini gusë'dë më gu-na'bë di'dzë:

—Dadë, ¿pëzielú gulë nguiu rë' ciegu; pë por duldë shtë shtádëll u por mizmé duldë shténëll gúlëll ciegu?

³ Jesús repi:

—Gúquëdi'in por duldë shténëll ni por duldë shtë shtádëll, sino quë gúlëll ciegu parë guená mëne pudërë shtë Dios la'ni vidë shténëll. ⁴ Iurne' na tiempë parë guëdë'na'a dchi'ni shtë më, el quë nabëshe'ldë na, purquë lë'ë tiempë ze'dë, hia iurní adë chu gúnëdi'i dchi'ni. ⁵ Mientras zugá'ahia lu gué'dchiliu, nahia llni shtë ra narëta' lu gué'dchiliu.

⁶ Despuësë de guni'i Jesús ndë'ë, bëchi'bë shënë më lu guiu'u. Bëntsa'u më du'pë benë con bëllënë. Iurní bëte'bi më benë lu slu ciegu. ⁷ Iurní guni'i më:

—Guatibi lul rua' tanquë shtë Siloé. (Di'dzë ni runë cuntienë, el quë naguzia'a.)

Lë'ë ciegu guatibi slúhi'. Iurní bëabrill; hia be'rquë rnall. ⁸ Iurní lë'ë ra vëcini nu los de más ra nanané lë'ë ciegu, guni'i rall:

—¿Pë lëdë lé'ëdi'i narzubë glli glli; rná'bëll gu'në?

⁹ Bëldá rall guni'i:

—Lé'ëll ndë'ë.

Stubi rall guni'i:

—Lé'ëdi'ill ndë'ë perë ziquë rlua'a ciegu rluá'all.

Mizmé lë'ë nguiu guni'i:

—Na nahia nguiu ni.

¹⁰ Iurní guna'bë di'dzë rall:

—¿Llallë bëac slul?

¹¹ Lë'ë ciegu bëquebi:

—Lë'ë nguiu naná lë Jesús bëntsa'u benë. Bëtë'bi' slua nu guni'i' lua: “Gua rua' tanquë shtë Siloé të guatibi slul”. Guahia iurní. Iurë na gudibia slua, hia be'rquë rnahia.

¹² Guna'bë di'dzë rall:

—¿Guatí'i nguiu ni?

Lë'ë ciegu guni'i:

—Guënëdia'a.

Ra fariseo guna'bë dí'dzëru'u rall lu ciegu

¹³ Iurní bia'a mëne lë'ë naguc ciegu lu ra fariseo.

¹⁴ Jesús bëntsa'uhí' du'pë benë nu bënëáqui' lë'ë nguiu ni dzë narzi'i ldu'u mëne. ¹⁵ Ra fariseo bëabrí guna'bë di'dzë rall lu nguiu ni, llallë guc be'rquë rnall. Lé'ëll guni'ill:

—Benë bëtë'bi' slua. Iurní guatibia slua; hia iurní gu-nahia.

¹⁶ Iurní bëldá ra fariseo guni'i:

—Perë nguiu naná bë'në ndë'ë, lëdë de Diósëdi'i zé'dëll purquë rúnëdi'ill rëspëti dzë narzi'i ldu'u mëne.

Perë sëbëldá rall guni'i:

—¿Ni mudë nall pecadurë? purquë tubi pecadurë nápëdi'i pudërë gúni' milagrë ziquë narunë më rë'.

Guc dividir ra mëne. ¹⁷ Iurní bëabrí guna'bë di'dzë ra fariseo lu naná antsë na ciegu:

—Lé'ël, ¿pë rní'il parë lë'ë nguiu nabëne'e slul?

Lé'ëll guni'ill:

—Na rnia'a de quë na më tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios.

¹⁸ Perë lë'ë rall adë gualdídi'i ldu'u rall de quë guc ciegu nguiu ni nu iurne' rnall, hashtë guna'bë rall ra shtadë nguiu ni. ¹⁹ Iurní guna'bë di'dzë rall lu shtadë nguiu:

—¿Pë lë'ë shini të ndë'ë? naná rni'i të gulë ciegu.

¿Llallë guc ni rnall?

²⁰ Ra shtádi' bëquebi:

—Nané na'a de quë nguiu ni na shini na'a nu gúlëll ciegu ²¹ perë adë chu guënëdi'i lla guc ni de quë ne' rnall. Tampuquë guënëdi'i na'a chu bënëac slull. Gulë guna'bë di'dzë lull. Hia më gúshëll; mizmé lé'ëll guëni'ill chu bënëac slull.

²² Zni guni'i ra shtadë nguiu purquë rdzëbë rai' ra më shtë iádu'u. Ra mëne shtë iádu'u na rall de acuerdë guëgú rall grë ra mëne narni'i de quë Jesús na Cristo, el quë nagudili Dios parë guëni'bé'ai'. ²³ Por ni guni'i shtadë ciegu: “Gulë guna'bë di'dzë lull; hia më gúshëll”.

²⁴ Iurní ra mëne shtë iádu'u, bëabrí guna'bë rall lu ciegu; repi rall:

—Guni'i lu na'a purë verdá. Guni'i de quë Dios bënëac lé'ël nu bënë'ë graci lu më, perë lë'ë na'a nané na'a de quë Jesús na pecadurë.

²⁵ Iurní repi ciegu:

—Adë guënëdia'a si nall pecadurë u aquëdi'i; lúniquë lo quë nananéa de quë na nahia ciegu nu iurne' rnahia bien.

²⁶ Bëabrí guna'bë di'dzë rall:

—¿Pëllë bé'nëti'i? ¿Pëllë bé'nëll parë bënë'ell slul?

²⁷ Lë'ë ciegu bëquebi:

—Hia gunia'a lu të nu iurne' adë nédi'i të guëdë'ë të cuendë. ¿Pëzielú bëabrí guni'i të zni'i? ¿Ni mudë rac shtu'u të gac të shmënë nguiu ni?

²⁸ Iurní gurushtiá rall. Guni'i guidzë rall lë'ë ciegu:

—Lé'ël nal shmënë nguiu ni, perë lë'ë na'a rianaldë na'a lëy shtë Moisés. ²⁹ Lë'ë na'a nané na'a de quë Dios guni'i lu Moisés perë ní'i, ni siquierë adë chu guënëdi'i ca nezë bërú'ull.

³⁰ Iurní lë'ë nguiu bëquebi:

—¿Lla na shgabë të? Rni'i të guënëdi'i të ca nezë bërú'ull perë gulë guná, bënëáqui' slua. ³¹ Bien nané hia'a de quë Dios rínidi'i shti'dzë ra mëne nanapë duldë; rini më shti'dzë el quë narunë adorar lë'ë më de verdá nu rini më el quë narunë según voluntá shtë më. Ni sí, rini më shti'dzi'. ³² Pues dizdë gurështë gué'dchiliu, la'di chu bínidi'i de quë tubi mëne bënë'ë

slu nagulë ciegu. ³³ Si talë Jesús adë zé'dëdi'i' de Dios, adë gáquëdi'i' pë gúni'.

³⁴ Iurní guni'i' rall guëc ciegu:

—Lé'ël gúlël ziquë pecadurë nu nápël duldë, nu rac shtú'ul guëluá'al lë'ë na'a.

Iurní gulú rall lë'ë ciegu la'ni iádu'u.

El quë narialdí'i' ldu'i, nápëdi'ill llni shtë Dios

³⁵ Jesús guc bè'a de quë lë'ë nguui ni gulú hia'ldë rall iádu'u, hia jamás guasúdi'iru'ui' iádu'u. Iurë lë'ë më bëdia'guëllú lë'ë nguui ni, guni'i' më lull:

—¿Gu rialdí ldu'ul shti'dzë shini Dios?

³⁶ Lë'ë nguui ni guni'i':

—Dadë, guni'i' lua ¿chull më ni? të parë tsaldí ldua'a lë'i'.

³⁷ Iurní guni'i' Jesús:

—Hia lé'ël gunal lúhi'. Na nahia mënë ni naquëadi'dzënu.

³⁸ Iurní lë'ë nguui bëzullibi lu Jesús nu guni'ill:

—Rialdí ldua'a, Dadë.

³⁹ Lueguë guni'i' Jesús:

—Na zelda lu gué'dchiliu të parë guna juzguë ra mënë. Zelda të parë ra ciegu guená rall, nu parë grë ra narni'i' rna rall, guëabré gac rall ciegu.

⁴⁰ Iurní bëldá ra fariseo naquëbezënu lë'ë më, guni'i' rall:

—¿Ni mudë nu lë'ë na'a na na'a ciegu?

⁴¹ Jesús bëquebi:

—Si talë lë'ë të na të ciegu, ni tubi faltë nápëdi'i' të lu Dios, perë cumë ziquë rni'i' të de quë rna të, pues napë të duldë delantë lu Dios.

Comparaciuni shtë vëquërë nu lli'li

10 'Guldía rnia'a, el quë natsuté rua' gurráli shtë lli'li, na el quë naquëhapë ra ma; perë el quë naná riuté stubi tëchi, ni lë'ë nguba'në nartë'tsë ma. ² Perë el quë nariuté rua' gurráli, na vëquërë shtë ra lli'li. ³ Lë'ë naná portërë rshá'lëll rua' puertë parë riuté vëquërë shtë lli'li. Nu runguë bè'a ra lli'li cha' vëquërë ni. Rna'bë vëquërë cadë lë'ë ra ma con lë ma. Nu rgu vëquërë lë'ë ra ma la'ni gurráli. ⁴ Despuësë rgu vëquërë lë'ë ra ma shtë'nëll, grëtë' ra lli'li rianaldë tëchi vëquërë. Hia lë'ë lli'li zianaldë tëchi më purquë rini ma cha' më ⁵ perë adë rianáldëdi'i' ra lli'li tubi mënë naguënédi'i' ma. Al contrari, rllu'në ma lu ra mënë ni purquë adë guënédi'i' ma cha' mënë ni.

⁶ Jesús bëzú comparaciuni rë' perë lë'ë rall adë guasédi'i' rall lo quë naquëadi'dzë më lu rall.

Jesús na vëquërë za'quë

⁷ Iurní lë'ë Jesús bëabré guni'i' më:

—Guldía rnia'a lu të, nahia rua' puertë shtë ra lli'li.

⁸ Grë ra naná bidë antsë de na, na rall ziquë nguba'në naca'a ra lli'li parë mizmë lë'ë rall, nu na rall ziquë nar-u'u lu ra mënë, perë ra lli'li adë bé'nëdi'i' cuendë shti'dzë rall. ⁹ Na nahia puertë; el quë natsuté por na nasalvárëll, nu na rall ziquë lli'li nariuté rua' gurráli nu

rru'u ma; adë runë faltë nagáu ma. Napë ra ma zihani dau.

¹⁰ Perë lë'ë nguba'në nadë más rídëll parë rbaa'nëll nu parë rguinill ra lli'li nu rzalull lë'ë ma; perë na zelda parë gapë të vidë sin fin nu parë gapë tëhin sin adë runë fáltëdi'in. ¹¹ Nahia vëquërë za'quë. Guënehia vidë shtëna por ra lli'li. ¹² El quë narunë dchi'ni nadë más por pagu, iurë lé'ëll rnall ze'dë tubi ma dushë, rsá'nëll ra lli'li; más bien rllú'nëll lu ma dushë. Iurní lë'ë ma dushë rna'zi lë'ë lli'li nu rtë'tsë ma lli'li. El quë nádi'i' vëquërë shtë lli'li, rsá'nëll ra lli'li purquë nádi'ill nashtënë ma. ¹³ Así es quë nguui rë' rllú'nëll purquë nadë más rúnëll dchi'ni por pagu; adë rúnëdi'ill im-portë ra lli'li.

¹⁴ Na nahia vëquërë za'quë. Runguë bé'ahia ra shi'lia nu ra shi'lia runguë bè'a rai' na. ¹⁵ Ziquë Shtada runguë bè'a na, na runguë bé'ahia lë'ë Shtada. Na rdchi'-ba vidë shtëna por ra lli'li. ¹⁶ Napa stubi partidë lli'li nanádi'i' ndë'ë; napë quë tsagna'ba lë'ë rall. Guëqué diaguë ma chahia; gac ma tubsë partidë nanapë tubsë vëquërë.

¹⁷ Lë'ë Dadë Dios rac shtu'u na purquë rdé'ehia vidë shtëna; gatia por ra mënë nu despuësë guëabré guëbania. ¹⁸ Ni tubi adë chu guëdchisúdi'i' vidë shtëna sino na rdé'ehia vidë shtëna por voluntá shtëna, nu napa pudërë de quë despuësë guëdé'ahin, guëbania stubi. Zni na ordë nabëna recibir de Shtada.

¹⁹ Iurë ra contrari shtë më bini rall grë di'dzë rë', iurní bëabré guc dividir rall. ²⁰ Cantidá rall guni'i':

—¿Pëzielú runë të cuendë hiembrë rë'? cumë nápëll mëdzabë la'ni ldu'ull. Rac lúguëll.

²¹ Sëbëldá rall guni'i':

—Ni tubi chu nanapë mëdzabë la'ni ldu'u, gac gunë ziquë runë më rë'. ¿Ni mudë tubi nanapë mëdzabë guëdé'ëi' slu ciegu?

Adë bé'nëdi'i' ra mënë recibir lë'ë Jesús

²² Hia bëga'a tiempë naldë. Ciudadá Jerusalén bë'në tu-carë laní narëagná ldu'u ra mënë dzë nagualú dchi'ni shtë iádu'u. ²³ Jesús canzé rua' iádu'u ru'bë catë nanú portali shtë Salomón. ²⁴ Ra contrari shtë më bëtia'a rdondë rall lë'ë më nu guni'i' rall:

—¿Guc guëni'il lu na'a clarë de quë lé'ël nal Cristo? të tsaldí ldu'u na'a. Guni'i' por dereché tubigasë të guënë na'a de verdá nal el quë nagudili Dios parë guëni'bë'al.

²⁵ Guni'i' Jesús:

—Hia gunia'a lu të perë adë nédi'i' të tsaldí ldu'u të shti'dza. Grëtë' cusë el quë nabëna, guc por pudërë shtë Shtada; ra milagrë rlua'ain de quë nahia shini Dios ²⁶ perë lë'ë të adë nédi'i' të tsaldí ldu'u të shti'dza purquë nádi'i' të shi'lia. Hia gunia'a lu të antsë. ²⁷ Ra shi'lia rini shti'dza nu nanëa ra lli'li shtëna, nu lë'ë ra shi'lia ridë naldë na. ²⁸ Na rdë'a lë'ë rall vidë sin fin; jamás adë tsagnítidi'i' rall parë siemprë. Ni tubi adë chu cúdi'i' shi'lia lu guiahia. ²⁹ Shtada bëne'e lë'ë rall parë na. Lë'ë më na más më ru'bë quë grë nanabani.

Napë më pudërë nu adë ni tubi chu cúdi'i shi'lia lu guia'a Shtada. ³⁰ Lë'ë Shtada con na, na na'a tubsë.

³¹ Iurní ra contrari shtë Jesús bëabrí guna'zi rall guë'ë parë guëlda'a rall lë'ë Jesús. ³² Jesús guni'i lu rall:

—Cantidá cusë za'quë bëna delantë lu të por pudërë shtë Shtada, ¿por guadë puntë naguëne'e guë'ë të na?

³³ Guni'i rall:

—Adë chu guënë'edi'i guë'ë lë'ël por tubi cusë za'quë nabë'nël sino quë guni'il mal cuntrë Dios. Nguiu nal perë rni'il nal Dios.

³⁴ Iurní guni'i Jesús:

—La'ni lëy shtë hia'a naescritë: “Guni'ihia lë'ë të na të dioses”, ³⁵ nu nanë hia'a de quë Sagradas Escrituras na verdá, adë chu gúnëdi'i anular shti'dzë më catë bërulë ra mënë dioses, grëtë' ra nabë'në recibir shti'dzë më. ³⁶ Talë Dios gulë na nu bë'në Idai' më na nu bëshe'ldë më na lu guë'dchiliu, ¿pëzieliu rni'i të de quë na gunia'a di'dzë cuntrë Dios iurë gunia'a lu të: “Nahia shini Dios”? ³⁷ Si talë quëhúnëdia'a dchi'ni shtë Shtada, adë tsaldídi'i ldu'u të na. ³⁸ Perë si talë runa milagrë con pudërë shtë Dios, aunquë adë rialdídi'i ldu'u të na, gulë tsaldí ldu'u të lo quë naquëhuna të gac bë'a të nu tsaldí ldu'u të purquë Shtada quëhúni' grëtë' cusë ni por na; unidë na na'a.

³⁹ Bëabrí rall stubi parë gua'a rall lë'ë më prësi perë Jesús bëru'u guia'a rall.

⁴⁰ Iurní Jesús bëabrí stubi ladë cu' guia'a guë'ë'gu Jordán, mizmë lugar catë bëchu'bë nisë Juan ra mënë guëlútë'. Ndë bëa'në më. ⁴¹ Cantidá mënë guagná rall lë'ë më nu guni'i rall:

—De verdá Juan adë bé'nëdi'i' milagrë ru'bë nanianá ra mënë perë grëtë' el quë naguni'i Juan shcuendë nguü rë', verdá nahin.

⁴² Cantidá ra mënë gualdí ldu'u rall lë'ë Jesús lugar ni.

Guti Lázaro

11 La'ni guë'dchi Betania guquërdë Lázaro con chupë zánëll, María nu Marta. Rac llu'u Lázaro. ² Mizmë María ni antsë gati Jesús, bëtë'bëi' sëiti nashi guëa' Jesús nu bëcuë'dchi' con guitsë guëqui' guëa' më. Zanë María rac llú'ull. ³ Marta nu María bëshe'ldë bëldá mënë naguaguëchi lu Jesús:

—Dadë, lë'ë el quë nalë rac shtú'ul, lë'ëll rac llú'ull.

⁴ Iurë bini më lo quë naguni'i rall, guni'i më:

—Galguidzë rë' adë tsalúdi'i con galguti, más bien parë guená të pudërë shtë Dios, nu por galguidzë rë' ra mënë guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtëna. Guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë shini Dios.

⁵ Nalë guc shtu'u Jesús Marta nu bëldëll nu Lázaro.

⁶ Iurë lë'ë ra mënë repi lu Jesús de quë Lázaro rac llú'i', bëa'në më chupë dzë catë nanú më. ⁷ Despuësë guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

—Cha guiá hia'a stubi hashtë Judea.

⁸ Guni'i rai' lu më:

—Mësë, ¿ni mudë tsal Judea stubi? Guc ldu'u ra contrari shtë'nël niaguini rall lë'ël con guë'ë.

⁹ Jesús guni'i:

—¿Pëllë lëdë guldídi'i narni'i: “Chi'bë chupë iurë napë tubi dzë”? Si talë chu zia'a rdzë, adë rrëldëdi'ill purquë rnal lu llni shtë ngubidzë, ¹⁰ perë si talë chu zia'a gue'lë, ni sí, rrelde ni purquë runë faltë llni.

¹¹ Despuësë de guni'i Jesús di'dzë rë', guni'i më:

—Lë'ë amigu shtë hia'a, Lázaro, gutëga'si perë na tsacua'ña lë'ëll.

¹² Iurní lë'ë ra shini gusë'dë më guni'i:

—Dadë, si talë naga'si Lázaro, guëáqui'.

¹³ Perë Jesús quëgni'i de quë Lázaro guti. Ra shini gusë'dë më runë shgabë rai' de quë quëadi'dzë më shcuendë mbëca'ldë. ¹⁴ Iurní clarë guni'i më:

—Lázaro hia guti ¹⁵ perë na rquitë ldua'a de quë núdia'a con lë'i' parë tsaldí ldu'u të na. Cha guiá guená hia'a lë'i'.

¹⁶ Iurní lë'ë Tomás, el quë narni'i rai' Cuachi, guní'i' lu los de más shini gusë'dë më:

—Cha guiá hia'a nu lë'ë hia'a të parë gatinú hia'a lë'ë më ndë.

Jesús bëcua'ñi tēgulē

¹⁷ Iurë bēdchini Jesús guēlladchi Betania, bini' lē'ë Lázaro hia guc tapē dzē bēgá'chi'. ¹⁸ Betania naquē guēlladchi rua' Jerusalén cumē ziquē chupē kilómetro guērudē. ¹⁹ Cantidá mē israelitē guaguē'nē visitar lē'ë Marta nu María parē gac consolar rai' por tēgulē, zanē rai'. ²⁰ Iurē Marta guc bë'a de quē Jesús ziagdchini, bērú'ui'; guagtsa'guēlúhi' lē'ë Jesús perē María bëa'nē hui'u. ²¹ Marta guni'i lu Jesús:

—Dadë, si talë niaquërdëll ndë'ë, adë niátidi'i zana.

²² Perë nanéa de quë Dios guëne'e grëtë' lo quë naná rná'bël lu më.

²³ Jesús guni'i lu Marta:

—Lë'ë zánëll guëabrí guëbáni'.

²⁴ Marta guni'i:

—Nanéa de quë guëabrí guëbáni' iurë guëbani ra tēgulē stubi, lúltimē dzē.

²⁵ Jesús guni'i:

—Rcua'ña ra tēgulē, nu rdë'a vidë sin fin. El quë narialdí ldu'i na, aunquë nilë gútil, guëabrí guëbániill.

²⁶ Nu grëtë' el quë nanabani iurne' nu tsaldí ldu'ull na, jamás adë gátidi'ill. ¿Gu rialdí ldu'ul ndë'ë, Marta?

²⁷ Marta guni'i iurní:

—Aha' Dadë, rialdí ldua'a de quë nal Cristo, shini Dios, el quë nanapë quë guëdchini lu guë'dchiliu.

Jesús bi'ni rua' ba'a

²⁸ Despuësë de guni'i Marta di'dzë rë', guagná'bëi' bëldi' María. Iurní guni'i Marta guitsë guitsë:

—Hia lë'ë mësë nanú ndë'ë. Lë'i' quëgná'bëi' lë'ël.

²⁹ Lueguë guasuldí María nu guagnáhi' lë'ë Jesús.

³⁰ Jesús la'di tsutédi'i më guë'dchi. Lë'ë më quërdëldë më lugar catë bëdia'guëlú më Marta. ³¹ Iurë ra më guë'dchi ni, ra nabëdchini parë gac consolar rai', guná rall guzia'a María, guasuldí rall nasesë. Guagnaldë rall lë'ë María; guni'i lu sa' rall:

—Guzia'a María rua' ba'a parë gú'ni' nga'li.

³² Iurë lë'ë María bédchini catë zuga'a Jesús, bészullibi María guëa' Dadë nu guní'i':

—Dadë, si talë nanul ndë'ë, adë niátidi'i zana.

³³ Iurë lë'ë Jesús guná ru'në María, nu guná më lu ra mënë narunë compa'ni lë'ë zanë tégulë, nu guná më ru'në rai', nalé bédchini tristë la'ni ldu'u më, demasi-adë gubini ldu'u më. ³⁴ Guna'bë di'dzë më lu ra mënë:

—¿Ca bëga'chi tégulë?

Guni'i' rall:

—Dadë, gude'e guënal.

³⁵ Iurní Jesús bí'ni'. ³⁶ Ra mënë guni'i' iurní:

—Gulë guná, blac rac shtu'u më lë'ë tégulë.

³⁷ Perë bëldá ra mënë guni'i':

—Ndë'ë lë'ë el quë nabëdë'ë slu ciegu, ¿pëllë nápi' pudërë parë niátidi'i Lázaro?

Jesús bëcua'ñi Lázaro ladi ra tégulë

³⁸ Jesús nalé gubini ldu'i' stubi. Iurní guabi'guë më rua' ba'a. Nahin ziquë tubi nichë la'ni dani. Da'u ru-ahin tubi guë'ë ru'bë. ³⁹ Jesús guni'i':

—Gulë bédchisú guë'ë rë'.

Marta, zanë tégulë, guni'i':

—Dadë, perë rldia'a nahiu'dzë tégulë purquë hia guc tapë dzë gúti'.

⁴⁰ Perë Jesús guni'i':

—¿Pë adë guní'idia'a lul de quë si talë tsaldí ldu'ul na, guënal pudërë shtë Dios?

⁴¹ Iurní bédchisú rall guë'ë nananú rua' ba'a. Jesús gubi'a lu gube'e nu guni'i' më:

—Dadë, dushquíllil purquë rínil grétë' lo quë narna'-ba lul. ⁴² Nanéa de quë lë'ël rquë diáguël shti'dza siempërë perë rnia'a lul por bien shtë ra mënë narëta' ndë'ë të parë tsaldí ldu'u rall de quë lë'ël bëshé'ldël na.

⁴³ Despuësë de guni'i' më ndë'ë, iurní fuertë guni'i' më:

—Lázaro, bëru'u nga'li.

⁴⁴ Lë'ë tégulë bëru'u. Ra guia'a Lázaro nu guëáhi' li'bi con lari vendas. Nu lu Lázaro da'u tubi lari. Jesús guni'i':

—Bëshá'quë lari rë' të parë gac guzëáhi'.

Rac shtu'u mënë gati Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Con milagrë ni másru'u gualdí ldu'u ra mënë israelitë shti'dzë Jesús, ra mënë nabë'në compa'ni lë'ë María. Guná rall lo quë nabë'në më nu gualdí ldu'u rall lë'ë më. ⁴⁶ Perë bëldá mënë gua rall lu fariseo nu guaguëchi rall grë lo quë nabë'në Jesús. ⁴⁷ Iurní ra fariseo nu ra jëfë shtë ra bëshuzi bédëá rall con ra Junta Suprema naná runë juzguë. Guni'i' rall lu sa' rall:

—¿Pë guëdë'na'a? Jesús quëhunë cusë ru'bë nu milagrë. ⁴⁸ Si talë guëdë'ë hia'a sí lë'ëll, grétë' mënë tsaldí ldu'u rall lë'ë Jesús, nu ra gobiernë shtë ra mënë rumanë guëdchini rall të parë guëzalú rall iádu'u shtë hia'a. Guëdubi naciuni shtë hia'a guëdë'ë rall fin.

⁴⁹ Perë tubi de lë'ë rall, Caifás, nall mërë jëfë shtë ra bëshuzi izë ni; guni'i':

—Lë'ë të adë guënedi'i të ⁵⁰ nu adë rdé'edi'i të cuendë de quë más mejurë parë lë'ë hia'a, gati tubsë nguui, lédëdi'i grë guë'dchi guëniti nu guëdubi naciuni tsalú.

⁵¹ Caifás guní'idi'i zndë'ë por shcuëndëll; más bien cumë nall jëfë shtë ra bëshuzi izë ni, guni'i' di'dzë rë' purquë el Espíritu Santo bè'në compa'ni lë'ëll guëni'ill cusë naguër gac. Guní'ill gati Jesús shlugar naciuni Israel. ⁵² Lédë guní'idi'ill lë'ësë shcuendë naciuni Israel sino quë gati Jesús parë guëtëá më grétë' shini Dios naná bërë'tsë stubi naciuni. ⁵³ Zni dizdë dzë ni, ra contrari shtë Jesús bè'në rall de acuerdë parë quini rall lë'ë më.

⁵⁴ Por ni hia Jesús adë nédí'i' ziazé më shlatë shlatë Jerusalén catë ra contrari shtë më nanú, sino bëru'u më regiuni shtë Judea. Guzia'a më tubi lugar naquë guëlladchi catë na tubi shlatë, tubi lugar nalé Efraín. Nga'li bëa'në më con ra shini gusë'dë më.

⁵⁵ Hia runë faltë stu'psë parë laní Pascu shtë ra mënë israelitë. Cantidá mënë guë'dchi gua rall Jerusalén parë gac laní. Bë'në tucarë gunë rall custumbrë parë gac limpi rall según custumbrë shtë rall antsë bëga'a laní. ⁵⁶ Ra mënë quëguili rall lë'ë Jesús. Iurë rëta' rall iádu'u ru'bë, guna'bë di'dzë lu sa' rall:

—¿Pë zidë Jesús lu laní u adë guídëdi'ill?

⁵⁷ Ra fariseo nu ra jëfë shtë ra bëshuzi gunibë'a rall de quë si talë chu guini u chu guná lu Jesús, tsanú rall rsunë të parë guëna'zi rall lë'ë më prësi.

Bëtia'a María nisë nashi guëa' Jesús

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Shu'pë dzë antsë laní Pascu, Jesús gua guë'dchi Betania catë quërelde Lázaro. Lázaro na el quë nabëcua'ñi Jesús ladi ra tégulë. ² Nga'li bè'në rall tubi shtë parë Jesús, gau më. Marta bè'në sirvë lu mellë. Lázaro guzubënuhi' Jesús lu mellë. ³ Iurní lë'ë María bédchinin tubi guërudë litro sëiti nashi shtë nardo. Lasaquin zihani dumí. Bëtë'bëi' sëiti ni guëa' Jesús. Iurní bëcued'chi' guëa' më con guitsë guëqui'. Guëdu-bi la'ni hiu'u gu'të olor nashi.

⁴ Iurní guni'i' tubi shini gusë'dë më, Judas Iscariote, mizmë Judas nagunë inriegu lë'ë Jesús, guni'i' Judas:

⁵ —¿Pëzielú niatuu' nisë nashi rë' por tsunë gahiu'a bëllë bédchichi parë guëdë'ë hia'a ca'a prubi?

⁶ Perë Judas adë guní'idi'ill zni purquë bëga'a ldu'ull ra prubi sino nall nguba'në. Nall tesurërë shtë dumí nu rbaa'nëll dumí lo quë nardë'ë ra mënë. ⁷ Iurní guni'i' Jesús:

—Zuzú na'a purquë bé'ni' zni'i' por dzë na guëga'cha. ⁸ Ra prubi zuga'a con lë'ë të guëdubi tiempë perë na lédë cuezënúdia'a lë'ë të guëdubi tiempë.

Guc shtu'u mënë quini rall Lázaro

⁹ Cantidá ra më israelitë guc bë'a rall de quë Jesús nanú Betania. Gua rall nga'li, lédë niá'asëdi'i parë guëna' rall lu Jesús sino quë rac shtu'u rall guëna' rall lu Lázaro, el quë nabëcua'ñi Jesús ladi ra tégulë. ¹⁰ Iurní lë'ë ra jëfë shtë ra bëshuzi gu' rall de acuerdë parë qui-

ni rall Lázaro ¹¹ purquë por shti'dzë Lázaro cantidá ra mënë israelitë bësa'në rall lldai' shtë ra fariseo nu gualdí ldu'u rall Jesús.

Guatë Jesús ciudá Jerusalén ziquë rëy
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Zihani mënë gua Jerusalén parë laní Pascu. Stubi dzë bini rall de quë Jesús ziaagdchini parë ciudá Jerusalén. ¹³ Iurní bëchuguë rall llicu hiaguë zini parë guagtsa'guëllú rall lë'ë më, fuertë guni'i rall:

—Gunë Dios salvar. Llëru'bë na Rëy shtë hia'a naze'dë por lë Dadë Dios. Benditë na Rëy shtë Israel.

¹⁴ Jesús gudchibë më tëchi burrë. Zni rni'i Sagradas Escrituras:

¹⁵ Adë rdzëbëdi'i të, mënë naquërelde guë'dchi Sión. Gulë guná Rëy shtë në të; ze'dë guëdchíni'.

Dchí'bi' tëchi burrë.

¹⁶ Ra shini gusë'dë më adë guasëdi'i rai' lueguë; hashtë más despuësë iurë lë'ë Jesús guashtëni' ladi ra tégulë, iurní bëagná ldu'u rai' grëtë' ndë'ë naescritë lo quë narni'i la'ni Sagradas Escrituras shcuendë Jesús. Bëagná ldu'u rai' lo quë naguc con Jesús.

¹⁷ Nu ra mënë nazunú Jesús iurë lë'ë më guna'bë më Lázaro la'ni ba'a nu bëcua'ní më lë'ë Lázaro ladi ra tégulë, biadi'dzë rall lu ra mënë lo quë naganá rall.

¹⁸ Por ni ra mënë bëru'u; guagtsa'guëllú rall lë'ë Jesús. Bini rall de quë Jesús bë'në milagrë con Lázaro ¹⁹ perë ra fariseo guni'i lu sa' rall:

—¿Gu rna të ni tubi adë chu pë rúnëdi'i? Gulë guná, grë ra mënë naré lu guë'dchiliu, zianaldë rall lë'ë Jesús.

Bëldá mënë griego gudili rall Jesús

²⁰ Entrë ra mënë nabëdchini Jerusalén parë gunë rall adorar Dios, nanú bëldá mënë griego. ²¹ Guabi'guë rall lu Felipe më Betsaida, tubi guë'dchi shtë Galilea. Bë'në rall ruëguë lu Felipe; guni'i rall:

—Dadë, rac shtu'u na'a guená na'a lu Jesús.

²² Felipe guagni'i lu Andrés. Guërupë rai' guaguëchi rai' lu Jesús de quë ra më griego rac shtu'u rall guená rall lu më. ²³ Iurní Jesús guni'i:

—Ne' bëga'a iurë të guëlua'a Dios llëru'bë na pudërë shtëna, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu.

²⁴ Guldía rnia'a, si talë tubi bë'dchi trigu adë ldáguëdi'in la'ni guiu'u nu ratsu luhin, todavía nahin tubsë bë'dchi, perë si talë ldaguë bë'dchi lu guiu'u nu gatsu luhin, tsaldanin nu guëne'ain zihani bë'dchi. ²⁵ El quë naquëhapë vidë shtëni' no más parë mizme lé'ëll, segurë guënitin, perë el quë naná dispuestë guënitin vidë shtëni' por na, guëbánil parë siemprë. ²⁶ Si talë chu rac shtu'u gunë sirvë lua, napë quë gue'dë náldëll na. Catë riahia, ndë guëdzëlë el quë narunë sirvë lua. Si talë chu gunë sirvë lua ziquë shmëna, gunë Shtada honrar nguiu ni.

Guni'i Jesús lu shini gusë'dë më gati më

²⁷ Guni'i Jesús:

—Iurnë' adë rbedchídi'i ldua'a perë ¿pë guna? ¿Ni mudë guënia'a lu Shtada: "Bëlá na lo quë nagaca"? purquë parë ni zelda lu guë'dchiliu. ²⁸ Dadë, bëlua'a pudërë nanápël.

Iurní bédchini tubi bë nabëru'u lu gube'e. Guni'i bë: —Hia guc bëluá'ahia pudërë shtëna, nu guëluá'ahia pudërë shtëna stubi.

²⁹ Ra mënë zihani narëta' nga'li, bini rall lë'ë bë. Bëldá rall guni'i de quë nguzi'u gubë. Sëbëldá rall guni'i:

—Tubi ianglë biadi'dzë lu më dizdë gube'e.

³⁰ Iurní Jesús guni'i:

—Lëdë por nádi'i bédchini bë rë' sino por lë'ë të parë tsaldí ldu'u të. ³¹ Iurnë' bëga'a iurë de quë lë'ë guë'dchiliu rë' gac juzguë. Nu iurnë' guësëllu'në Dios lë'ë Satanás, el quë narnibë'a mënë shtë guë'dchiliu.

³² Iurë lë'ë ra mënë guëquë'ë rall na lu cruz, manërë ni guëna'ba grë ra mënë lua.

³³ Zni guni'i më lu rall parë guëdë'ë rall cuendë lla mudë gati më. ³⁴ Ra mënë guni'i rall lu Jesús:

—Riasé na'a por ra Sagradas Escrituras de quë lë'ë Cristo guëbáni' parë siemprë. ¿Pëzielú rni'il de quë lë'ë nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, gac crucificári'? ¿Chu na el quë nabëshe'ldë Dios?

³⁵ Iurní Jesús guni'i lu rall:

—Por stu'pë tiempë nanú llni entrë ladi të. Gulë tsagla'guë tsanaldë të llni. Gulë cue mientras napë të llni të parë adë guená'zidi'i nacahi lë'ë të terciuni. Na ziquë el quë narzé lu nacahi; rdë'ëdi'ill cuendë ca nezë tsall. ³⁶ Gulë tsaldí ldu'u të lë'ë llni mientras zuga'a llni lu guë'dchiliu. Zni gac të shini Dios nanapë llni shtë më la'ni ldu'u të.

Despuësë de guni'i më ra cusë rë', Jesús guzia'a nu bëca'chilú më lu rall.

Guná ra mënë milagrë shtë Jesús perë gualdídi'i ldu'u rall

³⁷ Jesús bë'në zihani milagrë ru'bë lu ra mënë perë adë gualdídi'i ldu'u rall na më shini Dios. ³⁸ Pues zni guc cumplir naguni'i Isaías, tubi nabíadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Bëquë'ë Isaías:

Dadë, ¿chull gualdí ldu'u diza'quë shtë hia'a? ¿Chull gualdí ldu'u iurë bëluá'al pudërë shtë nël lúhi'? ³⁹ Por ra di'dzë rë' adë bë'nëdi'i rall gan tsaldí ldu'u rall purquë nu zac naescritë la'ni mizme librë shtë Isaías:

⁴⁰ Dios bë'në ra mënë ciegu nu bë'ni' naguëdchi ldu'u rall të parë adë guenádi'i rall con slull, nu tsasédi'i rall con ldu'u rall.

Guquin parë adë guëabrídi'i ldu'u rall con Dadë Dios të gunëac më lë'ë rall.

⁴¹ Isaías guni'i zndë'ë purquë gunáhi' lu Jesucristo de quë llëru'bë na pudërë shtë më.

⁴² Zihani më narnibë'a, gualdí ldu'u rall lë'ë Jesús perë adë nédi'i guëni'i rall delantë lu mënë de quë na rall shmënë Jesús. Bëdzëbë rall ra fariseo të parë guëgúdi'i ra fariseo lë'ë rall la'ni iádu'u. ⁴³ Más bëquitë ldu'u rall gunë mënë alabar lë'ë rall quë nihunë rall cumplir voluntá shtë Dios.

Ra di'dzë shtë Jesús gunë juzguë ra mënë

⁴⁴ Jesús guni'i fuertë:

—El quë natsaldí ldu'i na, lëdë niá'asëdi'i na rialdí ldu'i sino también rialdí ldu'i Shtada el quë nabëshe'ldë na. ⁴⁵ El quë narná lua, rna lu më el quë nabëshe'ldë na. ⁴⁶ Nahia llni. Zelda lu gué'dchiliu. Grétë' el quë narialdí ldu'i na, adë guëá'nëdi'ill la'ni nacahi. ⁴⁷ Si talë tubi de lë'ë të rini të shti'dza, perë adë rzu'bë diáguëdi'ill shti'dza, lëdë nádi'i guna condenar mënë ni purquë adë zëldëdia'a lu gué'dchiliu parë guna condenar lë'ë ra mënë sino zelda parë guna salvar ra mënë. ⁴⁸ El quë naguëqué guia'a na nu adë rialdídi'i ldu'u shti'dza, nápëll el quë nagunë condenar lë'ëll. Ra di'dzë nagunia'a lull, ni nagunë condenar ra mënë ni lúltimë dzë. ⁴⁹ Adë ruadí'dzëdia'a según voluntá shtëna; lë'ë Shtada el quë nabëshe'ldë na, gunibé'ai' na parë guënia'a lu të. Lo quë nabëluá'ahia, na mandamientë shtë Dios. ⁵⁰ Nu rac bé'ahia el quë nagunë cumplir mandamientë shtë Shtada, nápëll vidë eternë. Grë lo quë narnia'a, ze'dë de Shtada; lo quë naguni'i më lua, zni ruadi'dza.

Jesús gudibi guëa' ra poshtë

13 Antsë bédchini laní Pascu, rac bë'a Jesús de quë hia lë'ë iurë bëga'a parë gati më nu guësëa'në më ra shini gusë'dë më; guzëá më lu Shtadë më. Nalé gac shtu'u më ra shini gusë'dë më nananú gué'dchiliu. Gac shtu'u më lë'ë rai' hashtë gati më.

² Hia gualú shtse shtë Pascu, iurní lë'ë mëdzabë bëu' la'ni ldu'u Judas Iscariote, shini Simón. Bë'në mëdzabë parë rac shtu'u Judas gúnëll intriegu lë'ë Jesús guia'a ra contrari shtë më. ³ Jesús hia gac bë'a de quë ze'dë më de Dios nu guëabrí më con Dios nu lë'ë Dadë bédë'ë grétë' pudërë parë Jesús. ⁴ Guasuldí më lu mel-lë. Iurní bédchisú më lari lu guia'a nanacu më. Bëldi'bi më tubi toallë la'ni më. ⁵ Iurní gudé më nisë la'ni tubi natsë'ë. Guzublú më gudibi më guëa' ra shini gusë'dë më nu bëshá më toallë nanua'a më guëa' shini gusë'dë më parë guëbidchi nisë.

⁶ Iurë bédchini më lu Simón të quíbi' guëa' Simón Pedro, parë Pedro guni'i:

—¿Pë lë'ëll quíbil guëahia?

⁷ Jesús guchi lu Pedro:

—Iurnë' adë riasëdi'ill lo quë naquëhuna perë despuësë sí, tsasël.

⁸ Perë Pedro guni'i:

—Jamás adë quíbidí'ill guëahia.

Jesús guchi lu Pedro:

—Si talë guëzunëdia'a lë'ëll, hiadë nádi'ill shmëna.

⁹ Guni'i Simón Pedro:

—Iurnë' pë Dadë, lëdë niá'asëdi'i guëahia tsati sino también guahia nu guëca.

¹⁰ Perë Jesús guni'i:

—El quë naná gualú guzë, adë rquí'nidi'i gázëll stubi, nadë más guëa'll tsati. Hia lë'ë të limpi ldu'u të perë lëdë grédi'i të.

¹¹ Guni'i më adë grédi'i rai' na rai' limpi purquë gac bë'a më chu gunë intriegu lë'ë më. Por ni guni'i më: "Lëdë grédi'i të na të limpi".

¹² Despuësë de gudibi më guëa' ra shini gusë'dë më, Jesús bëabrí gutë më shabë më; iurní guzubë më stubi lu mellë. Guni'i më:

—¿Gu riasë të lo quë naná bëna? ¹³ Lë'ë të rni'i të nahia mësë nu Dadë shtë të. Napë të rsunë purquë ni nahia. ¹⁴ Pues na, mësë nu Dadë shtë të, gudibia guëa' të nu zac lë'ë të napë quë quibi të guëa' sa' të. ¹⁵ Na bédchi'ba tubi muestrë parë lë'ë të. El mizmë ni gunë të con sa' të ziquë nabëna. ¹⁶ Guldía rnia'a, tubi muzë adë lasáquëdi'ill más quë shlámi'; más lasac nabëshe'ldë lë'ë muzë. ¹⁷ Si talë rdë'ë të cuendë lo quë narnia'a lu të nu gunë të cumplirin, iurní rquitë ldu'u të.

¹⁸ Adë quëgní'idia'a de grë të. Na rac bé'ahia guadë el quë nagulëhia perë napë quë gac cumplir lo quë narni'i Sagradas Escrituras: "El quë naraunú na, ni bë'në cuntrë na parë gatia". ¹⁹ Dizdë iurnë' rnia'a lu të antsë gac ndë'ë të parë gac bë'a të nahia el quë nagunia'a nu parë tsaldí ldu'u të shti'dza iurë lë'ë ndë'ë gac. ²⁰ Guldía rnia'a lu të, el quë nagunë recibir el quë naná bëshë'lda, ni gunë recibir na, nu el quë nagunë recibir na, ni gunë recibir el quë nabëshe'ldë na.

Guni'i Jesús de quë Judas gúnëll intriegu lë'ë më

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Iurë gualú guni'i Jesús di'dzë ni, nalé bë'në më ll-gabe la'ni ldu'u më; nalé gubini ldu'u më. Iurní guni'i më con di'dzë clarë:

—Guldía rnia'a, tubi de lë'ë të gunë intriegu na lu galguti.

²² Ra poshtë guzublú gubi'a rai' lu sa' rai' perë adë bédë'ëdi'i rai' cuendë chu gunë intriegu lë'ë më.

²³ Tubi de lë'ë rai', el quë narac shtu'u më, zúbi' cula'ni Jesús; caniháuhi'. ²⁴ Simón Pedro bë'në sëñi con guiá'ai' të guëna'bë di'dzë nguii ni lu Jesús, chu gunë intriegu lë'ë më. ²⁵ Iurní nguii ni guni'i lu Jesús:

—Dadë, ¿chull gunë intriegu lë'ëll?

²⁶ Jesús bëquebi:

—Guëtiá'ahia pedasë guetështildi la'ni platë nu guëdë'ahin ca'a nguii nagunë intriegu na.

Iurní bëtia'a Jesús guetështildi la'ni platë nu bédë'ë më pedasë cua'a Judas Iscariote, shini Simón. ²⁷ Judas bë'në recibirin; lueguë lueguë Satanás guaté la'ni ldú'ull. Iurní Jesús guni'i lu Judas:

—Lo quë narac shtú'ul gúnëll, bë'nin lueguë.

²⁸ Perë ni tubi de los de más poshtë adë gac bé'adi'i rai' pëzielú guni'i më zndë'ë lu Judas. ²⁹ Cumë Judas gac tesurërë shtë dumí, bédá rai' bë'në rai' llgabë de quë Jesús rac shtu'u tsasi'i Judas lo quë naná rqui'ni lu laní, u tal vez guëdë'ë Judas gu'në ca'a ra prubi. ³⁰ Despuësë de lë'ë Judas bë'në recibir tubi ldë guetështildi, lueguë bërú'ull. Hia riu' gue'lë.

Mandamientë cubi shtë Jesús

³¹ Despuësë de lë'ë Judas bëru'u, Jesús guni'i:

—Iurne' guëlua'a Dios de quë llëru'bë na pudërë shtë nguiu nabëshe'ldë më lu gué'dchiliu, nu zihani mënë gunë rall alabar Dios por lo quë naguna; guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë më. ³² Si guëlua'a llëru'bë pudërë shtë Dios por lo quë naguna, tambiën guëlua'a më llëru'bë na pudërë shtëna. Adë gac ldë'ë më parë gúni' cumplirin. ³³ Lë'ë të narac shtua'a, adë zúdia'a con lë'ë të llëru'bë tiempë. Lë'ë të tsatili të na perë cumë ziquë gunia'a lu contrari shtëna más antsë, rnia'a lu të lo mizmë iurne'. Rnia'a lu të stubi de quë adë gáquëdi'i tsa të catë guzëahia. ³⁴ Perë rnehia tubi mandamientë cubi parë lë'ë të de quë gac shtu'u të bëchi sa' të. Cumë ziquë na rac shtua'a lë'ë të, zníga'a lë'ë të napë quë gac shtu'u të sa' të. ³⁵ Si talë gac shtu'u të sa' të de verdá, grë mënë shtë gué'dchiliu guëdë'ë rall cuendë de quë na të shmëna.

Guni'i Jesús lu Pedro, gúni' negar lë'ë më

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro guna'bë di'dzë lu Jesús:

—Dadë, ¿ca tsal?

Jesús guni'i:

—Catë guzëahia, hiadë gáquëdi'i gue'dë náldël lueguë perë despuësë, sí, iurní gue'dë náldël na.

³⁷ Iurní lë'ë Pedro guni'i:

—Dadë, ¿pëzielú gáquëdia'a gue'dë nalda lë'ël iurne'? Na nahia dispuestë guënehia vidë shtëna nu gatinéal.

³⁸ Jesús guni'i iurní:

—¿Guënë'el vidë shténël por na? Guldía rnia'a lul, antsë lë'ë gay guëlldichí, guëni'il lu ra mënë de quë adë runguë bé'adi'il na. Tsunë vueltë guëni'il zni.

Jesús na nezë parë gube'e

14 'Gulë cue'zë rquëdi'ni ldu'u të. Gulë tsaldí ldu'u të Dios nu gulë tsaldí ldu'u të na. ² Lidchi Shtada nanú zihani lugar parë guëquërdë të; si talë adë nádi'in zni, hia nianí'ihia lu të. Zni gac tsaguëna preparar tubi lugar parë lë'ë të. ³ Despuësë de bëna preparar lugar ni, iurní guëabría stubi con lë'ë të, guëquërdënu të na lidchi Shtada catë quërdë. ⁴ Lë'ë të nané të ca nezë guzëahia nu nané të nezë ni.

⁵ Repi Tomás:

—Dadë, adë chu guënëdi'i ca nezë tsal. ¿Llallë guënë na'a nezë?

⁶ Jesús bëquebi:

—Nahia nezë parë gube'e; na ruadi'dza verdá; rdë'a vidë sin fin; sulë por na gac guëdchini mënë lu Shtada.

⁷ Si talë lë'ë të runguë bë'a të na, nu zac Shtada runguë bë'a të. Nu lë'ë të hia runguë bë'a të lë'i' dizdë iurne' purquë guná të lu më.

⁸ Iurní Felipe guni'i:

—Dadë, bëlua'a Dios guená na'a lúhi', hia con ni na'.

⁹ Guni'i Jesús:

—Felipe, ¿blac tiempë quëbezëna lë'ë të nu todavía adë guënëdi'i të chu nahia? El quë naguná lua nu zac gunall lu Shtada. Néti'i, ¿pëzielú rná'bël de quë rac shtú'ul guënal lu Dadë Dios? ¹⁰ ¿Pëllë adë riasël na

quëbezëna Dadë nu Dadë quëbezënuhi' na? Grë lo quë narnia'a lu të, lëdë shcuendë iúbidia'a; lë'ë Dadë quëbezënuhi' na; lë'ë më quëhunë më shchi'ni më.

¹¹ Gulë tsaldí ldu'u të de quë Dadë quëbezënuhi' na nu na quëbezëna lë'ë më. Si talë adë rac tsaldídi'i ldu'u të shti'dza, gulë tsaldí ldu'u të na por ra milagrë nabëna delantë lu të. ¹² Guldía rnia'a, el quë natsaldí ldu'i shti'dza, gúnëll mizmë dchi'ni naquëhuna, nu hashtë más cusë nalasac gúnëll purquë guzëahia catë quëbezë Shtada. ¹³ Grëtë' lo quë naguëna'bë të lu Shtada por nombre shtëna, gúnahin. Grë lo quë narna'bë të por nombre shtëna, gúnahin të parë shini Dios guësëdchini labansë lu Dadë Dios. ¹⁴ Na guna cualquier cusë parë lë'ë të, grë lo quë naguëna'bë të por nombre shtëna.

Guni'i Jesús guëshe'ldë më Espíritu Santo

¹⁵ 'Si talë rac shtu'u të na, gulë bëzu'bë diaguë mandamientë shtëna. ¹⁶ Nu guna ruëguë lu Dadë Dios të guëshe'ldë më stubi natsagla'guë guëne'e cunseju parë lë'ë të nu cuezënuhi' lë'ë të parë siempër. ¹⁷ Náhi' Espíritu Santo naruadi'dzë verdá. Ra mënë shtë gué'dchiliu, adë nédi'i gunë rall recibir lë'ë më purquë adë rnádi'i rall lúhi' nu adë runguë bé'adi'i rall lë'i'; perë lë'ë të runguë bë'a të lë'i' purquë lë'i' quëbezënuhi' lë'ë të. Quëhúni' compa'ni lë'ë të. ¹⁸ Adë guësëá'nëdia'a lë'ë të ziquë bëzebi. Guëabría stubi parë guëquërdënu lë'ë të. ¹⁹ Stu'pë tiempë quërdënu lë'ë të perë hia lë'ë mënë shtë gué'dchiliu, adë guënëdi'i rall lua. Lë'ë të guená të lua stubi. Lë'ë të guëbani të purquë nabanía. ²⁰ Dzë ni guëdë'ë të cuendë de quë na con Shtada unidë na na'a, nu guëdë'ë të cuendë de quë unidë na hia'a, lë'ë të con na. ²¹ El quë narac bë'a nu rzu'bë diaguëll mandamientë shtëna, mënë ni rac shtú'ull na de verdá. Nu Shtada rac shtú'ui' el quë narac shtu'u na, nu zac na rac shtua'a lë'ë narac shtu'u na. Nu guëluá'ahia pudërë shtëna lúhi'.

²² Iurní Judas, lëdë Iscariótëdi'i, guní'ill lu Jesús:

—Dadë, ¿pëzielú rní'il guëluá'al pudërë shténël lu na'a perë adë guëluá'adi'il pudërë shténël lu mënë shtë gué'dchiliu?

²³ Jesús guni'i:

—El quë narac shtu'u na de verdá, guëzu'bë diaguëll shti'dza. Shtada gúni' gac shtú'ui' lë'ë nguiu ni, nu Shtada con na guëdchini na'a; guëlezënu na'a lë'ëll.

²⁴ Perë el quë adë rac shtú'udi'i na, tampuquë guëzu'bë diaguëll shti'dza. Diza'quë shtëna nabini të, lëdë shtënëdia'ain sino shtënë Dadë Dios, el quë nabëshe'ldë na lu gué'dchiliu.

²⁵ 'Quëgnia'a lu të grë ndë'ë mientras quëbezëna lë'ë të ²⁶ perë lë'ë Espíritu Santo, el quë naguëne'e cunseju parë lë'ë të, Shtada guëshe'ldë lë'i'; cuezënuhi' shlugara nu guëluá'ai' lë'ë të grëtë' lo quë nagunia'a lu të. Guëni'i' la'ni ldu'u të, të parë guëagná ldu'u të enseñansë shtëna.

²⁷ 'Paz shtëna guësëana parë lë'ë të, cuedchí ldu'u të. Ra mënë shtë gué'dchiliu gúnëdi'i rall gan cuedchí

ldu'u të perë na sí, por na cuedchí ldu'u të. Gulë cue'zë rquëdi'ni ldu'u të. Adë rdzëbëdi'i ldu'u të lo quë naguër gac. ²⁸ Hia bini të de quë guzëahia con Shtada perë guëabría stubi parë guëquërdëndëna lë'ë të. Talë de verdá rac shtu'u të na, napë të lëgrë la'ni ldu'u të. Bëa'në të tristë purquë gunia'a lu të: "Guzëahia lidchi Shtada". Lë'ë më napë më más pudërë quë na. ²⁹ Rnia'a lu të iurne' të parë iurë lë'ë ndë'ë gac, iurní tsaldí ldu'u të na.

³⁰ 'Hiadë guadi'dzënúdi'irua'a lë'ë të purquë hia mërë guëdchini el quë narnibë'a mënë shtë gué'dchiliu. Lë'ëll nápëdi'ill ni tubi pudërë parë na. ³¹ Napë quë gac zni të parë ra mënë shtë gué'dchiliu, gac bë'a rall de quë lë'ë më bëshe'ldë më na. Gac bë'a rall lo quë naruna, gunibë'a më gúnahin.

'Gulë tsasuldí. Cha guëru'u hia'a de ndë'ë.

Comparaciuni shtë hiaguë

15 Jesús guni'i:

—Nahia ziquë hiaguë nashi naná verdadërë. Shtada quëhapë më hiaguë ni. ² Rchúgui' grë llicu hiaguë nardé'ëdi'i nashi, nu grë llicu hiaguë nanua'a nashi, rqui'ni guëldin nu sunëhin të parë guëne'e másru'u nashi. ³ Lë'ë të na të ziquë llicu hiaguë nanápëdi'i ndiaguë bidchi. Guquin por shti'dza nagunia'a lu të. ⁴ Gulë gac unidë con na. Gulë tsagla'guë tsaldí ldu'u të na, iurní quëbezëna lë'ë të. Tubi llicu hiaguë adë gáquëdi'i guëdë'ëin nashi si talë adë qué'di'in cula'ni trunquë shtë hiaguë. Mizmë manërë ni na të. Lë'ë të gáquëdi'i guëdë'ë të nashi si talë nádi'i të unidë con na.

⁵ 'Na nahia ziquë trunquë shtë hiaguë; na të ziquë llicu hiaguë. El quë naná unidë con na nu quëbezëna lë'ë, ni el quë naguëne'e zihani nashi. Pues adë gáquëdi'i gapë të nashi lë'ësë të. Con na sí, gac të ziquë tubi hiaguë narne'e nashi. ⁶ El quë nádi'i unidë con na, ni guëzebi të parë guëbidchi ziquë llicu hiaguë të guëdëahin parë tsequin lu gui'i.

⁷ 'Si talë tsagla'guë të, gac të unidë con na, nu adë guëá'ldëdi'i ldu'u të grétë' nabëluá'ahia lu të. Gulë guna'bë grë lo quë narac shtu'u të, grétë' guënehia ca'a të. ⁸ Lë'ë Shtada gunë recibir hunurë iurë lë'ë të rdë'ë të zihani nashi. Zni gac të de verdá shmëna. ⁹ Na rac shtua'a lë'ë të ziquë rac shtu'u Shtada na. Gulë tsagla'guë gac shtu'u të na. ¹⁰ Si talë guëzu'bë diaguë të grë mandamientë shtëna, zni guëná mënë de quë rac shtu'u të na de verdá. Mizmë mudë ni rzu'bë diaga grë mandamientë shtë Shtada nu tsagla'guë rac shtua'a Shtada.

¹¹ 'Na ruadi'dza zndë'ë të parë guëquitë ldu'u të con na nu tsu lëgrë ldu'u të siemprë. ¹² Ndë'ë na mandamientë shtëna de quë gac shtu'u të sa' të ziquë na rac shtua'a lë'ë të. ¹³ El quë narac shtu'u amigu shtënéll de verdá, rdë'ëll vidë shtënéll shlugar amigu ni. Nídi'i más llëru'bë amor quë ndë'ë. ¹⁴ Lë'ë të na të amigu shtëna si talë gunë të cumplir grétë' lo quë narnibë'ahia. ¹⁵ Adë rní'idia'a na të muzë shtëna purquë ra muzë adë guënëdi'i rall pë runë shlamë rall;

más bien rnia'a lu të na të amigu shtëna. Grétë' nabëluá'ahia lu të, nané të iurne'. Grétë' lo quë naguëni'i Shtada lua, ni na lo quë nabëluá'ahia lu të. ¹⁶ Adë gudíli'di'i të na sino na gudilia lë'ë të parë gac të shmëna, nu na bëna incarguë lu të de quë gac të ziquë tubi hiaguë narne'e zihani nashi za'quë nu nashi ni adë tsalúdi'in. Grétë' lo quë narna'bë të lu Shtada por lëa, guëne'e mëhin si talë tsaldí ldu'u të shti'dza. ¹⁷ Zndë rnia'a lu të nu rribë'ahia lë'ë të de quë gac shtu'u të bëchi sa' të.

Ra mënë shtë gué'dchiliu guëná zá'quëdi'i rall lu të

¹⁸ 'Si talë ra mënë shtë gué'dchiliu, adë guëná zá'quëdi'i rall lu të, gulë bédë'ë cuendë guélú adë guná zá'quëdi'i rall lua. ¹⁹ Si talë na të mënë shtë gué'dchiliu, iurní sí, ra mënë niac shtu'u rall lë'ë të cumë rac shtu'u rall sa' rall. Na gudilia lë'ë të ladi ra mënë shtë gué'dchiliu, por ni ra mënë adë rna zá'quëdi'i rall lu të purquë hiadë nádi'i të mënë shtë gué'dchiliu. ²⁰ Gulë bësëagná ldu'u të lo quë nagunia'a lu të: "Ni tubi muzë lasáquëdi'i más quë shlámi'". Si talë guzunaldë mënë na, nu zac lë'ë të sunaldë rall. Ra mënë nagualdí ldu'u grétë' lo quë nabëluá'ahia lë'ë rall; nu zac tsaldí ldu'u rall naguëlua'a të lë'ë rall, zac gunë rall recibir shti'dzë të. ²¹ Zndë'ë gunë rall. Guëná zá'quëdi'i rall lu të purquë na të shmëna. Adë runguë bé'adi'i rall el quë nabëshe'ldë na.

²² 'Lë'ë rall ni tubi faltë nápëdi'i rall si talë adë néldëdia'a lu gué'dchiliu nu si talë adë niuadi'dzëdia'a lu rall, perë iurne' naculpablë rall lu Dios purquë guná rall lua nu bini rall shti'dza. ²³ El quë narná zá'quëdi'i lua, nu lu Shtada rna zá'quëdi'i mënë. ²⁴ Ni tubi faltë niápëdi'i rall si talë adë nihúnëdia'a cusë ru'bë lu rall. Ni tubi mënë adë bé'nëdi'ill cumë ziquë bëluá'ahia lu rall, perë hia lë'ë rall guná rall grétë' ra cusë rë' perë siemprë rna zá'quëdi'i rall lua nu rna zá'quëdi'i rall lu Shtada. ²⁵ Zndë'ë guc parë gac cumplir ra di'dzë nanaquë la'ni lëy nabë'në rall recibir. Rni'in: "Guná zá'quëdi'i rall lua sin pë lu nezë".

²⁶ 'Perë iurë guëdchini el quë nagunë consolar lë'ë të, guëni'i' favurë de na. Guëshe'lda lë'ë' parë cuzënúhi' lë'ë të. Guëdchíni' por partë shtë Shtada nu guëni'i' lu të purë verdá purquë nádi'i' bishi. ²⁷ Nu lë'ëga'a të también guadi'dzë të favurë de na lu ra mënë; gac të testigu shtëna purquë gulezënú të na dizdë guzublúa shchi'nia.

16 'Rnia'a lu të grë ra cusë rë' parë gac preparadë të, të adë guëazë guëtëdi'i të iurë guëdchini cusë mal. ² Guëgú ra mënë lë'ë të iádu'u nu guëdchini iurë quini mënë lë'ë të. Guëni'i' rall de quë ni na voluntá shtë Dios iurë quini rall lë'ë të. ³ Zndë'ë gaç purquë nunquë adë runguë bé'adi'i ra mënë shtë gué'dchiliu Dadë Dios nu runguë bé'adi'i rall na. ⁴ Zndë'ë rnia'a lu të, të iurë guëga'a iurë, iurní guëagná ldu'u të hia grétë' ndë'ë gunia'a lu të.

Lo quë narunë Espíritu Santo

'Adë guní'idia'a lu të ra cusë rë' dizdë guzublú shchi'nia purquë na quëbezënúa lë'ë të iurní, ⁵ perë iurne' guzëahia parë cuezënúhia më el quë nabëshe'ldë na. Perë ni tubi de lë'ë të adë guna'bë dí'dzëdi'i të lua: "¿Pëzielú tsal?" ⁶ Bini të de quë guzëahia, por ni bëa'në të tristë ⁷ perë rnia'a lu të verdá, mejurë nahin parë lë'ë të. Guzëahia purquë si talë adë tsádia'a, adë guidëdi'i më naguëne'e cunseju parë lë'ë të, perë si talë guzëahia, guëshe'lda lé'i'; cuezënúhi' lë'ë të. ⁸ Iurë lë'ë më guëdchini, guëni'i' lu ra mënë të gac bë'a rall blac duldë quëhunë rall. Guëluá'ai' tubi nezë ldi shtë Dios, nu guëni'i' de quë gunë Dios juzguë ra mënë shtë gué'dchiliu. ⁹ Napë rall duldë purquë adë gualdídi'i ldu'u rall na. ¹⁰ Tsasé rall pë runë cuntienë nezë ldi shtë Dios purquë na guzëahia catë quëbezë më. Hia lë'ë të adë guënádi'i të lua. ¹¹ Tsasé rall de quë nanú juici shtë Dios purquë hia nacondenadë lë'ë narnibë'a lë'ë ra mënë shtë gué'dchiliu.

¹² Nápërua'a más lo quë narac shtua'a guënia'a lu të perë lë'ë të adë gáquëdi'i tsasé të iurne'. ¹³ Perë iurë lë'ë Espíritu Santo guëdchíni', lë'ë më guëlua'a më lë'ë të grétë' verdá purquë nídi'i bishi la'ni ldu'i'. Adë guëni'idi'i' por partë shcuëndi'; más bien guëni'i' lu të lo quë nabíni' de Shtada. Gac bë'a të lo quë naguër gac por pudërë shtë Espíritu Santo. ¹⁴ Lë'ë Espíritu Santo guëluá'ai' nahia më ru'bë. Guëluá'ai' shti'dza parë gac bë'a të, parë guëdë'ë të cuendë pë runë cuntienë shti'dza. ¹⁵ Grétë' lo quë nanapë Shtada, shtëna; por ni gunia'a lu të lë'ë Espíritu Santo gúni' recibir lo quë naná shtëna nu guëluá'ai' lë'ë të parë tsalú guëdë'ë të cuendë shti'dza.

Rbini ldu'u të perë guëabrí guëquitë ldu'u të

¹⁶ 'Stu'psë runë faltë, hia guënádi'i të lua perë por dupë'në másru'u tsadzé iurní sí, guëná të lua purquë hia guzëahia catë quëbezë Shtada.

¹⁷ Iurní bëldá ra shini gusë'dë më guna'bë di'dzë rai' lu sa' rall:

—¿Pë runë cuntienë ra di'dzë rë': "Stu'psë runë faltë hia guënádi'i të lua perë por dupë'në másru'u sí, guëná të lua"? ¿Pëzielú rní'i': "Purquë guzëahia catë quëbezë Shtada?"

¹⁸ Guagla'guë guni'i' rall:

—¿Pë runë cuntienë stu'psë nu despuësëga'a stu'psë? Adë chu riasédi'i pë quëadi'dzë më.

¹⁹ Jesús guc bë'a de quë rac shtu'u rai' guëna'bë di'dzë rai'. Iurní guni'i' më:

—Quëgna'bë di'dzë të lu sa' të shcuendë lo quë nagonia'a lu të: "Runë faltë stu'psë; hiadë guënádi'i të lua perë despuësë másru'u tsadzé, guëabrí të guëná të lua". Ni rac shtu'u guëna'bë di'dzë të lu sa' të.

²⁰ Guldía rnia'a, lë'ë të gu'në të nu ldaguë tristë la'ni ldu'u të perë ra mënë shtë gué'dchiliu, guëquitë ldu'u rall purquë rnádi'i rall lua. Aunquë lë'ë të guëa'në të con galriá ldu'u, despuësë guëquitë ldu'u të. ²¹ Cumë

tubi na'a iurë lë'ë na'a bëga'a shiurë galë shini na'a, rdzëbë na'a nu rbini ldu'u na'a por dulurë, perë despuësë lë'ë me'dë bédchini gué'dchiliu, hia adë réag-ná ldu'u na'a dulurë. Iurní guëquitë ldu'u na'a purquë gulë tubi me'dë lu gué'dchiliu. ²² Zni zac lë'ë të; rbini ldu'u të iurne', perë na napë quë guëabría. Guënahia lu të stubi; iurní nalé guëquitë ldu'u të, tubi cusë lëgrë; adë chu guëdchisúdi'in de lë'ë të.

²³ Dzë ni hiadë guëná'bëdi'i di'dzë të lua ni tubi cusë. Guldía rnia'a, lë'ë Dadë Dios guëne'e grétë' lo quë naguëna'bë të lúhi'. Guëne'e mëhin si talë guëna'bë të por na. ²⁴ Hashtë iurne' adë guná'bëdi'i të lu Dadë por na. Rnia'a lu të, gulë guna'bë lu më. Guëne'e më lo quë narunë faltë të parë guëquitë ldu'u të de verdá.

Bëna gan lu narnibë'a mënë shtë gué'dchiliu

²⁵ Hia gunia'a lu të grë ra cusë rë' por comparaciuni, perë guëdchini iurë hiadë guadí'dzëdia'a por comparaciuni sino quë iurní guadi'dza clarë shcuendë Dadë. ²⁶ Dzë ni lë'ë të guëna'bë të lu Shtada por lëa purquë iurní rquí'nidi'i guëna'ba lu më por lë'ë të ²⁷ purquë lë'ë Shtáda'a rac shtú'ui' lë'ë të. Rac shtu'u më lë'ë të purquë rac shtu'u të na nu rialdí ldu'u të de quë beldë guëdchinia de Dios. ²⁸ Bërua'a catë quëbezë Shtada nu bédchinia lu gué'dchiliu, perë iurne' guësa'na lë'ë gué'dchiliu parë guëabría con lë'ë Shtada.

²⁹ Iurní ra shini gusë'dë më guni'i':

—Iurne' sí, quëadí'dzël clarë sin adë quëhunë dchí'nidi'il comparaciuni. ³⁰ Iurne' rialdí ldu'u na'a lë'ël nu nané na'a riasël grë cusë. Rquí'nidi'il chu guëna'bë di'dzë lul. Rialdí ldu'u na'a de quë bédchínil por partë shtë Dios.

³¹ Jesús repi:

—¿Gu gualdí ldu'u të iurne'? ³² Guná, guëdchini iurë nu mizme iurne', lë'ë të guërë'tsë të cadë lë'ë të tubi ladë. Iurní guësa'në të na tubsia, perë adë zúdia'a tubsia purquë lë'ë Shtada quëbezënúhi' na. ³³ Rnia'a lu të grétë' ndë'ë të parë cuedchí ldu'u të por na. Ra mënë shtë gué'dchiliu guëzac zi rall lë'ë të perë gulë bëquitë ldu'u të. Bëna gan lu narnibë'a mënë shtë gué'dchiliu.

Jesús guna'bë lu Dios por shini gusë'dë më

17 Despuësë gualú biadi'dzë më grë ra cusë rë', gubi'a më lu gube'e nu guni'i' më:

—Dadë, hia lë'ë iurë bëga'a. Bëlua'a ra mënë de quë shínil náhi' personë ru'bë delantë lul. Iurní shínil guëquëbi' nal personë ru'bë delantë lu rall. ² Bënë'el pudërë guiahia parë guëni'bë'ahia grétë' ra mënë narëta' lu gué'dchiliu, nu iurne' napa derechë guëdë'a vidë sin fin parë mënë nabënë'el parë na. ³ Parë gapë ra mënë vidë sin fin, napë quë gunguë bë'a rall lë'ël nu napë quë gunguë bë'a rall na. Nahia shínil nabëshé'ldël lu gué'dchiliu. Sulë lë'ël nal Dios verdadërë.

⁴ Siemprë bëluá'ahia lu ra mënë llëru'bë na pudërë shténël. Bëna gan grétë' dchi'ni nabënë'el guna.

⁵ Bë'në honrar na culá'nil ziquë antsë lë'ë gué'dchiliu cueshtë, quëbezënúa lë'ël.

⁶ Grë ra mënë nagulël ladi ra mënë shtë gué'dchiliu, bënë'el lë'ë rall parë na; na rall shmëna. Bëlu'ahia lu rai' pudërë shtënel nu bëzu'bë diaguë rai' diza'quë shtënel. ⁷ Iurne' rdë'ë rall cuendë de quë pudërë nana-pa, bënë'el guahia. ⁸ Grë ra di'dzë naguní'íl lua, biadi'dza lu rai' nu bënë'ë rai' recibir ra di'dzë ni. Hia gualdí ldu'u rai' de verdá de quë bëshé'ldël na lu gué'dchiliu. Nanë rai' zelda por ordë shtënel.

⁹ Na runa ruëguë por lë'ë rai' iurne'. Adë rúnëdia'a ruëguë por ra mënë shtë gué'dchiliu sino por ra mënë nabënë'el parë na purquë shtënel lë'ë rai'. ¹⁰ Grë ra mënë ni nashtënel nu na rai' shtëna. Por lë'ë rai' zihani mënë guná rall pudërë shtëna.

¹¹ Na adë guëá'nëdia'a lu gué'dchiliu, perë lë'ë rai' sí, guëa'në rai' lu gué'dchiliu. Hia lë'ë na gueldë guëzëa catë quërëldël. Santo nal, nia Dadë. Gupë lë'ë rai' con pudërë shtënel grë ra nabënë'el parë na parë gac rai' unidë ziquë lë'ël nu na unidë na hia'a. ¹² Iurë quëbezënúa lë'ë nabënë'el parë na, gupa lë'ë rai'. Ni tubi adë chu bënë'tidi'i sino el quë nagulë parë gac condenádëll. Zni guquin parë gac cumplir naná escritë la'ni Sagradas Escrituras de lë'ël.

¹³ Iurne' Dadë, mërë gueldë guëzëa catë quëbézël perë mientras zugá'ahia stúpë'në lu gué'dchiliu, rnia'a lul grë ra cusë rë', guini naná guëquë diaguë di'dzë rë'. Guëquitë ldu'u rai'; mizmë lëgrë nanapa gapë rai' guëdubi tiempë. ¹⁴ Na bëlu'ahia diza'quë shtënel lu rai' perë ra mënë shtë gué'dchiliu, adë rna zá'quëdi'i rall lu rai'. Grë rai' nabëquë diaguë shtí'dzël, adë na rai' ziquë mënë shtë gué'dchiliu; igual ziquë na, adë r-análdëdi'i rai' tēchi ra cusë shtë gué'dchiliu. ¹⁵ Adë rná'bëdia'a, Dadë, de quë guëgul lë'ë rai' lu gué'dchiliu, sino rac shtua'a gápël lë'ë rai' lu ra cusë shtë mëdzabë. ¹⁶ Cumë ziquë na, adë nádia'a mënë shtë gué'dchiliu, nu lë'ë rai' adë nádi'i rai' mënë shtë gué'dchiliu. ¹⁷ Por shtí'dzël bë'në gac rai' santu parë lë'ël. Grë diza'quë shtënel na verdá. ¹⁸ Cumë ziquë bëshé'ldël na lu ra mënë shtë gué'dchiliu, zni zac bëshé'lda lë'ë rai' lu ra mënë shtë gué'dchiliu. Guëni'inú rai' shtí'dzël lu rall. ¹⁹ Quëhuna apartar mizmë na parë bien shtë rai' tē gac rai' completamente entregadë lu voluntá shtënel. Gac cumplir ndë'ë, Dadë, por shtí'dzël naná verdá.

²⁰ Perë adë rná'bëdia'a sulamëntë por lë'ë rai', sino también por grëtë' natsaldí ldu'i shti'dza iurë guadi'dzë rai' diza'quë. ²¹ Grëtë' ra mënë ni natsaldí ldu'i shti'dza, quëhuna ruëguë gac rai' unidë, Dadë. Gapë rai' tubsë llgabë ziquë na hia'a unidë nu nadá-pa'a mizmë llgabë. Bë'në compa'ni lë'ë rai' parë gac rai' unidë con lë'ë hia'a, Dadë, parë ra mënë shtë gué'dchiliu, gac bë'a rall lë'ël bëshé'ldël na. ²² Lë'ë derechë nu pudërë nabënë'el parë na, bédë'ehia parë lë'ë rai' parë gac rai' unidë ziquë lë'ë hia'a na hia'a unidë. ²³ Ziquë quëbezënúa lë'ë rai' nu quëbezënu na, zni rac shtua'a gac rall unidë completamente con lë'ë hia'a parë ra mënë shtë gué'dchiliu, guëdë'ë rall

cuendë lë'ël bëshé'ldël na nu guëdë'ë rall cuendë de quë rac shtú'ul lë'ë rall mizmë manërë ziquë rac shtú'ul na.

²⁴ Dadë lë'ël bënë'el grëtë' ndë'ë, nu rac shtua'a de quë catë quëbézël nu zac lë'ë rai' cuezë rai'. Rac shtua'a'a catë nezë guëquërela nu lë'ë rai' guëquërelde rai' tē parë guëná rai' lugar za'quë lu gube'e. Guëná rai' pudërë nabënë'el purquë nalë rac shtú'ul na antsë lë'ë gué'dchiliu cueshtë. ²⁵ Dadë, lë'ël rúnël bien guëdubi tiempë perë ra mënë shtë gué'dchiliu, adë runguë bé'adi'i rall lë'ël, perë na sí, runguë bé'ahia lë'ël nu lë'ë ra nagualdí ldu'i lë'ël, rdë'ë rai' cuendë de quë lë'ël bëshé'ldël na. ²⁶ Bëlu'ahia lë'ë rai' parë gunguë bë'a rai' chu nal, nu todavía tsagla'guë guëluá'aru'uhia lë'ë rai' parë gac shtu'u rai' sa' rai' ziquë rac shtú'ul na; mizmë amor shtëna gapë rai' la'ni ldu'u rai' parë sa' rai'.

Guna'zi ra mënë mal lë'ë Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 Despuësë de gualú biadi'dzë Jesús ra di'dzë rë', bëru'u më con ra shini gusë'dë më parë zia'a rai' stubi ladë rua' tubi rugi guë'gu nalë Cedrón. Nga'li naquë tubi lahuertë, nu guatënú Jesús ra shini gusë'dë më. ² Nu Judas, lë'ë naná rac shtu'u gúnëll in-triegu Jesús, nanëll lugar ni purquë zihani vësë guanú Jesús lë'ë rai' ndë. Nu nga'li rdëá rai' antsë. ³ Zni bë'në Judas; bédchínill con tubi shcua'a mënë con beldá guëshiágdu'u. Ra jëfë shtë ra bëshuzi con ra fariseo bëshé'ldë rall lë'ë mënë ni. Nua'a rall lintërnë nu grëaguë parë guëzianí. Nua'a rall spadë. ⁴ Hia rac bë'a Jesús grëtë' lo quë nanagac; iurní bëru'u më ladi ra shmënë më nu guni'i më lu ra mënë:

—¿Chu rguili tē?

⁵ Lë'ë rall bëquebi:

—Rguili na'a Jesús de Nazaret.

Jesús guni'i iurní:

—Na ndë'ë.

Lë'ë Judas nabë'në in-triegu Jesús, zugá'all con ra mënë ni. ⁶ Iurë lë'ë Jesús guni'i: "Na ndë'ë", iurní bëazë guetë rall nu gulaguë rall lu guiu'u. ⁷ Iurní guni'i më stubi:

—¿Chull rguili tē?

Lë'ë rall guni'i rall:

—Jesús de Nazaret.

⁸ Jesús repi lu rall iurní:

—Hia gunia'a lu tē de quë na ndë'ë. Si talë rguili tē na, gulë bëne'e sí, tē parë guzëá ra shmëna.

⁹ Zni guc parë gac cumplir di'dzë naguni'i Jesús antsë: "Grëtë' el quë nabënë'el parë na, ni tubi adë gunítidia'a". ¹⁰ Iurní lë'ë Simón Pedro nápi' tubi spadë; gulúhi' spadë nu bëchúgui' diaguë ladë ldi tubi naná lë Malco. Malco na muzë shtë jëfë shtë ra bëshuzi.

¹¹ Perë Jesús repi lu Pedro:

—Bëguëu' spadë shtënel shlugarin. Si talë según vol-untá shtë Shtada ze'dë parë sac zia, napë quë guna cumplirin.

Guanú rall Jesús lu bëshuzi más narnibë'a

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Iurní lë'ë ra mënë con comandante shtë ra soliar nabëshe'ldë contrari shtë Jesús, guna'zi rall lë'ë më parë gua'a rall lë'ë më prësi. Bëldi'bi rall guia'a më.

¹³ Lueguë bia'a rall lë'ë më lu Anás naná suëgrë Caifás. Izë ni Caifás guc bëshuzi namás narnibë'a. ¹⁴ Caifás rë'i mizmë naguni'i lu ra më israelitë: "Más mejurë parë lë'ë hia'a gati tubsë nguui quë guëdubi naciuni tsalú".

Pedro zu rualdëa' lidchi Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro con stubi ra poshtë, guanaldë rai' lë'ë Jesús. Lë'ë stubi poshtë ni na el quë nané Caifás naná bëshuzi namás narnibë'a. Guatënú poshtë ni Jesús rualdëa' lidchi Anás. ¹⁶ Pedro bëa'në fuërë rua' puertë shtë nezë. Iurní bëru'u lë'ë poshtë nanané lë'ë jëfë shtë ra bëshuzi. Lë'ë poshtë ni guchi lu na'a narapë ru-a' puertë parë tsuté Pedro. ¹⁷ Iurní lë'ë na'a guna'bë dí'dzëll lu Pedro:

—¿Pë nu lë'ël nal shmënë nguui rë'?

Pedro bëquebi:

—Aquëdi'i, nádia'a shmënë nguui ni.

¹⁸ Cumë nalé naldë dzë ni, ra muzë con ra soliar bëntsa'u tubi guërdë të parë bëcua'e rall gui'i të guëdzë'ë rall. Nu zac Pedro zuga'a con lë'ë rall. Quët-së'ë Pedro rua' gui'i.

Guna'bë di'dzë Anás lu Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Lë'ë Anás, tubi jëfë shtë ra bëshuzi, guzublú guna'bë dí'dzëll lu Jesús shcuendë ra shini gusë'dë më nu pë ldai' rlua'a më. ²⁰ Repi Jesús:

—Na biadi'dza delantë lu grë mënë. Bëluá'ahia la'ni ra iádu'u nu hashtë iádu'u ru'bë, grétë' lugar catë rdëa' ra mënë israelitë. Ni tubi cusë adë guní'idia'a naga'chi.

²¹ ¿Pëzielú rna'bë dí'dzëll lua pë cusë bëluá'ahia? Gulë guna'bë di'dzë lu ra mënë nabini shti'dza. Nané rall ldai' lo quë bëluá'ahia.

²² Iurë lë'ë Jesús guni'i zndë'ë, tubi soliar shtë iádu'u nazuga'a guëlladchi, gulubëll lu më nu guní'ill:

—¿Pë zni'i rquëbil lu jëfë shtë ra bëshuzi?

²³ Jesús repi:

—Si talë gunia'a mal, bëlua'a nia pë mal bëna perë si talë gunia'a verdá ¿pëzielú gulubël lua?

²⁴ Iurní lë'ë Anás bëshe'ldë lë'ë më lu Caifás. Li'bi guia'a më. Caifás na bëshuzi narnibë'a más entrë grë ra bëshuzi.

Pedro guni'i lu ra mënë de quë adë guënédi'i lë'ë Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.66-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Perë Pedro tsagla'guë quëgtsë'ëi' rua' gui'i con ra mënë. Iurní guchi ra mënë:

—¿Pë nul lë'ël nal shmënë Jesús?

Pedro bë'në negar; guní'i':

—Aquëdi'i, nádia'a shmënë Jesús.

²⁶ Iurní guna'bë di'dzë tubi muzë shtë Caifás, muzë ni nall shfamili shtë nguui nabëchuguë Pedro diágui'. Guni'i muzë ni lu Pedro:

—¿Pë nul lë'ël gunahia la'ni lahuertë con Jesús?

²⁷ Pedro bë'në negar stubi. Mizmë iurní bëllidchi tubi gay.

Jesús zuga'a lu Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Iurní bia'a rall Jesús lu palaci catë gunë gubernadurë juzguë. Hia ze'dë grëgue'lë iurní. Ra contrari shtë Jesús adë guatëdi'i rall la'ni palaci parë guëa'në rall limpi según custumbrë religiusë shtë rall. Zni nanú permisi gau rall shtse shtë Pascu. ²⁹ Por ni Pilato bëru'u parë guagní'ill lu rall:

—¿Pë mal bë'në hiembrë rë'?

³⁰ Guni'i rall:

—Si talë nádi'ill hiembrë mal, adë chu guëdë'nëdi'i intriegu lë'ël.

³¹ Iurní Pilato repi:

—Gulë bia'a lë'ëll mizmë lë'ë të nu gulë bë'në juzguë lë'ëll según narni'i lëy shtë të.

Ra contrari shtë Jesús bëquebi:

—Perë lë'ë na'a nápëdi'i na'a derechë parë guëdini na'a ni tubi mënë gátill.

³² Zni guc parë gac cumplir shti'dzë Jesús naguni'i más antsë parë gac bë'a rall lla mudë gati më. ³³ Iurní Pilato bëabrí guatë la'ni palaci; iurní guná'bëll lë'ë Jesús nu guni'i Pilato:

—¿Pë lë'ël nal Rëy shtë ra më israelitë?

³⁴ Jesús repi:

—¿Pë ni rna'bë dí'dzëll por shcuëndëll u nu chu stubi guni'i lul chu nahia?

³⁵ Pilato guni'i:

—Nádia'a më israelitë. Mizmë mënë sa'l con ra jëfë shtë ra bëshuzi, bë'në rall intriegu lë'ël lua ziquë tubi më mal. Guni'i lua pë mal bë'nëll.

³⁶ Guni'i më:

—Nahia Rëy shtë gubernë nanádi'i ziquë gubernë shtë guédchiliu. Si talë gubernë shtëna niac ziquë gubernë shtë guédchiliu, pues niadildi shmëna parë gáquëdi'i intriegu na guia'a ra më israelitë. Perë iurne' rnia'a lul de quë rnibë'ahia; nahia Rëy perë lédëdi'i rëy shtë guédchiliu.

³⁷ Iurní Pilato repi:

—Rn'íl de quë nal tubi Rëy.

Jesús guni'i:

—Nahia Rëy ziquë quëgní'íl, parë ni gula lu guédchiliu. Zelda lu guédchiliu parë guadi'dza verdá. Grétë' el quë naraç shtu'u guini verdá, ni rdë'ë rall cuendë shti'dza.

³⁸ Pilato repi:

—¿Pë runë cuntienë di'dzë, verdá?

Guni'i mënë gati Jesús

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Despuësë de gualú guna'bë di'dzë Pilato di'dzë rë', bërú'ull stubi parë guadi'dzënull ra contrari shtë Jesús. Guni'i Pilato:

—Ni tubi delitë adë rdzélëdia'a shtë nguiu rë' ³⁹ perë ziquë tubi custumbrë, guëdë'a libertá tubi prësi la'ni dzë laní shtë Pascu. ¿Sëldahia Jesús rëy shtë të, u pë rni'i të?

⁴⁰ Iurní grë ra mënë gurushtiá rall:

—Adë rldá'adi'il Jesús; bëdë'ë libertá parë Barrabás. Barrabás na tubi nguba'në, tubi më dushë.

19 Iurní lë'ë Pilato gunibë'a guanú Jesús galné con chicuti. ² Ra suldadë bëntsa'u rall tubi coronë guitsë nu gulú rallin guëc Jesús nu bëgacu rall lë'ë më tubi lari color guindë. ³ Lueguë guabi'guë rall lu më; bënë rall burnë. Guni'i rall:

—Guëbani Rëy shtë ra më israelitë.

Gulubë rall lë'ë më.

⁴ Iurní Pilato bëabrill; bërú'ull nu répill lu ra mënë:

—Gulë guná, rguhia nguiu rë' delantë lu të parë guëdë'ë të cuendë de quë adë rdzélëdia'a ni tubi delitë parë lë'ëll.

⁵ Iurní bërú'u Jesús con coronë guitsë zubë guëc më nu nacu më tubi lari color guindë. Iurní Pilato repi:

—Lë'ë nguiu ndë'ë.

⁶ Iurë ra jëfë shtë ra bëshuzi con ra soliar shtë iádu'u, guná rall lë'ë më, guzublú gurushtiá; guni'i rall:

—Quëll lu cruz. Quëll lu cruz.

Pilato guni'i:

—Gulë bia'a lë'ëll nu gulë bëquë'ë lë'ëll lu cruz purquë adë rdzélëdia'a ni tubi delitë nabë'nëll.

⁷ Perë ra contrari shtë më bëquebi rall:

—Lë'ë na'a napë na'a tubi lëy; según lëy shtë na'a rni'in de quë gati mënë ni purquë guni'ill nall shini Dios.

⁸ Iurë Pilato bini zndë'ë, másru'u bëdzëbëll. ⁹ Iurní bëu'll stubi la'ni palaci nu guna'bë dí'dzëll lu Jesús:

—¿Chu ménël?

Perë Jesús adë bëquëbidi'i'.

¹⁰ Iurní repi Pilato:

—¿Pë adë guëquëbidi'il lua chu ménël? ¿Ni mudë adë guënëdi'il napa pudërë parë guna crucificar lë'ëll nu zac napa pudërë parë guënehia libertá lë'ëll?

¹¹ Jesús guni'i:

—Ni tubi pudërë nápëdi'il parë na si talë Dios adë bënë'edi'i' pudërë. Por ni rnia'a lul de quë ra nabë'në intriegu na lul, ni napë mayurë duldë. Na rall más pecadurë quë lë'ëll.

¹² Dizdë iurní Pilato gudíllil manërë parë guëdë'ëll libertá lë'ë Jesús, perë ra contrari shtë më gurushtiá rall:

—Si talë guëldá'al nguiu rë', nádi'il amigu shtë rëy César, el quë narnibë'a lë'ë hia'a. Cualquier el quë nagac rëy, ni quëhúnëll cuntrë gubernë shtë César.

¹³ Iurë bini Pilato di'dzë rë', gunibë'all guëru'u Jesús lugar ni nu Pilato guzúbëll lu tribunal shtë'nëll, lugar

naná lë Gabata con dizé hebreo. Lë ni runë cuntienë, Empedrado, lugar catë nanú pisë shtë cemëntë.

¹⁴ Guc visperë shtë Pascu, iurë bënë mënë preparar laní. Mizmë dzë ziquë guërduldë dzë, iurní Pilato guni'i lu ra contrari shtë Jesús:

—Ndë'ë na rëy shtë'në të.

¹⁵ Lë'ë rall gurushtiá rall; guni'i rall:

—Gátill, gátill, quëll lu cruz.

Pilato guni'i:

—¿Ni mudë guna crucificar rëy shtë'në të?

Perë ra jëfë shtë ra bëshuzi bëquebi rall:

—Lë'ë na'a sulë tubsë rëy napë na'a. Nall rëy César, el quë narnibë'a más la'ni guë'dchiliu.

¹⁶ Con ndë'ë Pilato bé'nëll intriegu lë'ë Jesús lu rall parë gati më lu cruz. Bia'a rall lë'ë më de ndë.

Cuë më lu cruz

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Nua'a më cruz. Zia'anú rall lë'ë më lugar nalë Calavera, di'dzë hebreo lëhin Gólgota. ¹⁸ Nga'li bë'në rall crucificar lë'ë më con chupë mënë mal, tubi rall cadë tubi cu', hia lë'ë Jesús guéláu. ¹⁹ Pilato bëquë'ë tubi letrërë narni'i: "Jesús de Nazaret, rëy shtë naciuni Israel". Quë letrërë guëc cruz. ²⁰ Cantidá mënë narëta' ndë, bi'ldi rall letrërë ni purquë lugar catë cuë më lu cruz naquë guëlladchi rua' ciudá Jerusalén. Lë'ë letrërë ni naescritë con dizé hebreo, nu dizé griego, nu dizé latín. ²¹ Ra jëfë shtë ra bëshuzi guni'i rall lu Pilato:

—Adë rquë'ëdi'il "Rëy shtë naciuni Israel" sino más bien bëquë'ë lo quë nanguní'ill: "Nahia Rëy shtë naciuni Israel".

²² Perë Pilato bëquebi:

—Lo quë nabëquëa'a, zni guëa'nin.

²³ Despuësë lë'ë ra suldadë bëquë'ë rall lë'ë më lu cruz, iurní bëtëá rall shabë më nu gudi'dzë rall lari ni. Gulú rallin tapë ldë, tubi ldëgahin parë cadë tubi suldadë. Iurní guna'zi rall lari capë. Nahin tubi lari mantë, lari intërë de tubsë hili. ²⁴ Ra suldadë guni'i rall lu sa' rall:

—Adë chu guëché'zëdi'in; más mejurë guëdchíta'a guë'ë dado të parë nia'a chu gunë gan lari rë'.

Zni guc cumplir Sagradas Escrituras narni'i: "Gudi'dzë rall shaba, perë stubi ldëhin gudchitë rall guë'ë dado". ²⁵ Zndë bë'në ra suldadë rumanë.

Guëa' cruz shtë Jesús quëbezë shni'a më nu quëbezë béldi' lë María naná tse'lë Cleofas. Nu quëbezë María Magdalena guëa' cruz. ²⁶ Iurë Jesús guná më lu shni'a më, zugá'ai' cula'ni poshtë namás rac shtu'u më, repi më lu shni'a më:

—Nanë, lë'ë shínil ni'i. Gápi' lë'ëll.

²⁷ Nu guni'i më lu poshtë ni:

—Lë'ë shní'al ni'i.

Dizdë iurní lë'ë poshtë ni bé'ni' recibir lë'ë María lidchi poshtë.

Guti Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Despuèsè de ndë'è, cumè Jesús rac bë'a më de què grètè' guc cumplir nu parè gac cumplir la'ni Sagradas Escrituras, guni'i më:

—Rbidcha.

²⁹ Nga'li zuga'a tubi mbluri gadzé vini hi'. Iurní gu-na'zi ra suldadè tubi spongè; bëga'dzè rallin con vini nu bëzu'bè rall spongè ni guèc tubi hiaguè shtë hisopo. Iurní bédchi'guè rallin rua' Jesús. ³⁰ Jesús gud-chi më guèc spongè ni, Bii' më vini; iurní guni'i më:

—Grètè' guc cumplir.

Iurní bërè'ngu më nu bé'ni' intriegu espíritu shtëhi' lu Dios.

Tubi suldadè bëquè'è lansè cula'ni Jesús

³¹ Stubi dzè antsè gac laní, dzè narzi'i ldu'u mènè, ra mènè israelitè adè néd'i' rall guèa'nè ra cuerpè lu cruz parè dzè narzi'i ldu'u mènè, pues dzè ni na dzè descansè nu nalé laní ru'bè na. Nu na dzè delicadè. Por ni guna'bè rall lu Pilato parè quitsu suldadè guèa' ra naqué lu cruz parè gati rall nu tsabsú cuerpè shtë rall lu cruz. ³² Iurní ra suldadè bédchini rall guèa' cruz. Guditsu rall guèa' primèrè naquénú më lu cruz. Nu guditsu rall guèa' stubi naqué stubi cu'. ³³ Perè guabi'guè rall lu Jesús; guná rall hia guti më. Por ni adè gudít-sudi'i rall guèa' më.

³⁴ Perè tubi suldadè bëquè'èll lansè cula'ni më. Iurní bërè'u rënë con nisè. ³⁵ El què naruadi'dzè ndë'è gunall nu rní'ill verdá nu rac bé'all de què verdá ru-adí'dzèll tè parè lè'è tè tsaldí ldu'u tè zndë'è ³⁶ purquè zndë'è guzac parè gac cumplir Sagradas Escrituras narni'i: "Adè gudítsudi'i rall ni tubi ba'cu shtëni'". ³⁷ Nu stubi partè shtë Escrituras rni'i: "Guèbi'a rall lu el què nabèquè'è rall lansè".

Jesús bëga'chi

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Despuèsè de gualú grètè' ndë'è, José më guè'dchi Arimatea, guagná'bèll permisi lu Pilato parè guá'all cuerpè shtë Jesús tè tsacá'chill lè'è më. José guc tubi shmènè më perè aunquè nilè naga'chi purquè rdzébèi' lu ra contrari shtë Jesús. Pilato bédè'è permisi; iurní bi-a'a José cuerpè shtë më. ³⁹ Nu zac Nicodemo, el què naguagná lè'è më gue'lè, bédchininú Nicodemo con nanutsè mirra nu áloes cumè cincuenta kilo nuá'all. ⁴⁰ Zni lè'è José con Nicodemo bia'a rall cuerpè shtë Jesús. Bètu'bi rall lè'è më tubi ldè lari naquichi con mizmè naguuctsa'u nisè nashi nanutsè según costum-brè shtë ra më israelitè napè què guèga'chi tubi tégulè. ⁴¹ Lugar ni catè bëquè'è rall lè'è më lu cruz, nga'li naqué tubi lahuertè. Mizmè la'ni lahuertè ni naqué tubi ba'a catè ni tubi la'di chu bëgá'chidi'i. ⁴² Nga'li bëca'chi rai' cuerpè shtë Jesús purquè lè'è ba'a ni naqué guèlladchi, nu dzè descansè hia bëga'a.

Guashtë më ladi ra tégulè

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 Primèrè dzè shtë llmalè María Magdalena gua rua' ba'a. Tumpranè nianá rru'u nacahi gunáhi' hiadè nídi'i guè'è nada'u rua' ba'a. ² Iurní guagllu'nè María catè zúga'a Simón Pedro con lè'è poshtë namás rac shtu'u Jesús. Guni'i María:

—Bia'a mènè shcuerpè Dadè Jesús catè bëgá'chi'; adè chu guènédi'i catè guaca'chi ra mènè shcuérpi'.

³ Iurní Pedro con stubi poshtë bërè'u rai'. Gua rai' ru-a' ba'a. ⁴ Guèrupè rai' ziaagllu'nè rai' juntè perè lè'è stubi poshtë gudchibélú lu Pedro; bédchini' guèlútè lè'i' rua' ba'a. ⁵ Iurní bëa'chi' nu gunáhi' lu lari liensè nanaga'a nga'li perè adè guatédi'i'. ⁶ Despuèsè Simón Pedro bédchini tèchi poshtë ni. Iurní Pedro guatèhi' la'ni ba'a, nu zac lè'i' gunáhi' lu lari liensè; za'què za-què né'achi dchi'bin shlugarin. ⁷ Nu guná Pedro lari naquichi nabèlli'i guèc Jesús; adè dchi'bin juntè sino tubi ladè né'achi dchi'bin. ⁸ Iurní poshtë nabédchini primèrè, guatèhi' nu gunáhi'. Gualdí ldu'i' guashtë Jesús ladi ra tégulè. ⁹ Perè todavía adè guasédi'i rai' Sagradas Escrituras de què Jesús napè què gac resucitári' ladi ra tégulè. ¹⁰ Iurní ra poshtë bëabrí rai' lid-chi rai'.

Jesús bëlua'alú lu María Magdalena

(Mr. 16.9-11)

¹¹ María Magdalena bëa'ni' tèchi fuèrè rua' ba'a. Rú'ni' cula'ni ba'a. Mientras quèhú'ni', iurní bëa'chi' parè guènáhi' la'ni ba'a. ¹² Gunáhi' chupè ianglè zuga'a; nacu rai' lari naquichi. Zúbèga'a ra ianglè ni; tubi zúbèga'a nezè guèc catè bëga'chi Jesús. Stubi zúbèga'a nezè guèa' catè bëga'chi më. ¹³ Lè'è ra ianglè guni'i rai' lu María:

—Nanè, ¿pèzielú rú'nèl?

Lé'i' bëquebi:

—Purquè bia'a ra mènè lè'è Dadè Jesús, perè adè chu guènédi'i' rsunè ca nezè guaca'chi ra mènè lé'i'.

¹⁴ Niá'asè gualú guni'i María zni, bédchigréhi' lúhi' nezè tèchi'; gunáhi' lu Jesús. Lè'è më zuga'a më nga'li perè adè rdé'èdi'i María cuendè de què lè'è Jesús ni.

¹⁵ Iurní Jesús guna'bè dí'dzi' lu María:

—Nanè, ¿pèzielú rú'nèl? ¿Chull rguíilil?

María rúni' llgabè de què aquè narapè lahuertè ni quègni'i. Iurní répi' lu mènè ni:

—Si talè lé'èl biá'al cuerpè shtë Jesús, guni'i lua ca nezè guacá'chil lé'i' tè parè tsagllía shcuérpi'.

¹⁶ Jesús repi:

—María.

Lè'è María bédchigréhi' nu guni'i' con dizé hebreo:

—Raboni. (Di'dzè ni runè cuntienè, Mèsè.)

¹⁷ Jesús repi:

—Adè cuézèdi'il na purquè la'di tsépidia'a catè quèbezè Shtada, perè tsagní'il lu ra los de más bëcha de què lè'è na tsepia catè quèrèldè Shtada nu Shtadèga'a tè también. Tsepia catè quèrèldè Dios shtëna nu Dios shtënè tè.

¹⁸ Iurní lè'è María Magdalena guagué'ni' visi lu ra shini gusè'dè mè de què lè'i' gunáhi' lu Dadè Jesús nu lè'è mè guni'i grè ra cusè rè'.

Jesús bèlua'alú lu ra shini gusè'dè mè

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Mizmè dzè ni na primèrè dzè shtë lmalè; hia riu' gue'lè; ra poshtë rdéa' rai' nga'li. Nè'au rua' hiu'u dchidchi'chi purquè rdzèbè rai' contrari shtë Jesús. Iurní Jesús bèlua'alú lu rai' la'ni hiu'u. Guzú mè guéláu catè rëta' rai' nu guni'i mè:

—Gulè cuedchí ldu'u të.

²⁰ Despuèsè de gualú guni'i mè, iurní bèlua'a mè guia'a mè con cula'ni mè catè gua clavè nu lansè. Iurní bëquitè ldu'u rai'; guná rai' lu Jesús. ²¹ Lueguè Jesús repi lu rai' stubi:

—Gulè cuedchí ldu'u të. Cumè ziquè Dadè bëshé'ldi' na, zni guèshe'lda lè'è të. Guèni'i të lu ra mènè shti'dza.

²² Iurní bëca'a mbè mè nu repi mè:

—Gulè bè'nè recibir Espíritu Santo. ²³ Napè të derechè; guèni'i të chu bè'nè mè perdunè, nu chu bé'nèdi'i mè perdunè.

Adè gualdí'i ldu'u Tomás shti'dzè ra poshtë

²⁴ Tomás, tubi de lè'è ra poshtë narni'i ra mènè Cuachi, adè nídi'i' nga'li iurè lè'è Jesús bèlua'alú lu ra poshtë. ²⁵ Los de más ra poshtë guni'i rai' lu Tomás:

—Guná na'a lu Dadè Jesús.

Perè Tomás repi:

—Si talè adè guénadia'a catè gua lansè cula'ni mè nu guègutéa shcuèna lugar shtë clavè nu cutéa guahia culá'ni', hashtë iurní tsaldí ldu'a guashtë mè ladi ra tëgulè.

²⁶ Bèdza'guè lmalè despuèsè gudèdè ni, ra poshtë rëta' rai' stubi nacubi hiu'u ni. Dzè ni zuga'a Tomás con lè'è rai'. Iurní aunquè nilè nè'au rua' hiu'u dchidchi'chi, Jesús bèlua'alú lu rai' nu guzú mè guéláu catè rëta' rai'. Guni'i mè:

—Gulè cuedchí ldu'u të.

²⁷ Nu guni'i mè lu Tomás:

—Bëtia'a shcuénèl lu guahia nu gude'enu' guiá'al; bëtia'a guiá'al culania. Adè rní'di'il la'ni ldú'ul de què adè guashtëdia'a ladi ra tëgulè sino tsaldí ldú'ul nabanía.

²⁸ Bëquebi Tomás iurní:

—Lé'èl nal Dadè shtëna. Lé'èl nal Dios shtëna.

²⁹ Jesús repi:

—Tomás, iurné' sí, rialdí ldú'ul purquè gunal lua perè más dichusè el què nagnadí'i lua perè rialdí ldu'u rall na.

Pèzielú guctsa'u libré rè'

³⁰ Jesús bè'nè másru'u cantidá ra cusè ru'bè nu mila-grè lu ra shini gusè'dè mè, cusè ni adè bëquédia'a la'ni libré rè'. ³¹ Perè ndè'è bëquèa'a të parè tsaldí ldu'u të Jesús de què na mè Cristo, shini Dios. Si talè

tsaldí ldu'u të shti'dzè Jesucristo, guène'e mè vidè sin fin parè lè'è të.

Jesús bèlua'alú lu gadchi ra poshtë

21 Despuèsè de ndè'è, Jesús bèlua'alú lu ra shini gusè'dè mè stubi vultè. Zuga'a mè rua' nisè nalè Tiberias. Zni guc iurè bèlua'alú mè lu rai'. ² Bèdèa' ra poshtë, Simón Pedro con Tomás, el què narni'i rai' Cuachi. Zuga'a Natanael naná mè Caná shtë Galilea nu zuga'a ra shini Zebedeo nu chupè de los de más shini gusè'dè mè. ³ Iurní Simón Pedro guni'i lu rai':

—Tsagna'zia mbeldè.

Lè'è rai' guni'i rai':

—Nu zac lè'è na'a guézé na'a.

Iurní be'pi rai' la'ni barcu, perè gue'lè ni adè chu mbeldè guná'zidi'i rai'. ⁴ Hia iurè ze'dè grègue'lè, Jesús bèlua'alú lu rai' rua' nisè perè ra shini gusè'dè mè adè bédè'èdi'i rai' cuendè de què lè'è mè ni. ⁵ Iurní repi mè:

—Lè'è të narac shtua'a, ¿Pè adè chu mbeldè guna'zi të?

Lè'è rai' bëquebi rai':

—Ni túbidi'i.

⁶ Iurní guni'i Jesús lu rai':

—Gulè bëtia'a guè'shu shtënè të ladè ldi cula'ni barcu; iurní guèna'zi të mbeldè.

Zni bè'nè rai'. Despuèsè adè bé'nèdi'i rai' gan niagú rai' guè'shu mbeldè la'ni nisè tantè zihani mbeldè nanú la'ni. ⁷ Iurní lè'è poshtë naguc shtu'u Jesús más, guni'i lu Pedro:

—Lè'è Dadè Jesús ndè.

Niá'asè gualú bini Pedro de què lè'è Dadè Jesús ni, iurní gúti' shabè purquè bëru'u lari iurè guagná'zi' mbeldè. Iurní bèldá'ai' lé'i' la'ni nisè parè guèdchíni' guélú lé'i' catè zuga'a mè. ⁸ Los de más poshtë bédchíni rai' rua' nisè con barcu. Nu quèshaguiú rai' guè'shu shtë mbeldè. Pues zuga'a ra poshtë ziquè tubi gahi'u'a metro hashtë ca lu zu mè. ⁹ Iurè lè'è rai' bédchíni rai' lu guiu'u, bëru'u rai' la'ni barcu nu guná rai' tubi guèrdé dchí'bè tubi mbeldè lu gu'i'i. Guná rai' du'pè guetështildi. ¹⁰ Jesús guni'i:

—Gulè te'enu' bèldá mbeldè naguèr gualú bëga'a.

¹¹ Simón Pedro güe'pi la'ni barcu; iurní bëshaguiúhi' guè'shu hashtë rua' nisè catè na guiu'u. Gadzétè'in mbeldè, purè ma ru'bè, ciento cincuenta y tres; perè aunquè nilè zihani ma, adè gurié'zidi'i guè'shu. ¹² Iurní guni'i mè lu rai':

—Gulè te'e të gau të.

Ni tubi rai' adè cuéd'i'i valurè niana'bè di'dzè chu na mè purquè rac bè'a rai' lè'è Dadè Jesús ni. ¹³ Iurní lè'è Jesús guabi'guè mè lu rai'. Guna'zi mè guetështildi nu belè shtë mbeldè; bédè'è mëhin cua'a ra poshtë gau rai'.

¹⁴ Zndè guc natsunè vèsè de què lè'è Jesús bèlua'alú mè lu ra poshtë despuèsè guashtë mè ladi ra tëgulè.

Jesús guni'i lu Pedro: "Gupë shmëna"

¹⁵ Despuësë gualú gudáu ra poshtë, Jesús guni'i lu Simón Pedro:

—Simón, shini Jonás, ¿gu rac shtú'ul na de verdá más quë los de más sa'l rac shtu'u rai' na?

Pedro bëquebi:

—Aha' Dadë, lé'ël nanël de quë rac shtua'a lé'ël.

Jesús repi:

—Pues iurne', gupë ra mënë narialdí Idu'i na, ra naná ziquë lli'li mitu'në.

¹⁶ Iurní bëabrí guna'bë di'dzë më nachupë:

—Simón shini Jonás, ¿gu rac shtú'ul na de verdá?

Pedro bëquebi:

—Aha' Dadë, nanël de quë rac shtua'a lé'ël.

Iurní repi më:

—Ne' gupë ra mënë narialdí Idu'i na. Na rall ziquë lli'li narqui'ni vëquërë.

¹⁷ Hia natsunë vësë guna'bë di'dzë më lu Pedro:

—Simón shini Jonás, ¿gu rac shtú'ul na?

Iurní tristë bëa'në Idu'u Pedro purquë hia bëhunë guna'bë di'dzë më lúhi', si rac shtu'u Pedro lë'ë më.

Iurní guni'i Pedro:

—Lé'ël nanël grëtë' cusë. Nanël de quë rac shtua'a lé'ël.

Iurní repi më:

—Iurne' gupë ra lli'li shtëna, ra mënë nare'dë naldë na. ¹⁸ Guldía rnia'a lul, iurë gúquël sultërë, rácul shábël lo quë narni'i Idu'ul nu rial catë rac shtú'ul perë iurë lé'ël gú'shël, stubi mënë guëna'zi guiá'al parë sël, nu stúbi' gunë compa'ni lé'ël parë gácul shábël, nu guá'ai' lé'ël catë adë nédi'il tsal.

¹⁹ Zni guni'i më parë guëdë'ë hia'a cuendë lla mudë gati Pedro purquë por galguti shtë Pedro, gúni' guëluá'ai' llëru'bë na pudërë shtë Dios. Despuësë repi më:

—Guagla'guë bëzu'bë diaguë enseñansë shtëna.

Lë'ë poshtë namás guc shtu'u Jesús

²⁰ Iurní guná Pedro nezë téchi'; ze'dë naldë lë'ë poshtë naguc shtu'u Jesús, mizmë poshtë el quë nagu-daunú më nu nazubë cula'ni më lu shtse shtë Pascu, mizmë el quë naguni'i lu më: "Dadë, ¿chull gunë in-triegu lé'ël?" ²¹ Iurë lë'ë Pedro guná lu poshtë ni, guna'bë di'dzë Pedro lu Jesús:

—Dadë, ¿pë gac poshtë rë'?

²² Jesús bëquebi:

—Si rac shtua'a guëbánil ndë'ë hashtë iurë guëabría stubi, adë rúnëdi'i tucarë gac bé'al. Lé'ël guagla'guë bëzu'bë diaguë enseñansë shtëna.

²³ Iurní bërë'tsë di'dzë rë' ladi los de más bëchi sa' ra poshtë de quë adë gátidi'i poshtë ni, perë adë guní'idi'i Jesús de quë adë gátidi'i poshtë ni, sino quë guni'i më: "Si talë na rac shtua'a de quë guëbáni' hashtë guëabría stubi, adë rúnëdi'i tucarë gac bé'al".

²⁴ Ndë lo mizmë poshtë naquëhunë testificar grë ra cusë rë', nu më el quë nabëquë'ë la'ni librë rë'. Rdë'ë hia'a cuendë de quë verdá ruadí'dzi'. Grë ra poshtë rdë'ë rai' cuendë de quë verdá na grë ra di'dzë rë'.

²⁵ Nanú másru'u lo quë nabë'në Jesús. Si talë ni-aquë'ë por tubin, lluá'ahia de quë ni parë guëdubi guë'dchiliu adë niáldëdi'i nabé librë lo quë naniact-sa'u. Amén.

Hechos

Jesús guni'i guëdchini Espíritu Santo

1 La'ni primère librë nabëquëa'a lul, Teófilo, bëquëa'a lo quë nabë'në Jesús nu lo quë nabëlu-a'a më dizdë nabëdchini më gué'dchiliu hashtë iurë be'pi më gube'e. ² Antsë güe'pi më gube'e gulezë më poshtë shtë më. Espíritu Santo bë'në compa'ni lë'ë Jesús parë guni'i më lu ra poshtë guadë dchi'ni nabëa'nënú rai'. ³ Tsana gudëdë guti Jesús, lo mizmë lë'ë më bëlua'alú më lu ra poshtë tal zíquësë nabani më. Nu durantë cuarenta dzë guagla'guë bëlua'alú më lu rai'. Zihani cusë bë'në më lu rai'. Biadi'dzënú më lë'ë rai' lla mudë tsuté mënë nezë lu gube'e catë rñibë'a Dios të gac salvar rall.

⁴ Iurë nianá zuga'anú Jesús lë'ë ra poshtë, guni'i më lu rai' adë guërú'udi'i rai' ciudá Jerusalén. Repi më:

—Gulë cuezë ndë'ë hashtë guëdchini Espíritu Santo ziquë guni'i Shtada lu të, purquë guni'i Shtada nu na gunia'a lu të, guëshe'ldë më Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të. ⁵ Verdá Juan Bautista bëchu'bë nísí ra mënë con nisë perë la'ni sëbëldá dzë lë'ë më guëzuné më ldu'u të con pudërë shtë Espíritu Santo. Guëdchini më parë cuezënúhi' lë'ë të.

Jesús be'pi parë gube'e

⁶ Iurë zunú Jesús ra poshtë, guna'bë di'dzë rai' lu më: —Dadë, çpë hia bëga'a iurë parë guëcubi naciuni Is-rael ziquë nahin antsë?

⁷ Perë Jesús repi lu rai':

—Adë rúnëdi'i tucarë gac bë'a të gac gaquin. Adë rúnëdi'i tucarë gac bë'a të pë dzë Shtada gunë ra cusë rë' purquë niétiquë lë'ë më napë më cuendë pë tiempë guëcubin. ⁸ Perë iurë guëdchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të, lë'i' guënë'ei' pudërë parë gac të firmë; tsagni'inú të ra mënë grë ra cusë naguná të bëna. Guëni'i të lu ra më Jerusalén nu guzia'a të regiuni shtë Judea nu regiuni shtë Samaria hashtë lúltimë guë'dchi catë rialú gué'dchiliu.

⁹ Iurë gualú biadi'dzënú Jesús ra poshtë, mientras rbi'a rai' lu më, be'pi më gube'e. Gunitilú më la'ni shc-ahi. Dizdë iurní adë gunádi'i rai' lu Jesús. ¹⁰ Nianá rbi'a ra poshtë nezë lu gube'e, be'pi Jesús. De repëntë guná rai' chupë ianglë zuga'a cula'ni rai'; nacu ianglë lari naquichi. ¹¹ Repi ianglë lu rai':

—Lë'ë të më Galilea, çpëzielú rbi'a të lu gube'e? purquë Jesús naguná të be'pi lu gube'e, lo mizmë lë'ë më guëabrí stubi vultë tal zíquësë guná të be'pi më. Zni guëabrí më stubi.

Matías bëu' lugar shtë Judas

¹² Iurní bietë rai' lu dani nalë Olivos. Bëabrí rai' parë Jerusalén. Rëa'në Jerusalén guëlla' parë dani Olivos tubi distanci de tubi kilómetro. ¹³ Iurë bédchini rai' Jerusalén, bëá rai' hiu'u catë quërelde rai'. Be'pi rai' hashtë guia'a segundë pisë catë na tubi cuartë ru'bë. Grë ra nabëagrí lë rai': Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo luga'në Alfeo. Nu zuga'a Simón nanapë llëru'bë ánimo parë lëy shtë Moisés. Tambiën zuga'a Judas shini Jacobo. ¹⁴ Grë ra më rë' bédëá rai' tubsë parë ruadi'dzënú rai' Dios. Nu ra bëchi Jesús nu María, shni'a më, bédëá rai' con sëbëldá ra na'a; bédëá rai' nga'li.

¹⁵ Dzë ni Pedro guasuldí guëlláu ladi grë nazubëga'a ndë. Na rall ziquë tubi gahiu'a galdë mënë nagualdí ldu'i diza'quë shtë Jesús. Guni'i Pedro lu rai':

¹⁶ —Rnia'a lu të iurne' cumë ziquë bëcha, napë quë guc cumplir nabëquë'ë David. Espíritu Santo bë'në compa'ni lë'ë David tsana bëquë'ëi' la'ni Sagradas Escrituras ra cusë nabë'në Judas purquë Judas guanull ra mënë parë guna'zi rall Jesús. ¹⁷ Guc Judas tubi sa' na'a iurë guzënú na'a lë'ë Jesús. Jesús gudili lë'ëll nu gúquëll tubi shini gusë'dë më parë bé'nëll dchi'ni con lë'ë na'a, ¹⁸ perë bé'nëll duldë. Con dumí nabëtuu' Judas lë'ë Jesús, guasi'i ra mënë tubi ldë guiu'u lachi. Lo mizmë lugar ni gulaguë Judas rguëc Judas. Nu gutsë lá'nill; bëru'u grë llëguëzí'all. ¹⁹ Ra më Jerusalén bini rall pë guc con Judas nu gululë rall lachi ni Acéldama según dizé shtëné rall. Rni'i rall, Lachi Catë Bëllë'ë Rënë.

²⁰ Guni'i zac Pedro:

—Guc cumplir narni'i la'ni librë Salmos. Rni'i librë ni zndë'ë:

Guëa'nëgá lídchill,
nu adë guëdzélëdi'i chu guëquërelde lídchill.
Guëzelë stubi naguëu' shlugárëll, tubi nagunë dichi'ni.

²¹ Ze'dë naldë ra nguii naquëhunë compa'ni lë'ë na'a lu guëdubi tiempë naguzënú na'a Dadë Jesús. ²² Ze'dë naldë rall dizdë nabëchu'bë nisë Juan lë'ë Jesús nu hashtë tsana lë'ë më be'pi gube'e. Rqui'ni guëdili hia'a stubi nguii; guëu' nguii ni shlugar Judas. Rqui'ni tubi naná testigu de quë guashtë Jesús ladi ra tégulë.

²³ Iurní gudili rai' chupë nguii naze'dë naldë lë'ë rai' dizdë naguzënú rai' Jesús. Túbill lë José nu lëll

Barsabás. Nu napë stubi lëll Justo; tsunë lëll. Stúbill lë Matías. ²⁴ Iurní grë rai' biadi'dzënú rai' Dios:

—Dadë, lë'ël nanëll lla na la'ni ldu'u grë nguiu; por voluntá shtënëll bëlua'a guadë de chupë nguiu rë' gáquëll poshtë; gúnëll shchí'nil con lë'ë na'a ²⁵ purquë Judas bëniti. Bësëa'nëgall shchí'nil. Por duldë nabë'nëll, zëagzëll lugar shtënë cashtigu. Gabildi bë'në tucàrëll.

²⁶ Iurní gudchitë rai' guë'ë dado nia'a chu guëru'unú poshtë. Bë'në tucarë Matías. Iurní lueguë bëu'll ladi ra poshtë parë bëzá rai' ch'i'bë chupë.

Tsana bédchini Espíritu Santo

2 Tsana bédchini laní Pentecostés, grë ra poshtë nu ra narialdí ldu'i diza'quë, bédëá rall tubsë lugar.

² De repëntë bini rai' tubi ruidë nabëru'u nezë lu gube'e ziquë ridë tubi mbë dushë. Gubë guëdubi la'ni hiu'u catë zubë rai'. ³ Iurní bédchini llni guëc rai'. Cadë túbi' rlua'ain ziquë tubi be'lë cadë lë'ë ra nazubë la'ni hiu'u. ⁴ Grë rai' bë'në recibir Espíritu Santo la'ni ldu'u rai' parë cuezënú më lë'ë rai'. Espíritu Santo bëzunë ldu'u rai' nu bédë'ëi' pudërë të guadi'dzë rai' stubi dizë nadë ráquëdi'i rai'.

⁵ Dzë ni guquërdë zihani israelitë ciudá Jerusalén. Bédchini rall de grë naciuni shtë gué'dchiliu. Rialdí ldu'u rall shti'dzë Dios nu runë rall cumplir creenci shtë mëne israelitë. ⁶ Iurë bini rall ruidë nagu' nga'li, bédëá rall nu adë bédzëlëdi'i rall pë nihunë rall purquë cadë lë'ë rall bini rall dizë shtënë rall. ⁷ Nalë bédzëguë' ldu'u rall. Guasé ldu'u rall; guni'i lu sa' rall:

—¿Pë lë'ëdi'i më Galilea grë ra ndë'ë naquëadi'dzë?

⁸ ¿Lallë bë'në rall rac rall ruadi'dzë rall dizë shtë hia'a?

⁹ purquë ndë'ë zë'pa'a zihani guë'dchi nu naciuni.

Ndë'ë ze'dë mëne shtënë Partia. Ze'dë mëne shtënë Media. Ze'dë mëne shtënë Elam. Ze'dë mëne shtënë Mesopotamia. Ze'dë mëne shtënë Judea. Ze'dë mëne shtënë Capadocia. Ze'dë mëne shtënë Ponto. Ze'dë mëne shtënë Asia. ¹⁰ Nu ze'dë mëne shtënë Frigia.

Ze'dë ra mëne shtënë Panfilia nu Egipto. Ze'dë ra mëne lugar shtënë Africa narëa'në más zitu quë Cirene. Nu entrë lë'ë hia'a nanú ra israelitë nanapë derechë ziquë mëne rumanë; quërdë rall ndë'ë. Stubi shcua'a mëne gualdí ldu'u rall creenci shtënë ra israelitë. ¹¹ Tambiën nanú ra mëne naze'dë tubi dani nalë Creta nazubë la'ni nisëdu'u. Nu ze'dë ra mëne Arabia, perë grë hia'a rini hia'a quëadi'dzë ra mëne Galilea con dizë shtëna'a. Quëadi'dzë rall milagrë nu cusë za'quë nabë'në Dios parë ra mëne.

¹² Grëtë' mëne Jerusalén rdzëguë' ldu'u rall; adë bédzëlëdi'i rall pë gunë rall. Rni'i lu sa' rall:

—¿Pë runë cuntienë ra cusë rë'?

¹³ Perë stubi tantë rall bë'në rall burnë; guni'i rall:

—Rzue'dchi ra tuntë rë'.

Lo quë naguni'i Pedro lu ra mëne

¹⁴ Iurní guasuldí Pedro con guëzá ch'i'bë tubi poshtë. Guni'i Pedro lu mëne; fuertë guni'i':

—Lë'ë të më Judea nu grë ra mëne naquërdë Jerusalén, gulë bëquë diaguë lo quë narnia'a lu të iurne' parë gac bë'a të. ¹⁵ Ni tubi na'a adë rzue'dchidi'i na'a cumë ziquë runë të shgabë të. Nanë të ni tubi chu rzue'dchidi'i rquë guë'ë rsili. ¹⁶ Más ndë'ë ra cusë nanguná të iurne', bëquë'ë Joel tiempë guahietë; bëquë'ëi' shcuendë lo quë naguër gac. Joel guni'i shti'dzë Dios zdë'ë:

¹⁷ Lúltimë dzë guëshe'lda Espíritu Santo parë cuezënúhi' grë mëne narëta' lu gué'dchiliu.

Llga'në ra mëne nu shtsa'pë rall guadi'dzë rall shti'dza.

Lë'ë rall guená rall cusë naguër gac nu nagudëdë guc.

Nu mëgulë guená rall cusë naguëni'i shca'ldë rall.

¹⁸ Dzë ni guëshe'lda Espíritu Santo parë cuezënúhi' nguiu nu ra na'a narzu'bë diaguë shti'dza.

Guadi'dzë rall zihani cusë cumë ziquë guni'i ra shmuza guahietë.

¹⁹ Guia'a lu gube'e guëluá'ahia cusë natsasé ldu'u mëne, nu guetë lu gué'dchiliu guëshe'lda ra sëñi nadzë'bë cumë ziquë rënë, be'lë nu tsasë ra shcahi cumë ziquë gushë.

²⁰ Guë'au lu ngubidzë guëcahi.

Nu mbehu guëac ziquë na rënë, antsë guëdchini më.

Dzë ni guëdchini më con llëru'bë pudërë nu llni shtënë më.

²¹ Nu grë ra mëne narna'bë lu më, gac salvar rall.

²² 'Lë'ë të më israelitë, gulë bëquë diaguë iurne' lo quë narnia'a lu të. Dios bë'në zihani milagrë lu gué'dchiliu. Bë'në më cusë ru'bë por Jesús, më Nazaret, parë guená të nu parë guëdë'ë të cuendë de quë Jesús na el quë nabëshe'ldë Dios. Hia lë'ë të nanë të ndë'ë.

²³ Perë gulë guná, tsana guc intriegu Jesús guia'a të, bia'a të lë'ë më prësi. Bë'në të intriegu lë'ë më lu ra nguiu mal parë gudini rall lë'ë më. Bëquë'ë rall lë'ë më lu cruz perë dizdë antsë, ni na voluntá shtë Dios purquë hia zni ze'dë më gati më lu gué'dchiliu. ²⁴ Perë tsana guti Jesús, bëldishtë Dios lë'ë më ladi ra tëgulë. Adë bë'në galguti gan nasëa'në lë'ë më purquë napë më pudërë parë guashtë më ladi ra tëgulë. ²⁵ Guahietë bëquë'ë rëy David shcuendë Jesús zdë'ë:

Siempre rnahia lu Dadë. Cabezënuhia lë'ë më, nu lë'ë më cabezë ladë ldi shtëna.

Con lë'ë më adë chu guësëni'bid'i na.

²⁶ Por ni nanú nilli ldua'a nu biadi'dza ra diza'quë nabësëquitë ldu'u ra mëne.

Rialdí ldua'a si talë gatia, guëzi'i ldua'a.

Adë bë gáquëdi'i shcuërpa,

²⁷ purquë lë'ël adë guësëa'nëdi'il shcuërpa ladi ra tëgulë.

Nu adë guësá'nëdi'il gau guiu'u shcuërpa purquë nahia shínil narac shtú'ul.

²⁸ Bëlua'a na nezë za'quë catë nezë napa vidë sin fin. Nalë rquitë ldua'a iurë guëquërdënúa lë'ël.

²⁹ 'Rnia'a lu të Dadë, cusë clarë nahin. Shtadë guëlu hia'a David, gúti' nu bëgá'chi'. Pues catë naga'a ba'a shtéhi' grë hia'a nanë hia'a catë naga'a ba'a. ³⁰ Perë

guc David muzë shtë Dios nu biadí'dzi' shti'dzë më. Bëquë'ë David lo quë naguc con Jesús. Dios guni'i lu David; bë'në më prometer nu bë'në më jurar de quë tubi shini David gac Rëy. Guërlù shini David, Cristo nu guëribé'ai' cumë ziquë gunibë'a David. ³¹ David cumë ziquë gunáhi' lo quë nagac cumplir dizdë antsë, biadí'dzi' shcuendë lla tsashtë Jesús ladi ra tëgulë. Nu guni'i David adë guësëa'nëgá Dios lë'ë Jesús ladi ra tëgulë, nilë shcuerpë më adë guëá'nëdi'i la'ni ba'a parë adë gáudi'i guiu'u lë'ë më. ³² Dios bëldishtë lë'ë Jesús ladi ra tëgulë, el mizmë Jesús nagudini të. Na na'a testigu de quë guti Jesús nu nabani më iurne'. ³³ Por voluntá shtë Dios guzubë më ladë ldi shtë më, nu bëdë'ë Dios Espíritu Santo parë Jesús ziquë bë'në më prometer antsë. Bëdë'ë Dios pudërë lë'ë Jesús parë guëshe'ldë më Espíritu Santo gué'dchiliu parë cuzënúhi' grë ra nariadí ldu'u diza'quë shtë'në Jesús. Nu grë ra cusë rë' narini të nu narná të, ze'din de lë'ë Jesús. ³⁴ Zni nahin purquë lédëdi'i David be'pi gube'e sino mizmë David guni'i zdë'ë:

Lë'ë Dadë guni'i lu Shlama:

"Guzubë ndë'ë ladë ldi shtëna

³⁵ hashtë iurë guna gan lu grë enemigu shtë'në nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzël".

³⁶ Guëdubi naciuni Israel napë quë gac bë'a rall nahin verdá. Jesús nabë'në të crucificar, na më Cristo el quë nabëshe'ldë Dios parë guëribé'ai' lë'ë hia'a.

³⁷ Iurë bini ra mënë ra cusë naguni'i Pedro, nalë bëdzëbë rall nu guna'bë di'dzë rall lu Pedro nu lu ra poshtë nacabezë nga'li. Guni'i rall:

—Gulë guni'i Dadë, ¿pë guëdë'në na'a?

³⁸ Iurní Pedro repi lu rall:

—Gulë bësa'në duldë shtë'në të. Gulë bëabrí ldu'u të con Dios nu gulë guni'i con guëdubinú ldu'u të Jesús na Cristo. Gulë tsa të, chubë nisë të. Iurní gunë më perdunë duldë shtë të nu guëne'e më Espíritu Santo të cuzënúhi' lë'ë të. ³⁹ Quëhunë Dios prometer grë cusë rë' parë lë'ë të nu parë ra shini të nu parë ra naquërelde zitu stubi naciuni. Dios guëshe'ldë Espíritu Santo parë grë mënë nacagna'bë më. Na më Dios narnibë'a lë'ë hia'a.

⁴⁰ Con ra di'dzë rë' nu zihani más, Pedro guagla'guë biadí'dzënúhi' mënë. Guni'i':

—Lueguë lueguë gulë gunë salvar lë'ë të ladi mënë mal naná guëdchi ldu'i.

⁴¹ Grë ra nagueasé shti'dzë Pedro, bëriubë nisë rall. Ra nagualdí ldu'u diza'quë, na rai' ziquë tsunë mili mënë. Bëdëá rall con ra nariadí ldu'i shti'dzë Dios. ⁴² Grë ra nagueanaldë ra tëchi ra poshtë, guc rall firmë. Bëzu'bë diaguë rall grë ra cusë nabëlua'a ra poshtë. Nu gubani rall cumë ziquë tubi famili. Guc ldu'u sa' rall. Rna'bë rall lu Dios. Bëdëá rall parë bëllullë guetështildi ziquë bëlua'a Jesús lë'ë rall antsë. Dzë ni bëagná ldu'u rall la Santa Cena naguc tsana guzé nabani Jesús lu gué'dchiliu.

Manërë nagubani ra shmënë Jesús

⁴³ Grë mënë nalë bëdzëguë'ë ldu'u rall por tantë mi-lagrë nu cusë ru'bë nabë'në ra poshtë. ⁴⁴ Grë ra mënë nariadí ldu'i diza'quë tubsë llgabë nua'a rall. Gudi'dzë rall nanapë rall. ⁴⁵ Bëtuu' rall nanapë rall ziquë shguiu'u rall. Iurní gudi'dzë rall centavë cua'a sa' rall nabënapëdi'i. ⁴⁶ Dzë con dzë ria rall iádu'u ru'bë nu ria rai' lidchi mënë. Ria rai' parë rëagná ldu'u rai' la Santa Cena. Grë rai' tubsë rau rai'. Rquitë ldu'u rai' nu guc ldu'u sa' rai'. ⁴⁷ Rna'bë rai' lu Dios nu ru'ldë rua' rai'. Guni'i rai':

—Llëru'bë na pudërë shtë Dios.

Los de más mënë guë'dchi bë'në rall rëspëti shmënë Jesús. Dzë con dzë guna'bë Dios mënë parë gac salvar mënë të guëdëá rall con shmënë më.

Bëac tubi kujë

3 Tubi dzë Pedro nu Juan zia'a rai' iádu'u ru'bë rquë tsunë guadze'. Iurní na iurë rna'bë mënë lu Dios. ² Ndë zubë tubi nguii rua' iádu'u; nall kujë dizdë nagulëll. Ráquëdi'i rzëll; por ni glli glli rianú ra mënë kujë rua' iádu'u. Rzu'bë rall kujë ni rua' puertë nalë Hermosa parë rná'bëll gu'në lu ra mënë nazia'a iádu'u. ³ Iurë guná kujë lu Pedro nu Juan, zia'a rai' parë tsutë rai' la'ni iádu'u; guna'bë guni'i kujë lu rai' parë guëdë'ë rai' tubi gu'në. ⁴ Iurní Pedro nu Juan gubi'a rai' lu kujë; repi Pedro lu kujë:

—Guná lu na'a.

⁵ Lë'ë kujë gubi'a lu rai'. Llua'a kujë pë nadë'ë rai' ni-aca'a kujë. ⁶ Perë Pedro guchi lull:

—Adë napa dumí nu adë napa orë parë guënehia cá'al, perë lo quë nanapa guna con lë'ël. Ziquë muzë nanahia shtë'në Jesucristo më Nazaret, rnia'a lul iurne'. Por lë shtë më guasuldí nga'li nu guzé.

⁷ Pedro guna'zi guia'a kujë ladë ldi parë guasuldí kujë. Lueguë lueguë guasuldill. Bëac guëa'll. ⁸ Iurní lë'ë kujë bëchësëll; guzublú rzëll. Guatënú kujë Pedro nu Juan la'ni iádu'u. Rzëll nu rchësëll. Guni'ill llëru'bë na pudërë shtë Dios.

⁹ Grë ra mënë nazuga'a la'ni iádu'u, guná rall lë'ë kujë rzë nu bini rall nacagni'i kujë lu Dios. ¹⁰ Nalë bëdzëguë'ë ldu'u rall nu rdzëbë rall iurë guná rall lu kujë. Hia nané rall nguii ni na lo mizmë nguii narzubë rua' iádu'u nalë Hermosa. Glli gllitë' guná'bëll gu'në.

Libanë shtë Pedro lugar catë lë Portali shtë Salomón

¹¹ Cujë nabëac hiadë bësa'nëdi'ill Pedro nu Juan. Zuga'a rai' rualdëa' catë lë Portali shtë Salomón. Nalë guabi'guë guëllu'në mënë zihani lu Pedro nu Juan. Bëdzëguë'ë ldu'u rall. Guná rall lë'ë kujë zuldí. ¹² Iurë guná Pedro ra mënë zihani, guni'i' lu rall:

—Lë'ë të më israelitë, adë rdzëguë'ëdi'i ldu'u të.

¿Pëzielú rbi'a të lu na'a zni'i? purquë lëdë lë'ëdi'i na'a bëdë'nëac na'a nguii rë' parë rzëll. Adë gúquëdi'in con pudërë shtë na'a; adë gúquëdi'in por devociuni nanapë na'a con Dios sino quë bënëac Jesús nguii rë'.

¹³ El mizmë Dios shtënë ra shtadë guëlú hia'a Abraham, Isaac, nu Jacob, nalé bënë më honrar shini më Jesús. Perë lë'ë të grë të bënë të intriegu Jesús lu ra gubernë parë gati më. Nu iurë Pilato guc ldu'ull ni-adé'ëll libertá lë'ë Jesús, lë'ë të adë gunédi'i të.

¹⁴ Mejurë guna'bë të libertá shtë tubi nguii nagudini mënë. Adë gunédi'i të niadë'ë Pilato libertá lë'ë Jesús, el quë naná limpi lu Dios, el quë naná justë delantë lu më. Santo náhi'. ¹⁵ Zni gudini të Jesús el quë narne'e vidë parë lë'ë mieti. Perë beldishtë Dios lë'ë Jesús ladi ra tégulë. Na na'a testigu purquë bëabrí guná na'a lu më stubi vueltë. ¹⁶ Jesús bënëac lë'ë kujë rë' purquë gualdí ldu'u na'a shti'dzë më. Ziquë muzë nanahia shtë Jesús, gunia'a lu kujë: "Guasuldí nu guzë". Bëaquëll lueguë ziquë rna të lull iurne', nu nané të lë'ëll bëaquëll.

¹⁷ Lë'ë të Dadë, nanéa tsana gunibë'a jëfë shtë të quini të Jesús, gudini të lë'ë më, perë adë guc bé'adi'i të chu gudini të. Nilë ra jëfë shtë të guc bé'adi'i rall chu na më. ¹⁸ Zni guc cumplir voluntá shtë Dios purquë bëquë'ë ra profetë shti'dzë më antsë quë Cristo gati më lu cruz. ¹⁹ Por ni iurne' gulë gunë nadzë'ë mudë nanabani të. Gulë bédchigrë ldu'u të con Dios parë gunë më perdunë duldë shtënë të. Si talë gunë të zni, Dios guëzunë më la'ni ldu'u të nu gunë l dai' më guëdubi vidë shtë të. ²⁰ Nu guëshe'ldë më Jesucristo stubi vueltë gué'dchiliu. Ni na guni'i Dios antsë. ²¹ Perë iurne' Jesucristo cabezë gube'e hashtë iurë lë'ë Dios guëzú shnezë grëtë' ra cusë nabëquë'ë ra profetë santu, ra nabiadi'dzë shti'dzë më guahietë. ²² Zni guni'i Moisés lu ra shtadë guëlú hia'a: "Dios Padre guëshé'ldi' tubi naguëni'i shti'dzë më, tubi nagalë ladi bëchi të ziquë bëshhe'ldë më na. Gulë bëquë diaguë grë lo quë naguëni'i më lu të ²³ purquë grë ra nadë guëzu'bë diáguëdi'i shti'dzë më, guëdchisú më derechë nanapë rall ziquë mënë israelitë nu gac condenar rall."

²⁴ Zni guni'i ra profetë dizdë Samuel hashtë ra profetë nabitë despuësë. Grë rai' guni'i rai' naquëac iurne'. ²⁵ Lë'ë të bëa'nënë të ra di'dzë naguni'i Dios lu ra profetë. Na ni parë lë'ë të nu parë bien shtënë të. Dios guni'i lu Abraham; bënë më prometer ra cusë naquëac cumplir iurne'. Guni'i më lu Abraham: "Por ra shínil gunë ldahia grë ra mënë nanaré lu gué'dchiliu".

²⁶ Iurë beldishtë Dios lë'ë shini më Jesús ladi ra tégulë, bidë më primërë lu të. Bédchini më lu të parë gunë l dai' më lë'ë të. Gunë më compa'ni lë'ë të parë guës'a'në të duldë shtë të, të gac salvar të.

Zu Pedro nu Juan lu gubernë

4 Nianá cagni'i Pedro nu Juan lu ra mënë, bédchini ra bëshuzi. Bédchini tubi jëfë narapë iádu'u ru'bë. Nu ra saduceos bédchini. ² Nalé nalaa'dchi rall purquë Pedro nu Juan caglua'a rai' ra mënë nu guni'i rai' guashtë Jesús ladi ra tégulë. Guni'i rai' por pudërë shtë Jesús, tsashtë grë tégulë catë bëga'chi rai'. ³ Guna'zi gubernë lë'ë Pedro nu Juan nu bëtia'a rall lë'ë rai' lachigui'bë purquë hia guadze' parë gac rëglë

shcuendë rai'. ⁴ Perë mënë zihani nabini diza'quë shtë Jesús, gualdí ldu'u rall shti'dzë më, na'a la nguii. Nu ra nagualdí ldu'i shti'dzë më, guc rall ga'i mili, niétiquë nguii bëgabë.

⁵ Iurë brëgue'lë stubi dzë, bédëa ra gubernë nu ra mëgulë nu ra mësë narlua'a lëy. Grë rall bédëa rall Jerusalén. ⁶ Zuga'a Anás naná jëfë shtë ra bëshuzi. Zuga'a Caifás. Zuga'a Juan, shmënë bëshuzi. Zuga'a Alejandro nu grë shfamili shtë bëshuzi narnibë'a los de más bëshuzi. Zuga'a rall lugar ni. ⁷ Iurní gulú rall Pedro nu Juan lachigui'bë parë bëzú rall lë'ë Pedro nu Juan delantë lu ra mënë. Guna'bë di'dzë rall lu Pedro nu Juan:

—¿Chu rnibë'a lë'ë të? ¿Chu bënë punërë lë'ë të; bënëac të kujë rë'?

⁸ Iurní con pudërë nabëdë'ë Espíritu Santo la'ni ldu'u Pedro, guni'i' di'dzë rë':

—Lë'ë të jëfë shtë guë'dchi rë' nu mëgulë shtë naciuni Israel, ⁹ hia quë lë'ë të rna'bë di'dzë të lu na'a lla bédë'në na'a parë bëac kujë rë'; ¹⁰ rquebi na'a lu të parë gac bë'a grë ra mënë israelitë. Lë'ë kujë naguc ll'u'u zuga'a ndë'ë delantë lu grë të. Bëaquëll por pudërë shtë Jesucristo, më Nazaret, lo mizmë nagudini të. Bëquë'ë të lë'ë më lu cruz perë beldishtë Dios lë'ë Jesús ladi ra tégulë. ¹¹ Na Jesús ziquë tubi guë'ë principal shtë iádu'u. Guni'i të adë guëllu'idi'in perë iurne' Jesús bëac më ziquë tubi guë'ë namás lasac. Lë'ë të adë guc shtú'udi'i të lë'ë më, ¹² perë ni tubi chu stubi gunë salvar lë'ë hia'a, niétiquë Jesús purquë tubsë nguii bëshhe'ldë Dios lu gué'dchiliu nagunë perdunë duldë shtë hia'a.

¹³ Ra gubernë shtë ra israelitë guná rall adë bédzëbëdi'i Pedro nu Juan; cagni'i rai' lu ra mënë. Guc bë'a rall Pedro nu Juan adë na rai' më nabësë'dë nu adë nádi'i rai' më ru'bë. Guasé ldu'u rall. Guc bë'a rall Pedro nu Juan guzënu rai' Jesús más antsë. ¹⁴ Nu guná ra gubernë lë'ë nguii naguc kujë; lë'ëll zuga'anú Pedro nu Juan. Hiadë pë rni'idi'i rall cuntrë lë'ë rai'.

¹⁵ Iurní gunibë'a rall guëru'u Pedro nu Juan ladi rall parë gac guadi'dzë lul sa' rall lla mudë gunë rall. ¹⁶ Guni'i lu sa' rall:

—¿Pë guëdë'na'a con ra nguii rë'? purquë grë ra naquërelde Jerusalén, nané rall milagrë ru'bë nabë'në Pedro nu Juan. Bënëac rall kujë. Nu lë'ë hia'a adë nu mudë guécá hia'a. ¹⁷ Mejurë parë adë guërë'tsëdi'i di'dzë ladi ra mënë, guëtséba'a lë'ë rall parë adë guadi'dzëdi'i rall lu ra mënë na rall shmënë Jesús.

¹⁸ Iurní guna'bë rall lë'ë Pedro nu Juan. Gunibë'a rall parë adë guadi'dzëdi'i rai', nilë guëluá'adi'i rai' diza'quë shtë Jesús, nu nilë adë guëni'idi'i rai' lë Jesús.

¹⁹ Iurní repi Pedro nu Juan lu ra gubernë:

—Gulë bënë shgabë të chu shtënë di'dzë guëzu'bë diaguë na'a. ¿Pë guëzu'bë diaguë na'a shti'dzë të, u guëzu'bë diaguë na'a shti'dzë Dios? ²⁰ Lë'ë na'a adë nu mudë guëca'chi ldu'u na'a ra cusë naguná na'a nu ra cusë naná bini na'a. Napë quë guëdia'a di'dzë na'a lu ra mënë.

²¹ Iurní ra gobiernë bëtsëbë rall lë'ë Pedro nu Juan perë lo mizmë tiempë bëlda'a rall lë'ë rai' purquë adë bëdzëlëdi'i rall lla mudë nihunë rall cashtigu lë'ë rai'. Bëlda'a rall lë'ë rai' purquë bëdzëbë rall los de más mënë; grë mënë guni'i bëac cujë con pudërë shtë Jesús. Llëru'bë na pudërë shtë më, guni'i rall. ²² Cujë nabëac por pudërë shtë Jesús, nápëll más de cuarenta izë.

Ra shmënë Jesús guna'bë rall gunë Dios compaño lë'ë rall

²³ Iurní bëru'u Pedro nu Juan; bëagzé rai' catë rë los de más sa' rai'. Biadi'dzë rai' grë lo quë naguni'i principal bëshuzi con ra më gushë lu rai'. ²⁴ Iurë gualú biadi'dzë rai' lla guc con lë'ë rai', grë ra narialdí ldu'i diza'quë shtë Jesús, guna'bë rai' lu Dios. Juntë guni'i rai':

—Dios Padre, lë'ël nal Shtadë na'a. Lë'ël nápëll llëru'bë pudërë. Bëntsá'ul gube'e; bëcueshtël gué'd-chiliu. Bëcueshtël nisëdu'u nu grë ra cusë nananú lu gué'dchiliu. ²⁵ Lë'ël bëshë'ldël Espíritu Santo parë gulezënúhi' lë'ë David, muzë shtënel. Bëluá'al lë'ë David lla guëquë'ëi' ra di'dzë shtënel narni'i zdë'ë: ¿Pëzielú bëdzatsu ra mënë?

¿Pëzielú ra mënë shtë gué'dchiliu runë rall llgabë nanadë rllu'idi'i?

²⁶ Ra rëy shtë gué'dchiliu nu ra gobiernë shtë ra gué'dchi, tubsë bëdzatsu rall cuntrë Dadë.

Bë'në rall cuntrë Cristo, el quë nagudíil parë guëribé'ai'.

²⁷ Verdá nahin Herodes nu Poncio Pilato bëtëá rall ndë'ë cuntrë Jesús, shínil. Limpi náhi'; santu náhi'. Nu ra më rumanë con ra më israelitë, bë'në rall cuntrë shínil nabëshë'ldël parë guëribé'ai' lë'ë na'a. ²⁸ Con ni guc cumplir ra cusë naguní'il antsë. Bë'në rall ni purquë hia zni ze'dë gac. ²⁹ Dadë, iurnë' guná pë runë rall cuntrë lë'ë na'a. Bë'në compaño lë'ë na'a parë adë guëdzëbëdi'i na'a. Guëdia'a di'dzë na'a diza'quë shtënel lu ra mënë. ³⁰ Bëlu'a'a pudërë shtënel. Bë'në compaño lë'ë na'a parë gunëac na'a narac ll'u'u. Guëdë'në na'a ra milagrë narac shtë'ul. Gac rahin por pudërë shtënel Jesús, shínil, më naná limpi la'ni ldu'i'i.

³¹ Iurë gualú biadi'dzënú rai' Dios, lugar catë rë rai' bëllú. Nacubi bëtëchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë rai'. Nu adë bëdzëbëdi'i rai'; guni'i rai' diza'quë shtë Dios lu ra mënë.

Grë cusë na shtë rai'

³² Ra nagualdí ldu'i diza'quë shtë Jesús, guc rall zihani. Tubsë llgabë napë rall. Tubsë na ldu'u rall. Ni tubi adë chu rni'i: "Ndë'ë shtëna" purquë gudi'dzë rall grë nanapë rall cua'a nadë pë nápëdi'i según nicidá shtënel cadë lë'ë rall. ³³ Ra poshtë guagla'guë guni'i rai' lu mënë con llëru'bë pudërë de quë Dadë Jesús gubani purquë bëldishtë Dios lë'i' ladi ra tégulë. Nalé bë'në ldi' Dios guëc rai', nu ra mënë bë'në rëspëti lë'ë rai'.

³⁴ Ladi ra mënë nagualdí ldu'i diza'quë, ni tubi rall adë

pë bëquí'nidi'i purquë ra mënë nanapë ra guiu'u lachi nu ra nanapë lídchi', bëtuu' rai' guiu'u parë be'dë guënú rall dumí. ³⁵ Dumí ni bë'në rai' intriegu lu poshtë. Hia ra poshtë gudi'dzë rai' dumí parë narqui'ni según nicidá nanapë mënë. ³⁶ Tiempë ni gu' tubi nguiu lëll José. Gúlëll tubi dani nalë Chipre nazubë la'ni nisëdu'u. Nall levita. Ra poshtë gululë lë'ëll Bernabë narni'i, el quë narunë consolar. ³⁷ Bernabë bëtuu' tubi ldë guiu'u nanápëll. Dumí nabëtuu'll guiu'u guagsá'nëll lu ra poshtë.

Bishi nabë'në Ananías nu Safira

5 Dzë ni gu' tubi nguiu lëll Ananías. Tsé'lëll lë Safira. Bëtuu' rall tubi ldë guiu'u. ² Nguiu ni bëa'nënú tubi partë dumí nabëtuu'll guiu'u. Stubi partë ni guagsá'nëll lu ra poshtë. Répill:

—Zeldë guënúa dumí nabëtuu'a shguiu'ua.

Perë tsé'lëll bien nanëll de quë bëa'nënú rall tubi partë dumí. ³ Iurní Pedro guchi lu Ananías:

—Ananías, ¿pëzielú bësá'nëll guaté mëdzabë la'ni ldu'ul parë bëntsá'ul bishi lu Espíritu Santo? Bëa'në guënu' tubi partë dumí nagudilli mënë. ⁴ ¿Pëllë lëdë shtëdi'il guiu'u ni? Iurë bëtuu'l, shtënel grë dumí. ¿Pëzielú bë'nëll ni? purquë lu Dios bëntsá'ul bishi, lëdë niétiquëdi'i lu na'a.

⁵ Iurë Ananías bini ra di'dzë naguni'i Pedro, guláguëll nu gútil. Grë ra nabini naguc Ananías, nalé bëdzëbë rall. ⁶ Iurní bëtëchini bëldá nguiu catë gulaguë Ananías. Bëtu'bi rall cuerpë tubi lari naquichi. Lueguë bia'a rall tégulë parë guaca'chi rall tégulë.

⁷ Hia guc tsunë iurë guti Ananías; iurní bëtëchini tsé'lëll Safira parë gá'adi'i guc bé'all pë guc con Ananías. ⁸ Pedro guna'bë di'dzë lu Safira:

—Bëquebi lua. ¿Pë verdá nahin bëtuu' të guiu'u präci shtë grë dumí nabe'dë guësa'në Ananías lu na'a?

Safira guchi lu Pedro:

—Aha'. Dani bëtuu' na'a guiu'u.

⁹ Iurní Pedro guni'i lull:

—¿Pëzielú gu' të de acuerdë? Bëntsa'u të bishi parë bësiguë të Espíritu Santo nia'a guldí më runë më cash-tigu. Perë fuërë ze'dë ra nguiu nabia'a tsé'lëll parë guaca'chi rall tsé'lëll. Iurnë' gua'a rall lë'ël parë tsaca'chi rall lë'ël.

¹⁰ Lueguë iurní gulaguë Safira lu Pedro. Gútil. Iurní guaté ra nguiu catë zu Pedro; guná rall lu na'a; hia guti na'a. Gulú rall na'a la'ni hiu'u parë guaca'chi rall lë'ë na'a cu' tse'lë na'a. ¹¹ Grë ra mënë narialdí ldu'i diza'quë shtë Jesús nu grë ra nabini ra cusë rë' naguc con Ananías nu Safira, nalé bëdzëbë rall.

Zihani milagrë bë'në ra poshtë

¹² Zihani milagrë nu cusë ru'bë bë'në ra poshtë lu ra mënë. Grë ra narialdí ldu'i diza'quë, rdëá rall rualdëa' catë lë Portali shtë Salomón. ¹³ Perë zihani mënë adë bëdë'ëdi'i valurë të guëdëá rall ladi shmënë Jesús, parë adë pë rni'idi'i rall cuntrë ra mënë ni purquë casi grë mënë shtë ciudá Jerusalén, bë'në rall rëspëti

shmënë Jesús. ¹⁴ Dzë con dzë más bëac zihani ra nguii nu zihani ra na'a nagualdí ldu'u shti'dzë më. ¹⁵ Iurní guzublú rall gulú rall narac ll'u'u nezë. Gudishi rall narac ll'u'u lu daa' u lu tubi pedasë lari na'ldë parë iurë tëdë Pedro, guëquë shcaa'l shtë Pedro guëc ra narac ll'u'u. ¹⁶ Tambiën bédchini zihani mënë shtë guë'dchi guëlla' nu mënë shtë Jerusalén; bédchininú rall narac ll'u'u. Bédchininú rall ra nanapë mëdzabë la'ni ldu'i. Bëac grë rall.

Bëzac zi mënë Pedro nu Juan

¹⁷ Dzë ni jëfë shtë ra bëshuzi con shmënë ra partidë saduceo, gupë rall llëru'bë mbidi tantë zihani mënë zianaldë tëchi poshtë. ¹⁸ Guna'zi rall ra poshtë. Bëtia'a rall poshtë lachigui'bë ¹⁹ perë tubi ianglë shtë Dios la'ni gue'lë, guagshá'li' ra puertë shtë lachigui'bë parë bëru'u ra poshtë nu guchi ianglë lu rai':

²⁰ —Gulë bëagzé nu gulë biadi'dzë lu ra mënë la'ni iádu'u ru'bë, lla gunë rall parë gac salvar rall.

²¹ Iurë bini rai' naguni'i ianglë, brëgue'lë tumpranë gua rai' iádu'u ru'bë parë ziagla'guë caglua'a rai' mënë.

Iurní jëfë shtë ra bëshuzi nu ra nazuga'anú rall, bëtëá rall sa' rall miembrë shtë Junta Suprema. Ndë'ë na ra gubernë narunë juzguë, quiere decir, grë ra më gushë shtë naciuni Israel. Iurní gunibë'a rall guëru'u ra poshtë lachigui'bë. ²² Perë iurë bédchini ra suldadë rua' lachigui'bë, adë chu nádi'i la'ni. Guanú rall rsunë lu ra gubernë. ²³ Repi rall lu ra nazuga'a lu juntë:

—Biagná na'a rua' lachigui'bë. Niétiquë na; dchi'chi në'au rua' lachigui'bë. Guná na'a lu ra suldadë naquëhapë rua' lachigui'bë, perë iurë bësha'lë na'a lachigui'bë, ni tubi adë chu nádi'i la'ni.

²⁴ Jëfë narapë iádu'u con ra bëshuzi principal con lë'ë bëshuzi más më ru'bë, bini rall naguchi ra suldadë lu rall; bëdzëguë' ldu'u rall. Guni'i lu sa' rall:

—¿Pë fin gapë ndë'ë iurne'?

²⁵ Lueguë iurní bédchini tubi nguii lu ra jëfë nu gúchill:

—Ra nguii nabëtia'a të lachigui'bë, lë'ë rall zuga'a la'ni iádu'u ru'bë. Caglua'a rall lë'ë ra mënë.

²⁶ Iurní lë'ë jëfë narapë iádu'u con sèbëldá suldadë, guaglli'i rall ra poshtë perë sin quë adë pë bënë'nú rall lë'ë rai' purquë bëdzëbë rall niagáu guë'ë ra mënë lë'ë rall. ²⁷ Iurë be'dë guënú rall ra poshtë, bëzú rall lë'ë rai' lu Junta Suprema. Guni'i jëfë shtë ra bëshuzi:

²⁸ —Hia bédë'në na'a providë lë'ë të de quë adë guadí'dzëdi'i të lë Jesús parë guëlua'a të ra mënë. Nu guná, ¿pë quëhunë të iurne'? Casi grë mënë Jerusalén hia bini rall nacaglua'a të. ¿Pë adë runë të shgabë të? Cagdchi'bë të guëc na'a por nguii naguti lu cruz.

²⁹ Iurní Pedro nu ra poshtë guni'i rai':

—Pimërë napë quë guëzu'bë diaguë na'a shti'dzë Dios, lëdë guëlüdi'i shti'dzë ra nguii guëzu'bë diaguë na'a. ³⁰ Perë Dios shtë shtadë guëlü hia'a, bëldishtë më lë'ë Jesús ladi ra tëgulë, el mizmë Jesús nagudini të, el quë nabëquë'ë të lu cruz. ³¹ Dios bëldishtë lë'i' parë gube'e. Bëcuezë më lë'ë Jesús ladë ldi shtë më.

Dios guni'i Jesucristo na el quë naguëribë'a lë'ë hia'a; náhi' el quë nagunë salvar lë'ë hia'a lu cashtigu shtë më. Bë'në Dios punërë nguii ni të parë gunë nadzë'ë të mudë nanabani të, nu parë gunë më perdunë lë'ë të. ³² De grë cusë rë' na na'a testigu con Espiritu Santo purquë cabezënúhi' lë'ë na'a. Verdá nahin guashtë Jesús ladi ra tëgulë, nu Dios bédë'ë Espiritu Santo parë grë ra nagualdí ldu'i shti'dzë më.

³³ Iurë bini ra nazuga'a lu juntë lo quë naguni'i ra poshtë, nalë bëldë rall nu guc ldu'u rall niaguini rall lë'ë ra poshtë. ³⁴ Perë ladi ra nazubë lu juntë, bëru'u tubi nguii lë Gamaliel. Nall mësë shtë lëy nabëquë'ë Moisés nu nall fariseo. Nalë runë ra mënë rëspëti lë'ëll. Guasuldill nu gunibë'all parë bëru'u ra poshtë stubi ladë. ³⁵ Lueguë guni'ill lu ra sa'll:

—Rnia'a lu të ziquë më ládza'a, gulë gapë cuidadë lo quë nagunënú të ra nguii rë'. ³⁶ Bësëagná ldu'u të hia zia'a timpë ne'; dzë ni gu' tubi nguii nabëru'lé Teudas. Guni'ill lu ra mënë lë'ëll nall tubi nguii ru'bë. Bësiguëll mënë. Ziquë tapë gahiu'a nguii guanaldë rall lë'ë Teudas, perë despuësë gudini ra mënë lë'ëll. Hia grë ra mënë nacanalldë lë'ëll, bëtë'tsë rall. Zni gualú partidë shtë Teudas. ³⁷ Despuësë de ra dzë ni, gu' stubi nguii. Bëru'lëll Judas. Nall më Galilea. Dzë ni guasë cënsë shtë ra mënë. Zihani mënë guanaldë lë'ë Judas, perë gudini rall lë'ëll nu grë ra shmënell bësa'në sa' rall. Bëtë'tsë rall. ³⁸ Por ni rnia'a lu të, gulë bësa'në ra nguii rë'. Zuzia'a rall. Adë rzunáldëdi'i të lë'ë rall purquë si talë cusë rë' nahin cusë shtë nguii, zialuhin. ³⁹ Perë si talë ndë'ë nahin shchi'ni Dios nu rac shtu'u të guënitilú tëhin, ¿lla guëru'u të? Gulë gupë cuidadë, purquë si talë lë'ë rall quëhunë rall shchi'ni Dios nu lë'ë të rzu të lu rall, quëhunë të cuntrë Dios iurní.

⁴⁰ Iurë gualú biadi'dzë Gamaliel lu ra nazú lu juntë, bëa'në rall cunformë. Iurní guna'bë rall lë'ë poshtë. Gunibë'a rall guëdia'a rai' hiaguë, nu guni'i rall fuertë lu rai' de quë adë guadí'dzëdi'i rai' shti'dzë Jesús. Bédë'ë rall libertá lë'ë rai'. ⁴¹ Bëru'u ra poshtë lu juntë. Nalë bëquitë ldu'u rai' purquë ra nazubë lu juntë, guni'i guidzë rall lë'ë Pedro nu Juan purquë na rai' shmënë Jesús. Guc bë'a rai' grë lo quë naguc, bë'në më ordenar nu bëquitë ldu'u rai'. ⁴² Perë adë bësá'nëdi'i rai' guagla'guë biadi'dzë rai' lu ra mënë de quë Jesús na Cristo el quë nabëshe'ldë Dios lu guë'd-chiliu. Glli gllitë' guazé guaglua'a rai' ra mënë la'ni iádu'u ru'bë nu lidchi ra mënë.

Gulë shmënë Jesús gadchi nguii parë gunë rall compañi ra poshtë

6 Tiempë dzë ni zihani mënë gualdí ldu'u rai' diza'quë. Cadë dzë gudi'dzë rall cumidë gau ra nanadë nápëdi'i, perë ra më israelitë naruadi'dzë dizé griego guzublú guni'i rall cuntrë ra më israelitë naruadi'dzë dizé hebreo. Guni'i rall lu ra poshtë, ra viudë naruadi'dzë griego adë cuá'adi'i rall igual ziquë cua'a ra viudë naruadi'dzë hebreo. ² Iurní guëzá chi'bë chupë poshtë bëtëá rai' grë ra mënë narialdí ldu'i diza'quë. Guchi rai' lu rall:

—Adë napë na'a tiempë parë qui'dzë na'a cumidë parë ra narqui'ni cumidë. Más nasac guëdia'a di'dzë na'a diza'quë shtë Jesús lu ra mënë. Zni rac shtu'u më. ³ Por ni rnia'a lu të, Dadë, gulë gudili gadchi nguiu entrë lë'ë të. Gulë gudili ra nguiu naná humildë, ra nanapë llgabë za'quë nu ra nguiu nacabezënú Espíritu Santo la'ni ldu'u rall; qui'dzë rall nagáu ra mënë. ⁴ Lë'ë na'a guëna'bë na'a lu Dios por lë'ë të nu tsagla'guë guëdia'a di'dzë na'a diza'quë shtë Jesús.

⁵ Grë rall gurë rall de acuerdë. Iurní gudili rall gadchi nguiu parë gunë rall dchi'ni. Primërë Esteban, nall tubi nguiu con guëdubinú ldu'ull rialdí ldu'ull Dios. Cabezë Espíritu Santo la'ni ldu'ull. Guagla'guë lë rall: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas nu Nicolás. Nicolás na më guë'dchi Antioquía. Adë nall më israelitë perë más antsë gualdí ldu'i creenci shtë ra më israelitë. ⁶ Luegë be'dë guënú rall ra nguiu rë' lu ra poshtë. Guna'bë rai' lu Dios por lë'ë rall nu bédchi'bë ra poshtë guí'ai' guëc rall parë bënë rall recibir dchi'ni ni.

⁷ Guëdubi guë'dchi shtë Jerusalén bërë'tsë diza'quë shtë Jesús. Nalé guadalë ra narialdí ldu'i diza'quë. Zihani ra bëshuzi israelitë gualdí ldu'u rai' diza'quë.

Guna'zi rall Esteban

⁸ Esteban nall tubi nguiu nanapë pudërë nu favurë shtë Dios. Dios runë compa'ni lë'ëll parë rúnëll milagrë nu cusë ru'bë lu ra mënë. ⁹ Perë beldá ra nguiu gudildi di'dzë con Esteban. Ra nguiu ni ze'dë rall de iádu'u shtë mënë nalë Esclavos Libertados. Ra nguiu ni guc rall muzë naguzac zi, perë despuësë gupë rall libertá. Bédchini sèbeldá nguiu de los de másru'u lugar cumë ziquë Cirene, Alejandría, Cilicia nu regiuni shtë Asia. Grë ra nguiu rë' gudildi di'dzë rall con Esteban, ¹⁰ perë adë bé'nëdi'i shti'dzë rall gan lu Esteban purquë Esteban ruadí'dzi' con llëru'bë pudërë nabëdë'ë Espíritu Santo parë lë'i'. ¹¹ Iurë guná rall adë bé'nëdi'i rall gan parë niuadi'dzënú rall Esteban, gudilli rall beldá nguiu mal parë guëni'i rall bishi cuntrë Esteban. Guni'i rall de quë bini rall cagni'i Esteban ra di'dzë cuntrë lëy shtë Moisés nu cuntrë Dios. ¹² Mudë ni bëtatsu rall ra mënë con ra më gushë nu mësë narlua'a lëy. Guna'zi rall Esteban nu bia'a rall lë'i' lu Junta Suprema. ¹³ Gudili rall stubi shcu'a'a nguiu mal naguëni'i bishi cuntrë Esteban. Guni'i rall:

—Nguiu rë' siempërë rni'll cuntrë iádu'u santu shtë-na'a nu cuntrë lëy nabëquë'ë Moisés. ¹⁴ Nu bini na'a rni'i nguiu rë', quë Jesús më Nazaret, guëcuell iádu'u ru'bë; gúnëll cambi custumbrë nabësëa'në Moisés parë lë'ë hia'a.

¹⁵ Iurní ra gobiernë shtë Junta Suprema nu grë ra nazuga'a lu juntë, guná rall lu Esteban. Guc cambi lúhi'. Guná rall lúhi' cumë ziquë lu tubi ianglë.

Biadi'dzë Esteban lla na shcuëndi' lu Junta Suprema

7 Iurë zuga'a Esteban lu Junta Suprema, jëfë shtë ra bëshuzi guna'bë di'dzë lu Esteban zdë'ë:

—¿Pë gualdí ra nguiu narni'i cuntrë lë'ël?

² Con zihani histori biadi'dzë Esteban lu rall:

—Dadë bëchi, gulë bëquë diaguë lo quë narnia'a lu të. Llëru'bë na Dios shtëna'a. Bëlua'alú më lu shtadë guëlü hia'a Abraham tsana guquërdi' regiuni Mesopotamia. Biadi'dzënú më Abraham antsë tsana guquërdi' Harán. ³ Repi Dios lu Abraham: “Bësa'në ládzël nu grë ra sa'l nu bëagzé zitu tubi lugar naguëluá'ahia lë'ël”. ⁴ Iurní bëru'u Abraham ládzi' nalë Caldea parë guëquërdi' Harán. Despuësë guti shtadë Abraham, iurní Dios bëshe'ldë lë'ë Abraham lugar catë dzu hia'a iurne'. ⁵ Perë Dios adë bédë'ëdi'i ni tubi partë shtë lugar rë' parë nianibë'a Abraham ni siquierë tubi ldë guiu'u mitu'në catë niazubë tubi hiu'u lídchi'. Perë Dios bënë prometer lu Abraham guëdë'ë më lugar ni parë shíni' despuësë tsana gátí', perë dzë ni Abraham gá'adi'i nápi' shíni'. ⁶ Nu guni'i Dios lu Abraham ra shíni' natsadalë, guëquërdë rall ziquë më zitu lugar catë adë na ladzë rall. Por tapë gahiu'a izë gac rall muzë nu guëzac zi rall lu dchi'ni. ⁷ Tambiën guni'i Dios lu Abraham: “Na guna cashtigu ra mënë naguëzac zi ra shínil lu dchi'ni. Despuësë tsana guëru'u rall lugar ni, iurní gunë rall adorar na lugar rë'.” Lugar ni dzu hia'a iurne'. ⁸ Dios bënë prometer lu Abraham de quë grë ra shini Abraham, na rall shmënë Dios. Ziquë tubi lëy parë lë'ë rai', gunibë'a më gac circuncidar shini Abraham, quiere decir, bëchuguë Abraham du'pë gui'di shtënë partë delicadë shtë llguë'në. Dzë Isaac napë tubi llmalë gúlëll, guc circuncidárëll. Isaac bënë lo mizmë tsana gúpëll shínill, Jacob. Nu zni bënë Jacob con ra shíni'. Ra shini Jacob bëac rall chi'bë chupë nanaguc chi'bë chupë grupë shtë naciuni Israel.

⁹ Ra shini Jacob naguc ra shtadë guëlü hia'a, gupë rall mbidi José, bëchi rai'. Bëtuu' rai' lë'ë José. Ra naguzi'i José bia'a lë'ë José parë Egipto, perë Dios bënë compa'ni lë'i'; ¹⁰ adë bësá'nëdi'i më lë'i'. Nu bédë'ë më llëru'bë llgabë parë bëá'nëll bien lu rëy Faraón. Nu Faraón bënë nombrar lë'ë José ziquë gubernadurë shtë Egipto. José guná grë ra dchi'ni naguë ra mënë lidchi Faraón.

¹¹ Gudëdë ra izë; bédchini galzí guëc ra mënë shtë Egipto nu Canaán. Nalé beldia'në rall lu gubini. Ra shfamili Jacob, ra shtadë guëlü hia'a, adë rdzélëdi'i rai' nagáu rai'. ¹² Perë bini Jacob de quë nanú dau Egipto, iurní bëshë'ldi' ra shíni' parë guaca'a rall nagáu rai'. Nu bëabrí rai' ladzë rai'. Ndë'ë primërë viajë shtë rai'. ¹³ Dzë bërë dau shtë rai', gua rall Egipto stubi vultë. José bëquebi lu ra bëchi' chu nall. Nu rëy shtë Egipto bínill ca nezë ze'dë José. ¹⁴ Iurní José bëshe'ldë ra bëchill parë guaglil'i rall Jacob, shtadë rall con grë shfamíli'. Famili rë' na rai' setenta y cinco mënë. ¹⁵ Zni guc con Jacob. Bëagzé rai' Egipto con grë shfamíli'. Guquërdë rai' ndë. Despuësë guti Jacob. Nu ndë guti ra shini Jacob, ra shtadë guëlü hia'a. ¹⁶ Iurní bia'a rai' ba'cu shtë ra tégulë parë lugar nalë Siquem. Ndë bëga'chi ra ba'cu ni catë guzi'i Abraham tubi ldë guiu'u lachi más antsë lu shini Hamor naquërdë ra Siquem.

¹⁷ Džë ni hia mërë gac cumplir lo quë nabë'në më prometer lu Abraham, bë'në më jurar lu Abraham de quë guëdalë shini'. Bëac rai' mënë zihani lugar Egipto. ¹⁸ Tiempë ni cagnibë'a tubi rëy naciuni Egipto perë adë bëagnádi'i Idú'ull pë bë'në José guahietë. ¹⁹ Mizmë rëy ni bësiguëll shtadë guëlü hia'a. Gunibë'a rëy lu ra israelitë parë guëru'ldë rall shini rall lu nisë parë gati ra me'dë. ²⁰ Džë ni gulë Moisés. Guc me'dë chulë nu nacha'ngu me'dë delantë lu Dios. Bë'në shtadë me'dë gan; gupë rai' lë'ë me'dë tsunë mbehu lídchi'. ²¹ Tsana guagsa'në rai' me'dë lu nisë parë nia'a pë niac me'dë, bédchini shtsa'pë rëy shtë Egipto. Biá'all me'dë nu gunall me'dë cumë ziquë shínill. ²² Zdë'ë mudë bësë'dë Moisés grëtë' studi narac bë'a ra më Egipto. Nu gúquëll tubi nguiu de buen llgabë parë ruadí'džëll nu grë ra cusë nalë ráquëll.

²³ Džë ni napë Moisés cuarenta izë, guagnáhi' ra më ládzi', ra më israelitë naquërdë tubi lugar shtë Egipto. ²⁴ Lugar ni gunáhi' lu mal tratë naquëhunë tubi më Egipto con tubi më israelitë. Moisés guaglári' më ládzi'i'. Por mal nabë'nënú më Egipto, gudini Moisés më Egipto. ²⁵ Moisés bé'ni' llgabë ra më ládzi' nadë'ë rall cuendë de quë Dios bëshe'ldë lé'i' parë guédë'ëi' libertá lë'ë rall, perë ra më israelitë adë guasédi'i rall. ²⁶ Stubi džë Moisés bëdia'guëlü chupë më ládzi'; cadildi rall. Guaglá Moisés lë'ë rall nu gúchi' lu ra nacadildi: "Lë'ë të bëchi sa' të. ¿Pëzielú rdildi të?" ²⁷ Iurní nacagdë'ë galné sa'll, bësínill lë'ë Moisés; répill: "¿Chull bëshe'ldë lé'ël? ¿Pë zé'dël ndë'ë ziquë narnibë'a parë ze'dë guë'nël juzguë lë'ë na'a?" ²⁸ ¿Pëllë rac shtu'u quínil na ziquë gudínill më Egipto na'guë?" ²⁹ Iurë bini Moisés lo quë naguni'i nguiu ni, bëllu'në Moisés. Bëagžëll parë regiuni nalë Madián. Ndë guquërdëll ziquë më zitu. Bëtsé'all nu gúpëll chupë shínill.

³⁰ Hia guc cuarenta izë guquërdëll Madián. Džë ni zull lachi guëlla' dani nalë Sinaí, bëlua'alú tubi ianglë lull. Bëru'ui' lu be'lë catë rëuldë tubi hiaguë. ³¹ Moisés bëdzëguëë' Idú'i'; bë'ni' llgabë, pëzielú rëuldë hiaguë rë'. Guabí'guëll parë gunall luhin. Bínill voz shtë Dios naguni'i: ³² "Nahia Dios shtënë ra shtadë guëllul. Nahia Dios shtë Abraham. Nahia Dios shtë Isaac. Nahia Dios shtë Jacob." Iurní lë'ë Moisés guzublú bëdzëbëll nu bëchí'chill. Hia adë gunédi'ill niagbí'all lu hiaguë catë rru'u be'lë. ³³ Nu guchi Dios lull: "Gulú rachi guëa' purquë lugar catë nanul na lugar santu purquë na zugá'ahia ndë'ë iurne'. ³⁴ Rnahia grë trabaju nardëdë ra shmëna naquërdë Egipto, nu rquë diaga iurë ru'në rall lua. Por ni iurne' guna librar lë'ë rall. Guëshe'lda lé'ël ziquë shmëna hashtë Egipto."

³⁵ Antsë ra israelitë adë bë'nëdi'i rall cuendë lë'ë Moisés; repi rall: "¿Chu bëshe'ldë lé'ël ziquë jëfë parë ze'dë guë'nël juzguë lë'ë na'a?" Perë Dios bëshe'ldë lé'i' Egipto. Nu lë'ë ianglë naguni'i lull catë zubë hiaguë narëuldë, bë'ni' compaňi lë'ë Moisés. Gúqui' jëfë parë gualdull më israelitë lugar ni. ³⁶ Gua Moisés Egipto parë gualdúhi' ra shtadë guëlü hia'a. Por pudërë shtë Dios bë'ni' milagrë nu cusë ru'bë Egipto. Bë'ni'

milagrë rua' Nisëdu'u Llni. Por cuarenta izë bë'ni' milagrë la'ni ra dani catë zia'a zu rai'. ³⁷ Lo mizmë Moisés rë' guni'i lu ra më israelitë: "Dios guëshe'ldë tubi naguadi'džë shti'dza delantë lu të. Galë më ladi bëchi sa' të cumë ziquë bëshe'ldë më na. Gulë tsaldí ldu'u të grë lo quë naguëni'i më lu të." ³⁸ Lë'ë Moisés ni guzënú lë'ë ra mënë la'ni ra dani Sinaí catë guni'i ianglë lúhi' antsë. Moisés guquërdënú ra shtadë guëlü hia'a. Bë'ni' recibir ra diza'quë shtë Dios të guëne'e Moisés di'džë ni parë lë'ë hia'a. Di'džë ni napë pudërë parë siempër; nunquë adë tsalúdi'in.

³⁹ Shtadë guëlü hia'a bëzu'bë diáguëdi'i rai' shti'džë Moisés. Adë gunédi'i rall nanibë'a Moisés lë'ë rall. Mejurë guc ldu'u rall nëabrí rall parë Egipto. ⁴⁰ Tubi džë adë zuga'anú Moisés lë'ë rall, repi rall lu Aarón: "Adë guëne'e na'a rsunë pë cazac Moisés. Adë nídi'ill ndë'ë, nu gulull lë'ë hia'a Egipto; por ni rac shtu'u na'a iurne', guntsá'ul tubi dios naquiblú lu hia'a delantë." ⁴¹ Lueguë bëntsa'u rall tubi ngunë mitu'në de orë. Gudini rall bëldá ma parë bédë'ë rall tubi ofrendë lu dzanë narunë rall adorar. Nalë bëquitë ldu'u rall por lo quë nabëntsa'u rall con guia'a rall. ⁴² Iurní Dios bë'në intriegu lë'ë rall parë quëhunë rall adorar ra cusë lu guédchiliu, ziquë ra mbelëgui'i nu ngubidžë. Zni naescritë la'ni librë nabëquë'ë ra profetë. Rni'i librë ni: Lë'ë të më israelitë, guzë të lu dani durantë cuarenta izë.

Gudini të ra ma parë bë'në të ofrecer lu dios shtë të, perë ni tubi ma adë bë'në të ofrecer lua con guëdubinú ldu'u të.

⁴³ Be'rquë nua'a të nichu shtë Moloc, dios shtë të.

Nua'a të tubi mbelëgui'i shtë dios Renfán.

Ra ídolo rë' bëntsa'u të parë runë të adorar.

Por ni guëgúa të de ladžë të parë guëshe'lda lë'ë të más zitu stubi ladë Babilonia parë tsa të cashtigu.

⁴⁴ Ra shtadë guëlü hia'a tsana guzë rall dani, nua'a rall tubi hiu'u lari nu tubi nichu catë nutsa'u ra lëy nabëquë'ë Moisés. Hiu'u lari gucsá'uhin ziquë guni'i Dios lu Moisés nu ziquë bëlua'a më lúhi'. ⁴⁵ Ra shtadë guëlü hia'a gupë rall hiu'u lari ni por llëduni tiempë ziquë tubi cusë nabësëa'në Dios parë lë'ë rall. Nu ra mënë nabitë con Josué, nua'a rall hiu'u lari rë' tsana bédchisú rall ra guiu'u shtënë stubi ra naciuni. Dios bë'në compaňi lë'ë rall parë guëru'u ra mënë lugar ni parë guëu' ra shtadë guëlü hia'a. Nga'li guquërdë rall hashtë tiempë nagunibë'a rëy David. ⁴⁶ Dios guc shtu'u lë'ë David. Guna'bë David lu Dios niuntsá'ui' tubi iádu'u catë niaquërdë Dios verdadërë, mizmë Dios nabë'në Jacob adorar. ⁴⁷ Perë David adë bë'nëdi'i gan naza'a tubi iádu'u lidchi Dios, perë shínill Salomón, sí, bë'nëll gan; bëzá'ai' iádu'u lidchi Dios. ⁴⁸ Perë Dios nacabezë gube'e cumë llëru'bë na më, adë quërdëdi'i më la'ni iádu'u narza'a ra nguiu. Ziquë guni'i profetë shti'džë Dios narni'i:

⁴⁹ Gube'e cabeza, nu rnibé'ahia guëdubi guédchiliu.

Guédchiliu na ziquë tubi bangu catë rzu guëahia.

¿Pëllë clasë iádu'u guntsa'u të parë guëbeza la'ni?

Adë rquí'nidia'a lugar catë guëzi'i ldu'a'a.

⁵⁰ Na bëntsa'ua grë cusë rë' lu gué'dchiliu.
⁵¹ 'Lë'ë të de por si naguëdchi Idu'u të nu adë rínidi'i të shti'dzë Dios. Na të cumë ziquë ra mënë nadë guënëdi'i Dios. Siemprë quëhunë të cuntrë Espíritu Santo. Na të ziquë guc ra shtadë guélú hia'a. ⁵² Ra shtadë guélú hia'a, bédë'ë rall hiaguë grë ra nabi-adi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Ni túbi' adë chu bídëdi'i sin quë adë niadë'ë hiaguë guëc rai'. Ra shtadë guélú hia'a, gudini rall profetë nabiadi'dzë de quë guëdchini stubi nguii naná tubldí shcuéndi' lu Dios. Iurná bidë më perë lë'ë të bè'në të intriegu lë'ë më lu guia'a më rumanë nu gudini të lë'ë më. ⁵³ Lë'ë të bè'në të recibir lëy shtë Dios nabiðenú ra ianglë, perë adë bëzu'bë diáguëdi'i të di'dzë ni.

Gudini rall Esteban

⁵⁴ Iurë gualú bini rall grë ra cusë naguni'i Esteban, nalé bëldé rall hashtë rchushí lai' rall; rna rall lu Esteban. ⁵⁵ Perë cabezënu Espíritu Santo la'ni Idu'u Esteban. Bëldísi' lúhi' lu gube'e; gunáhi' lu gluri shtë Dios catë cabezë më. Nu gunáhi' lu Jesús nacabezë ladë ldi shtë Dios. ⁵⁶ Guni'i Esteban:

—Gulë guná, rnahia gube'e lla'lë. Rnahia lu Jesús, nguii nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Cabezë më ladë ldi shtë Dios.

⁵⁷ Perë grë rall bësë'au rall diaguë rall. Gurushtiá rall nu ze'dë guëllu'në rall parë quini rall Esteban. ⁵⁸ Gulú rall Esteban fuërë rua' guë'dchi. Ndë bédë'ë guë'ë rall Esteban parë gáti'. Ra nabini shti'dzë Esteban, gulú rall shabë rall nu guatishi rall shabë rall lu tubi nguii nalé Saulo. ⁵⁹ Iurë bédë'ë guë'ë rall Esteban, quëadi'dzënuhi' Jesús. Guná'bëi' lë'ë më; guní'i':

—Dadë Jesús, bè'në recibir espíritu shtëna.

⁶⁰ Despuësë iurní bëzullibi Esteban nu fuertë guní'i' lu Dios nacabezë gube'e:

—Adë rtiá'adi'il culpë duldë shtë rall.

Iurë gualú guní'i' Esteban di'dzë ni, gúti'.

Rzunaldë Saulo ra shmënë Jesús

8 Saulo gu' de acuerdë tsana gudini rall Esteban. Mizmë dzë ni guzublú guzunaldë mënë grë ra narialdí Idu'i diza'quë ciudá Jerusalén. Grë ra shmënë Jesús bërë'tsë rall; gua naguna'zi nezë regiuni shtë Judea nu guna'zi rai' nezë Samaria, perë ra poshtë bëa'në rai' Jerusalén. ² Bëldá nguii za'quë bëca'chi rall lë'ë Esteban nu nalé bi'ni rall por lë'i'. ³ Perë Saulo adë bégá'adi'i Idú'ull ra mënë narialdí Idu'i diza'quë. Riutëll hiu'u por hiu'u parë rgull ra mënë, na'a la nguii. Rsh-aguiull ra prubi parë riagsëá'nëll mënë lachigui'bë.

Caglua'a rai' diza'quë reguni Samaria

⁴ Ra nabëru'u Jerusalén cualquier nezë zia'a rall, rni'i rall diza'quë shtë Jesús lu ra mënë. ⁵ Felipe gua tubi guë'dchi shtë Samaria. Ndë guzublú guní'ill lu ra mënë chu na Jesucristo. ⁶ Bédëá mënë zihani parë rquë diaguë rall bien grë ra di'dzë naguni'i Felipe. Nu rna rall lu milagrë nabë'në Felipe. ⁷ Zihani mënë narac ll'u,

bëac rall. Gulú Felipe mëdzabë la'ni Idu'u ra nanapë mëdzabë. Nalé gurushtiá ra mëdzabë iurë bëru'u rall. Zihani cujë nu mënë narac galguidzë llunguë, bëac rall. ⁸ Nalé bëquitë Idu'u ra mënë grë nabë'në Felipe ciudá ni.

⁹ Ndë guquërdë tubi nguii nalé Simón. Rac rquë'ë bëlliull. Zdë'ë mudë bësiguëll ra mënë shtë Samaria. Bëdzëguë' Idu'u rall iurë rna rall narunë Simón. Rni'ill de quë lë'ëll nall tubi më nallasac. ¹⁰ Grë ra mënë dizdë ra më ru'bë hashtë más nabi'chi, bëquë diaguë rall pë rni'i Simón. Guni'i rall lë'ëll nall më ru'bë nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. ¹¹ Gualdí Idu'u rall lë'ë Simón por magi nabë'nëll. Llëduni tiempë bësiguëll ra mënë ¹² perë zihani mënë gualdí Idu'u rall diza'quë naguni'i Felipe. Ruadi'dzë Felipe mudë tsutë mënë nezë lu gube'e parë tsa rall catë rni'bë'a Dios. Por Jesús gac salvar mieti, guni'i Felipe nu bëchu'bë nísí' na'a la nguii, ra nagualdí Idu'i diza'quë. ¹³ Mizmë Simón bëriubë nísëll purquë gualdí Idú'ull diza'quë nu guanáldëll lë'ë Felipe. Nalé bëdzëguë' Idú'ull; gunall milagrë nu sëñi ru'bë nabë'në Felipe.

¹⁴ Bini ra poshtë nabëa'në Jerusalén, ra mënë Samaria gualdí Idu'u rall diza'quë. Iurní bëshe'ldë rai' Pedro nu Juan parë zia'a rai' Samaria. ¹⁵ Bëdchini Pedro nu Juan guë'dchi ni; guna'bë rai' lu Dios parë guëdë'ë më Espíritu Santo parë cuzënuhi' grë ra më Samaria nagualdí Idu'i diza'quë. ¹⁶ Ra nagualdí Idu'i diza'quë todavía adë bé'nëdi'i rall recibir Espíritu Santo la'ni Idu'u rall. Más antsë tsana bëriubë nisë rall, ra nabëchu'bë nisë lë'ë rall, guna'bë rall niétiquë lë shtë Dadë Jesús. ¹⁷ Iurní Pedro nu Juan bédchi'bë guia'a rai' guëc ra mënë ni. Lueguë bédchini Espíritu Santo parë gulezënuhi' lë'ë rall.

¹⁸ Iurë guná Simón bédchi'bë poshtë guia'a rai' guëc ra mënë nu gunall bédchini Espíritu Santo parë cuzënuhi' lë'ë rall, Simón bé'nëll ofrecërë dumí. ¹⁹ Répill lu ra poshtë:

—Gulë bëtuu' du'pë pudërë nanapë të parë guna ziquë runë të, të iurë guëdchi'ba guiahia guëc ra mënë, gunë rall recibir Espíritu Santo.

²⁰ Repi Pedro lull:

—Dios guënitilú lë'ëll con grë shtumil. ¿Pëllë llua'al sí'il con dumí lo quë narzëlaa'chi Dios ca'a mënë?

²¹ Adë nápël derechë con lë'ë na'a purquë bé'nëll duldë la'ni Idú'ul. Zuldídi'i shcuëndëll delantë lu më.

²² Bësa'në llgabë mal shtënëll; bëagrí Idú'ul con Dios; guna'bë lu më të gunë më perdunë lë'ëll. ²³ Gadzë duldë la'ni Idú'ul; nal ziquë nanú bajo ordë shtë Satanás.

²⁴ Iurní guchi Simón lu poshtë:

—Gulë guna'bë lu Dios por na të parë adë guëzac zídí'i më na ziquë guni'i të.

²⁵ Ra poshtë guni'i rai' lu mënë Samaria ra cusë naguná rall nu biadi'dzë rai' diza'quë lu ra mënë. Iurní bëru'u rai' parë gua rai' los de más guë'dchi shtë Samaria. Guagni'i rai' diza'quë; despuësë bëagrí rai' parë Jerusalén.

Biadi'dzënú Felipe tubi më Etiopía

²⁶ Dzë ni repi tubi ianglë lu Felipe:

—Bë'në preparar të tsal tubi nezë narëa'në ladë sur, nezë nazia'a de Jerusalén parë guë'dchi nalë Gaza. Nezë rë' rdëdë catë nídi'i më'në.

²⁷ Lueguë bëru'u Felipe. Ziá'ai'; perë nezë naziá'ai', bëdia'guëluhi' tubi nguiu më Etiopía. Nádi'ill nguiu completë nu nall tesorerë shtë Candace, tubi na'a narnibë'a naciuni Etiopía. Lë'ë tesorerë guall Jerusalén parë guaguë'nëll adorar Dios. ²⁸ Zëagzëll parë lãdzëll. Zúbëll lu guërrëdë shtëll. Quëu'ldëll la'ni tubi librë nabëquë'ë Isafías. ²⁹ Iurní repi Espiritu Santo lu Felipe:

—Guabi'guë cula'ni guërrëdë shtë'në më Etiopía.

³⁰ Iurë guabi'guë Felipe cula'ni guërrëdë, bíni' quëu'ldë nguiu ni la'ni librë shtë Isafías. Felipe guna'bë di'dzë lull:

—¿Gu riasël lo quë nacagni'i la'ni librë?

³¹ Nguiu ni repi lu Felipe:

—Adë riasëdia'a purquë adë nápëdia'a chu guëni'i pë runë cuntienë ni.

Iurní répill lu Felipe të tsepi Felipe nu subë Felipe la'ni shguërrëdëll. ³² La'ni librë catë quëu'ldë më Etiopía lë'ë partë ni cagni'i:

Bia'a rall nguiu parë gát'i ziquë lli'li, nu ziquë rëa'në lli'li ziquë gu'pë delantë lu ra narna'zi, zni bëa'në nguiu rë'.

Adë bëllá'lëdi'i rua'll parë niaru'u tubi di'dzë.

³³ Dzë ni guna'zi ra më'në lé'ëll, bë'në rall condenar lë'ë nguiu ni sin ni tubi causë.

Adë pë jushtisi bë'në rall. Nalé fier bë'në rall tratë nguiu ni.

Bëdchisú rall vidë shtë'nëll.

³⁴ Iurní më Etiopía guna'bë di'dzë lu Felipe:

—Bë'në favurë guni'i lua, ¿chu guzac zdë'ë? ¿Pë lu mizmë lé'ëll rní'ill u nu chu stubi guzac zdë'ë?

³⁵ Iurní Felipe guzublú guni'i' pë runë cuntienë partë catë bi'ldi më Etiopía la'ni librë. Guni'i Felipe ra diza'quë shtë Jesús nu lla gac salvárëll. ³⁶ Iurë ziadëdë rall tubi lugar catë rë nisë, guna'bë di'dzë më Etiopía lu Felipe:

—Ndë'ë rë nisë. ¿Pë adë gac chubë nisa ndë'ë?

³⁷ Felipe repi lull:

—Si talë guëdubinú Idú'ul rialdí Idú'ul shti'dzë Jesús, zac chubë nísël ndë'ë.

Iurní repi nguiu ni:

—Rialdí ldua'a niétiquë Jesucristo na shini Dios.

³⁸ Gunibë'a nguiu parë guzudchí guërrëdë parë bietë rai'. Iurní guatë rai' la'ni nisë. Bëchu'bë nisë Felipe lé'ëll ndë. ³⁹ Iurë bëru'u rall rua' nisë, Espiritu Santo bia'a lë'ë Felipe. Lë'ë nguiu nilli gu' Idú'ull nu rquitë Idú'ull. Guaglá'guëll shnézëll. ⁴⁰ Bëdchini Felipe guë'dchi nalë Azoto, nu gudëdëi' guë'dchi por guë'dchi. Cagluá'ai' më'në diza'quë hashtë bëdchíni' guë'dchi nalë Cesarea.

Bëac Saulo shmënë Jesús

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

⁹ Saulo guagla'guë bë'në nalaa'dchill; guc Idú'ull quínill ra më'në narialdí ldu'i diza'quë. Por ni guagnall jëfë shtë ra bëshuzi ² parë gunë rall firmar tubi guichi parë zia'a Saulo. Guziá'all ra iádu'u shtë më israelitë guë'dchi Damasco. Ndë tsatíllill ra na'a nu nguiu nacanalde tëchi diza'quë shtë Jesús. Gue'dënull ra më'në ni; guëldáguëll lë'ë rai' lachigui'bë. ³ Guc iurë zia'a zull nezë, hia mërë guëdchínill guë'dchi Damasco, nasesë bëdchini tubi llni nezë lu gube'e. Gu'të llni lu nezë catë ziá'all. ⁴ Saulo gulaguë lu guiu'u; gunall lu llni nu bínill tubi bë naguni'i:

—Saulo, Saulo, ¿pëzielú rzunáldël na?

⁵ Iurní guna'bë di'dzë Saulo:

—¿Chu lé'ël? Dadë, rní'il lua zni'i.

Iurní bë guni'i:

—Nahia Jesús. Rzunáldël shmëna parë quini. ¿Pë adë rac bé'al lo mizmë na rzunáldël? Adë guëllu'idi'i lo quë naquëhúnëll. Quëhúnëll ziquë runë ngunë narlda'a patadë lu garrudchi. Zni quëhúnëll.

⁶ Iurní nalë bëdzëbë Saulo nu bëchí'chill. Répill:

—Dadë, ¿guadë narac shtú'ul guna?

Perë lë'ë bë guni'i:

—Guashtë nga'li nu gutë ladi guë'dchi. Ndë guëni'i më'në lul pë gúnëll.

⁷ Ra nguiu nazënú lë'ë Saulo, bëa'në rall ziquë gu'pë tantë bëdzëbë rall purquë bini rall bë nacagni'i lu Saulo, perë ni tubi adë chu gunádi'i rall. ⁸ Iurní Saulo guashtë lu guiu'u, perë iurë bëshá'lëll slull, hiadë gúquëdi'i nianall. Béá'nëll ciegu. Ra nguiu nazënúhi', guna'zi rall guíá'ai' parë guc bëdchíni' guë'dchi Damasco. ⁹ Ndë bëá'ni' tsunë dzë; adë gúquëdi'i nianáhi'. Adë gudáudi'i' nu adë pë bii'di'i'.

¹⁰ Guë'dchi Damasco quërelde tubi nguiu nalë Ananías. Rialdí Idú'ull shti'dzë Jesús. Bëlua'alú Jesús lull nu repi më lull:

—Ananías.

Bëquebi Ananías lueguë:

—Lë'ë na ndë'ë, Dadë.

¹¹ Jesús repi lull iurní:

—Guashtë nga'li nu gua lidchi Judas naquërelde nezë nalë Nezë Ldi. Guna'bë di'dzë por tubi nguiu më Tarso. Lëll Saulo. Ndë quëadi'dzënull Dios. ¹² Lu Saulo bëlua'alú tubi nguiu lë Ananías. Nguiu ni lé'ël. Gunall guatël parë guëdchi'bë guíá'al guëquëll të parë guëac slull nu guëná Saulo stubi vueltë ziquë nall antsë.

¹³ Iurní bini Ananías naguni'i Jesús, repi Ananías lu më:

—Perë Dadë, zihani më'në rni'i lua shcuendë nguiu rë'. Nablac fier quëhúnëll Jerusalén con ra më'në narialdí ldu'i shti'dzëll. ¹⁴ Iurnë' zé'dëll ndë'ë con guichi nabëdë'ë ra jëfë shtë bëshuzi parë guá'all prësi grë ra më'në narunë adorar lé'ël.

¹⁵ Perë Jesús repi lu Ananías:

—Guasë purquë na gudilia nguiu rë' parë guëni'ill diza'quë delantë lu ra më'në shtë stubi naciuni nu lu ra

rëy shtë rall. Nu tsagní'ill diza'quë shtëna lu ra më israelitë. ¹⁶ Na guëluá'ahia lé'ëll nu guënia'a lull grë cusë mal nagunënú mëne cuntrë lé'ëll purquë nall shmëna.

¹⁷ Iurní lë'ë Ananías zia'a lidchi Judas catë quërelde Saulo. Guatëll nu bédchi'bë guiá'all guëc Saulo. Répill: —Bëchi Saulo, lë'ë Jesús naguni'i lul nezë nazé'dël, bëshe'ldë më na ndë'ë parë gac guënal stubi vultë nu parë guëdchini Espíritu Santo të cuezënúhi' lé'ëll.

¹⁸ Lueguë iurní bëlla'lë slu Saulo. Gunáhi' nu bini' gu-laguë cumë ziquë tubi gui'lli la'ni slúhi'. Saulo guasuldí nu bëriubë nísí'. ¹⁹ Despuësë gudáuhi' nu bëu' fuersë shtëhi' stubi vultë. Bëá'ni' bëldá dzë Damasco con ra narialdí Idu'i diza'quë.

Guzublú Saulo guni'i diza'quë lu ra mëne Damasco

²⁰ Lueguë guzublú guni'i Saulo diza'quë shtë Jesús lu ra mëne la'ni iádu'u shtë ra israelitë. Guní'ill lu mëne, Jesús náhi' shini Dios nabidë lu gué'dchiliu. ²¹ Grë ra mëne nabëquë diaguë shti'dzë Saulo, bëdzëguë' Idu'u rall nu guni'i lu sa' rall:

—Perë nguui rë' na el quë naguzunaldë ra mëne Jerusalén, ra narialdí Idu'i diza'quë. Nu lo mizmë lé'ëll zé'dëll ndë'ë parë guá'all prësi ra shmëne më parë tsagsá'nëll lë'ë rall lu ra jëfë shtë bëshuzi.

²² Perë Saulo biadí'dzëll lu ra mëne con más llini; adë bëdzëbëdi'i'. Guní'i' de quë Jesús na Cristo nabëshe'ldë Dios. Bë'në Dios compa'ni lë'ë Saulo. Ra israelitë naquërelde Damasco, bëa'në rall sin ni tubi di'dzë purquë adë bëdzëlédi'i' rall pë niani'i rall.

Bëru'u Saulo guia'a ra contrari shtëhi'

²³ Gudëdë zihani dzë; iurní ra më israelitë guré rall de acuerdë parë quini rall lë'ë Saulo. ²⁴ Lueguë bini Saulo pë llgabë quëhunë rall. Dzë la gue'lë rbezë rall Saulo rua' puertë salidë shtë ciudá parë quini rall Saulo. ²⁵ Ra shmëne Jesús bëtia'a rall Saulo la'ni tubi rëguelë parë iurë gu' gue'lë, bëldaguë rall Saulo stubi tëchi lu'. Lu' ni nahin ziquë tubi lu' bësu'u nasé'au alreduerë ciudá. Zni mudë gula'a Saulo lu galguti.

Bëabrí Saulo Jerusalén

²⁶ Iurë bédchini Saulo Jerusalén, guc Idú'i' ni-agdzá'gui' ladi ra shmëne Jesús perë grë rall rdzëbë rall Saulo purquë gá'adi'i' tsaldí Idu'u rall de quë Saulo hia bëabrí Idú'ull, de quë bëáquëll shmëne Jesús.

²⁷ Perë Bernabé guagséá'nëll Saulo lu ra mëne Damasco, de quë Saulo biadí'dzëll con guëdubinú Idú'ull ziquë tubi muzë shtë Jesús. ²⁸ Iurní Saulo bëá'ni' Jerusalén parë quëhúni' dchi'ni con ra poshtë. Guadi'dzënúhi' diza'quë hiu'u por hiu'u sin adë pë nádi'i'. ²⁹ Con guëdubinú Idú'i' ruadí'dzi' ziquë muzë shtë Jesús.

Biadi'dzënúhi' con ra më israelitë naruadi'dzë dizé griego. Perë ra mëne gudili rall mudë parë quini rall Saulo. ³⁰ Ra mëne narialdí Idu'i' diza'quë, guc bë'a rall de quë ra më israelitë zunaldë rall lë'ë Saulo. Iurní bi-a'a rall lë'ë Saulo parë guë'dchi Tarso.

³¹ Dzë ni grë ra mëne narialdí Idu'i' diza'quë, ra narë-ta' regiuni Judea nu Galilea nu Samaria, nalé rbedchí Idu'u rall. Másru'u guc shtu'u rall lë'ë Jesús nu rzu'bë diaguë rall shti'dzë më. Nu Espíritu Santo bë'në compa'ni lë'ë rall parë guaru'bë grupë shtë rall.

Bëac Eneas

³² Canzé Pedro; quëhúni' visitar grë ra naná shmëne Jesús. Gudëdë guagnáhi' ra narialdë nezë santu shtë Jesús, ra naquërelde tubi guë'dchi nalë Lida.

³³ Ndë nanú tubi nguui nalë Eneas. Hia guc shunë izë ráquëll galguidzë llunguë. Nagá'all; adë ráquëdi' rzëll.

³⁴ Pedro bédchini lu Eneas nu guchi Pedro:

—Eneas, Jesucristo gunëac lé'ëll. Guashtë nga'li nu bëldisë shtaa'l.

Lueguë lueguë guashtë Eneas. ³⁵ Grë ra naquërelde guë'dchi Lida nu grë ra naquërelde guë'dchi Sarón, guná rall lla bëac nguui ni. Lueguë bësa'në rall custrubrë guahietë shtë rall parë guanaldë rall nezë za'quë shtë Jesús.

Guashtë Dorcas ladi ra tëgulë

³⁶ Tiempë ni nanú tubi na'a guë'dchi shtë Jope. Rialdí Idu'i' diza'quë shtë Jesús. Lëll Tabita perë ra mëne naruadi'dzë dizé griego, rni'i rall lë na'a ni Dorcas. Dorcas bë'në bien nu bédé'ëll gu'në cua'a ra prubi. Bë'nëll zihani cusë za'quë. ³⁷ Bédchini tubi dzë, guc ll'u Dorcas nu gútil. Custrubrë shtë ra mëne ni na rguibi rall cuerpë shtë ra tëgulë. Gudibi rall shcuerpë Dorcas nu bëcue'zë rall cuerpë guia'a la'ni hiu'u guërupë pisë. ³⁸ Guë'dchi Jope rëa'në guëlla' guë'dchi shtë Lida catë nanú Pedro. Bini ra më Jope nanú Pedro guë'dchi Lida. Iurní bëshe'ldë rall chupë nguui parë guagni'i rall lu Pedro:

—Guërrë cha guiá hia'a guë'dchi Jope.

³⁹ Lueguë bëru'u Pedro con lë'ë ra nguui ni. Iurë bédchini rall Jope, bia'a rall Pedro cuartë catë naga'a tëgulë. Nalë ru'në ra viudë nabëdëá nga'li. Bëlua'a rall vestidë nu manguë nabëntsa'u Dorcas tsana gubáni'.

⁴⁰ Lueguë Pedro gunibë'a guëru'u grë ra mëne la'ni cuartë. Iurní bëzullibi Pedro nu biadi'dzënúhi' Dios. Rbí'ai' lu naguti nu répi' lúhi':

—Tabita, guashtë nga'li.

Lueguë lë'ë tëgulë bëlla'lë slúhi'; gunáhi' lu Pedro. Guzubë ldi'. ⁴¹ Pedro guna'zi guiá'all parë guasuldill. Lueguë guna'bë Pedro ra viudë nu los de más narialdí Idu'i' Jesús parë bé'ni' presentar lë'ë Dorcas nagubani.

⁴² Grë mëne shtë ciudá Jope bini rall milagrë nabë'në Pedro. Nalé zihani mëne gualdí Idu'u rai' diza'quë.

⁴³ Por zihani dzë bëa'në Pedro ciudá Jope lidchi tubi curtidor shtë gui'di ladi ngunë. Lëll Simón.

Biadi'dzënú Pedro Cornelio

10 Gu' tubi nguui ciudá Cesarea; lëll Cornelio. Nall capitán narnibë'a tubi gahiu'a suldadë. Ra suldadë ni lë rall Italiano. ² Cornelio con grë shfamíllil runë rall adorar Dios guëdubinú Idu'u rall. Adë nádi'i

Cornelio më israelitë perë bédé'èll zihani dumí. Bé'nëll ayudë ra më israelitë. Siemprë ruadi'dzënull Dios.

³Tubi dzë quierë rquë tsunë guadze', bëlua'alú tubi ianglë lu Cornelio. Clarë gunall tubi ianglë shtë Dios nagueaté catë zuga'a Cornelio. Repi ianglë lull:
—Cornelio.

⁴Gubi'a Cornelio lu ianglë nu nalé bédzëbëll. Gu-na'bë dí'dzëll lu ianglë:

—¿Pë rac shtú'ul guna?

Iurní repi ianglë lull:

—Dios bëqué diaguë ra di'dzë shténëll iurë ru-adi'dzënull më nu rëagná ldu'u më lé'èl purquë bé'nëll ayudë ra prubi. ⁵Bëshe'ldë bëldá nguü guë'dchi Jope parë tsaglli'i rall Simón, nu lëll Pedro; chupë lëll.

⁶Quërelde Pedro lidchi tubi curtidurë nalë zac Simón. Nápëll lídchill rua' nisëdu'u. Pedro guëni'i lul pë gúnëll.

⁷Iurë gubi' ianglë, guna'bë Cornelio chupë shmúzëll con tubi suldadë nanané Cornelio. Suldadë ni guald ldu'i shti'dzë Jesús. Guëzá rall na rall muzë shtë Cornelio. ⁸Biadi'dzë Cornelio lu rall lla biadi'dzënull ianglë. Iurní bëshe'ldë Cornelio lë'è rall parë zia'glli'i rall Pedro.

⁹Stubi dzë quierë guërdë dzë, zia'gdchini rall ciudá Jope. Lo mizmë iurë Pedro be'pi guëc hiu'u të guald'dzënuhi' Dios. ¹⁰Nalé rldi'anë Pedro; rac shtú'ui' gáuhi'. Perë mientras quëhunë ra shfamili Pedro preparar cumidë, Pedro gunall bédchini tubi cusë shtë Dios lull. ¹¹Guná Pedro bëlla'lë lu gube'e nu gunall lu ziquë tubi lari naquichi ru'bë. Ze'din ca zu Pedro. Li'bi guëzá shquini. ¹²La'ni lari nanú grë clasë ra ma nanapë tapë guëáhi' nu ra ma narlla' ldu'i lu guü'u nu ra ma nariasë. ¹³Iurní bini Pedro tubi bë naguni'i:

—Pedro, guasuldí nu gudini ma gaul.

¹⁴Perë Pedro guchi:

—Dadë, nunquë adë ráudia'a ra ma naná providë según ra custumbrë shtë na'a.

¹⁵Lë'è bë guni'i lu Pedro stubi vultë:

—Lo quë nabëzuné Dios, limpi nahin; adë rní'idi'il nahin mal parë lé'èl.

¹⁶Zni guc tsunë vësë; iurní be'pi lari lu gube'e.

¹⁷Quëhunë Pedro llgabë pë runë cuntienë nagunall iurë lë'è ra nguü nabëshe'ldë Cornelio ze'dë guëna'bë di'dzë rall ca na lidchi curtidurë nalë Simón. ¹⁸Bédchini rall rua' lidchi Simón; fuertë cana'bë rall:

—¿Gu quërelde tubi nguü ndë'è nalë Simón Pedro?

¹⁹Pedro nianá zúbëll guia'a guëc hiu'u. Quëhúnëll llgabë nia'a pë runë cuntienë lo quë nabëshe'ldë Dios lull. Iurní repi Espíritu Santo lull:

—Pedro guná, tsunë nguü cagna'bë rall lé'èl. ²⁰Bi-età; bë'në compa'ni lë'è rall. Adë pë llgabë rúnëdi'il purquë na bëshe'lda lë'è rall.

²¹Iurë bietë Pedro, guagnall ra nguü nabëshe'ldë Cornelio. Répill lu ra nguü:

—Na lëa Pedro nacaguili të. ¿Pë rsunë nua'a të?

²²Repi rall lu Pedro:

—Zë'pë na'a purquë bëshe'ldë Cornelio lë'è na'a parë sël con lë'è na'a lídchill. Cornelio nall tubi nguü honradë nu rialdí ldu'ull Dios. Nalé rac shtu'u më is-

raelitë lé'èll. Tubi ianglë shtë Dios guni'i lu Cornelio parë bëshë'ldëll lë'è na'a nu guni'i ianglë lull lé'èl guëni'il lu Cornelio pë gúnëll.

²³Iurní Pedro guni'i lu rall:

—Gulë tsuté ndë'è; gulë bëa'në ne gue'lë.

Hia brëgue'lë bëru'unú Pedro lë'è rall parë zia'a rall lidchi Cornelio. Nu guanaldë bëldá narialdí ldu'i diza'quë naquërelde guë'dchi Jope.

²⁴Stubi dzë bédchini rall ciudá Cesarea. Ndë cabezë Cornelio lë'è rall con grë shfamíll. Tambiën guna'bë Cornelio bëldá amigu shtëll. ²⁵Iurë bédchini Pedro lidchi Cornelio, Cornelio bëru'u; bé'nëll saludar lë'è Pedro nu bëzullíbill lu Pedro parë bé'nëll adorar Pedro.

²⁶Perë Pedro guna'zi guia'a Cornelio; répi':

—Guzuldí purquë adë guzá'quëdi'i zullíbill lua purquë nahia nguü ziquë lé'èl.

²⁷Mientras ziazú rall quëadi'dzë rall, guaté Pedro lidchi Cornelio. Guná Pedro zihani mënë rë. ²⁸Guni'i Pedro lu ra mënë:

—Lë'è të bien nané të lla na creenci shtë ra më israelitë. Providë guëdza'guë ra më israelitë con mënë de stubi naciuni. Adë nápëdi'i rall permisi parë tsuté rall lidchi mënë zitu, perë bëlua'a Dios na adë tsaglá'guëdia'a creenci ni. Grë ra nguü nabëzuné Dios, limpi na rall. Adë naprovidë parë tsutéa lidchi rall. Bëlua'a Dios na de quë adë guëni'ídia'a sulë mënë israelitë na rall allegadë lu Dios, de quë mënë zitu na rall condenadë. ²⁹Por ni zíquësë guna'bë të na, lueguë zelda; adë bé'nëdia'a negar. Gulë guni'i lua nia'a pë rac shtu'u të.

³⁰Iurní guzublú biadi'dzë Cornelio lu Pedro:

—Guc tapë dzë ne'; lo mizmë iurë ziquë iurní, rquë tsunë guadze' quërelde; quëhuna ayunë nu quëhuna orar lu Dios. De repëntë gunahia tubi ianglë shtë Dios. Nalé rcabni'i lari naquichi. ³¹Guni'i ianglë lëa: "Cornelio, Dios bëqué diaguë ra di'dzë shténëll iurë rná'bël lu më. Nu rëagná ldu'u më lé'èl purquë bédé'èl dumí cua'a ra prubi. ³²Bëshe'ldë bëldá shmënel ciudá Jope parë tsaglli'i rall Simón Pedro. Nápëll lídchill rua' nisëdu'u. Pedro guëni'i lul ra cusë nagúnëll." Zni guni'i ianglë lua. ³³Por ni lueguë bëshe'lda ra shmëna; bidë guëlli'i rall lé'èl. Iurnë' dzu na'a grë na'a ndë'è delantë lu Dios parë guëquë diaguë na'a grë lo quë naguni'i Dios lul parë guëni'il lu na'a.

Lo quë naguni'i Pedro lu ra më lidchi Cornelio

³⁴Guzublú guni'i Pedro lu grë mënë naré lidchi Cornelio. Guni'i Pedro:

—Iurnë' gualú rac bé'ahia adë rúnëdi'i Dios menos ni tubi mënë lu guë'dchiliu ³⁵sino quë rca'a më grë ra nanapë rëspëti nu rzu'bë diaguë rall shti'dzë më.

³⁶Guni'i Dios más antsë lu grë na'a ziquë shini Jacob ra diza'quë shtë më. Bëshe'ldë më lë'è Jesucristo parë bidë guëni'inúhi' lë'è hia'a diza'quë shtë Dios parë cuedchí ldu'u hia'a. Jesucristo na rëy; napë më derechë parë rnibë'a më grë naciuni. ³⁷Lë'è të bien nané të pë guc ladzë ra më israelitë. Primëre guzublú Juan Bautista, bëluá'ai' diza'quë lu ra mënë, iurní

bëchu'bë nîsi'. Despuësë guzublú Jesús shchí'ni' nezë Galilea. ³⁸ Lë'ë të nané të lla bédë'ë Dios pudërë parë Jesús më Nazaret. Bëshe'ldë Dios Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë më. Bënëac më grë ra nananú mëdzabë la'ni ldu'i. Bë'në më bien por pudërë shtë Dios cumë cabezënúhi' lë'ë Jesús. ³⁹ Lë'ë na'a na na'a testigu shtë grë ra cusë rë' nabë'në Jesús. Bë'në më milagrë nezë Judea nu ladi ciudá Jerusalén. Despuësë bëquë'ë ra mënë lë'ë Jesús lu cruz; guti më. ⁴⁰ Gudëdë tsunë dzë guti Jesús, iurní bældishtë Dios lë'ë Jesús ladi ra tégulë. Nu Dios bëshe'ldë Jesús parë bëlua'alú më lu na'a stubi vultë. ⁴¹ Adë bëlua'alú më lu grë ra mënë, niétiquë lu na'a bëlua'alú më. Dios gudili lë'ë na'a dizdë antsë parë na na'a testigu. Verdá nahin; guashtë më ladi ra tégulë. Despuësë lë'ë na'a gu-daunú na'a lë'ë më; bédii'nú na'a lë'ë më. ⁴² Nu bëshe'ldë më lë'ë na'a parë guiagni'i na'a diza'quë shtë më lu ra mënë. Iurne' cagni'i na'a verdá. Dios bédë'ë pudërë lë'ë Jesús ziquë tubi juësi parë gunë më juzguë grë ra mënë nanabani nu grë naguti. ⁴³ Tambiën ra profetë nagurë guahietë, cagni'i rai' shcuendë Jesús de quë grë ra natsaldí ldu'i lë'ë më, runë më perdunë duldë shtë rall. Por lë'ë më gac perdunë rall.

Bëdchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë ra mënë lidchi Cornelio

⁴⁴ Nianá quëadi'dzënú Pedro lë'ë ra mënë lidchi Cornelio, lë'ë Espíritu Santo bédchini parë cuezënúhi' grë ra narquë diaguë di'dzë shtë Pedro. ⁴⁵ Ra israelitë narialdí ldu'i diza'quë, ra naze'dë naldë lë'ë Pedro, nalë bédzëguë' ldu'u rall. Guná rall ra narquë diaguë shti'dzë Pedro, adë na rall më israelitë perë bë'në rall recibir Espíritu Santo nabëzëlaa'dchi Dios parë lë'ë rall. ⁴⁶ Bini rall quëadi'dzë ra më rë' stubi dizë. Quëhunë rall adorar Dios; guni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios. ⁴⁷ Iurní guni'i Pedro:

—Hia quë bédchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë rall igual cumë ziquë bédë'na'a recibir lë'ë, hiadë nídi'i stubi cusë más. Guëriubë nisë rall iurne'.

⁴⁸ Gunibë'a Pedro lu rall:

—Gulë bëchubë nisë lë'ë të. Gulë guni'i lë Jesucristo purquë na të shmënë më.

Despuësë bë'në rall ruëguë lu Pedro parë guëa'në Pedro sëbëldá dzë con lë'ë rall.

Bëabrí Pedro Jerusalén

11 Ra poshtë nu ra nagualdí ldu'i diza'quë narë Judea, bini rall de quë tambiën ra mënë nanádi'i më israelitë gualdí ldu'u rai' diza'quë. ² Iurë bëabrí Pedro Jerusalén, bældá ra më israelitë gudildi di'dzë rall con Pedro. Mënë ni guanaldë rall tēchi custumbrë shtë gac circuncidar mieti. ³ Bësëgua'a rēdchi rall Pedro. Guni'i rall:

—¿Pëzielú guagnal ra mënë nanádi'i më israelitë? ¿Pëzielú guataunul lë'ë rall?

⁴ Iurní biadi'dzë Pedro lu rall lla mudë gac guagná Pedro ra mënë de stubi naciuni. Répi':

⁵ —Na zuhia ciudá Jope. Iurë cagnia'a lu Dios, gunahia cusë nabëshe'ldë Dios lua. Gunahia tubi lari naquichi ru'bë. Ze'din nezë lu gube'e. Li'bi guëzà shquinin, nu gulaguin hashtë catë zugá'ahia. ⁶ Iurë gunahia nia'a pë nanú la'ni lari, gunahia nanú ra ma nazubë tapë guëáhi'; nanú ra ma dushë; nanú ra ma narlla' ldu'i lu guiu'u; nanú ra ma nariasë. ⁷ Nu binia tubi bë naguni'i: "Pedro, guasuldí. Gudini ma nagaul."
⁸ Perë na gucha lúhi': "Dadë, nunquë adë gudáudia'a ma naná providë según creenci shtë mënë israelitë".
⁹ Iurní bë guni'i lua stubi vultë: "Lo quë hia bēzunë Dios, limpi nahin. Adë chu guëní'idi'i nahin mal parë Dios."
¹⁰ Zni guni'i bë tsunë vultë; despuësë be'pi lari guia'a stubi. ¹¹ Lueguë iurní bēdchini tsunë nguii mënë Cesarea catë quërela parë ze'dë ca'a rall na. ¹² Lë'ë Espíritu Santo bēshé'ldi' na parë tsanalda lë'ë rall sin ni tubi llgabë de quë na rall de stubi naciuni. Tambiën guzënú shu'pë nguii rē' na. Grë na'a bēdzutë na'a lidchi Cornelio. ¹³ Lë'ëll biadi'dzëll lu na'a gunall zu tubi ianglë lídchill nu repi ianglë: "Bëshe'ldë bēldá shmēnēl ciudá Jope parë tsagli'i rall lë'ë Simón, stubi lēll Pedro. ¹⁴ Lë'ëll guëní'ill lul lla mudë gúnēl parë gac salvar, lē'ëll con grë shfamilil."
¹⁵ Iurë guzublú quëadi'dzënú lë'ë rall, bēdchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë rall tal cumë ziquë bēdchini' tsana bēdē'na'a recibir lē'ë. ¹⁶ Iurní bëagná ldu'a'a lo quë naguni'i Jesús lu na'a tsana guzënú na'a lë'ë më. Guni'i më: "Juan bëchu'bë nisë ra mënë con nisë perë Dios guëne'e më Espíritu Santo parë guëzunë më ldu'u të nu parë cuezënúhi' lë'ë të". ¹⁷ Si talë Dios bëshe'ldë Espíritu Santo parë cuezënúhi' ra mënë stubi naciuni, igual cumë ziquë bë'në më con lë'ë hia'a, ra nagualdí ldu'i shti'dzë Dadë Jesucristo, adë nu mudë guna cuntrë Dios.

¹⁸ Iurë bini ra mënë grë lo quë naguni'i Pedro lu rall, bëac dchi rall; hiadë pë guni'idi'i rall. Iurní guzublú bë'në rall adorar Dios. Guni'i rall:

—De verdá Dios bë'në perdunë lë'ë ra nanádi'i më israelitë. Bësha'lë më nezë parë guëabrí ldu'u rall con lë'ë më nu parë gapë rall vidë sin fin.

Ra mënë nagualdí ldu'i Jesús ciudá Antioquía

¹⁹ Tsana gudini rall Esteban, guagla'guë rzunaldë mënë los de más ra narialdí ldu'i diza'quë. Ra shmënë Jesús bëagzë rall hashtë regiuni Fenicia nu Chipre nu guë'dchi shtë Antioquía. Ndë guagni'i rall diza'quë niétiquë lu ra më israelitë, lēdë núdi'i lu ra stubi mënë.

²⁰ Bældá narialdí ldu'i Jesús, na rall më Chipre nu Cirene. Bédchini rall ciudá shtë Antioquía. Guni'i rall diza'quë shtë Dadë Jesús lu ra më griego. ²¹ Guni'i rall lu mënë con llëru'bë pudërë shtë Dios. Zni zihani mënë gualdí ldu'u rai' diza'quë nu guanaldë rall tēchi enseñansë shtë Jesús.

²² Bini ra shmënë Jesús narëta' Jerusalén de quë zihani më Antioquía, hia rzu'bë diaguë rall diza'quë. Iurní bëshe'ldë rall Bernabé parë guall Antioquía.

²³ Iurë bédchini Bernabé Antioquía, gunall lla mudë cagdë'ë Dios ra cusë za'quë parë ra narzu'bë diaguë

diza'quë. Nalé bëquitë Idu'u Bernabé nu guni'inúhi' ra mënë të tσανaldë rall shnezë Dios nu gac rall firmë, adë guëazë guëtëdi'i rall shnezë Dios. ²⁴ Bernabé nall tubi nguiu za'quë. Gualdí Idú'ull Dios. Cabezënú Espíritu Santo la'ni Idú'ull. Zihani ra më Antioquía gualdí Idu'u rall diza'quë shtë Jesucristo.

²⁵ Despuësë gubi' Bernabé parë zía'ai' ciudá Tarso. Ndë guatílill Saulo parë be'dë guënull lé'i' Antioquía. ²⁶ Ndë bëa'në rai' tubi izë con ra shmënë Jesús. Bëlua'a rai' zihani mënë. Ra shmënë Dios naquërelde Antioquía por primëre vësë bërulë rai' cristianos.

²⁷ Tiempë dzë ni bédchini bældá nguiu nabë'në recibir llini shtë Dios parë guëni'i rall shti'dzë Dios. Ze'dë rall de Jerusalén parë bédchini rall Antioquía. ²⁸ Túbill lë Agabo. Guzull guní'ill lu ra narialdí Idu'i diza'quë tubi cusë naqac cumplir. Con pudërë nabë'dë Espíritu Santo, lé'ëll guní'ill guëdchini tubi gubini dushë guëdubi guë'dchilliu. Gubini rë' guc cumplirin tiempë tsana cagnibë'a rëy Claudio. ²⁹ Grë ra më Antioquía narialdí Idu'i shti'dzë Jesús, gu' rall de acuerdë parë gunë rall ayudë; bëshe'ldë rall dumí parë prubi naquërelde Judea.

³⁰ Bëtëá rall dumí; cadë tubi rall bédë'ë lo más posiblë. Bëshe'ldë rall dumí con Bernabé nu Saulo ca'a ra mëgulë naná cabësë shchi'ni Dios Jerusalén.

Guti Jacobo nu gua Pedro lachigui'bë

12 Tiempë ni rëy Herodes nalé guzunáldëll bældá ra shmënë Jesús. ² Gunibé'all guti Jacobo, bëchi Juan. Gudini rall lé'i' con spadë. ³ Herodes guná nalé rëuu' Idu'u ra më israelitë nu guc Idu'u Herodes guená'zill Pedro. Dzë ni bënë tucarë laní naráu ra më israelitë guetështildi sin levadurë. ⁴ Guna'zi rall Pedro prësi; Herodes gunibë'a tsa Pedro lachigui'bë nu gunibé'all tapë grupë sultadë gapë rall lë'ë Pedro. Cadë tapëgá sultadë tubi grupë. Bënë Herodes llgabë niagull Pedro delantë lu ra mënë despuësë de laní Pascu. ⁵ Nalé segurë nanú Pedro lachigui'bë purquë quëhapë ra sultadë lé'ëll. Perë ra mënë narialdí Idu'i diza'quë, ziagla'guë quëhunë rai' orar dzë la gue'lë. Con guëdubínú Idu'u rall cagni'inú rall lë'ë më por shcuendë Pedro.

Por milagrë shtë Dios bëru'u Pedro lachigui'bë

⁶ Herodes bë'në llgabë guëgull Pedro lachigui'bë; tsagsá'nëll Pedro lu ra mënë grëgue'lë. Pedro naga'si lachigui'bë. Lí'bi' con chupë cadënë. Nu quëhapë chupë sultadë lé'i'. Stubi shcu'a sultadë zu rua' lachigui'bë. ⁷ Iurní bédchini tubi ianglë shtë Dios la'ni lachigui'bë nu gu'të tubi llini. Ianglë bënë'bi' lë'ë Pedro parë guëbáni'. Bëcua'ñi ianglë lë'ë Pedro nu répi' lu Pedro:

—Nasesë guashtë.

Lueguë bëru'u ra cadënë nali'bi guia'a Pedro. ⁸ Lë'ë ianglë repi lúhi':

—Bëshi'i dchi'chi lá'nil nu bëquë'ë shráчил.

Iurní bë'në Pedro gan, repi ianglë lull:

—Gutë shábël nu gude'e naldë na.

⁹ Pedro bëru'u; zianáldi' tēchi ianglë. Adë rac bé'adi'i' gu nahin verdá lo quë naquëhunë ianglë con lé'i'. Llúa'ai' cani'i shcá'ldëll. ¹⁰ Gudëdë rai' lu ra primëre puertë gui'bë naná parë nezë shtë ciudá; iubi puertë bëlla'lë parë bëru'u rai'. Iurë guzë rai' tubi nezë, lë'ë ianglë bësá'ni' lë'ë Pedro. ¹¹ Iurní bédë'ëi' cuendë; guní'i' la'ni Idú'i':

—Iurne' sí, rdë'ëhia cuendë, Dios bëshe'ldë ianglë shtëni' parë bældá'ai' na guia'a Herodes. Bældá'ai' na guia'a ra mënë israelitë, grë lo quë naguc Idu'u rall ni-hunënú rall na.

¹² Iurë quëhúni' llgabë, zía'ai' lidchi María, shni'a Juan Marcos. Ndë zihani mënë rë ra. Quëhunë rall ruëguë lu Dios parë guëru'u Pedro lachigui'bë. ¹³ Iurë bësëdchi Pedro rua' puertë, bëru'u tubi criadë; lëll Rode. Guagnall nia'a chu ndë nacagna'bë rua' nezë. ¹⁴ Perë iurë guc bé'all cha' Pedro, por tantë bëquitë Idú'ull, adë bëshá'lëdi'ill rua' nezë sino quë guaglú'nëll; guagní'ill lu ra mënë nazubë la'ni hiu'u. Répill lu rall:

—Pedro zuga'a rua' nezë.

¹⁵ Iurní repi rall lu Rode:

—Rac túntël rní'il zní'i.

Perë Rode guní'i':

—Guldía, Pedro ndë nazuga'a rua' nezë.

Perë ra nazubë la'ni hiu'u rni'i' rall:

—Lé'ëdi'i' Pedro sino ianglë shtënë Pedro gudëdë.

¹⁶ Perë Pedro nianá cagsédchi' rua' nezë. Iurë bëshá'lë rall rua' puertë nu guná rall lu Pedro, nalé bédzëguë' Idu'u rall. ¹⁷ Pedro bë'në sëñi con guiá'ai' tē guëac dchi rall. Iurní guni'i' Pedro, bëlda'a Dadë Jesús lé'ëll lachigui'bë. Répi':

—Gulë biadi'dzë ndë'ë lu Jacobo nu lu ra grë narialdí Idu'i' diza'quë shtë Jesús.

Iurní bëru'u Pedro parë zía'ai' stubi lugar.

¹⁸ Iurë brëgue'lë, nalé rdzëbë ra sultadë. Nezë rë' nezë rë' zia'a rall nia'a gua Pedro. ¹⁹ Gunibë'a Herodes tsatili rall lë'ë Pedro perë cumë adë bédzëlëdi'i' rall Pedro, rëy Herodes guna'bë dí'dzëll shcuendë Pedro. Iurní gunibë'a Herodes gati ra sultadë. Despuësë bëru'u Herodes Judea parë zia'a guëquërelde ll guë'd-chi Cesarea.

Bédchini dzë guti Herodes

²⁰ Nalé rldënú Herodes ra mënë naquërelde ra guë'dchi Tiro nu Sidón, perë lë'ë ra mënë gurë rall de acuerdë parë guna'bë rall en paz lu rëy purquë lu guiu'u shtë rëy rru'u naráu ra mënë shtë Tiro nu Sidón. Tubi grupë mënë shtë guë'dchi rë', guluté rall amístá con Blasto, tubi muzë ru'bë shtë rëy. Blasto guagni'inull lë'ë rëy parë gu' en paz. ²¹ Herodes bëzú tubi tērmë lu rall parë pë dzë tsagdchini rall lidchi Herodes. Dzë ni gutë Herodes shábi' parë guzull de rëy nu guzúbëll lu tribunal shtënëll. Iurní guzublú guní'ill zihani dí'dzë lu ra mënë. ²² Lë'ë ra mënë guzublú gurushtiá; guni'i' rall:

—Ndë'è nacagni'i adë nall tubi nguiu sino quë nall tubi dios.

²³ Lueguë iurní tubi ianglë shtë Dios bédchini. Bëru'ldë ianglë lë'è Herodes lu tubi galguidzë dushë purquë adë bédë'edi'ill cuendë di'dzë shtë Dios. Más bëuu' Idú'ull naguni'i ra mënë lull. Gudáu ra mbiz-iuguë lë'è Herodes; gútil.

²⁴ Diza'quë shtë Dios guagla'guë bërë'tsë nezë rë' nezë rë'. Zihani mënë gualdí Idu'u rall diza'quë.

²⁵ Bernabé nu Saulo guagsa'në dumí nabëshe'ldë ra mënë Antioquía parë ra prubi ciudá Jerusalén. Iurní bëagrí rai' con Juan Marcos hashtë Antioquía.

Bëshe'ldë Dios Bernabé nu Saulo lu dchi'ni

13 Ladi mënë narialdí Idu'i diza'quë guë'dchi Antioquía, nanú Saulo. Nanú Bernabé. Nanú Simón narni'i ra mënë Ia'së. Nanú Lucio më Cirene. Nanú Manaén naguaru'bë lidchi Herodes, gubernadurë shtë Galilea. ² Tubi dzë ni bédëa rai'; cagna'bë rai' Dios nu quëhunë rai' ayunë; adë ráudi'i rai' dzë ni. Guni'i Espíritu Santo lu rai':

—Gulë bënë nombrar Bernabé nu Saulo parë dchi'ni naguëdë'a gunë rall.

³ Iurë gualú bënë rall orar nu bënë rall ayunë, bédchi'bë rall guia'a rall guëc Saulo nu Bernabé parë gunë rai' recibir shchi'ni Dios. Iurní bënë rall despedir lë'è rai'. Zia'a rai'.

Zia'a ra poshtë parë Chipre

⁴ Bëshe'ldë Espíritu Santo lë'è Saulo nu Bernabé parë tubi guë'dchi nalë Seleucia nanaqué rua' nisëdu'u. Ndë be'pi rai' la'ni barcu parë zia'a rai' Chipre, tubi dani nananú la'ni nisë. ⁵ Bédchini rai' Salamina; nahin puertë catë riutë barcu. Ndë guzublú Saulo nu Bernabé cagni'i rai' diza'quë lu ra mënë la'ni íadu'u shtë ra më israelitë. Nu zac Juan Marcos zia'anú rai'. ⁶ Guëdubi guë'dchi shtë Chipre guazé rai'. Bédchini rai' tubi guë'dchi lë Pafos. Ndë bédia'guë'lú rai' tubi narunë galbelliú. Nall më israelitë nu lëll Barjesús. Nalé runtsá'ull bishi; guní'ill grë ra di'dzë narní'ill nahin verdá. ⁷ Barjesús nall amigu shtë gubernadurë nalë Sergio Paulo. Gubernadurë nall tubi nguiu nasini guëquëll. Bëshé'ldëll rsunë parë cagna'bë mënë Bernabé nu Saulo purquë gubernadurë rac shtú'ull guínill diza'quë shtë Dios. ⁸ Napë Barjesús stubi lë, Elimas, quiere decir narunë dchi'ni shtë bëlliú. Adë nédi'i Elimas niuadi'dzënú Saulo gubernadurë purquë adë nédi'ill tsaldí Idu'u gubernadurë shti'dzë Dios. ⁹ Iurní Saulo, nápi' stubi léhi' Pablo, con pudërë shtë Espíritu Santo nacabeznú la'ni Idú'i', gubi'a gué'i' lu Elimas.

¹⁰ Guni'i Pablo lull:

—Lé'el guëdzë bishi nu duldë la'ni Idú'ul. Shini mëdzabë nal. Enemigu nal shtë cusë za'quë. Rluá'al ra mënë bishi, nu adë rsá'nëdi'ill tsuté rall nezë za'quë shtë Dios. ¹¹ Iurnë' Dios gunë më cashtigu lé'ël; guëá'nël ciegu por tubi tiempë; adë guënëdi'ill lu llni ngubidzë.

Lueguë lueguë bëcahi slu Elimas nu bëa'nëll ciegu. Caguíill tubi naguëna'zi guiá'all parë sëll. ¹² Iurë guná gubernadurë naguc con Elimas, gualdí Idu'u gubernadurë diza'quë. Nalé bëdzëguë'è Idú'ull iurë bínill shti'dzë Dios naguni'i Pablo.

Zia'a Pablo nu Bernabé regiuni Pisidia

¹³ Pablo con ra sáhi' be'pi rai' barcu puertë nalë Pafos parë zia'a rai' hashtë tubi guë'dchi nalë Perge nananú regiuni Panfilia; parë bësa'në Juan Marcos dchi'ni shtë Dios. Mejurë bëagrill Jerusalén. ¹⁴ Iurní bëru'u Pablo con Bernabé guë'dchi Perge. Zia'a rai' ciudá Antioquía nanaqué regiuni shtë Pisidia. Dzë nabëzi'i Idu'u ra mënë, guatë Pablo con sáhi' íadu'u shtë më israelitë. Ndë guzubë rai' parë guëquë diaguë rai'. ¹⁵ Bi'ldi ra jëfë shtë íadu'u la'ni librë nabëquë'è Moisés nu bi'ldi rall librë shtë ra profetë. Iurní guni'i rall lu Pablo:

—Lë'è të sa' hia'a, talë nua'a të tubi di'dzë ziquë cunseju parë grë hia'a, dzu hia'a ndë'è. Gulë guni'i.

¹⁶ Iurní guasuldí Pablo; bé'ni' tubi sëñi con guiá'ai' parë guëac dchi ra mënë. Guni'i':

—Gulë bëquë diaguë lë'è të më israelitë, nu grë të naze'dë guë'në adorar Dios. ¹⁷ Dios shtë naciuni Israel, gulë më shtadë guë'lú hia'a parë mizmë lé'i'. Bënë më shtáda'a tubi naciuni ru'bë tsana nianá quërelde rai' Egipto. Nu despuësë Dios gulú lë'è rai' Egipto con pudërë shtë më. ¹⁸ Durantë cuarenta izë bia'a Idu'u Dios mudë fierë shtë rai' iurë zia'a rai' nezë catë nídi'i mënë. ¹⁹ Nu gunitilú më gadchi naciuni nanaqué regiuni shtë Canaán. Bédë'èi' lugar ni parë guquërelde shtadë guë'lú hia'a. ²⁰ Durantë tubi tiempë tapë gahi-u'a guërudë izë, guquërelde naciuni Israel ndë. Ra juësi nabëshe'ldë Dios, gunibë'a rai' naciuni Israel hashtë tiempë shtë Samuel. ²¹ Iurní guna'bë ra mënë lu Dios tubi rëy naguëribë'a lë'è rall. Bédë'è Dios tubi rëy nalë Saúl. Gunibë'a Saúl lë'è rall cuarenta izë. Saúl nall shini tubi nguiu nalë Cis naze'dë ladi shini Benjamín. ²² Despuësë Dios gulú lë'è Saúl lugar shtënëll parë subë David ziquë rëy naguëribë'a më israelitë. Guni'i Dios: "Gudilia David llga'në Isaí. David na tubi nguiu nabëuu' Idua'a nu gúnëll cumplir grë lo quë narac shtua'a." ²³ Gulë Jesús ladi llëbní David nu lë'è Jesús náhi' el quë nagunë salvar më israelitë. Ni bënë Dios prometer más antsë. ²⁴ Pues antsë guzublú Jesús dchi'ni shtëni', Juan Bautista guni'i lu zihani mënë israelitë të gunë nadzë'è rall mudë nanabani rall nu chubë nisë rall ziquë sëñi de quë bëabrí Idu'u rall con Dios. ²⁵ Tsana ze'dë guëdchini gati Juan, guni'i': "¿Chu runë të llgabë nahia? Adë rúnëdi'i të shgabë të nahia el quë nacabezë të. Ze'dë stubi më más lasac quë na. Na adë lasáquëdia'a parë lë'è më. Ni tubi adë chu nádia'a parë guëshaca du gui'di shtënë shrachi më."

²⁶ Rnia'a lu të Dadë naze'dë zu famili shtë Abraham, nu rnia'a lu grë të narunë adorar Dios. Dios bëshe'ldë diza'quë rë' parë gac salvára'a. ²⁷ Ra naguquërelde Jerusalén nu jëfë shtë rall, adë guc bé'adi'i rall chu na Jesús. Nu adë guasëdi'i rall ra di'dzë shtë ra profetë

nabëquë'ë shti'dzë Dios guahietë. Rsë'dë rall di'dzë rë' la'ni iádu'u shtë mënë israelitë cadë dzë narzi'i ldu'u ra mënë, perë tsana bë'në rall condenar Jesús, bë'në rall cumplir grë lo quë naná escritë de lë'ë më. ²⁸ Adë bëdzëledi'i rall ni tubi duldë nabë'në Jesús perë guna'bë rall lu Pilato parë gati më. ²⁹ Iurë guc cumplir grë lo quë narni'i la'ni Sagradas Escrituras shcuendë Jesús, bësietë mënë lë'ë më lu cruz parë bëga'chi më la'ni ba'a. ³⁰ Perë bëldishtë Dios lë'ë më ladi ra tégulë parë gubani më stubi vultë. ³¹ Nu zihani dzë bëlua'alú Jesús lu ra nabë'në compa'ni lë'ë më iurë ziazgë më de Galilea parë Jerusalén. Lë'ë ra mënë ni guná rall lu Jesús nu iurne' quëadi'dzë rall ziquë testigu de quë Jesús nabani.

³² Nu zac lë'ë na'a, cagni'i na'a diza'quë nabë'në më prometer lu shtáda'a. Guc cumplirin parë lë'ë hia'a purquë na hia'a shini rai'. ³³ Bëldishtë Dios lë'ë Jesús ladi ra tégulë. Zni naescritë la'ni segundë Salmo: "Lé'ël nal shinia. Nedzë bënehia vidë parë lé'ël." ³⁴ Guni'i Dios guëldishtëhi' lë'ë Jesús ladi ra tégulë parë adë gáudi'i guiu'u cuerpë shtë më. Zni naescritë la'ni Sagradas Escrituras naguni'i Dios: "Guënehia ra cusë za'quë parë lë'ë të, lo quë nabëna prometer lu David". ³⁵ Por ni David la'ni stubi Salmo guni'i: "Adë guësëa'nëgal cuerpë shtë shínil narac shtú'ul la'ni ba'a parë adë gáudi'i guiu'u shcuérpi". ³⁶ David bë'në sirvé lu sáhi' tiempë nabáni'. Bë'në zá'quëll ra cusë ziquë guni'i Dios lull. Perë despuësë gútil nu bëgá'chill. Gu'dzë cuerpë shténëll. ³⁷ Perë cuerpë shtë nguiu nabëldishtë Dios ladi ra tégulë, adë gú'dzëdi'in. ³⁸ Bëchi, napë quë gac bë'a të lo quë narnia'a lu të; lé'ësë Jesús napë pudërë parë gunë më perdunë duldë shtë të. ³⁹ Grë narialdí ldu'i Jesús na perdunë duldë shtë rall. Adë nídi'i mudë parë suné almë shtë të por lëy nabëquë'ë Moisés purquë adë nápëdi'in pudërë parë nihunin perdunë duldë shtë mënë. ⁴⁰ Gulë gupë cuidadë të ldáguëdi'i cashtigu shtë Dios guëc të, ra cusë nabëquë'ë ra profetë iurë guni'i rai' shti'dzë Dios narni'i:

⁴¹ Gulë guná, lë'ë të naquëhunë burnë. Gulë bëtsëbë ldu'u të nu gulë gapë galguti sin fin.

Quëhuna tubi cusë ru'bë entrë lë'ë të, cusë adë tsaldídi'i ldu'u të ze'dë ra cusë de na. Nu adë tsaldídi'i ldu'u të si talë chu stubi guëni'i lu të.

⁴² Iurë bëru'u Pablo con sáhi', ra mënë nanádi'i më israelitë, guna'bë rall tubi favurë lu Pablo, guëabrí rai' stubi vultë dzë naguëzi'i ldu'u mënë naguëdza'guë lmalë parë tsagla'guë guadi'dzë Pablo diza'quë lu rall.

⁴³ Iurë gualú bëtë'tsë ra mënë zihani, sëbëldá më israelitë canaldë lë'ë Pablo nu Bernabé. Nu zihani ra nanádi'i më israelitë perë guaté rall creenci shtë ra më israelitë, canaldë rall Pablo nu Bernabé. Pablo nu Bernabé guni'inú rai' lu mënë ni të tsagla'guë tsaldí ldu'u rai' diza'quë shtë Dios.

⁴⁴ Bëdza'guë lmalë bédchini dzë descansë; casi grë mënë shtë guë'dchi bédëa rall parë guëquë diaguë rall di'dzë shtë Dios. ⁴⁵ Guná ra më israelitë tantë zihani mënë bédëa, bédé rall; napë rall mbidi. Guni'i guidzë

rall lë'ë Pablo nu Bernabé. Bë'në rall insultar Pablo.

⁴⁶ Iurní Pablo nu Bernabé adë bëdzëbëdi'i rai'. Guni'i rai':

—Bëshe'ldë Dios lë'ë na'a primërë lu të, na të më israelitë parë guëquë diaguë të diza'quë shtë Dios; perë nédi'i të guëzu'bë diaguë të shti'dzë Dios. Adë nédi'i të gunë të recibir vidë sin fin. Iurne' guiagni'i na'a lu mënë de stubi naciuni ⁴⁷ purquë zni bëshe'ldë Dios lë'ë na'a. Bëquë'ë Isaías shti'dzë më narni'i:

Na Dios, rzua lé'ël ziquë tubi llni parë grë ra mënë nanádi'i më israelitë.

Lé'ël tsanul ra diza'quë hashtë lúltimë guë'dchi shtë guë'dchiliu parë gunë Dios salvar lë'ë ra mënë natsaldí ldu'i shti'dzë më.

⁴⁸ Iurë bini ra mënë nanádi'i më israelitë, nalé bëquitë ldu'u rall. Guni'i rall nalé nasa'a diza'quë shtë Dios. Nu bédë'ë rall graci lu më. Grë ra nagudili Dios parë gac salvar, lueguë gualdí ldu'u rall shti'dzë më.

⁴⁹ Zni bërë'tsë diza'quë guëdubi regiuni shtë Pisidia.

⁵⁰ Perë ra israelitë naquërdë Antioquía biadi'dzë rall con bëldá na'a nu nguiu de rëspëti ladi guë'dchi. Na'a rë' napë rall devociuni parë Dios. Grë rall bëtsatsu rall më guë'dchi cuntrë Pablo nu Bernabé. Gulú rall lë'ë rai' fuërë rua' guë'dchi. ⁵¹ Pablo nu Bernabé bédchibi rall gushëguiu'u shtë shrachi rall ziquë tubi sëfi de quë ra mënë Antioquía adë bëzu'bë diáguëdi'i rall diza'quë shtë Jesús. Iurní zia'a rai' ciudá nalë Iconio.

⁵² Ra nagualdí ldu'i shti'dzë Jesús ciudá Antioquía, nalé bëquitë ldu'u rall. Cabezënú Espíritu Santo la'ni ldu'u rall.

Nanú Pablo nu Bernabé guë'dchi Iconio

14 Pablo nu Bernabé guërupë rai' guaté rai' iádu'u shtë më israelitë guë'dchi Iconio. Bëlua'a rai' diza'quë shtë Jesús lu ra mënë. Zihani mënë gualdí ldu'u rall diza'quë, më israelitë nu ra më griego. ² Perë ra më israelitë nadë nédi'i tsaldí ldu'i, bëtsatsu rall mënë nanádi'i israelitë parë bë'në rall llgabë mal cuntrë ra narialdí ldu'i diza'quë. ³ Pablo nu Bernabé bëa'në rai' llëduni tiempë lugar ni. Adë bëdzëbëdi'i rall guni'i rall lu mënë de quë Dios rac shtu'u më grë mënë naré lu guë'dchiliu. Dios quëhunë compa'ni lë'ë Pablo nu Bernabé parë bë'në rai' milagrë. Bë'në rai' cusë ru'bë. Zni guasë ra mënë diza'quë naguni'i Pablo, ze'din de Dios. ⁴ Perë ra mënë guë'dchi ni, adë bënëdi'i rall tubsë llgabë. Bëldá rall guni'i naza'quë na di'dzë shtë rai'. Sëbëldá rall guni'i adë nazá'quëdi'i di'dzë shtë rai'. ⁵ Iurní ra më israelitë nu ra nadë nádi'i israelitë, gu' rall de acuerdë con ra gobiernë parë guëna'zi rall Pablo nu Bernabé nu niadë'ë guë'ë rall lë'ë rai'. ⁶ Bini Pablo nu Bernabé pë nihunë rall. Bëru'u rai' guia'a contrari shtë rai'. Gubi' rai' ciudá ni parë zëagzë rai' guë'dchi nalë Listra nu Derbe naquë regiuni shtë Licaonia. ⁷ Guagni'i rai' diza'quë guëdubi ciudá nu guë'dchi shtë regiuni ni.

Bësédchi guë'ë mënë lë'ë Pablo guë'dchi Listra

⁸ Guë'dchi Listra nanú tubi nguiu kujë; ráquëdi'i rzëll. Ndë zúbëll purquë dizdë nagúlëll nall kujë. ⁹ Caqué di-aguë nguiu ni nacagni'i Pablo. Iurní nalé rbi'a Pablo lu nguiu ni; gac bë'a Pablo de quë rialdí ldu'ull parë guëáquëll. ¹⁰ Iurní fuertë guni'i Pablo lull:

—Guasuldí nga'li. Bëzú guëa' lu guiu'u.

Lueguë guasuldí kujë nu guzublú rzëll. ¹¹ Iurë guná ra mënë pë bë'në Pablo con nguiu ni, guzublú guni'i rall fuertë di'dzë naruadi'dzë ra më Licaonia. Guni'i rall:

—Dios ndë'ë bédchini ládza'a con cuerpë shtë nguiu.

¹² Guni'i rall Bernabé na dios Júpiter nu Pablo na dios Mercurio purquë Pablo ruadi'dzi' lu ra mënë. ¹³ Iádu'u shtë dios Júpiter zubin entradë shtë guë'dchi. Bëshuzi narunë dchi'ni la'ni iádu'u ni, bidënull bëldá ngunë con zihani guë'ë hashtë puertë shtë guë'dchi. Bëshuzi nu ra mënë rac shtu'u rall gunë rall adorar lë'ë ra poshtë nu quini rall ngunë ziquë tubi ofrendë parë lë'ë rai'. ¹⁴ Perë Pablo nu Bernabé guná rai' pë rac shtu'u gunënú mënë lë'ë rai'; guzublú bëchí'ezë rai' shabë rai' ziquë tubi sëñi de quë adë rëuu'di'i ldu'u rai' lo quë nacanihunë ra mënë. Guni'i rai' fuertë. Guaté rai' ladi ra mënë ¹⁵ nu guni'i rai':

—Lë'ë tē Dadë, ¿pëzielú runë tē zni'i? Lë'ë na'a na na'a nguiu ziquë lë'ë tē. Zë'pë guëni'i na'a lu tē parë guësa'në tē ra custumbrë nadë guëllu'idi'i. Lë'ë na'a rac shtu'u na'a tsanaldë tē tēchi nezë za'quë shtë Dios nanabani. Bëntsa'u më gube'e nu guë'dchiliu nu grë cusë nananú lu guë'dchiliu bëntsa'u më. ¹⁶ Tiempë guahietë Dios bësëa'në më lë'ë ra mënë gubani rall ziquë mudë narac shtu'u rall ¹⁷ perë siempër bë'në Dios bien parë lë'ë rall nu bëshel'dë më ganza'quë parë lë'ë rall. Bëdë'ë më sufsientë nagáu rall hashtë bëquitë ldu'u rall. Iurne' Dios quëhunë më lo mizme con lë'ë hia'a.

¹⁸ Guni'i Pablo di'dzë rë' lu ra mënë perë apënë bé'ni' gan parë adë gudínidi'i ra mënë ra ma ziquë ofrendë lu rai'. Siempër rac shtu'u rall gunë rall adorar lë'ë rai'.

¹⁹ Ze'dë bëldá më israelitë shtë Antioquía nu Iconio. Bédchini rall Listra catë nanú Pablo. Bëquili rall mënë shtë Listra con bishi parë bédë'ë guë'ë rall Pablo. Bëshaguiú rall lë'i' parë gulú rall lë'i' rua' guë'dchi purquë llua'a rall hia guti Pablo. ²⁰ Iurní bédchini ra narialdí ldu'i diza'quë catë naga'a Pablo; bédëá rdondë rall catë naga'a Pablo. Iurní bélé ldu'i' nu guashtëhi'. Guatéhi' stubi vultë guë'dchi. Perë brëgue'lë bëru'u rai' guë'dchi parë zia'a rai' stubi guë'dchi nalë Derbe.

²¹ Ndë guni'i rai' diza'quë shtë Dios lu ra më Derbe. Nalé zihani mënë gualdí ldu'u rai' shti'dzë Dios. Despuësë bëabrí rai' guë'dchi Listra, Iconio, nu Antioquía. ²² Ra lugar ni guni'inú rai' mënë narialdí ldu'i' diza'quë parë guagla'guë rall nu gac rall firmë, nu adë guësá'nëdi'i rall shnezë Dios. Guni'i rai' de quë antsë tsuté mieti catë rñibë'a Dios, napë quë sac zi mieti purquë na rai' shmënë Jesús. ²³ Cadë guë'dchi catë

nanú ra narialdí ldu'i' diza'quë, Pablo nu Bernabé bëzú rai' bëldá nguiu naguëná dchi'ni shtë Dios. Despuësë biadi'dzënú rai' Dios nu bë'në rai' ayunë, bë'në rai' animar lë'ë mënë ni tē gac rall firmë lu shnezë Dios, el quë narialdí ldu'u rai'.

Bëabrí Pablo nu Bernabé guë'dchi Antioquía

²⁴ Gudëdë rai' regiuni shtë Pisidia parë bédchini rai' regiuni shtë Panfilia. ²⁵ Guni'i rai' diza'quë lu ra mënë ciudá shtë Perge. Despuësë gua rai' guë'dchi Atalia. ²⁶ Ndë be'pi rai' barcu parë zia'a rai' Antioquía ciudá catë ra narialdí ldu'i' shti'dzë Dios, bédë'ë rai' dchi'ni shtë Dios parë lë'ë rai'; mizme lugar ni antsë biadi'dzënú rall Dios parë gunë më compa'ni lë'ë rai'. Iurne' bëabrí rai' purquë hia bë'në rai' gan dchi'ni rë'. ²⁷ Iurë bédchini rai' Antioquía, bëtëá rai' grë mënë narialdí ldu'i' diza'quë. Biadi'dzë rai' lu rall mudë nabë'në Dios compa'ni lë'ë rai'. Guni'i rai' Dios bédë'ë lugar parë gualdí ldu'u ra mënë nanádi'i më israelitë perë guaté rall shnezë Dios. ²⁸ Pablo nu Bernabé bëa'në rai' ciudá ni llëduni tiempë con ra narialdí ldu'i' diza'quë.

Gua Pablo nu Bernabé ciudá Jerusalén

15 Tiempë dzë ni bédchini bëldá nguiu Antioquía. Na rall më Judea. Guzublú caglua'a rall ra mënë narialdí ldu'i' diza'quë. Guni'i rall:

—Parë gac salvar tē napë quë gunë tē cumplir custumbrë riuguë tubi partë delicadë shtë ngulë'në ziquë bëquë'ë Moisés la'ni lëy parë guëdë'na'a cumplir.

² Pablo nu Bernabé biadi'dzënú rai' ra nguiu rë' llëduni tiempë hashtë gudildi di'dzë rall. Por fin ra narialdí ldu'i' diza'quë, bë'në rall nombrar Pablo nu Bernabé con sëbëldá nguiu parë zia'a rall Jerusalén. Guaguë'në rall rëglë asuntë ni con los de más ra poshtë con ra mëgulë naná cabësë shtë ra më narialdí ldu'i' Dios.

³ Bëshel'dë ra më Antioquía lë'ë rai'. Gudëdë rai' ra regiuni shtë Fenicia nu Samaria. Quëadi'dzë rai' shti'dzë Dios lu ra mënë narialdí ldu'i' diza'quë. Guni'i rai' lu ra mënë nanaré catë zia'a rai', grë lo quë nabë'në Dios con ra mënë de stubi naciuni, cumë bëagrí ldu'u rall con Dios nu bësa'në rall creenci gushë parë zianaldë rall shnezë Dios. Grë ra më narialdí ldu'i' diza'quë, bini rall shti'dzë Pablo nu Bernabé. Nalé bëquitë ldu'u rall.

⁴ Tsana bédchini rai' Jerusalén, ra narialdí ldu'i' diza'quë bë'në rall recibir lë'ë rai' con llëru'bë cariñi. Zubënú ra mënë rë' ra poshtë nu ra mëgulë naná cabësë ladi grupë shtë rai'. Pablo nu Bernabé guzublú biadi'dzë rai' grë ra cusë nabë'në Dios con lë'ë rai', cumë ziquë mënë stubi naciuni gualdí ldu'u rall diza'quë. ⁵ Perë iurní bëldá ra fariseo narialdí ldu'i' shti'dzë Jesús, guasuldí rall nu guni'i rall:

—Rqui'ni riuguë du'pë partë delicadë shtë nanádi'i më israelitë parë gac salvar rall. Cha guëdë'na'a obligar lë'ë rall tsanaldë rall tēchi lëy shtë Moisés. Gac salvar rall iurní.

⁶ Bëdëa ra poshtë nu ra mëgulë parë bësë'dë rall di'dzë rë'. ⁷ Llëduni tiempë biadi'dzë rall. Iurní guasuldí Pedro nu guní'i:

—Rnia'a lu grë të narialdí Idu'i diza'quë, cumë ziquë nané të hia zia'a tiempë gudili Dios na entrë lë'ë të. Nu bëshe'ldë më na parë guagnia'a diza'quë shtë më lu ra mënë nanádi'i më israelitë. Nu gualdí Idu'u rall diza'quë. ⁸ Dios rna la'ni Idu'u ra mieti; bënë më recibir lë'ë rai' cumë ziquë shini më. Bëdë'ë më Espíritu Santo parë cuezënhí'i lë'ë rai' igual ziquë bëtë'ë më Espíritu Santo parë lë'ë hia'a. ⁹ Quëhunë Dios compaňi lë'ë rai' igual ziquë lë'ë hia'a masiá adë nádi'i rai' më israelitë. Bëzunë më la'ni Idu'u rai' purquë gualdí Idu'u rai' diza'quë shtë më. ¹⁰ Aunquë lë'ë të nané të Dios quëhunë më salvar lë'ë rai', siemprë riagla'guë rni'i të tsanaldë rai' tëchi lëy shtë Moisés. Nahin tubi lëy dushë parë lë'ë rall; nilë ra shtadë guëlu hia'a, nilë lë'ë hia'a adë bëtë'nëdi'ia'a cumplir lëy ni. Nahin tubi lëy dushë parë lë'ë hia'a. Adë chu gúnëdi'i gan gunë cumplirin. ¹¹ Perë lë'ë hia'a bien nané hia'a, bënë më salvar lë'ë hia'a ndigá. Rnia'a lu të na rall shini më purquë nalé guc shtu'u më lë'ë ra nanádi'i më israelitë. Nu na Jesús Shtadë shtë grë ra narialdí Idu'i diza'quë.

¹² Grë rall bëac dchi nu bëquë diaguë rall; iurní Bernabé nu Pablo guzublú biadi'dzë rai' lla gua rai' ladi ra mënë de stubi naciuni. Nu bënë Dios zihani milagrë por lë'ë rai'. Dios bënëac zihani clasë galguidzë. ¹³ Iurë gualú biadi'dzë rai', Jacobo guasuldí nu guní'i lu ra mënë:

—Iurne' guadi'dza lu të narialdí Idu'u diza'quë; gulë bëquë diaguë. ¹⁴ Pedro biadi'dzë lu hia'a lla bënë Dios. Dzë ni por primërë vueltë gudili më ra nanádi'i më israelitë parë gac rall shmënë më. ¹⁵ Ndë'ë bëru'uin de acuerdë con lo quë nabëquë'ë ra profetë la'ni Sagradas Escrituras tiempë guahietë. Rni'i rahin zdë'ë:

¹⁶ Despuësë guëabráa të guëzá'ahia hiu'u shtë David naná ziquë hiu'u dachi.

Guëcubia reinadë shtëhi' naguré.

¹⁷ Gúnahin të parë ra mënë nanádi'i më israelitë quili rall na, nu ra mënë shtë grë naciuni narna'bë lëa, gac rall shmëna.

¹⁸ Zni cagni'i Dadë dizdë tiempë guahietë të gac bë'a mieti.

¹⁹ Por ni rnia'a lu të shgaba. Adë pë gunënúdi'i hia'a con ra nanádi'i mënë israelitë perë bëabré Idu'u rall con Dios. Adë chu gúnëdi'i obligar lë'ë rall parë tsanaldë rall lëy shtë Moisés. ²⁰ Perë guëquë'ë hia'a lu rall parë adë gáudi'i rall belë shtë ra ma narunë ra mënë ofrecerë ziquë ofrendë lu ra ídolo. Nu adë guëquënúdi'i rall sa' rall, nu adë gáudi'i rall rënë, nilë belë shtë ra ma nadë bëshë'ëdi'i rënë. ²¹ Hia por llëduni tiempë bi'ldi ra mënë lëy nabëquë'ë Moisés cadë iádu'u shtë rall, nu cadë dzë nabëzi'i Idu'u rall caglua'a mësë lë'ë rall nabëquë'ë Moisés.

²² Iurní ra poshtë con ra mëgulë naná cabësë nu grë ra narialdí Idu'i diza'quë, gudili rall bëldá nguii ladi lo mizmë sa' rall parë bëshe'ldë rall lë'ë rai' Antioquía con Pablo nu Bernabé. Bënë rall nombrar Silas con Ju-

das. Judas stubi lëll Barsabás. Na rall nguii më ru'bë ladi ra narialdí Idu'i diza'quë. ²³ Bëntsa'u ra poshtë tubi cartë parë bia'a rai' narni'i:

“Lë'ë na'a ra poshtë nu ra mëgulë nu grë ra narialdí Idu'u diza'quë shtë Jesús naquërdë Jerusalén, rshe'ldë na'a tubi saludë parë grë ra narialdí Idu'i diza'quë, ra nanádi'i më israelitë. Rshe'ldë na'a tubi saludë lë'ë të grë ra naquërdë Antioquía nu ra naquërdë regiuni Siria nu Cilicia. ²⁴ Nané na'a bëru'u bëldá nguii ladi na'a. Bidë rall ciudá shtë të parë bidë guëni'i rall lu të rqui'ni tsanaldë të tëchi lëy nabëquë'ë Moisés parë gac salvar të. Perë adë bëshë'ldëdi'i na'a lë'ë rall. Niëtiqë bidë guëchili rall shgabë të; rribë'a rall gac circuncidar të nu gunë të cumplir lëy shtë Moisés. ²⁵ Por ni bëtëdzú na'a de acuerdë lu juntë shtë na'a parë gudili na'a bëldá nguii ladi na'a parë guidë guëná rai' lë'ë të. Bëshe'ldë na'a lë'ë rai' con Pablo nu Bernabé, nguii narac shtu'u hia'a. ²⁶ Bernabé nu Pablo na rai' nguii nabëdchi'bë ra vidë shtë rai' lu galguti iurë guagni'i rai' diza'quë shtë Jesucristo, Shtáda'a, lu ra mënë. ²⁷ Cagshe'ldë na'a lu të Judas nu Silas parë guëni'i rall lu të ra cusë naze'dë la'ni cartë nanua'a rall. ²⁸ Bëuu' Idu'u Espíritu Santo nu bëuu' Idu'u na'a parë adë guëdchi'bëdi'i na'a ni tubi lëy dushë guëc të. Sulamëntë runë tucarë gunë të cumplir ra cusë naze'dë la'ni cartë catë rni'i: ²⁹ Adë gau të belë shtë ra ma nabënë mënë ofrecer ziquë ofrendë lu ra ídolo, nu adë gau të rënë, nilë belë shtë ra ma nanadë bëshë'ëdi'i rënë, nu adë rquënúdi'i të sa' të. Talë gapë të lë'ë të lu grë ra cusë rë', zia të bien. Ndë'ë gualú cartë. Guëa'në të con Dios.”

³⁰ Iurní bëru'u rai' parë zia'a rai' Antioquía. Ndë bëtëá rai' grë ra narialdí Idu'i diza'quë. Bëtë'ë rai' cartë guia'a ra mënë nabëdëa nga'li. ³¹ Iurë bi'ldi rall cartë, nalé bëquitë Idu'u rall nu gurëdchi' Idu'u rall por lo quë naguni'i la'ni cartë. ³² Judas nu Silas bënë rall recibir tubi pudërë shtë Dios parë guëni'i rall ra cusë narac shtu'u Dios. Biadi'dzë rai' con llëru'bë pudërë shtë më. Con zihani di'dzë naguni'i rai' lu ra narialdí Idu'i diza'quë, bëa'në ra mënë ni más firmë parë tsanaldë rall shnezë Dios. ³³ Bëa'në rai' tubi tiempë ciudá Antioquía. Despuësë ra narialdí Idu'i Jesús bënë rall despedir lë'ë rai' parë bëabré rai' Jerusalén. Guni'i rall lu rai':

—Dushquilli Dios, bidë guëná të lë'ë na'a. Guzëá të con bien.

³⁴ Silas adë bëabrédi'i' Jerusalén; bëa'ni' Antioquía.

³⁵ Pablo con Bernabé bëa'në rai' Antioquía parë guagla'guë guëni'i rai' diza'quë lu ra mënë. Con stubi tantë ra nguii, caglua'a rai' mënë diza'quë shtë Jesús.

Bëshe'ldë Dios lë'ë Pablo segundë viajë

³⁶ Gudëdë bëldá dzë, iurní Pablo guni'i lu Bernabé:

—Cha guiá guëgná hia'a nia gua ra narialdí Idu'i diza'quë, grë ra ciudá catë biaglua'a hia'a ra mënë antsë.

³⁷ Bernabé guc Idú'i' niua'a rai' Juan Marcos ³⁸ perë Pablo adë nëdi'i' nianaldë Juan Marcos purquë más

antsë bësëa'nëgá Juan Marcos lë'ë rai' lugar nalë Panfilia. ³⁹ Gudildi di'dzë rai' por cuendë rë' nu bësë'në sa' rai'. Bernabé bia'a Juan Marcos parë zia'a rai' Chipre. ⁴⁰ Pablo gudili lë'ë Silas parë tsanaldë Silas lë'i'. Ra narialdí Idu'i diza'quë, biadi'dzënú rai' lë'ë më parë gunë më compañi lë'ë Pablo nu Silas iurná guzia'a rai' lu shchi'ni më. ⁴¹ Iurní Pablo nu Silas bëru'u rai' nu gudëdë rai' regiuni shtë Siria nu Cilicia. Guagni'i rai' lu ra narialdí Idu'i diza'quë parë tsagla'guë rall firmë shnezë Dios.

Guanaldë Timoteo lë'ë Pablo nu Silas

16 Bëdchini Pablo nu Silas guë'dchi Derbe nu Lистра. Ndë bëdia'guelú rai' tubi nguiu narialdí Idu'i diza'quë; lëll Timoteo. Shni'a Timoteo na më israelitë; lë'ë quë lë'ë rialdí Idu'i diza'quë. Perë shtadë Timoteo na më griego. ² Grë ra mënë narialdí Idu'i diza'quë naquërelde Listra nu Iconio, rni'i rall na Timoteo tubi nguiu demasiadë humildë nu za'quë. ³ Guchi Pablo lu Timoteo parë tsanaldëll lë'ë rai'. Nu bë'në Pablo circuncidar lë'ë Timoteo ziquë na custumbrë shtë ra më israelitë. Zni bë'ni' parë adë bëldëdi'i më israelitë con lë'ë Pablo. Grë ra israelitë naquërelde lugar ni, nané rall shtadë Timoteo nall më griego. ⁴ Grë ra guë'dchi nardëdë rai', ruadi'dzënú rai' ra mënë narialdí Idu'i diza'quë. Quëadi'dzë rai' rsunë nabëdë'ë mëgulë naná cabësë shchi'ni Dios Jerusalén të parë guëzu'bë diaguë rall. ⁵ Ra mënë narialdí Idu'i Dios, guc rall más firmë lu ra diza'quë shtë Jesús. Dzë con dzë guaru'bë grupë shtë shmënë Dios cadë guë'dchi.

Gue'lë bëlua'alú tubi nguiu lu Pablo; nall ziquë më Macedonia

⁶ Adë bësá'nëdi'i Espíritu Santo nalua'a rai' diza'quë lu ra mënë naquërelde regiuni shtë Asia. Por ni gudëdë rai' ra regiuni shtë Frigia nu Galacia parë bëdchini rai' la raya shtë Misia. ⁷ Ndë bë'në rai' llgabë niutë rai' regiuni shtë Bitinia perë Espíritu Santo adë bësá'nëdi'i niutë rai' ndë. ⁸ Mejurë gudëdë nezë rai' hashtë Misia parë quietë rai' puertë shtë Troas. ⁹ Ndë bëlua'alú tubi nguiu lu Pablo gue'lë. Gunáhi' tubi nguiu më Macedonia. Zuldí mënë ni nu rúnëll ruëguë lu Pablo. Rní'ill: "Cha regiuni shtë na'a Macedonia parë gúnël compañi lë'ë na'a". ¹⁰ Iurë gudëdë guná Pablo lë'ë nguiu, na Lucas nacaquëa'a librë rë', bëdë'në na'a preparar viajë shtënë na'a parë guziá na'a Macedonia purquë Dios cagna'bë lë'ë na'a guëdia'a na'a diza'quë parë ra mënë shtë Macedonia.

Bëdchini Pablo nu Silas guë'dchi Filipos

¹¹ Puertë Troas bëdzepi na'a la'ni barcu parë zia na'a tubldí la'ni nisë hashtë Samotracia. Samotracia na tubi dani la'ni nisëdu'u. Hashtë stubi dzë bëdchini na'a puertë Neápolis. ¹² De Neápolis bëru'u na'a parë Filipos. Filipos na tubi guë'dchi más llëru'bë lu grë ra guë'dchi shtë Macedonia. Quërelde ra më rumanë ndë, nu grë ra më shtë guë'dchi bë'në rall rëspëti lëy

shtë ra rumanë. Guquërelde na'a Filipos bëldá dzë. ¹³ Tubi dzë nabëzi'i Idu'u mënë, bëru'u na'a rua' guë'dchi parë bia na'a rua' tubi guë'ëgu. Ra mënë bëne'e rsunë ndë nanú tubi lugar catë ruadi'dzënú rall Dios. Lugar ni guzubë na'a parë guëni'i na'a diza'quë lu ra na'a nabëdëá nga'li. ¹⁴ Ladi ra na'a ni nanú tubi na'a lë Lidia. Zé'dëll guë'dchi shtë Tiatira. Nu rtuu'll lari za'quë color moradë. Na'a ni gualdí Idu'i Dios perë adë guëndi'ill chu na Jesús. Bëdë'ë më llgabë parë guasëll nu gualdí Idu'ull diza'quë nacagni'i Pablo. ¹⁵ Lidia bëriubë nísëll con shfamíill. Iurní guní'ill lu na'a:

—Si talë nané të nahia shmënë Jesús, gulë gude'e lidcha të guëa'në të bëldá dzë.

Lidia bë'nëll ruëguë lu na'a hashtë bëdëa'në na'a lídchill.

¹⁶ Guzac na'a tubi vultë iurë zia na'a lugar catë guëdia'a di'dzënú na'a Dios, bëdia'guelú na'a tubi lliguëna'a. Nápëll tubi mëdzabë la'ni Idu'ull. Rúnëll divini por pudërë shtë mëdzabë. Guní'ill ra cusë nagac con ra mënë. Zni bë'nëll gan zihani dumí parë ra shlámëll. ¹⁷ Lliguëna'a ni bidë náldëll lë'ë na'a con Pablo. Fuertë guní'ill:

—Dios nacabezë gube'e, bëshe'ldë më ra nguiu rë'. Caglua'a rall nezë parë gac salvára'a.

¹⁸ Zihani dzë bë'në lliguëna'a rë' zdë'ë. Glli, glli, fuertë guní'ill; bidë náldëll lë'ë na'a. Perë bëldë Pablo nu guní'ill lu mëdzabë nananú la'ni Idu'u lliguëna'a:

—Con pudërë nabëne'e Jesucristo guahia, rnia'a lul por lë shtë më, bëru'u la'ni Idu'u na'a rë'.

Lueguë lueguë iurní bëru'u espíritu dzabë.

¹⁹ Iurë guná shlamë shtë lliguëna'a, hiadë nídi'i mudë gunë rall gan dumí con pudërë nagúpëll, guna'zi rall Pablo nu Silas. Guagsëa'në rall lë'ë rai' lu gubiernë nazubë cula'ni galërë. ²⁰ Bëagnú rall lë'ë rai' lu ra juësi nu guni'i rall:

—Nguiu rë' na rall mënë israelitë. Cagtsatsu rall mënë ciudá shtë hia'a. ²¹ Caglua'a rall creenci adë nádi'i de acuerdë con lëy rumanë. Adë nídi'i mudë guianálda'a tēchi rall purquë na hia'a më rumanë.

²² Iurní bëdzatsu mënë cuntrë Pablo nu Silas. Gunibë'a gubernë parë bëru'u shabë Pablo nu Silas parë bëdë'ë hiaguë rall lë'ë rai'. ²³ Despuësë huëtë'ë bëdë'ë hiaguë rall lë'ë rai', bëldaguë rall lë'ë rai' lachigui'bë. Nu gunibë'a rall lu carcelërë parë gápëll lë'ë rai' con cuidadë. ²⁴ Iurë bë'në carcelërë recibir Pablo nu Silas, guagsëá'nëll lë'ë rai' hashtë tubi cuartë namás dchi'chi. Ndë bë'nëll segurë; bëgá'sëll guëa' rai' la'ni tablë nalë cepo.

²⁵ Iurë guc guërudë gue'lë, lë'ë Pablo nu Silas quëadi'dzënú rai' Dios nu quëu'ldë rua' rai' cantë lu Dios. Los de más prësi nananú ndë, caqué diaguë rall.

²⁶ De repëntë bëdchini tubi lluru'bë nabësëni'bi hashtë cimientë shtë lachigui'bë. Grë ra puertë shtë lachigui'bë, bëlla'lin nu ra cadënë nali'bi guia'a ra prësi, gulaguë rahin lu guiu'u. ²⁷ Iurní gubani carcelërë; gunall rua' puertë lla'lë rahin. Gulull spadë shtënéll parë quínill lo mizme lë'ëll. Bë'nëll llgabë grë

ra prësi bëllu'në. ²⁸ Perë Pablo gunall pë nihunë carcelërë nu fuertë guni'i Pablo:

—Adë rguinidi'i lë'ël. Grë na'a zuga'a na'a ndë'ë.

²⁹ Lueguë iurní guna'bë carcelërë tubi llni. Guaté guëllú'nëll catë zuga'a ra prësi. Nalé rchí'chill tantë rdzëbëll. Bëzullíbill lu Pablo nu Silas. ³⁰ Iurní gulull lë'ë rai' lachigui'bë nu guna'bë dí'dzëll lu rai':

—Dadë, guni'i lua ¿lla guna parë gac salvara?

³¹ Iurní repi rai':

—Guëdubinú ldu'ul tsaldí ldu'ul Jesucristo, lë'ël con grë shfamíllil parë gunë Dios salvar lë'ë të.

³² Iurní biadi'dzënú Pablo nu Silas lë'ë carcelërë diza'quë, lë'ëll con grë shfamíllil naquërelde lídchill.

³³ Mizmë gue'lë ni carcelërë gudíbill lu ridë catë bëdi-a'a hiaguë ladi rai'. Lueguë carcelërë con shfamíllil bëriubë nisë rai'. ³⁴ Iurní bia'a carcelërë lë'ë rai' lídchill parë bédë'ëll nagudáu rai'. Nalé rquitë ldu'u shfamíllil carcelërë purquë grë rai' hia gualdí ldu'u rai' diza'quë.

³⁵ Brëgue'lë rsili, ra gubernë bëshelidë ra suldadë lu carcelërë parë guëdë'ë carcelërë libertá lë'ë Pablo nu Silas. ³⁶ Repi carcelërë lu Pablo:

—Bëdchini suldadë shtë gubernë parë guënehia libertá lë'ë të. Iurne' guzia'a të con bien.

³⁷ Perë Pablo guni'i lu ra suldadë:

—Adë chu guëru'u. Ra gubernë bë'në bëdi-a'a hiaguë na'a lu ra mënë. Adë bé'nëdi'i rai' juzgar lë'ë na'a según lëy rumanë, nu nadapë na'a lo mizmë derechë nanapë më rumanë. Bëtia'a rai' lë'ë na'a lachigui'bë nu iurne' rac shtu'u rai' cu të lë'ë na'a lga'chi. Pues guidë ldu'ul rai' lë'ë na'a lo mizmë lë'ë rai'.

³⁸ Ra suldadë bëaguënú rai' rsunë lu ra gubernë grë naguchi Pablo lu rai'. Bëdzëbë ra gubernë iurë bini rai' Pablo nu Silas napë rai' derechë cumë më rumanë.

³⁹ Gua ra gubernë rua' lachigui'bë. Guadi'dzënú rai' lë'ë Pablo nu Silas; guni'i rai':

—Gulë bë'në dispensar lë'ë na'a por lo quë nabëdë'në na'a.

Iurní bëgú rai' lë'ë rai'. Guni'i rai':

—Gulë bë'në favurë; gulë bëru'u guë'dchi shtë na'a.

⁴⁰ Bëru'u Pablo nu Silas lachigui'bë parë zia'a rai' lidchi Lidia. Despuësë guni'inú rai' lu ra narialdí ldu'i diza'quë; guni'i rai':

—Gulë gac firmë con di'dzë shtë Jesús.

Iurní bëru'u rai' ciudá ni.

Bëdzatsu më guë'dchi Tesalónica

17 Gudëdë Pablo nu Silas ra guë'dchi nalë Anfípolis nu Apolonia parë bédchini rai' ciudá Tesalónica. Ndë zubë tubi iádu'u shtë ra më israelitë. ² Ziquë na custumbrë shtë Pablo, guáhi' iádu'u. Tsunë lmalë bë'ni' parë guagni'inull ra mënë cadë dzë descansë. ³ Bí'ldi' la'ni Sagradas Escrituras lu ra mënë. Nu bëluá'ai' ra mënë Cristo napë quë gati më nu despuësë de guti më, napë quë tsashtë më ladi ra tégulë. Rni'i Pablo:

—Lo mizmë Jesús nacagnia'a lu të, na më Cristo el quë nagudili Dios.

⁴ Bëldá ra më israelitë gualdí ldu'u rai' diza'quë nu bëtsa'guë rai' Pablo nu Silas. Zihani më griego narunë adorar Dios, gualdí ldu'u rai', nu zihani na'a tse'lë ra më ru'bë narnibë'a, gualdí ldu'u rai' shti'dzë Jesús.

⁵ Perë los de más ra më israelitë nanadë rialdídi'i ldu'i diza'quë, nalé bëldënú rai' Pablo nu Silas. Gudili rai' bëldá nguii mal nandigá canzë ra nezë. Guni'i rai' lu mënë ciudá parë guëasë mënë cuntrë Pablo. Guatsutë rai' lidchi Jasón. Ziatili rai' Pablo nu Silas purquë nanë rai' Jasón bédë'ë lugar quërelde Pablo nu Silas. Rac shtu'u rai' guëna'zi rai' lë'ë rai' parë gunë rai' intriegu lë'ë rai' lu ra mënë parë gunë rai' juzgar lë'ë rai'. ⁶ Perë adë bëdzëlëdi'i rai' lë'ë rai' lidchi Jasón. Iurní guaca'a rai' Jasón; bëshaguiú rai' lë'ëll con sèbëldá ra narialdí ldu'u diza'quë. Guagsa'në rai' lë'ë rai' lu gubernë shtë ciudá. Gurushtiá ra nguii mal. Guni'i rai':

—Guëdubi lugar catë rai' rai' rdzatsu ra më guë'dchi con ra creenci shtë rai' nu ze'dë rai' guë'dchi rë'. ⁷ Jasón bédë'ë lugar lídchill parë lë'ë rai'. Grë ra nguii rë' nanú rai' cuntrë lëy shtë César purquë rni'i rai' napë rai' stubi rëy nalë Jesús.

⁸ Iurë bini ra mënë ra cusë naguni'i rai', bëdzatsu rai'. ⁹ Perë Jasón con sèbëldá naguna'zi rai', gudilli rai' dumí parë gupë rai' libertá. Bëru'u rai'.

Bëdchini Pablo nu Silas guë'dchi Berea

¹⁰ Ra narialdí ldu'i diza'quë naquërelde Tesalónica, lueguë lueguë gague'lë gulú nezë rai' lë'ë Pablo nu Silas. Zia'a rai' guë'dchi Berea. Zíquesë bédchini rai' ndë, gua rai' iádu'u shtë ra më israelitë. ¹¹ Mënë naquërelde ndë, más nabënë na rai' quë ra israelitë naquërelde Tesalónica purquë guëdubinú ldu'u rai' bëquë diaguë rai' diza'quë naguni'i Pablo, nu glii glii bë'në rai' saber nia'a gu nahin verdá cumë ziquë na la'ni Sagradas Escrituras. ¹² De manërë quë zihani nguii israelitë nu më griego, gualdí ldu'u rai' diza'quë. Nu zihani na'a tse'lë ra më ru'bë, gualdí ldu'u rai' diza'quë. ¹³ Tsana bini ra contrari naquërelde Tesalónica de quë nanú Pablo guë'dchi Berea, gua rai' hashtë Berea parë guagtsatsu rai' ra mënë guë'dchi ni. Cagni'i Pablo diza'quë lu ra mënë. ¹⁴ Perë ra narialdí ldu'i Jesús, lueguë bëshelidë rai' lë'ë Pablo hashtë rua' nisëdu'u. Niétiquë Silas nu Timoteo bëa'në rai' guë'dchi Berea. ¹⁵ Ra naguaguë'në compa'ni lë'ë Pablo, guagsa'në rai' Pablo ciudá Atenas. Bëabrinú rai' rsunë shtë Pablo; rac shtú'ui' tsa rai' Atenas. Lueguë guzia'a Timoteo nu Silas catë nanú Pablo.

Nanú Pablo guë'dchi Atenas

¹⁶ Mientras cabezë Pablo lë'ë Silas nu Timoteo ciudá Atenas, nalé adë bëuu'di' ldu'i; adë gurëdchí ldu'i' iurë gunáhi' lu zihani ídolo narunë ra mënë adorar. ¹⁷ La'ni iádu'u shtë ra më israelitë biadi'dzënú Pablo con los de más mënë narunë adorar Dios. Nu cadë dzë rni'i Pablo lu ra mënë lu lguëa' catë rdëá rai'. ¹⁸ Bëldá ra nguii naná rsë'dë ldu'i' shtë narni'i rai' estoicos nu

sëbëldá nguïu naná rsë'dë lðai' narni'i rall epicúreos, biadi'dzënú rall Pablo. Nanú rall guni'i lu sa' rall:

—¿Pë quëadi'dzë ndë tantë ruadí'dzëll?

Sëbëldá rall guni'i:

—Llua'a na'a di'dzë shtëné stubi dios cubi quëadí'dzëll.

Rni'i rall zni purquë bini rall Pablo cagni'i diza'quë shtë Jesús, chu na më nu Dios bëldishtë lë'ë Jesús ladi ra tégulë. ¹⁹ Iurní bia'a rall lë'ë Pablo tubi lugar nalë Areópago catë rdëá ra më ru'bë parë guëquë diaguë rall pë rni'i ra mëse. Ndë guni'i rall lu Pablo:

—Rac shtu'u na'a gac bë'a na'a pë runë cuntienë ra lðai' cubi naze'dënu. ²⁰ Rní'il lu na'a ra cusë cubi na nunquë gá'adi'i guini na'a. Rac shtu'u na'a gac bë'a na'a pë na ra cusë naruadí'dzëll.

²¹ Zni guni'i rall purquë grë më Atenas nu ra më de stubi naciuni naquërelde ndë, rëuu' ldu'u rall cualquier cusë cubi. Llëduni tiempë hiadë ruadí'dzë rall stubi cusë, niétiquë ra cusë cubi naguërë rini rall ruadí'dzë lu sa' rall.

²² Iurní Pablo guasuldí guëláu rall lugar nalë Areópago nu guni'i:

—Lë'ë të më Atenas, rnahia demasiadë devociuni napë të parë ra dios shtë të ²³ purquë tsana canzëá, rb'ahia lugar catë cabezë ra dios shtë të. Bëdia'guëluá tubi bëcu'guë naquë tubi letrëre luhin narni'i: "Dios nagá'adi'i chu guënédi'i". Pues Dios naquëhunë të adorar sin quë guënédi'i të, nanëa Dios rë'. Ze'dë guënia'a diza'quë shtë më.

²⁴ 'Na më Dios nabëntsa'u gué'dchiliu nu grë ra cusë nananú la'nin. Rnibë'a më gué'dchiliu nu gube'e. Adë quëréldëdi'i më la'ni iádu'u nabëntsa'u ra mëné.

²⁵ Adë rquí'nidi'i më ra cusë naruntsa'u ra mëné. Niétiquë pë rquí'ni më purquë mizme Dios rne'e vidë nu grë cusë narquí'ni hia'a.

²⁶ 'Grë ra mëné nanaré lu gué'dchiliu na rall shini Adán, nguïu nabëntsa'u Dios iurë bësinlú më gué'dchiliu. Bë'në Dios punëre ra tiempë naguëbani grë ra naciuni nu lugar catë guëquërelde mëné. ²⁷ Bë'në Dios ni parë quili ra mëné lë'i' purquë rac shtu'u më grë mi-eti guëdia'guëlu rall lë'ë më. Dios adë núdi'i zitu de lë'ë hia'a. ²⁸ Por voluntá shtë Dios nacabezë gube'e, nadápa'a vidë nu por lë'ë më rni'bi hia'a nezë rë' nezë rë'. Por lë'ë më quërélda'a gué'dchiliu. Por voluntá shtë më nabánia'a nu rdë'na'a dchi'ni. Lo mizme guni'i ra bëldá mëse shtë të: "Na hia'a shini Dios". ²⁹ Ziquë shini Dios, adë chu gunë llgabë de quë na më cumë ziquë ra dzanë naguetsa'u con orë u bédchichi u guë'ë. Mëné runtsa'u rall cusë ni ziquë na shgabë rall.

³⁰ Adë pë guni'i Dios lu ra mëné tiempë guahietë tsana gá'adi'i guëné rall lë'ë më perë iurne' sí, rnibë'a më lu mëné gudubi gué'dchiliu, gunë nadzë'ë mudë nanabani rall nu guëabrí ldu'u rall con Dios ³¹ purquë Dios hia bë'në më designar tubi dzë nagunë më juzguë ra mëné. Dios gulé tubi nguïu nagunë juzguë grë mëné lu gué'dchiliu. Verdá nahin purquë bëldishtë Dios nguïu rë' ladi ra tégulë.

³² Iurë bini ra mëné lo quë naguni'i Pablo de quë tsashtë ra tégulë, nanú rall bë'në burnë. Sëbëldá rall guni'i rall lu Pablo:

—Mejurë stubi dzë guëquë diaguë na'a ra shtí'dzëll.

³³ Iurní Pablo gubi'. Bësëa'nëgáhi' lë'ë ra mëné,

³⁴ perë bëldá rall gualdí ldu'u rall diza'quë nu guanaldë rall Pablo. Ladi ra mëné ni nanú tubi nguïu lë Dionisio. Nall miembrë shtë partidë Areópago. Nu nanú tubi na'a lë Dámaris con zihani ra nagualdí ldu'u diza'quë shtë Jesús.

Pablo bédchini guë'dchi Corinto

18 Despuësë de ni, bëru'u Pablo Atenas parë zía'ai' ciudá Corinto. ² Ndë bëdia'guëluhi' tubi më israelitë; lëll Aquila. Ze'dë nguïu rë' tubi regiuni nalë Ponto. Antsë Aquila nu tsé'lëll Priscila gubi' rall Italia purquë rëy Claudio gunibë'a guëru'u grëtë' më israelitë ciudá Roma. Pablo guagná lë'ë Aquila lídchi'. ³ Cumë nápi' mizme dchi'ni nanapë Aquila bëá'ni' lidchi Aquila parë bë'në rai' dchi'ni. Bëti'bë rai' lari na'ldë naguëllu'i parë hiu'u lari. ⁴ Ra dzë narzi'i ldu'u mëné, Pablo ria iádu'u catë riagní'i' diza'quë lu ra mëné. Zihani rall gualdí ldu'u rall naguni'i Pablo, më israelitë nu ra nanádi'i më israelitë.

⁵ Tsana bëru'u Silas nu Timoteo regiuni Macedonia, bédchini rall Corinto. Iurní Pablo bësëa'nëgall dchi'ni shtëné lari na'ldë parë guaglá'gui' niétiquë dchi'ni shtë diza'quë. Guni'inúhi' më israelitë quë Jesús na Cristo el quë nacabezë rall të guëdchíni' gué'dchiliu. ⁶ Perë ra israelitë bë'në rall cuntrë Pablo nu guni'i rall di'dzë fier guëc Pablo. Repi rall:

—Ze'dë guësiguël lë'ë na'a con bishi nanuá'al.

Iurní Pablo bédchíbi' shábi' lu ra mëné; nu guni'i':

—Hia beldë guënia'a diza'quë shtë Jesús lu të. Adë nédi'i të gua'a tëhin. Adë nahia responsablë talë guënití almë shtë të. Iurne' guziahia lu ra më nanádi'i më israelitë.

⁷ Bëru'u Pablo iádu'u. Zía'ai' lidchi tubi nguïu naquërelde cu' iádu'u, lëll Justo nu runë Justo adorar Dios. ⁸ Jëfë shtë iádu'u lëll Crispo. Gualdí ldu'u Crispo Jesucristo con grë shfamili Crispo. Nu zihani mëné Corinto bini rall diza'quë nu gualdí ldu'u rall nu bëriubë nisë rall. ⁹ Tubi gue'lë Pablo guná lu Jesús. Bëlua'alú më lull nu guni'i më:

—Adë rdzëbëdi'il. Guagla'guë guni'i diza'quë lu ra mëné ¹⁰ purquë na quëhuna compa'ni lë'ël parë adë chu guëná'zidi'i lë'ël parë quínidi'i rall lë'ël. Napa zihani mëné natsaldí ldu'i diza'quë ciudá rë'.

¹¹ Pablo bëa'në tubi izë guërudë ciudá Corinto parë cagluá'ai' diza'quë shtë Jesús.

¹² La'ni ra dzë nacagnibë'a Galión; nall gubernadurë shtë regiuni Acaya; ra israelitë bë'në rall cuntrë Pablo nu bia'a rall Pablo lu tribunal. ¹³ Ndë guni'i rall lu gubernadurë:

—Nguïu rë' cagluá'all ra mëné nu rialdí ldu'u mëné shtí'dzëll. Rní'ill lla gunë ra mëné adorar Dios stubi lðai' naná cuntrë lëy shtë ra më rumanë.

¹⁴ Hia guzublú Pablo parë guadi'dzë Pablo, iurní Galión guni'i lu ra israelitë:

—Si talë ndë'ë rac tratë tubi delitë ru'bë ziquë tubi galguti, pues guëquë diaga shti'dzë të ¹⁵ perë lëdë znídi'i. Rac tratë niétiquë lëy shtë të con di'dzë nu ra lë nanua'a të. Gulë bënë règlë asuntë ni lo mizmë lë'ë të. Adë nahia juësi shtë ra cusë naquëhunë të.

¹⁶ Iurní bëgú Galión ra mënë lu tribunal shtënell.

¹⁷ Grë ra griego guna'zi rall lë'ë Sóstenes parë bëtë'ë galné rall delantë lu gubernadurë. Sóstenes nall jëfë shtë iádu'u, perë lë'ë gubernadurë hiadë bënë'di'i casë nacanihunë ra mënë.

Bëagrí Pablo ciudá Antioquía

¹⁸ Bëa'në Pablo zihani dzë ciudá Corinto. Despuësë bé'ni' despedir ra më narialdí Idu'i diza'quë nu bé'pi' barcu con Priscila nu Aquila parë zia'a rai' regiuni Siria. Antsë tsepi rai' barcu puertë nalë Cencrea, bëga'a mënë guëc Pablo. Zni bé'ni' cumplir tubi promësë lu Dios. ¹⁹ Tsana bédchini rai' ciudá Efeso, Pablo bësëá'ni' lë'ë Priscila nu Aquila. Guáhi' iádu'u shtë ra israelitë. Ndë biadi'dzënúhi' ra mënë nardëá. ²⁰ Ra mënë bënë ruëguë lu Pablo parë guëá'ni' más tiempë con lë'ë rall perë Pablo adë nédí'i'. ²¹ Mejurë bé'ni' despedir ra mënë; répi':

—Rqui'ni tsahia Jerusalén parë sua pendentë lu laní naze'dë. Con voluntá shtë Dios guëabría stubi vueltë con lë'ë të.

Be'pi Pablo barcu. Gubi'll Efeso. ²² Despuësë bédchíni' puertë Cesarea nu guall Jerusalén parë guagué'ni' saludar grë ra narialdí Idu'i diza'quë ciudá Jerusalén. Lueguë bëagrí' parë Antioquía. ²³ Zihani tiempë guquërédi' ciudá Antioquía. Despuësë bërú'ui' stubi vueltë parë guagué'ni' visitar ra mënë narialdí Idu'i Dios regiuni shtë Galacia nu Frigia. Guni'inú Pablo lë'ë rall tsagla'guë rall firmë shnezë Dios.

Cagni'i Apolos diza'quë lu ra më Efeso

²⁴ Bédchini tubi nguiu ciudá Efeso; lëll Apolos. Nall më israelitë. Gúlëll ciudá Alejandría. Nalé nasini guëc Apolos parë ruadí'dzëll diza'quë shtë Dios. Bien bëluá'all nu guasëll Sagradas Escrituras. ²⁵ Nanëll bidë Jesús gué'dchiliu parë gunë më salvar ra mënë natsaldí Idu'i lë'ë më. Con guëdubinú Idú'u'll bëluá'all ra mënë chu na Jesús. Bien nanëll Juan Bautista bëchu'bë nísí' ra mënë perë gá'adi'i guc bé'adi'ill ra nacanalde Jesús rriubë nisë rall ziquë shmënë Jesús. ²⁶ Apolos adë bédzëbëdi'i guní'ill lu ra mënë la'ni iádu'u, perë iurë bini Priscila nu Aquila naguni'i Apolos, guna'bë rall lë'ë Apolos stubi ladë. Biadi'dzënú rall lë'ë Apolos ra cusë nadë riasédi'ill de quë Jesús bëshé'ldi' Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë mënë narialdí Idu'i Dios. ²⁷ Tsana bënë Apolos llgabë tédëll regiuni shtë Acaya, ra më Efeso narialdí Idu'i Dios, bënë rall compa'ni lë'ë Apolos parë tsáhi' ndë. Bëquë'ë rall tubi cartë lu ra mënë Acaya të parë gunë rall recibir Apolos. Iurë bédchini Apolos Acaya, nalé bé'nëll compa'ni ra shmënë Jesús

parë cagsë'dë rall shti'dzë Dios. Más antsë Dios bënë compa'ni lë'ë rall parë tsaldí Idu'u rall diza'quë. ²⁸ Bi'ldi Apolos la'ni Sagradas Escrituras lu ra mënë israelitë. Bëluá'all de quë Jesús na Cristo nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu hashtë guc rall cunformë lo quë naguni'i Apolos.

Bëagrí Pablo guë'dchi Efeso

19 Nanú Apolos ciudá Corinto tsana gudëdë Pablo lugar la'ni dani parë bédchíni' ciudá Efeso. Ndë bédia'guëllú Pablo zihani narialdí Idu'i diza'quë. ² Repi Pablo lu rall:

—Iurë gualdí Idu'u të shti'dzë Jesús ¿gu bënë të recibir Espíritu Santo la'ni Idu'u të?

Iurní repi rall:

—Ni siquierë bini na'a gu nanú Espíritu Santo u nídi'i Espíritu Santo.

³ Iurní guna'bë di'dzë Pablo lu rall stubi vueltë:

—¿Lla bëriubë nisë të?

Repi rall:

—Ziquë bëchu'bë nisë Juan Bautista ra mënë.

⁴ Iurní guni'i Pablo lu rall:

—Juan Bautista bëchu'bë nísí' ra mënë iurë bënë nadzë'ë rall mudë nanabani rall. Nu guni'i Juan lu rall tsaldí Idu'u rall Jesús naná Cristo naguëdchini despuësë de Juan.

⁵ Iurë bini ra nguiu rë' naguni'i Pablo lu rall, bëriubë nisë rall por lë Jesús. ⁶ Bédchi'bë Pablo guí'ái' guëc rall; lueguë bédchini Espíritu Santo la'ni Idu'u rall nu cadë lë'ë rall guni'i rall stubi dizé. Guni'i rall di'dzë narunë rall recibir por pudërë shtë Dios. ⁷ Ra nabënë recibir Espíritu Santo na rall cumë ziquë chi'bë chupë nguiu.

⁸ Durantë lu tsunë mbehu Pablo gua iádu'u shtë ra më israelitë. Guëdubinú Idú'i' guni'inúhi' ra mënë, nu gualdí Idu'u rall lo quë nacagni'i Pablo. Adë rdzëbëdi'i Pablo. Cagni'i' por lë'ë Jesús tsuté mieti catë rribë'a Dios ziquë rëy. Ra mënë bëa'në rall cunformë lo quë naguni'i Pablo. ⁹ Perë bældá më israelitë adë gualdídi' Idu'u rall shti'dzë Jesús tantë naguëdchi Idu'u rall. Delantë lu ra mënë guni'i rall lë'ë nezë naquëadi'dzë Pablo, na mal. Iurní Pablo biequi lu rall; biá'ai' grë ra narialdí Idu'i diza'quë la'ni tubi hiu'u shcuelë lidchi tubi nguiu lë Tiranno. Ndë bëlua'a Pablo lë'ë ra mënë glli glli. ¹⁰ Zni guagla'guë bëa'në Pablo chupë izë nga'li, de manërë grë mënë naquëredë regiuni shtë Asia bini rall diza'quë shtë Jesús. Ra israelitë nu ra nanádi'i më israelitë, bini rall shti'dzë Pablo. ¹¹ Dios bëtë'ë pudërë guí'a Pablo parë bé'ni' zihani milagrë ru'bë ¹² hashtë ra panitë nu ra lari nabëga'ldë Pablo, guanú mënë lu narac ll'u'u. Bëac ra narac ll'u'u nu bëru'u ra mëdzabë nananú la'ni Idu'u ra mënë.

¹³ Perë bældá ra israelitë canzë rall; rgu rall mëdzabë la'ni Idu'u ra mënë. Guc Idu'u rall niaca'a dchi'ni rall lë Dadë Jesús parë nagú rall mëdzabë. Guni'i rall lu espíritu mëdzabë:

—Gulë bëru'u. Rribé'ahia lë'ë të por pudërë shtë Jesús, el mizmë léhi' nacagni'i Pablo.

¹⁴ Zni bë'në gadchi shini tubi nguiu israelitë nalë Esceva. Na Esceva tubi jëfë shtë ra bëshuzi. ¹⁵ Guzac tsana bë'në shini Esceva nagú rall espíritu mëdzabë, bëquebi mëdzabë lu rall:

—Nanáa Jesús. Nanéa Pablo perë lë'ë të çchu na të?

¹⁶ Iurní nguiu nanapë espíritu mëdzabë la'ni Idu'i, guná'zill lë'ë ra shini Esceva. Bëdë'ë mëdzabë galné. Con guëdubi fuërsë shtëll bë'nëll gan lu guézá gadchi nguiu. Guc rall ridë. Bëru'u guëllu'në rall lugar ni sin shabë rall. ¹⁷ Grë ra naquërdë ciudá Efeso, bini rall pë guc. Nalë bëdzëbë rall nu guni'i rall:

—Llëru'bë na pudërë shtë Dadë Jesús.

¹⁸ Iurní zihani ra narialdí Idu'i diza'quë, bëquebi rall ra cusë mal nabë'në rall antsë. ¹⁹ Nu zihani ra mënë nabësë'dë bëlliú, be'dénú rall shlibrë rall parë bëza'i rall libré delantë lu ra mënë. Gulú rall präci shtë libré. Lasaquin cincuenta mili bëllë bédchichi. ²⁰ Zni guagla'guë bërë'tsë diza'quë con llëru'bë pudërë. Zihani mënë guaté rall shnezë Jesús.

²¹ Despuësë de ni, Pablo bë'ni' llgabë parë tsagué'ni' visitar ra lugar shtë Macedonia nu Acaya parë tsaglá'gui' vijë shtëhi' hashtë Jerusalén. Guní'i' despuësë de tsáhi' Jerusalén, guziá'ai' ciudá Roma.

²² Iurní bëshé'ldi' chupë sáhi' parë Macedonia. Lë rall Timoteo nu Erasto purquë Pablo bëa'në stubi tiempë regiuni shtë Asia.

Rëasë ra më Efeso cuntrë Pablo

²³ Tiempë dzë ni rëasë ra më Efeso cuntrë Pablo por shcuendë diza'quë. ²⁴ Tubi nguiu lë Demetrio runtsá'ull dzanë con bédchichi. Napë rahin figurë shtë iádu'u catë cabezë dios nalë Diana narunë ra mënë adorar. Ra mënë naruntsa'u dzanë, runë rall gan zihani dumí. ²⁵ Bëtëa Demetrio grë ra sa'll nu ra nanapë lo mizmë dchi'ni rë'. Guní'ill lu ra nguiu ni:

—Lë'ë të Dadë, cumë ziquë nané të nadápa'a tubi vidë za'quë; adë pë rúnëdi'i faltë parë lë'ë hia'a purquë segurë na dumí nardchi'bë shchi'ni hia'a.

²⁶ Perë cumë nané të Pablo cagni'ill lu ra mënë, ra dios naruntsa'u ra nguiu nádi'in Dios. Zni rialdí Idu'u zihani mënë, lëdë niétiquëdi'i ndë'ë më Efeso sino quë casi guëdubi regiuni shtë Asia. ²⁷ Demasiadë nadzë'bë na ndë'ë purquë shchi'ni hia'a, zëdchini dzë hiadë nídi'i dchi'ni guédé'na'a. Nu lo mizmë iádu'u catë cabezë dios Diana, zëdchini tiempë hiadë tsádi'i mënë iádu'u. Zni gac despräci pudërë shtë Diana, el quë narunë ra mënë adorar guëdubi gué'dchiliu. Nané hia'a grë gué'dchiliu quëhunë rall adorar lë'ë Diana.

²⁸ Iurë bini rall naguni'i Demetrio, nalë bëldë rall. Gurushtiá rall; guni'i rall:

—Guëbani Diana dios shtëna'a. Llëru'bë na Diana.

²⁹ Nalë bëdzatsu ra mënë guëdubi ciudá. Guna'zi rall chupë nguiu naquëhunë compa'ni lë'ë Pablo. Túbill lë Gayo; stúbill lë Aristarco. Na rall më Macedonia. Bësh-aguiú ra mënë lë'ë Gayo nu Aristarco hashtë lugar catë rdëa mënë. ³⁰ Guc Idu'u Pablo niutë Pablo lugar ni parë niani'inúhi' ra mënë, perë ra narialdí Idu'i diza'quë, adë bësá'nëdi'i rall nia Pablo ndë. ³¹ Nu ra bëldá

gubiernë shtë Asia nartsa'guë Pablo, bëshel'dë rall rsunë lu Pablo; bë'në rall ruëguë lu Pablo de quë tsutédi'i' ndë. ³² Lu juntë shtë ra mënë gurushtiá rall tubi cusë. Stubi tantë rall gurushtiá stubi cusë purquë nalë bëdzatsu rall, perë más zihani rall nabëdëa, adë guc bë'adi'i' rall rsunë pëzielú bëdëa rall. ³³ Perë nanú bëldá ra israelitë nacagsini lë'ë Alejandro parë guëni'i Alejandro lu ra mënë favurë shtë ra më israelitë. Alejandro quëhúnëll sëñi con guiá'ai' parë guëac dchi ra mënë. ³⁴ Perë iurë bëdë'ë ra mënë cuendë Alejandro náhi' më israelitë, gurushtiá rall ziquë chupë iurë. Guní'i' rall:

—Guëbani Diana, dios shtë hia'a. Llëru'bë na Diana.

³⁵ Iurë bëshëac dchi präsentë lë'ë ra mënë, guní'ill:

—Lë'ë të Dadë, grë më gué'dchiliu nané rall de quë nadápa'a iádu'u catë cabezë dios Diana. Llëru'bë náhi'. Nané të nadápa'a dzanë Jupiter nabietë lu gube'e. ³⁶ Ndë'ë adë chu rúnëdi'i negar. Gulë cuezë; adë pë rúnëdi'i të. Adë pë zia'a gué'nëdi'i të. Gulë bë'në llgabë lla gunë të. ³⁷ Ra nguiu naze'dénú të, adë quëhunë rall ofender nu adë cagni'i' rall cuntrë dios shtë hia'a. ³⁸ Talë Demetrio nu ra narunënull dchi'ni, napë rall dishi'bi con stubi mënë, parë ni nanú gubiernë nu nanú ra juësi parë gunë rall rëglë. Ndë cadë lë'ë rall quili rall derechë shtë rall. ³⁹ Perë si talë rac shtu'u të stubi cusë, gac rëglin lu juntë perë gaquin legal ⁴⁰ purquë nanú peligrë parë lë'ë hia'a gunë gubiernë rumanë acasar lë'ë hia'a ziquë enemigu shtë gubiernë. Adë nídi'i mudë pë guëni'i hia'a lu rall pëzielú bëasë ra mënë.

⁴¹ Iurë gualú guni'i' präsentë zdë'ë, bëtë'tsë ra mënë.

Gua Pablo Macedonia nu Grecia

20 Iurë gualú bëtë'tsë ra mënë lu juntë, Pablo guna'bë ra narialdí Idu'i diza'quë parë guëni'inúhi' lë'ë rai' más enseñansë. Bë'ni' despedir lë'ë rai' con tubi abrasë parë zia'ai' Macedonia. ² Grë ra lugar shtë Macedonia guagué'ni' visitar nu guni'inúhi' grë ra narialdí Idu'i diza'quë të tsagla'guë rall firmë lu shnezë Dios. Despuësë zia'ai' parë regiuni Grecia. ³ Ndë bëá'ni' tsunë mbehu. Iurní gubi' parë guëná'zi' barcu nu guziá'ai' Siria. Ndë bini Pablo caguili mënë mudë parë gáti'. Hiadë gualúdi'i gual con barcu, mejurë bëagri' nezë zia'ai'. Gudédi' stubi vueltë Macedonia. ⁴ Gadchi nguiu bë'në compa'ni lë'ë Pablo; gudchi'bélú rall hashtë ciudá Tesalónica. Lë rall Sópater më Berea. Stubi lë Aristarco. Stubi lë Segundo; na rall më Tesalónica. Stubi lë Gayo më Derbe. Stubi lë Tíquico nu Trófimo naze'dë regiuni Asia. Nu zuga'a Timoteo. ⁵ Gulezë rall lë'ë na'a, Pablo nu Lucas, hashtë ciudá Troas. ⁶ Bëdëa'në na'a ciudá Felipos hashtë gudëdë laní naráu më israelitë guetështildi sin levadurë. Iurní bëdzepi na'a barcu. Guzé na'a ga'i dzë parë bédchini na'a Troas. Ndë bëdëa'në na'a gadchi dzë con ra nguiu nacabezë lë'ë na'a.

Nanú Pablo ciudá Troas

⁷ Primèrè dzè shtë llmalè bēdēá ra narialdí Idu'i diza-què parè bēshullè rall guetēshtildi parè gáu rall. Zni rēagná Idu'u rall la Santa Cena. Bēlua'a Pablo lē'è rall hashtë guērudē gue'lè purquē grēgue'lè napè què guērú'ui'. ⁸ Bēdēá rall la'ni cuartè naná pisè guia'a nu rquēgui'i zihani llni la'ni cuartè. ⁹ Ndē zubē tubi sultērē rua' ventanē shtë cuartē. Lēll Eutico. Por llēduni tiempē guni'i Pablo lu ra mēnē; sultērē ni guna'zi mbē-ca'ldē lē'èll. Nilli nagá'sill nu dizdē pisè tsunē hashtë lu guiu'u guláguēll. Gútil. Gualdishtë mēnē lē'èll. ¹⁰ Iurní Pablo biéti' hashtë catē gulaguē sultērē. Bēa'chu Pablo parē gudēdchi Pablo lē'èll. Iurní guni'i Pablo lu ra mēnē:

—Adē rdzēbēdi'i tē purquē hia bēagrí gubánill stubi.

¹¹ Iurní be'pi Pablo parē guia'a. Bēshúlli' guetēshtildi parē gudáuhi'. Nu guagla'guē biadi'dzi' hashtë brēgue'lè. Iurní gubi'. ¹² Ra mēnē bia'a rall sultērē líd-chi' nabáni'. Nalē gurēdchí Idu'u rall.

De Troas guaté Pablo guē'dchi Mileto

¹³ Lē'è na'a gudchi'bēlú na'a con barcu. Bia na'a hashtë guē'dchi Asón parē biaglli'i na'a Pablo ziquē guni'i' lu na'a antsē. Lē'i' por guēáhi' bēdchíni' Asón. ¹⁴ Tsana bēdia'guēlú na'a lē'i' Asón, iurní tubsē bēdzepi na'a barcu parē zia na'a tubi guē'dchi nalē Mitilene. ¹⁵ Ndē bēru'u na'a parē bēdēdē na'a brēgue'lē cu' tubi dani la'ni nisēdu'u lē Quío. Hashtë stubi dzē bēdchíni na'a puertē nalē Samos. Bēzi'i Idu'u na'a guē'dchi shtë Trogilio. Hashtë stubi dzē bēdchíni na'a ciudá Mileto. ¹⁶ Zni bēdē'nē na'a purquē Pablo adē gunēdi'i' nēá'ni' llēduni tiempē Asia. Adē gunēdi'i' Pablo nia Pablo Efeso purquē rac shtú'ui' guēdchíni' prontē Jerusalén parē sūhi' pendentē laní narni'i rall Pentecostés. Guc ldu'i' nadchinigáhi'.

Shti'dzē Pablo lu ra mēgulē shtë Efeso

¹⁷ Tsana nanú na'a ciudá Mileto, gunibē'a Pablo guidē ra mēgulē naná cabēsē shchi'ni Dios ciudá shtë Efeso. ¹⁸ Iurē bēdchíni rai', Pablo guni'i lu rai':

—Lē'è tē nané tē lla mudē gubania dizdē primērē dzē na belda Asia. ¹⁹ Guēdubi tiempē guquērdēnúa tē, bēna sirvē lu Dios galnadu'u shtëna. Nu nalē gu-laguē nisē slua por tantē naguēdchi Idu'u ra mēnē. Quēhuna sirvē lu mē bien aunquē zihani vultē bē'nē mēnē israelitē cuntrē na. ²⁰ Bēluá'ahia lē'è tē diza-quē shtë Jesús lidchi tē nu catē bēdēá tē parē bien shtë tē. Ni tubi di'dzē shtë Jesús, adē bēca'chi ldu'udia'a.

²¹ Rnia'a lu ra mē israelitē nu lu ra nanádi'i mē israelitē guēabrí Idu'u rall con Dios. Guēsa'nē rall nezē mal nu tsaldí Idu'u rall Jesucristo, Shtáda'a. ²² Iurnē' guziahia parē Jerusalén purquē Espíritu Santo cagshé'ldi' na ndē. Más adē guēnēdia'a cuendē pē saca ndē. ²³ Nié-tiquē nanéa lo quē Espíritu Santo guni'i lua de quē grē ciudá catē riahia, gunē ra mēnē cuntrē na hashtë lachigui'bē guētia'a rall na. ²⁴ Perē adē bē rní'idia'a pē

runēnū ra mēnē na. Niétiquē rac shtua'a guēzalúa dchi'ni nabēne'e Jesús guiahia. Na mē Shtada. Napē guēnia'a lu ra mēnē quē Dios cagna'bē mē ziquē tubi favurē grē ra mēnē parē gac rall shini mē.

²⁵ 'Antsē gunia'a lu tē lla tsutē tē nezē lu gube'e catē rribē'a Dios, perē iurnē' nanéa ni tubi de lē'è tē hiadē guēabrídi'i guēná tē lua stubi vultē. ²⁶ Rnia'a lu grē tē, bēna gan lu dchi'ni nabēne'e Dios guiahia. Si talē tubi tē adē tsaldídi'i Idu'u tē Jesús nu guēniti almē shtë tē, adē nádia'a responsablē ²⁷ purquē grē lo quē naguni'i Dios lua, guni'ihia lu tē. Ni tubi di'dzē adē bēca'chi ldu'udia'a de lē'è tē. ²⁸ Iurnē' mizmē lē'è tē gulē gupē lē'è tē. Nu gulē gupē ra grupē mēnē narialdí Idu'i diza-quē purquē Espíritu Santo bē'nē mē punērē lē'è tē cumē cabēsē shtë rall. Por ni gulē bēlua'a shti'dzē Jesús lu ra narialdí Idu'i Jesús. Jesús bēne'e mē vidē shtë mē ziquē prēci parē gac salvar tē. ²⁹ Nanéa tsana guziahia, guēdchíni mēsē falsē nagunē dañi ra nacanaldē shnezē Dios. Ziquē ma dushē nardchíni ll-gurráli lli'li, rtē'tsē ma ra lli'li. Zni guēdchíni ra mēsē falsē ladi tē. ³⁰ Lo mizmē ladi tē guēru'u bēldá nguui naguēlua'a bishi lu ra narialdí Idu'i Jesús parē tsanaldē rall nezē mal. ³¹ Gulē gupē cuidadē nu gulē bēsēagná Idu'u tē purquē durantē lu tsunē izē, dzē la gue'lē, adē gulézēdi'i guni'inúa lē'è tē. Nisē zubē slua bēluá'ahia lē'è tē.

³² 'Iurnē' guēsēana lē'è tē con Dios nu con diza-quē shtë mē. Cagnia'a lu tē na tē bēcha. Nalē rac shtu'u Dios lē'è hia'a. Diza-quē shtë Dios napin pudērē parē tsaldí Idu'u tē más parē gac tē firmē lu shnezē Dios. Cagna'ba lu mē guēne'e mē grē ra cusē za'quē nanapē mē parē ra mē nagudili mē parē gac rall shini mē. ³³ Nunquē adē rzēbidi'i Idua'a dumí parē gaca ricu purquē lēdē parē nídi'i cagluá'ahia lē'è tē. Nu adē rzēbidi'i Idua'a lari chulē parē gacua. ³⁴ Cumē ziquē nané tē bēna dchi'ni con prupí guiahia parē gudilia grē narqui'nia nu parē bēdē'a narqui'ni ra naguzēnū na. ³⁵ Siempērē bēluá'ahia lē'è tē napē quē gunē tē dchi'ni parē gunē tē compa'ni ra nanadē bē nápēdi'i. Rēagná Idua'a di'dzē naguni'i Dadē Jesús tsana guni'i mē: "Más rquitē Idu'u hia'a guēdē'è hia'a naca'a mēnē, lēdēdi'i guēne'e mēnē naca'a hia'a".

³⁶ Iurē gualú guni'i Pablo ra di'dzē rē', bēzullibi Pablo parē guēni'inúhi' Dios. Bē'nē Pablo orar con grē ra nabēquē diaguē naguni'i Pablo. ³⁷ Grē rall bi'ni rall purquē gubini Idu'u rall. Gudēdchi rall lē'è Pablo nu bētsagra'a' rall lē'è Pablo. ³⁸ Nalē gubini Idu'u ra mēnē purquē guni'i Pablo lu rall hiadē guēabrídi'i guēná rall lúhi' stubi. Iurní grē rall guaguē'nē rall compa'ni lē'è Pablo hashtë rua' barcu.

Bēagrí Pablo Jerusalén

21 Bēsēa'nē na'a ra narialdí Idu'i diza-quē parē bēdzepi na'a barcu. Bia na'a tubldí hashtë tubi dani la'ni nisē nalē Cos. Brēgue'lē guzē na'a; bēdchíni na'a hashtë stubi dani la'ni nisē nalē Rodas. Ndē bēru'u na'a stubi parē bēdchíni na'a puertē nalē Pátara. ² Puertē Pátara bēdia'guēlú na'a tubi barcu

naguëru'u parë Fenicia. Bëdzepe na'a barcu ni. ³Iurë ziazú na'a lu nisë, guná na'a lu dani la'ni nisë nalë Chipre. Bëa'nin ladë rubësë catë ziazú barcu. Bia na'a hashtë Siria. Bëdchini na'a puertë shtë Tiro catë bësëa'në barcu carguë. Ndë bëdietë na'a barcu. ⁴Bëdzëlë na'a ra narialdí ldu'i diza'quë nu bësëa'në na'a gadchi dzë con lë'ë rall. Espíritu Santo bëldaguë llgabë guëc rall lo quë nagac cumplir con Pablo. Guni'i rall lu Pablo adë tsádi'i' Jerusalén. ⁵Iurë bëzá gadchi dzë, bëru'u na'a. Grë ra narialdí ldu'i diza'quë con tse'lë rall nu shini rall, bënë rall compa'ni lë'ë na'a hashtë fuërë ciudá. Bëdchini na'a rua' nisëdu'u. Ndë bësullibi na'a parë biadí'dzënu na'a Dios. ⁶Iurní bësë'në na'a despedir lë'ë rall con abrasë parë bëszepe na'a barcu. Hia cadë lë'ë rall bëagrí rall lidchi rall.

⁷Bëru'u na'a Tiro. Guzë na'a lu nisë hashtë Tolemaida. Bëdietë na'a barcu ndë, nu bësë'në na'a saludar ra narialdí ldu'u diza'quë nu bësëa'në na'a con lë'ë rall tubi dzë. ⁸Brëgue'lë Pablo con grë nazuga'anú lë'i', bëru'u na'a parë bia na'a ciudá shtë Cesarea. Ndë bia na'a lidchi Felipe el quë narni'i diza'quë shtë Jesús lu ra mënë. Antsë bënë ra poshtë nombrar lë'ë Felipe ziquë tubi muzë ladi gadchi nguiu naqui'dzë alimëntë parë ra prubi. Bëa'nënu na'a Felipe lídchi'. ⁹Napë Felipe tapë shtsá'pëll. Guëzá rall lliguëna'a; guni'i rall enseñansë narunë rall recibir por pudërë shtë Dios. ¹⁰Hia zihani dzë guquërdë na'a Cesarea tsaná bëszepe tubi më Judea nalë Agabo. Nall muzë shtë Dios nu guní'ill ra enseñansë nabë'nëll recibir por pudërë shtë Dios. ¹¹Agabo be'dë gué'nëll visitar lë'ë na'a. Guná'zill cinturón shtë Pablo nu bësdi'bill guërupë guëa'll con guërupë guiá'all; guní'ill:

—Espíritu Santo cagni'i dzë'ë mudë guëldi'bi ra israelitë guëa' nashtë'në cinturón rë'. Gunë rall intriegu nashtë'në cinturón lu ra nanádi'i më israelitë. Gaquin Jerusalén.

¹²Iurë bini na'a dzë'ë, lë'ë na'a nu ra më Cesarea bësë'në na'a ruëguë lu Pablo parë adë tsádi'i Pablo Jerusalén. ¹³Perë Pablo guni'i lu na'a:

—Adë rúnëdi'i tē purquë más rsëbini tē ldua'a. Masiá iurne' guëldi'bi rall na ziquë tubi prësi, nahia cunformë. Masiá quini rall na ciudá Jerusalén, nahia dispuestë gatia por Dadë Jesús.

¹⁴Adë bësë'nëdi'i na'a gan nazú na'a lull. Iurní adë biadí'dzëdi'i na'a más; niétiquë guni'i na'a lu Pablo:

—Rac shtu'u na'a gac cumplir voluntá shtë Dios.

¹⁵Despuësë bësë'në na'a preparar parë bia na'a Jerusalén. ¹⁶Bësdi' ra më Cesarea narialdí ldu'u diza'quë, bënë rall compa'ni lë'ë na'a con tubi nguiu më Chipre. Lëll Mnasón. Nápëll tubi lidchi Jerusalén catë bësëa'në na'a. Hia guahietë gualdí ldu'u Mnasón diza'quë shtë Jesús.

Guaguë'në Pablo visitar lë'ë Jacobo

¹⁷Iurní bëszepe na'a Jerusalén; ra narialdí ldu'i diza'quë, nalë bëquitë ldu'u rall; guná rall lu na'a.

¹⁸Brëgue'lë bianú na'a Pablo; biadë'në na'a visitar lë'ë

Jacobo. Ndë zubë ra mëgulë naná cabësë shchi'ni Dios. ¹⁹Pablo bé'ni' saludar lë'ë rall. Iurní biadí'dzi' tubi por tubi ra cusë nabë'ni' por pudërë shtë Dios ladi ra mënë de stubi naciuni. ²⁰Iurë bini ra mëgulë nabi-adi'dzë Pablo, guni'i lul sa' rall: "Nalë nabë'në na Dios. Llëru'bë na pudërë shtë më." Iurní guni'i rall lu Pablo:

—Guná Dadë, zihani më israelitë gualdí ldu'u rall diza'quë. Na rall zihani mili, perë grë rall rni'i rall rqui'ni guianálda'a tēchi lëy shtë Moisés. ²¹Iurne' bini rall de quë lë'ël cagluá'al grë ra israelitë naquërdë stubi lugar, adë gúnëdi'i rall cumplir nabëquë'ë Moisés. Nu bini rall rni'il de quë adë gáquëdi'i circuncidar ra shini rall, nilë tsagla'guë rall custumbrë shtë-na'a. ²²¿Pë guëdë'na'a iurne'? purquë segurë gac bë'a rall lë'ël be'dë guëzël. ²³Mejurë gúnëll lo quë naguëni'i na'a lul. Nanú tapë nguiu ladi hia'a. Cabëzënu rall tubi promësë guëdë'ë rall lu Dios. Bënë rall prometer tubi cusë lu më. ²⁴Lë'ël bia'a lë'ë rall iádu'u parë gunë tē ofrecërë bësdi' ma ziquë ofrendë parë Dios. Gudilli gashtë shtë rall nu despuësë guëzá tē guëga'a tē guëc tē. Zni guëdë'ë ra më israelitë cuendë de quë adë nádi'i verdá shcuëndëll nabini rall, sino quë guëdë'ë rall cuendë nul canáldël lëy shtë Moisés. ²⁵Perë ra nanádi'i më israelitë nu gualdí ldu'u rai' diza'quë, hia bëquë'ë na'a lu rall más antsë de quë adë pë quëd'ni-di'i ldu'u rall por ra cusë rë'. Niétiquë adë gáudi'i rall belë nabë'në ra mënë ofrecërë ziquë ofrendë lu ra ídolo. Nu adë gáudi'i rall rënë, nilë belë shtë ra ma nanadë bësë'ëdi'i rënë, nu adë quënúdi'i rall sa' rall.

La'ni iádu'u guna'zi mënë Pablo prësi

²⁶Iurní Pablo bia'a guëzá tapë nguiu parë bënë rall según lëy nabëquë'ë Moisés. Brëgue'lë stubi dzë bënë rall cumplirin. Lueguë guatë rall iádu'u parë bënë Pablo visi lu ra bësuzi pë dzë gunë cadë tubi rall ofrecërë ra ma ziquë ofrendë lu Dios.

²⁷Hia mërë gualú guëzá gadchi dzë naguni'i Pablo, bësdi' ra israelitë naze'dë regiuni Asia, guná rall lu Pablo la'ni iádu'u ru'bë. Bësatsu rall grë ra mënë nu guna'zi rall lë'ë Pablo. ²⁸Gurushtiá rall:

—Lë'ë tē më israelitë, gulë bënë compa'ni lë'ë na'a purquë nguiu rë' canzëll grë ladë. Cagluá'all ra mënë ladi' naná cuntrë naciuni shtë hia'a nu cuntrë lëy shtë Moisés nu cuntrë mizmë iádu'u shtë Dios. Nu iurne' gulutëll la'ni iádu'u bësdi' më griego. Zni quëhúnëll manchar lugar santu rë'.

²⁹Zni guni'i rall purquë antsë guná rall Pablo canzënuhi' Trófimo ladi ciudá. Trófimo nall më Efeso. Por ni bënë rall llgabë de quë Pablo bia'a lë'ë Trófimo la'ni iádu'u.

³⁰Nalë bëszepe ra mënë guëdubi ciudá nu bëszepe guëllu'në rall iádu'u parë guëna'zi rall Pablo. Bës-aguiú rall lë'ë Pablo parë gualdú rall Pablo la'ni iádu'u. Lueguë bësë'au rall iádu'u. ³¹Hia guc ldu'u rall niagui-ni rall Pablo. Iurní gua rsunë lu capitán shtë ra suldadë rumanë de quë grë mënë shtë ciudá nalë bëszepe rall. ³²Iurní bëszepe capitán ra suldadë nu ra sa' narnibë'a capitán. Bëszepe guëllu'në rall catë rë ra

mënë. Iurë guná ra mënë lu capitán nu ra suldadë, gulezë bédë'e rall shtë Pablo. ³³ Iurní guabi'guë capitán; biá'all Pablo prësi. Gunibé'all bëli'bi Pablo con chupë cadënë. Despuësë guna'bë di'dzë capitán:

—¿Chu na nguiu rë'? ¿Pë bé'nëll?

³⁴ Nalé gurushtiá ra mënë nu nalé ruidë bëquë'e rall. Hia guni'i mënë tubi cusë; stubi tantë guni'i rall stubi cusë. De mudë adë guasédi'i capitán pë guni'i rall. Mejurë bia'a capitán lë'e Pablo cuartel. ³⁵ Iurë bédchini rall rua' cuartel parë tsepi rall, ra suldadë bëldisi rall lë'e Pablo guia'a purquë tantë bédëá mënë caguini rall lë'e Pablo. ³⁶ Grë ra mënë nacanaldë, gurushtiá rall: —Gátill; gátill.

Bëquebi Pablo lu ra mënë chu na Pablo

³⁷ Mërë lë'e ra suldadë guluté lë'e Pablo la'ni cuartel; Pablo repi lu capitán:

—¿Zac guënia'a lu chupë di'dzë?

Bëquebi capitán lu Pablo iurní:

—Perë lé'ël rac ruadí'dzël griego. ³⁸ ¿Lëdë lé'edi'il më egipcio nabëtsatsu ra mënë ca dzë cuntrë gobiernë rumanë? Bia'a më egipcio tapë mili nguiu mal hashtë lumë catë nídi'i mënë.

³⁹ Iurní Pablo bëquebi lu capitán:

—Nahia më israelitë. Gula Tarso, ciudá ru'bë shtë regiuni Cilicia. Tarso na catë gula. Bë'në favurë, bëne'e permisi të guëni'inúa ra mënë.

⁴⁰ Bédë'e capitán permisi. Iurní guzuldí Pablo lu shquilier catë re'pi mënë rua' cuartel. Bë'në Pablo sëñi con guiá'ai' lu ra mënë parë guëac dchi rall. Iurë bëac dchi rall, Pablo guni'i lu rall con dizé hebreo:

22 —Lë'e të Dadë nu ra mëgulë, rac shtua'a guëquë diaguë të pë guënia'a.

² Iurë bini ra mënë Pablo cagní'ill lu rall con dizé shtë rall, dchítë' bëac rall. Pablo guni'i lu rall:

³ —Nahia israelitë; gula ciudá Tarso regiuni shtë Cilicia perë guaru'ba ndë'e Jerusalén. Gamaliel guc shmësa. Bëluá'ai' na lëy shtë shtadë guélú hia'a. Con guëdubinú ldua'a bëna sirvë lu Dios, igual ziquë quëhunë të iurne'. ⁴ Antsë guzunalda ra narialdí ldu'i diza'quë parë gati rall. Nu guna'zia prësi nguiu nu ra na'a parë bëtiá'ahia lë'e rall lachigui'bë. ⁵ Jëfë shtë ra bëshuzi nu grë mëgulë narnibë'a, nané rall pë bëna. Lë'e rall bëne'e rall cartë parë biahia lu ra bëchi sa' hia'a naquërdë ciudá Damasco. Ndë niagllía ra narialdí ldu'i Jesús. Quëdú rall con cadënë; ne'dë guënúa lë'e rall Jerusalén parë gac cashtigu rall.

Biadi'dzë Pablo lu ra mënë lla bëáqui' shmënë Jesús
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Turë ziazúa nezë, hia mërë guëdchinia Damasco, quierë guërdë dzë, de repëntë gu'të tubi llni catë ziazúa. Nahin tubi llni fuertë nabëdchini nezë lu gube'e. ⁷ Gulaga lu guiu'u. Lueguë binia tubi voz naguni'i lua: "Saulo, ¿pëzielú rzunáldël na?" ⁸ Iurní guna'bë di'dza: "¿Chu lé'ël Dadë?" Iurní guni'i voz lua: "Nahia Jesús më Nazaret. Rzunáldël na." ⁹ Ra nazianúa guná rall lu llni nu nalé bédzëbë rall parë adë bínidi'i rall di'dzë shtë

naguni'i lua. ¹⁰ Iurní repia: "Dadë ¿pë rac shtú'ul guna?" Lë'e Dadë Jesús guni'i lua: "Guashtë nga'li nu guagla'guë shnézël parë Damasco. Ndë guëni'i mënë lul guadë nagúnël. Guëni'i rall lul pë cusë rribë'a Dios gúnël." ¹¹ Perë llni bësëa'në na ciegu. Hia ra sahia guna'zi rall guahia parë guc bédchinia Damasco.

¹² Ndë guquërdë tubi nguiu lëll Ananías. Humildë nall nu canáldëll tēchi lëy nabëquë'e Moisés. Grë ra israelitë naquërdë Damasco, rni'i rall Ananías na më za'quë. ¹³ Ananías bidë guëná na; iurë bédchínill, nëll lua: "Bēchi Saulo, guëabrí guënal stubi vueltë". Iurní lueguë lueguë gubí'ahia stubi vueltë nu gunahia lu Ananías. ¹⁴ Nēll lua: "Dios shtë ra shtëada'a gudili më lé'ël dizdë antsë parë gac bé'al guadë naná voluntá shtë më. Gudili më lé'ël parë guënal lu Jesús naná justë delantë lu Dios nu parë guëquë diaguë ra di'dzë naguëni'i më lul ¹⁵ purquë lé'ël nal testigu shtëhi'. Tsagní'il lu ra mënë lu guë'dchiliu grë lo quë nagunal nu nabínill de lë'e më. ¹⁶ Iurne' gua; adë rac Idé'edi'il. Gua të chubë nísël. Guna'bë lu Jesús parë guëzunë më ldu'ul grë ra duldë shtëll."

Bëshe'ldë Jesús lë'e Pablo hashtë stubi naciuni

¹⁷ Iurní bëagría Jerusalén; guahia iádu'u ru'bë. Guaguëna adorar Dios. Gunahia tubi llni nabëshe'ldë Dios. ¹⁸ Bëlu'a'alú Jesús lua nu guni'i më: "Nasesë bëru'u Jerusalén purquë adë gúnëdi'i mënë cuendë lo quë naguëni'il de na". ¹⁹ Iurní gunia'a lu Jesús: "Dadë, ra mënë nané rall lla riahia grë ra iádu'u shtë rall parë ruahia ra mënë narialdí ldu'u lé'ël parë tsa rall prësi. Bëldaga lë'e rall lachigui'bë nu rribë'ahia rau rall galnë. ²⁰ Tsana gudini rall Esteban, muzë shtëll, zugá'ahia ndë. Cagni'i Esteban diza'quë lu ra mënë. Guca de acuerdë parë gudini rall Esteban. Nu hashtë gupa ra shabë nabë'në ni." ²¹ Perë Jesús guni'i lua: "Bëagzé purquë ziquë shmensajëra, guëshe'lda lé'ël zitu ladi ra mënë nanádi'i më israelitë".

Quëhapë capitán lë'e Pablo

²² Hashtë puntë rë' bëquë diaguë ra mënë shti'dzë Pablo. Iurní guzublú gurushtiá rall; guni'i rall:

—Gati nguiu rë'. Gati nguiu rë'. Hiadë rac shtú'udi'i na'a guëná na'a lu nguiu rë'.

²³ Gurushtiá rall nu cagru'ldë rall shabë rall lu mbë nu cagru'ldë rall iu'lli tantë rldë rall. ²⁴ Iurní gunibë'a capitán caguëu' rall Pablo la'ni cuartel. Nu gunibé'all guëquë'e hiaguë ra suldadë lë'e Pablo con chicuti parë guëquebi Pablo pëzielú gurushtiá ra mënë cuntrë lé'ëll. ²⁵ Perë iurë hia naquëdú Pablo parë guëquë'e hiaguë rall lé'ëll, Pablo repi lu menor capitán nazu-ga'anú rall:

—¿Pë napë të derechë guëquë'e hiaguë të tubi nguiu nanapë derechë ziquë mënë rumanë, tubi nadë guc condenádedi'i?

²⁶ Iurë bini menor capitán lo quë naguni'i Pablo, guaguë'nëll visi lu capitán mayurë. Gúchill:

—Gupë cuidadë lo quë nagúnël con nguiu rë' purquë nall tubi nguiu nanapë derechë ziquë më rumanë.

²⁷ Iurní guabi'guë capitán lu Pablo nu guna'bë dí'dzëll:

—¿Pë guldil; nápël derechë ziquë mënë rumanë?

Pablo bëquebi lu capitán:

—Guldía ni nahin.

²⁸ Iurní repi capitán lu Pablo:

—Perë gudilla zihani dumí parë bëaca më rumanë. Pablo repi lull:

—Perë na napa derechë ziquë më rumanë purquë dizdë gula, shtada napë rai' derechë ni.

²⁹ Ra naniadë'ë hiaguë lë'ë Pablo, bëazë guetë rall. Hiadë gualúdi'i bëquë'ë hiaguë rall lë'i'. Lo mizmë capitán bédzëbëll bëquëdull lë'ë Pablo purquë bédë'ëll cuendë Pablo nápi' derechë ziquë më rumanë.

Bézú ra mënë lë'ë Pablo lu Junta Suprema parë gac rëglë shcuëndëll

³⁰ Brëgue'lë stubi dzë bëtëa capitán ra jëfë shtë ra bëshuzi nu miembrë shtë Junta Suprema. Bëshá'quëll Pablo parë bëzull Pablo lu Junta Suprema purquë capitán rac shtú'ull gac bé'all nia'a pë delitë guëd-chi'bë ra israelitë cuntrë Pablo.

23 Guná Pablo lu ra miembrë shtë Junta Suprema nu guní'i':

—Rnia'a lu të Dadë, hashtë iurne' nanëa shgaba nu vidë shtëna tubdí nahin delantë lu Dios.

² Ananías nall bëshuzi ru'bë shtë Dios. Gunibé'all lu ra mënë nazuga'a guëlla' lu Pablo parë capë rall rua' Pablo. ³ Iurní Pablo guní'i' lu Ananías:

—Dios guëzac zi lë'ël purquë nal guetë guërupë tēchi. Zúbël nga'li parë gúnël juzguë na ziquë rni'i' lëy, lédëdi'i parë guëribé'al capë rall ruahia. Adë quëhúnëdi'il ziquë rni'i' lëy.

⁴ Los de más nazuga'a lu Pablo repi rall:

—¿Pëllë zni ruadí'dzël di'dzë dzabë delantë lu bëshuzi ru'bë shtë Dios?

⁵ Pablo repi lu rall iurní:

—Lë'ë të Dadë, adë guënëdia'a cuendë lë'i' náhi' bëshuzi ru'bë shtë Dios. Pues naescritë la'ni Sagradas Escrituras: "Adë rni'i' guídzëdi'il tubi narnibë'a mënë ladzë të".

⁶ Iurní bédë'ë Pablo cuendë de quë bældá ra miembrë shtë Junta Suprema, na rall partidë shtë saduceos. Sëbældá rall na partidë shtë fariseos. Guni'i' Pablo fuertë:

—Rnia'a lu të Dadë, nahia fariseo purquë dizdë ra shtada gac ra më partidë shtë fariseo. Nu be'dë guëzú ra mënë na lu tribunal shtë të niétiquë purquë rialdí ldua'a Dios guëldishtë më ra tégulë.

⁷ Iurní ra nabini lo quë naguni'i' Pablo, gac dividir rall. Ra fariseo nu saduceo guzublú quëadi'dzë lul sa' rall hashtë gudildi di'dzë rall ⁸ purquë ra saduceo adë rialdídi'i ldu'u rall tsashtë ra tégulë nu rni'i' rall adë nídi'i ianglë nu nilë tubi espíritu nanabani. Perë ra fariseo ri-

aldí ldu'u rall grë ra cusë rë'. ⁹ Grë rall gurushtiá rall. Iurní guasuldí bældá mësë narlua'a lëy; na rall fariseo. Nalë nalaa'dchi guni'i' rall:

—Nguiu rë' adë pë mal quëhúnëdi'ill purquë si talë guni'i' tubi espíritu u tubi ianglë lull, adë chu su lull, no sea guëdë'na'a cuntrë Dios.

¹⁰ Nalë gudildi di'dzë rall nu nalë bédzëbë capitán.

Bë'nëll lllgabë niabé guiu rall lë'ë Pablo nihunë rall pedasë lë'ë Pablo. Por ni gunibë'a capitán gue'dë guëzë ra suldadë parë tsaldú lë'ë Pablo, guëldisë guia'a rall nu guëguëu' ra suldadë lë'ë Pablo cuartel.

¹¹ Brëgue'lë stubi dzë bëlua'alú Jesús lu Pablo nu repi Jesús lull:

—Bëcuedchí ldu'ul. Adë rdzëbëdi'il purquë ziquë guní'il lu ra mënë shti'dza ndë'ë, zni guëshe'lda lë'ël; tsagní'il lu ra mënë ciudá Roma. Nal testigu shtëna.

Gu' bældá mënë de acuerdë parë quini rall Pablo

¹² Brëgue'lë stubi dzë bældá ra israelitë gu' rall de acuerdë parë quini rall Pablo. Bë'në rall jurar lu Dios zndë'ë:

—Dios gunë më condenar lë'ë na'a si talë chu quíni-di'i Pablo. Adë pë guëdáudi'i na'a; adë pë guëdii'di'i na'a hashtë nuverë guëdini na'a lë'ë Pablo.

¹³ Más de cuarenta nguiu bë'në jurar ni. ¹⁴ Gua rall lu jëfë shtë ra bëshuzi nu lu ra mëgulë shtë ra më israelitë, nu guchi rall:

—Lë'ë na'a guni'i' na'a lu Dios de quë gunë më condenar lë'ë na'a. Adë pë guëdáudi'i na'a hashtë nu verë guëdini na'a Pablo. ¹⁵ Iurne' lë'ë të con los de más miembrë shtë Junta Suprema, gulë guna'bë lu capitán glli; guidënú rall Pablo stubi vueltë delantë lu të. Gulë guchi lu capitán rac shtu'u të guësë'dë të lla na shcuendë Pablo, perë lë'ë na'a hia dzu na'a listë parë guëdini na'a lë'ëll antsë guëdchínill lu të.

¹⁶ Tubi nguiu shini zanë Pablo, bínill lo quë narac shtu'u nguiu mal gunënú rall Pablo. Guall cuartel; guanull rsunë lu Pablo. ¹⁷ Pablo guna'bë tubi capitán parë guëni'i' lu capitán:

—Bia'a nguiu rë' lu capitán mayurë purquë nuá'all tubi rsunë natsagní'ill lu capitán.

¹⁸ Iurní bia'a suldadë lë'ëll lu capitán mayurë nu repi suldadë:

—Lë'ë prësi Pablo guná'bëll favurë lua parë ze'dënúa nguiu rë' ndë'ë purquë nuá'all tubi rsunë parë lë'ël.

¹⁹ Iurní guna'zi capitán guia'a nguiu parë biá'all lë'ëll stubi ladë nu guna'bë dí'dzëll:

—¿Pë rac shtú'ul guëni'il lua?

²⁰ Guni'i' nguiu lu capitán:

—Ra israelitë nanú rall de acuerdë parë guëna'bë rall lul de quë glli guá'al Pablo lu Junta Suprema stubi vueltë. Guëni'i' rall ziquë protëstë guëzú rall lul de quë guësë'dë rall shcuendë Pablo. ²¹ Perë adë tsaldídi'i ldu'ul shti'dzë rall purquë más de cuarenta nguiu naca'chilú; cabezë rall lë'ë Pablo parë quini rall lë'i'. Bë'në rall jurar lu Dios de quë adë pë gau rall nu adë

pë gu rall hashtë nuvërë quini rall Pablo. Iurne' nié-tiquë cabezë rall rsunë shtë'nël nia'a zëgul Pablo glii.

²² Iurní gulú nezë capitán lè'è nguiu. Repi capitán: —Adë chu lu ruadí'dzëdi'il lo quë nabitë guëni'il lua.

Bëshe'ldë capitán lè'è Pablo lu gubernadurë Félix

²³ Guna'bë capitán mayurë chupë capitán menor shtë'nëll nu gunibé'all gac armar chupë gahiu'a suldadë con setenta suldadë naquibë guay con chupë gahiu'a suldadë nagua'a lansë. Gunibé'all parë guzia'a ra suldadë ciudá Cesarea rquë guë'è iurë gue'lë. ²⁴ Nu gunibë'a capitán gac preparar guay naquibë Pablo. Repi capitán lu ra suldadë gapë rall Pablo bien parë adë pë gunënu ra israelitë lè'è Pablo nezë. ²⁵ Bëdë'è capitán tubi cartë parë bia'a ra suldadë lu gubernadurë. Rni'i cartë:

²⁶ "Na capitán Claudio Lisias, runa saldar lè'èl Dadë gubernadurë Félix con llëru'bë rëspëti. ²⁷ Rquëa'a lu shcuendë nguiu rë', lë Pablo. Ra israelitë guna'zi rall lè'è nguiu ni, perë iurë binia de quë dizdë gúlëll nápëll derechë ziquë më rumanë, guahia con ra suldadë parë bëna librar lè'èll guia'a ra israelitë. ²⁸ Cumë na rac shtua'a gac bé'ahia pëzielú runë rall acusar lè'è Pablo, biahia lè'èll lu juntë shtë ra israelitë. ²⁹ Ndë gac bé'ahia adë pë delitë nápëdi'ill parë gátill, nilë parë tsull lachigui'bë. Niétiquë runë ra israelitë acusar lè'è Pablo purquë adë zianáldëdi'ill tēchi lëy religiosë shtë rall. ³⁰ Perë binia de quë bëldá ra contrari rac shtu'u rall quini rall lè'è Pablo, por ni lueguë cagshe'lda lè'èll lul. Nu gunibé'ahia lu ra contrari shtë'nëll de quë gunë rall rëglë asuntë ni delantë lul. Gualú cartë rë'. Guëá'nël bien."

³¹ Iurní gunibë'a capitán lu ra suldadë tē gua'a rall Pablo la'ni gue'lë hashtë tubi guë'dchi lë Antípatris.

³² Brëgue'lë bëagrí ra suldadë nanazé guëa' parë cuartel. Hia ra nanadchi'bë guay guagla'guë rall viajé shtë rall con Pablo. ³³ Iurë bēdchini rall Cesarea, bēdë'è rall cartë guia'a gubernadurë nu bē'në rall intriegu lè'è Pablo guiá'all. ³⁴ Iurë gualú bi'ldi gubernadurë cartë, guna'bë dí'dzëll lu Pablo chu mēnëll. Bínill de quë Pablo na më regiuni Cilicia, ³⁵ repi gubernadurë lull:

—Na guna rëglë asuntë shtë'nëll iurë guidë ra mēnë narunë acusar lè'èl.

Iurní gunibé'a gubernadurë parë gupë ra suldadë lè'è Pablo la'ni palaci shtë rëy Herodes.

Pablo bē'në defender mizmë lè'i' lu gubernadurë Félix

24 Gudëdë ga'i dzë nanú Pablo prësi, bēdchini Ananías, jēfë shtë ra bēshuzi. Bēdchini Ananías ciudá Cesarea con bëldá ra mëgulë miembrë shtë Junta Suprema con tubi naguëni'i por lè'è rall, lëll Tértulo. Ra nguiu rë' bēdchini rall lu gubernadurë parë gunë rall acusar lè'è Pablo. ² Iurë be'dë guënú ra suldadë lè'è Pablo lu gubernadurë, Tértulo guzublú quëhúnëll acusar lè'è Pablo. Guni'i Tértulo:

—Dushquíllil Dadë gubernadurë; por lè'èl gurëdchí ldu'u na'a, gutë en paz parë lè'è na'a. Blac obrë

quëhúnëll por lè'è na'a nu parë bien shtë naciuni. ³ Por grë ra cusë rë' cane'e na'a graci lul; cadë'në na'a recibirin guëdubi ladë shtë naciuni. Por ni demasiadë rdë'në na'a rëspëti lè'èl Dadë gubernadurë. ⁴ Perë parë adë guëdchisúdi'i na'a tiempë shtë'nëll, rna'bë na'a favurë lul parë guëquë diáguëll bëldá dí'dzë shtë na'a. ⁵ Bëdzëlë na'a nguiu rë'; nall ziquë tubi gui'lli mal. Grë ladë lu guë'dchiliu cagtsátsull mēnë nu quëgull divisioni ladi ra më israelitë. Nall guëc partidë nalë nazareno. ⁶ Nu hashtë gac ldu'ull nihúnëll manchar iádu'u shtë'në na'a. Lè'è na'a guna'zi na'a lè'èll nu gac ldu'u na'a nidë'në na'a juzguë lè'èll de acuerdë ziquë rni'i lëy shtë na'a, ⁷ perë capitán Lisias gudëdë láguëll lu na'a con zihani suldadë. Bēdchisull nguiu rë' lu na'a ⁸ nu guní'ill guëdchini na'a lul. Lo mizmë lè'èl guëna'bë dí'dzël lu nguiu rë' parë gac bé'al guadë naná verdá naquëhac acusar lè'èll.

⁹ Grë ra israelitë nazuga'a lu gubernadurë, guni'i rall grë cusë nahin verdá. ¹⁰ Iurní bē'në gubernadurë sēñi lu Pablo parë guadí'dzëll. Guni'i Pablo:

—Rquité ldua'a zugá'ahia delantë lul Félix parë guna defender na lo quë naquëhunë rall acusar na. Nanéa hia zihani izë nal juësi naciuni rë'. ¹¹ Si talë rac shtú'ul guëna'bë dí'dzël, gac bé'al pë gac Jerusalén. Gac chi'bë chupë dzë bēdchinia Jerusalén parë guaguëna adorar Dios. ¹² Ni tubi adë chu bēdzélëdi'i cadildi dí'dzënúa. Nu adë bēdzélëdi'i rall na ca tsatsua mēnë la'ni iádu'u ru'bë, nilë la'ni iádu'u shtë ra më israelitë stubi partë shtë ciudá. ¹³ Ra nguiu rë' adë nídi'i mudë gunë rall probar ni tubi cusë naquëhunë rall acusar na. ¹⁴ Perë sí, rquebia lul de quë quëhuna sirvë lu Dios shtë ra shtadë guëlú na'a; rialdí ldua'a grë ra cusë nanaquë la'ni ra librë nabëquë'è ra profetë nu librë nabëquë'è Moisés. Runa adorar Dios según nezë cubi shtë Jesús. Rni'i ra nguiu rë' nezë ni na mal; rni'i rall lo quë naquëhuna, adë nazá'quëdi'in. ¹⁵ Nu rialdí ldua'a ziquë ra nguiu rë' de quë Dios guëldishtë më ra tēgulë, grë ra nabë'në bien nu ra nabë'në mal. ¹⁶ Por ni quëapa mizmë na parë adë guna duldë delantë lu Dios nu nilë lu ra mēnë.

¹⁷ 'Zni gac tiempë. Despuësë gudëdë bëldá izë, guazéa ladzë mēnë, bëagría ladza parë bëna ofrecerë bëldá ma ziquë ofrendë lu Dios. ¹⁸ Iurë cadë'a ofrendë shtëna lu Dios iádu'u ru'bë, bēdchini bëldá israelitë naze'dë regiuni Asia. Bēdia'guëlú rall na la'ni iádu'u despuësë de bëna cumplir ra cusë rë'. Perë adë bēdzélëdi'i rall na con zihani mēnë nu sin ni tubi ruidë. ¹⁹ Ra israelitë nidë guëdchini rall ndë'è si talë napë rall tubi delitë nagunë rall acusar na. ²⁰ Perë cumë adë nídi'i rall iurne', ra nguiu rë' nacabezë ndë'è guëni'i rall si talë bëna tubi cusë mal delantë lu Junta Suprema. ²¹ Rquebia lul tsana guagzú rall na, gunia'a fuertë lu Junta Suprema de quë rialdí ldua'a Dios guëldishtë më ra tēgulë. Niétiquë por ni quëhunë rall acusar na.

²² Félix nané zá'quëll lla na ra creenci nanua'a ra mēnë narialdí ldu'i Jesús. Por ni bēsëá'nëll asuntë rë' pendentë. Guni'ill lu grë ra nazuga'a lull:

—Guna règlè asuntè ni tsana guidè capitán Lisias parè guèna'bè di'dza lull lla na asuntè shtë të.

²³ Iurní Félix gunibé'all lè'è capitán parè tsagla'guè gapè rall Pablo ziquè prèsi perè con du'pè libertá. Nu bédè'è capitán permisi parè tsuté amigu shtë Pablo parè guadi'dzènú rall Pablo, nu gunè rall compa'ni lè'i' pè cusè rquí'ni'.

²⁴ Despuèsè gudèdè zihani dzè, Félix con tsé'lèll guna'bè rall lè'è Pablo parè guadi'dzè Pablo lu rall lla mudè guèbani tubi mènè natsaldí ldu'i Jesús. Tse'lè Félix lè Drusila nu nall mè israelitè. ²⁵ Biadi'dzè Pablo lu Félix con tsé'lèll lla mudè rac shtu'u Dios guèbani mieti tubi vidè ldi delantè lu mè nu rac shtu'u Dios guèsa'nè ra mieti nezè mal. Tambièn guni'i Pablo lu rall guèdchini tubi dzè nagunè Dios juzguè lè'è ra mènè lu gué'dchiliu. Iurè bini Félix grè ra di'dzè nagu-ni'i Pablo, bédzébèll nu répill:

—Bèagzé shlugarèl lachigui'bè. Iurè gapa tiempè, guèna'ba lè'èl ndè'è stubi.

²⁶ Perè Félix cabézèll niadè'è Pablo dumí nacá'all. Por ni rná'bèll lè'è Pablo zihani vueltè parè ruadi'dzènull lè'è Pablo. ²⁷ Chupè izè gudèdè znisè hashtë bèru'u Félix galgubernadurè nu bèu' Porcio Festo shlugar Félix. Félix guc ldu'ull guéa'nèll bien lu ra israelitè; por ni bèsèa'nèll Pablo prèsi.

Bè'nè Pablo defender lè'i' lu Festo

25 Gubernadurè Festo bédchínill Cesarea. Tsunè dzè despuèsè bèrú'ull parè zía'all Jerusalén. ² Ndè bèru'u ra jèfè shtë ra bëshuzi nu ra israelitè namás mè ru'bè. Bè'nè rall demandè lè'è Pablo. ³ Guna'bè rall tubi favurè ru'bè lu Festo parè gue'dè guézè Pablo Jerusalén, purquè nezè rac shtu'u rall quini rall Pablo. ⁴ Perè Festo guni'i lu rall:

—Pablo nanú prèsi ciudá Cesarea. Na guèabría ndè sèbèldá dzè. ⁵ Talè entrè de lè'è të nanú ra namás rnibè'a, sè rall con na Cesarea. Ndè gunè rall acusar lè'è Pablo si talè bènèll tubi cusè narna'bè cashtigu.

⁶ Guquèrèldè Festo Jerusalén tubi lmalè u du'pè más. Iurní bèabrill Cesarea. Brègue'lè stubi dzè guzúbèll lu tribunal shtènéll nu gunibé'all gue'dè guènú rall Pablo lull. ⁷ Iurè guatè Pablo lu tribunal, guabi'guè ra mè israelitè naze'dè Jerusalén. Bè'nè rall acusar lè'è Pablo zihani cusè ru'bè perè ni tubin adè gúquèdi'i nihunè rall probar. ⁸ Iurní bè'nè Pablo defender lè'i'; guni'i':

—Na adè bèna ni tubi cusè mal cuntrè lèy shtë ra israelitè, nilè cuntrè iádu'u ru'bè nu nilè cuntrè røy César.

⁹ Festo rac shtu'u guèa'nè zá'quèll lu ra israelitè. Guna'bè dí'dzèll lu Pablo:

—¿Gu rac shtú'ul tsal Jerusalén parè guna règlè asuntè shtènéll ndè?

¹⁰ Pablo repi lu Festo:

—Na zugá'ahia delantè lu tribunal shtë gubernè ru-manè catè runè tucarè gac règlè shcuenda. Bien nanèl adè bèna ni tubi delitè cuntrè ra mè israelitè. ¹¹ Si talè bèna tubi delitè narna'bè parè gatia, adè rllú'nèdia'a

lu galguti, perè si talè adè nídi'i verdá ladi ra cusè naquèhunè ra israelitè acusar na, ni tubi adè chu napè derechè parè gunè intriegu na guia'a rall. Por ni rna'-ba iurne' lo mizmè røy rumanè gúnèll règlè asuntè shtëna.

¹² Iurní biadi'dzènú Festo ra miembrè shtë Festo; iurní guni'ill lu Pablo:

—Hia què rná'bèll gunè røy rumanè règlè shcuéndèl, pues lu røy guèshe'lda lè'èl.

Pablo delantè lu røy Agripa

¹³ Gudèdè bèldá dzè, røy Agripa con zánèll Berenice bédchini rall Cesarea parè guaguè'nè rall saludar lè'è Festo. ¹⁴ Zihani dzè bèa'nè rall ciudá rè'. Festo bi-adí'dzèll lu røy shcuendè Pablo. Guni'i Festo:

—Nanú tubi nguiu prèsi ndè'è; lèll Pablo. Félix bèsèa'nèll lè'è Pablo lachigui'bè parè guna règlè shcuéndèll. ¹⁵ Tsana guahia Jerusalén, ra jèfè shtë ra bëshuzi nu ra mègulè shtèné ra israelitè, bè'nè rall presentar tubi demandè cuntrè Pablo. Rna'bè rall guna condenar nguiu rè' parè gátill. ¹⁶ Perè repia lu rall gubernè rumanè adè nápèdi'i rall derechè gunè rall condenar ni tubi prèsi sino què primèrè runè prèsi defender lè'i' lu ra naquèhunè acusar lè'i'. ¹⁷ Por ni tsana bédchini rall ndè'è, adè gunitia tiempè; lueguè brègue'lè guzuba lu tribunal. Gunibé'ahia be'dè guènú rall Pablo. ¹⁸ Bédchini ra mènè narunè acusar lè'èll perè adè bènèdi'i rall probar delitè nadchi'bè rall guèc Pablo. Bèna llgabè nahin tubi cusè ru'bè perè lèdè znídi'i. ¹⁹ Niétiquè runè rall acusar lè'è Pablo por creenci nanapè rall. Gudildi di'dzè rall por shcuendè tubi nguiu nalè Jesús. Gútil perè Pablo rní'ill nianá nabani Jesús. ²⁰ Adè rac bé'ahia lla mudè guna règlè asuntè rè' purquè rac tratè creenci shtë rall. Na guna'bè di'dza lu Pablo nia'a zia Pablo Jerusalén parè gac règlè shcuéndèll, ²¹ perè lè'èll guná'bèll guéa'nèll prèsi hashtë gunè røy rumanè règlè shcuéndèll. Por ni gunibé'ahia tsagla'guè tsull prèsi hashtë tsana tsu mudè guèshe'lda lè'èll lu røy ru'bè lè Agosto.

²² Iurní Agripa repi lu Festo:

—Na rac shtua'a guèqué diaga pè ruadi'dzè Pablo. Festo guni'i iurní:

—Talè rac shtú'ul, lueguè lo mizmè glli guínil pè ru-adí'dzèll.

²³ Brègue'lè bédchini røy Agripa nu Berenice con zihani lujè shtë rall. Guatè rall la'ni cuartè shtë palaci con ra jèfè militari con ra mè ru'bè de rèschèti shtë ciudá. Iurní Festo gunibè'a lè'è ra sultadè parè guagli'i rall Pablo. ²⁴ Guni'i Festo:

—Rnia'a lul røy Agripa nu lu ra dadè nacabezènú lè'è hia'a, guézúa nguiu rè' lu të. Zihani ra mè israelitè naquèrèldè Jerusalén nu ra naquèrèldè ndè'è Cesarea, runè rall acusar lè'è nguiu rè'. Nalè gurushtia rall parè gati nguiu rè'. ²⁵ Perè na llua'ahia adè pè bènèdi'ill parè gátill. Nu lo mizmè lè'èll guná'bèll gunè røy Augusto règlè shcuéndèll. Bèna llgabè guèshe'lda lè'èll lu røy Augusto ²⁶ perè cumè adè bédzèlèdia'a ni tubi cusè mal nabè'nèll parè guèquèa'a lu Dadè røy August-

to. Por ni rzuhia lé'èll lu të, más bien lul rëy Agripa, parè guadi'dzënu l'é'èll nia'a zëquëbill pë delitë bé'nëll. Rac shtua'a gac bé'ahia pë guëquëa'a lu rëy Augusto ²⁷ purquë adë guëlédi'i guëshe'lda lé'èll lu rëy sin quë adë guënehia rsunë pë delitë nápëll.

Biadi'dzë Pablo shcuëndi' lu rëy Agripa

26 Iurní guni'i Agripa lu Pablo:
—Guni'i lla na shcuëndël.

Pablo bëldisë guí'ai' ziquë tubi saludë parë zulú gúnëll defender lé'èll. Guní'ill:

²—Nalé rquitë ldua'a iurne' purquë zugá'ahia delantë lul, rëy Agripa, parë guna defender na de grë ra cusë narunë ra israelitë acusar na. ³Lé'èll nanëll ra cuscumbre nu ra creenci nanapë ra israelitë, lla na pegadë rall lu cusë ni. Por ni rna'ba lul, bëcuedchí ldu'ul. Guëquë diáguël shti'dza naguënia'a lu.

Biadi'dzë Pablo lu Agripa lla guc vidë shtëhi' antsë gáqui' shmënë Jesús

⁴Grë ra israelitë nané rall lla guc vidë shtëna dizdë nabi'cha, tsana guquëreldeñuhia lë'e rall ladza. Nané rall mudë naguquëreldeñ Jerusalén. ⁵Nané rall dizdë nabi'cha guca partidë fariseo. Ra fariseo quëhunë rall cumplir creenci shtë rall más quë grë ra mënë. Si talë rac shtu'u rall, be'rquë guëni'i rall verdá cagnia'a lu. ⁶Zugá'ahia lu tribunal niétiquë purquë rialdí ldua'a, Dios guëldishtë më ra tégulë purquë más antsë bë'në Dios prometer lu ra shtadë guëlú na'a de quë tsashtë ra tégulë. ⁷Grë ra chi'bë chupë grupë shtë naciuni Israel, runë rall adorar Dios dzë la gue'lë. Cabezë rall ni-a'a guc guëldishtë më ra tégulë, perë guná, quëhunë rall acusar na purquë rialdí ldua'a mizmë cusë ni. ⁸Perë rna'bë di'dza lul, ¿chu guëni'i naganë guëldishtë Dios ra tégulë parë guëbani rai' stubi vultë?

Bëquebi Pablo lla guzunáldëll ra shmënë Jesús

⁹Más antsë llua'ahia quëhuna cusë za'quë narac shtu'u Dios; por ni bëna zihani cusë cuntrë ra mënë nagualdí ldu'i diza'quë shtë Jesús më Nazaret. ¹⁰Zihani cusë bëna Jerusalén cuntrë lë'e rall. Ra jëfë shtë ra bëshuzi bëne'e cartë guahia të guna'zia zihani ra nagualdí ldu'i diza'quë. Bëtiá'ahia lë'e rall lachigui'bë. Tambiën guca de acuerdë tsana gudini rall bëldá shmënë Jesús. ¹¹Zihani vultë bëzac zihia lë'e rall hashtë nihunë rall negar na rall shmënë Jesús. Bëquë'ë hiaga lë'e rall la'ni grë ra iádu'u shtë rall. De tantë rldëñuhia lë'e rall, rzunalda lë'e rall hashtë ra ciudá de stubi naciuni.

Biadi'dzë Pablo lla bëáqui' shmënë Jesús (Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²Zni mudë canzëa con cartë nabëne'e ra jëfë shtë bëshuzi. Bëshe'ldë rall na hashtë ciudá Damasco parë ziatilia ra shmënë Jesús. ¹³Perë rnia'a lul, Dadë rëy, nezë naziahia, quierë guërdë dzë, gunahia tubi llni ru'bë nabëdchini nezë lu gube'e. Nahin más fuertë

quë llni ngubidzë. Rni'bë llni; bëdchini llni catë zugá'ahia con ra nanaldë na. ¹⁴Grë na'a gulaguë na'a lu guiu'u. Nu binia tubi bë naguni'i dizé hebreo: "Saulo, ¿pëzielú rzunáldë na? Quëhúnëll ziquë runë ngunë iurë rlda'a ma patadë lu garrudchi." ¹⁵Iurní repia: "¿Chu lé'èll Dadë?" Iurní guni'i Dadë lua: "Na nahia Jesús. Rzunáldë na ¹⁶perë guashtë nu guasuldí. Bëlua'aluha lul nu gudilia lé'èll parë gúnëll sirvë lua. Gáquël testigu shtëna. Tsagní'ill lu ra mënë shti'dzë naguëluá'ahia lul. ¹⁷Guëguhia lé'èll guia'a shtë mënë israelitë nu guia'a shtë mënë nanadë më israelitë. Iurne' cagshe'lda lé'èll lu ra mënë ni. ¹⁸Guëshe'lda lé'èll lu rall parë tsagní'ill diza'quë lu rall parë guësëa'në rall nezë mal nu së rall shnezë Dios nu guëru'u rall pudërë shtë mëdzabë Satanás parë tsanaldë rall Dios nu tsaldí ldu'u rall na. Zni gunë Dios perdunë duldë shtë rall. Gapë rall lugar con los de más shini më naná rialdí ldu'i na."

Bëzu'bë diaguë Pablo di'dzë naguni'i Jesús lull

¹⁹Zni guni'i Jesús lua, rëy Agripa. Bëzu'bë diaga di'dzë shtë Jesús nabëdchini nezë lu gube'e. ²⁰Lueguë gunia'a diza'quë shtë Jesús lu ra më Damasco. Despuësë guahia Jerusalén nu guëdubi regiuni shtë Judea. Lu ra mënë nanádi'i më israelitë, guagnia'a diza'quë. Gunia'a lu rall de quë gunë nadzë'ë rall mudë nanabani rall nu guëabrí ldu'u rall con Dios. Gunia'a lu rall guëlua'a cambi la'ni ldu'u rall por cusë za'quë naquëhunë rall. ²¹Bëna ra cusë rë', por ni guna'zi ra israelitë na la'ni iádu'u ru'bë. Nu guc ldu'u rall niguini rall na ²²perë Dios adë bësá'nëdi'i guia'a më na; ni-aná nabania hashtë ne'. Cagluá'ahia diza'quë lu ra mënë ru'bë nu lu ra mënë humildë. Grë ra cusë nabëluá'ahia nahin de acuerdë con nabëquë'ë Moisés nu ra profetë. Bëquë'ë rai' naguër gac. ²³Bëquë'ë rai' de quë Cristo napë quë gunë më sufrir galguti perë despuësë de guti më, tsashtë më ladi ra tégulë parë hiadë guëabrídi'i gati më. Zni guc të quishi më llni guëc ra më israelitë nu guëc ra nanádi'i më israelitë parë tsasë rall diza'quë shtë mënë më.

Guc ldu'u Pablo nialdí ldu'u rëy Agripa diza'quë

²⁴Iurë quëhunë Pablo defender lé'i', cagní'i' di'dzë rë', iurní fuertë guni'i Festo guëc Pablo:

—Rac lúguël tantë rsé'dël la'ni librë. Quëhunë luguë librë guëquël.

²⁵Perë Pablo repi lull:

—Rac lúguëdia'a Dadë Festo. Al contrari grë di'dzë nacagnia'a lu të nahin verdá. ²⁶Ndë'ë zuga'a rëy Agripa. Bien nanëll ra cusë rë'. Por ni quëadi'dza guëdubínú ldua'a delantë lull purquë nanëll adë gúquëdi'in naga'chi sino quë guquin lu zihani mënë. ²⁷¿Gu rialdí ldu'ul, rëy Agripa, lo quë naguni'i ra profetë? Nanëa de quë rialdí ldu'ul shti'dzë rai'.

²⁸Agripa guni'i iurní:

—Por stu'psë nihúnëll gan niaca shmënë Jesús.

²⁹Pablo guni'i:

—Por stu'psë u por zihani di'dzë nagunia'a, rna'ba lu Dios de quë lë'ël nu grë ra nazubëga'a ndë'ë, guëac rall shmënë Jesús ziquë nahia; nadë más rac shtua'a adë guëll'bid'i'i rall ziquë nali'bia con cadënë.

³⁰ Iurë gualú guni'i Pablo ra di'dzë rë', grë ra nazubë ndë guasuldí rall con rëy Agripa con Berenice nu Festo. ³¹ Gua rall tubi ladë parë biadi'dzë rall asuntë shtë Pablo. Guni'i lu sa' rall:

—Nguiu rë' adë pë bënë'di'ill tantë parë gátill nu nilë lachigui'bë adë rúnëdi'i tucarë tsull.

³² Agripa repi lu Festo iurní:

—Be'rquë nalda'a hia'a nguui rë' si talë adë naná'bëdi'ill gunë rëy Augusto rëglë shcuëndëll.

Bëshe'ldë rall lë'ë Pablo hashtë Roma

27 Tsana gualú bënë rall llgabë të guëshe'ldë rall lë'ë Pablo parë Italia, bënë rall intriegu lë'ë Pablo con sëbëldá prësi guia'a capitán nalë Julio. Julio nall capitán shtë compañía Augusto. ² Bëdzepi na'a tubi barcu naze'dë lugar nalë Adramitio nu guzia'a barcu hashtë ra puertë shtë Asia. Bëdzepi na'a con Aristarco naguzë con lë'ë na'a. Nall më guë'dchi Tesalónica nanaquë regiuni Macedonia. ³ Brëgue'lë bédchini na'a puertë shtë Sidón. Ndë Julio bënë bien con Pablo; bédë'ëll permisi guaguë'në Pablo visitar ra sáhi' naquërelde Sidón nu parë bënë rall ayudë lë'ë Pablo. ⁴ Bëca'a nezë na'a stubi vueltë parë lu nisë. Adë chu gua tubldí purquë mbë ze'dë al contrari. Bësëa'në na'a Chipre ladë guia'a rubësë na'a. ⁵ Zia na'a lu nisë. Bëdëdë na'a lu nisë frentë shtë regiuni Cilicia nu Panfilia hashtë bédchini na'a puertë Mira nanaquë regiuni shtë Licia.

⁶ Puertë Mira bëdia'guëllú capitán shtë suldadë tubi barcu naze'dë puertë shtë Alejandría. Nu guzia'ain parë Italia. Bëdzepi na'a la'ni barcu parë guagla'guë na'a viajë shtë na'a. ⁷ Zihani dzë guzë na'a tsalaa'dchi-ga; con zihani dchi'ni bédchini na'a cu' tubi puertë nalë Gnido. Perë cumë nianá zuga'a mbë al contrari, bédëdë na'a lu puertë Salmón parë bédëdë na'a guëlladchi Creta. ⁸ Bédchini na'a tubi puertë narni'i rall Buenos Puertos, guëlla' nanú tubi guë'dchi nalë Lasea.

⁹ Hia demasiadë tiempë cagniti na'a. Nanú peligrë guzë na'a lu nisë purquë hia ze'dë guëdchini tiempë naldë. Iurní Pablo bédë'ëi' tubi cunseju lë'ë capitán. ¹⁰ Guni'i Pablo:

—Rnia'a lu të Dadë, purquë rnahia nanú peligrë guzë hia'a lu nisë. Guënitía'a barcu con todë viajë nananú la'ni barcu hashtë guënitía'a vidë shtëna'a.

¹¹ Perë capitán shtë ra suldadë, adë bënë'di'ill casë lo quë naguni'i Pablo; más bënë'll cuendë naguni'i capitán shtë barcu nu lë'ë nashtënë barcu. ¹² Perë cumë puertë ni adë guëllëdi'i nahin parë guëtë'dë rall tiempë naldë, casi grë rall bënë rall llgabë guëru'u rall parë nia'a zunë rall gan guëdchini rall hashtë puertë Fenice shtë Creta. Puertë ni naza'quë nahin parë cuezë rall nga'li tiempë naldë. Adë riutëdi'i mbë dushë nga'li purquë naquëhin nezë guetë shtë Creta.

Guna'zi tubi mbë dushë lë'ë rall lu nisëdu'u

¹³ Bédchini tubi mbë du'u naze'dë nezë sur. Bënë rall llgabë zac tsagla'guë rall viajë. Iurní bëru'u rall parë guagla'guë guzë rall guëlla' rua' guiu'u nalë Creta.

¹⁴ Perë du'psë tiempë gudëdë, iurní bédchini tubi mbë dushë nezë lu barcu, tubi mbë narni'i rall Mbë Norte.

¹⁵ Bia'a mbë barcu; adë bédë'nëdi'i na'a gan nazënú na'a barcu cuntrë shnezë mbë. Mejurë bësana'në na'a bia'a mbë lë'ë na'a. ¹⁶ Gudëdë na'a tubi dani la'ni nisë ladë sur. Dani ni lë Clauda catë adë nídi'i mbë. Iurní con tantë dchi'ni bëldisë na'a barcu bi'chi nacagubë barcu ru'bë parë bia'a barcu ru'bë lë'in. ¹⁷ Despuësë de bëshepi rall barcu bi'chi, bëldi'bi dchi'chi rall ra higuë shtlazë barcu con du ru'bë. Lueguë bëldaguë rall lari catë gutë mbë. Bësana'në rall ziazunú mbë barcu shmudë mbë purquë bédzëbë rall nialdaguë barcu tubi lugar peligrësë catë nanú iu'lli narni'i rall La Sirte.

¹⁸ Brëgue'lë stubi dzë cumë nianá zuga'a mbë dushë, guzublú bëru'ldë rall carguë shtë barcu la'ni nisë.

¹⁹ Bëunë dzë zuga'a mbë dushë; lo mizmë lë'ë rall bëru'ldë rall pë shtë barcu lu nisë. ²⁰ Por zihani dzë adë gunádi'i na'a lu ngubidzë, nilë lu ra mbelëgui'i. Con tantë mbë dushë nazuga'a bédë'në na'a llgabë aquë niati na'a.

²¹ Bédëdë na'a llëduni tiempë sin quë adë gudáudi'i na'a. Iurní Pablo guasuldí ladi grë ra naze'dë la'ni barcu. Guni'i Pablo lu ra mënë:

—Mejurë nazu'bë diaguë të shti'dza, Dadë. Adë chu naru'u dani Creta. Iurnë' nablac peligrë zia'a dëda'a; cagniti hia'a grë ra cusë nadia'a hia'a la'ni barcu.

²² Perë adë rbínidi'i Idu'u të. Gulë gupë valurë purquë adë chu gátidi'i. Barcu ni, sí guënití hia'a. ²³ ¿Pëzielú nanéa? purquë ne' gue'lë bidë guëlua'alú tubi ianglë shtë Dios lua, Dios naquëhuna adorar nu quëhuna shchí'ni'. ²⁴ Guni'i ianglë lua: "Adë rdzëbëdi'il purquë napë quë tsal lu rëy Augusto parë gúnëll rëglë shcuëndëll. Nu gunë Dios lo quë naguná'bël lúhi'. Dios gunë më librar grë ra naze'dënu' la'ni barcu." ²⁵ Por ni rnia'a lu të Dadë, adë riádi'i Idu'u të; gulë guëdë'ë valurë lë'ë të purquë na rialdí Idua'a Dios. Nanéa de quë sac lo quë naguni'i ianglë lua. ²⁶ Guënití hia'a barcu perë grë hia'a nabani hia'a guëdchini hia'a lu tubi dani la'ni nisë.

²⁷ Iurní gudëdë chidá dzë, bédchini na'a lu nisëdu'u nalë Adria. Bia'a mbë lë'ë na'a nezë rë' nezë rë'. Iurë guc guërudë gue'lë, ra marinërë bënë rall llgabë de quë hia ziagdchini na'a lu guiu'u bidchi. ²⁸ Bërë'shë rall nia'a bëldá metrë na parë ichi nisë guetë. Nahin cuarenta y dos metrë. Hia más delantë bërë'shë rall stubi vueltë, hia rëa'në nisë niétiquë galdë bi gadchi metrë.

²⁹ Iurní bédzëbë rall niazudchí barcu lu nisë; niac chucar barcu con ra guë'ë narë la'ni nisë. Bëldaguë rall tapë gui'bë ru'bë nezë ichi barcu. Nalë rac Idu'u rall guiubë grëgue'lë. ³⁰ Ra marinërë guc Idu'u rall nihunë rall librar lë'ë rall lu peligrë naga'chi. Guzublú cagldaguë rall barcu bi'chi lu nisë. Bënë rall ziquë

cagldaguë rall ra gui'bë ru'bë nezë delantë lu barcu, ³¹ perë Pablo guni'i lu capitán nu lu suldadë. Guní'i':

—Si talë ra nguiu rë' adë guëá'nëdi'i rall la'ni barcu, lë'ë të adë nídi'i mudë gac salvar të lu nisë purquë adë guënëdi'i të lla rsë të barcu.

³² Iurní ra suldadë bëchuguë rall du shtë barcu bi'chi parë gulaguin lu nisë.

³³ Tumpranë nianá nacahi, guni'i Pablo lu grë rall parë gau rall. Nu repi Pablo:

—Hia guc chupë lmalë gá'adi'i gaga'si të nu nilë adë gudáudi'i të. ³⁴ Iurne' rnia'a lu të parë gau të zudu'pë purquë rqui'ni gapë të fuërsë parë gac salvar të. Adë chu guënëti'di'i vidë shtëhi'.

³⁵ Iurë guni'i Pablo zdë'ë, guná'zill tubi guetështildi nu bédë'ëll graci lu Dios delantë lu grë ra mënë naze'dë la'ni barcu. Iurní bëshúllëllin parë gudau.

³⁶ Lueguë gupë rall valurë parë gudáu rall. ³⁷ Grë ra naze'dë la'ni barcu na na'a chupë gahiu'a con sesenta y seis mënë. ³⁸ Iurë gualú gudáu na'a catë lu bielë na'a, bëru'ldë ra marinërë trigu lu nisë.

Bé'azë barcu lu nisë

³⁹ Iurë brëgue'lë, ra marinërë bënguë bé'adi'i rall guiu'u narná rall lúhi'. Perë guná rall tubi lugar za'quë catë adë nádi'i guetë ichi nisë parë tsuté barcu. Bë'në rall llgabë zac tsabi'guë barcu ndë. ⁴⁰ Bëchuguë rall ra du nali'bi ra gui'bë ru'bë parë bëa'në rahin la'ni nisë. Nu beldë'ë rall du nali'bi tablë narsë lë'ë barcu. Iurní beldisë rall lari shtë barcu delantë parë bedia'a mbë luhin. Lueguë ziabi'guë barcu rua' guiu'u. ⁴¹ Perë guagldaguë barcu catë rdza'guë sa' chupë nezë shtë'në nisë. Ndë guasubë barcu la'ni iu'lli. Tubi partë nezë delantë gua'dzin la'ni iu'lli. Hia gáquëdi'i guëni'bin ni tubi ladë. Nu nezë ichi barcu guzublú guc pedasin por fuërsë shtë nisë. ⁴² Ra suldadë guc ldu'u rall niguini rall grë ra prësi parë adë cúbëdi'i prësi nisë të guëllu'në rall. ⁴³ Perë capitán shtë ra suldadë rac shtú'ull gúnëll salvar lë'ë Pablo. Por ni adë gunédi'ill niguini ra suldadë ra prësi. Mejurë gunibé'all ra narac rgubë nisë, ldaguë rall lu nisë primërë parë guëdchini rall lu guiu'u. ⁴⁴ Nu gunibë'a capitán los de más prësi, tsagla'guë quibë rall lu ra tablë u lu ra hiaguë shtë barcu naguc pedasë. Zni grë na'a bédchini na'a lu guiu'u.

Nanú Pablo dani nalë Malta

28 Iurë hia grëtë' na'a bédchini na'a lu guiu'u, bini na'a de quë lugar ni lë Malta. Zubin la'ni nisë. ² Ra mënë naquëreldë ndë, bë'në rall tratë lë'ë na'a por bien. Bëcue'e rall zihani gui'i parë bédzë'ë ldu'u na'a tantë rac naldë na'a por guiu narlaguë. Por ni guna'bë rall lë'ë na'a parë bédzë'ë ldu'u na'a rua' gui'i. ³ Iurní Pablo guagte'all du'pë hiaguë bidchi. Iurë cagtiá'all hiaguë lu gui'i, por galnaldé shtë gui'i, bëru'u guëllu'në tubi mbe'ldë dushë la'ni hiaguë. Cuë ma guia'a Pablo. ⁴ Guná ra mënë naquëreldë lugar ni

ze'bi na'ldë mbe'ldë guia'a Pablo, iurní guni'i lul sa' rall:

—Aquë, nguiu rë' nall tubi nguiu mal nagudini mënë. Masiá guc salvárëll lu nisëdu'u perë lu tubi dios narunë jushtici, adë guëdë'ëdi'i' lugar guëbánil.

⁵ Perë Pablo bédchibi guiá'all parë gulaguë mbe'ldë lu gui'i. Lë'ëll hiadë pë gúquëdi'ill. ⁶ Grë ra mënë cabezë rall guená rall nia'a sëguí guia'a Pablo u zátill de repëntë. Hia llëduni cabezë rall; adë pë ráquëdi'i Pablo. Hia gurënë bë'në rall llgabë iurní; guni'i lul sa' rall:

—Segurë tubi dios nall.

⁷ Guëlla' catë zuga'a na'a, naga'a shguiu'u nguiu namás më ru'bë; lëll Publio. Bë'nëll recibir lë'ë na'a con bien nu bë'nëll atender lë'ë na'a lídchill durantë lu tsunë dzë. ⁸ Perë shtadë Publio nagá'all; rac llú'ull; nanull shldí nu ráquëll narla'guë. Pablo guaguë'në visitar lë'ë shtadë Publio. Guna'bë Pablo lu Dios por lë'ëll nu bédchi'bë Pablo guiá'ai' guëquëll. Bëac nguiu ni lueguë. ⁹ Despuësë de ni, grë ra mënë narac llu'u bidë rall lu Pablo nu bëac rall. ¹⁰ Nalé cusë bëzëlaa'dchi ra mënë ni parë lë'ë na'a iurë bédzepi na'a barcu parë guëca'a nezë na'a. Bëzëlaa'dchi rall grë lo quë narqui'ni na'a.

Bédchini Pablo ciudá Roma

¹¹ Tsunë mbehu guquëreldë na'a Malta. Iurní bédzepi na'a la'ni tubi barcu nabitë gudëdë tiempë naldë lugar ni. Barcu ni ze'din de puertë Alejandría. Nu naquë chupë figurë cula'nin shtë ra dios narni'i rall Cástor nu Pólux. ¹² Bédchini na'a tubi puertë Siracusa catë bédëa'në na'a tsunë dzë. ¹³ Hia de ndë bëru'u na'a; zia na'a guëlla' rua' guiu'u hashtë bédchini na'a puertë nalë Regio. Brëgue'lë stubi dzë bédapë na'a mbë naze'dë nezë sur. Hashtë guërupë dzë bédchini na'a puertë narni'i rall Puteoli. ¹⁴ Ndë bedia'guëllú na'a du'pë mënë narialdí ldu'i diza'quë. Bë'në rall invitar lë'ë na'a parë bédëa'në na'a con lë'ë rall tubi lmalë. Despuësë bëru'u na'a parë Roma. ¹⁵ Ra më Roma narialdí ldu'i diza'quë, hia napë rall nutici de quë guëdchini na'a Roma. Bëru'u rall; bidë guëlli'i rall lë'ë na'a hashtë nezë catë rni'i rall Foro de Apio. Bédchini rall hashtë stubi lugar catë naquë paradë nalë Tsunë Tabernas. Iurní guná Pablo lu rall, nalë bëquitë ldu'i nu bédë'ëi' graci lu Dios. Guní'i':

—Dushquilli Dios, iurne' bédchinia ladzë të.

¹⁶ Iurë bédchini na'a Roma, lë'ë capitán bë'nëll in-triegu lë'ë ra prësi lu jëfë shtë ra guardë. Perë bédë'ë rall permisi guëquëreldë Pablo stubi lugar, nu quëhapë tubi suldadë lë'ë Pablo.

Pablo guzublú guní'i' diza'quë lu ra më Roma

¹⁷ Iurë guc tsunë dzë bédchini na'a Roma, Pablo bëtëáhi' ra më israelitë namás më ru'bë naquëreldë Roma. Guní'i' lu rall:

—Iurne' guënia'a lu të Dadë, adë bëna ni tubi cusë mal cuntrë ra më israelitë, nilë cuntrë custumbrë shtë

ra shtadë guëlü hia'a, perë guna'zi ra israelitë na prësi Jerusalén. Nu bë'në rall intriegu na lu ra gubernë rumanë. ¹⁸ Iurë zua lu tribunal shtë gubernë, adë bëdzëlëdi'i rall ni tubi delitë parë nihunë rall condenar na lu galguti. Por ni guc Idu'u gubernë nalda'a rall na perë ra israelitë adë gunëdi'i rall. Por ni napë quë guna'ba gunë rëy Augusto règlë shcuenda. ¹⁹ Perë na adë napa ni tubi cusë naguna acusar ra mënë shtë naciuni Israel. ²⁰ Por ni guna'ba lë'ë të parë guënia'a lu të nu guadi'dza lu të pëzielü bëzu'bë rall cadënë na. Nahin purquë rialdí Idua'a ziquë grë ra israelitë, de quë Dios guëldishtë më lë'ë ra tégulë.

²¹ Iurní guni'i rall lu Pablo:

—Gá'adi'i chu gúnëdi'i recibir cartë shtë më israelitë naquërelde Judea naguëni'i lla na shcuëndël. Nu nilë ni tubi israelitë naze'dë ndë, niétiquë pë ruadi'dzë rall cuntrë lé'ël, pë mal bé'nël. ²² Rac shtu'u guëqué diaguë na'a nia'a pë rní'il purquë nanë na'a grë ladë rni'i ra israelitë cuntrë creenci cubi nanua'a ra shmënë Jesús.

²³ Iurní gudili rall tubi dzë naguadi'dzë rall. Dzë ni nalë zihani mënë bëdchini rall catë quërelde Pablo. Dizdë rsili nu parë hashtë guadze' biadi'dzë Pablo lu rall lla na nezë lu gube'e catë rribë'a Dios. Bi'ldi Pablo zihani di'dzë lo quë nabëquë'ë Moisés nu lo quë nabëquë'ë ra profetë parë tsaldí Idu'u ra mënë na Jesús lúniquë shini Dios. ²⁴ Nanú rall gualdí Idu'i nagu-

ni'i Pablo perë nanú mënë adë gualdídi'i Idu'u rai'.

²⁵ Adë gúdi'i rall de acuerdë. Guzublú gubi' rall. Iurní Pablo guní'i':

—Profetë Isaías bëquë'ëi' lo quë naguni'i Espiritu Santo lu ra shtadë guëlü hia'a lla na shcuendë të. Guní'i':

²⁶ Gua guëchi lu ra mënë zdë'ë:

Lë'ë të de verdá guini të perë nunquë adë tsasë të.

De verdá guená të perë nunquë adë guëdë'ëdi'i të cuendë.

²⁷ Purquë nalë naguëdchi bëac Idu'u të nu adë nëdi'i të tsasë të.

Bësë'au të diaguë të parë adë guínidi'i të.

Bësë'au të slu të parë adë guénadi'i të.

Adë nëdi'i të guëabré Idu'u të con na, Dios, parë guna salvar lë'ë të.

²⁸ Gulë bëdë'ë cuendë iurne'. Dios cagshe'ldë më ra diza'quë lu ra nanádi'i më israelitë parë gac salvar rall nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzë më.

²⁹ Iurë guni'i Pablo zdë'ë, ra israelitë bëru'u rall. Nalë quëadi'dzë lul sa' rall cuendë rë'.

³⁰ Chupë izë guquërelde Pablo hiu'u guërë'ë nu bë'ni' recibir grë ra nariá visitë lídchi'. ³¹ Guëdubinú ldú'i' bëluá'ai' ra mënë lla mudë tsuté mieti nezë lu gube'e catë rribë'a Dios ziquë rëy. Nu bëlua'a Pablo ra mënë chu na Jesucristo Shtáda'a. Guëdubi tiempë rë' ni tubi adë chu bërú'udi'i nihunë cuntrë lë'ë Pablo.

Romanos

Bëquë'e Pablo cartë rë' lu ra shmënë Dios naquërelde Roma

1 Na Pablo, nahia muzë shtë Jesucristo. Dios gulë na; guna'bë më na cumë ziquë poshtë shtëni'. Bëshe'ldë më na especial parë tsagnia'a diza'quë naze'dë de Dios. ² Dios bëluá'ai' ziquë promësë diza'quë rë' dizdë guahietë por medio de profetë iurë bëquë'e rai' Sagradas Escrituras. ³ Diza'quë nabëquë'e rai' runë tratë shcuendë Jesucristo Shláma'a; náhi' shini Dios. Bidë Jesucristo; guc më nguii; na më llëbní shtë rëy David. ⁴ Manërë cubi bëlua'a Dios con llëru'bë pudërë nu milagrë de quë Jesucristo na shini më. Por Espiritu shtë Jesucristo naná santu, bëlua'a Dios Jesucristo na shini më purquë guashtë më ladi ra tëgulë. ⁵ Por Jesucristo bédë'na'a recibir llëru'bë favurë; bëshe'ldë më lë'ë na'a, ra poshtë shtë më, parë tsagni'i na'a diza'quë shtë më entrë grë ra naciuni të guëzu'bë diaguë mënë shtë'dzi' nu gunë rall honrar lë'ë më. ⁶ Nu lë'ë të guna'bë më parë gac të shmënë Jesucristo.

⁷ Quëquëa'a lu të naquërelde ciudá Roma. Rac shtu'u Dios lë'ë të nu gulë më lë'ë të parë gac të shmënë më narunë cumprir voluntá shtë më. Gulë bë'në recibir bendición shtë më. Gulë cuedchí ldu'u të por Dios Shtëada'a nu por Jesucristo Shláma'a.

Rac shtu'u Pablo tsaguë'në visitar mënë rumanë

⁸ Quëgnia'a primërë, por Jesucristo quëgnehia graci lu Dadë Dios por lë'ë të purquë grë ladë shtë guë'dchiliu, cagni'i ra mënë mudë rrë'tsë shti'dzë Dios entrë lë'ë të. ⁹ Quëhuna sirvë Dios con guëdubinú ldua'a; quëadi'dza diza'quë shtë shini më, nu na më testigu de quë siempër rna'ba lu më por lë'ë të. ¹⁰ Rna'ba lu më de quë si talë nahin voluntá shtë më, guëne'e më permisi gueldë guënahia lë'ë të tubi visitë. Si na voluntá shtë më, iurne' guna gan gueldë guënahia lë'ë të. ¹¹ Rac shtua'a iurë guënahia lë'ë të, guësëdchinia tubi don narzëlaa'dchi Dios por medio de Espiritu Santo të gac të más firmë lu shnezë më. ¹² Quiere decir, tantë lë'ë të nu lë'ë na guëdë'na'a recibir bendición shtë Dios parë bien shtë hia'a.

¹³ Bëchi, rac shtua'a de quë gac bë'a të, zihani vultë guc shtua'a gueldë guënahia lë'ë të perë hashtë ne' la'di gúnedia'a gan. Rac shtua'a gueldë guënahia lë'ë të parë guadi'dza lu mënë shti'dzë Dios parë tsaldí ldu'u rall shti'dzë më. Rac shtua'a gac të mënë nari-analdë tëchi Espiritu Santo. Zni bëna stubi lugar entrë

los de más mënë nanádi'i më israelitë. ¹⁴ Napë quë quilla lo quë narze'bia; guadi'dza lu grë mënë shtë guë'dchiliu, ra mënë griego nu ra mënë naquërelde zitu lu nacahi, nu mënë nabësë'dë tantë nu nabësë'dëdi'i. ¹⁵ Zni por partë shtëna nalé rac shtua'a guadi'dza diza'quë lu të naquërelde ciudá Roma.

Pudërë shtë diza'quë

¹⁶ Adë rtúdi'i lua diza'quë purquë nahin pudërë shtë Dios parë gac salvar grëtë' narialdí ldu'i shti'dzë më. Primërë bédchini diza'quë ni lu ra më israelitë; despuësë bédchinin lu ra më nanádi'i më israelitë. ¹⁷ Por mizme diza'quë rlua'a lla mudë gunë Dios perdunë ra pecadurë, perë mizme tiempë gunë më lo quë naná tubldí. Iurne' nu parë siempër na salvára'a sulë purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më. Zni rni'i Sagradas Escrituras: "Tubldí na shcuendë nguii lu Dios si talë rialdí ldu'i de verdá. Nguii ni guëbánil parë siempër."

Faltë nanapë mënë lu Dios

¹⁸ Rac bë'a hia'a de quë cashtigu shtë Dios ze'dë guëdchini. Dios naquëbezë gube'e gúni' cashtigu grë ra narunë mal con grë ra nadë nápëdi'i rëspëti parë lë'ë më. Zni gaquin con ra mënë naquërelde lu duldë perë mizme tiempë rdë'ë rall cuendë nanú Dios verdadërë. ¹⁹ Bien rdë'ë rall cuendë nanú tubsë Dios purquë mizme lë'ë më bëlua'a më ra cusë ni lu rall. ²⁰ Adë chu gáquëdi'i guná lu Dios, perë rac bë'a hia'a pudërë shtë më; riasë hia'a por lo quë nabëntsa'u më. Dizdë bëcueshtë më guë'dchiliu, clarë rlua'a pudërë shtë më nu de quë nápëdi'i më fin. Por ni grë mieti na culpablë delantë lu më. ²¹ Aunquë nilë nané mënë nanú Dadë gullanë, adë bé'nëdi'i rall honrar lë'ë më ziquë runë tucarë, nu adë bédë'edi'i rall graci lu më por lo quë nabë'në më. Al contrari, guanaldë rall tëchi ra llgabë shtë nguii, llgabë adë lasáquëdi'i. Zni bëa'në rall lu nacahi con duldë la'ni ldu'u rall. ²² Aunquë rni'i rall na rall mënë narac bë'a, perë mizme lë'ë rall bësa'në rall guëdchini nacahi la'ni ldu'u rall; bëac rall tuntë. ²³ Adë bé'nëdi'i rall adorar Dios nanápëdi'i fin, sino mejurë bë'në rall adorar ra figurë ziquë mënë narati. Bë'në rall adorar figurë shtë ma shcuaguë nu ra serpientë; hashtë ma natapë guëáhi', bë'në rall adorar.

²⁴ Por ni Dios bësa'në lë'ë rall gunë rall cumprir cualquier mal nananú la'ni ldu'u rall. Quëhunë rall cumprir cusë dzabë narac shtu'u cuerpë shtë rall. Quëhunënu rall duldë fier entrë mizme sa' rall. ²⁵ Vol-

untariamente quëhunë nadjë'è rall verdá shtë Dios por bishi. Rzullibi rall lu ra cusë nabëntsa'u Dios. Más quëhunë rall adorar lo quë naguctsa'u, lédëdi'i Dios nanabani, el quë narunë tucarë gunë mieti alabar parë siembrë. Amén.

²⁶ Por grë cusë ni Dios bësa'në grëtë' rall lu deseo mal nananú la'ni ldu'u rall, cusë shtu ra, hashtë ra na'a bë'në rall cambi; adë rac shtú'udi'i guëtsë'a rall con nguiu ziquë na nezë za'quë, sino rac shtu'u rall mizmë sa' na'a. ²⁷ Mizmë manërë ra nguiu, adë guc shtú'udi'i rall na'a cumë na vidë za'quë sino nalë guc shtu'u rall mizmë sa' nguiu rall. Na rall mamflor. Bë'në rall recibir la'ni mizmë cuerpë shtë rall cashtigu narunë tucarë lë'è rall por mal vidë nanapë rall.

²⁸ Hia bëqué guia'a rall Dios, por ni Dios bësa'në lë'è rall parë tsanalde rall llgabë dzabë shtë rall. Nu rúnëru'u rall cusë mal naná demasiadë fier. ²⁹ Nalë gadzë grë cusë dzabë la'ni ldu'u rall. Ra nguiu rquënú rall stubi na'a; ra na'a rquënú rall stubi nguiu. Runë rall cusë dzabë nadë rllu'i'idi'i. Rzebi ldu'u rall pë shtë mënë. Quëhunë rall grë clasë maldá. Nagubini rall. Rguini sa' rall. Nadishi'bi rall. Rguguë sa' rall. Nachismë rall. ³⁰ Naga'chi ruadi'dzë rall cuntrë sa' rall. Rna tushë rall cusë shtë Dios. Rushtiá rall guëc sa' rall. Nadchini rall. Rguili ldu'u rall cusë mal. Nápëdi'i rall rëspëti lu shtadë rall. ³¹ Nédë'i rall tsasë rall. Adë rúnëdi'i rall cumplir shti'dzë rall. Nápëdi'i rall cariñi. Rac shtu'u rall gunë rall vengar. Adë rgá'adi'i ldu'u rall sa' rall. ³² Lë'è ra mënë ni, nané rall gunë më juzguë lë'è rall. Nané rall el quë naquëhunë ra cusë ni, runë tucarë gati rall; perë mizmë lë'è rall tsagla'guë quëhunë rall ra duldë ni nu rsini rall sa' rall lu duldë. Iurní rquitë ldu'u rall.

Dios quëhúni' juzguë según verdá shtëni'

2 Por ni rnia'a lu të, nápël faltë lë'è narunë juzguë sa'l, cualquier de lë'è të. Quëhúnël juzguë stubi sa'l por lo quë narunë sa'l, perë quëhúnël condenar mizmë lë'è purquë quëhúnël mizmë cusë. ² Pues nané hia'a de quë Dios quëhunë më juzguë tubldí tubldí iurë quëhunë më condenar ra naquëhunë ra duldë. ³ Lë'èl quëhúnël juzguë stubi sa'l perë quëhúnël ra cusë mal igual cumë runë sa'l. ¿Pë rúnël llgabë zúnël gan guëca'chilul lu condenación shtë Dios? ⁴ ¿Gu rúnël desprëci de quë quëhunë më zihani favurë parë lë'èl, de quë na më pacënci? ¿Pë adë rdë'edi'il cuendë de quë adë quëhunë më juzguë lë'èl lueguë lueguë? të parë gunë nadjë'èl mudë nanabánil. ⁵ Perë lë'èl naguëdchi ldu'ul, adë nédë'il guëabré ldu'ul con Dios. Por ni quëgdchí'bël guëquël más cashtigu dushë parë mizmë lë'èl iurë gunë më juzguë grë mieti lu juici. Dzë ni gunë më juzguë tubldí parë guëlua'a mieti na më justë; runë më juzguë manërë tubldí. ⁶ Quilli më cadë tubi mieti narunë tucarë según nabë'në mieti. ⁷ Guëne'e më vidë sin fin parë ra naná pacënci nu rianaldë rall tëchi cusë za'quë, ra naquërdë sulë parë gunë rall honrar lë'è më, ra narianaldë tëchi cusë nari- alúdi'i. ⁸ Perë parë ra narunë cumplir deseo mal

nananú la'ni ldu'u rall, ra nanédi'i guëzu'bë diaguë shti'dzë më, sino más rëuu' ldu'u rall maldá, gunë më cashtigu lë'è mënë ni; guëdchí'bë më cusë dushë guëc rall. ⁹ Runë tucarë sufrimientë dushë nu galriá ldu'u parë grë ra natsagla'guë quëhunë duldë, primërë lu- gar parë ra më israelitë, nu zac parë ra më nanádi'i më israelitë. ¹⁰ Perë gunë më honrar; gunë më alabar; cuedchí ldu'u grë ra narianaldë tëchi ra cusë za'quë, primërë lugar parë ra më israelitë nu zac parë ra mënë nanádi'i më israelitë.

¹¹ Dios runë tratë igual con grë mieti. ¹² Grëtë' ra naquëhunë duldë aunquë guënëdi'i rall lëy shtë Moisés, grëtë' ra mënë ni gac condenar rall sin quë rúnëdi'i cuendë lo quë rni'i lëy. Perë grë ra nananë lëy shtë Moisés nu runë ra mënë ni duldë, gac rall juzguë según narni'i mizmë lëy. ¹³ ¿Chu naza'quë lu Dios? Pues sulë el quë narunë cumplir lo quë narni'i shti'dzë më, lédëdi'i el quë narini shti'dzë më perë rúnëdi'ill cumplirin. ¹⁴ Hashtë ra nanádi'i më israelitë, nápëdi'i rall lëy shtë Moisés, perë quëhunë rall cumplir lo quë narni'i lëy sulë purquë la'ni ldu'u rall nanú tubi lëy naze'dë de Dios; lëy ni rlua'a pë na mal nu pë na za- 'quë. Por ni napë ra mënë ni tubi lëy narunë juzguë lë'è rall; mizmë lë'è rall napë rall lëy narni'i naná za- 'quë u lo quë naná mal. ¹⁵ Mizmë mënë ni rlua'a por conductë shtë rall, lë'è lëy naná escritë la'ni ldu'u rall. Prupi shgabë rall na testigu na verdá ndë'è. Mizmë shgabë rall quëhunë acusar lë'è rall u guëlahin lë'è rall. ¹⁶ Dzë nagunë Dios juzguë grë cusë naquëhunë mënë naga'chi, gunë mëhin por Jesucristo tal ziquë ru- adi'dza diza'quë lu ra mënë.

Ra më israelitë nu lëy nabëquë'è Moisés

¹⁷ Perë lë'èl rni'il nal më israelitë, nu rni'i ldu'ul tubldí na shcuëndël lu Dios purquë nápël lëy shtë Moisés, nu runë nadchínil de quë nal shmënë Dios. ¹⁸ Bësë'dë të lëy shtë më nu rac bë'a të pë naná mal. Nané të lo quë narac shtu'u Dios. ¹⁹ Rialdí ldu'ul ráquël guëluá'al tubi nariasëdi'i shnezë Dios. Rni'i ldu'ul nal tubi llni parë ra naquërdë lu nacahi. ²⁰ Rni'i ldu'ul nal mësë, de quë ráquël guëluá'al ra narac bé'adi'i nu ra naguënëdi'i shti'dzë Dios. Zni rni'il purquë nápël lëy naná za'quë; nahin tubi muestrë grë verdá shtë Dios. ²¹ Si talë lë'èl quëgluá'al stubi mënë ¿pëzielú adë rluá'adi'il el mizmë lë'èl? Si talë rluá'al sa'l adë naza'quë cuánëll ¿pëzielú rbaa'nël? ²² Si talë mizmë lë'èl rluá'al sa'l adë quënúdi'i tse'lë sa'll ¿pëzielú rquënul tse'lë mënë? Si talë mizmë lë'èl rna tushël lu ra figurë naruntsa'u mënë të gunë rall adorar ¿pëzielú rbaa'nël lo quë nanú la'ni iádu'u? ²³ Nalë nadchínil por lëy shtë Dios. Rni'il nal më za'quë purquë nápël lëy, perë quëhúnëru'ul desprëci Dios purquë adë quëhúnëdi'il cumplir lo quë narni'i lëy. ²⁴ Por causë shtënë të, ra mënë nanádi'i më israelitë, cagni'i rall cuntrë Dios. Zni naescritë la'ni Sagradas Es- crituras.

²⁵ Na verdá costumbrë shtë narchuguë partë cuerpë shtë ngulë'në, napë valurë si talë quëhúnël cumplir lëy shtë Dios, perë si talë adë rzu'bë diaguëdi'il grë puntë

shtë lëy, iurní nal igual ziquë ra më nanádi'i israelitë.
²⁶ Nu grë ra nadë gúquëdi'i circuncidar, perë quëhunë rall cumplir lo quë naná escritë la'ni lëy, na rall lu Dios ziquë mënë nabë'në cumplir custumbrë rë'. ²⁷ ¿Pë adë rdë'ëdi'i të cuendë de quë ra nanádi'i më israelitë perë quëhunë rall cumplir lo quë narni'i lëy, vidë shtë rall nahin mejurë quë vidë shtë të? Gunë rall juzguë lë'ë të nanapë lëy nu custumbrë shtë circuncidar perë adë rzu'bë diáguëdi'i të mandamientë shtë lëy. ²⁸ Tubi israelitë verdaderë na el quë nabëzunë Dios ldu'ull, lédëdi'i el quë nanapë sëñi shtë circuncidar. Parë gáquël shmënë Dios, nádi'in por fuërë shtë nguiu sino runë tratë shcuendë almë shtë mieti, cusë dentrë ldu'u nguiu. ²⁹ Adë gáquëdi'i hia'a shmënë më por guëzu'bë diága'a lëy, sino gáca'a shmënë më por Espíritu Santo. Pues el quë naná limpi lu Dios, nápëll hunurë shtë Dios, lédë niá'asëdi'i hunurë shtë sa' nguiu.

3 Iurní ¿pë provëchë napë tubi më israelitë? u ¿pë rllui'i custumbrë parë riuguë partë cuerpë shtë nguiu? ² Pues ra mënë israelitë napë rall más quë los de más mënë. Primërë lugar, Dios bédë'ë më shti'dzë më parë ra më israelitë. ³ Perë rna'bë di'dza lu të ¿lla gac si talë bældá rall adë gualdídi'i ldu'u rall shti'dzë më? ¿Pë por ni adë gunë më cumplir shti'dzë më? Aquëdi'i. ⁴ Al contrari, quëhunë Dios verdá aunquë grëtë' ra nguiu na bishi. Pues Sagradas Escrituras rni'i de Dios:

Guëlua'a nal verdá por lo quë narní'il.

Adë chu guëdchí'bëdi'i galquiá lul iurë guená mënë lo quë nabé'nël.

⁵ Perë tal vez guëni'i tubi nguiu: "Si talë lë'ë duldë naquëhuna, rllui'i parë guëlua'a más quë Dios na verdá, nádi'i më za'quë si talë gúni' cashtigu na". Ni na ziquë runë mieti llgabë. ⁶ Aquëdi'i bëchi, purquë si adë gúnëdi'i më juzguë duldë shtë hia'a, tampuquë adë rúnëdi'i tucarë gunë më juzguë los de más mënë narë'ta' lu gué'dchiliu.

⁷ U si talë guëni'il: "Bishi shtëna, bë'nin parë rlua'a verdá shtë Dios nu bë'nin parë gunë mënë alabar lë'ë më"; u rni'il: "¿Pëzielú gunë më juzguë na ziquë los de más pecadurë?" ⁸ Aquëdi'i bëchi, purquë si talë zni nahin, cha guëdé'na'a duldë të parë más gunë mieti alabar lë'ë më. Pues nanú mënë bishi narni'i de quë zni quëglua'a na'a. Justë na gac condenar ra mënë ni.

Grë hia'a nadápa'a duldë

⁹ ¿Pë guëni'i hia'a? Ra më israelitë ¿gu na rall más al-legadë lu Dios? Aquëdi'i, purquë hia guni'i hia'a de quë grë mënë na rall pecadurë, tantë më israelitë nu zac ra nanádi'i më israelitë. Grë hia'a nadápa'a duldë.

¹⁰ Sagradas Escrituras rni'i:

Ni tubi më za'quë nídi'i; ni por tubi mënë.

¹¹ Nídi'i chu riasë; nídi'i chu rguili Dios.

¹² Grëtë' rall bëniti rall shnezë Dios. Grëtë' na rall ziquë cusë nadë rlluí'di'i.

Ni tubi adë chu nádi'i më za'quë, ni por túbidi'i.

¹³ Iurë ruadi'dzë rall, na ziquë tubi ba'a catë cuezë tégulë narldi'a.

Shti'dzë rall na purë bishi.

¹⁴ Rgue rall guëc sa' rall; shti'dzë rall na venenë shtë serpienë.

¹⁵ Nalë listë na rall parë quini rall sa'll.

¹⁶ Ancalë ria rall, rsédchini galriá ldu'u nu galërzac zi.

¹⁷ Adë guënédi'i rall nezë za'quë catë rbedchí ldu'u mënë.

¹⁸ Adë nápëdi'i rall rëspëti lu Dios, cumë rúnëdi'i importë parë lë'ë rall lo quë nacagni'i Dios.

¹⁹ Rdë'ë hia'a cuendë grë lo quë narni'i lëy shtë Moisés, na parë ra mënë nabë'në recibir lë'ë lëy të parë grëtë' ra mënë guëac dchi delantë lu më nu parë grë mieti gac bë'a rall napë rall faltë delantë lu më.

²⁰ Nídi'i mudë gac tubldí shcuendë nguiu delantë lu Dios por más quë rúnëll cumplir puntë shtë lëy, purquë lëy rllui'i sulamëntë parë gac bë'a hia'a lo quë na mal delantë lu Dios.

Gac salvar nguiu si talë rialdí ldu'i shti'dzë Dios

²¹ Iurne' quëglua'a Dios stubi nezë parë gac tubldí shcuendë mieti lu më, lédëdi'i por gunë nguiu cumplir grë puntë shtë lëy. Mizmë lëy con ra di'dzë shtë ra profetë, cagni'i lla gunë më salvar ra pecadurë. ²² Manërë narunë Dios parë gac tubldí shcuendë nguiu lu më nadë más si talë rialdí ldu'u nguiu shti'dzë Jesucristo. Ndë'ë na parë grë ra narialdí ldu'i shti'dzë më, tantë parë më israelitë igual parë mënë nanádi'i më israelitë. ²³ Pues grëtë' ra mënë napë rall duldë. Grë mietë runë faltë gac rall za'quë ziquë na Dios. ²⁴ Perë Dios bë'në tubi favurë ru'bë; na tubldí shcuënda'a manërë ndigá por lo quë nabë'në Cristo Jesús. Gudilli më con mizmë rënë shtëhi' parë gac salvára'a. ²⁵ Dios bëcuez'zë më Cristo; galguti shtë Jesús bë'në më nadzë'ë galguti shtë hia'a. Iurne' gáca'a perdunë si talë rialdí ldu'u hia'a lë'ë më de verdá. Bë'në Dios zni parë guëlua'a më de quë na më justë; pues adë bé'nëdi'i më cashtigu ra mënë nabë'në duldë tiempë más guahietë. Bëga'a ldu'u më lë'ë rall. ²⁶ Pues iurne' bëlua'a më lu ra mënë, na më justë të gac bë'a mieti quëhunë më tubldí tubldí aunquë grë mieti napë rall duldë. Natubldí shcuendë nguiu lu Dios si talë rialdí ldu'i shti'dzë Jesús.

²⁷ ¿Pë nadápa'a parë runë nadchínia'a? Niétiquë. ¿Pëzielú? purquë tubldí na shcuënda'a lu më sulamëntë purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më de verdá. ²⁸ Zni clarë rlua'a iurne', lë'ë nguiu nasalvárëll si talë rialdí ldu'i shti'dzë më, lédëdi'i purquë quëhunë nguiu cumplir puntë shtë lëy.

²⁹ ¿Ni mudë Dios na Dios shtë më israelitë sulamëntë? Aquëdi'i; también na më Dios shtë ra nanádi'i më israelitë. ³⁰ Na më Dios; runë më tubldí shcuendë mieti si talë rialdí ldu'u rall shti'dzë më. Rúnëdi'i importë si riuguë partë shcuerpë rall u adë rúnëdi'i rall cumplir custumbrë ni. ³¹ Por di'dzë rë' ¿pë cagni'i hia'a adë rlluí'di'i lëy? Aquëdi'i; más bien quëgni'ia'a másru'u firme valurë shtë lëy.

Abraham gualdí Idu'i shti'dzë Dios

4 ¿Pëllë guëni'i hia'a shcuendë shtë Abraham, shtadë guëlú hia'a? ¿Pëzielú gúqui' më za'quë lu Dios? ² Primërë puntë, si talë natubldí shcuëndi' lu Dios purquë bé'ni' cumplir obrë za'quë, iurní nápi' rsunë gac nadchíni'; perë lëdë delantë lu Diósëdi'i. ³ ¿Pë rni'i Sagradas Escrituras? "Abraham gualdí Idu'i shti'dzë Dios nu guni'i Dios tubldí na shcuendë Abraham lu më". ⁴ Pues iurne' si tubi nguiu quëhúnëll tubi dchi'ni lu lamë, rguilli lamë pagu, lédëdi'i ziquë regalë sino quë ziquë narunë tucarë ca'a nguiu. ⁵ Perë el quë adë rúnëdi'i obrë za'quë perë rialdí Idu'i shti'dzë Dios, el quë narunë natubldí shcuendë nguiu, nguiu ni na më za'quë lu Dios, sulë por galrialdí Idu'i shtëni'. ⁶ Tambiën zni guni'i David tiempë guahietë de quë dichusë na nguiu, el quë Dios runë recibir ziquë mënë za'quë, lédëdi'i purquë bë'në nguiu ni obrë za'quë. ⁷ Guni'i David:
Rquitë Idu'u ra nabë'në Dios perdunë nu bëca'chi më duldë shtë rall.
⁸ Rquitë Idu'u nguiu naná lë'ë Dadë adë guëdchí'bëdi'i galquiá cuntrë nguiu por duldë nabë'në nguiu.
⁹ ¿Pë rni'i Idú'ul? ¿Niá'asë rquitë Idu'u më ra mënë israelitë u nu zac ra mënë nanádi'i më israelitë? Pues gunia'a, Dios bë'në tubldí shcuendë Abraham, shtadë guëlú hia'a, sulë purquë gualdí Idu'i shti'dzë më.
¹⁰ Perë ¿guc bë'në më tubldí shcuendë Abraham, despuësë guriuguë partë shtë shcuérpi' u antsë? Pues antsë, lëdë despuësëdi'i. ¹¹ Custumbrë religiusë ni, Abraham bé'ni' recibirin ziquë sëñi de quë hia gualdí Idu'u Abraham shti'dzë më nu Dios bëca'a lë'i' ziquë nguiu za'quë. Mudë rë' guc Abraham dadë shtë grëtë' ra mënë naná rialdí Idu'u shti'dzë Dios de verdá, hashtë ra nadë rúnëdi'i cumplir custumbrë shtë circuncisión. ¹² Nu Abraham na shtadë ra më israelitë nanadë rúnëdi'i confiar custumbrë ni parë gac rall më za'quë lu Dios sino rialdí Idu'u rall shti'dzë më, igual ziquë bë'në Abraham antsë gúqui' circuncidar.

Bë'në Dios cumplir promësë shtëhi' purquë gualdí Idu'u ra mënë shti'dzë më

¹³ Dios bé'ni' prometer lu Abraham nu lu grëtë' llëbni' Abraham de quë gunë rai' recibir gué'dchiliu ziquë herenci parë guëquërdë rai'. Bë'në më ni, lédëdi'i purquë bëzu'bë diaguë Abraham puntë shtë lëy, sino purquë gualdí Idu'i shti'dzë më. ¹⁴ Si talë sulamëntë ra nanapë lëy gunë rall recibir gué'dchiliu ziquë herenci, iurní adë lasáquëdi'i tsaldí Idu'u mieti shti'dzë më, nu promësë shtë Dios nápëdi'i valurë ¹⁵ purquë lëy nua'a cashtigu. Catë nanú lëy, nanú cashtigu parë ra nabë'nëdi'i cumplir lëy, perë catë nídi'i lëy, nídi'i mudë parë runë mënë cuntrë lëy.
¹⁶ Por ni lë'ë promësë naguni'i Dios lu Abraham, gac cumplirin ziquë tubi favurë parë ra narialdí Idu'i shti'dzë më. Manërë ni ra cusë za'quë shtë më, na

parë grë llëbni' Abraham, lëdë niá'asëdi'i parë ra narialdë tëchi lëy sino tambiën parë ra narialdí Idu'i shti'dzë Dios mizmë manërë ziquë gualdí Idu'u Abraham. Quiere decir, lo quë nabë'në më prometer lu Abraham, nahin tubi favurë; guëdchinin ndigá parë grë ra narialdí Idu'i shti'dzë më. Pues Abraham na shtáda'a, grëtë' hia'a. ¹⁷ Ni na lo quë narunë cuntienë Sagradas Escrituras. Rni'in de quë bë'në më lë'ë Abraham ziquë shtadë guëlú zihani naciuni. Gunë më recibir grë ra mënë narialdí Idu'i shti'dzë më mizmë manërë ziquë gualdí Idu'u Abraham. Dios napë më pudërë parë cua'ñi më ra tëgulë, nu cagni'i më shcuendë cusë naguër gac ziquë hia gudëdin.

¹⁸ Iurë guni'i Dios lu Abraham de quë gáqui' shtadë zihani naciuni, gualdí Idu'u Abraham shti'dzë më aunquë hia gú'shi'; gulézi' gac cumplir shti'dzë më. Nu guc cumplir shti'dzë më; llëbni' Abraham adë chu gúnëdi'i gan guëlabë ra mënë ni. ¹⁹ Abraham adë gulézëdi'i tsaldí Idu'i shti'dzë më aunquë napë Abraham más quë tubi gahiu'a izë; mërë gáti'; nu rdé'ëi' cuendë de quë tantë lë'i' nu Sara tsé'li', hia nalé gú'shi' parë gápi' shíni'. Nunquë tsúdi'i shíni'. ²⁰ Adë bëzádi'i Idu'i sino quë gualdí Idu'i de verdá. Gulezë náldi' nu bédé'ëi' graci lu Dios antsë guc cumplir promësë ni. ²¹ Abraham gúpi' segurë sin ni tubi galërzá Idu'i de quë Dios nápi' pudërë parë gunë më lo quë nabë'në më prometer. ²² Por ni bëca'a Dios lë'ë Abraham; tubldí na shcuëndi' lu Dios, sulë purquë gualdí Idu'i shti'dzë më.

²³ Ra di'dzë: "Tubldí na shcuëndi' lu Dios purquë gualdí Idu'i shti'dzë më" adë naescritëdi'in sulë por bi-en shtë Abraham ²⁴ sino tambiën parë lë'ë hia'a naná rialdí Idu'u shti'dzë më. Gunë më tubldí shcuendë cadë túbia'a si talë rialdí Idu'u hia'a shti'dzë el quë nabëcua'ñi Jesús, Shtáda'a, ladi ra tëgulë. ²⁵ Bë'në Dios intriegu lë'ë Jesús lu galguti por causë shtúlda'a nu bëcua'ñi më lë'i' ladi ra tëgulë parë adë chu guëdchí'bëdi'i galquiá cuntrë lë'ë hia'a.

Bendición narsëdchini perdunë shtë Dios

5 Zni natubldí shcuënda'a lu Dios purquë rialdí Idu'u hia'a shti'dzë më. Iurne' rbedchí Idu'u hia'a lu më por Jesucristo Shláma'a. ² Por Cristo zuga'a hia'a lu nezë za'quë catë nanú bendición shtë Dios purquë rialdí Idu'u hia'a. Rquitë Idu'u hia'a nu dzuléza'a tiempë guená hia'a lu më; cuzënú hia'a lë'i'. ³ Nu zac rquitë Idu'u hia'a iurë nadápa'a problemë, purquë nanë hia'a galërzac zi runë bien tē gáca'a pacënci nu dzu hia'a más firmë lu shnezë më. ⁴ Si talë dzu hia'a lu shnezë më sin quë adë guëazë guëtëdi'ia'a, iurní nadápa'a esperansë; dzuléza'a ra cusë naguër gac. ⁵ Hia esperansë nadápa'a adë rsëdchínidi'in shtu parë lë'ë hia'a purquë nanú zihani amor naze'dë de Dios la'ni Idu'u hia'a por Espiritu Santo nabëshe'ldë Dios parë cuzënúhi' lë'ë hia'a. ⁶ Antsë lë'ë hia'a completamente adë nadápëdi'i hia'a esperansë; perdidë na hia'a, perë bëga'a iurë nabë'në Dios punërë, iurní guti Cristo por grë ra nanapë duldë. ⁷ Nádi'i sencigi tubi de

lë'ë hia'a gátia'a por tubi mënë, ni siquierë por tubi mënë za'quë; u tal vez nanú ejemplë gapë nguii valurë gáti' shlugar sáhi' naná demasiadë naza'quë. ⁸ Perë claramente bëlua'a Dios de quë rac shtu'u më lë'ë hia'a purquë Cristo guti shlugára'a; dzë ni todavía na hia'a pecadurë. ⁹ Bë'në Dios recibir lë'ë hia'a; tubldí na shcuénda'a lu më por galguti shtë Jesús. Más segurë iurne', gac salvára'a de grë cashtigu dushë naguëshe'ldë Dios guëc mënë mal. ¹⁰ Antsë gúca'a enemigu shtë Dios; bédë'na'a cuntrë lë'ë më, perë bë'në më të gáca'a amigu shtëhi'; nadápa'a paz por galguti shtë shini më. Iurne' mucho más segurë gáca'a salvar por lë'ë më; cuzënúhi' lë'ë hia'a; unidë na hia'a con lë'ë më. ¹¹ Más de ni, nalé rquitë ldu'u hia'a iurne' nu rdé'na'a alabar Dios por lo quë nabëlua'a Jesucristo Shláma'a, el quë nabë'në të gáca'a amigu shtë Dios.

Comparaciuni Adán nu Cristo

¹² Zni gac, por tubsë nguii bidchini duldë lu gué'd-chiliu. Hia de tēchi ni ze'dë naldë galguti. Hia bēdchini cashtigu shtë galguti parë grë mënë narēta' lu gué'd-chiliu purquë grētë' rall bë'në rall duldë. ¹³ Antsë bëquë'ë Moisés lēy shtë Dios, nanú duldë lu gué'd-chiliu, perë adë bë'nēdi'i më cashtigu ra mënë según lēy purquë nídi'i lēy iurní. ¹⁴ Perë sin quë adë guëté'dēdi'i, dizdë tiempë shtë Adán hashtë Moisés, nanú galguti. Grë mënë guti aunquë adë bë'nēdi'i rall mizmë duldë nabë'në Adán nanadë bëzu'bë diáguēdi'i mandadë shtë Dios. Adán na tubi mustrë shtë më, el quë nanapë quë guēdchini.

¹⁵ Perë favurë nabë'në Dios parë lë'ë hia'a ndigá, na más llëru'bë quë duldë nabë'në Adán. Por duldë shtë tubsë nguii, bēdchini galguti parë grë mënë, perë por galrac shtu'u shtë Dios nu favurë shtë Jesucristo, be'dë guēdchini vidë sin fin parë zihani mënë. ¹⁶ Pues resultatë shtë favurë nabë'në Dios, na más llëru'bë quë resultatë shtë duldë nabë'në Adán. Fin shtë duldë nabë'në Adán, na gac condenar grë mënë, perë fin shtë favurë nabë'në Dios, bēdchinin despuēsë zihani izë. Favurë ni napë resultatë naná adë nídi'i condenación parë pecadurë. ¹⁷ Bēdchini sentenci shtë galguti parë grë mieti purquë tubsë nguii bë'në duldë, perë parë el quë narunë recibir favurë shtë Dios, el quë narunë recibir perdunë shtë më ziquë regalë, guēnibë'a nguii ni juntë con Jesucristo. Sulë por tubsë nguii, Jesucristo, gac salvára'a. ¹⁸ Ziquë por tubsë nguii nabë'në duldë nu por ni nacondenadë grë mieti, también por tubsë nguii, por lo quë nabë'në Jesucristo, gunë Dios recibir grë mieti ziquë mënë za'quë naná tubldí shcuendë lu më të parë guēbani rall parë siembrë. ¹⁹ Quiere decir, por tubsë nguii nanadë bëquë diáguēdi'i shti'dzë Dios, cantidá mënë na rall pecadurë, perë por tubsë nguii nabë'në cumplir shti'dzë më, cantidá mënë gac rall mënë za'quë delantë lu Dios sin ni tubi demandë en cuntrë lë'ë rall.

²⁰ Bēdë'ë Dios lēy lu Moisés të parë másru'u guēdalë duldë, perë catë bēdalë duldë, ndë nanú más favurë ru'bë shtë Dios; más rlua'a rac shtu'u më ra mënë.

²¹ Zni guquin; antsë grë mieti nanú bajo ordë shtë duldë, nu por maldá nabë'në mënë guti rai', perë iurne' favurë shtë Dios rnibë'a, con resultatë gac mënë sin duldë delantë de Dios. Gac salvar rall siembrë por Jesucristo Shláma'a.

Hia gútia'a parë duldë

6 ¿Pë guēni'i hia'a iurne'? ¿Guēdē'na'a duldë të parë guēlua'a Dios másru'u rac shtu'u më lë'ë hia'a? ² Aquēdi'i. Hia bëru'u hia'a nezë mal catë nanú galguti eternë. ¿Lallë guēabrí hia'a stubi parë nezë ni? Hia gútia'a parë duldë. ³ ¿Pë adë riasēdi'i të de quë grë lë'ë hia'a naná unidë con Jesucristo, también nadápa'a partë galguti shtëhi'? ⁴ Por ni iurë bëriubë nísaa, runë significar nadápa'a partë mizmë galguti shtë Jesús nu ziquë guashtë më ladi ra tēgulë por pudërë ru'bë shtë Dadë Dios, zni runë tucarë guēbânia'a manërë cubi con pudërë shtëhi'.

⁵ Si talë na hia'a unidë con Cristo nu con galguti shtëhi', zni zac gáca'a ziquë lë'ë më iurë tsashtë hia'a ladi ra tēgulë. ⁶ Rac bë'a hia'a vidë mal nanabânia'a antsë, guti juntë con Cristo lu cruz të parë jamás guēsínidi'i duldë lë'ë hia'a lu maldá. Zni gápa'a libertá të guēnibë'adi'i duldë lë'ë hia'a ⁷ purquë grë ra naguti, lë'ë duldë nápēdi'in ni tubi pudërë parë nguii ni. ⁸ Si talë gutinú hia'a Jesucristo, rialdí ldu'u hia'a de quë guēbaninú hia'a lë'ë më. ⁹ Nané hia'a Cristo guashtëhi' ladi ra tēgulë; hia jamás adë guēabrídi'i gati më. Hia gualú pudërë shtë galguti parë lë'ë më. ¹⁰ Por galguti shtë më, bēdë'ë më fin con pudërë shtë duldë; jamás gáti', perë iurne' nabani më; unidë náhi' con Dios parë siembrë. ¹¹ Mizmë manërë gulë bë'në tratë duldë nananú la'ni ldu'ul ziquë cusë naguti, nu gulë gubani tubi vidë cubi, mënë naquēgdë'në cumplir voluntá shtë Dios purquë unidë na të con Jesucristo Shláma'a.

¹² Por ni adë rdé'ēdi'i të sí guēnibë'a duldë lë'ë të. Nanú deseo mal la'ni cuerpë shtë të; cuerpë ni napë quë gáti', perë adë gúnēdi'i të cumplir lo quë narac shtu'u duldë gunë të. ¹³ Nu adë rdé'ēdi'i të sí parë ni tubi partë cuerpë shtë'nēl gúni' duldë, ni tubi partë guēzú'bē diáguēdi'i deseo mal. Mejurë gulë bë'në intriegu cuerpë shtë të lu Dios, purquë na të ziquë mënë naná guti perë bëabrí guēbani të stubi. Gulë bë'në intriegu grë partë shcuérpēl lu Dios, cadë tubi partë cuerpë gaquin ziquë tubi trashtë parë dchi'ni za'quë shtë më ¹⁴ purquë duldë adë nádi'in shlámēl, adë nádi'il bajo ordë shtë lēy sino bajo ordë shtë Dios naquēhunë zihani favurë parë lē'ēl.

Comparaciuni shtë el quë narunë sirvë tubi lamë

¹⁵ ¿Pë runë cuntienë ndë'ë de quë nanú permisi guēdē'na'a duldë purquë adë nádi'i hia'a bajo ordë shtë lēy sino bajo ordë shtë Dios? Aquēdi'i. ¹⁶ Lë'ë të nané të bien, el quë narnibë'a lē'ēl nu rzu'bē diáguēl shti'dzi', nall lamë shtë'nēl. Zniti'i nahin si talë rzu'bē diáguēl deseo mal naze'dēnú galguti u si talë rzu'bē diáguēl shti'dzë Dios parë guēbānil tubi vidë za'quë.

¹⁷ Dushquilli Dios; antsë lë'è të na muzë shtë duldë perë iurne' na të muzë shtë Dios. Bëzu'bë diaguë të con guëdubinú ldu'u të enseñansë nabë'në të recibir. ¹⁸ Dzë ni bë'në më librar lë'è të lu pudërë shtë duldë nu bë'në më parë gac të mënë narianaldë nezë za-quë. ¹⁹ Cagní'ihia comparaciuni rë' të parë más nasesë tsasë të. Ziquë más antsë bë'në të intriegu shcuerpë të parë cusë dzabë, hashtë bë'në të cumplir grë duldë naná cuntrë lëy shtë Dios, iurne' gulë bë'në intriegu shcuerpë të parë cusë naná tubldí delantë lu Dios, con fin gac të mënë santu.

²⁰ Iurë lë'è të todavía bëzu'bë diaguë të duldë, iurní adë nápëdi'i të libertá parë gunë të sirvë Dios. ²¹ ¿Pë provëchë gulú të de ra cusë mal, cusë nabë'në të antsë perë iurne' rtu lu të por duldë ni? Fin shtë duldë ni na galguti parë ra narianaldë tëchi cusë mal ni. ²² Perë iurne' na të librë; ra cusë ni adë rribé'adi'i lë'è të, sino quë na të muzë shtë Dios parë gunë të cumplir voluntá shtë më. Ndë'è sí, napin provëchë. Primërë napë të vidë sagradë narëuu' ldu'u Dios nu despuësë guëquërdënú të lë'è më parë siemprë. ²³ Lúniquë pagu narguilli duldë parë ra narunë duldë, na galguti, perë regalë shtë Dios na vidë sin fin por Jesucrito Shlá-ma'a.

Comparaciuni shtë nabëtsë'a

7 Bëchi, lë'è të narac bë'a lëy shtë Dios, rdë'è të cuendë lo quë narni'i lëy runë tucarë gunë mieti cumplir hashtë gati mieti. ² Por ejemplë, tubi na'a casadë nalí'bi' con tsé'li' por lëy hashtë gati tsé'li' perë iurë gati tse'lë na'a, iurní na na'a librë. Lë'è lëy shtë galcasadë hia adë rúnëdi'i obligar lë'èll. ³ En cambi si talë na'a ni guécá'all stubi nguiu mientras lë'è tsé'li' nabani, iurní quëhúnëll duldë adulteri; perë si talë tse'lë na'a guti, lë'è lëy nali'bi na'a con tsé'li', hia nápëdi'in pudërë parë lë'èll nu si talë ca'a na'a ni stubi nguiu, hia adë nádi'in duldë.

⁴ Zni zac na lë'è të bëchi la sahia, na të ziquë tubi na'a naguti tsé'li'. Antsë guc të unidë con lëy shtë Moisés, perë iurne' por gac unidë të con Cristo lu cruz, iurne' adë rribé'adi'i lëy lë'è të sino rribë'a Cristo lë'è të, el quë naguashhtë ladi ra tégulë. Zni guc të parë guëquërdë të tubi manërë santu. ⁵ Antsë iurë guanálda'a tëchi deseo mal naguc shtu'u cuerpë shtë hia'a, cusë nabëdë'na'a purquë lëy bë'në prohibëhin; cusë mal ni bësini lë'è hia'a lu duldë, grë partë shtë shcuërpa'a. Bë'në duldë parë gua'a lë'è hia'a lu galguti. ⁶ Perë bë'në Dios parë adë nápëdi'i lëy pudërë subrë lë'è hia'a. Gútia'a parë lëy nanapë lë'è hia'a ziquë muzë shtëhin të parë guëdë'na'a sirvë Dios con libertá, lédëdi'i ziquë tubi naná bajo ordë shtë lëy sino tubi manërë cubi según Espíritu Santo.

Duldë nananú la'ni ldua'a

⁷ ¿Pë guëni'i hia'a de ndë'è, de quë lë'è lëy na mal? Aquëdi'i. Adë nádi'i lëy cusë mal purquë por lo quë naná escritë la'ni lëy, runguë bé'ahia faltë nanapa. Por

ejemplë, sin lëy nunquë adë guëdë'edia'a cuendë de quë na duldë iurë rzebi ldua'a pë shtë mënë, purquë naescritë: "Adë sébidi'i ldu'ul pë shtë mënë". ⁸ Por lo quë narni'i mandamientë, lë'è duldë bë'në gan; bësëdchinin zihani deseo mal la'ni ldua'a. Pues catë nídi'i lëy adë rac bé'adi'i mieti pë na duldë. ⁹ Tubi tiempë más antsë, adë bédë'edia'a cuendë pë rni'i lëy; contentë nabania; perë iurë bënguë bé'ahia pë rni'i lëy, guc bé'ahia de quë napa duldë, de quë runë tucarë gatia parë siemprë. ¹⁰ Lëy naná designadë parë guëne'e vidë parë na, bëaquin ziquë tubi sentënci parë gatia. ¹¹ Bësiguë duldë na. Duldë bë'në provëchë të parë guësëdchinin mandamientë galguti parë na con resultatë bëna duldë nu nahia ziquë tubi naguti.

¹² Pues grë lëy con mandamientë shtë më na santu; na rahin justë nu za'quë. ¹³ Rna'bë di'dza ¿tubi cusë za-quë bësëdchinin galguti parë na? Aquëdi'i, sino duldë bia'a na lu galguti. Bë'në dchi'ni duldë cusë za'quë parë bësëdchinin galguti. Zni rlua'a lla na duldë, demasiadë mal. Por mandamientë shtë Dios, rac bë'a hia'a blac fier na duldë.

¹⁴ Rdë'è hia'a cuendë de quë lëy na santu perë na, nahia mal; quëhuna cumplir deseo mal nananú la'ni ldua'a por duldë naná ziquë lamë shtëna. ¹⁵ Lë'è duldë naruna, nanéa adë nazá'quëdi'in perë lo quë nadë rac shtú'udia'a, ni quëhuna; lo quë narac shtu'u guna, ni adë rúnëdia'a cumplir. ¹⁶ Zni si talë quëhuna lo quë nadë rac shtú'udia'a, nahia de acuerdë de quë tubldí na lëy shtë Dios. ¹⁷ Pues adë nádia'a naquëhunë ra cusë mal sino duldë nananú la'ni ldua'a, quëhunin cusë mal ni. ¹⁸ Rdë'èhia cuendë de quë la'ni ldua'a nídi'i cusë za'quë. Rac shtua'a guna bien perë adë nápëdia'a fuersë parë guna cumplir. ¹⁹ Adë rúnëdia'a cumplir ra cusë za'quë narac shtua'a guna, sino lë'è duldë nadë rac shtú'udia'a, ni sí, quëhuna cumplirin. ²⁰ Iurne' si quëhuna lo quë nadë rac shtú'udia'a, lédë nádia'a naquëhunin sino duldë nananú la'ni ldua'a, quëhunin ra cusë mal. ²¹ Zni nahin iurë rac shtua'a guna bien, sulë mal runa. ²² Perë por partë shtë espíritu la'ni ldua'a, nalé rquitë ldua'a con lëy shtë Dios ²³ perë la'ni shcuërpa nanú stubi pudërë naná runë cuntrë cusë za'quë. Nahia ziquë prësi shtë pudërë mal ni nananú la'ni shcuërpa.

²⁴ Prubi de na. ¿Chu guëne'e libertá parë guna gan lu duldë nanua'a na lu galguti? ²⁵ Rdë'èhia graci lu Dios purquë bë'në më librar na lu pudërë shtë duldë nananú la'ni ldua'a. Bë'në mëhin por Jesucristo, Shlá-ma'a. La'ni ldua'a rac shtú'uhia guna cumplir ra mandamientë shtë Dios, perë shcuërpa runë cumplir mal deseo narsëdchinin duldë.

Bendición narsëdchinin Espíritu Santo

8 Pues iurne' adë gúnëdi'i Dios condenar ni tubi naná unidë con Cristo Jesús ² purquë Espíritu Santo rne'e vidë sin fin por lë'è më. Bëlá më na de duldë con sentënci naná gatia. ³ Lo quë lëy adë rúnëdi'i gan; nápëdi'in pudërë parë gunë compa'ni lë'è hia'a të guëdë'na'a cumplir lëy; débil na shcuërpa'a. Perë Dios

sí, bëshe'ldë më shini më con cuerpë shtë nguiu; bëd-chini Jesús parë guëdchisúhi' duldë; bë'në më con-denar duldë nananú la'ni ldu'u mieti. ⁴ Zni bë'në më të parë guëdë'na'a cumplir lo quë narnibë'a lëy. Cagnia'a shcuendë ra nardë'ë sí parë guësé Espíritu Santo lë'ë rai' nu adë rúnëdi'i rall cumplir deseo mal nananú la'ni ldu'u rai'.

⁵ Grétë' el quë narianaldë tëchi cusë mal, conductë shtë rall na mal; perë el quë narianaldë tëchi cusë shtë Espíritu Santo, runë rall cumplir lo quë narac shtu'u Dios. ⁶ El quë narianaldë tëchi cusë mal, gáti' perë el quë narianaldë ra cusë za'quë shtë Espíritu, nápëll vidë verdadërë nu cuedchí ldu'ull. ⁷ Grë ra narianaldë tëchi deseo mal, na rall enemigu shtë Dios purquë adë nëdi'i guëzu'bë diaguë rall shti'dzë më. Adë ráquëdi'i guëzu'bë diaguë rall shti'dzi'. ⁸ Por ni ra narunë in-triegu mizmë lë'ë rall lu duldë, adë rquítëdi'i ldu'u rall Dios.

⁹ Perë lë'ë të adë rianáldëdi'i të tëchi deseo mal la'ni ldu'u të sino rnibë'a Espíritu Santo lë'ë të si talë verdá quëbezë Espíritu Santo la'ni ldu'u të. Grë ra nanápëdi'i Espíritu shtë Cristo, nádi'i rall shmënë Cristo. ¹⁰ Perë si talë Cristo cuezënúhi' la'ni ldu'u të aunquë shcuerpë të gati por causë duldë, espíritu shtë të napë vidë eternë purquë tubldí na shcuendë të lu Dios. ¹¹ Si talë lë'ë Espíritu nabëcua'ñi Jesús ladi ra tégulë, cuezënúhi' lë'ë të, mizmë më ni guëne'e vidë parë cuerpë shtë të, cuerpë naná destinadë parë gati. Gunë Dios ni por Espíritu shtë më naquëbezënu të.

¹² Por ni bëchi, lë'ë deseo mal nananú la'ni ldu'u hia'a, adë nápëdi'in ni tubi pudërë ni derechë parë guëdë'na'a cumplir ra cusë ni ¹³ perë si talë tsagla'guë gunë të ra cusë mal, gati të. En cambi si talë por pudërë shtë Espíritu Santo guëdë'ël fin con ra cusë mal narúnëll, iurní guëbánil parë siemprë.

¹⁴ Si talë quëgsé Espíritu Santo lë'ël, nal shini Dios. Sulë mënë ni na legítimë shini më. ¹⁵ Lë'ë Espíritu nabë'në të recibir, nádi'i' Espíritu shtë galëzrac zi parë rdzëbë të lúhi' stubi, sino bë'në të recibir Espíritu narunë parë gac të shini Dios nu por Espíritu ni rná'ba'a lúhi': "Nal Dios, Shtadë na'a". ¹⁶ Mizmë Espíritu ni na testigu juntë lo quë narni'i ldu'u hia'a de quë na hia'a shini Dios. ¹⁷ Na hia'a shini Dios nu quëhunë më tratë lë'ë hia'a ziquë shini më; juntë con Cristo nadápa'a derechë guëca'a hia'a lo quë nanapë më. Si talë rzac zi hia'a juntë con Cristo, también guëdápa'a partë con lë'ë më iurë gunë Dios honrar shíni'.

¹⁸ Parë na grétë' galëzrac zi shtë tiempë ne', adë rúnëdi'in comparar con cusë za'quë nu hunurë naguëdápa'a despuësë, ¹⁹ purquë grë lo quë nabëntsa'u Dios, quëbezin con llëru'bë deseo parë iurë gunë Dios honrar grë ra shini më. ²⁰ Grë cusë napë quë tsalú, lédëdi'i por prupi voluntá shtënin sino por voluntá shtë Dios naná bëntsa'u grétë' cusë. Perë bëntsa'u më ra cusë ni con segurë de quë gac cambin ²¹ purquë lo quë nabëntsa'u më, gunë më librar të parë adë tsalúdi'in; adë rú'dzëdi'in, sino gapin partë

juntë con ra shini më iurë gunë më librar lë'ë rai'.

²² Rdë'ë hia'a cuendë guëdubi cusë nabëntsa'u më riá ldu'in nu ru'nin ziquë tubi na'a nanapë dulurë shtë nagalë shíni'. Zni na guë'dchiliu hashtë nedzë. ²³ Lëdë niá'asëdi'i ra cusë nabëntsa'u Dios riá ldu'u hashtë gac cumplir tiempë, sino nu lë'ë hia'a, aunquë nadápa'a Espíritu cumë sëñi de lo quë guëdë'na'a recibir despuësë, riá ldu'u hia'a demasiadë; dzulëza'a nia'a ca iurë guëca'a më lë'ë hia'a nu gac cambi shcuërpa'a parë adë gátidi'ia'a stubi jamás. ²⁴ Gúca'a salvar con esperansë tubi dzë gunë më cambi shcuërpa'a, perë todavía rnádi'i hia'a lo quë narbéza'a. Lo quë rna hia'a rquí'nidi'i dzulëza'ahin ²⁵ perë si talë dzulëza'a lo quë nadë chu rnádi'i, iurní con pacënci dzulëza'a.

²⁶ Nadápa'a esperansë; nu Espíritu Santo quëhúni' compañi lë'ë hia'a catë adë ráquëdi'i hia'a. Pues adë rac bé'adi'i hia'a lla guëná'ba'a lu Dios, perë lë'ë Espíritu Santo quëhúni' ruëguë lu Dios por lë'ë hia'a. Quëhúni' ruëguë lu më con bë nadë gúnëdi'i gan shti'dza'a guëni'i pë runë cuntienë. ²⁷ Nu Dios el quë nané grë shgába'a, riasé më grë di'dzë shtë Espíritu Santo purquë lë'ë Espíritu canihúni' ruëguë de acuerdë con voluntá shtë Dios. Quëhunë më ruëguë lu Dios por grë ra narialdí ldu'i shti'dzë më.

Na hia'a más quë narunë gan

²⁸ Nané hia'a grë cusë quëac parë bien shtë ra mënë narac shtu'u më de verdá, ra nagulé Dios según voluntá shtë më, ²⁹ purquë grétë' nabënguë bë'a Dios dizdë antsë, bë'në më destinar lë'ë rai' të parë gac rai' ziquë shini më nabërlulé Jesús parë gac Jesús el quë nagunë recibir más hunurë entre grë ra sáhi'. ³⁰ Grë ra nagulé Dios, guc destinar rai'; ni guna'bë më lë'ë rai'. Ra mënë naná guna'bë më, bë'në më të gac tubldí shcuendë rai' lu më. Na rai' justë; bë'në më parë guëquërdënú mënë ni Jesucristo lu gube'e.

³¹ ¿Pë más guëni'i hia'a? ¿Si Dios nanú favurë de lë'ë hia'a, chull gunë gan lu hia'a? ³² Dios voluntariamente bé'ni' in-triegu prupi shini më parë gáti' shlugára'a. Bë'në më in-triegu shini më lu galguti të gac salvára'a. ¿Llallë gunë më negar guëdë'ë më los de más cusë za'quë? hia quë cuezënú shini më lë'ë hia'a. ³³ ¿Chull guëdchi'bë demandë lu Dios cuntrë ra nagulé më? Ni túbidi'i; Dios quëhunë tubldí shcuénda'a lu më.

³⁴ ¿Chull gunë condenar lë'ë hia'a? Ni túbidi'i. Cristo gúti' nu zac guashtë më ladi ra tégulë nu quëbezë më lugar shtë pudërë juntë con Dios nu quëhunë më ruëguë por lë'ë hia'a. ³⁵ ¿Chull gunë gan parë guëdchisú amor shtë Cristo parë lë'ë hia'a? Ni túbidi'i. Masiá rzunaldë mënë lë'ë hia'a; si talë rguini mënë lë'ë hia'a, u si nanú problemë u galëzrac zi; masiá runë faltë naguëdáuha'a u runë faltë shába'a; si talë zuga'a hia'a lu peligrë, ni tubi cusë gúnëdi'i gan guëdchisú amor shtë Cristo de lë'ë hia'a. ³⁶ Sagradas Escrituras rni'i:

Nadzú hia'a nu na hia'a dispuestë gátia'a grë ra dzë purquë na hia'a shmënë më.

Quëhunë mënë tratë lë'ë hia'a cumë tubi lli'li lu ra narguini lë'ë ma.

³⁷ Perë entrë grë cusë rë', na hia'a mënë narunë gan lu grë cusë mal por Jesucristo el quë narac shtu'u lë'ë hia'a. ³⁸ Zniti'i, napa segurë de quë ni tubi cusë guëguquë lë'ë hia'a de Dios, el quë narac shtu'u lë'ë hia'a; ni por galguti, ni por tubi nanabani iurne', nilë por ra ianglë, nilë por grë ra narnibë'a lu gube'e, ni por lo quë naguër guëdchini nu nilë por nananú iurne' ³⁹ nilë lo quë naná guia'a, ni por lo quë nananú guetë, ni por stubi clasë pudërë nananú la'ni guë'dchiliu, gáquëdi'i guëguquë lë'ë hia'a lu amor shtë Dios, amor nabëlua'a mē lu hia'a por Cristo Jesús Shláma'a.

Gulë Dios ra mënë israelitë

9 Cagnia'a verdá cumë shmënë Cristo nanahia; quëbezënë Espíritu Santo na, nu mizmë shgaba quëhunë testificar ruadi'dza verdá. ² Nalë nahia tristë nu riá ldua'a; se intiende quëhuna sufrir la'ni ldua'a por sahia, ra mē israelitë. ³ Nahia dispuestë gunë mē condenar na si talë por ni gac salvar ra sahia, ra mē naná mē ladza. ⁴ Lë'ë rai' na rai' mē israelitë; gudili Dios lë'ë rai' tē gac rai' shini mē. Bëlua'alú lli lu rai', lli ni naze'dë de Dios. Ra conveñi nu promësë nu lëy shtë Dios, bē'nē rai' recibir. Bē'nē rai' recibir ordë lla rac shtu'u Dios gunë rai' adorar Dios la'ni iádu'u. ⁵ Lë'ë rai' na llëbni shtadë guëlu hia'a nu de lë'ë rai', según nardchini mënë lu guë'dchiliu, gulë Cristo el quë nagulë Dios parë guënbé'ai'. Jesucristo na Dios nu runë tucarë grë mieti gunë rall alabar lë'i'. Benditë na mē parë siemprë. Amén.

⁶ Quëgní'idia'a de quë adë bé'nëdi'i Dios cumplir shti'dzi', sino todavía napë shti'dzë mē valurë parë ra mënë purquë nanú mënë nanádi'i llëbni Israel, perë gudili Dios lë'ë rai'; na rai' shmënë mē. ⁷ Gudíli di'i Dios grë ra llëbni Abraham parë gac rai' legítimë shini Abraham sino rni'i mē lu Abraham: "Por shínil Isaac, gápël llëbni naná ra nagudilia". ⁸ Grë ndë'ë runë cuntienë ni tubi na shini Dios sulë purquë gúlëll mē israelitë, sino ra shini Dios na el quë narialdí ldu'u promësë shtë Dios. Mënë ni na de verdá llëbni Abraham. ⁹ Pues lë'ë promësë naguni'i Dios lu Abraham rni'i: "Stubi izë ziquë tiempë ne' guëabría nu Sara gápi' tubi shíni".

¹⁰ Más de ni nanú ejemplë shtë Isaac, shtadë guëlu hia'a. Guërupë shini Rebeca na rai' shini tubsë nguui, Isaac. ¹¹ Ra shini Isaac nu Rebeca todavía lá'adi'i gálëdi'i rai', ni tubi mal bé'nëdi'i rai', perë guni'i Dios lu Rebeca: "Shínil naguëlu galë, gáquëll muzë parë shínil naguëdchini despuësë". Ni na de acuerdë lo quë Sagradas Escrituras rni'i: "Guc shtua'a Jacob perë guná zá'quëdia'a lu Esau". Zni bëlua'a clarë Dios napë mē derechë gulë mē lo quë narni'i ldu'u mē. El quë narac shtu'u mē, rna'bë mē; nídi'i importë pë cusë quëhunë rall.

¹⁴ ¿Gu runë cuntienë di'dzë rë' de quë adë nazá'quëdi'i Dios? Aquëdi'i. ¹⁵ Mizmë Dios guni'i lu Moisés: "Guna favurë parë el quë narac shtua'a; guëga'a ldua'a el quë narac shtua'a". ¹⁶ Zni nahin, lë'ë

favurë shtë Dios, zé'dëdi'in lu mënë purquë rac shtu'u mënë, nilë por lo quë naquëhunë rall sino por voluntá shtë mē, el quë narga'a ldu'i mënë. ¹⁷ Nanú stubi ejemplë; la'ni Sagradas Escrituras rni'i shcuendë rëy shtë Egipto. Rni'in: "Bëzúa lë'ël ziquë rëy shtë Egipto parë guená mënë pudërë shtëna por mudë naruna tratë lë'ël tē guini mënë narëta' lu guë'dchiliu, blac llëru'bë na pudërë shtëna". ¹⁸ Zni zac guëni'i hia'a napë mē pacënci parë el quë narac shtu'u mē, nu zac runë mē tē gac naguëdchi ldu'u mënë según voluntá shtë mē.

¹⁹ Perë guëni'il lua: "Si talë zni nahin ¿pëzielú rdchi'bë Dios demandë cuntrë nguui? ¿Chull rzutipë lu voluntá shtë Dios?" ²⁰ Perë rnia'a lul, ¿chu nal tē parë rchupë dí'dzël con Dios? Nídi'i mudë gue'su guëni'i lu mënë naruntsa'u gue'su: "¿Pëzielú bëntsá'ul na zndë'ë?"

²¹ Na Pablo rnia'a lu tē, el quë naruntsa'u gue'su, nápëll derechë guntsá'ull cualquier cusë narni'i ldu'ull. Con mizmë benë shtë gue'su guntsá'ull tubi gue'su chulë nu especial, nu con mismë benë gactsa'u tubi cusë nadë rluá'adi'i chulë.

²² ¿Pë rni'i ldu'ul? Aunquë más antsë guc shtu'u guëlua'a Dios pudërë shtë mē cuntrë ra mënë nabë'në mal, bia'a ldu'u mē mal mudë shtë nguui ni; pacënci guc mē con ra narunë tucarë cashtigu eternë. ²³ Nu guc shtu'u guëlua'a mē ra favurë ru'bë nu bendición parë lë'ë hia'a. Bëga'a ldu'u mē lë'ë hia'a; bé'ni' preparar lë'ë hia'a dizdë más antsë parë guëquërdëndë hia'a lë'ë mē. ²⁴ Parë ni gulë mē lë'ë hia'a, mënë israelitë nu ra nanádi'i mē israelitë. ²⁵ Ziquë rni'i la'ni librë nabëquë'ë Oseas:

Ra nanádi'i shmëna, gululëhia lë'ë rai' shmëna.

Lë'ë ra nadë rac shtú'udia'a antsë, ni gululëhia mënë narac shtua'a.

²⁶ Mizmë lugar catë antsë guni'i Dios: "Nádi'i tē shmëna", ndë guëni'i mënë: "Na tē shini Dios nanabani".

²⁷ Nu Isaías guni'i shcuendë naciuni Israel: "Aunquë nilë llëbni shtë tëgulë Israel na cantidá mënë ziquë iu'lli shtë nisëdu'u, nadë más bëldasë rall gac salvar ²⁸ purquë gunë mē cumplir shti'dzi' hashtë tsalú sentënci cuntrë ra narëta' lu guë'dchiliu". ²⁹ Gaquin ziquë mizmë Isaías guni'i antsë:

Dadë shtë ra ianglë, si talë adë bé'nëdi'i mē perdunë bëldá shtadë guëlu hia'a tē gátidi'i rai',

pues iurne' na hia'a ziquë ra mënë naguquërdë guë'dchi Sodoma nu Gomorra.

Ra mënë israelitë nu diza'quë shtë mē

³⁰ ¿Pë runë cuntienë grë ndë'ë? ¿Pëllë guëni'i hia'a de quë ra nanádi'i mē israelitë, ra nadë rac shtú'udi'i gunë rall cumplir lëy shtë Dios, hia nasalvar rall; tubldí na shcuendë rall lu Dios purquë gualdí ldu'u rall shti'dzë mē ³¹ perë ra mënë israelitë narialdë tēchi lëy shtë mē, bé'nëdi'i rall gan gac rall mē za'quë lu Dios? ³² ¿Pëzielú? purquë ra mē israelitë adë gualdídi'i ldu'u rall shti'dzë Dios parë gac salvar rall sino gualdí ldu'u rall mizmë lë'ë rall, u sea ra obrë za'quë nabë'në rall gualdí ldu'u rall. Zni gulaguë rall ziquë tubi nar-

reldë guëc guë'ë. ³³ Ziquë naescritë la'ni shti'dzë Dios: Guná, na rdchi'ba tubi nguii naná ziquë tubi guë'ë catë rreldë mënë guëquin.

Na më ziquë guë'ë narunë storbë.

El quë narialdí ldu'i shti'dzë më, ni nunquë guëníill shnézi'.

10 Bëchi, lo quë narac shtua'a con guëdubinú ldu-a'a, lo quë narna'ba lu Dios, gac salvar ra mënë israelitë. ² Nahia testigu de quë zianaldë rai' lëy shtë Dios con llëru'bë devociuni perë adë riasëdi'i rall; nápëdi'i rall llni shtë Dios. ³ Adë guënëdi'i rall manërë runë Dios parë gac tubldí shcuendë nguii lu më; más bien gac shtu'u rall por gunë cumplir lëy, gac rall më za'quë lu Dios. Adë nēdi'i rall gunë rall recibir salvaciuni cumë favurë nabë'në më por grë mieti. ⁴ Pues parë grë ra naná rialdí ldu'i shti'dzë Dios, adë rianáldēdi'i rall tēchi lëy parë gac tubldí shcuendë rall lu më. Rac bë'a rall sulamēntë por Cristo napë nguii tratë con Dios.

⁵ Nu Moisés bëquë'ëi' gac tubldí shcuendë nguii lu Dios si talë gunë nguii cumplir lëy; guni'i Moisés: "El quë nagunë cumplir grë puntë shtë lëy, guëquitë ldu'i parë siemprë". ⁶ Perë manërë parë gac tubldí shcuendë nguii lu Dios por fe na zndë'ë; lēdë nagánēdi'in. Adë rúnēdi'il llgabë napë quë tsépil lu gube'e parë tsagllí'il Cristo parë gac salvárēl ⁷ nu adë rúnēdi'il llgabë napë quë guiétel catë nanú ra tēgulë parë tsagllí'il Cristo de ndë. Aquēdi'i. ⁸ ¿Pëllë rni'i lëy? Rni'in: "Bëdchini di'dzë parë lē'ël; hia ruadí'dzël di'dzë ni lu mënë; cabezin la'ni ldú'ul". Pues mizmë diza'quë rē' naquēdē'në na'a predicar, rni'i de quë napë quë tsaldí ldu'u mënë shti'dzë Jesús. ⁹ Ruadi'dzë na'a de quë si talë rni'il Jesús na Dadë nanapë derechë parë guëribé'ai' lē'ël nu si talë rialdí ldú'ul de verdá de quë bëldishtë Dios lē'ë Jesús ladi ra tēgulë, zac salvárēl. ¹⁰ Napë quë tsaldí ldú'ul shti'dzë më parë gac tubldí shcuendël lu Dios; con rua'l quëhúnël testificar rialdí ldú'ul Dios; por ni nasalvárēl.

¹¹ Sagradas Escrituras rni'i: "Ni tubi chu narialdí ldu'i shti'dzë Dios, adë guëtúdi'i lull". ¹² Nídi'i diferenci entrë ra më israelitë nu con ra nanádi'i më israelitë, pues mizmë Dadë Jesús na Dadë shtë grë mënë nu rne'e më sin medidë ca'a grë ra narialdí ldu'i lē'ë më. ¹³ Zni na, grë ra narna'bë Dadë Jesús parë gúni' perdunë lē'ëll, gac salvárēll. ¹⁴ Perë ¿llallë guëna'bë rall lē'ë më si talë adë rialdídi'i ldu'u rall lē'ë më? ¿llallë tsaldí ldu'u rall lē'ë më si talë chu nádi'i naruadi'dzë lu rall diza'quë shtë më? ¿llallë guini rall? nu adë chu nádi'i nanua'a shti'dzë më parë lē'ë rall. ¹⁵ ¿llallë tsagni'i mënë diza'quë si talë adë chu nádi'i el quë nabēshe'ldë lē'ë nguii ni? Ziquë rni'i Sagradas Escrituras: "Blac nasa'a iurë guëdchini ra naruadi'dzë diza'quë nu nutici narsëquitë ldu'u mënë".

¹⁶ Perë lēdë grēdi'i mënë runë rall cuendë diza'quë, ziquë bëquë'ë Isaías: "Dadë ¿chull gualdí ldu'u di'dzë nabiadi'dzë na'a lu rall?" ¹⁷ Sin quë adë guëtē'dēdi'i, rialdí ldu'u mënë iurë ruadi'dzë tubi më diza'quë lu rall. Diza'quë ni na mizmë shti'dzë Jesucristo.

¹⁸ Perë rna'bë di'dza lu të ¿pë adë bínidi'i rall lo quë nacagni'i Dios lu mënë? Clarë quë sí; bini rall grétë' di'dzë ni. Sagradas Escrituras rni'i:

Biadi'dzë Dios shti'dzi' guëdubi nezë shtë guë'dchiliu. Shti'dzë më bërë'tsë hashtë catë rialú guë'dchiliu.

¹⁹ Guëabrí guëna'bë di'dza: ¿pë na posiblë adë gac bë'adi'i mënë israelitë shti'dzë më? Pues primërë puntë, Moisés bëquë'ëi' shti'dzë Dios narni'i:

Guna parë guëzebi ldu'u të lu tubi naciuni nanadë runguë bë'adi'i na.

Guna tratë lē'ë rall të guëldēnú të lē'ë rall, mënë nanēdi'i tsasë rall shti'dza.

²⁰ Segundë puntë, Isaías gupë valurë nu bëquë'ëi':

Ra nagudíldi'i na, bëdia'guëlú rall na.

Guëlua'aluha lu ra nadë guná'bēdi'i por na.

²¹ Perë en cuantë shcuendë mënë israelitë rni'i Isaías: "Guëdubi tiempë bëldí guiahia parë guna recibir mënë nanēdi'i guëquë diaguë shti'dza, mënë narni'i cuntrë voluntá shtëna".

Mënë israelitë naná salvar

11 Iurne' quëgna'bë di'dza: ¿pë na posiblë bëquë guia'a më parë siemprë ra mënë israelitë? Aquēdi'i; pues mizmë na nahia më israelitë; nahia llëb-ní Abraham; Benjamín na shtadë guëluhia. ² Dizdë más antsë Dios gulë më ra mënë israelitë; adë bëquë guia'a Dios lē'ë rall. ¿Pë riasēdi'i të lo quë narni'i Sagradas Escrituras la'ni histori nabë'në Elías? Bëd-chi'bë Elías galquiá cuntrë mënë israelitë; guni'i' lu Dios: ³ "Dadë, ra mënë gudini rall ra nabiadi'dzë shti'dzël nu bëzalú rall bëcu'guë shtë'nël. Sulë na nahia muzë shtë'nël nanabani. Nu rac shtu'u rall quini rall na." ⁴ Perë Dios bëquebi lu Elías: "Na gulëhia mënë; na-pa gadchi mili nguii nadë bëzullbidi'i delantë lu dzanë Baal". ⁵ Rnia'a lu të, mizmë iurne' ziquë tiempë dzë ni, Dios napë tubi tantë mënë israelitë nagulé më ziquë favurë shtë më të gac rai' shini më. ⁶ Si talë na rai' shini më por tubi favurë, iurní nádi'in por lo quë naquëhunë rai' purquë iurní favurë nídi'i favurë sino salvaciuni na ziquë rallë narunë tucarë por lo quë nabë'në rall. Bë'në më favurë ni sulë por galërga'a ldú'i'.

⁷ ¿Pë guëni'ia'a? Casi grë mënë israelitë adë bëdzélēdi'i rall manërë parë gac salvar rall, perë bëldá rall nagulé Dios, bë'në rai' recibir favurë shtë më. Los de más më israelitë gac naguëdchi ldu'u rall, bë'në Dios. ⁸ Zni rni'i Sagradas Escrituras: "Bësa'në Dios lē'ë rall lu nacahi të adë tsasēdi'i rall; adë rnádi'i rall con slu rall; adë rínidi'i rall con diaguë rall, bë'në Dios. Zni na rall hashtë iurne'." ⁹ Nu zac rni'i David:

Grë cusë za'quë nanapë mënë ni, guëabrí ziquë tram-pë catë ldu'guë rall.

Vidë chulë shtë rall guëabrí guëc rall cumë cashtigu.

¹⁰ Nu slu rall guëcachi të parë guënádi'i rall verdá.

Nu galriá ldu'u shtë rall gac ziquë tubi bultë në'ë.

Salvaciuoni shtë ra nanádi'i më israelitë

¹¹ Iurne' rna'bë di'dza: ¿pë na ra mënë israelitë ziquë tubi mënë narredë lu guë'ë nu gúnëdi'ill gan jamás tsashtëll stubi? Aquëdi'i, sino iurë bëquë guía'a më israelitë salvaciuni, ra mënë nanádi'i më israelitë guaté rall shnezë Dios parë gac salvar rall të parë guëná mënë israelitë nu guëzebi Idu'u rall lu mënë ni; iurní tsaldí Idu'u rall shti'dzë më. ¹² Guënia'a lu të stubi cusë, si talë iurë bëquë guía'a mënë israelitë salvaciuni shtë Dios, iurní bédchini bendición parë los de más mënë, blac llëru'bë bendición guëdchini iurë guëabrí Idu'u rall lu Dios. Si talë ra më nanádi'i më israelitë, napë rall favurë shtë Dios purquë ra mënë israelitë bëniti rall shnezë Dios, blac cusë za'quë guëdchini lu gué'dchiliu iurë tsaldí Idu'u mënë israelitë shti'dzë Dios.

¹³ Perë napa tubi di'dzë parë lë'ë të nanádi'i më israelitë. Bëshe'ldë Dios na; nahia poshtë shtë më. Nahin tubi hunurë parë na. ¹⁴ Quëhuna shchi'ni më con guëdubinú Idua'a të ra sahia mënë israelitë, iurë guëná rall lë'ë të, gac shtu'u rall gac salvar rall. ¹⁵ Pues si talë iurë bëquë guía'a Dios lë'ë rall, ra mënë nanádi'i më israelitë guaté rall shnezë Dios, ¿llallë gac iurë ra mënë israelitë guëabrí Idu'u rall shnezë Dios stubi? Gaquin ziquë iurë tsashtë tégulë ladi ra tégulë.

¹⁶ Iurne' guënia'a shcuendë Abraham nu naciuni Israel. Si talë tubi mustrë shtë nacubë na santu, grë nacubë na santu. Si slu'chi hiaguë na santu, también ra llicu hiaguë na santu.

¹⁷ Bëldá ra mënë israelitë na rall ziquë llicu hiaguë olivo guishi; bëriuguë rahin perë lë'ë të guc injertar lu tronquë shlugar ra mënë ni, nu napë të partë con vidë shtë hiaguë verdadërë con ra naná shmënë Dios.

¹⁸ Adë runë nadchínidi'i të; adë chu guëní'idi'i na të mejurë quë los de más llicu hiaguë. Si talë runë nadchini të, gulë bësëagná Idu'u të de quë napë të vidë sin fin sulë purquë unidë na të con tronquë shtë hiaguë. Lë'ë tronquë rne'e vidë parë lë'ë të; lëdë lë'ëdi'i të rdë'ë të vidë parë hiaguë ni.

¹⁹ Perë tal vez guëní'il lua: "Perë llicu hiaguë riuguin të parë guc injertara; guca injertë lu tronquë shtë hiaguë". ²⁰ Rnia'a lu të; bédchisú Dios ra mënë israelitë purquë adë gualdídi'i Idu'u rall shti'dzë Dios, perë lë'ël nápël vidë sin fin sulë purquë rialdí Idú'ul shti'dzë më. Zni nahin; adë runë nadchínidi'il sino gupë cuidadë ²¹ purquë si talë adë bé'nëdi'i Dios perdunë ra mënë israelitë naná ziquë llicu hiaguë legítimë, tampuquë gúnëdi'i më perdunë lë'ël si adë rialdídi'i Idú'ul de verdá. ²² Gulë guná, blac llëru'bë na amor shtë Dios, perë runë më cashtigu. Ra naná ziquë llicu hiaguë nabëriuguë bë'në më cashtigu demasiadë, perë parë lë'ël gunë më bien si talë tsagla'guë gáquël unidë con lë'ë më; no sea quë zac lë'ël gáquël ziquë llicu hiaguë nabëriuguë. ²³ Más de ni, si talë ra mënë israelitë nanádi'i unidë con Cristo iurne', si talë guëabrí Idu'u rall lu shnezë Dios, gapë rall vidë sin fin; gac rall ziquë llicu hiaguë naguc injertë lu tronquë stubi. Napë më

puđerë parë gunë mëhin. ²⁴ Perë lë'ël nal ziquë llicu hiaguë olivo guishi; nádi'il më israelitë perë bëriuguë parë gáquël injertadë con verdadërë hiaguë olivo. Ni na contrari lo quë narunë mieti; adë gáquëdi'i unír tubi llicu hiaguë guishi lu tubi tronquë za'quë. Zni nahin con ra mënë israelitë naná ziquë llicu hiaguë verdadërë. Blac sencigi nahin gunë më injertë ra mënë ni lu tronquë shtë hiaguë stubi vësë.

Ra mënë israelitë gac salvar rall

²⁵ Bëchi, quëgnia'a comparaciuni purquë rac shtua'a gac bë'a të tubi secretë nabëlua'a Dios ne'. Antsë guasédi'i hiá'ahin. Perë adë rúnëdi'i të llgabë na të mejurë quë los de más sa' të. Bëldá ra më israelitë na rai' ziquë ciegu; naguëdchi Idu'u rai' hashtë gac cumplir zihani mënë nanádi'i më israelitë gac salvar.

²⁶ Iurë nasalvar ra mënë ni, iurní grë mënë israelitë gac salvar rall; Sagradas Escrituras rni'i:

El quë nagunë librar, zé'di' de Sión.

Guëdchisúhi' duldë shtë llëbrí Jacob.

²⁷ Ndë'ë na tubi promësë nardë'a con lë'ë rai' iurë guëdchisúa duldë shtë rall.

²⁸ ¿Pë runë cuntienë grë ndë'ë parë ra nabë'në recibir diza'quë? Pues ra më israelitë na rall enemigu shtë Dios iurne' parë gunë të recibir bendición shtë më. Perë gulë më lë'ë rall; bë'në lldai' më lë'ë rall purquë na rall shini shmënë Dios naguquërdë guahietë. ²⁹ Rna'bë më mënë; rzëlaa'dchi më bendición cua'a mënë; nunquë gunë më cambi galërní'i Idu'u më. ³⁰ Más antsë adë gualdídi'i Idu'u të shti'dzë më perë iurne' sí, bë'në të recibir galërga'a Idu'u më. Guquin purquë ra mënë israelitë nédi'i tsaldí Idu'u rall shti'dzë më. ³¹ Aunquë iurne' lë'ë rall adë rzu'bë diáguëdi'i rall shti'dzë më, guëdchini tubi dzë guëga'a Idu'u Dios lë'ë rall stubi nu gac salvar rall. Gunë rall recibir galërga'a Idu'u më stubi juntë con lë'ë të.

³² Pues parë Dios grétë' mënë na rall ziquë ra prësi la'ni lachigui'bë. Grétë' mënë adë bé'nëdi'i cumplir mandadë shtë më të parë guëga'a Idu'u më grë mieti.

³³ Blac llëru'bë na shgabë më. Riasé më grétë' ra cusë. Adë chu gúnëdi'i gan gac bé'all por completë shgabë më. Adë chu ráquëdi'i gac bé'all manërë naquëhunënu më con lë'ë hia'a. ³⁴ "¿Chull tsasë llgabë nanapë Dadë Dios? u ¿chull bédë'ë cunseju parë lë'ë më? ³⁵ ¿Chu bédë'ë nacua'a më të parë guëabrí quilli më lë'ëll ziquë pagu?" ³⁶ Purquë por lë'ë më rni'bi grétë' cusë. Bëcueshtë më grétë' cusë; bëntsa'u më grétë' cusë parë gunë më recibir hunurë nu graci shtë mënë. Runë tucarë grétë' mënë guëdë'ë rall labansë parë lë'ë më hashtë nídi'i fin. Amén.

Rac shtu'u Dios guëquërdëda'a sulë parë lë'ë më

12 Zníti'i bëcha, quëhuna ruëguë lu të gunë të intriegu mizme lë'ë të parë Dios purquë bëga'a Idu'u më lë'ë të. Gulë bë'në presentar mizme lë'ël ziquë ofrendë parë lë'ë më. Gulë gac të mënë santu, mënë narëuu' Idu'u Dios. Ni runë tucarë gunë të

purquë riasé të, nu zni gunë të alabar lë'ë më. ² Adë chu guëquërdëdëdi'i ziquë los de más mënë shtë gué'dchiliu, sino gulë gac mënë nacubi por cambi nananú la'ni ldu'u të. Zni másru'u gac bè'a të naná voluntá shtë Dios; quiere decir, guadë naná cusë za'quë nu guadë narquitë ldu'u më nu lo quë naná tubldí delantë lu më.

³ De acuerdë con favurë nabë'në më, gulë më na ziquë poshtë shtëhi', rnia'a lu të adë chu gúnëdi'i ll-gabë nall më ru'bë lu sa'll. Mejurë gulë bè'në llgabë lo quë naná verdá nu tubldí de acuerdë con fe nabëzëlaa'chi Dios parë lë'ël. ⁴ Ziquë cuerpë shtë nguiu naná zihani partë perë tubsë cuerpë, ⁵ zni zac lë'ë hia'a, cantidá na hia'a perë na hia'a tubsë cuerpë naná unidë con Jesucristo, nu lë'ë hia'a unidë na hia'a, cadë nguiu con grë sa' nguiu.

⁶ Cadë túbia'a nadápa'a don nabëzëlaa'dchi Espíritu Santo según favurë nabë'në Dios. Llni nu fuersë narne'e Dios adë nádi'in igual parë cadë túbia'a, perë runë tucarë guëdë'në dchí'nia'a llni nadápa'a. Si talë por pudërë shtë Dios ráquël guëni'il shti'dzë më, guni'i shti'dzë më de acuerdë con ldoi' shtë më nabëdë'na'a recibir de lë'ë më. ⁷ Si talë ráquël rúnëll sirvë lu sa'l, pues bè'në sirvë lu rai' con guëdubinú ldu'ul. Si talë ráquël guëluá'al shti'dzë më con pudërë shtë më, pues runë tucarë guëluá'al con guëdubinú ldu'ul. ⁸ Si talë ráquël guëdë'ël cunseju sa'l, bè'nin con guëdubinú ldu'ul. El quë nardë'ë parë shchi'ni Dios, pues guëdë'ëll sin quë cuézi' gúnëll recibir premi. El quë narac guëribë'a, pues tsagla'guë guëribé'all con cuidadë. El quë narga'a ldu'u sa'll, guëga'a ldu'ull con lëgrë.

Lo quë narunë tucarë gunë ra narialdí ldu'i diza'quë

⁹ Gulë gac shtu'u de verdá grë mënë. Gulë guná tushë ra cusë mal perë gulë tsagla'guë ra cusë za'quë. ¹⁰ Gulë gac shtu'u con llëru'bë cariñi grë sa' të. Gulë bè'në honrar sa'l; gulë bè'në rëspëti lu sa'l.

¹¹ Adë gac nabëchidi'il; gulë bè'në sirvë Dadë Jesús guëdubi tiempë.

¹² Gulë bëquitë ldu'u të con esperansë nanápël; gulë gac mënë pacënci iurë rzunaldë mënë lë'ël; adë cuézëdi'i të sino gulë guna'bë lu Dios guëdubi tiempë.

¹³ Gulë bè'në compaňi ra narialdí ldu'i shti'dzë Jesús con nicidá shtë rai'. Gulë bè'në recibir bien grë naze'dë visitë lidchil.

¹⁴ Si talë tubi mënë rguell guëquël, guna'bë lu Dios parë guëdë'ë më bendición parë nguiu ni. Adë rúnëdi'il igualadë con lë'ël.

¹⁵ Gulë cue nalëgrë con ra naquërdë nalëgrë nu gulë bëga'a ldu'u të con ra naru'në lu galëriá ldu'u.

¹⁶ Súdi'i ni tubi dishi'bi entrë lë'ë të. Adë runë narú'bëdi'il lu sa'l, sino gulë gac amigu shtë ra mënë nanádi'i më ru'bë lu guë'dchiliu.

¹⁷ Adë riabridi'i gúnëll cusë mal parë el quë narunë cuntrë lë'ël. Gulë guni'i ldu'u gunë të bien delantë lu grë sa' të. ¹⁸ Gulë guquërdë sin dishi'bi con grë mieti.

¹⁹ Adë rúnëdi'il vengar sino bèdë'ë sí gunë Dios cash-

tigu purquë Sagradas Escrituras rni'i: "Runë tucarë guna vengar; na guëguillahin, rni'i Dadë". ²⁰ Nu zac rni'i Sagradas Escrituras: "Si talë enemigu shtë'nëll rldia'në, bèdë'ë nagáuhi'. Si talë rbídchi', bèdë'ë nagúhi' purquë si talë gúnëll zni, iurní guëá shnill por galështú." ²¹ Adë rdë'edi'il sí gunë duldë gan lul, sino lë'ël bè'në gan lu mal con lo quë naná za'quë.

13 Runë tucarë grëtë' mënë gunë rall rëspëti ra gobiernë nu autoridá purquë grë ra autoridá na por voluntá shtë Dios. Ra autoridá zúbëga'a rai' por permisi shtë Dios. ² Grë ra narzutipë lu shti'dzë gobiernë rúnëll cuntrë lo quë nabë'në Dios punërë. El quë narzutipë lu shti'dzë gobiernë rsëdchínill cashtigu parë mizmë lë'ëll. ³ Grë ra narnibë'a nananú guë'dchiliu, adë rtsëbëdi'i rall ra mënë naquëhunë cusë za'quë sino quë rtsëbë rall ra naquëhunë mal. ¿Gu rac shtú'ul guëbánill sin quë rdzëbëdi'il lu autoridá? pues gulë cue cusë za'quë; hia iurní guëá'nëll ziquë ra më za'quë lu ra gobiernë. ⁴ Pues lë'ë ra autoridá na rall el quë nabë'në Dios punërë parë bien shtë të, perë si talë lë'ël quëhúnëll mal, iurní sí, guëdzëbëll lu autoridá purquë bè'në më punërë lë'ë rall parë gunë rall cash-tigu tubldí grëtë' el quë naquëhunë mal. ⁵ Por ni rqui'ni gunë të rëspëti ra autoridá, lëdë niá'asëdi'i parë zé'dëdi'i cashtigu guëquël sino también purquë la'ni ldu'ul nanëll zni naza'quin. ⁶ Por rsunë rë', gulë quilli ra impuestë nacagna'bë gobiernë purquë na rall por voluntá shtë Dios. Bë'në më punërë lë'ë rall parë dchi'ni ni.

⁷ Gulë bèdë'ë lo quë narunë tucarë parë cadë tubi sa'l. El quë naze'bi contribución, gulë quilli contribución. Grë ra naze'bi impuestë, gulë quilli impuestë. El quë narunë tucarë rëspëti, gulë bè'në rëspëti lë'i' nu el quë narunë tucarë hunurë, gulë bè'në honrar lë'i'.

⁸ Adë rzë'bidi'i të ni tubi lu sa' të sino gulë quilli lo quë narzé'bil lu sa'l. Gulë gac shtu'u sa'l purquë el quë narac shtu'u sa'll de verdá, bé'nëll cumplir lo quë nacagnibë'a lëy shtë Dios. ⁹ Ra mandamientë rni'i: "Adë rúnëdi'il duldë adulteri. Adë rguínidi'il sa'l. Adë rbaa'nëdi'i të. Adë ruadi'dzë bíshidi'il lu sa'l. Adë rzëbidi'i ldu'ul pë shtë mënë." Grë ndë'ë con los de más mandamientë shtë Dios, gúnëll cumplir si talë gúnëll lo quë narni'i shti'dzë më: "Gulë gac shtu'u grë sa'l igual ziquë rac shtú'ul mizmë lë'ëll". ¹⁰ El quë naná rac shtu'u sáhi', adë quëhúnëdi'ill mal cuntrë bëchi sa' ni; por ni el quë narac shtu'u sa'll de verdá, canihúnëll cumplir lëy shtë Dios.

¹¹ Más de ni, gulë bèdë'ë cuendë tiempë nabánia'a. Hia bëga'a iurë; gáca'a ziquë el quë nagubani lu mbëca'ldë purquë dzë naguëdchini Dadë Jesús stubi, más guëlladchi zuga'ain parë iurne' quë iurë lë'ë hia'a gualdí ldu'u hia'a diza'quë. ¹² Na ziquë gue'lë ze'dë grëgue'lë; hia lë'ë gue'lë ziagdzagüë. Lë'ë dzë ze'dë bi'guë. Por ni rqui'ni guësá'na'a grë cusë mal narunë mieti lu nacahi. Ziquë suldadë nanacu shabë suldadë, cha zuga'a hia'a con llni shtë Dios parë tíldia'a cuntrë mal. ¹³ Ziaglá'ga'a lu shnéza'a sin ni tubi duldë, ziquë narunë tucarë narzé rdzë. Adë chu gáquëdi'i zudchi.

Nu adè chu tsádi'i ca nanú ruidè, nilè catè quèrelde mènè ziquè mbecu. Adè chu gápèdi'i mal vici; adè chu tsutédi'i lu dishi'bi. Adè chu gáquèdi'i mbidiosè ¹⁴ sino gulè gac ziquè tubi nanacu bien con mizmè pudèrè shtë Dadè Jesucristo. Adè rdé'èdi'il sí lu ra deseo mal narsini lè'èl lu mal.

Adè rúnèdi'il juzguè sa'l

14 Gulè bè'nè recibir sa'l narialdí ldu'i diza'què aunquè adè zuga'adi'ill firmè lu shnezè mè. Bè'nè recibir lè'èl sin què adè rchupè dí'dzèdi'ill subrè puntè narauull. ² Por ejemplè nanú tubi sa'l narialdí ldu'ull nanú permisi gaul grè clasè cumidè, perè nanú stubi sa'l naná débíl; rní'ill runè tucarè gau mieti ra verdurè, lédèdi'i gau mieti belè. ³ Pues el què naráu belè, adè gúnèdi'ill juzguè lè'è sa'll naráu sulè ra verdurè. Nu zac el què nadè rau belè, adè gúnèdi'ill juzguè el què naráu grè clasè cumidè purquè Dios bè'nè recibir lè'è mieti ni. ⁴ ¿Chull nal tè quèhúnèl juzguè lè'è muzè shtë stubi lamè? Pues lu shlamè muzè, gac muzè juzgar u gunè muzè recibir hunurè. Pues muzè shtë Jesús zull firmè lu shnezè mè purquè Dios napè pudèrè parè gunè muzè ni gan lu grè prèbè naze'dè lúhi'.

⁵ Stubi comparaciuni; nanú bèldá mènè quèhunè rall cumplir ra dzè delicadè. Stubi sa'l rní'ill grè ra dzè na igual; nídi'i dzè delicadè parè lè'èl. Pues nadè más runè tucarè cadè nguui gáqui' firmè con creenci shtëhi'. ⁶ El què nanapè rëspèti lu dzè delicadè, pues quèhúnèl honrar Dios, nu zac el què naquèhúnèdi'i cumplir ra dzè delicadè, lu Dios nápèll rëspèti. El què naráu grètè' cusè, pues quèhúnèl rëspèti Dios nu quègdé'èl graci lu mè por cumidè. Nu el què narunè providè gaul cualquier cusè, quèhúnèllin parè lè'è mè nu rdé'èl graci lu mè.

⁷ Nadápa'a el què narnibè'a lè'è hia'a; mientras nabánia'a, na hia'a muzè shtë mè nu iurè gátia'a, na hia'a shmúzi'. ⁸ Si talè nabánia'a, nabánia'a parè lè'è Dadè. Si talè rátia'a, rátia'a parè lè'è mè. Si talè guébánia'a u si talè gátia'a, na hia'a shmènè Dios. ⁹ Por mizmè rsunè ni, Cristo guti nu bëabrí nabani mè tè parè gac mè Dadè tantè ra mènè naguti nu zac ra nanabani.

¹⁰ Perè lè'èl ¿pèzielú rúnèl juzguè ra bëchi sa'l? Grètè' hia'a napè què guèdchínia'a delantè lu Cristo tè parè gunè mè juzguè cadè lè'è hia'a. ¹¹ Sagradas Escrituras rni'i:

Ziquè segurè na nabania, rni'i Dadè, grètè' mènè gac bè'a rall nahia Dios nu guèzullibi rall lua.

Grètè' mènè gunè rall alabar na.

¹² Znítii' cadè tubi hia'a napè què guèdè'è hia'a cuendè lu Dios por lo què naquèdè'na'a.

Adè chu gáquèdi'i mal ejemplè parè sa'l

¹³ Por ni rnia'a, adè chu gúnèdi'i juzguè sa'll sino al contrari, gulè guni'i ldu'ul guèquèrdèl naza'què, lédèdi'i manèrè mal; no sea què guèlaguè sa'l lu duldè

por causè shtënèl. ¹⁴ Unidè nahia con Jesucristo, por ni napa segurè de què grè cumidè nalimpi; nídi'i mal si talè guèdáuha'ain, perè si tubi nguui rni'i ldu'ull nanú dau adè límpidi'i, pues parè lè'èl naprovidè gaulin.

¹⁵ Perè si talè raul grè clasè cumidè nu zni quèhúnèl ofender sa'l, pues adè rac shtú'udi'il sa'l iurní; runè fáltèl amor parè sa'l. Adè rúnèdi'il niétiquè; adè gáudi'il belè si talè por ni guènti sa'l. Jesucristo gúti' por lè'èl. ¹⁶ Adè rdé'èdi'il lugar guèni'i mènè mal por lo què nanèl na bien. ¹⁷ Si talè rnibè'a Dios lè'èl, si náhi' Rèy, nídi'i importè custumbrè pè raul u pè ruu'ul, sino stubi cusè rqui'ni naná tubldí shcuènda'a lu mè, nu cuèdchí ldu'u hia'a lúhi', nu rquitè ldu'u hia'a por Espíritu Santo nacuezènú lè'è hia'a. ¹⁸ El què narunè sirvè Cristo manèrè za'què, ni rquitè ldu'u Dios con lè'èl nu ra sa'll adè bè nápèdi'i guèni'i rall cuntrè lè'èl.

¹⁹ Por ni cha guiagla'ga'a nezè catè rbedchí ldu'u hia'a, catè nídi'i dishi'bi, catè guèdè'na'a compa'ni sa' hia'a tè gac rall más firmè lu shnezè Dios. ²⁰ Adè rshí'ni-di'ill dchi'ni shtë Dios por lo què naráu. Grè dau naza'què gau mieti perè na mal si talè raul tubi cusè nu ejemplè shtënèl na ziquè tubi guè'è catè rrelde sa'l nu gúnèll duldè. ²¹ Pues bien nahin adè chu gáudi'i belè, nu adè chu gúdi'i vini, nu ni por chu guèdè'nèdi'i cualquier tubi cusè narunè rrelde bëchi sa' hia'a lu duldè, ni lo què runè dañi parè fe shtë sa' hia'a. ²² ¿Gu rialdí ldu'ul de què grè dau naza'què? Pues nabènè nahin perè adè rdildi dí'dzèdi'ill con sa'l subrè puntè rè'. Rquitè ldu'u nguui el què naná firmè lu shnézi', el què nanèll rúnèll bien. ²³ El què naráu cualquier cusè nu rza ldu'ull, nall culpablè purquè adè quèháudi'ill con fe; adè quèhúnèdi'ill cumplir según rialdí ldu'ull. Cualquier cusè naguèdè'na'a, si nápèdi'i hia'a confian-sè naza'quin, pues duldè nahin parè lè'è hia'a.

Gulè bè'nè lo què narac shtu'u sa'l

15 Grè hia'a naná firmè lu shnezè Dios, runè tucarè guèdè'na'a compa'ni ra nazugá'adi'i firmè lu shnezè mè. Gáca'a mè pacènci, lédèdi'i mènè nar-guili bien shtëna'a. ² Cadè tubi hia'a runè tucarè guèdè'na'a bien con sa' hia'a tè tsaldí ldu'u rall más; gac rall firmè lu shnezè mè. ³ Mizmè Jesucristo adè bëquítèdi'i ldu'i' mizmè lè'i' sino guc cumplir lo què naná escritè la'ni Sagradas Escrituras: "Grè ra didzabè naguni'i mènè cuntrè lè'èl, bëabrí guni'i rall cuntrè na". ⁴ Pues grè lo què naná escritè la'ni Sagradas Escrituras, cuè ra di'dzè ni parè bien shtë hia'a. Naescritin tè guèsé'da'a la'nin tè gua'a ldu'u hia'a firmè lu shnezè mè tè gáca'a mè pacènci por shti'dzè mè nu gápa'a esperansè. ⁵ Quègna'ba lu Dios, el què narni'inú lè'è hia'a, gúni' compa'ni lè'è tè, tè gac unidè tè ziquè bèsèa'nè mè tubi ejemplè parè lè'è hia'a ⁶ tè gac gunè tè alabar Dios con tubsè llgabè nu con tubsè bè. Gulè bè'nè alabar Dadè Dios naná Shtadè Shlá-ma'a Jesucristo.

Bërë'tsë diza'quë ladi ra nanádi'i më israelitë

⁷ Por ni, gulë bë'në recibir grë sa' të cumë ziquë Jesu-cristo bé'ni' recibir lë'ë hia'a parë guëlua'a pudërë shtë Dios. ⁸ Lo quë narnia'a na, bidë Cristo parë bë'në më sirvë lë'ë ra më israelitë parë gac cumplir grë ra promësë naguni'i Dios lu shtadë guëlú hia'a. Bidë më parë guëlua'a më ra di'dzë shtë Dios na verdá. ⁹ Nu bidë më parë ra mënë nanádi'i më israelitë, guëdë'ë rall graci lu më por galërnga'a Idu'u më. Ni na de acuerdë naná escritë:

Guna alabar lë'ël entrë grë naciuni.

Gulda cantë lul; guënia'a blac llëru'bë na pudërë shtë'nël.

¹⁰ Stubi partë Sagradas Escrituras rni'i:

Gulë bëquitë Idu'u të mënë nanádi'i israelitë.

Gulë bëquitë Idu'u të juntë con shmënë më.

¹¹ Stubi partë Sagradas Escrituras rni'i:

Gulë biadi'dzë cusë ru'bë nabë'në Dios lu grë mënë shtë gué'dchiliu.

Lë'ë të nanádi'i më israelitë, gulë bë'në alabar lë'ë më juntë con ra shmënë më.

¹² Nu Isaías bëquë'ëi':

Tubi llëbní Isaí guëdchini të guëribë'a më ni ra naciuni.

Ra mënë tsaldí Idu'u rall lë'i', el quë nagunë salvar lë'ë rall.

¹³ Quëgna'ba lu Dios, el quë narunë parë gápa'a esperansë, guëshe'ldë më lëgrë nu paz la'ni Idu'u të purquë rialdí Idu'u të shti'dzë më. Cagna'ba gapë të zihani esperansë por pudërë shtë Espíritu Santo.

¹⁴ Bëcha, napa segurë de quë lë'ë të na të më za'quë nu rac bë'a të ra cusë shtë Dios, nu nanéa de quë rac të guëdë'ë të cunseju parë cadë tubi sa' të. ¹⁵ Perë la'ni cartë rë', adë bédzëbëdia'a guëquëa'a lu të grë enseñansë rë' të adë guëá'ldëdi'i Idu'u të di'dzë ni. Bé-nahin purquë zni bë'në më incarguë de quë gunahin.

¹⁶ Bë'në Dios tubi favurë de quë guna sirvë lë'ë Dadë Jesucristo entrë ra nanádi'i më israelitë. Quëhuna dchi'ni rë' naná bëne'e Dios parë gac salvar mieti, parë raca guna presentar grë ra nanádi'i më israelitë lu Dios ziquë tubi ofrendë naguëca'a më, tubi ofrendë nabë'në Idai' Dios por Espíritu Santo.

¹⁷ Por Jesucristo naná runë compa'ni na, napa rsunë parë guëquitë Idua'a con dchi'ni nabëna por lë'ë më

¹⁸ purquë adë nápëdia'a valurë guënia'a lu të más cusë, sulamëntë lo quë nabë'në Cristo la'ni vidë shtëna; gunia'a lu ra mënë të ra nanádi'i më israelitë tsaldí Idu'u rall nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzë më. ¹⁹ Por milagrë nu sëñi nu con pudërë shtë Espíritu Santo, biadi'dza shti'dzë Jesucristo dizdë Jerusalén nu alrededurë lugar ni hashtë regiuni Ilírico; biadi'dza guëdubi lugar ni. ²⁰ Zni guni'i Idua'a tsagnia'a diza'quë lu ra mënë catë nunquë guc bë'adi'i mënë lë Dadë Jesucristo të parë shchi'nia gáquëdi'in ziquë tubi mënë narza'a lídchi' guëc cimientë shtë hiu'u nabëntsa'u stubi sáhi'. ²¹ Ziquë na escritë:

Grë ra nadë bé'nëdi'i recibir diza'quë shtëhi', guini rall.

Grë ra nadë riasédi'i shti'dzi', tsasé rall.

Guc Idu'u Pablo tsáhi' ciudá Roma

²² Nalé rac shtua'a guënia'a diza'quë lu ra nanadë guënëdi'i lë'ë më. Zihani mënë runë rall cuntrë na; por ni adë bëna gan tsahia tubi visitë lë'ë të. ²³ Perë iurne' bëna gan shchi'nia ndë'ë, guëdubi regiuni rë'. Por zihani izë rac shtua'a guëbaninúa lë'ë të. ²⁴ Gueldë guëna visitar lë'ë të iurë tsahia España. Despuësë de tubi visitë con lë'ë të, rialdí Idua'a gunë të compa'ni na con nicidá nanapa parë nezë España. ²⁵ Perë iurne' tsahia Jerusalén; guahia du'pë ayudë parë ra shmënë Jesús narëta' ndë ²⁶ purquë ra mënë Macedonia nu Acaya bëtéa' rai' tubi ofrendë parë ra shmënë Jesús nabë'nápëdi'i, ra naquërelde Jerusalén. ²⁷ Pues bë'në rall llgabë ziquë cusë za'quë, gunë rall compa'ni ra mënë ni. Nabënë nahin purquë ra mënë Acaya nu Macedonia bë'në rall recibir diza'quë por ra mënë israelitë. Iurne' runë tucarë gunë rall compa'ni ra prubi con dumí shtë rall. ²⁸ Iurë guna gan con asuntë rë', guna intriegu ofrendë ni guia'a rai'; iurní guërua'a parë España. Pues iurní gueldë guënahia lë'ë të. ²⁹ Napa segurë de quë iurë guënahia lu të, guëdchinia con bendición shtë Jesucristo.

³⁰ Bëchi, quëhuna ruëguë lu të por nombre shtë Dadë Jesucristo nu por amor narne'e Espíritu Santo, de quë gunë të compa'ni na con oraciuni lu Dios.

³¹ Gulë guna'bë lu më të parë guélá më na grëtë' lo quë narac shtu'u gunë ra nadë rialdídi'i Idu'u shti'dzë Jesús, ra naquërelde Judea. Gulë guna'bë lu më të parë ra shmënë Jesús nananú Jerusalén, gunë rall recibir con bien ayudë naguahia parë lë'ë rai'. ³² Nu gulë guna'bë lu më, si na voluntá shtë më, gueldë guënahia lë'ë të; guëdchinia con lëgrë shtë më nu guna du'pë descansë con lë'ë të. ³³ Dios el quë narunë parë cuedchí Idu'u mieti, cuezënuhi' lë'ë të. Rac shtua'a cuedchí Idu'u të por pudërë shtë Dios; cuezënú më lë'ë të. Amén.

Pablo quëhúni' saludar sáhi'

16 Runa presentar lu të Febe, tubi na'a naná rialdí Idu'i diza'quë. Quëhúnëll sirvë ra shmënë Dios naquërelde guë'dchi Cencrea. ² Gulë bë'në recibir lë'i' con bien por lë Dadë Jesús, cumë ziquë runë tucarë gunë mieti con ra narialdí Idu'i Dios. Gulë bë'në compa'ni lë'i' cualquier cusë narquí'ni' purquë lë'i' bë'në compa'ni zihani mënë nu na bé'ni' compa'ni.

³ Gulë bë'në saludar Priscila nu Aquila naná ra shmëna lu dchi'ni shtë Jesucristo. ⁴ Lë'ë rai' bédchi'bë rai' prupi vidë shtë'në rai' parë gac salvara lu peligrë. Lëdë niá'asë na rdé'ëhia graci lu rai', sino zac ra los de más bëchi sa' hia'a nanádi'i më israelitë perë rialdí Idu'u rai' shti'dzë më. ⁵ Gulë bë'në saludë grë ra narialdí Idu'i diza'quë, ra nardëá lidchi Priscila nu Aquila. Gulë bë'në saludar Epeneto, el quë narac shtua'a. Epeneto

guc primërë nagualdí Idu'i diza'quë regiuni Acaya.

⁶ Gulë bë'në saludë María, el quë nalé bë'në dchi'ni entrë lë'ë të. ⁷ Gulë bë'në saludë ra sahia, Andrónico nu Junias naganú rai' na la'ni lachigui'bë. Ra poshtë shtë më, napë rai' zihani rëspëti parë Andrónico nu Junias; más de ni, gualdí Idu'u rai' diza'quë más antsë quë na.

⁸ Gulë bë'në saludë Amplias, stubi shmënë Jesús; nalé rac shtua'a lë'i'. ⁹ Gulë bë'në saludë Urbano, el quë nabë'nënú shchi'ni Jesús con lë'ë hia'a. Nu gulë bë'në saludë Estaquis, el quë narac shtua'a. ¹⁰ Gulë bë'në saludë Apeles naná bë'në gan lu grë prëbë ziquë shmënë Jesús. Nu zac gulë bë'në saludë famili shtë Aristóbulo. ¹¹ Gulë bë'në saludë ra më ladza, Herodión, nu ra famili shtë Narciso naná rialdí Idu'u diza'quë. ¹² Gulë bë'në saludë Trifena nu Trifosa naná bë'në shchi'ni Jesús, nu zac bë'në saludë Nanë Pérsida; nalé bé'ni' dchi'ni shtë Dadë Jesús. ¹³ Gulë bë'në saludë Rufo el quë napë famë entrë ra naná rialdí Idu'i diza'quë, por lo quë nabé'ni'. Nu zac gulë bë'në saludë shni'a Rufo naná ziquë shní'ahia. ¹⁴ Gulë bë'në saludë Asíncrito nu Flegonte nu Hermas nu Patrobas nu Hermes con los de más shmënë Dios naná quëreldeñú rai'. ¹⁵ Gulë bë'në saludë Filólogo nu Julia nu Nereo con zánëll. Gulë bë'në saludë Olimpas con grë ra naná rialdí Idu'i diza'quë shtë Jesús, ra naná quëreldeñú lë'ë Olimpas.

¹⁶ Gulë bë'në saludë cadë tubi lë'ë të con cariñi santu. Grë ra grupë shtë shmënë Cristo rshe'ldë rall saludë parë lë'ë të.

¹⁷ Bëchi, runa ruëguë lu të, gulë gupë cuidadë ra nargú divisioni nu ra naná rdchi'bë problemë parë lë'ë të. Lo quë naquëhunë rall, na cuntrë diza'quë naná bësë'dë të. Gulë gulé con lë'ë rall ¹⁸ purquë grë ra miëti ra adë na rall bajo ordë shtë Dadë Jesucristo sino quëhunë rall cumplir deseo mal nananú la'ni Idu'u rall nu rguguë rall Idu'u ra mënë naná sencigi. Con di'dzë

chulë nu libanë bishi, rsiquë rall ra mënë. ¹⁹ Grë mënë rac bë'a rall lla bëzu'bë diaguë të shti'dzë Dios, nu rquitë ldua'a. Rac shtua'a gac nasini të parë gunë të cusë za'quë, lédëdi'i parë gunë të cusë mal. ²⁰ Lë'ë Dadë narcue'dchí Idu'u hia'a nasesë, gunë më gan lu Satanás ziquë tubi nguiu naguëllú guëc ma. Lë'ë Dadë Jesucristo gunë Idai' lë'ë të.

²¹ Timoteo naquëhunënú dchi'ni na, rshé'ldëll saludë parë lë'ë të; nu Lucio nu Jasón nu Sosípater, mënë ladza; rshe'ldë rall saludë.

²² Na Tercio, caquëa'a cartë rë'; quëgshe'lda saludë parë lë'ë të cumë unidë na hia'a con Dadë Jesucristo.

²³ Gayo el quë nardë'ë pusadë parë na, nu rdëá grupë shtë shmënë Jesús lídchi', rshé'ldi' saludë parë lë'ë të. Nu Erasto naná tesorerë shtë guë'dchi, rshé'ldëll saludë; nu tubi bëcha lë Cuarto, tubi shmënë Jesús, rshé'ldëll saludë.

[²⁴ Lë'ë Dadë Jesucristo gunë Idai' grë të. Amén.]

Rialú cartë rë' con tubi labansë

²⁵ Iurne' guëdë'na'a alabar Dios, el quë narac gunë parë gac të firmë lu diza'quë shtë salvaciuni naná biadi'dza; ráqui' gúni' parë gac të firmë según lo quë nabëlua'a më lu hia'a, cusë naná naga'chi más antsë dizdë guzublú guë'dchiliu ²⁶ perë iurne' bëru'u di'dzë ni lu llni nu rdë'ë hia'a cuendë di'dzë ni por ra Sagradas Escrituras nabëquë'ë ra nabiadi'dzë shti'dzë më guahietë. Grë ndë'ë na de acuerdë con mandamientë shtë Dios eternë. Shti'dzë më bédchini parë gac bë'a miëti shtë grë naciuni të tsaldí Idu'u rall de verdá nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzë më.

²⁷ Guëdë'na'a alabar Dios por Jesucristo. Lë'ësë më na Dios nananë grë cusë. Llëru'bë na pudërë shtë më. Amén.

1 Corintios

Bëquë'e Pablo tubi cartë nu bëshé'ldi'in lu ra shmënë Dios naquërelde Corinto

1 Na Pablo, nahia tubi nagulé Dios. Nahia tubi poshtë shtë Jesucristo purquë zni na voluntá shtë më. Bëshe'ldë më na. ² Juntë con Sóstenes, bëcha'a, quëquëa'a cartë rë' nu guëshé'ldahin lu grupë shtë shmënë Dios naquërelde guë'dchi Corinto. Na të shmënë më nabëzuné Dios almë shtë të purquë unidë na të con Cristo Jesús. Dios guna'bë lë'ë të, të gac të santu. Na të shmënë më igual ziquë los de más naná rianaldë tëchi Idai' shtë Jesucristo, Shláma'a. Na më el quë narnibë'a lë'ë rai' nu también rñibë'a më lë'ë hi-a'a. ³ Gulë bë'në recibir bendición shtë më nu gulë cuedchí ldu'u të por Dios, Shtëada'a nu por Jesucristo Shláma'a.

Bendición nadápa'a por Jesucristo

⁴ Siemprë rdë'a graci lu Dios por lë'ë të nu rdë'a graci lu më por ra favurë shtë Dios nanapë të purquë unidë na të con Jesucristo. ⁵ Por na të unidë con Cristo, Dios bëne'e grëtë' clasë bendición naná rac bë'a të pë runë cuntienë shti'dzë më nu rac të ruadi'dzë të shti'dzë më. ⁶ Grë ndë'ë quëhunin testificar de quë na verdá shti'dzë Jesús, di'dzë nabiadi'dzë na'a lu të iurë guquërelde'nú na'a lë'ë të. ⁷ Turne' adë pë runë fáltëdi'i lo quë narne'e Dios. Napë të pudërë shtë Espíritu Santo mientras quëbezë të con ánimo dzë naguëabrí Jesucristo, Shláma'a, stubi. ⁸ Lë'ë më gunë më compañi lë'ë të parë gac të firmë lu shnezë më hashtë fin shtë gué'dchiliu. Iurní ni tubi chu guëdchi'bë galquíá guëc të; guëa'në të sin culpë dzë naguëabrí më stubi. ⁹ Dios siemprë quëhúni' cumplir grë shti'dzë më. Lë'ë më guna'bë më lë'ë të parë gac të unidë con shini më, Jesucristo Shláma'a.

Divisioni entrë ra shmënë Dios

¹⁰ Bëchi, quëhuna ruëguë lu të purquë na hia'a shmënë Jesucristo. Gulë gac të de acuerdë con lo quë naruadi'dzë të nu adë rdë'ëdi'i të sí tsu divisioni entrë lë'ë të. Gulë guquërelde të sin dishi'bi. Gulë gapë mizmë llgabë nu gulë bë'në juzguë mizmë manërë. ¹¹ Rnia'a lu të ndë'ë, bëchi, purquë ra famili shtë Cloé guni'i rai' lua nanú dishi'bi entrë lë'ë të. ¹² Nahin verdá; tubi të rni'i: "Na nahia shmënë Pablo". Stubi të rni'i: "Nahia shmënë Apolos". Stubi të rni'i: "Nahia shmënë Cefas". Stubi të rni'i: "Nahia shmënë Cristo". ¹³ ¿Gu nanú zihani Cristo? Nané të na, Pablo, adë cuëdia'a lu

cruz por duldë shtë të. Adë bëriubë nisë të en el nombre shtë Pablo. ¹⁴ Dushquilli Dios de quë adë bëchu'bë nísëdia'a ni tubi de lë'ë të sino sulë Crispo nu Gayo ¹⁵ të adë guëní'idi'il bëchu'bë nisë Pablo lë'ël en el nombre shtë Pablo. ¹⁶ Nu zac bëchu'bë nisa ra famili shtë Estéfanos perë adë rëagnádi'i Idua'a bëchu'bë nisa stubi de lë'ë të. ¹⁷ Pues Cristo bëshe'ldë më na parë guadi'dza diza'quë lu ra mënë, lédëdi'i parë guëchu'bë nisa ra mënë. Bëshe'ldë më na parë guadi'dza lu mënë manërë sencigi, lédëdi'i con di'dzë nadë rac bé'adi'i mënë humildë të parë guëdë'ë mieti cuendë pë runë cuntienë galguti shtë Jesús lu cruz.

Cristo nápi' pudërë; por lë'i' ze'dë guëdchini llni shtë Dios

¹⁸ Diza'quë de quë guti Cristo lu cruz por lë'ë hia'a nahin ziquë cusë nadë rlluí'idi'i parë ra narianaldë nezë mal catë tsalú rall, perë parë lë'ë hia'a nazia'a nezë za'quë catë gac salvára'a, diza'quë ni na pudërë shtë Dios. ¹⁹ Zni rni'i Sagradas Escrituras:

Guëzalúa grëtë' llni shtë ra më sabi;

Guësëana tubi cu' grë ra llgabë shtë ra namás rac bë'a.

²⁰ ¿Pë fin napë ra di'dzë shtë më sabi u ra di'dzë shtë ra narlua'a lëy shtë Moisés?

¿Ca nanú ra enseñansë shtë ra nardildi di'dzë? Ra enseñansë shtë mësë narianaldë llgabë shtë mënë, pues Dios bëluá'ai' enseñansë shtë rall na tuntë.

²¹ Dios el quë narac bë'a grëtë' cusë nu rac gunë më grë cusë, gunibé'ai' de quë ra mënë shtë gué'dchiliu nunquë gunguë bé'adi'i rall lë'ë më por prupi llni shtë rall, nilë por tantë narac rall. Más bien guc shtu'u më gac salvar mieti sulë por diza'quë. Rni'i mënë tuntë nahin, perë por diza'quë gac salvar grë ra narialdí ldu'i shti'dzë më.

²² Ra mënë israelitë rac shtu'u rall guená rall milagrë shtë Dios, iurní tsaldí ldu'u rall. Ra mënë nanádi'i më israelitë, rguili rall llni nanapë mënë gué'dchiliu ²³ perë lë'ë hia'a rdia'a dí'dza'a de quë por galguti shtë Cristo lu cruz gac salvára'a. Parë ra mënë israelitë diza'quë na ziquë tubi guë'ë catë rredë rall. Parë ra mënë nanádi'i më israelitë, diza'quë na ziquë cusë nadë rlluí'idi'i. ²⁴ Perë grë ra naguna'bë Dios, ra më israelitë u ra nanádi'i më israelitë, sulë Cristo na nezë parë gac salvar mieti. Cristo na pudërë nu llni shtë Dios parë gac salvára'a. ²⁵ Parë ra mënë gué'dchiliu, diza'quë shtë Dios na ziquë cusë nadë rlluí'idi'i, perë rnia'a lu të llni shtë Dios más lasac quë grë ra llni nanapë mënë

gué'dchiliu; nu lo què narni'i rall na débil parè Dios, nahin más fuertè què grè ra fuersè nanapè mènè.
²⁶ Dadè, gulè bédè'è cuendè de què Dios gudili mè lè'è tè aunquè du'psè de lè'è tè rac bè'a tè segùn llgabè shtë ra mènè. Du'psè tè na tè mè nalasac; du'psè tè na mènè naná rribè'a. ²⁷ Dios gulè ra mènè sencigi, ra nadè ráquèdi'i, tè parè guètú lu ra mè sabi, ra nanapè llni shtë mènè. Gulè mè ra mènè débil segùn llgabè shtë mènè parè guètú lu ra mènè namás fuertè.
²⁸ Gulè mè ra nalasáquèdi'i nu ra mènè narunè ra sáhi' desprèci; quiere decir, gulè mè cusè nalasáquèdi'i parè tsalú cusè narni'i mènè napin valurè nu parè guèlua'a lu llni ra cusè narni'i mènè adè nádi'i verdá. ²⁹ Zni bè'nè mè tè adè chu gunè nadchínidi'i delantè lu mè.
³⁰ Perè mizmè Dios bè'nè mè unir lè'è tè con Cristo Jesús nu bè'nè Dios tè gac bè'a hia'a lè'è mè por Cristo, nu por Cristo tubldí na shcuénda'a lu Dios. Por Cristo na hia'a shmènè mè naná rzuné almè shtë hia'a. Por Cristo na hia'a salvar. Guzi'i mè lè'è hia'a.
³¹ Zni nahin de acuerdè lo què narni'i Sagradas Escrituras: "Si talè tubi de lè'è tè runè nadchínil pues bè'nè nadchini sulè por lo què nabè'nè Dadè".

Diza'què nu galguti shtë Jesús

2 Bèchi, iurè bidè guènia'a lu tè lè'è verdá shtë Dios, adè biadí'dzèdia'a ziquè tubi mèsè narlua'a con di'dzè nadè rac bé'adi'i tè sino biadi'dza clarè. Gunia'a lu tè di'dzè nabèlua'a Dios lua. ² Iurè guquèrèldèna lè'è tè, guni'i ldua'a guadi'dza sulè tubsè di'dzè de què Jesucristo gunè salvar lè'è hia'a, de què guti mè lu cruz por lè'è hia'a. ³ Iurè bidè guèdchinia lu tè, pues adè gualdídi'i ldua'a mizmè na sino bèdzèba nu bèchi'cha. ⁴ Iurè gunia'a lu tè ra diza'què shtë Dios, adè guni'inúdia'a lè'è tè con di'dzè sabi naze'dè por llni nanapè mènè gué'dchiliu, sino guni'inúa lè'è tè con pudèrè shtë Espíritu Santo, el què nabè'nè zihani cusè ru'bè. ⁵ Guni'inúa lè'è tè, tè tsaldí ldu'u tè shti'dzè Dios purquè bini tè pudèrè shtë mè, lédèdi'i por tantè rac ruadi'dza. Zni guc parè gac tè firmè; dchi'chi na fe shtë tè ziquè tubi cimientè shtë hi'u.

Por Espíritu Santo rac bè'a hia'a

⁶ Zni na manèrè biadi'dzè na'a diza'què lu ra mènè, perè biadi'dzè na'a di'dzè sabi lu ra mènè namás rianaldè ra shnezè Dios. Ra di'dzè sabi naruadi'dzè na'a, adè zé'dèdi'in de gué'dchiliu rè', nilè por ra mènè naquègnibè'a ra sa' rall. Grè cusè ni nasesè tsalú ra ⁷ perè ruadi'dzè na'a con llni shtë Dios. Ruadi'dzè na'a ra cusè secretè shtë Dios. Ruadi'dzè na'a di'dzè sabi shtë mè, ra cusè nabè'nè mè ordenar antsè cueshtë gué'dchiliu parè gac salvára'a. ⁸ Ni tubi ra naná rribè'a lu gué'dchiliu rè', adè riasédi'i rall ndè'è. Si talè niasé rall, adè niaquédèdi'i rall Dadè Jesús lu cruz, el què narnibè'a guèdubi gube'e. ⁹ Zni rni'i Sagradas Escrituras:

Dios bè'nè mè preparar cusè adè ni chu gunádi'i nu adè chu bínidi'i, nu adè chu bé'nèdi'i llgabè.

Cusè ni na parè ra narac shtu'u lè'è mè.

¹⁰ Grè ndè'è bèlua'a mè lu hia'a por Espíritu shtë mè. Lè'è Espíritu na llni nu riasé Espíritu ra cusè namás naga'chi, hashtë shgabè Dios namás secretè rac bè'a Espíritu.

¹¹ ¿Chull gac bè'a lo què nanú la'ni ldu'u nguiu? Mizmè nguiu riasèll llgabè nananú la'ni ldu'ull. Zni na con Dios; sulamèntè Espíritu shtë mè rac bè'a llgabè shtë mè. ¹² Lè'è hia'a adè bédè'nèdi'ia'a recibir Espíritu naná rribè'a mè shtë gué'dchiliu sino bédè'na'a recibir Espíritu naná ze'dè de Dios tè gac bè'a hia'a grè bendición nabèzèlaa'chi mè parè lè'è hia'a. ¹³ Ruadi'dzè na'a shcuendè ra cusè rè' con di'dzè nabèlua'a Espíritu shtë Dios, lédèdi'i con di'dzè nabèsè'dè na'a por ra mèsè shtë gué'dchiliu. Zni rlua'a na'a ra cusè shtë Espíritu lu ra mènè narianaldè tèchi Espíritu Santo.

¹⁴ Grè ra nanápèdi'i Espíritu cuzènúhi' la'ni ldu'ull, adè rúnèdi'ill recibir di'dzè shtë Espíritu purquè parè lè'èll cusè ni adè rllu'idi'i. Cusè tuntè rní'ill. Adè riasédi'ill purquè rqui'ni llni shtë Espíritu parè tsasé mènè ra cusè shtë Espíritu. ¹⁵ Perè grètè' nacabezènú Espíritu Santo rac bè'a rall grètè' cusè nalasac; perè ra sa' nguiu ni, ra nadè tsanaldèdi'i tèchi Espíritu Santo, adè rac bé'adi'i rall blac lasac na primèrè nguiu ni. ¹⁶ Ra Sagradas Escrituras rni'i: "¿Chull riasé? u ¿chu rac bè'a lla na llgabè shtë Dadè Dios? ¿Chull guèlua'a Dios?" Perè lè'è hia'a nadápa'a Espíritu; por ni rac bè'a hia'a llgabè shtë Cristo.

Quèdè'na'a sirvè lè'è Dadè Dios

3 Zni nahin bèchi, adè gú'di'i manèrè tè guadi'dza lu tè cumè ziquè mè nacquègsé Espíritu Santo, sino biadi'dza lu tè ziquè mè narianaldè tèchi ra cusè shtë gué'dchiliu. Na tè ziquè me'dè en cuantè ra cusè shtë Cristo. ² Bèluá'ahia lè'è tè con enseñansè sencigi cumè ziquè tubi me'dè naradchi. Rúnèdi'i tè gan gau tè cumidè ziquè mè ru'bè. Todavía adè riasédi'i tè ra enseñansè naná rqui'ni parè su tè firmè lu shnezè Dios. ³ Hashtë ne' na tè ziquè mè narianaldè tèchi ra cusè shtë gué'dchiliu; quèrèldè tè igual ziquè los de más sa' tè. ⁴ Si talè rní'il: "Na nahia shmènè Pablo"; stubi tè rní'il: "Nahia shmènè Apolos", iurní quèhunè tè llgabè ziquè ra mè shtë gué'dchiliu, lédèdi'i ziquè mè nanapè Espíritu Santo.

⁵ ¿Chull na Pablo? ¿Chull na Apolos? Na na'a nadè más ra nabèshe'ldè Dios; por shti'dzè na'a gualdí ldu'u tè diza'què shtë Dadè. Cadè tubi muzè shtë Dios bé'ni' segùn fuersè nu llni nabène'e mè. ⁶ Na bècabnia bè'dchi; Apolos gudi'li ra plantè, perè Dios bèsèru'bè mè ra plantè ni. ⁷ De manèrè de què ni tubi na'a, el què nabècabni bè'dchi u el què naguati'li ra plantè, lasáquèdi'i na'a, perè Dios na el què nalasac. Bèsèru'bè mè ra plantè. ⁸ El què narcabni nu el què nargui'li, na rai' unidè, nu Dios quilli cadè tubi lè'è hia'a segùn dchi'ni naquèdè'na'a. ⁹ Grè hia'a na hia'a ra

nardé'na'a dchi'ni juntë con lë'ë më. Lë'ë të na të ziquë guiu'u lachi catë quëhunë më dchi'ni.

Na të ziquë tubi hiu'u naquëgza'a më. ¹⁰ Nahia ziquë mësë albañil naná gulé Dios parë guëzu'ba cimientë shtë hiu'u. Hia stubi quëgza'a hiu'u guëc cimientë ni. El quë narza'a hiu'u rqui'ni gápi' cuidadë manërë naquëgzá'all hiu'u. ¹¹ Pues ni tubi adë chu nápëdi'i derechë guëzú'bëll stubi cimientë purquë hia nanú cimientë verdadërë naná mizmë Jesucristo. ¹² Perë cadë nguiu quëgzá'all tubi hiu'u con orë u bédchichi u guë'ë nalasac u con hiaguë u con gui'lli guia. ¹³ Lë'ë dchi'ni de cadë lë'ë hia'a guëru'u lu llni dzë shtë juici. Dzë ni guëdchini gui'i të parë gunë gui'i prëbë pë clasë dchi'ni bënë mieti. ¹⁴ Si talë tubi de lë'ë hia'a bëza'a tubi hiu'u nanadë tsequi lu gui'i, gunë nguiu ni recibir pagu por dchi'ni nabë'nëll ¹⁵ perë en cambi, si talë tubi de lë'ë hia'a guëza'a hia'a tubi hiu'u con cusë naná sutípedi'i lu gui'i, pues guëñitill grëtë'; nídi'i pagu parë lé'ëll aunquë lé'ëll gac salvárëll cumë ziquë rgu nguiu tubi cusë la'ni hiu'u narie'qui.

¹⁶ ¿Pë adë rac bé'adi'i të de quë na të ziquë iádu'u catë cuezë Dios, de quë Espíritu shtë Dios cuezënúhi' la'ni ldu'u të? ¹⁷ Si talë tubi de lë'ë të quëhúnëll usar iádu'u shtë më tubi cusë mal, guëne'e më fin parë lé'ëll. Catë cuezë më, nahin santu nu también cuerpë shtë të na santu.

¹⁸ Adë rsiguédi'il mizmë lé'ëll. Si talë tubi de lë'ë të rní'il nal sabi con llni nanapë mënë guédchiliu, mejurë guëabril ziquë tubi naráquëdi'i të gáquël më sabi de verdá. ¹⁹ Pues llni shtë ra mënë narianaldë cusë shtë guédchiliu rë', nahin ziquë cusë tuntë parë Dios. Nascritë: "Dios quëhunë parë ldaguë më sabi lu galënasi-ni shtë rall ziquë rlaguë tubi ma lu trampë". ²⁰ Nu zac rni'i Sagradas Escrituras: "Lë'ë Dadë rac bé'ai' ra llgabë shtë mënë sabi, de quë lasáquëdi'i shgabë rall". ²¹ Por ni adë chu gunë nadchínidi'i de quë nall shmësë sa'll. Pues grëtë' cusë nahin parë lë'ë të; ²² Pablo, Apolos, Pedro, guédchiliu, nu vidë, nu galguti, nu lo quë naná iurne', nu ra cusë naguër gac, grëhin na parë lë'ë të. ²³ Nu lë'ë të na të shmënë Cristo; rñibë'a më lë'ë të nu Cristo rzu'bë diágui' shti'dzë Dios.

Dchi'ni shtë ra poshtë

4 Grëtë' të napë quë gunë të llgabë de quë na na'a sulamëntë shmuzë Cristo. Gulé më lë'ë na'a parë tsaglua'a na'a ra mënë di'dzë shtë më, cusë de quë antsë adë guc bé'adi'i mieti. ² El quë naná incarguë tubi dchi'ni, napë quë gáqui' naza'quë; napë quë gúni' cumplir lo quë narunë tucarë. ³ Por partë shtëna adë riádi'i ldua'a iurë quëhunë të juzguë lë'ë na, nilë riádi'i ldua'a por los de más sahia narunë juzguë na; pues adë ráquëdia'a gunë juzguë mizmë na. ⁴ Perë si talë ni tubi shgaba adë quëgdchí'bëdi'i galquiá cuntrë na, adë na segurë de quë nápëdia'a faltë. Lë'ë Dadë na el quë nangunë juzguë shchi'nia. ⁵ Adë rúnëdi'i të juzguë nasesë. Gulé cuezë hashtë lë'ë Dadë guëabrí; guëgú më grëtë' cusë lu llni, grë lo quë naga'chi lu nacahi. Guëlua'a më grëtë' narac shtu'u mieti la'ni ldu'u rall.

Iurní gunë më honrar cadë nguiu según narunë tucarë.

⁶ Dadë, quëadi'dza ra cusë rë' parë bien shtë të. Quëgdchí'ba tubi comparaciuni naná runë tratë dchi'ni nabëdë'në na'a, Apolos con na. Gulé guagla'guë enseñanse shtë na'a; gulé bënë cumplir lo quë narni'i Sagradas Escrituras shcuendë lo quë narunë tucarë gunë mënë, nu parë ni tubi të adë rní'idi'i nadchini de mësë shtënël nu rúnël desprëci stubi mësë entrë lë'ë të. ⁷ ¿Chull bënë të tsu tubi mësë entrë lë'ë të? ¿Pë cusë nápël nanádi'i lo quë nabë'nël recibir? Si talë bözëlaa'chi më lo quë nanápël, ¿pëziélú runë nadchínil? Rúnël ziquë lé'ëll bé'nël gan por mizmë fuersë shtënël.

⁸ Lë'ë të më Corinto, runë nadchini të purquë rni'i të adë pë runë fáltëdi'i, de quë napë të grë bendición narshe'ldë Dios dizdë gube'e. Runë të llgabë rqui'nidi'i të lë'ë na'a, de quë rñibë'a të ziquë rëy, de quë lasáquëdi'i na'a. Nalé rac shtua'a de quë nanibë'a të ziquë rëy të guëñibë'anú na'a lë'ë të. ⁹ Pues llua'ahia de quë Dios bësa'në më lë'ë na'a ra poshtë lúltimë lugar. Na na'a ziquë ra mënë mal naguc condenar parë gati rai'. Dzu na'a lu ra mënë nu lu ra ianglë nadë más parë guëbi'a rai' lu na'a cumë cusë nardzëguë' ldu'u mieti. ¹⁰ Rdë'në na'a sirvë lu Cristo perë lë'ë të rni'i të na na'a tuntë mientras rni'i të na të shmënë më namás rac bë'a. Na na'a ra nalasáquëdi'i perë lë'ë të sí, lasac të. Quëhunë mënë honrar lë'ë të perë quëhunë të desprëci lë'ë na'a. ¹¹ Hashtë iurne' quëgzac zi na'a lu galërldia'në nu lu galërbidchi; runë faltë shabë na'a; ra mënë rushtíá rall guëc na'a; adë nídi'i lidchi na'a. ¹² Rdzaguë na'a lu ra dchi'ni naquëhunë guia'a na'a. Ra mënë rgue guëc na'a perë rdchigrë na'a con di'dzë nanapë bendición shtë Dios. Rzunaldë rall lë'ë na'a perë lë'ë na'a rua'a ldu'u na'a sin adë pë rní'idi'i na'a cuntrë lë'ë rall. ¹³ Rni'i rall cuntrë lë'ë na'a perë na na'a pacënci. Quëhunë rall tratë lë'ë na'a ziquë gui'lli lu nezë; runë rall tratë lë'ë na'a ziquë cusë más nadzabë la'ni guédchiliu, cusë nadë rlluí'idi'i.

¹⁴ Adë rquë'edia'a ndë'ë parë guëtú lu të sino parë guënehia cunsëju ziquë ra shinia narac shtua'a. ¹⁵ Aunquë napë të chi'i mili mësë naná rlua'a lë'ë të, napë të tubsë shtadë të. Por ra diza'quë nagunia'a lu të, na të unidë con Cristo Jesús. Por ni nahia ziquë shtadë të. ¹⁶ Por ni quëhuna ruëguë lu të de quë cubënebi të cumë ziquë ejemplë shtëna. ¹⁷ Parë gunë të cumplir narac shtua'a, bëshe'lda Timoteo lu të. Náhi' tubi nguiu nabëna gan por Cristo nu rac shtua'a lé'i'. Siempër quërelde zá'quëll ziquë shmënë Dios. Lë'ë Timoteo guësëagná ldu'i' lë'ë të lo mizmë enseñansë nabëluá'ahia lla narunë tucarë guëquërelde ra mënë shtë Cristo, igual ziquë rluá'ahia guëdubi lugar catë nanú grupë shtë shmënë Dios. ¹⁸ Nanú bëldá de lë'ë të nalé runë rall nadchini; runë rall llgabë adë gueldë guënádia'a lë'ë të ¹⁹ perë quëbeza të parë tsahia lueguë nu gueldë guënahia lë'ë të si talë Dadë guënë'e'i' permisi. Iurní gac bé'ahia chu narunë nad-

chini. Gac bé'ahia si talè nadè más ruadi'dzè rall u si napè rall pudèrè shtë Dios. ²⁰ Catè rribè'a Dios ziquè rèy, nanú más què di'dzè narni'i mènè; nanú milagrè nu sèñi naquèhunè mè. ²¹ ¿Pè rac shtu'u tèt? ¿Zeldè guènahia lè'è tèt con tubi hiaguè; gau tèt varèt? u ¿zeldè guènahia lè'è tèt cumè mè nadu'u, ziquè tubi narac shtu'u lè'è tèt?

Napè què gunè tèt juzguè el què nabè'nè mal

5 Quègni'i mènè de què entrè lè'è tèt nanú ra naquèrèldè mal, de què tubi nguiu cú'all shmadrástèll. Pues duldè ni ra mènè nanadè israelitè, adè rúnèdi'i rall duldè ni. ² Mejurè niatú lu tèt nu niu'nè tèt por conductè shtë nguiu ni. Runè tucarè guègú tèt lè'èll ladi grupè shtë shmènè Dios. ³ Pues aunquè la'di súdia'a nga'li perè rëagná ldua'a lè'è tèt. Hia bènà juzguè el què nabè'nè duldè ni cumè zugá'ahia nga'li con lè'è tèt. ⁴ Gulè bédèa con autoridá shtë Dadè Jesucristo, nu lè'è na quèbezèna lè'è tèt con espíritu shtëna, nu lè'è pudèrè shtënè Jesucristo Shláma'a, quèbezènú lè'è tèt. ⁵ Gulè bè'nè inriegu nguiu ni guia'a Satanás tèt parè tsalú shcuèrpèll con mal deseó shtënèll, perè espíritu shtë nguiu ni gac salvar iurè lè'è Dadè Jesús guèabrí stubi.

⁶ Mal na iurè runè nadchini tèt. ¿Pèllè adè guènédi'i tèt tubi dichè narni'i: "Du'pè levadurè rdè'è fuersè guèdubi nacubè"? ⁷ Gulè bè'nè ziquè ra mènè israelitè guahietè. Iurè bédchini laní Pascu, gulú rall grè guetështildi naguctsa'u con levadurè. Gulè bèsanè grè duldè nananú entrè lè'è tèt, tèt gac tèt limpi ziquè guetështildi cubi nagudáu ra mènè israelitè dzè shtë laní. Gulè guná, lè'è lli'li shtë Pascu, hia guti. ¿Chu na sacrifici ni? Pues mizmè Cristo. ⁸ Zni rqui'ni guèquèrdèru'u hia'a con ldu'u limpi nu con verdá naná ziquè guetështildi sin levadurè. Adè chu guèquèrdèdi'i con cusè mal; adè gápèdi'i tèt llanè la'ni ldu'u tèt.

⁹ La'ni stubi cartè nabèshe'lda lu tèt, guní'ihia lu tèt adè gápèdi'i tèt tratè con ra narquènú ra sáhi'. ¹⁰ Adè guní'idia'a lu tèt de què na mal si talè napè tèt tratè con ra mènè shtë gué'dchiliu, ra narquènú ra sáhi', u ra narzebi ldu'u pè shtë mè, u ra nguba'nè, u ra narunè adorar ra figurè naractsa'u, purquè nídi'i mudè guèquèrèldè tèt lu gué'dchiliu sin què napè tèt tratè con ra mènè ni. ¹¹ Lo què nagunia'a lu tèt iurnè', adè gapè tèt tratè con tubi nguiu naná rni'i nall shmènè Dios. Si talè nguiu ni rquènull ra sáhi', u si talè rzebi ldu'ull pè shtë mènè, u si talè rúnèll adorar ra figurè, u si talè ruadí'dzèll cuntrè sa'll, u si talè rzuu'dchill, u si talè nall nguba'nè; con nguiu ni adè raunúdi'i tèt lè'èll. ¹² Pues adè rúnèdi'i tucarè guna juzguè ra mènè shtë gué'dchiliu; pues Dios gúni' juzguè lè'è rall perè grupè shtë shmènè Dios, sí, runè tucarè gunè rall juzguè sa' rall. Por ni gulè cu nguiu naquèhunè duldè ni entrè lè'è tèt.

Ra dishi'bi nariagdchininú tèt lu ra juèsi

6 Adè nazá'quèdi'i rdchi'bè tèt galquiá cuntrè stubi sa'l delantè ra juèsi nanadè guènédi'i Dios. Gulè

bè'nè règlè ra asuntè entrè mizmè lè'è tèt. ² Nané tèt ra shmènè Dios gunè rai' juzguè ra mènè shtë gué'dchiliu. Si talè gunè tèt juzguè ra mènè shtë gué'dchiliu, pues rac tèt gunè tèt juzguè ra asuntè mitu'nè entrè ra grupè shtë shmènè Dios. ³ ¿Pèllè adè rac bé'adi'i tèt de què guèdè'na'a juzguè ra ianglè? Cuantè más runè tucarè guèdè'na'a juzguè ra asuntè shtë vidè rè'. ⁴ Si talè nápèll problemè con stubi sa'l, adè nazá'quèdi'i guèdchí'bèll galquiá cuntrè sa'l. Pues ra shmènè Dios namás lasáquèdi'i entrè lè'è tèt, rac rall gunè rall règlè asuntè shtënèll. ⁵ Ndè'è rnia'a lu tèt, tèt parè guètú lu tèt. ¿Pèllè adè nídi'i entrè lè'è tèt ni siquierè tubi naná rac gunè juzguè parè gúnèll règlè asuntè nanápèll? ⁶ ¿Pèllè rqui'ni tubi nariadí ldu'i Dios, guèdchí'bèll demandè lu stubi sa'll delantè lu ra juèsi naguènédi'i Dios?

⁷ Napè tèt dishi'bi nu rdchi'bè tèt galquiá cuntrè sa' tèt. Rlua'a de què adè bé'nèdi'i tèt cumplir shti'dzè Jesús; napè tèt faltè. Mejurè gulè bè'nè sufrir mal tratè. Gulè bédè'è sí cuanè mènè lo què nanápèll. ⁸ En cambi quèhunè tèt mal; rbaa'nèll pè cusè shtë ra naná shmènè Dios.

⁹ ¿Pèllè adè rac bé'adi'i tèt de què grètè' ra mènè mal, adè tsutédi'i rall catè quèbezè Dios? Adè rdè'èdi'i tèt sí parè guèguguè sa' tèt lè'è tèt. Ra narquènú sa'll, ra narunè adorar figurè, ra narunè duldè adulteri, ra narunè ziquè ra mamflor, ¹⁰ ra nguba'nè, ra narzebi ldu'u pè shtë sa'll, ra zudchi, ra naná runè cuntrè sa'll, ra nardchisú pè shtë mènè con engañi; grè mènè ni adè ni mudè tsuté rall lugar catè rribè'a Dios ziquè Rèy. ¹¹ Antsè zni bè'nè tèt; gac tèt igual ziquè ra mènè ni perè iurnè' bèzunè mè almè shtë tèt; unidè na tèt con Dios santu. Napè tèt tratè con Dios; bè'nè mè recibir lè'è tèt por lo què nabè'nè Jesucristo juntè con Espíritu nabèshe'ldè Dios, Shtëada'a.

Shcuèrpè nguiu na santu

¹² Rni'i mènè: "Nahia librè parè guna lo què narac shtua'a". Perè rnia'a lu tèt, grè cusè adè rsèdchínidi'i cusè za'què parè lè'è hia'a. Rní'il de què nahia librè parè guna lo què narac shtua'a, perè adè guèdè'èdia'a sí parè guèribè'a cusè mal na. Adè nádia'a bajo ordè shtë ra cusè ni. ¹³ Stubi cusè rni'i mieti: "Cumidè na parè guèdáuha'a nu nabánia'a parè guèdáuha'a" perè Dios guèdè'èi' fin guèrupè ra cusè ni. Nídi'i verdá de què cuèrpè shtë mieti na parè guèquènú mieti sa'll, sino shcuèrpa'a na parè lè'è Dadè Jesús nu lè'è Dadè na parè bien shtë hia'a. ¹⁴ Ziquè bèldishtè Dios lè'è Dadè Jesús ladi ra tégulè, zni zac guèldishtè mè lè'è hia'a con pudèrè shtë mè.

¹⁵ ¿Pèllè adè rdè'èdi'i tèt cuendè de què cadè tubi de lè'è tèt na partè shtë cuèrpè shtë Cristo? ¿Ni mudè guènehia sí parè partè shtë Cristo gaquin partè shtë cuèrpè shtë na'a mal? Aquèdi'i, jamás gaquin zni.

¹⁶ ¿Pèllè adè rdè'èdi'i tèt cuendè de què iurè tubi nguiu rquènull con tubi na'a mal, hia iurní guèrupè rall rac rall tubsè cuèrpè? Pues ra Sagradas Escrituras rni'i: "Guèrupè rall gac rall tubsè cuèrpè". ¹⁷ Perè iurè tubi

mieti gac unir con Dadë, hia guërupë rai' na rai' tubsë. Napë rai' mizmë espíritu.

¹⁸ Gulë bëllu'në lu grë duldë narunë tratë cusë mal entrë ra na'a nu ra nguii. Cualquier stubi duldë naná runë tubi mieti, quëhunin dañi parë sa'll, perë el quë narquënú sáhi', quëhúnëll dañi cuntrë prupi shcuérpëll. ¹⁹ ¿Pëllë adë rdé'edi'i të cuendë de quë cuerpë shtë të na lugar catë cuzë Espíritu Santo? Bëdë'ë Dios Espíritu Santo parë cuzënúhi' lë'ë të, parë guëquërdënúhi' lë'ë të. Lë'ë më na më dueñi shtë të; rnibë'a më lë'ë të, lédëdi'i rnibë'a të mizmë lë'ë të. ²⁰ Guzi'i Dios lë'ë të tubi präci namás lasac të gac të shmënë më. Por ni gulë bë'në honrar lë'ë më con cuerpë shtë të nu con espíritu shtë të. Guërupë cusë ni ze'dë de Dios.

Cunseju parë ra casadë

7 Iurne' guna contëstë ra preguntë naguna'bë di'dzë të la'ni cartë nabëshe'ldë të. Bien nahin parë tubi nguii de quë guëtsé'adi'i nguii ² perë cumë nanú zihani tentación parë gunë mieti duldë, mejurë cadë nguii gapë tsé'lëll nu cadë na'a gápi' tsé'li'. ³ Grë ra nguii naná casadë napë quë gunë rall cumplir lo quë narunë tuçarë ziquë tse'lë na'a, nu ra na'a casadë napë quë gunë rall cumplir con tse'lë rai'. ⁴ Tubi na'a adë nádi'ill dueñi shtëné shcuérpëll sino quë tsé'li' nápëll derechë parë shcuérpë tsé'li'. Mizmë manërë ra nguii adë nádi'ill dueñi shtë shcuérpëll sino quë tse'lë nguii nápëll derechë parë shcuérpë nguii. ⁵ Lë'ë të naná casadë, adë rúnëdi'il negar parë ga'anul tsé'lëll; sulamëntë si talë guërupë të na të de acuerdë por tubi tiempë parë gunë të orar lu Dios, hia despuësë napë quë guëbrí ga'anul tsé'lëll të parë gúnëdi'i Satanás gan lu lu Idáguël lu duldë.

⁶ Cagnia'a lu të ndë'ë ziquë tubi permisi, lédëdi'i ziquë mandamientë shtë Dios. ⁷ Pues por partë shtë na, rac shtua'a de quë grë nguii gac ziquë na, perë adë nádi'in posiblë. Bëzëlaa'dchi Dios cadë tubi nguii fuersë especial; bëldá rall rtsë'a; stubi nguii adë rtsé'adi'ill.

⁸ Rnia'a lu ra nanádi'i casadë nu lu ra viudë de quë nabiën si adë guëtsé'adi'i të ziquë nahia ⁹ perë si talë adë ráquëdi'i gunë të gan lu ra deseo, pues gulë bëtsë'a. Mejurë guëtsé'al quë gápëll mal llgabë.

¹⁰ Grëtë' të shmënë Dios naná casadë, rnibë'ahia lu të de quë ra na'a adë guësá'nëdi'ill tsé'ell. Mandadë rë' lédëdi'i shtëna sino nahin mandadë shtë Dadë Jesús. ¹¹ Pues si talë tubi na'a bësá'nëll tsé'lëll; separadë na rall; adë cá'adi'ill stubi nguii u guécá'all tsé'lëll stubi. Mizmë manërë napë quë gunë ra nguii cumplir; adë gáquëdi'i divorciar rall.

¹² Lu të los de más mënë, rnia'a lo quë llua'ahia na bien. Lë'ë Dadë bësá'nëdi'i' di'dzë rë'. Si talë nanú tubi nguii rialdí ldu'ull shti'dzë Dios perë tsé'lëll adë rialdídi'i ldu'i shti'dzë më, perë lë'ë na'a ni nall cunformë guëquërdënull tsé'lëll, nguii ni napë quë tsagla'guë guëquërdëll con tsé'lëll. ¹³ Nu zac, si talë tubi na'a rialdí ldu'ull shti'dzë Dios perë tsé'lëll adë ri-

aldídi'i ldu'ull shti'dzë më, si talë lë'ë nguii ni nall cunformë guëquërdënull tsé'lëll, adë gac divorciar rall.

¹⁴ Lë'ë nguii nanadë rialdídi'i ldu'i perë tsé'li' sí rialdí ldu'i shti'dzë Dios, nguii ni rúnëll recibir bendición shtë Dios. Nu zac lë'ë na'a nanadë rialdídi'i ldu'i shti'dzë Dios perë tsé'lëll sí nall shmënë Dios, pues na'a ni quëhúnëll recibir bendición shtë Dios. Guc l dai' por Dios por nall unidë con tsé'lëll. Si talë lédëdi'i zni, shini shtë ra mënë ni na rai' ziquë shini ra nanadë rialdídi'i ldu'i Dios, perë iurne' ra shini rall quëhunë rall recibir ra bendición shtë Dios. ¹⁵ Perë si talë lë'ë nguii u lë'ë na'a nadë rialdídi'i ldu'i Dios, rac shtú'ull guësá'nëll tsé'lëll, pues zni gaquin. Iurní lë'ë nguii u lë'ë na'a naná bëa'në, nall librë. Gulë Dios lë'ë hia'a parë guëquërdëlda'a en paz të adë tsúdi'i dishi'bi entrë ra naná casadë. ¹⁶ Lë'ë të na'a, nídi'i segurë de quë tsaldí ldu'u tsé'lëll si guëquërdënull lë'ëll. Nu zac lë'ë të nguii, nídi'i segurë tsé'lëll tsaldí ldu'i shti'dzë Jesús.

¹⁷ Ndë'ë na narunë tuçarë guëdë'na'a; cumë ziquë bëne'e Dios llni cadë túbia'a, cha guëdë'na'a cumplir voluntá shtë më. Runë tuçarë tsagla'guë nguii cumë iurë guna'bë më lë'ëll. Pues runë tuçarë tsagla'guë guëquërdëlda'a de acuerdë con principi shtë vidë cubi nadápa'a. Zni rnibë'ahia guëdubi grupë shtë shmënë Dios. ¹⁸ Si talë iurë guna'bë Dios lë'ëll, nu nápëll sëñi de quë bëriuguë partë cuerpë shtënéll según custumbrë shtë mënë israelitë, adë guëtf'idi'il sëñi ni. Si talë adë gúquëdi'il circuncidar iurë gúquëll shmënë Dios, adë rdé'edi'il sí guëchuguë mënë shcuérpëll. ¹⁹ Nídi'i importë lu Dios si gúquëll circuncidar u aquëdi'i. Lo quë narunë importë lu Dios na guëzu'bë diáguëll mandamientë shtë më. ²⁰ Lo quë narunë tuçarë gunë mieti na, tsagla'guë mieti mizmë ofici nanapë nguii iurë lë'ë Dadë guná'bëi' nguii ni. ²¹ Si talë nal bajo ordë shtë sa'l iurë guna'bë më lë'ëll, adë riádi'i ldu'ul. Perë si talë nanú manërë parë gápëll libertá, pues mejurë guëru'ul librë. ²² Grë ra naná bajo ordë shtë sa'll iurë Dios guná'bëi' ra nguii ni, gúqui' shmënë më nanapë libertá. Nu el quë nanádi'i bajo ordë shtë sa'll perë guna'bë më lë'ëll, nall bajo ordë shtë Cristo. Rnibë'a më lë'ëll. ²³ Dios guzi'i më lë'ëll tubi präci ru'bë; adë rdé'edi'il sí gac të bajo ordë shtë ra mënë. ²⁴ Bëchi, runë tuçarë cadë nguii tsagla'guë gúnëll mizmë ofici catë tsu nguii iurë guna'bë Dios lë'ëll.

²⁵ Iurní caquëa'a shcuendë ra lliguëna'a nadë bëtsé'adi'i. Adë nápëdia'a ni tubi mandadë shtë Dios perë rnia'a lu të lo quë nallua'ahia. Pues rac tsaldí ldu'u të na purquë zihani vultë bëga'a ldu'u më na, por ni runë tuçarë guëqué diaguë të shti'dza. ²⁶ Lluá'ahia de quë mejurë guëa'në nguii tal cumë ziquë na nguii por tantë cusë durë naná ze'dë lu guéd'chiliu. ²⁷ Si talë bëtsé'al adë rúnëdi'il llgabë parë guësá'nëll tsé'lëll. Si talë nápëdi'il tsé'lëll, adë riúbëdi'i ldu'ul parë guëtsé'al. ²⁸ Perë si talë guëtsé'al, nádi'in duldë. Si talë guëtsé'a tubi lliguëna'a, adë nádi'in duldë. Perë grëtë' ra casadë gunë rall sufrir por cusë durë naze'dë tiempë ne', nu rac shtua'a adë gápëdi'i të más cusë durë.

²⁹ Dadë, quëquëa'a lu të; stu'pë tiempë rëa'në. Iurne' parë delantë ra naná casadë, runë tucarë guëbani rall ziquë nádi'i rall casadë. ³⁰ Ra naná tristë napë quë guëriubë ldu'u rall të gunë rall cumplir voluntá shtë Dios. Ra naná quëhunë ra laní, runë tucarë guëna'zi rall shchi'ni më nasesë. Ra nartuu', runë tucarë adë gac shtú'udi'i rall cusë shtë guéd'chiliu. ³¹ Ra narquitë ldu'u por ra cusë shtë guéd'chiliu, adë chu guédé'edi'i sí të rribë'a cusë shtë guéd'chiliu lë'ëll, purquë guéd'chiliu nu ra cusë shtë tiempë ne', nasesë tsaluhin.

³² Rac shtua'a de quë cadë tubi të adë riádi'i ldu'u të. Lë'ë nguiu naná sultërë rquëdi'ni ldu'ull por ra cusë shtë Dadë Dios nu rac shtú'ull gúnëll cumplir voluntá shtë më parë guëquitë ldu'u më lë'ëll. ³³ Perë iurë lë'ë sultërë guëtsé'all, iurní rac ldu'ull por ra cusë shtë guéd'chiliu nu parë guëquitë ldu'u tsé'lëll lë'ëll. ³⁴ Zni na con tubi lliguëna'a nu ra na'a casadë. Lë'ë na'a nanápëdi'i tsé'lëll, rquëdi'ni ldu'ull por ra cusë shtë Dadë Dios të gac na'a ni santu; rac shtú'ull gúnëll cumplir parë guëquitë ldu'u më con lë'ëll. Perë lë'ë na'a casadë rquëdi'ni ldu'ull por ra cusë shtë guéd'chiliu nu rac shtú'ull gúnëll dchi'ni të guëquitë ldu'u tsé'lëll lë'ëll.

³⁵ Quëgnia'a lu të ndë'ë parë bien shtë të, lédëdi'i parë adë guëtsé'adi'i të. Rac shtua'a guëbani të manërë za'quë nu parë gunë të sirvë Dadë con guëdu-binú ldu'u të.

³⁶ Si tubi shtadë lliguëna'a rúnëll lligabë guédé'ëll permisi të guëtsé'a lliguëna'a purquë hia rdëdë galël-lliguëna'a shtënëll, nu nanë nguiu ni rac shtu'u lliguëna'a guëtsé'all, pues gac lo quë narni'i ldu'ull; nádi'in duldë. ³⁷ Perë si stubi nguiu zull firmë con galëni'i ldu'ull nu rnall de quë shtsápëll nall cuntëntë sin quë adë guëtsé'adi'ill, nguiu ni naná firmë de quë adë guëtsé'adi'i shtsá'pëll, bien quëhúnëll. ³⁸ Zni el quë naná quëgdë'ë shíni' parë guëtsé'ai', quëhúnëll bien, nu zac el quë nadë quëgdé'edi'i shíni' parë guëtsé'a shíni', mejurë quëhúnëll.

³⁹ Lë'ë na'a casadë por lëy, nalí'bill hashtë gati tsé'li' perë si talë tsé'lëll gati, iurní na'a ni nápëll libertá parë guëtsé'all stubi con el quë narac shtú'ull perë su-lamëntë si talë nguiu ni rialdí ldu'i shti'dzë Dios.

⁴⁰ Perë llua'ahia de quë más guëquitë ldu'u na'a ni si guëá'nëll sin quë guëtsé'adi'ill. Ni na lo quë narnia'a nu rialdí ldu'a de quë zni na voluntá shtë Espíritu Santo naquëbezënu na.

Cumidë nabë'në mënë ofrecërë lu dzanë

8 Iurne' quëquëa'a shcuendë shtë dau naná guc ofrecërë lu ra figurë naruntsa'u mënë con guia'a mënë. Bien rac bë'a hia'a custumbrë ni nápëdi'in valurë; adë rllu'idi'in. Adë chu gunë nadchínidi'i por lo quë nananëll, mejurë gac shtu'u mieti sa' mieti parë tsaru'bë vidë cubi nabëne'e Espíritu Santo. ² Si talë tubi de lë'ë të runë nadchini por lo quë nariasël, pues todavía runë faltë zihani cusë parë riasël. ³ Si talë tubi de lë'ë të rac shtú'ul Dios de verdá, pues Dios rúni' recibir nguiu ni ziquë tubi shini më.

⁴ Gunia'a ndë'ë parë gac bë'a të shcuendë ra dau naquëhunë mieti ofrecërë lu ra dzanë. Pues rac bë'a hia'a de quë tubi figurë nápëdi'in vidë; nápëdi'in fuer-së parë guéd'chiliu rë', nu rac bë'a hia'a nanú tubsë Dios. ⁵ Pues quëgni'i mënë nanú ra dios gube'e nu dios lu guéd'chiliu; pues ra dios ni nu ra dadë ni zihani rai' nanú ⁶ perë parë lë'ë hia'a nanú tubsë Dios, Shtá-da'a. Lë'ë më bëntsá'ui' grëtë' ra cusë. Nabánia'a parë guédé'na'a cumplir lo quë narac shtu'u më, nu zac nanú tubsë Dadë Jesucristo, Shláma'a. Por lë'i' gurështë grëtë' ra cusë nu nadápa'a vidë eternë por lë'ë më.

⁷ Perë grë ra mieti adë rac bë'adi'i rall ndë'ë. Antsë bënë rall adorar ra dzanë nu todavía napë rall rëspëti iurë rau rall belë naguc ofrecërë lu ra dzanë. Adë rialdídi'i ldu'u rall firmë nu rini la'ni ldu'u rall na rall culpablë iurë rau rall belë ni. ⁸ Perë por ra cusë nardáuha'a adë gáca'a mejurë u más peor delantë lu Dios. Adë rúnëdi'i importë si talë ráuha'a u adë ráudi'i hia'a. Igual nahin parë Dios. ⁹ Perë gulë gapë cuidadë de quë libertá nanápëll parë gaul grëtë' ra cusë, adë gaquin ejemplë mal parë sa' nu ldáguëll lu duldë por ejemplë shtënëll. ¹⁰ Tubi comparaciuni, lë'ëll rdé'el cuendë ra dzanë nápëdi'i rall vidë, nu rzubënu mënë catë rau të belë naguc ofrecërë lu ra dzanë. Si talë tubi sa' narialdí ldu'i Dios, rnall lë'ëll nga'li nu creenci shtënëll na débil, lo quë naquëhúnëll rsëdchini mal lligabë parë nguiu ni nu gúnëll tubi cusë nanádi'i za'quë parë lë'i'. ¹¹ Lë'ëll nanë verdá perë guëluá'al mal nezë parë sa'; adë nazá'quëdi'in. Pues guti Cristo por nguiu ni igual ziquë guti më por lë'ëll. ¹² Iurë quëhúnëll duldë cuntrë bëchi sa', iurë rguínill gtabë shtë sa' naná débil, pues también quëhúnëll duldë cuntrë Cristo. ¹³ Por ni rëglë shtëna na zndë'ë; si talë quëhuna tubi cusë narunë ldaguë bëcha lu duldë, nunquë jamás adë gáudia'a belë, no sea nahin mal parë bëchi la sahia nu gúnëll duldë por ejemplë shtëna.

Derechë nanapë tubi poshtë

9 ¿Gu adë rialdídi'i ldu'u të shti'dza? Pues napa libertá nu grë derechë cumë los de más poshtë shtë më. Gunahia lu Jesucristo, Shláma'a. Nu lë'ë të na të resultatë shtë shchi'nia nabëna en el nombre shtë Dios. ² Parë stubi ra mënë nádia'a poshtë perë parë lë'ë të napë quë rac bë'a të nahia poshtë shtë më purquë lë'ë të na të ziquë tubi muestrë de quë nahia poshtë de verdá purquë unidë na të con lë'ë më.

³ Ndë'ë na lo quë narnia'a lu ra mënë narni'i cuntrë na. ⁴ Napa derechë guëcahia lo quë narne'e mënë gáuha, nu parë gua'. ⁵ Napa derechë parë cahia tubi na'a parë gunë tse'la compañi na lu ra viajë igual ziquë runë los de más poshtë. Zni quëhunë ra bëchi Dadë Jesús nu Pedro. ⁶ ¿U runë të lligabë de quë Bernabé nu na, na na'a lúniquë nanápëdi'i derechë parë guësa'në na'a dchi'ni material parë guëni'inú na'a mënë ra diza'quë? ⁷ ¿Ca na nguiu narunë sirvë ziquë suldadë perë rállëll por gashtë nanápëll? ¿Chull rcabni hiaguë uvë perë ráudi'ill nashi shtë hiaguë ni? Grë

vëquërë naquëhapë ma ¿pë ruu'di'ill lechë? ⁸ Adë rúnëdi'i tē llgabë de quë di'dzë rë' na shgabë nguui sulamëntë purquë lëy nabëquë'ë Moisés rni'i igual. ⁹ Rni'i lëy shtë Dios: "Adë rgúdi'il guë'shu rua' ngunë naná rguitsë trigu". Pues clarë nahin; adë quëgní'idi'i Dios di'dzë rë' purquë rga'a ldu'u më ra ngunë ¹⁰ sino nahin tubi comparaciuni parë lë'ë hia'a. Lëy ni naescritë parë bien shtë hia'a. El quë naraa'në lu guiu'u nu el quë narcabní bē'dchi, guërupë rall runë rall dchi'ni purquë cuezë rall dzë gunë rall recibir partë shtë cusechë narunë tucarë cadë lë'ë rall. ¹¹ Iurní bēcabní na'a bē'dchi narne'e vidë cubi parë lë'ë tē. ¿Pë llua'a tē na mal si guëdë'në na'a recibir cusë material de lë'ë tē? ¹² Pues si stubi mënë napë derechë gúnëll recibir cusë material shtë tē, másru'u derechë napë na'a guëdë'në na'a recibir cusë ni.

Perë adë guná'bëdia'a niétiqë de lë'ë tē. Rua'a ldu'u na'a grë cusë durë; gudilli na'a gashtë shtë na'a parë másru'u guërë'tsë diza'quë shtë Cristo. ¹³ Nané tē de quë ra narunë dchi'ni la'ni iádu'u ru'bë, quëhunë rall recibir partë ra cusë narðë'ë mënë ziquë ofrendë lu Dios. Ra naná quëhunë dchi'ni rua' bēcu'guë, runë rall recibir tubi partë shtë ra ma naguc ofrecëre lu bēcu'guë. ¹⁴ Igual manëre na, lë'ë Dadë gunibé'ai' el quë naruadi'dzë diza'quë shtë më, gúnëll recibir lo quë narquí'nill; guëdë'ë ra shmënë Dios lo quë narunë tucarë cá'all. ¹⁵ Perë na nunquë guná'bëdia'a dumí lu tē. Nu zac adë quëquë'ëdia'a ndë'ë parë guna recibir dumí shtë tē. Mejurë gatia antsë guëdchisú mënë lë'ë galërkuitë ldua'a nanapa por mudë nanabania entrë lë'ë tē.

¹⁶ Parë na adë runë nadchínidia'a purquë ruadi'dza diza'quë, purquë ni napë quë guna; zni Shlama gunibé'ai' guna. Pues prubi de na si talë adë guadí'dzëdi-a'a diza'quë. ¹⁷ Por ni si talë guadi'dza diza'quë sulë por prupi voluntá shtëna, runë tucarë tubi premi cahia; perë quëhuna cumplir purquë nahin mandadë shtë Dadë; nahia ziquë tubi muzë nanapë quë gunë dchi'ni por la fuersë. ¹⁸ ¿Pë premi napa iurne'? Nahin de quë quëadi'dza diza'quë lu ra mënë, perë adë rúnëdia'a cubrë ni tubi centavë. Quiere decir adë quëhúnëdia'a cubrë lu ra mënë aunquë napa derechë cahia ayudë shtë rall.

¹⁹ Nádia'a bajo ordë shtë ra mënë, perë nahia siervë shtë mieti tē parë guna gan másru'u mënë parë Cristo. ²⁰ Iurë guquërela entrë ra më israelitë, nahia cumë lë'ë rai' parë guna gan lë'ë rai' por Cristo. Iurë nanúa entrë ra naná bajo ordë shtë lëy, pues nahia cumë lë'ë rai' tē parë guna gan lë'ë rai' por Cristo. ²¹ Iurë nanúa entrë ra naguënédi'i lëy shtë Dios, nahia ziquë lë'ë rai' parë guna gan lë'ë rai' por Cristo. Adë rúnëdi'i cuntienë ndë'ë de quë nápëdia'a rëspëti parë lëy shtë Dios, sino guca ziquë lë'ë rall tē gac bē'a rall verdá shtë Dios nu gac rall shmënë Cristo. ²² Iurë nanúa ladi ra nadë rialdídi'i ldu'i con guëdubinú ldu'u rai', nahia ziquë lë'ë rai' tē parë guna gan lë'ë rall; tsaldí ldu'u rall más. Quiere decir, guquërela ziquë cualquier sahia tē parë guna gan lë'ë rai' por Cristo.

²³ Quëhuna grë ndë'ë parë guërë'tsë diza'quë nu parë guëquitë ldua'a juntë con lë'ë tē por ra cusë za'quë narsëdchini diza'quë.

²⁴ Nané tē de quë entrë ra narllu'në tubi carrërë, tubsë naná gunë recibir premi. Gulë gubani ziquë el quë narllu'në lu carrërë parë gunë tē recibir premi shtë Jesús. ²⁵ Grëtë' ra narunë preparar parë deportë, rquë'ë guiá'all lo quë adë nazá'quëdi'i. Pues lë'ë rall quëhunë rall zni parë gunë rall recibir tubi premi, tubi corunë shtë guë'ë perë guë'ë ni lueguë rbidchi. En cambi lë'ë hia'a quëdë'na'a dchi'ni durë parë guëdë'na'a recibir tubi premi nanadë tsalúdi'i parë siembrë. ²⁶ Adë rllú'nëdia'a lu carrërë ziquë ciegu; adë quëhúnëdia'a ziquë tubi nguui naná quëgdë'ë golpë lu mbë ²⁷ sino quëgzac zia shcuërpa; quëhuna obligar el mizmë cuerpë shtëna parë guëzu'bë diaguë shcuërpa voluntá shtëna. Zni canihuna; no sea de quë despuësë de bëluá'ahia sahia shti'dzë Dios, guna fallar lu rëglë nu gúnëdia'a gan premi shtë Jesús.

Mënë narunë adorar ra figurë

10 Dadë, rac shtua'a gac bē'a tē de quë ra shtadë guëlú na'a despuësë bëru'u rai' Egipto, guzë rai' guëa' shcachi nu gudëdë rai' Nisëdu'u Llni. ² Zni guc ziquë tubi galëriubë nisë parë lë'ë rai' purquë guanaldë rai' Moisés guëa' shcachi nu gudëdë rai' nisëdu'u. Bē'në rai' recibir Moisés ziquë lamë shtë rai'. ³ Grëtë' rai' gudáu rai' con mizmë dau nabëshe'ldë Dios. ⁴ Grëtë' rai' bii' rai' mizmë bebidë nabëdë'ë më purquë bii' rai' nisë nabëru'u la'ni guë'ë. Guë'ë ni na Cristo nabëshe'ldë Dios parë gúni' compa'ni lë'ë rai' lu nezë. ⁵ Perë cantidá lë'ë rai' adë bëquítëdi'i ldu'u Dios con lë'ë rai', por ni bēa'në ra cuerpë shtë rai' nezë; guti rai'.

⁶ Grë ndë'ë guzac parë gac bē'a hia'a lla quëhunë Dios; nahin ejemplë tē adë chu guëzëbidi'i ldu'i cusë mal cumë ziquë bē'në ra mënë ni. ⁷ Por ni adë rúnëdi'i tē adorar ra figurë naractsa'u cumë ziquë bē'në bëldá ra më israelitë. Naescritë la'ni Sagradas Escrituras: "Ra mënë guzubë rall; gudáu rall; bii' rall; lueguë guasuldí rall parë guëgui'i rall lu figurë". ⁸ Nu adë chu guëquënúdi'i sáhi' cumë ziquë bëldá ra mënë ni bē'në rai' nu guti galdë bi tsunë mili mënë tubsë dzë. ⁹ Nu adë chu guëtë'dë prëbë lu Dadë aunquë na më pacënci. Bëldá ra mënë ni bëtë'dë rall prëbë lu më nu gu-dahuë' serpientë lë'ë rai'; guti rai'. ¹⁰ Nu adë chu guëni'idi'i cuntrë Dios cumë ziquë bëldá rai' bē'në rai'; guti rai', bē'në ianglë shtë galguti.

¹¹ Grëtë' ndë'ë guzac ra shtadë guëlú hia'a parë gac bē'a hia'a lla quëhunë Dios. Na escritë ra ejemplë ni la'ni Sagradas Escrituras parë lë'ë hia'a nanabani iurne'. Pues hia blac izë gudëdë; hia parë lë'ë hia'a bēdchini tiempë cubi. ¹² El quë narialdí ldu'i zugá'all firmë lu shnezë Dios; pues gápëll cuidadë tē parë adë ldáguëdi'ill lu duldë. ¹³ Cualquier cusë mal nartë'dë mëdzabë lu hia'a, igual nahin ziquë rdëdë lu los de más mënë, perë rac tsaldí ldu'u tē shti'dzë Dios. Lë'ë më jamás adë guësá'nëdi'i më lë'ë tē; guëne'e më

pudërë parë gunë të gan lu ra cusë mal. Iurë guëdchi-ni tubi cusë mal, iurní Dios guëne'e më pudërë parë guërú'ul la'ni ra cusë ni parë adë guëazë guëtëdi'il lu shnezë më sino gáquël firmë.

¹⁴ Por ni bëchi narac shtua'a, gulë bëllu'në catë runë mënë adorar ra figurë. ¹⁵ Quëgnia'a lu të cumë ziquë ra nardë'ë cuendë. Gulë bë'në juzguë si talë na verdá lo quë naquëgnia'a iurne'. ¹⁶ Iurë rdëá hia'a nu rdi hia'a la'ni copë nabë'në l'dai' Dios, nu rdë'ë hia'a graci lu më por vini ni, nahin tubi sëñi de quë quëdë'na'a recibir ra bendición naze'dë por galguti shtë Jesús. Nu iurë rdáuha'a guetështildi naná rllullë, na sëñi de quë unidë na hia'a con Cristo nu nadápa'a tratë con lé'i'.

¹⁷ Aunquë cantidá na hia'a, pues quëháuha'a pedasë shtë tubsë guetështildi; na hia'a tubsë cuerpë purquë unidë na hia'a con el quë naná guetështildi verdadërë.

¹⁸ Gulë guna'zi stubi ejemplë shtë naciuni Israel. Ra bëshuzi nabë'në dchi'ni la'ni iádu'u, iurë gudáu rai' belë shtë ma nabë'në mënë ofrecërë lu Dios, rac bë'a hia'a de quë lë'ë rai' napë rai' tratë con Dios. ¹⁹ Adë quëgní'idia'a de quë ra figurë naractsa'u, napë rahin valurë, nilë adë quëgní'idia'a de quë belë naná guc ofrecërë lu ra figurë, lasaquin. Aquëdi'i. ²⁰ Lo quë nacagnia'a na, lë'ë ra mënë nanádi'i më israelitë, iurë quëhunë rall ofrecërë belë lu bëcu'guë, quëhunë rall ofrecërin lu mëdzabë mal, lëdë lu Díósëdi'i. Adë rac shtú'udia'a lë'ë të gapë të tratë con mëdzabë. ²¹ Adë nídi'i mudë gu të la'ni copë shtë Dadë Dios nu al mizmë tiempë gu të la'ni copë shtë mëdzabë. Nídi'i mudë gau të lu mellë shtë Dadë nu mizmë tiempë gau të lu mellë shtë mëdzabë. Adë nídi'i mudë gúnël adorar ra dzanë nu gúnël adorar Dios mizmë tiempë.

²² ¿Gu rac shtu'u të guëldënú më lë'ë të? ¿Gu napë të más fuersë quë lë'ë më?

Libertá nanapë ra shini Dios

²³ Perë lé'ël rní'il librë nal parë gúnël lo quë narac shtú'ul. Perë rnia'a lul, grë cusë adë rúnëdi'i compañi parë guësé Espíritu Santo lé'ël. Verdá nadápa'a libertá parë guëdë'na'a zihani cusë, perë lëdë grédi'i quëhunë compañi parë su firmë sa' hia'a lu shnezë më. ²⁴ Runë tucarë quili nguii bien shtë sáhi', lédëdi'i bien shtë mizmë lé'ël.

²⁵ Gulë gau grëtë' lo quë nardú lu lguëa' sin adë rna'bë dí'dzëdi'il si na bien u na mal según creenci shtënë ²⁶ purquë lë'ë guë'dchiliu nu grëtë' lo quë nananú lu guë'dchiliu, rribë'a Dadë Dios.

²⁷ Si talë tubi sa'l nanadë rialdídí'i ldu'i shti'dzë Dios perë quëhúnëll invitar lé'ël gaul lídchill, pues gudáu grë lo quë nangunë rall sirvë lul sin quë adë rna'bë dí'dzëdi'il si lë'ë cumidë gua delantë lu ra figurë.

²⁸ Perë si talë tubi guëni'i lul: "Belë rë' guc ofrecërë ziquë ofrendë lu ra figurë", iurní adë ráudi'il belë ni, no sea gúnël dañi parë lë'ë sa'l naguni'i di'dzë ni lul.

²⁹ Quëgnia'a ndë'ë parë bien shtë sa'l, parë adë gúnëdi'il dañi fe shtë sa'l, lédëdi'i purquë nal débil con creenci shtënëll.

Si talë tubi sa'l quëgna'bë dí'dzëll: "¿Pëzielú conductë shtëna gac cunformë con llgabë shtë sahia? purquë nahia librë. ³⁰ Si talë rdë'a graci lu Dios por lo quë nara-ruha, ¿pëzielú runë mieti juzguë conductë shtëna si fuërë nahia pecadurë?" ³¹ Perë rnia'a lu të, si rau të u ruu' të u cualquier stubi cusë, gulë bë'në grë cusë parë gunë mieti alabar Dios. ³² Adë chu quëréldëdi'i manërë parë ldaguë los de más sa' të lu duldë, nilë por ra më israelitë, ni por ra nanádi'i më israelitë, ni por ra grupë shtë shmënë Dios. ³³ Rëglë shtëna na zndë'ë: adë rúnëdia'a ofender ra sahia; mejurë rac shtua'a guëquitë ldu'u rall; adë rguilia bien shtë na sino bien shtë los de más sahia të parë gac salvar rai'.

11 Gulë tsagla'guë ejemplë shtëna ziquë tsagla'ga ejemplë shtë Cristo.

Rëglë parë ra na'a naná rdëá

² Bëchi, rquitë ldua'a purquë siemprë rëagná ldu'u të na nu ziagla'guë të enseñansë nabëluá'ahia lu të.

³ Perë rac shtua'a gac bë'a të Cristo na cabësë shtë nguii nu lë'ë nguii na cabësë shtë tsé'li' nu Dadë Dios na shlamë Cristo. ⁴ Si tubi nguii rë'au guëc nguii iurë lë'ë nguii quëhúni' oraciuni, u iurë quëadí'dzi' diza-quë naná ze'dë de Dios, quëhunë nguii ni desprëci el quë naná cabësë shtë nguii. ⁵ Perë si tubi na'a adë ré'audi'i guëc na'a iurë quëgná'bëll lu Dios u iurë quëadí'dzëll diza-quë, quëhúnëll desprëci el quë naná cabësë shtë na'a. Igual nall ziquë na'a naná rchuguë guëdubi guitsë guëc rall. ⁶ Si talë tubi na'a adë ré'audi'i guëc na'a, mejurë chuguë guitsë guëc na'a tubigasë, perë si talë parë lé'ëll nahin shtu parë chuguë guitsë guëqui' u guëga'a guëc na'a, napë quë guë'au guëc na'a. ⁷ Lë'ë nguii adë rqui'nidi'i guë'au guëc nguii purquë lë'ë nguii quëhúni' representar personë shtë Dios nu rabtsë'ë nguii gluri shtë Dios, perë na'a quëhúni' representar personë nu pudërë shtë nguii. ⁸ Iurë bëntsá'u Dios lë'ë nguii, adë bë'nëdi'i' formar lë'ë nguii de cuerpë shtë na'a sino bë'në më formar lë'ë na'a de cuerpë shtë nguii. ⁹ Lë'ë më bëntsá'u më tubi na'a purquë bëqui'ni nguii lë'ë na'a. Adë bëntsá'udi'i më lë'ë nguii por nicidá shtë na'a. ¹⁰ Por ni rqui'ni guë'au guëc na'a ziquë sëñi de quë lë'ë nguii na cabësë shtë na'a nu runë tucarë guë'au guëc na'a ziquë sëñi de quë quëhunë rai' respëti lu ra ianglë. ¹¹ Cumë unidë na shmënë më por Cristo, lë'ë nguii nápëdi'ill vidë sin lë'ë na'a nu lë'ë na'a nápëdi'ill vidë sin por lë'ë nguii. Rqui'ni nguii na'a; ra na'a rqui'ni nguii. ¹² Ziquë lë'ë na'a guc formári' de nguii, también lë'ë nguii nápi' vidë por lë'ë na'a. Pues grëtë' cusë ze'dë de Dios.

¹³ Gulë bë'në juzguë mizmë lë'ë të si talë na correctë quëna'bë tubi na'a lu Dios sin quë né'audi'i guëc na'a. ¹⁴ Mizmë llgabë la'ni ldu'u hia'a rni'i de quë si talë tubi nguii nápëll guitsë guëqui' llëduni, nahin tubi shtu ¹⁵ perë parë tubi na'a si talë guitsë guëqui' na llëduni, nalé nasa'a nahin parë lé'i' purquë zni bédë'ë Dios guitsë guëqui' parë guësé'auhin guëqui'. ¹⁶ Si talë chu adë nádi'i de acuerdë nu rac shtú'ull gúnëll cuntrë en-

señansë rë', pues rqui'ni gac bé'all de què lè'è na'a, ni los de más grupë shtë shmënë Dios, nápëdi'i na'a stubi custumbrë.

Manërë narunë tucarë gaul la Santa Cena

¹⁷ Mientras quëgnehia cunseju parë lè'è të, nanú stubi cusë narunë të perë adë nádi'in naza'quë. Quëhunë të cusë dzabë. Iurë rdëa të parë gunë të alabar Dios, nádi'in parë bien shtë të sino quëhunë të mal. ¹⁸ Primërë puntë iurë rdëa të, nanú divisioni entrë lè'è të; adë na të unídëdi'i. Zni rinia nu llua'ahia nahin verdá. ¹⁹ Pues rqui'ni tsu divisioni entrë lè'è të parë gac bë'a mieti chu na shmënë Dios de verdá. ²⁰ Perë iurë rdëa të parë gau të shtse shtë Dadë, lédëdi'i na shtse shtë Dadë purquë nádi'in ziquë bë'në më ordenar. ²¹ Iurë rau të, cadë tubi të rguibëlu lu sa' të parë gau të lu shtse nanua'a të mientras stubi sa' të nápëdi'i pë gáuhi'; stubi tantë të rzuu'dchi të con vini. ²² ¿Pëllë adë nápëdi'i të lidchi të catë rau të, catë ruu' të? ¿Pë adë nápëdi'i të rëspëti parë los de más shmënë Dios? nu rgul shtu shtë sa'l nabënapëdi'i. ¿Pë guënia'a lu të iurní? ¿Guëni'ihia na të më za'quë? Aquëdi'i.

Shtse shtë Dadë

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Bëluá'ahia lè'è të lo quë bëna recibir de lè'è Dadë. Na zndë'ë. Mizmë gue'lë bë'në mënë traicionar lè'è Dadë Jesús, guna'zi më guetështildi. ²⁴ Despuësë de bédë'ë më graci lu Dios, iurní bëshullë më guetështildi nu guni'i më: "Gulë gau ndë'ë; shcierpa ndë'ë. Bëllullin por bien shtë të. Gulë gauhin parë guëagná Idu'u të galguti shtëna." ²⁵ Zni zac despuësë lè'è shtse gualú, guna'zi më copë shtë vini nu guni'i më: "Ndë'ë na copë narunë cuntienë conveñi cubi naná selladë por rënë shtëna. Cadë vësë gu të vini ni, gulë bëagná Idu'u të galguti shtëna." ²⁶ Cadë vësë rau të guetështildi nu ruu' të vini lu Santa Cena, quëglua'a të stubi vësë más pë runë significar galguti shtë Jesús hashtë guëabrí më stubi.

Gulë gapë rëspëti parë shtse shtë Dadë

²⁷ Rqui'ni gápël cuidadë. Cualquier nanagáu guetështildi u nanagú la'ni copë shtë Dadë sin quë nápëdi'ill rëspëti, quëhúnëll tubi duldë cuntrë cuerpë nu rënë shtë Dadë. ²⁸ Por ni cadë tubi të rqui'ni gunë të juzguë manërë nanabánil antsë gaul guetështildi nu antsë gul vini. ²⁹ El quë naráu nu el quë naruu' la Santa Cena sin quë nápëdi'i rëspëti lu cuerpë shtë Jesús, quëgsédchini nguii ni cashtigu parë mizmë lè'èll. ³⁰ Por ni zihani lè'è të rac lluu'u të; nápëdi'i të fuersë, nu zac nanú bédá ra sa' të guti rai'. ³¹ Perë si talë guédë'na'a juzguë conductë shtëna'a, iurní adë gúnëdi'i më juzguë lè'è hia'a. ³² Perë iurë runë më cashtigu lè'è hia'a, nahin parë adë gáquëdi'i hia'a condenadë con los de más mënë shtë guéd'chiliu.

³³ Zni bëchi narac shtua'a, iurë rdëa të parë gau të shtse shtënë më, gulë cuezë los de más sa' të antsë

gau të. ³⁴ Si talë tubi të rldiá'nël, gulë gau cumidë lidchil të parë Dios adë gúnëdi'i më cashtigu lè'èll iurë nardëa të. Los de más asuntë guna rëglin iurë gueldë guënahia lè'è të.

Don narzëlaa'dchi Espíritu Santo

12 Bëchi, rac shtua'a gac bë'a të shcuendë ra don narzëlaa'dchi Espíritu Santo parë cadë tubi de lè'è hia'a. ² Nanë të bien iurë nianá na të mënë nadë guënédi'i Dios, guanaldë të tëchi ra figurë nanápëdi'i vidë. Zni bë'në të según lo quë nabëlu'a mënë lè'è të. ³ Por ni, rac shtua'a gac bë'a të tubi më naquëbezënu Espíritu Santo la'ni Idu'i, nunquë guëni'idi'ill nacondenar Jesús. Nu zac sulë por pudërë shtë Espíritu Santo guëni'i mënë Jesús na el quë nanapë dereché parë guëni'bé'ai' guëdubi guéd'chiliu.

⁴ Cadë tubi hia'a bédë'na'a recibir don nabëzëlaa'dchi Espíritu Santo. Zihani clasë pudërë rzëlaa'dchi më perë tubsë Espíritu nanú. ⁵ Nanú zihani manërë parë gunë mieti sirvë lu Dios, perë rdë'na'a sirvë tubsë Dadë. ⁶ Nu zac nanú zihani resultatë gurënë perë tubsë Dios, el quë narunë parë gunë mieti dchi'ni. ⁷ Cadë tubi mieti bë'ni' recibir don nabëzëlaa'chi Espíritu Santo të parë grë hia'a guédë'na'a provëché. Fuersë ni rlua'a por lo quë naquëhunë nguii. ⁸ Mizmë Espíritu quëgne'e llni nu pudërë parë guadi'dzë nguii con más llni ru'bë. Parë stubi mënë mizmë Espíritu quëgdë'ëi' fuersë parë ruadi'dzë nguii clarë di'dzë naze'dë de Dios. ⁹ Stubi mënë rúni' recibir fe por mizmë Espíritu. ¹⁰ Stubi rúni' recibir pudërë parë gunëaquëll ra narac lluu'u por mizmë Espíritu. Stubi' rúni' recibir pudërë parë gúnëll milagrë. Stubi rúni' recibir fuersë parë guadi'dzëll diza'quë naná ze'dë de Dios. Stubi' rúni' recibir pudërë parë gac bé'all guadë na espíritu falsë nu guadë na espíritu verdadërë. Stubi mënë runë recibir fuersë parë guadi'dzëll dizé na nunquë bësé'dëdi'ill. Hia stubi mënë rúni' recibir fuersë nu pudërë parë guadi'dzëll pë runë cuntienë ra di'dzë gurënë. ¹¹ Grëtë' ra cusë rë' ze'dë de Espíritu Santo naná rne'e llni parë cadë tubi mieti según lo quë narni'i Idu'u Espíritu.

Grë hia'a na hia'a ziquë tubsë cuerpë

¹² Grë ra shmënë Cristo na ziquë tubi cuerpë nanapë zihani partë. Aunquë zihani na ra partë shtë cuerpë, nahin tubsë cuerpë. ¹³ Pues grë hia'a, mënë israelitë nu ra mënë nanádi'i më israelitë, ra naná bajo ordë shtë ra mënë, nu ra nanapë libertá, grë hia'a bëáca'a tubsë cuerpë por lo quë nabë'në Espíritu Santo. Bë'në më punërë cadë tubi hia'a la'ni cuerpë. Cadë túbia'a bédë'na'a recibir mizmë Espíritu naze'dë de Dios.

¹⁴ Tubi cuerpë napë zihani partë, lédëdi'i tubsë partë. ¹⁵ Si talë guëa' hia'a guëni'i: "Adë nádia'a guia'a cuerpë; por ni adë nádia'a partë shtë cuerpë", lédë por nídi'i guëa' hia'a naseparadë parë lè'è cuerpë. ¹⁶ Si talë diága'a guëni'i: "Adë nádia'a slu; por ni adë nádia'a partë shtë cuerpë", lédë por nídi'i diága'a nasaparadë

parè lè'è cuerpè. ¹⁷ Si talè guèdubi cuerpè na slu, ¿lallè guínia'a iurní? Si talè guèdubi cuerpè na tubi diaguè, ¿lallè tsúllia hia'a iurní? ¹⁸ Perè Dios bèzú cadè tubi partè shlugarin catè runè tucarè nu catè guc shtu'u mè. ¹⁹ Si talè grètè' nahin tubsè partè, pues nádi'i cuerpè completè iurní. ²⁰ Perè iurne' nanú zihani partè perè tubsè cuerpè.

²¹ Slu hia'a adè gáquèdi'i guèni'i lu guia'a hia'a: "Adè rquí'nidia'a lè'èl". Nu zac guéca'a adè gáquèdi'i guèni'in lu guèa' hia'a: "Adè rquí'nidia'a lè'èl". ²² Al contrari, ra partè shtè cuerpè nanápèdi'i fuersè, partè ni más lasac parè cuerpè. ²³ Ra partè shtè cuerpè narni'i hia'a nápèdi'in hunurè, rácuhin con más hunurè; ra partè nanádi'i nasa'a, quédè'na'a tratar con más cuidadè. ²⁴ Ra partè shtè cuerpè namás nasa'a rquí'nidi'in mizmè cuidadè. Dios bè'ni' punèrè grètè' partè shtè cuerpè según voluntá shtè mè. Ra partè narquí'nia'a menos, bèdè'è mè más hunurè parè partè ni ²⁵ tè parè adè tsúdi'i ni tubi divisioni ladi cuerpè sino què cadè partè shtè cuerpè gapin cuidadè por los de más sáhi'. ²⁶ Si talè tubi partè shtè cuerpè quèzac zi u pè raquin, guèdubi cuerpè quèzac zi iurní. Si talè tubi partè quèhunin recibir hunurè, pues guèdubi cuerpè rquitè ldu'in iurní.

²⁷ Pues bien, lè'è hia'a na hia'a cuerpè shtè Cristo; cadè tubi de lè'è hia'a na hia'a partè shtè cuerpè ni. ²⁸ Zni Dios bè'nè ordenar pè gunè cadè tubi shmènè mè. Primèrè gululé mè ra poshtè, segundè lugar gululé mè ra naruadi'dzè diza'què naná ze'dè de Dios. Tecèrè lugar gululé mè ra mèsè narlua'a shti'dzè mè; cuartè lugar ra narunè milagrè, iurní ra narunèac ra narac llu'u. Nu gululé mè ra narunè compa'ni, nu ra narnibè'a, nu ra naruadi'dzè stubi dizè. ²⁹ ¿Ni mudè grètè' hia'a na hia'a poshtè? ¿Ni mudè grètè' hia'a na hia'a ra naruadi'dzè diza'què naze'dè de Dios? ¿Ni mudè grètè' hia'a na hia'a mèsè, u guédèna'a milagrè, ³⁰ u nápa'a pudèrè parè gunèaca'a ra narac llu'u, u grètè' hia'a rac ruadí'dza'a dizè gurènè? ¿Ni mudè grè hia'a rac guèni'ia'a pè runè cuntienè ra dizè ni? Pues clarè nahin; lèdè znídi'in. ³¹ Gulè guc shtu'u lo què narzèlaa'chi Espíritu Santo, lo què narunè compa'ni más grè ra shmènè mè. Iurne' guèluá'ahia lè'è tè lo què naná mejurè què grè ra cusè rè'.

13 Si talè raca ruadi'dza dizè shtè mènè nu ra dizè shtè ra ianglè, perè adè rac shtú'udia'a sahia, nápèdia'a amor, nahia ziquè gambanè nanídi'i chahi'; rsédchidi'in bien. Nahia ziquè cha' platí narsédchidi'i bien. ² Talè raca ruadi'dza lu mènè di'dzè naze'dè de Dios perè adè nápèdia'a amor, niétiquè nahia. Talè nanéa grè clasè secretè shtè mènè; talè riasèhia guèdubi naná rsè'dè mènè lu gué'dchiliu, nu si talè rialdí ldua'a Dios con guèdubinú ldua'a hashtè guèdchisú Dios ra dani lua, perè rac shtú'udia'a sahia, niétiquè nahia. ³ Talè qui'dza grè nanapa ca'a mènè; talè guna intriegu shcuerpa parè tsequi lu gui'i, perè adè rac shtú'udia'a sahia, niétiquè nahia. Adè bè nápèdia'a iurní.

⁴ El què nanapè amor nápèll pacènci; nazá'quèll. Humildè nall. El què narac shtu'u sáhi', adè rzébidi'i ldú'ull pè shtè sáhi'; adè runè nadchínidi'ill lu sáhi'.

⁵ Gúnèll lo què narac shtu'u sáhi', lédèdi'i lo què narac shtú'ull. El què narac shtu'u sáhi', adè rldèdi'ill; adè nápèdi'ill mal llgabè. ⁶ Nápèdi'i nguiu ni gustè iurè quèhunè mènè duldè. Mejurè rèuu' ldú'ull iurè ria mènè shnezè Dios nu iurè adè rní'di'i mènè bishi. ⁷ El què nanapè amor, nunquè rní'di'ill cuntrè sáhi'. Rialdí ldú'ull sa'll na mè za'què. Nápèll confiansè tsanaldè sa'll shnezè Dios. Rua'a ldú'ull lu grè cusè durè.

⁸ Amor shtè Dios adè tsalúdi'in, perè guèdchini tiempè tsalú di'dzè naruadi'dzè mènè con pudèrè shtè Dios. Guèdchini tiempè adè guadí'dzèdi'i mènè stubi dizè. Guèdchini tiempè lo què nariasè hia'a, tsaluhin.

⁹ Du'psè riasè hia'a ne'; zihani cusè adè riasèdi'i hia'a. Ra narni'i di'dzè naze'dè de Dios, también runè faltè parè riasè rall grè cusè ¹⁰ perè iurè guèdchini Jesús con gué'dchiliu cubi, grè lo què nádi'i completè, tsaluhin.

¹¹ Tiempè nahia llguè'nè, biadi'dza ziquè llguè'nè. Bèna llgabè ziquè llguè'nè. Bèna juzguè ziquè llguè'nè, perè iurè bèsa'na grè cusè shtè galèllguè'nè, guaru'ba. ¹² Rnádi'i hia'a ra cusè clarè iurne'. Riasèdi'i hia'a por completè. Ziquè rna hia'a lu guè'guanè gushè, rluá'adi'i bien luhin perè tubi dzè guèna' hia'a bien. Guèna' hia'a lu Dios. Riasè hia'a du'psè ne', perè dzè ni tsasè hia'a ziquè Dios nané mè lè'è hia'a. ¹³ Tsunè cusè nápèdi'in fin: fe, esperansè, nu amor. Delantè lu Dios amor na mayurè.

Enseñansè parè el què naruadi'dzè dizè gurènè

14 Gulè guni'i ldu'u gapè tè más amor parè sa'l nu gulè gudili pudèrè narne'e Espíritu Santo parè guadí'dzèll shti'dzè Dios. ² Ra mieti naruadi'dzè dizè gurènè quèadi'dzèll lu Dios, lèdè lu mènèdi'i, purquè ni tubi adè chu riasèdi'i lo què narni'i mènè ni. Ruadí'dzèll por pudèrè shtè Espíritu Santo, perè di'dzè ni naga'chi parè los de más sa'll. ³ Perè en cambi el què naruadi'dzè di'dzè naze'dè de Dios, quèadi'dzèll lu ra sa'll tè parè tsaldí ldu'u rai' más nu parè su rall firmè lu shnezè Dios. Rdé'èll cunseju parè bien shtè sa'll. ⁴ El què naruadi'dzè dizè gurènè, rúnèll parè bien de mizmè lè'èll, perè el què naruadi'dzè di'dzè naze'dè de Dios, rúnèll bien parè tsasè grupè shtè shmènè Dios ra enseñansè shtè mè.

⁵ Na rac shtua'a de què grètè' tè gapè tè fuersè parè guadi'dzè tè dizè gurènè, perè más rac shtua'a guadi'dzè tè di'dzè naze'dè de Dios; pues más lasac el què naruadi'dzè diza'què què mènè narac ruadi'dzè dizè gurènè. Shti'dzè mènè naruadi'dzè dizè gurènè, lasáquèdi'in parè los de más sáhi' si talè nídi'i tubi narni'i pè runè cuntienè ra dizè gurènè; napè què guèni'ill pè runè cuntienè ra di'dzè tè napè shmènè Dios provèchè. ⁶ Por ni bèchi, si talè na guèldè guènahia lè'è tè nu guadi'dza stubi dizè nanadè riasèdi'i tè, adè guèllu'idi'in parè lè'è tè. Rqui'ni guadi'dza lu tè enseñansè nabèlua'a Dios lua u tubi di'dzè nabèna

recibir de lè'è mè u tubi di'dzè naze'dè de lè'è mè u tubi enseñansè shtë mè; iurní sí gunè të provèchè.

⁷ Ne' guènia'a tubi comparaciuni. Ra gui'bè músiquè nanápèdi'i vidè ziquè flauta u tubi arpa, si talè adè riubédi'in clarè, ¿lla gac bè'a mieti pè ru'ldin, guadè na piesè naguèna'zin? ⁸ Nu lu tubi guèrru, si talè lè'è cha' trompetè riubédi'in clarè ¿chull gunè preparar parè guená'zill guèrru? ⁹ Mizmè zac lè'è të, si talè ruadí'dzèl tubi dizé nanadè riasédi'i mieti, ¿llallè gac bè'a mieti guadè naquègní'il? No sea shti'dzèl na ziquè tubi naruadí'dzè sulè mbè. ¹⁰ Nanú zihani dizé naruadí'dzè mènè la'ni guédchiliu; grèhin nanú shnézi'. ¹¹ Perè si talè adè riasédia'a dizé shtë stubi naruadí'dzè, nahia ziquè tubi mè zitu parè lè'è mènè ni nu lè'i' na ziquè mè zitu parè na. ¹² Por ni hia què lè'è të rac shtu'u të gapè të pudèrè nu llni shtë Espíritu Santo, gulè guna'bè lu Dios por pudèrè parè guadí'dzèl enseñansè të tsaldí ldu'u mieti shti'dzè Dios más.

¹³ Zni na el què naruadí'dzè di'dzè gurènè, napè què guená'bèll lu Dios të parè quèdè'è mè pudèrè parè guèní'ill pè runè cuntienè di'dzè ni. ¹⁴ Si talè ruadí'dzèna Dios con di'dzè gurènè, quègna'ba lu Dios con espíritu shtëna, perè adè quègúdia'a provèchè parè shgaba cumè riasédia'a di'dzè ni. ¹⁵ ¿Pèllè guna iurní? Guèna'ba lu Dios con espíritu shtëna nu zac guèna'ba lu mè con dizé nariasé mieti. Gulda ra labansè con espíritu shtëna nu zac con di'dzè nariasèhia ¹⁶ purquè si talè quèadi'dzènu Dios nadè más con espíritu shtënèl, el què narqué diaguè, el què nadè bé'nèdi'i recibir pudèrè shtë Espíritu ziquè lè'èl, adè gúnèdi'ill gan tsasèll shti'dzèl. Nu adè gáquèdi'ill guèní'ill: "Nia Dadè", iurè tsalú oraciuni, iurè rdé'èl graci lu mè. Nguiu ni adè riasédi'ill lo què narní'il. ¹⁷ Pues bien quègdé'èl graci lu mè perè parè stubi sa' adè nápèdi'ill provèchè la'ni ldu'ull. ¹⁸ Quègdè'a graci lu Dios de què na ruadí'dza di'dzè gurènè por pudèrè shtë Espíritu Santo más què grétè' mènè ¹⁹ perè catè rdéa grupè shtë shmènè Dios, más rac shtua'a guènia'a ga'i di'dzè nariasé mènè què chi'i mili di'dzè nanadè riasédi'i mènè. Iurè ruadí'dza, rac shtua'a guèluá'ahia di'dzè naná parè bien shtë mieti.

²⁰ Bèchi, adè rúnèdi'i të ziquè llguè'nè nadè rac bé'adi'i guadè naná bien nu guadè naná mal, perè en cuantè ra cusè mal, rac shtua'a gac të ziquè mè gushè nardè'è cuendè. Rac shtua'a gac të llguè'nè inocentè en cuantè ra cusè dzabè. ²¹ Naescritè la'ni librè shtë lèy: "Guadí'dza lu naciuni rë' stubi dizé gurènè. Mènè zitu guèni'i rall shti'dza, rni'i Dadè." ²² Zni na, ra dizé gurènè naruadí'dzè mènè por pudèrè shtë Espíritu Santo, na rahin ziquè sèñi parè ra nadè rialdídi'i ldu'i Dios, lédèdi'i parè ra narialdí ldu'i shti'dzè mè. En cambi el què naruadí'dzè diza'què naná ze'dè de Dios, nahin ziquè sèñi parè ra narialdí ldu'i shti'dzè mè, lédèdi'i parè ra nanadè rialdídi'i ldu'i. ²³ Iurè grupè shtë shmènè Dios rdéa, si talè grétè' quèadi'dzè stubi dizé por pudèrè shtë Espíritu Santo nu ze'dè tsuté ra nadè rialdídi'i ldu'i, u ze'dè tsuté mènè nadè rac bé'adi'i shcuendè ra cusè ni, iurní guèni'i rall rac luguè

tè. ²⁴ Perè si talè grétè' të quèadi'dzè di'dzè naze'dè de Dios nu tsuté tubi nanadè rialdídi'i ldu'i diza'què, u mènè nadè bèsé'dèdi'i shti'dzè mè, iurní gunguè bè'a nguui ni duldè shtënèll nu shti'dzè të gunè juzguè lè'èll. ²⁵ Grétè' cusè naga'chi la'ni ldu'u nguui ni, guèru'uin lu llni nu iurní guèzullíbill lu mè; guèní'ill llèru'bè na pudèrè shtë Dios. Guèní'ill Dios quèbezènhí' lè'è të de verdá.

Iurè tsu cultè, gaquin con ordè

²⁶ Pues iurní bèchi, iurè rdéa të, si tubi de lè'è të nápèl tubi cantè, stubi të napè tubi enseñansè, stúbill rac shtú'ull guèní'ill di'dzè gurènè, stubi nguui rac shtu'u guèní'ill di'dzè nabè'nèll recibir de Dios, stubi të rac shtú'ul guèní'ill pè runè cuntienè ra di'dzè gurènè; bien nahin. Nadè más gulè bè'nè grè ni parè tsaldí ldu'u ra shmènè Dios más. ²⁷ Iurè ruadí'dzèl stubi clasè dizé, pues biadi'dzè chupè u por más tsunè të nu por turnè. Nu zac rqui'ni tubi naguadi'dzè pè runè cuntienè dizé ni. ²⁸ Si talè nídi'i naguèni'i shcuendè di'dzè ni, mejurè adè guadí'dzèdi'ill lu grupè shtë shmènè Dios. Mejurè guadí'dzènu Dios la'ni ldu'ul guitsè guitsè. ²⁹ Nu si talè guadí'dzèl diza'què naze'dè de Dios, pues guèni'i chupè mieti u tsunè ra mènè naréta'; hia los de más gunè rai' juzguè lo què naguni'i ra nguui ni. ³⁰ Perè si talè Dios guèné'ei' galèrac bè'a parè stubi sa' të naquèbezè nga'li, iurní lè'è naguna'zi di'dzè primèrè, guèac dchi; adè tsaglá'guèdi'i guadí'dzèll. ³¹ Manèrè ni grétè' të narunè recibir di'dzè naze'dè de Dios, gulè biadi'dzè tubi por tubi të parè grétè' të tsasè'dè të nu gunè të provèchè ra di'dzè ni. ³² El què naruadí'dzè diza'què naze'dè de Dios, pues el mizmè lè'èll nápèll pudèrè parè guadí'dzèll u parè adè guadí'dzèdi'ill. ³³ Dios adè rsèdchínidi'i' desordè sino rquitè ldu'u mè iurè tsu cultè con ordè. Zni rluá'ahia ra grupè shtë shmènè Dios, ra nabèzuné mè almè shtë rai'.

Ziquè na custumbrè entrè grè ra shmènè Dios, ³⁴ ra na'a adè nápèdi'i rall derechè parè guadí'dzè rai' lu cultè; adè bèdè'è Dios sí parè guadí'dzè rai' sino gac rai' obedientè ziquè cagnibè'a mè la'ni lèy. ³⁵ Si talè rac shtu'u tsasé rai', guèna'bè di'dzè rai' lu tse'lè rai' lídchi' purquè nádi'i bien si talè tubi na'a guadí'dzèll lu cultè.

³⁶ Napè què gac bè'a të de què shti'dzè Dios adè guzublúdi'i con lè'è të nu nádi'i të lúniquè mènè nabè'nè recibir shti'dzè mè. ³⁷ Si talè tubi të rní'ill bé'nèl recibir diza'què naze'dè de Dios, u si talè cagní'ill ruadí'dzèl por pudèrè shtë Espíritu Santo, napè què gac bé'al lo què naquèquèa'a ndè'è nahin tubi mandadè shtë Dadè Dios. ³⁸ Perè si talè adè nèdi'i nguui gac bé'all nahin verdá, pues gulè bèsanè lè'èll lu nacahi shtënèll. ³⁹ Bèchi, gulè guni'i ldu'u parè gapè të pudèrè parè guadí'dzè të diza'què naze'dè de Dios; adè rcádi'i të guadí'dzè ra mènè stubi dizé ⁴⁰ perè gulè bè'nè grè cusè con ordè, lédèdi'i con desordè.

Guashtë Cristo ladi ra tēgulē

15 Iurne' bëchi, rac shtua'a guëagná ldu'u të diza-
'quë naná biadi'dza lu të. Bë'në të recibirin nu
tsagla'guë rianaldë të nezë shtë më con guëdubinú
ldu'u të. ² Por diza'quë ni nasalvar të si talë tsagla'guë
të lo quë nabëluá'ahia lë'ë të. Nasalvar të si gualdí
ldu'u të shti'dzë më de verdá.

³ Primërë lugar, bëluá'ahia lë'ë të grë enseñansë
nabëna recibir. Bëluá'ahia lë'ë të de quë Cristo guti
por ra duldë shtëna'a cumë ziquë rni'i la'ni Sagradas
Escrituras. ⁴ Bëga'chi më nu guashtëhi' ladi ra tēgulē
dzë tsunë, igual ziquë rni'i ra Sagradas Escrituras.

⁵ Bëluá'ahia lë'ë të de quë bëluá'alú më lu Pedro; de-
spuësë bëluá'alúhi' lu los de más poshtë. ⁶ Despuësë
bëluá'alúhi' lu más de ga'i gahiu'a shmënë Dios naná
bëdëá. Zihani mënë todavía nabani rai'; sëbëldá rai'
hia guti rai'. ⁷ Despuësë bëluá'alú Cristo lu Jacobo,
iurní lu grë ra poshtë shtëni'.

⁸ Hia despuësë de ni bëluá'alú më lua aunquë nahia
ziquë tubi llguë'në nabëdchini lu guë'dchiliu antsë gac
cumplir tiempë parë gáli'. ⁹ Nahia el quë nalasáquëdi'
entrë los de más poshtë shtë më. Adë rúnëdi'i tucarë
gaca poshtë purquë guzunalda ra shmënë Dios.

¹⁰ Perë lo quë nanahia iurne' na purquë guc shtu'u më
na nu bë'në më zihani favurë parë na. Lo quë nabë'në
më por na, napë resultadë. Bëna dchi'ni más quë los
de más mënë aunquë nilë lëdë nádi'i, sino quë Dios
bëne'e fuersë nu bë'në l dai' më na. ¹¹ Perë adë
rúnëdi'i importë chu bë'në más dchi'ni. Biadi'dzë na'a
lu të ra diza'quë nu gualdí ldu'u të shti'dzë më.

Tsashtë ra tēgulē stubi

¹² Si talë ruadi'dzë na'a de quë Cristo guashtëhi' ladi
ra tēgulē çpëzielú bëldá de lë'ë të rni'i të de quë
tsashtëdi'i ra tēgulë? ¹³ Si adë tsashtëdi'i rai' ladi ra
tēgulë pues tampusquë lë'ë Cristo adë guashtëdi'i' ladi
ra tēgulë. ¹⁴ Talë Cristo adë guashtëdi'i' ladi ra tēgulë,
hia diza'quë naná biadi'dzë na'a lu të nápëdi'in valurë
nu fe shtë të nápëdi'in valurë; lasáquëdi'in. ¹⁵ Si talë
nahin zni, rlua'a clarë na na'a testigu falsë purquë hia
lë'ë na'a guni'i na'a lu ra mënë de quë Dios bëldishtë
Cristo ladi ra tēgulë. Perë si talë nádi'in verdá de quë
ra tēgulë adë tsashtëdi'i rai' stubi, pues iurní zac lë'ë
Dios bëldishtëdi'i më lë'ë Cristo. ¹⁶ Si talë tēgulë adë
tsashtëdi'i rai' stubi, iurní lë'ë Cristo tampusquë
guashtëdi'i' ladi ra tēgulë. ¹⁷ Si talë Cristo adë
guashtëdi'i' ladi ra tēgulë, fe shtë të adë rlluí'idi'in; to-
davía adë naperdunë duldë shtë të. ¹⁸ Nu ra tēgulë
nagualdí ldu'u shti'dzë Jesús, adë nádi'i rai' salvar. ¹⁹ Si
talë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë Cristo napin valurë su-
lamëntë mientras quërél da'a lu guë'dchiliu, iurní prubi
na hia'a; nápëdi'i hia'a esperansë nu runë tucarë guë-
ga'a ldu'u mënë lë'ë hia'a.

²⁰ Perë verdá na de quë Cristo guc resucitar ladi ra
tēgulë; na më lë'ë primërë naguashtë parë adë
guëabrídi'i gáti' stubi. ²¹ Pues ziquë guzublú galguti

por tubsë nguui, también por tubi nguui guzublú
galëriashtë shtë tēgulë. ²² Pues grëtë' mënë napë quë
gati rai' purquë na rai' llëbní Adán; zni zac grëtë' naná
unidë con Cristo, guëldishtë më lë'ë rai' ladi ra tēgulë.

²³ Perë cadë nguui según turnë narunë tucarë lë'ëll.
Cristo gúqui' ziquë primërë naná gátidi'i parë siembrë
perë despuësë iurë guëabrí më stubi, iurní gátidi'i
jamás ra naná unidë con lë'ë më. ²⁴ Iurní guëga'a iurë
shtë fin; tsalú guë'dchiliu rë'. Guëdë'ë më fin grëtë'
autoridá, grëtë' ra nanapë pudërë, nu guëdë'ë më fin
parë grë ra narnibë'a lu guë'dchiliu. Iurní gunë më in-
triegu catë rribë'a më ca'a Dios, Shtëda'a.

²⁵ Guëribë'a Cristo ziquë rëy hashtë iurë gunë Dios
gan lu grë enemigu shtë Cristo nu guëzullibi rall lúhi'.

²⁶ Lúltimë enemigu nagunë më gan lúhi' na galguti
²⁷ purquë Dios bëdë'ë më derechë guëribë'a Cristo
grëtë' cusë, perë iurë Sagradas Escrituras rni'i de quë
Cristo nápi' derechë parë guëribë'ai' grëtë' cusë, pues
clarë nahin de quë Dios adë nádi'i' bajo ordë shtë
Cristo, perë bëdë'ë më derechë parë guëribë'a Cristo
guëdubi guë'dchiliu. ²⁸ Iurë grëtë' cusë guëa'nin bajo
ordë shtë Cristo, iurní mizmë lë'ë Cristo, shini Dios,
gúni' intriegu mizmë lë'ë con grë pudërë nanápi' lu
Dios të parë Dios gáqui' el quë nanapë grë pudërë
parë siembrë.

²⁹ Nanú ra narni'i adë tsashtëdi'i ra tēgulë, perë si
nahin verdá, çpëzielú rriubë nisë rall por ra naná guti?
Si talë adë tsashtëdi'i tēgulë, mbanë na lo quë nacani-
hunë të; mejurë adë guëchu'bë nisë të sa' të shlugar
ra tēgulë.

³⁰ Nu zac çpëzielú rdchi'ba vidë shtëna lu peligrë guë-
dubi tiempë si talë adë tsashtëdi'i ra tēgulë? ³¹ Quëgni-
a'a lu të verdá de quë grëtë' dzë nanúa lu peligrë shtë
galguti. Runë nadchinia por dchi'ni nabëna entrë lë'ë
të; guquin purquë unidë nahia con Cristo Jesús, Shlá-
ma'a. ³² Perë si talë nahin ziquë narni'i tubi dichë:
"Gudildia con ra ma dushë la'ni guë'dchi Efeso" çpë
cusë bëna gan si talë ra tēgulë adë tsashtëdi'i rai'
stubi? Mejurë guëni'i hia'a: "Cha guëdáuha'a; cha
guëdí hia'a; glli gati hia'a".

³³ Adë rdë'edi'i të sí guëguguë mënë lë'ë të por
di'dzë falsë. Nanú tubi dichë narni'i: "Ra amigu mal na
rall causë rñiti mënë nezë za'quë". ³⁴ Gulë bë'në llgabë
bien nu gulë bëabrí ldu'u të tubi nezë za'quë nu adë
rúnëdi'i të duldë, pues nanú bëldá të naná guënédi'i
Dios bien. Rnia'a lu të zndë'ë të parë guëtú lu të du'pë.

Lla tsashtë ra tēgulē

³⁵ Tal vez tubi de lë'ë të guëna'bë dí'dzël: "¿Llallë
tsashtë ra tēgulë? ¿Lla na cuerpë gapë rai' iurë
guëbani rai'?" ³⁶ Di'dzë ni na tuntë. Nanël iurë lë'ëll
rcabnil bë'dchi, hia bë'dchi ni napë quë gu'dzë të parë
guëru'u tubi plantë. ³⁷ Grëtë' nargabní la'ni guiu'u
ziquë bë'dchi shtë trigu u stubi clasë bë'dchi, iurë
rcabnilin, adë nápëdi'in formë shtë plantë sino nahin
bë'dchi. ³⁸ Dios rdë'ë më lu bë'dchi tubi formë narac
shtu'u më, formë naná gurënë según narni'i ldu'u më.
Cadë clasë bë'dchi rldanin nu napin formë narunë tu-

carë. ³⁹ Grétë' ra nanabani, nápëdi'i rall cuerpë igual; nanú cuerpë shtë mënë; stubi clasë cuerpë parë ra ma, nu cuerpë shtë ra ma'ñi na stubi clasë; nu cuerpë shtë ra mbeldë gurënë nahin. ⁴⁰ Nu zac nanú ra nanapë cuerpë lu gube'e, nu nanú ra nanapë cuerpë lu guédchiliu, perë cuerpë nananú gube'e, nasa'a rlu-a'ain. Lë'ë galnasa'a shtë cuerpë shtë guédchiliu gurënë nahin. ⁴¹ Lë'ë llni shtë ngubidzë gurënë nahin con llni shtë mbehu, nu zac gurënë na llni shtë ra mbelëgui'i. Entrë ra mbelëgui'i tubi mbelëgui'i rabtsë'ë llni shtëhin másru'u fuertë lu sa' mbelëgui'i. ⁴² Zni na con tégulë iurë riashtë rai'. Vidë shtë nguiu na ziquë tubi bē'dchi naná rialú, perë iurë tsashtë nguiu ladi ra tégulë, adë gátidi'i' jamás. ⁴³ Rtu lu hia'a por ra cuerpë nadápa'a iurne' purquë rati ra cuerpë, perë tsashtë hia'a nasa'a. Na hia'a débil iurne' perë iurë tsashtë hia'a ladi ra tégulë, guédápa'a cuerpë fuertë naná tsalúdi'i. ⁴⁴ Lu guédchiliu rē' nadápa'a cuerpë shtë guédchiliu perë iurë tsashtë hia'a ladi ra tégulë, guédápa'a cuerpë gurënë naná demasiadë nasa'a. Nadápa'a cuerpë shtë guédchiliu perë zac nanú cuerpë cubi narne'e Dios.

⁴⁵ Rni'i ra Sagradas Escrituras: "Primërë nguiu Adán bēáqui' nguiu nanabani", perë rnia'a lu të lë'ë Adán naná bēdchini despuësë, na më lúniquë narne'e vidë cubi shtë Dios. ⁴⁶ Lë'ë nguiu shtë guédchiliu bēdchí'ni' primërë con cuerpë naná guiu'u; hia despuësë bēdchí'ni' nguiu nanapë pudërë parë guënë'ei' vidë espiritual. ⁴⁷ Primërë nguiu gucsta'u guiu'u; náhi' de guédchiliu, perë segundë nguiu bēdchí'ni' de gube'e. ⁴⁸ Ziquë guc nguiu naguctsa'u guiu'u, zni na grétë' naralë la'ni guédchiliu. Ziquë guc nguiu nabēdchini de gube'e nu guziá'ai' gube'e, zni na ra mieti nanapë vidë naze'dë de lë'ë më nacuezë gube'e. ⁴⁹ Ziquë lë'ë nguiu nápëll cuerpë shtë guédchiliu, también guédápa'a cuerpë ziquë cuerpë shtë Cristo nacabezë gube'e.

⁵⁰ Bēchi, rnia'a lu të grétë' cuerpë nadápa'a iurne' adë gáquëdi'i tsutëhin catë rribë'a Dios. Lo quë nanapë quë tsalú, adë nápëdi'in partë con ra cusë nadë tsalúdi'i. ⁵¹ Rac shtua'a gac bē'a të tubi secretë; lēdë grēdi'ia'a gati hia'a sino gac cambi shcuërpa'a. ⁵² De repëntë ziquë iurë rguini láguël, guínil cha' shtë trompetë; iurní ra tégulë guēbani rai' stubi të parë jamás adë guēabrídi'i gati rai'. Hia lë'ë hia'a gac cambi iurní. ⁵³ Lë'ë cuerpë shtëna'a narialú napë quë gac cambi parë adë tsalúdi'in jamás. Cuerpë shtëna'a naná rati, napë quë gac cambi të parë adë gátidi'i jamás. ⁵⁴ Dzë ni iurë lë'ë cuerpë shtëna'a narialú gac cambi por cuerpë nadë rialúdi'i, nu lë'ë cuerpë shtëna'a gac cambi por cuerpë nanadë gátidi'i, iurní gac cumplir lo quë naná escritë la'ni Sagradas Escrituras: "Bēdë'ë më fin lë'ë galguti. ⁵⁵ Lē'ël galguti, ¿gua pudërë shtënël parë gúnël gan lu grë mieti?" ⁵⁶ Pues duldë bēsēdchini galguti parë lë'ë mieti, nu duldë na ziquë tubi narnibë'a lë'ë mieti purquë lëy shtë Dios rlu-a'a grë mieti na rall pecadurë. ⁵⁷ Perë dushquilli Dios, rne'e më pudërë parë rac guédé'na'a gan lu galguti por Jesucristo, Shláma'a. ⁵⁸ Por grë ndë'ë, bēchi narac

shtua'a, gulë tsagla'guë firmë lu shnezë më; adë tsaldídi'i ldu'u të stubi ldi'. Gulë bē'në dchi'ni shtë Dadë másru'u purquë nané të dchi'ni naquëhunë të juntë con lë'ë Dadë, adë nádi'in sin resultadë.

Ofrendë parë ra shmënë Dios

16 Iurne' quëquëa'a shcuendë ra centavë nardëa parë ra mënë nabëzunë Dios almë shtë rai'. Gulë bētëa centavë según lo quë nagunibé'ahia ra grupë shtë shmënë Dios naná quërelde regiuni Galacia. ² Cadë primërë dzë shtë lmalë, cadë tubi de lë'ë të napë quë guëtëal centavë según lo quë nabë'nël gan. Gulë cutsa'uin të parë nídi'i nicidá guëtëa të ofrendë iurë guédchinia. ³ Iurë guédchinia ndë, guëshe'lda lë'ë ra narunë të nombrar; guédë'a guia'a rai' tubi cartë shtë recomendación parë gua'a rai' ofrendë shtë të hashtë Jerusalén. Gunë rall intriegu centavë ni parë ra naquërelde nga'li. ⁴ Si talë guëni'i ldua'a de quë nu zac na tsahia, sēnaldë rai' na.

Guni'i ldu'u Pablo tsáhi' Corinto

⁵ Napë quë tsahia por regiuni shtë Macedonia; hia despuësë de ni, guédchinia Corinto. ⁶ Adë na segurëdi-a'a perë quëquërelde nua lë'ë të por du'pë tiempë u guëtëda tiempë naldë nga'li con lë'ë të. Iurní zac gunë të compañi na nezë shtëna catë guzëahia despuësë. ⁷ Adë rac shtú'udia'a gueldë guēnahia lë'ë të por du'pë tiempë sino quë rac shtú'uhia cueza con lë'ë të tubi visitë llēduni si talë na voluntá shtë Dios. ⁸ Perë na guēana Efeso hashtë tsalú laní Pentecostés ⁹ purquë ndë'ë nanú zihani dchi'ni shtë Dadë Jesús parë guna cumplir. Tsaldí ldu'u ra mënë shti'dzë më; perë nanú zihani contrari narunë cuntrë shti'dzë Dios.

¹⁰ Si talë guédchini Timoteo, gulë bē'në tratë bien lē'i' të parë adë riádi'i ldu'i purquë lē'i' quēhúni' dchi'ni shtënë Dadë igual ziquë na. ¹¹ Por ni adë chu gúnēdi'i desprēci lē'i'. Mejurë gulë bē'në compañi lē'i' parë tsaglá'gui' viajē shtëni' të parë guédchini gueldë guēnáhi' na. Quēbeza lē'i' juntë con los de más bēchi la sa' hia'a.

¹² Lë'ë bēcha'a Apolos, bēna ruëguë lúhi' të parë gúnēll compañi los de más sa' hia'a iurë guē'dë guēna rai' lë'ë të, perë Apolos quēgní'ill de quë nádi'i voluntá shtë Dios parë guē'dë guēnall lë'ë të iurne', perë hashtë guēne'e më sí, iurní guē'dë guēnall lë'ë të.

Rialú cartë rē' con saludë

¹³ Gulë guc mënë nasini nu gulë tsagla'guë firmë lu shnezë më. Gulë cue za'quë za'quë. Gulë bē'në shchi'ni Dios ziquë mënë naná rialdí ldu'i de verdá. Gulë gac nguiu nadë rdzēbēdi'i. ¹⁴ Grétë' lo quë naganë të, gulë bē'nin con guēdubínú ldu'u të con amor parë los de más sa' të.

¹⁵ Iurne' bēchi, nané të de quë famili shtë Estéfanos guc rai' primërë naná gualdí ldu'i shti'dzë Jesús; na rai' primërë nagonaldí ldu'i shti'dzë Dios entrë grë mënë naquërelde regiuni Acaya. Nu tsagla'guë quëhunë rai'

servè los de más mènè nabèzuné Dios almè shtë rai'.

¹⁶ Rac shtua'a de què lè'è të guèzu'bè diaguè të shti'dzè mènè ziquè lè'è rai' nu zac grè ra naná runè compaňi parè shchi'ni Dios, nu gulè bëzu'bè diaguè shti'dzè ra mènè naquèhunè dchi'ni shtë më. ¹⁷ Nalé rquitè ldua'a de què bédchini Estéfanos, Fortunato, nu Acaico. Lè'è rai' bë'nè rai' cumplir lo què narunè faltè nihunè të. ¹⁸ Nalé bèsèquitè ldu'u rai' na nu zac lè'è të. Napè què gapè të respèti parè ra mènè ziquè lè'è rai'.

¹⁹ Ra grupè shtë shmènè Dios naquèrèldè regiuni Asia, quègshe'ldè rai' saludè parè lè'è të. Aquila nu Prisila con grupè shtë shmènè Dios nardèá lidchi rai',

quègshe'ldè rai' zihani saludè en el nombre shtë Dadè Jesucristo. ²⁰ Gulè bë'nè recibir saludè shtë grè ra shmènè Dios naquèrèldè ndè'è. Gulè bë'nè saludar grè ra shmènè Dios con tubi abrasè. ²¹ Na Pablo, quègshe'lda saludè parè lè'è të con prupi shti'dza nabèquèa'a.

²² Si talè tubi de lè'è të adè rac shtú'udi'il Jesucristo de verdá, pues grè ra mènè ni gac condenar. Rac shtu'u hia'a guèdchini Dadè Jesucristo lueguè.

²³ Gulè bë'nè recibir favurè nu bendición shtë Dadè Jesucristo. ²⁴ Quègshe'lda amor shtëna ziquè sahia naná unidè con Jesucristo. Amén.

2 Corintios

Bëquë'ë Pablo cartë rë' lu ra mënë shtë Corinto

1 Na Pablo, nahia tubi poshtë shtë Cristo Jesús purquë zni na voluntá shtë Dios. Juntë con Timoteo, bécha'a naná rialdí ldu'i shti'dzë Jesús, quëquë'ë na'a cartë rë' nu guëshe'ldë ná'ahin lu grupë shtë shmënë Dios naquërelde ciudá Corinto nu zac lu grë ra nabëzuné Dios almë shtë rai', lë'ë të naquërelde regiuni shtë Acaya. ² Gulë bë'në recibir bendición shtë Dios con galërbedchí ldu'u naná rne'e Dios Shtáda'a, juntë con Jesucristo Shláma'a.

Galërzac zi shtë Pablo

³ Zudé'na'a alabar Dios, lë'ë Dios nu Dadë shtë Jesucristo Shláma'a. Lë'ë më na Dadë nu quëhúni' consolar cadë lë'ë mieti; na më el quë narga'a ldu'u mieti. ⁴ Lë'ë më rúni' consolar lë'ë hia'a iurë lë'ë hia'a rzac zi hia'a të parë gac guëdë'na'a consolar los de más sa' hia'a narzac zi lu cusë durë. Quëdë'na'a consolar lë'ë mënë con diza'quë naze'dë de Dios. ⁵ Nalé rzac zi hia'a purquë na hia'a shmënë Cristo, perë también nalé quëhunë më consolar lë'ë hia'a. ⁶ Si talë rzac zi hia'a, nahin parë bien shtë të, të gapë të galërbedchí ldu'u nu parë gac salvar të. Mizmë cusë durë naquëac con lë'ë na'a, nahin parë cuedchí ldu'u të; pues zni rua'a ldu'u të con pacënci ra cusë durë nadápa'a. ⁷ Rialdí ldu'u na'a; firmë na esperansë shtë na'a de quë adë rëazë guëtëdi'i të shnezë më. Rac bë'a na'a de quë ziquë rzac zi të purquë na të shmënë më, gunë më consolar lë'ë të juntë con lë'ë na'a.

⁸ Bëchi, rac shtu'u na'a gac bë'a të blac cusë durë naziadëde na'a regiuni shtë Asia. Nga'li bédëde na'a tubi prëbë ru'bë. Hia casi bërë fuersë parë gua'a ldu'u na'a lu ra cusë ni. Gualdí ldu'u na'a niati na'a lueguë. ⁹ Bëdë'në na'a llgabë na na'a ziquë tubi naná condenadë lu galguti, perë zni guc parë tsaldí ldu'u na'a shti'dzë Dios más, el quë nanapë pudërë të guëldishtéhi' tégulë ladi ra tégulë. Ra cusë durë guc rahin të parë adë gápëdi'i na'a confiansë mizmë lë'ë na'a. ¹⁰ Dios bëlá më lë'ë na'a lu peligrë nu tsagla'guë quëhunë më salvar lë'ë na'a parë gátidi'i na'a. Rialdí ldu'u na'a lë'ë më gúni' salvar lë'ë na'a stubi vueltë lu peligrë shtë galguti. ¹¹ Lë'ë të napë quë gunë të compa'ni lë'ë na'a. Si talë zihani mënë gunë rall compa'ni lë'ë na'a con oraciuni, zihani mënë guëdë'ë graci lu më por ra favurë nagunë më parë lë'ë na'a.

Adë guádi'i Pablo Corinto

¹² Nanú tubi cusë narsëquitë ldu'u na'a. Shgabë na'a rni'i de quë nadzú na'a tubi manërë za'quë nu santu entrë ra mënë shtë gué'dchiliu nu zac entrë lë'ë të. Na na'a verdá. Zni guquërelde na'a, lédëdi'i por llni shtë na'a sino por favurë shtë Dios. Bë'në më compa'ni lë'ë na'a. ¹³ Quëquë'ë na'a lu të sulë ra cusë narac gu'ldë të nu rac riasé të. Quëbezë na'a de quë guëdë'ë të cuendë shti'dzë na'a; ¹⁴ Hia riasé të tubi partë shtë ra cusë ni. Quëbeza de quë iurë lë'ë Dadë Jesús guëabri' stubi, lë'ë të guëquitë ldu'u të de lë'ë na'a cumë lë'ë na'a guëquitë ldu'u na'a de lë'ë të.

¹⁵ Por tantë confiansë nanapa de lë'ë të, runa llgabë gueldë guënahia lë'ë të lueguë, antsë tsahia stubi lueguë; nu iurë guëabría guënahia lu të stubi, guëquitë ldu'u të. ¹⁶ Runa llgabë de quë guna visitar lë'ë të mizmë tiempë guziahia parë Macedonia; nu despuësë guëabría de ndë, gueldë guënahia lë'ë të stubi të parë gunë të compa'ni na; guëshe'ldë të na parë Judea. ¹⁷ ¿Pë rni'i të de quë nahia falsë iurë guni'i ldua'a zni? ¿Gu nahia ziquë mënë shtë gué'dchiliu? ¿Llua'a të de quë cagnia'a lu të: "Aha!" nu mizmë tiempë rnia'a: "Aquëdi'i"? ¹⁸ Dios na më testigu de quë lë'ë na'a adë chu rni'idi'i: "Aha!" nu "Aquëdi'i" al mizmë tiempë ¹⁹ purquë Jesucristo shini Dios, nunquë guni'i më: "Aha!" u "Aquëdi'i" al mizmë tiempë. Lë'ë Silvano nu Timoteo con na Pablo, biadi'dzë na'a lu të diza'quë shtë më. Con Cristo lë'ë diza'quë siemprë napë resultatë. Nahin verdá. ²⁰ Pues por lë'ë Jesucristo grë ra promësë shtë Dios gac cumplir. Por ni iurë quëhunë na'a alabar Dios, rni'i na'a: "Nia Dadë" purquë unidë na na'a con Cristo Jesús. ²¹ Dios na el quë nabë'në parë dzulezë na'a lu shnezë Cristo juntë con lë'ë të, nu Dios na el quë nabëshe'ldë lë'ë na'a con shti'dzë më. ²² Lë'ë më gulë më lë'ë hia'a nu bëne'e më Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë hia'a; náhi' tubi garantiá de lo quë naguëdë'na'a recibir despuësë.

²³ Cagna'ba Dios të gac më testigu en cuntrë de na si talë ruadi'dza bishi. Adë bé'nëdia'a visitar lë'ë të, më Corinto, purquë adë guc shtú'udia'a guna cashtigu lë'ë të. ²⁴ Adë rni'bé'adi'i na'a pë cusë tsaldí ldu'u të; hia bien dzu të firmë lu shnezë më; nadë más guëdë'në na'a compa'ni lë'ë të, të guëquitë ldu'u të.

2 Por partë shtëna adë gúnëdia'a visitar lë'ë të iurne' të parë adë gaquin cusë durë parë lë'ë të. ² Si talë resultatë shtë visitë na galëriá ldu'u parë lë'ë të, ¿chull gunë parë guëquitë ldua'a? Sulë lë'ë të

guësëquitë ldu'u të na. ³ Por ni bëquëa'a lu të tubi cartë más antsë; bënehia cunseju parë lë'ë të, të parë gac rëglë asuntë ni. Iurní iurë guëdchinia ndë, adë riádi'i ldua'a por conductë shtë të. Mejurë napa segurë de quë si talë guëquitë ldua'a iurní, también guëquitë ldu'u të. ⁴ Iurë bëquëa'a cartë más antsë, nalë rquëdi'ni ldua'a; bëru'u nisë slua; perë adë bëquë'ëdi-a'a lu të parë guëa'në të tristë sino bëquëa'a lu të parë gac bë'a të nalë rac shtua'a lë'ë të.

Nanú perdunë parë lë'ë nguui nabë'në mal

⁵ Si talë tubi mënë bé'nëll parë riá ldua'a, también bé'nëll parë riá ldu'u grë të. Perë adë rac shtú'udia'a guënia'a demasiadë cusë cuntrë nguui ni; ⁶ cashtigu naná bédë'ë të parë lë'i'; casi grë të guc të de acuerdë; hia na sufsientë parë lë'ëll. ⁷ Iurne' runë tucarë gunë të perdunë nguui ni, nu gulë bë'në consolar lë'ëll, no sea por tantë llgabë narúnëll, guëazë guëtëll shnezë Dios. ⁸ Por ni quëhuna ruëguë lu të stubi, de quë guëlua'a të lu nguui ni de quë rac shtu'u të lë'ëll. ⁹ Bëquëa'a lu të más antsë të gac bé'ahia si talë na të obedientë, si talë rzu'bë diaguë të shti'dza. ¹⁰ El quë naquëhunë të perdunë, también runa perdunë lë'ëll. Si talë nanú stubi cusë narunë tucarë guna perdunë, pues bëna perdunë lë'ëll parë bien shtë të. Nané Cristo rnia'a verdá. ¹¹ Cha guëdë'na'a zni të parë adë gúnëdi'i Satanás gan lu hia'a. Pues rdë'ë hia'a cuendë manërë narunë Satanás parë guësiguëll mënë.

Adë rbedchídi'i ldu'u Pablo guë'dchi Troas

¹² Iurë bédchinia guë'dchi Troas parë guadi'dza diza'quë shtë Cristo, bédzela zihani lugar parë guadi'dza shti'dzë më ¹³ perë adë bédchini cuntëntë purquë adë bédzélëdia'a bëcha Tito ndë; por ni bëna despedir lë'ë mënë shtë Troas nu guahia hashtë regiuni shtë Macedonia.

Cristo quëhúni' parë guëdë'na'a gan

¹⁴ Dushquilli Dios el quë nazianú lë'ë hia'a lu desfile shtë Cristo Jesús. Lë'ë më quëhúni' parë guëdë'na'a gan lu enemigu guëdubi tiempë, nu quëhunë më compañi lë'ë hia'a parë guadi'dza'a diza'quë naná ziquë olor nashi naná rrë'tsë por grëtë' partë. ¹⁵ Na hia'a ziquë olor nashi naná quëhunë Cristo ofrecëre lu Dios Padre. Parë bédá mënë vidë shtë hia'a quëhunë parë rëagná ldu'u rall na rall salvar, perë parë sëbëldá mënë na hia'a parë rëagná ldu'u rall na rall condenar. ¹⁶ Parë ra narniti, na hia'a ziquë olor narguini mënë, perë parë ra naná salvar, na hia'a ziquë olor nashi shtë guë'ë purquë shti'dzë më naruadi'dza'a rne'e vidë sin fin. ¿Chull napë llni sufsientë parë gúnëll cumplir grë cusë rë'? ¹⁷ Pues lë'ë na'a adë nádi'i na'a ziquë zihani mënë naquëhunë neguci con shti'dzë Dios. Adë rdë'nëdi'i na'a cambi shti'dzë më ziquë runë zihani mënë; al contrari na na'a verdá. Lë'ë Dios bëshé'ldi' lë'ë na'a nu delantë lu më ruadi'dzë na'a shti'dzë më purquë quëbezënú Cristo lë'ë na'a.

Lë'ë tëtë cubi

³ Iurë rni'i na'a ra cusë rë' ¿gu rzuublú ruadi'dzë na'a favurë de mizmë lë'ë na'a? u ¿llua'a të rqui'ni guëdë'në na'a presentar tubi cartë shtë recomendación parë lë'ë të? u ¿llua'a të napë quë guëdë'në na'a recibir cartë shtë recomendación nabëquë'ë të? Aquëdi'i. Stubi mënë rqui'ni cartë ni. ² Lë'ë të na të ziquë cartë shtë recomendación. Mënë guëná rall vidë shtë të nu tsasé rall na na'a muzë shtë Dios. ³ Lë'ë të na të tubi sëñi de quë dchi'ni nabëdë'në na'a ndë, ze'din de Dios. Mënë rni'i rall na të cartë shtë Cristo por dchi'ni nabëdë'në na'a entrë lë'ë të. Na të tubi cartë nanádi'i escritë con tindë sino por el Espíritu Santo shtë Dios nanabani. Na të tubi cartë nagúquëdi'i escritë lu tablë shtë guë'ë ziquë ra chi'i mandamientë, sino tubi cartë escritë lu ldu'u të.

⁴ Por Cristo napë na'a segurë de quë na na'a muzë shtëhi' nu delantë lu Dios adë nídi'i cusë parë guëtú lu na'a lu më. ⁵ Lë'ë na'a adë cagní'di'i na'a de quë mizmë lë'ë na'a napë na'a llni parë guëdë'në na'a shchi'ni më, sino cagne'e më llni nu fuersë parë lë'ë na'a. ⁶ Pues lë'ë më bëne'e më guia'a na'a pudërë nu llni parë guëdë'në na'a sirvë lë'ë më parë guëni'inú na'a lu ra mënë tubi tëtë cubi entrë Dios nu mënë. Lë'ë tëtë ni adë naescritëdi'in sino ze'dë de Espíritu Santo. Lë'ë lëy escritë rsëdchinin galguti parë grë mënë perë lë'ë Espíritu Santo rsëdchíni' vidë sin fin.

⁷ Lë'ë lëy nabëquë'ë Moisés guc escritë lu tablë shtë guë'ë nu bédchinin con galërabtsë'ë shtë Dios; nalë fuertë bédchinin hashtë ra më israelitë adë gúquëdi'i nianá rall lu Moisés purquë nalë rabtsë'ë lúhi' por du'pë tiempë. Si talë bédchini lëy con zihani llni nu lë'ë lëy quëhunë condenar ra mënë lu galguti, ⁸ lë'ë di'dzë nabësëdchini Espíritu Santo, napë quë guëdchinin con más pudërë quë lë'ë lëy. ⁹ Quiere decir, si talë lëy nabë'në condenar lë'ë hia'a, bédchinin con llëru'bë pudërë nu llni, mucho más lë'ë diza'quë shtë Dios napin pudërë. Llëru'bë nahin; rni'in manërë gáca'a ziquë mënë nabë'në cumplir grë puntë shtë lëy. ¹⁰ Lë'ë lëy guc cusë nanapë llëru'bë valurë por du'pë tiempë perë iurne' lë'ë diza'quë más lasaquin quë lëy; napin más pudërë; nunquë adë rialúdi'in. ¹¹ Si talë lo quë narua'a ldu'u por du'pë tiempë, napin llëru'bë valurë, mucho más valurë napë lo quë adë rialúdi'i parë siempërë.

¹² Zni nalë firmë na esperansë shtë na'a; por ni ruadi'dzë na'a con tubi confiansë ru'bë. ¹³ Adë rúnëdi'i na'a ziquë Moisés el quë narsë'au lúhi' con tubi lari të parë adë guënádi'i ra israelitë guëaldë llni naná ruá'adi'i ldu'u llëru'bë tiempë. ¹⁴ Perë lë'ë rall adë guasëdi'i rall; naguëdchi bëac ldu'u rall. Todavía hashtë iurne' iurë rini rall Sagradas Escrituras, nacahi ldu'u rall. Nahin ziquë tubi lari narsë'au lu rall; adë rnádi'i rall; adë riasëdi'i rall purquë sulë Cristo rac guëdchisú lari ni parë gac bë'a rall. ¹⁵ Hashtë iurne' iurë rini rall ra di'dzë nabëquë'ë Moisés, na ziquë tubi lari narsë'au llgabë mieti; adë riasëdi'i rall shti'dzë më.

¹⁶ Perë iurë tubi mieti riabré ldu'ull con lè'è Dadë, iurní rdchini llni la'ni ldu'ull nu riasèll; adë pë narsë'au shgábèll. ¹⁷ Lè'è partë shtë Sagradas Escrituras nacagni'i shcuendë Dadë, cagni'in náhi' mizmë lè'è Espíritu Santo; nu catë nanú Espíritu Santo, nga'li ra mënë nádi'i rall bajo ordë shtë lëy guahietë. ¹⁸ Por ni grëtë' hia'a hiadë nadápëdi'i hia'a ziquë lu nanë'au con tubi lari, sino na hia'a ziquë tubi guë'guanë narabtsë'ë pudërë shtë Dadë. Hia iurní lè'è hia'a tsagla'guë rac cambi hia'a; réaca'a más y más ziquë Cristo purquë quëdë'na'a recibir pudërë nu llni shtë më. Zni canihunë Dadë naná lè'è Espíritu Santo.

4 Por grë ndë'è nagunia'a lu tē, nadapë na'a zihani confiansë. Bëga'a ldu'u më lè'è na'a; por ni bédë'në na'a recibir di'dzë shtë tēstë cubi parë guadi'dzë na'a delantë ra mënë. ² Bëquë guia'a na'a grëtë' ra cusë naquëhunë mënë naga'chi, cusë narsédchini shtu. Adë chu rsiquëdi'i sáhi', nilë adë chu rúnëdi'i cambi diza'quë shtë Dios. Rni'i na'a verdá lu mieti; zni rdë'në na'a recomendar mizmë lè'è na'a lu grëtë' mënë nu delantë lu Dios. ³ Si talë adë riasédi'i mënë lo quë narunë cuntienë diza'quë naquëgnia'a, si talë shti'dzë na'a nahin ziquë cusë naga'chi, es quë bëniti rall. ⁴ Pues lè'è rall adë rialdídi'i ldu'u rall shti'dzë më purquë lè'è narnibë'a guë'dchiliu rë' bësë'aull shgabë rall parë tsasédi'i rall, no sea guëd-chini llni shtë Dios guëc rall nu tsasé rall diza'quë nanapë pudërë shtë Cristo. Cristo na igual ziquë Dios. ⁵ Iurë ruadi'dzënu na'a ra mënë, adë ruadí'dzëdi'i na'a shti'dzë na'a sino ruadi'dzë na'a shti'dzë Jesucristo, el quë narnibë'a lè'è hia'a. Nu lè'è na'a nadë más na na'a muzë shtë tē parë gac unidë tē con Jesús. ⁶ El mizmë Dios naná bëshe'ldë llni catë nanú nacahi, también bëshe'ldë më llni la'ni ldu'u hia'a tē guad' dza'a diza'quë lu mënë. Nadápa'a llni nu riasé hia'a blac llëru'bë na llni nu pudërë shtë më purquë Jesucristo quëgluá'ai' pudërë shtë Dios.

Pudërë nadápa'a ze'dë de Dios

⁷ Lè'è diza'quë nabédë'në na'a recibir, ze'dë de Dios perë ra shcuerpë na'a na débil ziquë gue'su guiu'u tē parë guëlua'a de quë grëtë' pudërë shtë'në na'a, ze'dë de Dios; adë zé'dëdi'in de mizmë lè'è na'a. ⁸ Zni nahin aunquë rzac zi mënë lè'è na'a demasiadë, nunquë adë nadzúdi'i na'a sin quë adë chu guëdzélëdi'i ca nezë guëru'u na'a. Aunquë riá ldu'u na'a, siemprë rbedchí ldu'u na'a. ⁹ Aunquë rzunaldë mënë lè'è na'a, adë chu nádi'i ziquë tubi me'dë bëzebi. Aunquë rlua'a de quë bë'në Satanás gan lu na'a, nídi'in fin shtë na'a. ¹⁰ Cualquier lugar naziá na'a, ra mënë rna rall de quë quëdë'në na'a sufrir ziquë Jesús bë'në më sufrir iurë guti më. Quëdë'në na'a sufrir tē parë guëlua'a de quë nabani më la'ni ldu'u na'a. ¹¹ Aunquë nabani na'a, na na'a dispuestë gati na'a purquë na na'a shmënë Jesús tē parë guëlua'a pudërë shtë Jesús por medio de shcuerpë na'a nanapë quë tsalú. ¹² Zni galguti dzu guëlladchi parë lè'è na'a con resultatë de quë nabani tē.

¹³ Nadapë na'a mizmë fe nanapë el quë bëquë'è zndë'è la'ni Sagradas Escrituras: "Gualdí ldua'a, por ni biadi'dza". Zni zac lè'è na'a rialdí ldu'u na'a shti'dzë më; por ni ruadi'dzë na'a. ¹⁴ Rac bè'a na'a de quë Dios nabëldishtë Dadë Jesús ladi ra tēgulë, también zac lè'è hia'a guëldishtë më juntë con Jesús nu gua'a më lè'è hia'a tē parë cuzënu hia'a lè'è më. ¹⁵ Rzac zi na'a grë ra cusë durë purquë rac shtu'u na'a lè'è tē nu parë grë narunë recibir ra favurë shtë Dios, gac rai' cantidá mënë nu guëdë'è rall graci lu më; guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë më.

¹⁶ Por ni rquitë ldu'u na'a guëdubi tiempë aunquë nilë shcuerpë na'a rdubin. Cadë dzë quëac na'a nacubi; quëdë'në na'a recibir más fuersë shtë më. ¹⁷ Grëtë' galëzrac zi iurne', na ziquë tubi cusë nashashu nu rialuhin lueguë, perë ziquë tubi cusë ni parë guëdápá'a delantë ziquë tesurë namás llëru'bë nu namás lasac. ¹⁸ Pues adë rúnëdi'ia'a confiar por ra cusë narná mieti sino por ra cusë nadë rnádi'i mieti, purquë grëtë' ra cusë narná hia'a, napë quë tsalú. Grë ra cusë nadë chu rnádi'i, ni adë tsalúdi'i parë siemprë.

5 Rac bè'a hia'a si talë gátia'a, Dios bé'ni' preparar cuerpë cubi nadë rialúdi'i. Lè'è cuerpë shtëna'a na ziquë tubi hiu'u narialú perë cuerpë naguëne'e Dios nápëdi'in fin. Lëdë nguíudi'i bë'në formarín. ² Mientras nabánia'a lu guë'dchiliu, pues rac ldu'u hia'a nu nalé rac shtu'u hia'a guzëá hia'a stubi lugar, lídcha'a lu gube'e ³ tē parë nga'li gunë më parë adë chu runë fáltëdi'i niétiquë. ⁴ Mientras nabánia'a con cuerpë shtë guë'dchiliu rë', rdé'na'a sufrir; rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më, perë lëdë por nídi'i rac shtu'u hia'a gátia'a, sino rac shtu'u hia'a gápa'a cuerpë cubi tē parë cuerpë nadápa'a iurne', gac cambin por cuerpë nanadë rialúdi'i. ⁵ El quë nabë'në preparar ra cusë ni parë lè'è hia'a na Dios nu bëne'e më Espíritu Santo cumë ziquë garantiá de lo quë naguëne'e më despuësë parë lè'è hia'a.

⁶ Por grë ndë'è siemprë nadápa'a llëru'bë confiansë. Rdë'è hia'a cuendë de quë mientras nabánia'a lu guë'dchiliu, dzu hia'a zitu parë lugar catë guzëá hia'a, u sea runë faltë parë guëquërdá'a con Dadë Jesús.

⁷ Ziagla'guë nabánia'a, lédëdi'i por lo quë narná hia'a lúhi' sino purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më. ⁸ Nadápa'a esperansë nu rac shtu'u hia'a guësëá'na'a guë'dchiliu rë' tē parë guëbánia'a con lè'è Dadë. ⁹ Por ni rni'i ldu'u hia'a guësëquitë ldu'u hia'a lè'è më mientras quërdá'a lu guë'dchiliu nu también si talë gátia'a, rac shtu'u hia'a guëa'në më cuntëntë con lè'è hia'a. ¹⁰ Zni rdé'na'a purquë Dios guësédchini më grë hia'a delantë Cristo catë gunë më juzguë lè'è hia'a. Cadë túbia'a guëdë'na'a recibir pagu según lo quë bédë'na'a mientras nabánia'a, sea cusë za'quë u sea cusë mal; guëdë'na'a recibir pagu narunë tuçarë.

Diza'quë narsédchini galërbezë ldu'u mieti

¹¹ Por ni rac shtu'u na'a guësédchini na'a mënë lu Jesús purquë rdë'në na'a cuendë nadushë na juici shtë më. Lu Dios quërelde na'a bien; rdë'è më cuendë lla

na na'a nu rac shtua'a guëdë'ë të cuendë quërelde na'a sin maldá. ¹² Adë quëdë'nëdi'i na'a recomendar mizme lë'ë na'a lu të stubi, sino quëdë'në na'a parë guëquitë ldu'u të por shchi'ni na'a. Zni rac guëquebi të lu ra mënë narunë nadchini por custumbrë narunë rall cumplir, perë adë rúnëdi'i rall casë ra cusë falsë nananú la'ni ldu'u rall. ¹³ Si talë na na'a luguë ziquë rni'i beldá mënë, nahin parë guëdë'në na'a alabar Dios. Si talë chu nádi'i ziquë luguë, nahin parë bien shtë të. ¹⁴ Lo quë nardë'në na'a, nahin purquë nalé rac shtu'u më lë'ë hia'a. Nadapë na'a segurë de quë tubi guti por grëtë' hia'a, por ni hia grëtë' mieti na ziquë ra naguti. ¹⁵ Cristo guti por grëtë' mënë parë guëbani mi-eti nu parë gunë mieti cumplir voluntá shtë më, lédëdi'i parë gunë rall cumplir lo quë narac shtu'u rall. Runë tucarë gunë mieti cumplir voluntá shtë el quë naguti shlugar rall, el quë naguashté ladi ra tégulë parë gac salvar rall. ¹⁶ Por ni adë chu guë'ní'di'i lasac ra mënë por lo quë na rall la'ni guë'dchiliu, aunque antsë zni rdë'në na'a llgabë. Guni'i na'a Cristo nadë más náhi' nguiu, perë iurne' hiadë chu rúnëdi'i llgabë zni. ¹⁷ El quë naná unidë con Cristo, nall personë cubi; ra cusë gushë hia gualú parë nguiu ni. Hia bédchini vidë cubi parë lë'i'.

¹⁸ Grëtë' ndë'ë ze'dë de Dios. Bë'në më parë tsu en paz entrë lë'ë më nu lë'ë hia'a. Iurne' na hia'a amigu shtë Dios por galguti shtë Jesús, nu bë'në më incarguë lë'ë hia'a parë guadi'dzënú hia'a ra mënë diza'quë të parë gac unidë rall con lë'ë më. ¹⁹ Quiere decir de quë iurë guti Cristo lu cruz, Dios quëhúni' recibir grë mieti narëta' lu guë'dchiliu ziquë amigu shtë më. Bédchisú më grë demandë naná en cuntrë lë'ë rall. Nu bë'në më incarguë lë'ë hia'a con diza'quë të gac mënë amigu shtë Dios. ²⁰ Zni zëdë'pë na'a; na na'a representantë shtë Cristo, cumë ziquë mizme Dios nihunë më ruëguë lu të, cagni'inú na'a lë'ë të, gulë bë'në recibir perdunë shtë më të gac të amigu shtëhi'. ²¹ Jesús nunquë bé'nëdi'i' duldë, perë Dios bë'në tratë shíni' ziquë pecadurë, ziquë tubi nabë'në grë duldë, parë gac tubi manërë su hia'a delantë lu Dios sin ni tubi demandë en cuntrë lë'ë hia'a. Iurní quëhunë Dios tratë lë'ë hia'a ziquë mënë nabë'në cumplir grë puntë shtë lëy dizdë bédchini hia'a lu guë'dchiliu.

6 Verdá na ndë'ë; con Dios quëdë'në na'a dchi'ni nu rdë'në na'a ruëguë lu të, gulë bë'në recibir ra favurë shtë më të gapë të provëchë la'ni vidë shtë të ² purquë rni'i më la'ni Sagradas Escrituras:

Bëna compa'ni lë'ë të iurë guna'bë të lua.

Iurne' bëga'a iurë parë gunë të recibir favurë shtë më.

Nedzë na parë gac salvar të.

³ Lë'ë na'a adë rzúdi'i na'a storbë lu mënë parë adë chu guëni'i mal cuntrë dchi'ni shtë'në na'a, ⁴ sino rac shtu'u na'a guëlua'a na'a na na'a muzë shtë Dios guë-dubi tiempë. Gac bë'a rall na na'a siervë shtë më por pacënci ru'bë nadapë na'a nu iurë rzac zi mënë lë'ë na'a nu iurë runë faltë lo quë narqui'ni na'a, u iurë rdëdë desgraci. Guëdubi tiempë quërelde na'a ziquë

muzë shtë'në më. ⁵ Ra mënë bédë'ë rall galné; gua na'a prësi; bédzatsu mënë cuntrë lë'ë na'a; bédë'në na'a sufrir lu dchi'ni durë; avësë adë chu rgá'sidi'i; avësë nídi'i nagáu na'a. ⁶ Nu zac rlua'a na'a na na'a muzë shtë Dios por conductë za'quë shtë'në na'a; nu zac purquë riasë na'a verdá, nu zac na na'a pacënci, nu purquë na na'a nadu'u, nu por lë'ë Espiritu Santo nacuezënú lë'ë na'a, nu purquë rac shtu'u na'a sa' na'a de verdá. ⁷ Nu zac rac bë'a mieti na na'a muzë shtë Dios purquë ruadi'dzë na'a verdá; nadapë na'a pudërë shtë Dios. Vidë shtë'në na'a na tubldí delantë lu më; pues nahin ziquë gui'bë parë tildinú na'a enemigu shtë na'a. Con gui'bë ni quëdë'në na'a defender lë'ë na'a nu runë na'a gan lu enemigu shtë na'a. ⁸ Nanú mënë narunë honrar lë'ë na'a; sëbëldá mënë rtu lu rall de lë'ë na'a. Beldá mënë rni'i rall bien de lë'ë na'a; sëbëldá mënë rni'i rall mal de lë'ë na'a. Beldá vultë bë'në ra mënë tratë lë'ë na'a ziquë mënë falsë. Beldá vultë bë'në mënë tratë lë'ë na'a ziquë ra narni'i verdá. ⁹ Avësë runë rall tratë lë'ë na'a ziquë naná guë'nédi'i rall, perë avësë runë rall tratë lë'ë na'a ziquë mënë nananë rall bien. Avësë mërë gati na'a perë ziagla'guë nabani na'a. Rac cashtigu na'a perë adë chu rátidi'i. ¹⁰ Aunque riá ldu'u na'a perë mizme tiempë rquitë ldu'u na'a. Na na'a prubi perë quëdë'në na'a shchi'ni Dios të parë gac mënë ricu. Aunque nadápëdi'i na'a cusë shtë guë'dchiliu, perë grëtë' ra cusë nashtë'në na'a.

¹¹ Lë'ë të më Corinto, quëgni'i na'a lu të con guëdu-binú ldu'u na'a; adë bëca'chi ldu'udi'i na'a ni tubi di'dzë tantë rac shtu'u na'a lë'ë të. ¹² Por partë shtë na'a adë pë rúnëdi'i faltë parë gac shtu'u na'a lë'ë të perë lë'ë të, sí, runë faltë parë rac shtu'u të lë'ë na'a ziquë runë tucarë. ¹³ Lë'ë na'a rdë'në na'a ruëguë lu të ziquë tubi dadë narunë ruëguë lu shíni', de quë gunë të tratë lë'ë na'a bien, mizme manërë ziquë quëdë'në na'a con lë'ë të.

Na hia'a ziquë iádu'u catë quëbezë Dios

¹⁴ Adë chu gúnëdi'i unir con ra nadë rialdídi'i ldu'i shti'dzë Dios. Si talë gunë të zni, iurní na ziquë tubi ngunë nanádi'i igual con béchi'. ¿Lla gac unidë mënë dzabë con mënë za'quë? ¿Lallë gac parë el quë nanapë llni shtë Dios con el quë naquërelde lu duldë? ¹⁵ Nídi'i mudë gac Cristo de acuerdë con lë'ë Satanás, u ¿lla gac tubi narialdí ldu'i shti'dzë Dios, gápëll partë con el quë nadë rialdídi'i ldu'i shti'dzë më? ¹⁶ ¿Ni mudë catë quëbezë Dios nanabani, también runë sirvë parë ra dzanë ídolo? Pues lë'ë hia'a na hia'a catë quëbezë Dios nanabani. Mizme Dios guni'i:

Guëquërelde nu cuzënúa lë'ë rall.

Gaca Dios shtë'në rall.

Lë'ë rall gac rall shmëna.

¹⁷ También rni'i Dadë:

Adë tsaglá'guëdi'i të ladi rall; adë rgubënébidi'i të ziquë runë rall.

Adë gápëdi'i të partë con el quë narná tushë Dios; iurní guna recibir lë'ë të ziquë shinia.

¹⁸ Gaca Dadë shtë të; nu lë'è të na të ziquë llga'na nu shtsa'pa. Zni rni'i Dadë narnibë'a grëtë cusë.

7 Lë'è të narac shtua'a, ni na promësë shtë Dios nadápa'a; por ni napë quë guëzuné hia'a de grë cusë mal, tantë nananú la'ni ldu'u hia'a nu lo quë nanú shgába'a. Por rëspëti nadápa'a parë lë'è më, cha guëdéd'na'a intriegu mizmë lë'è hia'a lu më të guëquërdá'a naza'quë delantë lu më, tubi vidë limpi.

Ra më Corinto bënë rall cambi shgabë rall

² Gulë bédë'è lugar la'ni ldu'u të parë lë'è na'a; adë chu bëluá'adi'i cusë mal parë lë'è të nu adë chu rguguéd'i'i lë'è të. ³ Adë rnia'a ndë'è parë guëdchi'ba galquíá guëc të purquë ziquë gunia'a lu të antsë, nalé rac shtu'u na'a lë'è të. Juntë guëbánia'a nu juntë gátia'a. ⁴ Llëru'bë confiansë napa parë lë'è të nu rnia'a lu mënë de quë nalé rquitë ldua'a con lë'è të. Aunquë rzac zi na'a lu cusë durë, perë nalé rquitë ldú'uhia nu nalé lëgrë ldua'a, bënë të.

⁵ Dizdë bédchini na'a Macedonia, adë guz'idi'i ldu'u na'a. Guëdubi ladë runë mënë cuntrë lë'è na'a. Nanú ra narzunaldë lë'è na'a nu rdzëbë na'a. ⁶ Perë Dios bësëquitë ldu'u na'a iurë lë'è Tito bédchini. Pues Dios na el quë narsëquitë ldu'u ra nariá ldu'i. ⁷ Nu zac bësëquitë ldu'u më ldu'u na'a purquë Tito guní'i de quë rac shtu'u të guená të lua, de quë bini ldu'u të iurë bënë të recibir primëre cartë naná bëshe'lda. Gu'ni'i Tito de quë quëhunë të cumplir lo quë narac shtua'a. Por ni bëquitë ldua'a más todavía.

⁸ Aunquë primëre cartë nabëquëa'a, bënë'nin të riá ldu'u të, perë adë nádia'a tristë bëshé'ldahin lu të. Por tubi tiempë sí, biá ldua'a purquë bësédchini cartë ni tristë la'ni ldu'u të por du'pë tiempë ⁹ perë iurne' rquitë ldua'a, lédëdi'i purquë guc të tristë sino purquë lë'è galëtristë ni, bënë'në parë bëabrí ldu'u të con Dios. Lë'è të guc të tristë manëre narquitë ldu'u Dios. Adë bédéd'nëdi'i na'a ni tubi dañi parë lë'è të. ¹⁰ Lë'è galëria ldu'u naquëhunë parë guëabrí ldu'u mënë con Dios, na cusë za'quë. Fin shtëhin na salvaciuni parë lë'è të; por ni rquitë ldua'a de quë bëshe'lda cartë ni lu të. En cambi lë'è galëria ldu'u nanapë mënë shtë guédchiliu, quëhunin parë guënti mënë vidë shtë rall. ¹¹ Biá ldu'u të de verdá nu lueguë bënë'në të rëglë asuntë ni tubi manëre nabësëquitë ldu'u Dios. Bëlu'a'a të de quë nápëdi'i të faltë por asuntë naguzac entrë lë'è të. Bëldënú të nguii nabënë'në mal. Nalé guc shtu'u të guëa'në të bien delantë lu Dios. Bënë'në të cumplir lueguë narunë tucarë. Bënë'në të cashtigu nguii ni. Clarë rlua'a de quë nápëdi'i të culpë con nguii ni. ¹² Iurë bëquëa'a primëre cartë, adë bëshé'ldahin lu të sulamëntë purquë runa llgabë por nguii nabënë'në mal, nilë por lë'è personë nabënë'në nguii ni ofender, sino bëquëa'a cartë ni parë gac bë'a të tubi manëre clarë blac llëru'bë na rëspëti nanapë të parë lë'è na'a. Bënë'në të cumplir voluntá shtë Dios. ¹³ Por ni rbedchí ldu'u na'a.

Además de ni bëquitë ldu'u na'a demasiadë purquë Tito nalé náhi' cuntëntë; rquitë ldú'i' purquë bësédchi-

ni të lëgrë ldú'i'. ¹⁴ Gunia'a lu Tito antsë de quë quërelde të bien nu rquitë ldua'a con lë'è të; Pues iurne' adë rtúdi'i lua lu Tito. Ziquë grëtë' na verdá lo quë nagunia'a lu të, zni na verdá lo quë naguni'i na'a lu Tito. Rquitë ldu'u na'a con lë'è të. ¹⁵ Iurne' lë'i' más-ru'u rac shtú'ui' lë'è të iurë rëagná ldú'i' lë'è të manëre nabëzu'bë diaguë të lo quë nagunibé'ai', nu zac cumë bënë'në të recibir lë'i' con rëspëti nu con hunurë.

¹⁶ Rquitë ldua'a cumë napa llëru'bë confiansë gunë të cumplir lo quë narunë tucarë ziquë shmënë Dios.

Quëquë'è Pablo lla guëdë'è hia'a ofrendë

8 Bëchi, rac shtu'u na'a guadi'dzë na'a blac llëru'bë favurë bënë'në Dios parë ra shmënë më naquërelde Macedonia. ² Napë rall zihani dificultá nu galërzac zi perë rquitë ldu'u rai'. Nápëdi'i rall zihani cusë shtë guédchiliu; prubi na rai' perë con guëdubinú ldu'u rai' bédë'è rai' dumí parë guëre'tsë shti'dzë Dios más delantë. ³ Nahia testigu de quë con guëdubinú ldu'u rai' bédë'è rai' grë lo quë nanapë rai' hashtë más bédë'è rai'. ⁴ Bënë'në rai' ruëguë lu na'a të guëdënë'në na'a permisi gunë rai' compa'ni ra shmënë Dios nanapë nicidá. Guquin tubi hunurë parë lë'è rai'. ⁵ Zni bënë'në rai' hashtë más de lo quë nabëdënë'në na'a llgabë. Primëre bédë'è rai' mizmë lë'è rai' të parë gunë rai' sirvë Dadë Jesús; despuësë bënë'në rai' sirvë lë'è na'a. Zni bënë'në rai' purquë nahin voluntá shtë Dios. ⁶ Ejemplë ni bësëquitë ldua'a, por ni bëna ruëguë lu Tito të tsagnall lë'è të nu tsalú guëdëa ofrendë. Pues Tito na el quë primëre gunazi ldi obrë ni antsë entrë lë'è të. ⁷ Nalé quëhunë të sirvë lu Dadë; nalé rialdí ldu'u të shti'dzë më; nunquë rúnëdi'i të faltë parë ra cusë shtë më nu nalé rac shtu'u të lë'è na'a. Iurne' quëhuna ruëguë lu të, gulë bënë'në cumplir obrë za'quë narni'i ldu'u të parë ra shmënë Dios.

⁸ Adë cagní'idia'a ndë'è cumë ziquë ordë; sulë rac shtua'a gac bë'a të pë bënë'në stubi mënë, de quë bënë'në rall compa'ni ra prubi con guëdubinú ldu'u rall. Iurní guëlua'a si talë rac shtu'u të Dios. ⁹ Hia nané të favurë nabënë'në Jesucristo Shláma'a; nalé na më ricu perë guc më prubi; bësëa'në më lidchi më gube'e; bédchini më lu guédchiliu ziquë tubi prubi parë gapë të ra cusë nalasac de verdá.

¹⁰ Bëna llgabë subrë shcuendë ni; iurní quëgnia'a lu të lo quë narunë tucarë gunë të, purquë dizdë tubi izë guc të primëre entrë los de más shmënë Dios; bédë'è të ofrendë, lédëdi'i parë gunë të cumplir sulamëntë, sino con zihani ánimo guc shtu'u guëdë'è të lë'è dumí. ¹¹ Iurne' tsagla'guë të hashtë tsalú con el mizmë deseo nanapë të dizdë más antsë. Gulë bédë'è según lo quë nanapë të ¹² purquë si talë tubi nguii rac shtu'u guëdë'èll tubi ofrendë, Dios rúni' recibir ra ofrendë ni según lo quë nanapë nguii. Lë'è më adë rnábëdi'i guëdë'è nguii lo quë adë nápëdi'i nguii.

¹³ Asuntë ni adë rúnëdi'i tratë de quë obligadë na të guëdë'è të ofrendë nu stubi mënë adë bë gúnëdi'i rall ¹⁴ sino runë tratë de quë gunë mieti igual con sa' rall. Iurne' napë të parë gunë të compa'ni ra nabënë'nëdi'i.

Stubi dzë lë'ë rall gunë rall ayudë lë'ë të lo quë narunë faltë. Manërë ni nanú igual entrë grë mieti. ¹⁵ Rni'i Sagradas Escrituras: "El quë nabëtëá zihani cusë, adë bëá'nëdi'i subrë parë lë'i'. El quë nabëtëá du'psë, adë bë'në fáltëdi'i."

Tito nu ra sáhi'

¹⁶ Dushquilli Dios el quë nabëdë'ë lu Tito mizmë de-seo ziquë nanapa por lë'ë të. ¹⁷ Pues Tito guc de acuerdë con lo quë naguna'ba, nu zac lë'i' nalé rac shtú'ui' guenáhi' lu të. Iurne' tsagnáhi' lë'ë të por prupi voluntá shtëhi'.

¹⁸ Juntë con Tito quëgshe'ldë na'a tubi shmënë Jesús. Entrë grë ra grupë shtë shmënë Dios ruadi'dzë rall blac naza'quë na nguui ni. Nu nalé rac ruadí'dzëll diza'quë. ¹⁹ Lëdë niá'asëdi'i bronquë ruadí'dzëll, sino ra grupë shtë shmënë Dios, gulë nguui ni parë gúnëll compa'ni lë'ë na'a lu viajë nu gúnëll compa'ni lë'ë na'a con ofrendë nanua'a na'a. Quëgdë'në na'a dchi'ni ni parë gac honrar Dadë Jesús nu parë guëlua'a na na'a dispuestë parë guëdë'në na'a sirvë lu të. ²⁰ Rac shtu'u na'a adë chu guëdchi'bë galquiá guëc na'a por manërë quëdi'dzë na'a dumí ru'bë nanua'a na'a. ²¹ Rni'i ldu'u na'a gac na'a mënë naza'quë, lëdë niá'asëdi'i lu Dadë Dios sino también lu ra mënë.

²² Nu quëgshe'ldë na'a stubi sa' hia'a con lë'ë rai'; náhi shmënë më nu zihani vultë bëluá'ai' lu ra cusë durë de quë náhi' tubi më za'quë. Iurne' másru'u rac shtu'u guënal lu të tantë confiansë nápëll con lë'ë të. ²³ Si talë chu guëna'bë di'dzë shcuendë naná Tito, gulë guchi de quë lë'i' náhi' el quë naquëhunë compa'ni na parë guëdë'në na'a sirvë lu të. U si talë chu guëna'bë di'dzë shcuendë los de más bëchi la sa' na'a, gulë guchi de quë grupë shtë shmënë Dios bëshë'ldë rai' lë'ë mënë ni, nu gulë guchi de quë quëhunë rai' honrar Dadë Jesucristo. ²⁴ Por ni gulë bëlua'a de quë rac shtu'u të lë'ë rai' de verdá. Zni gac bë'a ra grupë shtë shmënë Dios de quë napë të amor shtë Jesús. Zni gapë na'a rsunë parë quëquitë ldu'u na'a con lë'ë të.

Ofrendë parë ra shmënë Jesús

9 Adë rquí'nidi'i guëquëa'a lu të shcuendë dumí nabëtëá të parë ra mënë nabëzuné Dios almë shtë rai' ² purquë nanéa dizdë tubi izë na të dispuestë guëdë'ë të tubi ofrendë za'quë. Con galërkuitë ldu'u cagnia'a lu ra mënë shtë Macedonia; rnia'a de quë lë'ë të, mënë shtë Acaya, na të preparadë parë gunë të compa'ni ra prubi. Por ejemplë shtë të casi grë rall rac shtu'u rall gunë rall igual. ³ Perë quëgshe'lda ra naná bëchi sa' hia'a të parë adë guëru'udi'i cusë falsë nagunia'a lu ra mënë Macedonia. Rac shtua'a gac të preparadë ziquë gunia'a lu rall, ⁴ no sea de quë cualquier de tubi më Macedonia sënáldëll na nu guëdzëlëll lë'ë të adë nádi'i të preparadë con ofrendë ni. Hia iurní nahin tubi shtu parë lë'ë na'a purquë nadchini guni'i na'a lu rall shcuendë të. Nu gaquin tubi shtu parë mizmë lë'ë të purquë napë na'a zihani confi-

ansë gunë të cumplir lo quë naguna'bë na'a. ⁵ Por rsunë ni, lluá'ahia rquí'ni guëna'ba tubi favurë, quiblu ra bëchi sahia parë gunë rall compa'ni lë'ë të parë guëtëá të ofrendë nabë'në të prometer antsë. Zni lë'ë ofrendë shtë të nahin ziquë tubi muestrë de quë de verdá rac shtu'u të sa' të, lëdëdi'i gac ofrendë ni ziquë cusë narne'e të por la fuersë sino bédë'ë të voluntariamente.

⁶ Gulë bësëagná ldu'u të di'dzë rë': El quë narcabní du'pë bë'dchi, du'psë cusechë rca'a nguui ni, nu el quë narcabní zihani bë'dchi, zac guécá'all zihani cusechë. ⁷ Cadë tubi de lë'ë hia'a napë quë guëdë'ë hia'a según narni'i ldu'u hia'a con guëdubinú ldu'u hia'a. Adë chu guëdë'ë ofrendë por la fuersë. Dios rac shtu'u el quë narquitë ldu'u iurë rdë'ëll ofrendë. ⁸ Dios napë më pudërë parë guëne'e më hashtë gunë subrë grë lo quë narquí'ni të, të gapë të sufsientë parë mizmë lë'ë të nu zac gapë të parë gunë të compa'ni sa' të con másru'u cusë za'quë. ⁹ Sagradas Escrituras rni'i zndë'ë: Bë'në më za'quë compa'ni ra prubi con lo quë nanapë rall.

Ra obrë za'quë shtë mënë ni, adë tsalúdi'in. ¹⁰ Dios rdë'ë bënë parë el quë narcabní nu rne'e më nagáu mieti. Segurë gunë ldai' më lo quë nanapë të parë gaquin más nu gunë më compa'ni lë'ë të, të parë gunë të zihani cusë za'quë. ¹¹ Zni lë'ë të gapë të grëtë' clasë cusë nalasac parë rac guëdë'ë të tubi ofrendë za'quë. Hia iurní ra centavë nabë'në të intriegu guia'a na'a, gaquin motivë parë guëdë'ë zihani mënë graci lu Dios ¹² purquë por lo quë naquëgdë'ë të ca'a bëchi la sa' hia'a, lëdë niá'asëdi'i quëgdë'ë të lo quë narquí'ni parë guëbani rai', sino también zihani mënë gunë rall alabar Dios; guëdë'ë rai' graci lu më. ¹³ Gunë rall alabar Dios purquë guëná rall cusë za'quë naquëhunë të; nahin ziquë sēñi de quë de verdá rzu'bë diaguë të diza'quë shtë Jesús. Nu zac gunë rall honrar Dios por ofrendë za'quë naquëgdë'ë të ca'a rall nu por lo quë naca'a los de más mënë. ¹⁴ Lë'ë rai' guëna'bë rai' lu Dios por lë'ë të. Gapë rai' llëru'bë cariñi por lë'ë të purquë guëná rai' de quë Dios tsagla'guë quëhúni' zihani cusë za'quë parë lë'ë të. ¹⁵ Dushquilli Dios por lo quë nabëzëlaa'dchi më, tubi regalë adë chu gúnëdi'i gan guëni'i blac llëru'bë nahin.

Derechë nanapë Pablo ziquë poshtë shtë më

10 Na Pablo runa ruëguë lu të con mizmë galnadu'u nu pacënci nanapë Cristo. Gulë bë'në lo quë nacagnia'a. Rni'i mënë de quë iurë quërelde'núa lë'ë të, adë nápëdia'a valurë parë guadi'dza zihani cusë guëc të perë iurë zitu nanúa, iurní sí napa valurë. ² Runa ruëguë lu të de quë iurë gue'dë guënahia lë'ë të, adë nídi'i nicidá tildia lë'ë të. Pues lu beldá mënë, sí, napë quë gapa valurë purquë quëgdchi'bë rall galquiá guëc na'a. Rni'i rall quëgni'i na'a shti'dzë Jesús sulamëntë mizmë manërë ziquë ra mënë shtë guédchiliu. ³ Verdá na de quë quërelde' na'a lu guédchiliu rë' perë adë quëgdíldidi'i na'a ziquë cualquier mënë shtë guédchiliu ⁴ purquë ra armë nadápa'a, adë nádi'i

rahin lo quë naruntsa'u mënë sino na rahin fuertë; napë rahin pudërë shtë Dios parë gunin gan lu grë ra fuersë mal. ⁵ Zni quëgdë'në na'a gan lu grë llgabë nu galquiá nardchi'bë mënë cuntrë Dios. Quëgdë'në na'a gan lu cualquier cusë nadchini nu cusë narcá parë adë gunguë bé'adi'i mënë Dios. Grë llgabë, grë galërní'i ldu'u shtë mieti naná cuntrë lë'ë më, quëgdë'në na'a ordenar parë guëzu'bë diaguë rahin shti'dzë Cristo. ⁶ Nu na na'a dispuestë guëdë'në na'a cashtigu grë ra mënë naná rzu'bë diaguëdi'i shti'dzë më. Zni quëdë'në na'a iurë bënë'në të cumplir grë cusë narunë tucarë gunë të.

⁷ Lë'ë të quëhunë të juzguë sulë por lo quë narná të por fuërë. Si talë tubi de lë'ë të rní'il nadchini nal shmënë Cristo, napë quë gac bé'al de quë también lë'ë na'a na na'a shmënë më. ⁸ Aunquë nilë lë'ë na rni-a'a nadchini de quë napa derechë parë guënbé'ahia lë'ë të, adë rtúdi'i lua purquë lë'ë Dadë bëne'e pudërë rë' parë bien shtënë të parë su të más firmë lu shnezë më. Adë bëne'e më pudërë ni parë quëdë'në na'a dañi parë lë'ë të. ⁹ Adë rúnëdi'i të llgabë të de quë rtsëba lë'ë të con ra cartë narshe'lda lu të. ¹⁰ Ra mënë rni'i de quë di'dzë narquëa'a la'ni ra cartë, nadushë nu fuertë na rahin purquë zitu nanúa parë lë'ë të perë iurë quërelidë'nú lë'ë të, ruadi'dza sin pudërë; zni rni'i rall. Nu zac rni'i rall mudë naruadi'dza diza'quë, rrú'udi'i shnezin. ¹¹ Perë el quë narni'i zndë'ë napë quë gac bé'all de quë lo quë narquë'ë na'a la'ni cartë dizdë zitu, quëdë'në na'a cumplir grë puntë ni iurë guëquërelidë'nú na'a lë'ë të. Guëdë'në na'a lo quë narni'i na'a.

¹² Adë nápëdi'i na'a valurë parë guëni'i na'a na na'a igual con ra narni'i bien de mizme lë'ë rall; adë chu rúnëdi'i comparar con ra naruadi'dzë bien de mizme lë'ë rall. Lë'ë rall quëhunë rall tubi cusë tuntë nanadë rlluí'idi'i, purquë quëhunë rall comparar mizme lë'ë rall con los de más mënë naná quëhunë igual. ¹³ Adë rúnëdi'i na'a nadchini, sulamëntë runë tucarë guëni'i na'a de lo quë bënë'në na'a, lédëdi'i por lo quë nabë'në stubi mënë. Pues Dios quëglua'a më lo quë narunë tucarë guëdë'në na'a nu bëne'e më permisi parë be'dë guëni'i na'a diza'quë lu të naquërelidë Corinto. ¹⁴ Adë quëgní'idi'i na'a lo quë nadë rúnëdi'i tucarë iurë rni'i na'a napë na'a derechë parë guëdë'ë na'a cunseju, purquë lë'ë na'a na na'a primërë naná biadi'dzë diza'quë entrë lë'ë të. Cagni'i na'a lu të purquë nadapë na'a derechë. ¹⁵ Adë runë narú'bëdi'i na'a por dchi'ni nabë'në stubi mënë si fuërë nahin shchi'ni na'a, sino al contrari, rialdí ldu'u na'a de quë iurë tsaldí ldu'u të shti'dzë më más, iurní guëru'u nezë parë guëdë'në na'a más dchi'ni entrë lë'ë të hashtë regiuni más zitu tëchi ladzë të. ¹⁶ Pues rac shtu'u na'a guëni'i na'a diza'quë entrë ra mënë naquërelidë más zitu quë lë'ë të. Zni adë guëni'idi'i na'a nadchini por lo quë nabë'në stubi muzë shtë Dios. ¹⁷ Si talë chu rac shtu'u guëni'ill nadchini, pues runë tucarë guëni'ill lo quë nabë'në Dadë Jesucristo. ¹⁸ El quë nalasac delantë lu Dios, na el quë lë'ë më rni'i nall nguui za'quë,

lédëdi'i lë'ë nguui narni'i de mizme lë'ëll de quë lasáquëll.

11 Rac shtua'a guëne'e të sí parë guadi'dza lu të ziquë tubi natuntë. Gulë bëquë diaguë lo quë narnia'a ² purquë nahia ziquë tubi nahi' lu sa'll. Ndë ze'dë de Dios; pues na bëna comprometer lë'ë të con Cristo. Iurne' rac shtua'a guna presentar lë'ë të lu më cumë ziquë llguëna'a purë naná ca'a tubsë nguui. ³ Perë ziquë bë'në serpientë, bësiguë ma lë'ë Eva con mañi; rdzëba, no sea de quë guëdë'ë të sí parë guësiguë Satanás lë'ë të nu guëazë guetë të shnezë Cristo, de quë adë tsaldídi'i ldu'u të lë'ë më con guëdubínú ldu'u të. ⁴ Lë'ë të bien quëhunë të recibir tubi naruadi'dzë de stubi Jesús gurënë, perë nádi'in shti'dzë më nabiadi'dzë rall lu të. Bien quëhunë të recibir con guëdubínú ldu'u të tubi enseñansë nanádi'i de acuerdë con lo quë nabë'në të recibir antsë. Quëhunë të recibir stubi clasë diza'quë nanádi'i de acuerdë con diza'quë narni'i lla gac salvára'a. Bini tëhin antsë. ⁵ Pues llua'ahia de quë adë lasáquëdia'a menos quë ra mësë ru'bë naquëhunë të honrar entrë lë'ë të. ⁶ Aunquë ráquëdi'i parë ruadi'dza bien, perë rac bé'ahia bien lo quë quëhuna predicar. Clarë guná të grë lo quë nabëdë'në na'a; bien nahin.

⁷ ¿Gu bëna mal cuntrë lë'ë të iurë biadi'dza diza'quë shtë salvaciuni sin adë bé'nëdia'a cubrë ni tubi centavë? Guca ziquë tubi nalasáquëdi'i të parë guc të ziquë tubi naná lasac. ⁸ Bëna recibir dumí shtë ra shmënë Dios nardëá stubi lugar të parë guna sirvë lu të. ⁹ Nu iurë gulezë'nú lë'ë të, gupa nicidá perë adë guná'bëdia'a ni tubi cusë de lë'ë të. Ra shmënë Jesús naze'dë de Macedonia, mënë ni bëne'e rall lo quë narunë faltë parë na. Zni bëna të parë adë gápëdi'i të carguë parë nicidá shtëna. Tsagla'ga guna mizme manërë ni. ¹⁰ Nahia segurë ruadi'dza verdá shtë Cristo; por ni, ni tubi guëcádi'i famë shtë na. Grë mënë shtë Acaya guini rall de quë quëhuna predicar sin adë chu gúnëdi'i cubrë centavë. ¹¹ ¿Pëzielú ruadi'dza zni? ¿Pë nahin purquë adë rac shtú'udia'a lë'ë të? Aquëdi'i. Dios nané më rac shtua'a lë'ë të.

¹² Na tsagla'guë guna ziquë na manërë shtëna të parë adë rac guëni'idi'i mënë na rall muzë shtë më igual ziquë na, de quë quëhunë rall shchi'ni Dios ziquë lë'ë na'a. ¹³ Na rall mësë falsë; rguguë rall mënë nadë más; gululé rall mizme lë'ë rall poshtë shtë më. ¹⁴ Perë rac tsaldí ldu'u hia'a zni quëhunë rall purquë mizme Satanás rlua'alull lu mënë ziquë tubi ianglë nanapë llni shtë Dios. ¹⁵ Por ni zihani vueltë ra naná bajo ordë shtë Satanás, también rlua'alú rall lu mënë ziquë mënë za'quë. Perë grë ra mënë ni gunë rall recibir juici narunë tucarë según obrë nabë'në rall.

Galërzac zi shtë Pablo

¹⁶ Stubi vësë rnia'a lu të, ni tubi de lë'ë të adë rúnëdi'i të llgabë de quë nahia ziquë tubi luguë; perë si talë zni runë të llgabë, gulë bëne'e sí parë guadi'dza ziquë tubi narunë nadchini. ¹⁷ Adë quëgní'idia'a ndë'ë ziquë tubi mandadë shtë Dadë Jesucristo, sino ziquë

tubi naná luguë. Pues nahia luguë si talë rnia'a lu të nallasaca. ¹⁸ Pues nanú zihani ra nalé runë nadchini rall parë cusë shtë gué'dchiliu rë'. Nu zac na gunë nadchinia. ¹⁹ Lë'ë të nalé rquitë ldu'u të con ra tuntë, tantë nasini guëc të. ²⁰ Bien rdë'ë të sí parë lë'ë rall naná quëhunë obligar lë'ë të parë gunë të sirvë lu rall, nu rdë'ë të sí parë ra nardchisú lo quë nanapë të, nu rdë'ë të sí parë narac shtu'u guë'nibë'a lë'ë të, nu rua'a ldu'u të narunë desprëci lë'ë të nu ra nargubé lu të. ²¹ Rtu lua guënia'a lu të ndë'ë; adë nápëdi'i na'a valurë parë guëdë'në na'a ra cusë ni. Gulë bë'në perdonë lë'ë na'a.

Perë grë lo quë nanapë parë gunë naru'bë mieti, también rac runë naru'ba. Quëgnia'a ziquë tubi narac luguë. ²² Lë'ë rall rni'i rall na rall më hebreo; nu zac na nahia më hebreo. Rni'i rall na rall mënë israelitë; pues nu na nahia më israelitë. Na rall llëbñí Abraham; pues nu na nahia llëbñí Abraham. ²³ Rni'i rall na rall siervë shtë Cristo, pues lë'ë na nahia más quë lë'ë rall; nahia siervë shtë Cristo. Quëgnia'a ndë'ë ziquë tubi narac luguë. Nalé bëna dchi'ni más quë lë'ë rall. Guanúhia galné más quë lë'ë rall. Guahia lachigui'bë más quë lë'ë rall. Nu zihani vësë mërë niatia. ²⁴ Ga'i vësë ra më israelitë bëne'e rall cashtigu treinta y nueve galné chicuti. ²⁵ Tsunë vësë bëne'e hiaguë rall na. Tubi vësë bëne'e guë'ë rall na. Tsunë vësë né'azë barcu naná ziazúa lu nisë. Tubi vësë nanúa lu nisëdu'u con tubi ldë tablë dzë la gue'lë parë bédchinia lu guiu'u. ²⁶ Zihani vësë gudëda ra viajë. Zugá'ahia lu ra peligrë shtë nisë guë'gu nu peligrë shtë nguba'në nu peligrë shtë ra mizme sahia, nu zugá'ahia lu peligrë shtë ra më zitu. Nanúa peligrë entrë ra mënë shtë ciudá nu entrë ra mënë naquërelde fuërë shtë ciudá. Nanúa peligrë shtë nisëdu'u nu entrë ra bëchi la sahia naná falsë ra. ²⁷ Napa zihani dchi'ni nu ra problemë; zihani vësë gudëde gue'la sin adë gutë ga'sidia'a; guzac zia lu galërdia'në nu galërbidchi. Zihani vësë nápëdia'a nagauha. Guzac zia lu galnaldë nu runë faltë shaba.

²⁸ Además de grë ra cusë rë', con ra más cusë, cadë dzë rac ldua'a por grë ra grupë shtë shmënë Dios. ²⁹ Si talë nanú sahia naná débil; runë faltë parë tsaldí ldú'ull shti'dzë më, también riá ldua'a. Si talë nanú shmënë Jesús naná débil, nahin ziquë na nahia débil. Si talë rsini mënë sa'll lu duldë, rldëa. ³⁰ Si talë napë quë gunë nadchinia, pues gunë nadchinia sulamëntë purquë nalé runë faltë parë gaca lo quë narac shtu'u më. ³¹ Dios nu Shtadë Jesucristo Shláma'a, rac bë'a më quëgnia'a verdá. Runë tucarë guëdë'ë mieti labansë lu më guëdubi tiempë. ³² Iurë guquërelde Damasco, lë'ë gubernadurë narunë sirvë rëy Aretas, bëshé'ldëll ra suldadë parë gupë rall puertë shtë ciudá parë guëna'zi rall na nu gua'a rall na prësi, ³³ perë por tubi ventanë shtë lu' beldaguë ra mënë na la'ni tubi tēpë. Zni bëna gan; bërua'a guia'a gubernadurë ni.

Debilidá shtë nguiu nu pudërë shtë Dios

12 Ni tubi adë pë gúnëdi'i gan por guadi'dzëll bien de mizme lé'ëll, perë napë quë guënia'a

shcuendë ra visión naná gunahia nu shti'dzë Dios nabëlua'a më lua. ² Nanéa tubi nguiu naná rialdí ldu'i shti'dzë Cristo; guc chidá izë bëldisë Dios nguiu ni hashtë gube'e más guia'a. Adë rdë'édia'a cuentë si lë'ë nguiu guáhi' con cuerpë u sulamëntë espíritu shtëhi'. Dios rdë'ë cuendë de ni. ³ Perë nanéa de quë lë'ë nguiu ni bëldisë Dios; adë rdë'édia'a cuendë si guáhi' con cuerpë u sin cuerpë. Sulë Dios nanéhi'. Gua nguiu ni hashtë lugar nalé paraíso nu bíni' di'dzë naná más secretë. Ni tubi chu adë nápëdi'i permisi guadi'dzëll di'dzë ni. ⁵ Bien rac runa nadchini por nguiu ni, perë adë gunë nadchínidia'a de ra cusë ni. Sulamëntë runë nadchinia por mudë nabëna sufrir por lë'ë Dadë. ⁶ Aunquë nilë rac shtua'a guadi'dza bien de mizme na, pues adë nádi'in tubi cusë tuntë purquë quëadi'dza verdá. Adë guadi'dzëdia'a de mizme na, no sea de quë tubi sahia gúni' llgabë de quë nahia más de lo quë rna rall u lo quë narini rall de na.

⁷ Ra cusë naganahia, nalé cusë ru'bë nahin; por ni bédchini tubi cusë narini la'ni ldua'a ziquë tubi guitsë naná gua'së lu cuerpë shtëna të parë adë gunë nadchínidia'a. Nahin ziquë narunë dchi'ni Satanás parë quinín na të adë gunë nadchínidia'a demasiadë.

⁸ Tsunë vueltë guna'ba lu Dadë Dios të parë guëdchisúhi' cusë mal de na ⁹ perë lë'ë Dadë guni'i lua: "Amor shtëna quëbezënul. Pudërë shtëna rlua'a mejurë iurë lë'ë mieti na ziquë tubi débil nanápëdi'i fuersë." Zni runë nadchinia iurë nápëdia'a fuersë të parë guëlua'a pudërë shtë Cristo la'ni vidë shtëna.

¹⁰ Iurë nahia débil, rquitë ldua'a; iurë rni'i mënë cuntrë na, iurë rzac zia lu cusë durë, iurë rzunaldë mënë na, iurë nanú dificultá purquë nahia shmënë Cristo, rquitë ldua'a. Iurë nápëdia'a fuersë, runë Dadë compa'ni na.

Rac ldu'u Pablo por ra shmënë Cristo

¹¹ Nahia ziquë tubi luguë purquë quëadi'dza bien de mizme na, perë lë'ë të bë'në të obligar bënënahin purquë lë'ë të runë tucarë guadi'dzë të bien de na; pues ni tubi adë lasáquëdi'i más quë lë'ë na. Ra mësë ziquë mësë ru'bë naná zianaldë të téchi', adë bé'nëdi'i rall dchi'ni ziquë na; nu lasáquëdia'a. ¹² Dchi'ni nabëna con llëru'bë pacënci entrë lë'ë të, quëglua'a de quë nahia tubi poshtë de verdá. Nu zac ra milagrë, ra sēñi, ra cusë ru'bë nabëna, quëglua'a de quë gudili më na ziquë tubi poshtë. ¹³ Bëna tratë lë'ë të igual ziquë los de más shmënë Jesús naquërelde stubi lugar. Sulë tubi cusë, adë bëcádia'a ofrendë shtë të. Bë'në perdonë culpë shtëna purquë bëcádia'a dumí shtë të.

¹⁴ Iurne' quëhuna preparar parë gueldë guënahia lë'ë të stubi. Nahin tecerë visitë shtëna, perë adë gueldë guëdchí'bëdia'a tubi carguë guëc të purquë adë rac shtú'udia'a dumí shtënë të sino rac shtua'a gáca'a unidë parë shchi'ni Jesús. Pues runë tucarë ra shtadë mieti guësëa'në herenci parë ra llguë'në, lédëdi'i ra llguë'në guëdë'ë rall herenci ca'a shtadë llguë'në. ¹⁵ Na guëdubinú ldua'a guna gashtë lo quë nanapa hashtë guna gashtë grë fuersë nanapa parë bien shtë të parë tsaru'bë të espiritualmente. ¿Ni

mudë por más rac shtua'a lë'ë të, menos rac shtu'u të na?

¹⁶ Nanú bëndá mënë entrë lë'ë të; nané rall de quë adë bé'nédia'a obligar lë'ë të niane'e të dumí cahia perë rni'i rall de quë con mañi bësiguëhia lë'ë të. ¹⁷ ¿Ni mudë bësiguëhia lë'ë të por ra nguïu nabëshe'lda nga'li? ¹⁸ Guna'ba lu Tito të guidë guënnall lë'ë të nu bëshe'lda stubi bëchi la sahia con Tito. ¿Ni mudë bësiguë Tito lë'ë të? ¿Pë lédëdi'i na verdá de quë lë'ë Tito nu na bédë'në na'a tratë lë'ë të mizmë manërë? Bédë'në na'a igual parë bien shtë të.

¹⁹ Tal vez runë shgabë të de quë quëdë'në na'a defender mizmë lë'ë na'a delantë lu të. Adë nádi'in zni sino al contrari, quëadi'dzë na'a delantë lu Dios nu por nombre shtë Cristo. Lë'ë të narac shtua'a, grë lo quë quëgdë'në na'a, na parë su të firmë lu shnezë Dios. ²⁰ Rdzëba de quë iurë gueldë guënahia lë'ë të, tal vez nádi'i të ziquë ra naná rialdí ldu'u shti'dzë Dios de verdá, nu adë guëdzélëdi'i të na ziquë rac shtu'u të. Rdzëba de quë lë'ë të rdildi di'dzë të nu nanú dishi'bi entrë lë'ë të; rzebi ldu'u të pë shtë sa' të. Rldënú të sa' të; rni'i të cusë dzabë lu sa' të; nanú chismë ra, nu galëni'i guidzë sa', nu runë të naru'bë lu sa'l. ²¹ Rdzëba iurë guënahia lu të, Dios shtëna gunë më permitir gapa tristë la'ni ldua'a por conductë shtë të. Guëtú lua iurní hashtë runa por ra naná bë'në duldë antsë. Hashtë ne' adë bëagrídi'i ldu'u rall con Dios. Tal vez guënahia de quë todavía ziagla'guë rquënë sa' rall, de quë napë rall zihani vici, de quë quëhunë rall cumplir deseo mal nananú la'ni ldu'u rall.

Rialú cartë rë con tubi saludë

13 Ndë'ë na tecërë vësë naguna visitar lë'ë të. Cualquier galquiá nardchi'bë të guëc sa' të napë quë tsu prëbë con chupë u tsunë testigu. ² Bëtsëba ra mënë nabë'në duldë con los de más sa' rall. Stubi vësë más rtsëba lë'ë rall mientras zitu nanúa, igual ziquë bëna iurë be'dë guënahia lë'ë të segundë visitë. Iurë guelda, guna cashtigu ra mënë narunë duldë sin rgá'adi'i ldua'a. ³ Guëni'ihia fuertë lu rall purquë rac shtu'u të prëbë de quë quëbezënú Cristo na, de quë ruadi'dza por pudërë shtë më. Adë quëhünëdi'i të

tratë con tubi Cristo nanápëdi'i fuersë sino con tubi Cristo narlua'a pudërë shtëhi' entrë lë'ë të. ⁴ Na verdá cuë më lu cruz cumë ziquë tubi nanápëdi'i fuersë, perë iurne' nabani më por pudërë shtë Dios. Zni zac lë'ë na'a, na na'a débil, perë iurne' unidë na na'a con lë'ë më nu por lë'ë më nadapë na'a pudërë shtë Dios parë quëdë'në na'a sirvë lu të.

⁵ Gulë bëtë'dë prëbë mizmë lë'ë të, të parë gac bë'a të si talë rialdí ldu'u të shti'dzë më de verdá. ¿Pë adë rdë'di'il cuendë de quë Jesucristo quëbezënúhi' lë'ë të si talë rialdí ldu'u të de verdá? ⁶ Pues rac shtua'a de quë gac bë'a të, lë'ë na'a bédë'në na'a cumplir shti'dzë më; na na'a verdá. ⁷ Rna'ba lu Dios të parë adë gúnëdi'i të duldë. Zni rac shtu'u na'a, lédëdi'i parë guëlua'a de quë nadapë na'a pudërë. Rna'bë na'a lu më parë gunë të lo quë naná za'quë. Adë rúnëdi'i importë si talë rni'i mieti na na'a falsë u rni'i rall na na'a verdá. ⁸ Adë nídi'i mudë quëdë'në na'a cuntrë verdá, sino sulamëntë rac quëdë'në na'a favurë shtë verdá. ⁹ Por ni rquitë ldu'u na'a iurë lë'ë na'a na na'a débil perë lë'ë të su të firmë lu shnezë më. Tsagla'guë guëna'bë na'a lu Dios por lë'ë të parë gac të firmë lu shnezë më guëdubi tiempë. ¹⁰ Quëquë'ë na'a cartë rë' antsë gue'dë guëná na'a lë'ë të, të parë iurë lë'ë na'a zia na'a ndë, adë rquí'nidi'i guna cashtigu lë'ë të con derechë nanapa por Dadë Jesucristo. Pues lë'ë pudërë nanapa por Dadë Jesús, na parë bien shtë të parë más-ru'u tsaldí ldu'u të shti'dzë më, lédëdi'i nahin parë quëdë'a fin lu fe shtë të.

¹¹ Iurne' bëchi, rac shtua'a guëru'u bien shchi'ni të. Gulë bédë'ë sí parë gac cambi vidë shtë të hashtë na rahin completamente bien; gulë bëzu'bë diaguë shti'dza. Gulë gac të unidë; gulë guquërdënú të sa' të sin dishi'bi. Iurní Dios narne'e paz, nu Dios narunë parë gac shtu'u hia'a sa' hia'a, guëbezënú më lë'ë të. ¹² Gulë bë'në saludar grë ra shmënë Dios con tubi abrasë. ¹³ Grëtë' ra shmënë Dios ndë'ë, rshe'ldë rall saludë parë lë'ë të.

¹⁴ Gulë bë'në recibir bendición shtë Dadë Jesucristo nu amor shtë Dios con ayudë shtë Espíritu Santo. Gulë bë'në recibir favurë shtë më. Amén.

Gálatas

Bëquë'e Pablo cartë rë' lu shmënë Dios naquërelde Galacia

1 Na Pablo nahia poshtë, tubi nagulé Dios. Lédëdi'i gulë mënë na sino bëshe'ldë Jesucristo na. También Dios Shtáda'a, el quë nabëldishté Jesucristo ladi ra tégulë, bëshé'ldi' na. Gulë më na ziquë poshtë. ² Na con grë ra narialdí ldu'i shti'dzë Jesucristo, ra naquërelde'nú na ndë'ë, rquë'ë na'a cartë rë' parë grë ra grupë shtë shmënë Dios, grë të naquërelde regiuni shtë Galacia. ³ Rac shtua'a guëshe'ldë Dios grë bendición shtëhi' nu cuedchí ldu'u të por lë'ë më, Shtáda'a nu por Jesucristo, Shláma'a, el mizmë Jesús nabë'në entregar mizmë lë'i' lu galguti parë guëdchisú më duldë shtë hia'a nu parë guëlá më lë'ë hia'a lu mal shtë gué'dchiliu. Ni na voluntá shtë Dios, Shtáda'a. ⁵ Llëru'bë na Dios parë siempër. Amén.

Tubsë nezë nanú parë gac salvar mieti

⁶ Nalé rdzëguë'e' ldua'a de quë lë'ë të quëgsa'në të shti'dzë Dios; nasesë rëazë guetë të lu shnezë më, el quë naguna'bë lë'ë të parë gac të shmënë më. Gu-na'bë më lë'ë të parë gunë të recibir favurë shtë Cristo, perë iurne' ziaqla'guë të stubi nezë. Rialdí ldu'u të di'dzë naná cambi, lédëdi'i diza'quë shtë më. ⁷ Pues nídi'i stubi diza'quë shtë salvaciuni. Es quë bëldá mënë quëglua'a rall lë'ë të di'dzë gurënë nu rza ldu'u të ra di'dzë nabëluá'ahia. Rac shtu'u rall gac cambi diza'quë shtë Cristo ⁸ perë si talë tubi mënë u mizmë na u tubi ianglë naze'dë de gube'e, si talë guëluá'all lu të stubi diza'quë de lo quë nabëluá'a na'a lu të, pues nacondenádëll. ⁹ Gulë bësëgná ldu'u të lo quë naguni'i na'a lu të antsë; quëgní'ihia stubi vësë más, si talë chu guëluá'a stubi clasë diza'quë nanádi'i diza'quë lo quë nabë'në të recibir, Dios gunë cashtigu lë'ëll. Tsall gabil-di catë nídi'i fin.

¹⁰ Gulë guni'i lua, ¿pë quëhuna lo quë narac shtu'u mënë u lo quë narac shtu'u Dios? ¿Pë quëhuna lo quë narëuu' ldu'u mënë? Si talë rac shtua'a nihuna narac shtu'u nguiu, adë nádi'ihia muzë shtë Cristo.

Dios guna'bë Pablo ziquë poshtë shtë më

¹¹ Lë'ë të naná rialdí ldu'i Dios, rac shtua'a gac bë'a të lë'ë diza'quë nabëna predicar lu të, adë guzubluhin por pudërë shtë nguiu. ¹² Adë bëna recibirin de nguiu; adë chu bëluá'adi'in na, perë mizmë Jesucristo bëluá'ai' shtí'dzi' na.

¹³ Lë'ë të hia bini të lla guc vidë shtëna antsë iurë guanalda religiuni shtë ra më israelitë. Hia nané të lla bëzac zia ra mënë; guzunalda con fuersë ra grupë shtë shmënë Jesús parë guëdë'a fin obrë shtë Jesús. Guc shtua'a tsaluhin. ¹⁴ Lu religiuni shtë israelitë, guca más adelantadë quë grë sahia. Bëna cumplir con ra creenci ni más quë ra sahia de mizmë edá. Nalé guc shtú'uhia gunë mieti cumplir ra custumbrë shtë shtadë guëluhia ¹⁵ perë gulë Dios na antsë lë'ë na gala. Nalé guc shtu'u më na nu bé'ni' tubi favurë; gulë më na parë guënahia lu shini më ¹⁶ nu guna'bë më na parë cuesenú shini më na, nu parë guna predicar diza'quë shtë Jesús lu ra mënë nanádi'i më israelitë. Lë'ë tiempë nabë'në më ra cusë ni, ni tubi adë chu lu guagna'bë dí'dzëdia'a; adë guagni'inúdia'a mënë shcuendë ra cusë ni. ¹⁷ Adë guá-dia'a Jerusalén niagnahia ra mënë naná poshtë antsë de na, sino guahia regiuni shtë Arabia. Despuësë bëabría Damasco.

¹⁸ Gudëdë tsunë izë despuësë de guca shmënë Jesús, iurní guagnahia lu Pedro nananú Jerusalén. Guquërelde'nuhia lë'i' che'ñi dzë. ¹⁹ Adë gunádia'a lu chu stubi poshtë, sulë gunahia Jacobo naná bëchi Dadë Jesús. ²⁰ Runa segurë delantë de Dios lo quë naquëquëa'a ndë'ë nahin verdá.

²¹ Despuësë de guahia Jerusalén, guahia regiuni shtë Siria nu Cilicia. ²² Ra grupë shtë shmënë Jesús naquërelde regiuni shtë Judea, adë bënguë bé'adi'i rai' na ²³ sulamëntë bini rai' lo quë naguni'i mënë de na, de quë lë'ë nguiu naguzunaldë ra shmënë Jesús; guc shtú'ull guëdë'ëll fin parë diza'quë, perë iurne' quëhúnëll predicar shti'dzë Jesús. ²⁴ Zni guni'i rall nu guni'i rall nalé llëru'bë na pudërë shtë Dios.

Ra poshtë bë'në rai' recibir Pablo

2 Despuësë de gudëdë chidá izë, guahia stubi vueltë Jerusalén con Bernabé nu biahia Tito. ² Guahia ndë purquë Dios bëluá'a më de quë napë quë tsahia Jerusalén. Ndë bédëá ra mënë naná encargadë con shchi'ni Jesús. Lu rai' biadi'dza diza'quë naquëhu-na predicar lu mënë nanádi'i më israelitë. Bëna zni parë gac bé'ahia si talë na rai' de acuerdë con shchi'nia u si talë biadi'dza de baldë. ³ Perë ni siquierë adë bé'nëdi'i rall obligar gac circuncidar Tito, u sea guëri-uguë cuerpë shtëhi' nu náhi' më griego. Nunúhi' na iurní. ⁴ Dzë ni bëldá sa' na'a falsë bédchini ndë; guaté rall ladi na'a llga'chi parë quëgl'da'chi rall lla dzúde'në na'a, si talë napë na'a libertá por Cristo u si talë zianaldë na'a tēchi ra custumbrë. Guc shtu'u rall

guëabré na'a stubi, niac na'a ziquë tubi naná bajo ordë shtë religiuni shtë rall. ⁵ Perë ni tubi mumëntë adë chu bédë'ëdi'i lugar parë niua'a rall lë'ë na'a parë nezë ni të gac bë'a të diza'quë nabë'në të recibir nahin verdá; nunquë adë gac cambin.

⁶ Ra narnibë'a entrë lë'ë rai', adë guní'idi'i rai' di'dzë cubi ziquë mandadë të guna cumplir. Parë na adë rúnëdi'i importë chu na rai' purquë Dios adë rúnëdi'i më juzguë según lo quë narlua'a mieti por fuërë. Quëhuna repetir, ra narnibë'a entrë lë'ë rai', bë'nëdi'i rai' obligar guna cumplir lëy nabëdë'ë Dios lu Moisés. ⁷ Al contrari iurë gac bë'a rai' de quë bë'në më incarguë lë'ë na con diza'quë parë guëni'inhia lu ra mënë nanádi'i më israelitë, gac rall cunformë. Gac bë'a rall de quë bëshe'ldë më na igual ziquë bëshe'ldë më lë'ë Pedro të guadi'dzë Pedro diza'quë lu ra më israelitë. ⁸ Pues mizmë Dios nabëshe'ldë lë'ë Pedro ladi ra më israelitë bëshe'ldë më na ladi ra nanádi'i më israelitë. El quë nabë'në compaňi Pedro parë gúni' zihani milagrë, también bë'në më ni compaňi na. ⁹ Jacobo nu Pedro nu Juan na rai' ziquë më principal entrë ra shmënë Jesús; gac bë'a rai' de quë Dios gulë më na nu bëshe'ldë më na lu dchi'ni shtë më. Gac rai' cunformë nu gurë rai' de acuerdë con na nu Bernabé. Bëne'e rai' sí de quë Bernabé nu na tsagni'inú na'a lu ra mënë nanádi'i më israelitë nu lë'ë rai' guëa'në rai' con shchi'ni Dios entrë ra më israelitë. ¹⁰ Sulë tubi cusë bë'në rai' incarguë de quë guëdë'në na'a ayudë parë ra prubi. Zni gac shtu'u na'a guëdë'në na'a dizdë más antsë.

Pablo guni'i guëc Pedro iurë nanú rai' guë'dchi Antioquía

¹¹ Iurë Pedro gua ciudá Antioquía, gunia'a guëc Pedro delantë lúhi' lo quë naquëhúni' adë nazá'quëdi'in. ¹² Primërë gudaunúhi' con ra nanádi'i më israelitë perë iurë bédchini mënë nabëshe'ldë Jacobo, bëazë guetë Pedro; adë guagla'guë niaunúhi' con ra më griego. Bëdzëbë Pedro lu ra naze'dë purquë na rai' më israelitë naquëhunë cumplir costumbrë riuguë partë delicadë shtë me'dë. ¹³ Nu los de más më israelitë ndë, bëa'në rall de acuerdë nabë'në Pedro hashtë también Bernabé guzublú tsaldí ldu'i shti'dzë rai'. Bësiguë rall lë'ë Bernabé con devociuni falsë shtë rall. ¹⁴ Iurë gunahia hiadë ziazúdi'i rai' de acuerdë con verdá shtë diza'quë, gunia'a lu Pedro delantë grë rall: "Lë'ël nal më israelitë nu guquërdël ziquë ra mënë nanádi'i më israelitë. Bësá'nël costumbrë shtë më israelitë. ¿Pëzielú rúnël obligar na nanádi'i më israelitë guëbani rall ziquë më israelitë?"

Nasalvára'a sulë por fe

¹⁵ Lë'ë na'a na na'a më israelitë; shtadë na'a na rai' më israelitë. Nádi'i na'a ziquë los de más pecadurë nanádi'i më israelitë ¹⁶ perë rac bë'a na'a de quë ni tubi nguiu gáquëdi'i më za'quë delantë lu Dios por quëhunë nguiu cumplir lëy shtë Moisés. Nané na'a gac

salvar nguiu sulë si talë tsaldí ldu'u nguiu shti'dzë Jesucristo. Por ni zac lë'ë hia'a rialdí ldu'u hia'a shti'dzë Cristo Jesús. Sulë por ni tubldí na shcuénda'a lu Dios. Adë rialdídi'i ldu'u hia'a por gunë mieti cumplir lëy, gac salvar mënë purquë ni tubi chu gunë gan gac tubldí shcuëndi' lu Dios por rúnël cumplir lo quë narni'i lëy. ¹⁷ Hia gunia'a na hia'a më za'quë delantë lu Dios sulë purquë rialdí ldu'u hia'a nu gunia'a rqui'ni gac bë'a hia'a nápa'a duldë igual ziquë los de más pecadurë. ¿Gu runë cuntienë di'dzë rë' de quë Cristo rsini lë'ë hia'a lu duldë parë gac bë'a hia'a nadápa'a duldë? Aquëdi'i. ¹⁸ Si talë tsanaldá nezë nabësana antsë parë guëabré guna cumplir ra costumbrë, iurní de verdá napa faltë ¹⁹ purquë na, hia gutia parë lëy guahietë; adë quëhúnëdia'a confiar lë'ë lëy parë guëbania tubi vidë narëuu' ldu'u Dios. ²⁰ Hia vidë gushë gualú con Cristo lu cruz. Lë'ë duldë adë rribé'adi'in na iurne', sino Cristo bëne'e vidë cubi nu rribë'a më na. Vidë cubi nanapa iurne' la'ni guë'dchiliu, napa por pudërë shtë shini Dios purquë rialdí ldua'a shti'dzë më, el quë narac shtu'u na nu gúti' shlugara lu cruz. ²¹ Adë quëquë guiá'adia'a favurë nabë'në më parë gac salvara. Si talë na posiblë gac salvar mieti por gunë rall cumplir lëy, iurní shldi guti Cristo. Sulë por galguti shtë më quëhunë Dios recibir lë'ë hia'a ziquë mënë naná tubldí shcuëndë lu më, u sea mënë nanápëdi'i faltë delantë lu më.

Nasalvára'a por fe, lédëdi'i por lëy

3 Lë'ë të naquërdë Galacia, lë'ë të nadë rúnëdi'i llgabë, ¿chull bësiguë lë'ë të, të parë bëazë guetë të shnezë Dios? Lu të biadi'dzë na'a diza'quë de quë Cristo gac crucificári'. Clarë riasé të guti më lu cruz. ² Iurne' gulë guni'i lua ¿gu bë'në të recibir Espiritu Santo shtë Dios purquë bë'në të cumplir lëy shtë Moisés u purquë rialdí ldu'u të diza'quë shtë Jesús? ³ ¿Gu na verdá na të mënë nadë rac bé'adi'i? Guzublú vidë cubi shtë të por Espiritu Santo; tubsë cusë bë'në të; gualdí ldu'u të shti'dzë më perë iurne' rni'i të rqui'ni gunë mieti cumplir lëy shtë Moisés parë gac salvar të. ¿Pë adë rac bé'adi'i të iurne' ⁴ u shldi bë'në të sufrir zihani cusë durë? Pues guquin embanë si talë tsagla'guë të tēchi costumbrë guahietë. ⁵ Iurë bédë'ë Dios Espiritu Santo nu quëhúni' milagrë entrë lë'ë të ¿gu runë mëhin purquë rianaldë të tēchi lëy u sulë purquë rialdí ldu'u të shti'dzë më?

⁶ Guná, Abraham guquërdi' antsë de Moisés. Gualdí ldu'u Abraham shti'dzë Dios nu guná më fe shtë Abraham nu bë'në më tratë Abraham ziquë nguiu za'quë delantë lu më. ⁷ Por ni rac bë'a hia'a sulë el quë narialdí ldu'i shti'dzë Dios na rall ziquë shini Abraham delantë lu më. ⁸ Zni Sagradas Escrituras guni'i dizdë más antsë de quë ra mënë nanádi'i më israelitë, gunë më recibir lë'ë rall si talë rialdí ldu'u rall shti'dzë më. Por ni guni'i më lu Abraham diza'quë rë': "Gunë ldahia grëtë' mënë shtë guë'dchiliu por lë'ël". ⁹ Zni grëtë' el quë narialdí ldu'i shti'dzë Dios, quëhunë ldoi' më lë'ë rai' purquë napë rall mizmë fe quë Abraham.

¹⁰ Grë ra narni'i napë quë gunë cumplir grë puntë shtë lëy parë gac salvar mënë, nacondenadë rall purquë naescritë zndë'ë: "Grëtë' nadë gúnëdi'i cumplir grë puntë lo quë naná escritë la'ni librë shtë lëy, nudé rall". ¹¹ Clarë nahin de quë ni tubi adë chu naperdunë lu Dios por bé'nëll cumplir mandamientë shtë lëy purquë Espíritu Santo rni'i la'ni Sagradas Escrituras: "Sulë el quë narialdí ldu'i shti'dzë Dios gunë më recibir cumë mënë naná tubldí shcuëndi' lu Dios. Nápëll vidë sin fin." ¹² El quë narunë confiar de quë por gúnëll cumplir lëy por ni tubldí na shcuëndëll lu Dios, pues nguiu ni adë rialdídí'i ldu'i shti'dzë Dios purquë naescritë: "El quë narunë cumplir grë puntë shtë lëy, gápëll vidë sin fin ziquë tubi premi".

¹³ Cristo belá lë'ë hia'a lu sentënci nabësëdchini lëy. Lë'ë lëy bënë condenar lë'ë hia'a lu galguti, perë Cristo gudilli parë gac salvára'a. Lë'ë më gúqui' ziquë tubi cusë nanú por duldë shtë hia'a. Sagradas Escrituras rni'i: "Nacondenadë por Dios grë el quë naquë lu tubi hiaguë". ¹⁴ Guti Cristo Jesús parë gac cumplir promësë naguni'i Dios lu Abraham. Por Jesús bënë l dai' Dios ra mënë nanádi'i israelitë nu bédchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë hia'a sulë purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më.

Promësë shtë Dios nu lëy

¹⁵ Lë'ë të naná rialdí ldu'i diza'quë, quëgnia'a lu të tubi comparaciuni naze'dë la'ni vidë shtë mieti. Iurë tubi nguiu runtsá'ull tëtë, si talë bé'nëll firmarin, ni tubi adë chu guëtí'idi'in, nilë gúnëll cambiarin. ¹⁶ Dios bënë tubi promësë lu Abraham nu zac parë tubi llëbni Abraham. Sagradas Escrituras rni'idi'i "parë zihani llëbni Abraham" si fuërë zihani mënë, sino rni'i Sagradas Escrituras: "tubsë llëbni"; quiere decir tubsë nguiu. Nguiu ni na Cristo. ¹⁷ Lo quë narnia'a lu të es quë Dios bédë'ë tubi promësë lu Abraham nu bënë më firmarin con mizmë di'dzë shtë më. Bédë'ë më lëy lu Moisés tapë gahiu'a galdë bë chi izë despuësë de Abraham, perë lëy ni adë bëtí'idi'i promësë nabédë'ë Dios lu Abraham. ¹⁸ Si talë bendición shtë Dios na por gunë mieti cumplir lëy, iurní adë nádi'in por tubi promësë sino tubi premi; perë bënë Dios prometer lu Abraham sulë ziquë tubi favurë shtë më.

¹⁹ Iurnétia'a, ¿pëzielú bédë'ë Dios ra mandamientë parë ra mënë? Bédë'ë Dios mandamientë parë gac bë'a hia'a de quë na hia'a pecadurë. Lë'ë lëy napë pudërë hashtë bédchini lë'ë llëbni Abraham. Zni bënë Dios prometer lu llëbni Abraham. Ra ianglë shtë Dios be'dë guësana'ë lë'ë lëy nu bënë rai' incarguë lëy lu Moisés, el quë nazú guéláu entrë Dios nu mënë. ²⁰ Perë iurë bënë më prometer lu Abraham, adë ni chu zuga'adi'i guéláu. Sulë Dios con Abraham; tubldí bédchini shti'dzë më lu Abraham.

Bédë'ë Dios ra mandamientë

²¹ Iurní rna'bë di'dza ¿quëhunë lëy shtë Moisés cuntrë promësë shtë Dios? Aquëdi'i. Si talë lë'ë lëy napë

pudërë parë guédë'ëin vidë eternë parë lë'ë mieti, iurní gac tubldí shcuendë mieti por guëzu'bë diaguë rall puntë shtë lëy. ²² Perë Sagradas Escrituras rni'i de quë grëtë' mënë napë rall duldë; na rall culpablë delantë lu Dios. Zni guc voluntá shtë më parë grë mieti tsasë rall vidë eternë ze'dë de Dios parë grë naná rialdí ldu'i shti'dzë Jesucristo, lédëdi'i nasalvar mieti por ra mandamientë.

²³ Antsë de guédchini diza'quë shtë Jesús, lë'ë hia'a na hia'a ziquë prësi bajo ordë shtë lëy. Lë'ë lëy gunibë'a lë'ë hia'a hashtë iurë lë'ë Cristo bédchini. ²⁴ Ziquë tubi criadë na encargadë parë quëhápëll tubi llguë'në, zni guc lëy parë lë'ë hia'a. Guc bë'a hia'a pë na mal nu pë na bien por lëy, perë hia bédchini Cristo. Por Cristo tubldí na shcuenda'a lu Dios sulamëntë purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më. ²⁵ Hia iurne' cumë bédchini diza'quë shtë Jesús, adë nádi'ia'a ziquë lë'ë llguë'në shtë comparaciuni; adë nádi'ia'a bajo ordë shtë mandamientë.

²⁶ Grë hia'a na hia'a shini Dios por Cristo Jesús si talë rialdí ldu'u hia'a de verdá. ²⁷ Grë të nabëriubë nisë ziquë shmënë Jesús, napë të vidë shtë më; unidë na të con lë'ë më. ²⁸ Grë ra mënë naná unidë con Jesús, na ziquë tubsë cuerpë. Hia nádi'i importë si talë nal më israelitë u më griego; u si talë nal bajo ordë shtë sa'l u si talë nápël libertá; u si talë nal nguiu u nal na'a. ²⁹ Si talë nal shmënë Cristo pues iurní nal llëbni Abraham nu grë lo quë nabë'në më prometer lu Abraham, lë'ë të zac napë të.

4 Lo quë naquëgnia'a lu të nahin cumë ziquë tubi llguë'në nagunë recibir tubi herenci. Guti ra shtadë llguë'në nu todavía nall llguë'në. Nall ziquë tubi muzë narunë dchi'ni; rni'bé'adi'ill lë'ë herenci nabë'nëll recibir, perë en verdá lë'ë llguë'në nashtënë herenci ni. ² Nanú mënë nacanihapë ra cusë shtë llguë'në; nanú ra naná encargadë con herenci ni hashtë guëga'a iurë naguni'i shtadë llguë'në, iurní lë'ëll guená'zill herenci. ³ Zni na con lë'ë hia'a; antsë na hia'a ziquë llguë'në shtë comparaciuni. Bëzu'bë diága'a enseñansë nu custombrë shtë ra mënë gué'dchiliu ⁴ perë iurë bëga'a tiempë nabë'në Dios disponer, bëshe'ldë më shini më lu gué'dchiliu. Bédchíni' por tubi na'a nu bënë tucaré gúni' cumplir puntë shtë lëy purquë náhi' më israelitë. ⁵ Bédchíni' parë gúni' librar lë'ë hia'a lu lëy nabë'në condenar lë'ë hia'a. Zni bëne'e më dereché të guédë'na'a recibir libertá ziquë shini më.

⁶ Na të shini më; por ni bëshe'ldë më Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të. Por lë'ë Espíritu Santo rni'i hia'a lu Dios: "Shtadë na'a". ⁷ Por ni na të shini Dios, lédëdi'i bajo ordë shtë custombrë. Por naná të shini Dios, guëne'e më tubi herenci purquë unidë na të con Cristo.

Runë llgabë Pablo por ra shmënë Jesús

⁸ Antsë lë'ë të adë gunëdi'i të Dios; dzë ni na të bajo ordë shtë ra dios naguctsa'u. Bëzu'bë diaguë të voluntá shtë ra dios nananú lu gué'dchiliu perë de verdá nádi'i rai' Dios. ⁹ Perë iurne' nanë të Dios verdadërë;

más bien quègnia'a lu të, Dios runguè bè'a më lè'è të ziquè shini më. ¿Pèzielú bèabrí të stubi lu nezè gushè, lu règlè nu custumbrè nanápèdi'i pudèrè? ¿Gu rac shtu'u të gunè të obedecer ra cusè ni ziquè tubi nanal-i'bi con ra custumbrè? ¹⁰ ¿Pèzielú todavía rialdí ldu'u të nanecesari gunè të cumplir ra dzè delicadè, u dzè shtë villili, u ra dzè shtë laní, u gunè të cumplir custumbrè shtë izè según rni'i lèy? ¹¹ Na rdzèba de què bèna dchi'ni entrè lè'è të de baldè.

¹² Lè'è të naná rialdí ldu'u shti'dzè Jesús, na quèhuna ruèguè lu të de què gac të librè ziquè na. Antsè gualda tèchi ra custumbrè, perè bèaca shmènè Cristo ziquè në iurne'. Lè'è të siembrè bè'nè të tratè na bi-en lédèdi'i manèrè mal. ¹³ Nanè të primèrè vèsè biadi'dza diza què lu të, guquèrdèndèna lè'è të purquè gac llú'uhia. ¹⁴ Galguidzè ni gac tubi cusè dushè parè lè'è të perè adè bè'nèdi'i të desprèci na; adè bèquè guí'adi'i të na sino al contrari, bè'nè të recibir na ziquè tubi ianglè shtë Dios u ziquè mizmè Cristo Jesús. ¹⁵ ¿Pè bèa'ldè ldu'u të de què tiempè naguquèrdèndèna lè'è të, nalé bèquitè ldu'u të? ¿Pè gac iurne'? Pues nahia testigu de què si fuèrè posiblè, na të dispuestè niane'e të prupi slu të shlugar slua. ¹⁶ Perè ne' ¿gu rni'i të de què quèhuna cuntrè lè'è të iurè ruadi'dza lu të verdá? ¹⁷ Ra mènè narianaldè tèchi lèy, rac shtu'u rall gac të shmènè rall, perè lédèdi'i parè bien shtë të sino rac shtu'u rall tsanaldè të tèchi enseñansè shtë rall parè despuèsè gunè nadchini rall na të shmènè rall. ¹⁸ Parè na naza'què rac shtu'u mènè ni lè'è të perè sulè si talè na parè bien shtë të. Zni rac shtua'a guèdubi tiempè, lédèdi'i sulamèntè iurè naquèrdèndèna lè'è të. ¹⁹ Lè'è të narac shtua'a, ziquè tubi na'a quèzac zi lu dulurè iurè guèdchini me'dè lu gué'dchiliu, quèhuna sufrir stubi vèsè más hashtë conductè shtë të na de acuerdè con voluntá shtë Cristo. ²⁰ Rac shtua'a niabezèndèna lè'è të iurne' parè guadi'dza lu të stubi mudè. Pues adè rac bé'adia'a pè guna con lè'è të iurne'.

Comparaciuni shtë Agar nu Sara

²¹ Lè'è të narac shtu'u guèabrí të parè tsanaldè të tèchi lèy, gulè guni'i lua ¿gu adè riasèdi'i të lo què narni'i lèy? ²² Naescritè la'ni Sagradas Escrituras de què gupè Abraham chupè llguè'nè; túbill nall shini tubi na'a narunè sirvè la'ni hiu'u shtë Abraham; stubi llguè'nè gulè por tse'lè Abraham. ²³ Lè'è shini criadè gulè ziquè grè llguè'nè, perè llguè'nè nagupè tse'lè Abraham, gúli' cumè milagrè. Bè'nè më prometer guèdè'è më tubi shini rai' aunquè tse'lè Abraham na më gushè. ²⁴ Ni na ziquè tubi comparaciuni. Guèrupè ra na'a ni quèhunè rai' representar chupè conveñi entrè Dios nu mènè. Tubi conveñi ze'dè dizdè dani shtë Sinaí catè bèdè'è më lèy parè Moisés. Agar runè representar lèy ni. Grètè' ra narianaldè tèchi lèy, na rall shini Agar nu na rall bajo ordè shtë lèy. ²⁵ Agar na ziquè dani Sinaí nananú Arabia. Rúni' representar ra naquèrdèndè ciudá Jerusalén iurne'. Na rall bajo ordè shtë lèy. ²⁶ Perè nanú stubi Jerusalén naze'dè de gube'e. Librè

na mènè ni. Na rall librè de custumbrè nu règlè shtë nguui. Jerusalén ni na ziquè shni'a hia'a ²⁷ purquè Sagradas Escrituras rni'i:

Bèquitè Idú'ul, lè'è'l nagúpèdi'i shínil.

Bèquitè Idú'ul nu guni'i fuertè labansè parè Dios.

Lè'è'l nadè nápèdi'i shínil, bèquitè Idú'ul purquè lè'è na'a nanápèdi'i tsé'li'

gápèll más shíni' què lè'è na'a nanapè tsé'li'.

²⁸ Perè lè'è hia'a naná rialdí ldu'i Jesús, na hia'a ziquè Isaac. Na hia'a shini Dios por tubi promèsè naguni'i më. ²⁹ Iurne' ziquè tiempè shtë Abraham, lè'è shini nagulè ziquè grè mènè, guzunáldèll naná shini nagulè por pudèrè shtë Espíritu Santo. Igual quèhunè mènè iurne'; ra mènè narianaldè tèchi lèy, quèzac zi rall shmènè Dios. ³⁰ Perè ¿pè rni'i Sagradas Escrituras shcuendè ra cusè ni? Rni'in: "Gulú lè'è na'a narunè dchi'ni lídchil con shíni' purquè adè gúnèdi'i tucarè ca'a shini na'a ni herenci juntè con shini shtë legítimè tse'lè Abraham". ³¹ Zni nahin; lè'è të naná rialdí ldu'i Jesús, adè na hia'a ziquè shini Agar el què naguc cri-adè shtë Sara. Adè rianáldèdi'ia'a tèchi custumbrè shtë lèy, perè rialdí ldu'u hia'a promèsè shtë Dios. Na hia'a shini Sara nanapè libertá.

Gulè tsanaldè neze shtë Dios

5 Bèlá Cristo lè'è hia'a parè gápa'a libertá. Adè nádi'i hia'a bajo ordè shtë lèy iurne'. Por ni gulè gac firmè lu libertá nabène'e më nu adè guèdè'èdi'i të sí guèribè'a lèy shtë mènè lè'è të stubi.

² Gulè bèquè diaguè naquègnia'a lu të. Na Pablo, quègnia'a si talè rialdí ldu'u të nanecesari riuguè cuerpè shtë të parè gac salvar të, iurní quèquè guí'al shti'dzè Cristo; iurní lo què nabè'nè Cristo adè lasáquèdi'i parè lè'è'l. ³ Rac shtua'a guènia'a lu të stubi, de què grè mieti narialdí ldu'i custumbrè shtë galriuguè cuerpè shtë nguui, lè'è rall napè què gunè rall cumplir grè puntè shtë lèy nabèquè'è Moisés. ⁴ Lè'è të naná rialdí ldu'i de què gunè më recibir lè'è të por quèhunè të cumplir lèy, adè nádi'i të unidè con Cristo. Lè'è të bèsèa'nè të shnezè Dios. Nídi'i mudè gunè më favurè të gac salvar të. ⁵ Lè'è hia'a dzuléza'a dzè nagunè më cambiar lè'è hia'a të gáca'a mènè za'què delantè lu Dios. Rialdí ldu'u hia'a lè'è më nu gaquin por Espíritu Santo shtë më. ⁶ Si talè unidè na hia'a con Cristo, adè lasáquèdi'i si talè bè'nèl cumplir custumbrè shtë galriuguè cuerpè u adè bè'nèdi'il cumplirin. Lo què nalasac lu Dios na si talè rialdí ldu'u hia'a shti'dzè më de verdá nu si talè por fe rac shtu'u hia'a sa' hia'a.

⁷ Bien guzublú guna'zi të shnezè më perè ¿chu gu-luguè lè'è të parè adè rzu'bè diaguèdi'i të shti'dzè Dios? ⁸ Ldai' nabèlua'a nguui ni con tantè ánimu, adè zé'dèdi'in de Dios, el què nagulè lè'è të. ⁹ Ldai' shtë rall na ziquè levadurè nu nanú tubi dichè narni'i: "Du'pè levadurè rshèpin guèdubi nacubè". ¹⁰ Napa confiansè de què lè'è Dadè Jesús adè guèsá'nèdi'i më tsaldí ldu'u të stubi di'dzè, sulè lo què nabèlua'ahia lè'è të, ni sí, tsaldí ldu'u të. El què narsini ldu'u të stubi nezè,

gunë Dios cashtigu lé'ëll; adë nídi'i importë si talë nall më ru'bë u si adë nádi'ill më ru'bë entrë lë'ë të.

¹¹ Ra mësë falsë cagni'i rall de quë quëhuna predicar custumbrë shtë galriuguë cuerpë të gac salvar mieti, perë si talë na todavía quëgnia'a lu të de quë nanece-sari chuguë cuerpë shtë të parë gac salvar, ¿pëzielú rzunaldë ra më israelitë na? Si talë nahin ziquë rni'i rall, adë nialdédi'i rall por diza'quë narni'i sulë por galguti shtë Jesús lu cruz gac salvára'a. ¹² Rac shtua'a de quë ra narsiguë lë'ë të con enseñansë ni chuguë cuerpë rall hashtë más todavía ziquë runë mënë nadë quënëdi'i Dios.

¹³ Lë'ë të naná rialdí ldu'i shti'dzë Jesús, gulë më lë'ë të parë napë të libertá, perë lédédi'i parë gunë të duldë. Más bien gulë bè'në sirvë lu sa' të con amor.

¹⁴ Gunë të cumplir quëdubi lëy shtë Dios si talë quëzu'bë diaguë të tubsë mandamientë narni'i: "Gulë gac shtu'u sa'l ziquë rac shtú'ul mizmë lë'ëll". ¹⁵ Perë si talë lë'ë të rdildi të ziquë ra ma, rahuë' ma sa' ma; gulë gapë cuidadë no sea quëshi'ni të shchi'ni Dios ndë.

Lo quë narac shtu'u ldu'u nguui nu lo quë narac shtu'u Espíritu Santo

¹⁶ Lo quë narnia'a lu të na zndë'ë: gulë gubani según narni'i Espíritu Santo. Si talë rianaldë të tëchi Espíritu Santo, adë gúnëll cumplir deseo mal nananú la'ni ldu'ul ¹⁷ purquë grë ra deseo mal, nahin cuntrë Espíritu shtë Dios nu lë'ë Espíritu na contrari shtë deseo mal; deseo mal nahin contrari shtë Espíritu. Por ni adë gáquëdi'i gunë të ra cusë narac shtu'u të ¹⁸ perë si talë guësa'në të quëgsé Espíritu Santo lë'ë të, iurní lë'ë lëy nápëdi'in pudërë parë gunin condenar lë'ë të.

¹⁹ Clarë rlu'a'a ra deseo mal nananú la'ni ldu'u mieti. Rquënú rall tse'lë mënë. Nabani rall ziquë mbecu. Napë rall vici. ²⁰ Runë rall adorar stubi cusë, lédédi'i sulë Dios. Rialdí ldu'u rall galbelliú. Napë rall llanë la'ni ldu'u rall. Rdildinú rall sa' rall. Napë rall mbidi. Na rall më dishi'bi; rëuu' ldu'u rall iurë nanú divisioni.

²¹ Celosë na rall; rdchisú rall pë shtë mënë. Rguini rall mënë. Rzuu'dchi rall. Nalé rau sha'të rall. Runë rall stubi ra cusë nanadë rlu'i'idi'i, runë rall ziquë mamflor; perë grë mënë ni, quëgnia'a lu të iurne' igual ziquë hia gunia'a lu të antsë, el quë narunë ra cusë rë' adë nídi'i mudë tsutëll lugar catë rribë'a Dios.

²² Perë lo quë narunë Espíritu la'ni ldu'u el quë nari-aldí ldu'i shti'dzë më na zndë'ë: rac shtú'ull sa'll. Rquitë ldu'ull. Rbedchí ldu'ull. Nápëll pacënci con sa'll. Ráquëll më za'quë. Rúnëll cumplir shti'dzëll.

²³ Nadú'ull. Quëhápëll el mizmë lë'ëll të gúnëdi'ill duldë. Ra cusë mal adë rúnëdi'i gan lull sino quë quërédëll bien. Nídi'i lëy narunë prohibë ra cusë rë'.

²⁴ Grë ra shmënë Jesús, hia bédë'ë fin ra cusë mal rë', mal llgabë con deseo mal nananú la'ni ldu'u mieti.

²⁵ Cumë ziquë quërélida'a por pudërë shtë Espíritu Santo, cha quëdë'ë hia'a sí, de quë Espíritu Santo quësë më lë'ë hia'a.

²⁶ Adë chu gac nadchínidi'i; adë chu napë mbidi lu sa'll; adë chu gac më dishi'bi.

Gulë bè'në compa'ni sa' të

⁶ Lë'ë të shmënë Jesús, si talë guëdzëlë të tubi sa'l ldáguëll la'ni duldë, lë'ë të narsé Espíritu Santo napë quë guëni'inú të mënë ni të parë adë tsaglá'guëdi'i gúnëll duldë. Perë gulë bè'në ni ziquë më nadu'u. Cadë tubi të gapë të cuidadë no sea quë lë'ëll guëtë'dë Satanás prëbë lë'ëll të ldáguëll lu duldë.

² Gulë bè'në compa'ni sa'l lu grë cusë durë, cadë tubi de lë'ë të; zni gunë të cumplir lëy shtë Cristo.

³ Si talë tubi de lë'ë të rialdí ldu'ul de quë lasáquëll, iurní lu Dios lasáquëdi'ill; mizmë lë'ëll quëgsiguëll lë'ëll. ⁴ Cadë tubi nguui napë quë gunë juzguë mizmë lë'ëll, dchi'ni naquëhunë nguui; iurní guëquitë ldu'ull por lo quë naquëhúnëll. Iurní nídi'i nicidá gúnëll comparar dchi'ni shtë'nëll con dchi'ni shtë sáhi'. ⁵ Cadë tubi hia'a nápa'a narunë tucarë guëdë'na'a.

⁶ El quë narsë'dë shti'dzë Dios, napë quë gúnëll ayudë lë'ë ra mësë narlua'a lë'ëll.

⁷ Adë rdë'di'i të sí quësiguë mizmë lë'ë të, ni tubi adë chu gúnëdi'i gan lu Dios parë quësiguëll lë'ë më. Grétë' el quë narcabní nguui, ni napë quë guëca'a nguui. Lo quë narunë nguui napin cusechë despuësë.

⁸ Si talë tubi mieti zianaldë tëchi ra deseo mal nananú la'ni ldu'ull, de mizmë vidë mal gápëll galguti. Perë si talë zianaldë nguui tëchi ra cusë za'quë shtë Espíritu Santo, gápëll tubi cusechë por mizmë Espíritu. Guëbánil parë siembrë. ⁹ Zni, adë chu cuézëdi'i gunë cusë za'quë; adë chu guëdzáguëdi'i. Cha guëdë'na'a bien parë sa' hia'a purquë si talë tsaglá'ga'a shnezë më, tubi dzë guëne'e më tubi ganza'quë. ¹⁰ Por ni cadë vësë rdchini lugar parë guëdë'na'a bien parë sa' hia'a, pues guëdë'na'a cumplir. Guëdë'na'a bien, especialmente parë ra naná rialdí ldu'i enseñansë nanapë los de más shmënë Dios.

Rialú cartë rë' con tubi saludë

¹¹ Gulë guná, naru'bë na lëtrë naquëquëa'a lu të con prupi guiahia. ¹² Grétë' naquëhunë obligar lë'ë të parë tsutë të la'ni custumbrë shtë më israelitë, rac shtu'u rall riuguë cuerpë shtë të, perë nadë más runë rallin parë guëa'në rall bien lu mënë nu parë adë guëzac zídí'i mënë lë'ë rall cumë shmënë Jesucristo, el quë naguti lu cruz. ¹³ Ra mënë narianaldë tëchi custumbrë rë', adë quëhúnëdi'i rall cumplir grë puntë shtë lëy perë rac shtu'u rall tsanaldë të tëchi ra cusë ni, nadë más purquë rac shtu'u rall gac rall më ru'bë. Rni'i nad-chini rall purquë rianaldë të tëchi rall. ¹⁴ Perë na rialdí ldua'a tubsë cusë parë gac salvara; runë nadchinia por tubsë cusë naná galguti shtë Dadë Jesucristo. Cuë më lu cruz por na. Por mizmë cruz shtë më ra cusë mal shtë guë'dchiliu, guti rahin parë na nu nahia ziquë naguti parë ra cusë ni. ¹⁵ Lu Dios adë rúnëdi'i importë riuguë shcuërpa'a u adë riúguëdi'in. Tubsë cusë lasac lu më si talë na hia'a mënë nacubi por pudërë shtë Espíritu Santo. ¹⁶ Parë grë ra narianaldë tëchi enseñansë

rë', guëga'a ldu'u më lë'ë rall nu cuedchí ldu'u rall. Ni na rall shmënë Dios, mëné israelitë de verdá.

¹⁷ Dizdë iurne' parë delantë adë chu guëní'idi'i de quë nápëdia'a dereché parë guëluá'ahia ra cusë ni,

purquë grë ra ndi'bë nanua'a shcuropa rlua'ain de quë Jesucristo na Shlama.

¹⁸ Lë'ë të narialdí ldu'i Dadë Jesucristo, rac shtua'a favurë shtë më cuezënú lë'ë të. Amén.

Efesios

Caquë'e Pablo lu ra naquëreldë Efeso

1 Na Pablo por voluntá shtë Dios nahia tubi poshtë shtë Jesucristo; bëshe'ldë më na. Caquëa'a cartë rë' lu të nabëzuné Dios almë shtë të, lu të narunë cumplir shti'dzë Jesús, lu të naquëreldë guë'dchi Efeso. ² Gulë bënë recibir ra bendición nu gulë cuedchí Idu'u të por Dios Shtáda'a nu por Jesucristo, Shláma'a.

Bendición narshe'ldë Jesucristo

³ Rdé'na'a alabar Dios, Shtadë Jesucristo, Shláma'a. Bënë Idai' Dios lë'ë hia'a con grë clasë bendición nananú gube'e purquë unidë na hia'a con Cristo. ⁴ Dios gulë më lë'ë hia'a juntë con Cristo ziquë cabësë shtë hia'a. Gulë më lë'ë hia'a dizdë más antsë cueshtë gué'dchiliu. Gulë më lë'ë hia'a parë guëquërélda'a de-lantë lu më sin ni tubi duldë, completamente limpi parë lë'ë më sin ni tubi demandë cuntrë lë'ë hia'a. Nu gudili më lë'ë hia'a parë gac shtu'u hia'a lë'ë më. ⁵ Bënë më destinar lë'ë hia'a dizdë antsë parë guédé'-na'a recibir ziquë shini më por lo quë nabënë Jesucristo. Zndë'ë guquin según guni'i Idu'u Dios de acuerdë con lo quë narëuu' Idu'u më. ⁶ Siemprë rdé'-na'a alabar lë'ë më por ra favurë ru'bë nabënë më. Rac shtu'u më lë'ë hia'a; bënë Idai' më lë'ë hia'a; bënë më të gáca'a unidë con shini më, Jesucristo, el quë Dios rac shtú'ui'. ⁷ Llëru'bë amor napë Dios; bënë më salvar lë'ë hia'a ndigá por galguti shtë shini më. Bënë më perdunë duldë shtë hia'a; favurë ru'bë ni bënë më. ⁸ Napë më llëru'bë amor; bëshe'ldë më shini më parë guëne'e më llni, parë tsasé hia'a nu parë gac bë'a hia'a bien verdá shtë më. ⁹ Nu lë'ë më bëlua'a më lë'ë hia'a guadë naguni'i Idu'u më, cusë naná ga'chi antsë, perë iurne' rac bë'a hia'a purquë zni guc Idu'u më. ¹⁰ Por voluntá shtë më gac unidë grëtë' ra cusë nananú gube'e nu tantë ra nananú gué'dchiliu. Iurë guëga'a iurë gunë më unir ra cusë ni parë guëribë'a Cristo ziquë cabësë subrë grë lo quë nabëntsa'u Dios. ¹¹ Por naná hia'a unidë con Cristo Dios gulë më lë'ë hia'a dizdë antsë të parë guédé'na'a recibir tubi partë narunë tucarë ca'a Cristo; juntë guédé'na'a recibirin. Grëtë' ni na de acuerdë según guni'i Idu'u më, según voluntá shtë më dizdë más antsë. ¹² Na hia'a primëre më nagualdí Idu'u shti'dzë më. Bënë më destinar lë'ë hia'a parë gáca'a mëne naquëhunë alabar lë'ë më. Rac shtu'u më guëní'ia'a llëru'bë na pudërë shtë më. ¹³ Nu zac lë'ë të bini të diza'quë; bini të di'dzë narni'i lla gac salvar të; gualdí Idu'u të di'dzë shtë më.

Guc të unidë con lë'ë më, nu guc të selladë por Espíritu Santo cumë ziquë shmënë Dios. Pues bënë më prometer guëshe'ldë më Espíritu Santo parë cuezënuhi' lë'ë të. ¹⁴ Lë'ë Espíritu Santo na ziquë tubi garantiá de quë guëne'e më ra cusë nabënë më prometer; gunë më librar shmënë më iurë guëga'a timpë. Guelá më shmënë më naguzi'i më. Segurë na ra cusë ni purquë nadápa'a Espíritu Santo. Zni nahin parë gunë më recibir graci nu labansë shtë mëne.

Guna'bë Pablo lu Dios por ra shmënë më

¹⁵ Rac bé'ahia de quë lë'ë të rac shtu'u të sa' të nu rialdí Idu'u të shti'dzë më; por ni ¹⁶ nunquë adë rcuë'zë-dia'a rdé'ehia graci lu më por lë'ë të. Quëgna'ba lu më por lë'ë të, ¹⁷ të Dadë naquëbezë gube'e, lë'ë më naná Shtadë Jesucristo Shláma'a, guëshe'ldë më Espíritu Santo të parë gac bë'a të. Rna'ba lu më të guëne'e më másru'u llni guëc të. Llni shtë më ze'dë iurë runguë bë'a të lë'ë Jesús. ¹⁸ Quëgna'ba lu më guëzianí më lu shgabë të, të parë gac bë'a të guadë naná dzuléza'a, tubi esperansë nadápa'a purquë guna'bë më lë'ë hia'a. Quëgna'ba lu më të gac bë'a të blac llëru'bë nu blac nasa'a na herenci nanapë ra mëne nabëzuné Dios almë shtë rai'. ¹⁹ Nu quëgna'ba lu më të gac bë'a të blac llëru'bë na pudërë shtë më nadápa'a purquë rialdí Idu'u hia'a shti'dzë më. Pudërë ni na mizmë pudërë nabëlua'a Dios con llëru'bë fuersë iurë bëcua'ñi më lë'ë Jesús ladi ra tégulë ²⁰ nu bëcua'zë më Jesús lugar cula'ni më, ladë ldi shtë më lu gube'e. ²¹ Bëcua'zë më lë'ë Jesús lugar shtë hunurë más guia'a quë grë ra autoridá nu gobiernë, más guia'a quë grë ra narnibë'a lu gube'e. Bëdë'ë më tubi lë más lasac quë grë ra lë la'ni gué'dchiliu rë' nu más lasac quë grë lë nanapë mëne parë timpë naze'dë. ²² Bëdë'ë më pudërë lu Jesús të guëribé'ai' grëtë' mëne nu hashtë grë cusë guëa'në bajo ordë shtë më, nu bënë më punërë lë'ë Cristo ziquë cabësë shtë ra grupë shtë shmënë Dios. ²³ Pues ra narialdí Idu'u shti'dzë më, na rai' cuerpë shtë Cristo nu lë'ë më quëbezënuhi' lë'ë rai'. Na më cabësë shtë shmënë më guëdubi lugar shtë gué'dchiliu.

Nasalvára'a por amor shtë Dios

2 Dios bëne'e më vidë eternë parë lë'ë të juntë con Cristo; dzë ni todavía lë'ë të na të ziquë tégulë por causë maldá nu duldë shtë më. ² Más antsë guagnaldë të tēchi ra cusë shtë gué'dchiliu. Bëzu'bë diaguë të shti'dzë mëdzabë naná cuezë lu mbë, el quë

narnibë'a lu nacahi; guanaldë të tëchi mëdzabë naná lamë shtë ra mënë nanadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë më. ³ Grétë' hia'a gubánia'a zni más antsë; guanálda'a tëchi deseó mal nananú la'ni ldu'u hia'a; bédë'na'a cumplir cualquier cusë nabëdchini la'ni shgába'a. Gúca'a mënë mal. Gúca'a mënë narunë tucarë cashtigu dushë shtë Dios igual ziquë los de más sa' hia'a. ⁴ Perë Dios nalé bëga'a ldu'u më lë'ë hia'a nu nalé rac shtu'u më lë'ë hia'a; ⁵ bëne'e më vidë eternë parë lë'ë hia'a por Cristo iurë lë'ë hia'a todavía na hia'a ziquë tégulë por causë duldë shtëna'a. Na salvar të por tubi favurë nabë'në më, lédëdi'i por cusë za'quë nabë'në të. ⁶ Dios bëcuá'ñi' lë'ë hia'a mizmë tiempë bédë'ë më vidë parë Cristo nu bëcue'zë më lë'ë hia'a con Cristo Jesús lu gube'e. ⁷ Bë'në më zni të guëlua'a më blac llëru'bë na favurë shtë më parë lë'ë hia'a. Rac shtu'u më gac bë'a mieti blac llëru'bë amor napë më. Rac shtu'u më guëlua'a amor shtëhi' por grë tiempë naze'dë. Nadápa'a amor ni purquë unidë na hia'a con Cristo Jesús. ⁸ Por tubsë favurë shtë Dios, nasalvar të purquë gualdí ldu'u të shti'dzë më. Salvaciuni adë zé'dëdi'i por lo que naquëhunë të sino bëzëlaa'dchi mëhin ndigá. ⁹ Ni tubi chu gúnëll gan salvaciuni por lo quë narúnëll, nilë por obrë za'quë. Zni nahin të adë chu gunë nachínidi'i delantë lu Dios. ¹⁰ Na hia'a lo quë nabëntsa'u Dios. Bëne'e më vidë eternë parë lë'ë hia'a por Cristo Jesús të guëdë'na'a cusë za'quë. Zni bë'në Dios destinar guëdë'na'a dizdë más antsë.

Por Jesucristo cuedchí ldu'u hia'a

¹¹ Gulë bësëagná ldu'u të de quë antsë adë nádi'i të mënë israelitë. Ra mënë israelitë rchuguë rall cuerpë shtë rall ziquë costumbrë religiusë perë lë'ë rall bë'në rall tratë lë'ë të ziquë mënë nalasáquëdi'i purquë adë rchúguëdi'i të cuerpë shtë shini të. ¹² Gulë bësëagná ldu'u të de quë antsë nídi'i manërë gunguë bë'a të Cristo purquë zitu na të parë lë'ë më. Guc të ziquë më zitu parë ra mënë nagulé Dios. Guc të ra naguënédi'i ra conveñi nabë'në Dios con mënë israelitë. Zitu zu të parë promësë nabëdë'ë më lu rai'. Guquërelde të lu gué'dchliu rë' perë nunquë nápëdi'i të esperansë gac salvar të; guquërelde të sin Dios iurní. ¹³ Perë iurne' unidë na të con Cristo Jesús. Antsë quëbezë të zitu parë Dios, perë iurne' por galguti shtë Cristo guabi'guë të lu Dios. ¹⁴ Cristo na narcue'dchí ldu'u hia'a. Bë'në më parë gac en paz ra më israelitë nu ra nanádi'i më israelitë. Unidë na grétë' hia'a purquë lë'ë më bédchisú naná ziquë tubi lu' nabë'në dividir ra mënë. ¹⁵ Por cuerpë shtë Jesús naguti, bédë'ë më fin ra rëglë nu mandamientë shtë lëy të gac tubsë cuerpë cubi de mënë israelitë nu ra mënë nanádi'i më israelitë. Hia unidë na hia'a; nídi'i divisioni sino nanú paz entrë lë'ë hia'a. ¹⁶ Por galguti shtë Jesús lu cruz, bédë'ë më fin shtë ra cusë nabë'në dividir ra mënë, iurní bëcue'dchí më ldu'u hia'a. Hia gualú divisioni nu llanë nananú antsë entrë ra më israelitë nu ra nanádi'i israelitë.

¹⁷ Cristo bédchini nu biadi'dzë më diza'quë de quë hia gualú divisioni. Por shti'dzë më bëcuedchí ldu'u hia'a. Biadi'dzë më lu të nazuga'a zitu parë lë'ë më nu zac bédchini diza'quë ni lu na'a, ra më israelitë naná allegadë parë lë'ë më. ¹⁸ Pues por medio de Cristo grë hia'a, ra më israelitë nu ra nanádi'i më israelitë, unidë na hia'a por lë'ë Espíritu Santo nu ráca'a guëná'ba'a lu Dios por lë'ë Espíritu. ¹⁹ Por ni lë'ë të mënë Efeso, hia adë nádi'i të ziquë më zitu parë Dios, nilë mënë nadë guënédi'i lë'ë më, sino napë të dereché ziquë los de más shini Dios. Na të shmënë Dios. ²⁰ Na të ziquë tubi hiu'u; cimientë shtëhin bëza'a ra poshtë nu ra nabiadi'dzë enseñansë naze'dë de Dios, nu mizmë Jesucristo na partë principal shtë hiu'u. ²¹ Por Jesucristo grë partë shtë hiu'u na unidë; cadë tubi partë gudch'i'bë shlugári' nu lë'ë hiu'u tsagla'guë tsaru'bin ziquë tubi iádu'u nanabani nu nahin santu catë lë'ë më cuéz-i'. ²² Zni lë'ë të na të unidë con Cristo con los de más sa' të naná shmënë Dios; na të ziquë tubi hiu'u catë quërelde Dios purquë cuezënú Espíritu Santo lë'ë të.

Dios bëshe'ldë Pablo të guadí'dzi' diza'quë lu ra nanádi'i më israelitë

3 Por mizmë rsunë rë', na Pablo nanúa prësi purquë nahia shmënë Jesús. Bëshe'ldë më na parë bien shtë të nanádi'i mënë israelitë. ² Lluá'ahia de quë bini të bë'në më incarguë diza'quë të parë guadi'dza lu të; bini të bë'në më favurë ru'bë parë na, naná nahia poshtë parë ra nanádi'i më israelitë. ³ Dios bëlua'a naná rni'i ldu'u më lua; guni'i më lua cusë naná naga'chi antsë. Riasëhia nu bëquëa'a lu të con du'pë di'dzë shcuendë ra cusë ni. ⁴ Iurë quëu'ldë të ra di'dzë ni, gac bë'a të de quë riasëhia lo quë narunë significar galguti shtë Jesús, ⁵ tubi secretë naná naga'chi parë ra mënë naguquërelde más antsë perë iurne' sí, bëlua'a më secretë ni lu ra poshtë. Bëlua'a më ra cusë ni lu ra naruadi'dzë enseñansë naze'dë de Dios; santu na mënë ni; runë rai' sirvë lu më. Por Espíritu shtë më bëlua'a më secretë ni. ⁶ Lë'ë secretë ni na zndë'ë; de quë por diza'quë shtë Jesús ra mënë nanádi'i më israelitë, gac salvar rall mizmë manërë quë ra më israelitë nu na rall unidë con Cristo. Iurne' tubsë cuerpë nanú nu bë'në rall recibir mizmë promësë naguni'i Dios lu ra mënë israelitë. Grë mënë ni unidë na rai' por Cristo.

⁷ Sin quë adë rúnëdi'i tucara, guna'bë më na parë guadi'dza diza'quë. Bë'në më favurë nu bëne'e më pudërë parë guna dchi'ni shtë më. ⁸ Nahia el quë nalasac menos quë grë ra shmënë Dios perë bë'në më favurë të guadi'dza diza'quë lu ra mënë nanádi'i më israelitë të gac bë'a rall ra cusë za'quë; ni tubi chu gunë gan guëlábell ra bendición nananú parë ra naná rialdí ldu'i shti'dzë Jesús. ⁹ Bëshe'ldë më na parë guadi'dza lu grétë' mënë de quë gunë më salvar ra mënë nanádi'i më israelitë. Secretë ni naga'chi dizdë antsë bëcue'shtë Dios gué'dchiliu, gué'dchiliu rë' naguçtsa'u por pudërë shtë Jesucristo. ¹⁰ Guquin të parë guëná grë ra autoridá nu ianglë lu gube'e blac llëru'bë na llni

shtë Dios nu gac bë'a rai' manëre gunë më cumplir voluntá shtëhi' por grupë shtë shmënë më. ¹¹ Dios bë'në cumplir ra cusë ni por medio de Jesucristo, Shlá-ma'a, de acuerdë cumë ziquë guni'i ldu'u më dizdë principi shtë gué'dchiliu. ¹² Na hia'a unidë con lë'ë më purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më; por ni adë rdzëbëdi'ia'a lu Dios sino nápa'a confiansë parë guadi'dzëni hia'a Dios. ¹³ Adë guëá'nëdi'i të tristë por lo quë quëhunëni më në na ndë'ë. Mejurë ra cusë ni na tubi bien, tubi hunurë parë lë'ë të.

Amor shtë Cristo

¹⁴ Iurë runa llgabë lla na grë ndë'ë, rzullibia delantë lu Dadë shtë Jesucristo. ¹⁵ Quëhunë Dios të parë grë ra shmënë më naquëbezë lu gube'e nu ra naquërelde lu gué'dchiliu, gac rall shini më, tubsë famili shtëhi'. ¹⁶ Rna'ba lu Dadë de quë guëne'e më llëru'bë bendición, pudërë, nu fuersë shtë Espíritu Santo la'ni ldu'u të. Rna'ba lu më të gac të firmë la'ni ldu'u të con mizmë fuersë shtë Dios. ¹⁷ Rna'ba lu më të cuezëni Dadë Jesucristo la'ni ldu'u të. Por fe cuezëni më lë'ë të. Nu rna'ba lu më de quë nunquë adë rúnëdi'i faltë amor parë sa' të. Zni gac të ziquë tubi hiaguë nanapë shlú'chi' catë nanú nisë; gac të ziquë tubi hiu'u nazubë lu cimientë dchi'chi. ¹⁸ Nu quëgna'ba lu më gac bë'a të bien con los de más sa' të nabëzuné Dios almë shtë rai', blac llëru'bë na amor shtë Cristo parë lë'ë hia'a. Pues amor shtë më na más llëru'bë quë shgába'a. Nu rna'ba lu më gunë të recibir llëru'bë pudërë shtë Dios la'ni ldu'u të, të gunë të cumplir voluntá shtë më. ²⁰ Iurne' cha guëdë'ë hia'a graci lu Dios, el quë nanapë pudërë parë gúni' más cusë ru'bë quë lë'ë hia'a rná'ba'a, hashtë más quë rac runë shgába'a. Quëbezëni pudërë shtë më la'ni ldu'u hia'a. ²¹ Lë'ë të naná grupë shtë shmënë Dios, gulë bë'në alabar lë'ë Dadë Dios por medio de Jesucristo. Gulë bë'në alabar lë'ë më hashtë tsalú tiempë catë nídi'i fin. Amén.

Unidë na hia'a por Espíritu Santo

4 Grë ndë'ë na verdá; por ni na Pablo, nanúa prësi purquë nahia shmënë Cristo. Quëhuna ruëguë lu të de quë quërelde të ziquë runë tuçarë, ziquë më në naguna'bë Dios. ² Gulë gac humildë nu gulë gac më nadu'u. Gulë gac pacënci con sa' të. Gulë bë'në perdunë faltë shtë sa' por amor nanápël parë lë'i'. ³ Gulë guni'i ldu'u parë gac të unidë por pudërë shtë Espíritu të tsúdi'i dishi'bi entrë lë'ë të. ⁴ Nanú tubsë cuerpë shtë ra shini Dios nu nanú tubsë Espíritu. Nanú tubsë esperansë nabë'në të recibir iurë guna'bë më lë'ë të. ⁵ Nanú tubsë Dadë narnibë'a grë ra shmënë më. Nanú tubsë ldai' narialdí ldu'u hia'a. Nanú tubsë galëriubë nisë naná sëñi na hia'a shmënë më. ⁶ Nanú tubsë Dios naná Dadë shtë grë ra naná rialdí ldu'i shti'dzë më. Sulë lë'ë më rribë'ai' lë'ë hia'a. Quëhunë dchi'ni më lë'ë hia'a nu cabezëni më grëtë' hia'a.

⁷ Bë'në Cristo favurë parë cadë túbia'a të guëdápa'a don narzëlaa'dchi Espíritu Santo de acuerdë con voluntá shtë Cristo. ⁸ Por ni ra Sagradas Escrituras rni'i: Be'pi më gube'e; bia'a më ra nananú bajo ordë shtë mëdzabë.

Bëzëlaa'dchi më cusë za'quë parë ra nguiu.

⁹ Perë zpëti'i runë cuntienë: "Be'pi më gube'e"? Runë cuntienë de quë primërë bietë më hashtë lugar más guetë shtë gué'dchiliu. ¹⁰ El quë nabietë lu gué'dchiliu na el mizmë më nabe'pi más guia'a shtë gube'e të parë guëribë'a më; parë gunë ldai' më grë lugar.

¹¹ Bë'në më të gunë shmënë më recibir don

narzëlaa'dchi Espíritu Santo. Primërë nanú poshtë; sëbëldá më në na ra narlua'a di'dzë naze'dë de Dios; stubi më në rac rni'i rall diza'quë parë tsaldí ldu'u mi-eti; stubi tantë na ra naquëhapë los de más sa' rai'; stubi rai' na mésë narlua'a los de más sa' rai'. ¹² Zni bë'në më punërë ra më në ni parë cadë tubi shini më gac rai' listë parë dchi'ni shtë më nu parë grë ra shini më gac rai' firmë lu shnezë më nu parë tsaru'bë fe shtë rai' ¹³ hashtë grëtë' hia'a na hia'a unidë con mizmë fe, hashtë gunguë bë'a hia'a más lë'ë shini Dios, hashtë tsaru'bë vidë cubi nabëne'e Cristo parë cadë túbia'a. Zni gáca'a tubi më në naziaru'bë lu shnezë Dios hashtë gáca'a më në za'quë ziquë na Cristo. ¹⁴ Hia iurní adë chu gáquëdi'i ziquë tubi ll-guë'në naná runë cambi según rni'i ldú'ull. Hiadë chu nádi'i ziquë tubi gui'li nanua'a mbë nezë rë', nezë rë'. Zni na ra narianaldë tëchi cualquier enseñansë cubi naze'dë, ra ldai' narlua'a ra mésë con mañi. Ra më në ni rguguë rall sa' rall con bishi. ¹⁵ Más bien cha guëni'i-a'a verdá mientras rac shtu'u hia'a sa' hia'a. Rqui'ni gáca'a unidë con Cristo nu rqui'ni tsarú'ba'a más të gáca'a ziquë na më. Lë'ë më na cabësë shtë hia'a. ¹⁶ Por Cristo unidë na grë partë shtë cuerpë, cadë partë nali'bi con grë sáhi'. Cadë partë shtë cuerpë cuezë shlugári' nu rúni' compañi los de más partë shtë cuerpë të gac cumplir lo quë narunë tuçarë; iurní lë'ë cuerpë na saludë, lédëdi'i rac llú'udi'in. Zni riaru'bë cuerpë bien nu grë ra partë shtë cuerpë rac shtu'u rai' sa' rai'.

Vidë cubi nadápa'a por Cristo

¹⁷ Pues ndë'ë rnia'a lu të ziquë tubi narni'i por mandadë shtë Dadë Dios; adë quërelde'i'i të ziquë ra më në nanadë guënédi'i Dios, ra nanabani de acuerdë con llgabë nanadë rlluí'idi'i. ¹⁸ Adë riasédi'i rall por nacahi nananú la'ni ldu'u rall. Nápëdi'i rall vidë narne'e Dios purquë na rall ziquë ra nadë rac bé'adi'i por causë naguëdchi ldu'u rai'. ¹⁹ Adë rtúdi'i lu rall iurë quëhunë rall mal nu bë'në rall intriegu mizmë lë'ë rall lu vici. Hia nápëdi'i rall rëspëti parë cusë za'quë sino con gustë quëhunë rall cumplir grë deseo nananú la'ni ldu'u rall. ²⁰ Perë bëlua'a Cristo lë'ë të stubi manërë të guëquërelde të bien. ²¹ Rac bë'a të shti'dzë më; riasé të verdá nabëlua'a më. ²² Ziquë rgu mieti shabë guini, nu náculi lari limpi, gulë gulú grë cusë mal nananú la'ni ldu'u të. Vidë shtë të antsë bësiguë lë'ë të nu más

bësinin lë'ë të lu duldë. ²³ Mejurë tsagla'guë gulë gapë llgabë cubi cadë dzë. ²⁴ Nu ziquë shabë nacubi, gulë gacu con vidë cubi shtë Dios; bëzëlaa'dchi më vidë ni parë gáquël ziquë Dios, tubi vidë za'quë sin ni tubi duldë.

²⁵ Por ni, adë rní'di'il bishi lu sa' të. Gulë guni'i verdá lu sa'l purquë grëtë' hia'a na hia'a unidë ziquë tubsë cuerpë.

²⁶ Si talë rldël, adë rldédi'il tsa'a dzë. Adë rúnédi'il duldë. ²⁷ Adë rdé'édi'il lugar gunë mëdzabë gan lul.

²⁸ El quë nagulaa'në antsë, napë quë guësá'nëll duldë ni nu gúnëll dchi'ni. Gunë nguii ni dchi'ni za'quë parë gápëll centavë të guëdë'ëll ca'a ra nabënapédi'i.

²⁹ Adë ruadí'dzëdi'il didzabë lu sa' të sino gulë biadi'dzë cusë za'quë lu sa' të según nicidá napë sa'l të gápëll más fe. Gulë guni'i di'dzë narsédchini bendición parë ra narqué diaguë shti'dzël. ³⁰ Adë rúnédi'il niétiquë narsédchini tristë parë Espíritu Santo shtë Dios purquë por lë'ë Espíritu nacabezënu Idu'u të, na të selladë; na të prupi shmënë Dios hashtë dzë guëdchisú më lë'ë hia'a lu gué'dchiliu nu guia hia'a gube'e.

³¹ Gulë bëzalú con grë disgustë nu llanë nu insultë con grë didzabë narni'i të guëc sa' të, nu con grë llgabë mal cuntrë sa'l. ³² Gulë guc shtu'u sa'l nu gulë gac të më pacënci; gulë bë'në perdunë sa'l ziquë bë'në Dios perdunë lé'ël. Bë'në më perdunë lé'ël purquë Cristo rac shtú'ui' lé'ël.

Lla runë tucarë guëquërelde shmënë Dios

5 Por ni gulë guagla'guë ejemplë shtë Dios. Rac shtú'ui' lë'ë të ziquë shini më. ² Gulë guc shtu'u sa'l ziquë guc shtu'u Cristo lë'ë hia'a. Bë'në më in-triegu mizmë lë'ë më lu galguti por lë'ë hia'a. Gúqui' ziquë tubi lli'li naná guti lu bëcu'guë, tubi ofrendë nabëquitë Idu'u Dios.

³ Iurne' lë'ë të na të shini Dios; por ni adë chu guëquënú sáhi' nu adë chu tsanárdëdi'i tēchi cusë mal; adë chu guëzëbidi'i Idu'u ra cusë shtë gué'dchiliu. Adë rúnédi'i të cusë ni të parë ni tubi sa' të guëni'di'i shcuendë ra cusë rē' entrë lë'ë të. ⁴ Adë ruadí'dzëdi'i të ra cusë naná runë parë guëtú lul, nilë cusë tuntë, nilë ra cusë dzabë naruadi'dzë mëne, purquë adë rëuu'di'i Idu'u Dios ra cusë ni; sino más bien gulë guni'inú sa'l grë cusë za'quë narunë më parë lë'ë hia'a. ⁵ Hia nané të ni tubi narquënú ra na'a nu ra na'a narquënú ra nguii, nilë tubi naruadi'dzë didzabë, nilë el quë narzebi Idu'u pë shtë mëne, adë nápëdi'i rall partë catë rnibë'a Cristo, catë Dios na Rëy. Pues el quë narzebi Idu'u ra cusë shtë gué'dchiliu, quëhúnëll duldë idolatría; rúnëll adorar ra cusë material, lëdë Diósédi'i.

⁶ Adë rdé'édi'i të lugar parë rsiguë sa' të con di'dzë tuntë purquë ze'dë guëdchini cashtigu shtë Dios guëc ra nanédi'i guëzu'bë diaguë shti'dzë më. ⁷ Por ni adë rápëdi'i të tratë con ra mëne narunë ra duldë ni.

⁸ Antsë lë'ë të gubani të lu nacahi; adë guc bé'adi'i të shti'dzë më perë iurne' bë'në të recibir llni shtë Dadë

Dios. Gulë guquërelde ziquë mëne nanapë llni shtë më la'ni Idu'u të. ⁹ Lë'ë llni rsédchini cusë za'quë nu verdá nu tubi vidë naná tubldí. ¹⁰ Gulë guni'i Idu'u të tsanaldë të tēchi ra cusë narsëquitë Idu'u Dios. ¹¹ Adë gápëdi'i të partë con ra cusë nanadë rlluí'di'i, ra cusë narunë mëne lu nacahi. Más bien gulë gudildi ra mëne narunë duldë ni. ¹² Rtu lu hia'a guëni'ia'a shcuendë ra cusë mal naquëhunë mëne lu nacahi. ¹³ Pues iurë grë ra cusë rē' cuezin lu llni, iurní rlu'a'a bien clarë lla nahin. llni rzianí guëc grëtë' ra cusë ni. llni shtë Dios napë pudërë pare gac cambi nguii mal të gáqui' ziquë llni. ¹⁴ Por ni rni'i Sagradas Escrituras:

Gulë guëtëtsë mbëca'ldë lu të, lë'ë të nanaga'si.

Gulë bëru'u ladi ra mëne naquërelde lu nacahi, nu Cristo guëzianí la'ni Idu'u të.

¹⁵ Por ni gulë guná bien mudë nanabani të, lédëdi'i ziquë mëne nanadë guënédi'i Dios, sino ziquë mëne nariasé shti'dzë më. ¹⁶ Gulë bë'në cumplir cusë za'quë mientras nabani të purquë iurne' nalé duldë quëhunë mëne. ¹⁷ Adë gac të ziquë mëne tuntë naná guënédi'i, sino gulë gac të mëne narac bë'a voluntá shtë Dios.

¹⁸ Adë rzuu'dchidi'i të purquë galëzudchi gua'a lë'ë të gabildi. Mejurë gulë bédë'ë permisi guëni'bë'a Espíritu Santo guëdubi vidë shtënel. ¹⁹ Gulë biadi'dzë lu los de más sa'l con Salmo nu cantë nu labansë nananú la'ni Idu'u të. Gulë bi'ldi; gulë bë'në alabar lë'ë Dios con guëdubinú Idu'u të. ²⁰ Gulë bédë'ë graci lu Dadë Dios siemprë por grë cusë. Gulë bédë'ë graci lu më en el nombre shtë Jesucristo, Shláma'a.

Vidë shtë naná cristiano

²¹ Gulë gac të muzë parë los de más sa'l. Zni quëhúnëll honrar Dadë Jesucristo.

²² Lë'ë të na'a naná casadë, gulë bë'në rëspëti tsé'lël ziquë quëhúnëll rëspëti Dadë Jesús ²³ purquë lë'ë nguii na ziquë cabësë shtë tsé'li', ziquë Cristo na cabësë shtë grupë shtë shmënë Dios. Cristo na më salvador shtë shmënë më nu lë'ë rai' na ziquë tubi cuerpë parë lë'ë më. ²⁴ Ziquë ra shmënë Dios napë rall rëspëti parë Cristo nu rzu'bë diaguë rai' shti'dzë më, zni runë tucarë ra tse'lë nguii gapë rai' rëspëti lu tse'lë rai'.

²⁵ Lë'ë të nguii casadë, napë quë gac shtu'u të tsé'lël igual manërë ziquë Cristo guc shtu'u më shmënë më nu bédë'ë më vidë shtënel më por lë'ë mëne ni. ²⁶ Zni bë'në më parë gac ra mëne ni sin duldë, parë guëzuné më almë shtë rai' por shti'dzë më naná ziquë galëribë nisë. ²⁷ Guti më por ra shmënë më të gunë më presentar lë'ë rai' delantë mizmë lë'ë më ziquë tubi lliguëna'a naná parë guëtsé'ai', nasa'a, limpi, sin ni tubi manchë, ni tubi bëshudi, bien hecho, nu gáqui' sulë parë tsé'li'. Cagnia'a shcuendë grupë shtë shmënë Dios. ²⁸ Zni runë tucarë ra nguii gac shtu'u rall tse'lë rall, igual ziquë rac shtú'ull mizmë lé'ël. El quë narac shtu'u tsé'li' de verdá, ni rac shtu'u el mizmë lé'li'. ²⁹ Pues ni tubi de lë'ë hia'a rna tushë mizmë lë'ë hia'a, sino quë rdé'na'a alimentar shcuërpa'a nu quëhápa'a mizmë lë'ë hia'a. Pues Cristo quëhunë më lo mizmë con shmënë më ³⁰ naná ziquë

cuerpë shtëhi'. Na hia'a partë shtë cuerpë shtë në më.
³¹ Naescritë: "Por ni lë'ë nguii guësëa'në ra shtadë nguii të parë guëtsë'ai' tsé'li'; hia guërüpë rai' na rai' tubsë".³² Ni na tubi secretë ru'bë, perë cagnia'a lu të comparaciuni rë' quëhunë tratë shcuendë Cristo con grupë shtë shmënë Dios.³³ Perë comparaciuni rë' tamién runë cuntienë de quë cadë tubi nguii napë quë gac shtú'ui' tsé'li' igual ziquë rac shtú'ull mizmë lé'ëll, nu runë tucarë ra na'a gunë rai' rëspëti ra tsé'li'.

6 Lë'ë të liguë'në, gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë shtádël, purquë zni runë tucarë gunë të ziquë shi-ni Dios. Tubldí nahin delantë lu Dios.² Lúniquë mandamientë shtë Dios nanapë promësë, rni'i zndë'ë: "Gulë bë'në rëspëti shtádël nu shní'al të parë guëquitë ldu'ul³ nu guëbánil zihani izë lu guë'dchiliu".

⁴ Lë'ë të nanapë shínil, adë rúnëdi'il tratë mal con shínil parë quë adë guëldédi'i shínil; más bien gulë guni'inú lë'ë rall; gulë bédë'ë conseju za'quë të parë adë guëru'udi'i rall shnezë Dios.

⁵ Lë'ë të naná muzë, gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë shlámël lu guë'dchiliu rë'. Gulë gapë rëspëti parë lë'ë rai' nu gulë gac të mënë obedientë ziquë si fuërë quëhunë të sirvë lu Cristo.

⁶ Gulë bë'në sirvë bien lu rai' guëdubi tiempë, lédë niá'asëdi'i iurë rna rai' lu të, të parë guëa'në të bien con lë'ë rai' si fuërë quëhunë të sirvë lu Jesucristo. Gulë bë'në sirvë con guëdubinú ldu'u të purquë zni rac shtu'u Dios gunë të. ⁷ Gulë bë'në dchi'ni con guëdubinú ldu'u të con lëgrë la'ni ldu'u të purquë zni rac shtu'u Dios. Adë rúnëdi'i të lligabë sulamëntë lu mënë quëhunë të sirvë. ⁸ Pues nanë të cadë túbia'a, ra muzë nu ra lamë, guëdé'na'a recibir según cusë za'quë u cusë mal naquëdé'na'a. Lë'ë Dadë guëne'e narunë tucarë cadë túbia'a.

⁹ Lë'ë të lamë, quëgnia'a lu të iurne'; gulë bë'në tratë bien con ra muzë. Gulë gac më nadu'u lu ra muzë shtë në të; adë rushtiádi'i të guëc rall. Gulë bësëagná ldu'u të napë të tubsë lamë lu gube'e. Lë'ë Dadë quëhunë më igual con grë mieti, ra naná runë dchi'ni nu ra naná rnibë'a.

Nadápa'a fuersë shtë Dios parë guëdé'na'a gan lu grë enemigu

¹⁰ Iurne' bëchi, gulë su firmë lu shnezë Dios. Na të unidë con lë'ë më nu rdë'ë më fuersë ru'bë parë lë'ë të. ¹¹ Gulë bédë'ë sí parë guëgacu Dios lë'ë të ziquë suldadë nanua'a gui'bë të parë gac të firmë cuntrë

grëtë' cusë naná guëguguë mëdzabë,¹² purquë adë quëdíldidi'ia'a con mënë; adë nádi'i enemigu shtëna'a ziquë mënë shtë guë'dchiliu sino enemigu shtëna'a na ra fuersë mal; adë chu rnádi'i lúhi'. Quiere decir, ra autoridá, ra narnibë'a lu nacahi, ra zihani espíritu mal nanapë más pudërë quë lë'ë hia'a.¹³ Por ni gulë bë'në recibir grë fuersë narne'e Dios parë lë'ë hia'a të guëdé'na'a gan lu grë cusë mal naze'dénú mëdzabë lu hia'a, perë despuësë de tédë grë prëbë, todavía zu të firmë lu shnezë më. ¹⁴ Gulë gac firmë iurne' con verdá cumë ziquë tubi nalli'i la'ni. Gulë gubani tubi vidë tubldí delantë lu Dios; nahin ziquë vestidë narunë defender ldu'u suldadë. ¹⁵ Gulë bë'në preparer bien parë guëni'inú të mënë diza'quë narsédchini paz entrë Dios nu mënë. Gulë bë'nin ziquë suldadë narunë preparer iurë quëquë'ëll sabádull. ¹⁶ Perë subrë de ni, gulë gualdí ldu'u të shti'dzë më. Fe shtë të na ziquë defensë nanua'a suldadë. Fe gunë gan guësëaldë grë ra tentación shtë mëdzabë; na rahin ziquë flechë nanua'a gui'i. ¹⁷ Gulë gac të segurë nasalvar të. Na ziquë tubi cascu gui'bë naná canihapë guëc suldadë, nu gulë guna'zi spadë shtë Espíritu Santo. Spadë ni na shti'dzë Dios. ¹⁸ Gulë bë'në cumplir conseju rë' mientras quëgnanabë të lu Dios. Gulë bë'në ruëguë lu Dios lo quë narac shtu'u Espíritu Santo. Nu gulë gac nasini nu listë sin quë adë chu guëazë guëtédi'i. Nu gulë bë'në ruëguë lu më por grë ra shmënë më. ¹⁹ Nu gulë bë'në ruëguë lu më por na të parë guëne'eru'u më más llni nu valurë të iurë guëni'inuhia ra mënë, gac bë'a rall diza'quë de quë nahin parë mënë narëta' guëdubi guë'dchiliu. ²⁰ Dios bëshe'ldë më na; por ni nanúa prësi iurne'. Gulë guna'bë lu më të parë tsagla'guë guëni'ihia diza'quë. Zni runë tucarë guëni'ihia sin quë adë rdzëbëdia'a.

Rialú cartë con saludë

²¹ Tíquico lë'ë bëchi narac shtu'u hia'a, nu quëhúnëll cumplir dchi'ni shtë Dadë; lé'i' guadí'dzi' lu të grëtë' lo quë naguzaca, nu lla quërela. ²² Quëgshe'lda lé'i' lu të, të parë gac bë'a të lla na shcuendë na'a ndë'ë nu parë guëni'inúhi' lë'ë të gac të más firmë lu shnezë Dios.

²³ Rna'ba de quë Dios Shtáda'a nu lë'ë Jesucristo, Shláma'a, gúni' parë cuedchí ldu'u të nu parë gac shtu'u të sa' të nu tsaldí ldu'u të di'dzë shtë më. ²⁴ Nu rna'ba lu më gunë ldai' më lë'ë të, grëtë' narac shtu'u lë'ë Dadë Jesucristo de verdá. Amén.

Filipenses

Nanú Pablo lachigui'bë; bëquë'ëi' cartë lu ra mënë shtë Filipos

1 Pablo nu Timoteo, na na'a siervë shtë Cristo Jesús. Quëquë'ë na'a cartë rë' nu quëgshe'ldë na'a saludë lu të naquereldë guë'dchi Filipos, lu ra nabëzunë Dios almë shtë rai'. Quëquë'ë na'a cartë rë' lu të naná cabësë shtë shmënë Dios nu lu të naná runë compañi lë'ë rai'. ² Gulë bë'në recibir favurë shtë Dios nu gulë cuedchí ldu'u të por Dios Shtáda'a, nu por Jesucristo Shláma'a.

Guna'bë Pablo lu Dios por ra mënë narialdí ldu'i diza'quë

³ Cadë vësë narna'ba lu Dios el quë quëhuna adorar, rdë'a graci lu më por lë'ë të. Rquitë ldua'a iurë rëagná ldua'a na të shmënë më. ⁴ Siempër ruadi'dzënúa Dios con lëgrë la'ni ldua'a; rna'ba lu më por bien shtë të. ⁵ Rnia'a dushquilli Dios purquë juntë quëgdé'na'a dchi'ni shtë më. Quëhunë të compañi na të parë ruadi'dza diza'quë lu mënë dizdë primërë dzë nabini të diza'quë hashtë iurne'. ⁶ Iurne' nahia segurë de quë Dios, el quë naguzublú obrë shtë më la'ni ldu'u të, gunë më cumplirin. Tsagla'guë runë më obrë za'quë la'ni ldu'u të hashtë iurë Jesucristo guëabrí stubi. ⁷ Naza'quë rialdí ldua'a zni de lë'ë të purquë nalé rac shtua'a lë'ë të nu juntë bédé'na'a dchi'ni shtë Dios. Bë'në të compañi na iurë nanúa lachigui'bë nu iurë biadi'dza shti'dzë më nu iurë bëluá'ahia lu ra mënë diza'quë na verdá. Juntë bédé'na'a recibir bendición nabëne'e më. ⁸ Dios nané de quë ruadi'dza verdá; nalé rac shtua'a lë'ë të igual cumë Cirsto Jesús rac shtu'u më lë'ë të. Rac shtua'a guënahia lu të stubi vësë más. ⁹ Nu rna'ba lu më gac shtu'u të sa' të más cadë dzë. Nu rna'ba lu më tsasé të voluntá shtë më nu gapë të mizmë llgabë con lë'ë më. ¹⁰ Zni gac bë'a të guadë naná más naza'quë gunë të nu gapë të tubi vidë limpi sin duldë nu adë chu bë nápëdi'i parë guëni'ill guëc të iurne', nilë iurë guëabrí Dadë Jesús de gube'e. ¹¹ Zni gunë Jesucristo compañi lë'ë të, të parë guëquërelde të tubldí delantë lu më. Iurë guëná mënë mudë naquërelde të, gunë rall alabar Dios; guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë më.

Guëquërelde sulë por Jesucristo

¹² Bëchi, rac shtua'a de quë gac bë'a të grë ra cusë nagudëde con na, tubi bien nahin purquë másru'u bërë'tsë diza'quë shtë Dios. ¹³ Bërë'tsë shti'dzë më en-

trë grë ra suldadë hashtë lu los de más më gobiernë. Rac bë'a rall de quë nanúa prësi purquë nahia shmënë Jesús. ¹⁴ Más de ni, zihani ra shmënë Jesús iurë guná rall resultatë de quë nanúa prësi, rialdí ldu'u rall shti'dzë më más, nu quëadi'dzënú rall sa' rall shti'dzë Dios. Adë rdzëbëdi'i rall.

¹⁵ Verdá na bëldá mënë ruadi'dzë rall diza'quë shtë Jesucristo purquë napë rall galëmbidi shchi'nia, tantë mënë na rai' shmënë Jesús purquë biadi'dzënúa lë'ë rai'. Rzebi ldu'u rall na. Sëbëldá mënë ruadi'dzë rall shti'dzë më purquë na rall de acuerdë con lo quë naquëhuna. ¹⁶ Ra mënë ni rac shtu'u rall na. Nané rall nanúa prësi parë guna defender diza'quë delantë mënë. Perë ra nanapë mbidi quëhunë rall predicar sulë purquë rëuu' ldu'u rall hunurë shtë sa' rall. Adë ruadi'dzëdi'i rall tubldí. Rac shtu'u rall sac zihia más ndë'ë lachigui'bë. ¹⁸ ¿Pë rní'ihia de ndë'ë? Parë na, si talë ruadi'dzë rall diza'quë con bien llgabë u si talë ruadi'dzë rall diza'quë por mbidi, rquitë ldua'a. Nalé rquitë ldua'a iurë rac bé'ahia ruadi'dzë mënë shti'dzë Cristo.

¹⁹ Perë másru'u rquitë ldua'a purquë con ayudë shtë Espíritu Santo nabëshe'ldë Jesucristo, nu con oraciuni shtë të gapa libertá; guërua'a lachigui'bë. ²⁰ Nalé rac shtua'a nu quëbeza de quë nunquë guna tubi cusë mal, no sea guëtú lua lu më. Guëdubi tiempë rac shtua'a gapa valurë të guadi'dza sin quë guëdzëbëdia'a. Iurní si talë guëbania u si talë gatia, guëná mënë pudërë shtë Cristo la'ni vidë shtëna nu gunë mënë honrar lë'ë më. ²¹ Cagnia'a ndë'ë purquë si talë guëbania, sulë rac shtua'a guna honrar Cristo, nu iurë gatia, mejurë parë na purquë guëquërelndúa lë'ë më. ²² Si talë guëne'e më más vidë parë na, tsagla'guë guëluá'ahia diza'quë lu ra mënë. Perë iurne' adë rac bé'adia'a guadë na guëna'zia; zuhia entrë chupë nezë; guëbania u gatia. ²³ Naganë parë na pë guëna'zia; por tubi ladë rac shtua'a gatia parë guëquërelde con Cristo; ni más mejurë parë na. ²⁴ Perë stubi ladë más rqui'ni tsagla'guë guëbania parë bien shtë të. ²⁵ Napa segurë de quë na voluntá shtë më guëquërelde lu guë'dchiliu stu'pë tiempë parë guna compañi lë'ë të, të tsaldí ldu'u të shti'dzë Dios más nu parë guëquitë ldu'u të. ²⁶ Iurë guëabrí guëná të lua stubi, guëdë'ë të graci lu Jesucristo por tantë lëgrë nanapë të por enseñansë naze'dë guënia'a lu të.

²⁷ Rqui'ni guëbani të ziquë mënë shtë Cristo, de acuerdë con diza'quë shtë më. Gulë bë'në cumplirin si talë guëná të lua stubi u adë guënádi'i të lua. Rac shtua'a guëdchini nutici de quë tsagla'guë të firmë

shnezë Dios, nu de quë unidë na të con tubsë llgabë la'ni ldu'u të mientras ruadi'dzë të diza'quë lu ra mënë. ²⁸ Si talë adë rdzëbëdi'i të lu ra narunë cuntrë lë'ë të, gac bë'a rall de quë tsa rall lu cashtigu shtë Dios, nu mizmë tiempë gac bë'a rall de quë nasalvar të. Dios na el quë nangunë ra cusë rë'. ²⁹ Adë rdzëbëdi'i të purquë bë'në më tubi favurë naná gualdí ldu'u të shti'dzë më; nasalvar të. Nu stubi favurë bë'në më naná sac zi të por lë'ë më. ³⁰ Quëhunë mënë cuntrë lë'ë të igual manërë ziquë bë'në rall cuntrë na iurë guquërdënúa lë'ë të. Hia guná të lla bë'në mënë, nu rini të iurne' quëhunë rall cuntrë na stubi quë'dchi.

Jesucristo bidë ziquë mënë humildë

2 Rqitë ldu'u të purquë unidë na të con Cristo. Quëhunë më compa'ni lë'ë të, të adë riádi'i ldu'u të. Rac shtu'u më lë'ë të. Quëbezënú Espíritu Santo lë'ë të. Rac shtu'u të sa' të nu rga'a ldu'u të lë'ë rall. ² Por ni gulë bësëquitë ldu'u të na más. Gulë gapë tubsë llgabë. Gulë gac shtu'u sa'l de verdá. Gulë gac unidë. Gulë gac të de acuerdë. ³ Adë runë narú'bëdi'il lu sa'l. Adë runë nadchínidi'il lu sa'l. Mejurë gulë gac humildë nu gulë bë'në tratë sa'l manërë mejurë quë rúnël tratë mizmë lë'ël. ⁴ Adë rguílidi'il ra cusë naná bien parë mizmë lë'ël sino gulë gudili lo quë naná bien parë sa'l.

⁵ Gulë gapë mizmë llgabë nagupë Cristo Jesús; gulë bë'në ziquë bë'në më. ⁶ Aunquë Jesucristo na Dios, adë bészëbidi'i ldu'í'i' lugar shtë Dios Padre ⁷ sino bësëa'në Jesús lugar shtë hunurë nu bédchíni' lu gué'dchiliu të gúni' sirvë ziquë tubi muzë. Gúli' cumë tubi nguui. ⁸ Iurë bédchini më con cuerpë shtë nguui, todavía más humildë gúqui'. Gúqui' obedientë; gac shtú'ui' gúni' cumplir voluntá shtë Shtádi'. Bëzu'bë diágui' hashtë gúti' lu cruz. ⁹ Por ni Dios bédë'ë más hunurë parë shíni'; napë më más hunurë quë grë cusë lu gué'dchiliu nu gube'e. Bédë'ë më tubi lë parë shíni' naná más ru'bë entrë grë nombre shtë mieti. ¹⁰ Bë'në Dios zni të grë ra nanabani, lo quë nananú gube'e nu lo quë nananú gué'dchiliu nu lo quë nananú lugar shtë ra tégulë, grë rall guëzullibi rall lu Jesucristo. ¹¹ Rac shtu'u Dios grë mënë guëni'i Jesucristo na Dadë narnibë'a të parë Dios Padre gúni' recibir labansë nu hunurë shtë grë mënë.

Ra narialdí ldu'i Jesús na rai' ziquë llni

¹² Bëchi narac shtua'a, gulë bëzu'bë diaguë shti'dza ziquë quëhunë të siempërë. Bëzu'bë diaguë të shti'dza iurë naguquërdënúa lë'ë të; iurne' rqui'ni más gac të obedientë mientras quërela zitu parë lë'ë të. Bë'në Dios salvar lë'ë të, të gunë të cusë za'quë. Gulë gac mënë narunë cumplir purquë zni na voluntá shtë më. Nadzë'bë si talë adë gúnëdi'i të cumplir. ¹³ Rac runë të voluntá shtë Dios purquë Dios na el quë naquëgne'e deseo za'quë parë gunë të cumplir, nu también quëgne'e më fuersë parë gunë të cumplir voluntá shtë më.

¹⁴ Gulë bë'në shchi'ni më sin guëni'idi'il cuntrë sa'l; adë rdildi dí'dzëdi'i të ¹⁵ të parë adë chu guëni'idi'i quëhúnël cusë mal u nádi'il verdá. Na të shmënë Dios; iurní napë quë guëquërdë të bien entrë ra mënë narionaldë tëchi deseo mal nu ráquëdi'i gunë rall cusë za'quë. Lë'ë të na të ziquë mbelëgui'i narabtsë'ë catë namás nacahi. Zni na të entrë lë'ë rall mientras ruadi'dzë të diza'quë lu ra mënë. ¹⁶ Diza'quë ni rne'e vidë cubi. Si talë gunë të ndë'ë, guëquitë ldua'a iurë guëabrí Jesucristo de gube'e purquë guëlua'a de quë adë bënëdia'a dchi'ni de baldë entrë lë'ë të. ¹⁷ Si talë gatia purquë biadi'dza diza'quë lu të, nahin cumë ziquë lë'ë të bë'në të ofrecer mizmë lë'ë të ziquë ofrendë parë lë'ë më nu guëllë'ë rënë shtëna guëc ofrendë shtë të. Pues si talë zni gac, guëquitë ldua'a nu tsu lëgrë ldua'a juntë con lë'ë të por grë bendición shtë Dios. ¹⁸ Mizmë manërë runë tucarë guëquitë ldu'u të con na.

Timoteo nu Epafrodito

¹⁹ Si talë Dadë Jesús guëne'e permisi, rac shtua'a guëshe'lda Timoteo lueguë parë gue'dë guëmall lë'ë të. Iurní iurë guëdchini nutici de lë'ë të, guëquitë ldua'a'a. ²⁰ Adë nápëdia'a ni chu stubi ndë'ë ziquë Timoteo parë guëshe'lda lu të purquë sulë Timoteo napë zihani amor parë lë'ë të nu rac shtú'ull tsa'glu'guë të bien. ²¹ Pues los de más rguili rall por bien shtë rall; adë rúnëdi'i rall importë dchi'ni shtë Jesucristo. ²² Hia nanë të lasac Timoteo parë lu dchi'ni. Lë'ëll bënëll sirvë lu Jesucristo con na igual ziquë tubi lguë'në quëhúnël dchi'ni lu shtadë lguë'në. ²³ Rac shtua'a guëshe'lda lë'ëll despuësë gac bé'ahia lla guëru'u shcuenda. ²⁴ Nu rialdí ldua'a gunë Dios tubi favurë të gueldë guënahia lë'ë të lueguë.

²⁵ Perë mientras quëbeza, rqui'ni guëshe'lda Epafrodito, bëcha'a, të gueldë guënáhi' lë'ë të. Epafrodito bënëll compa'ni na lu dchi'ni nu bë'në mënë cuntrë lë'ë na'a. Primërë bëshe'ldë të lë'ëll parë ze'dë guëmall na. Bë'ni' compa'ni na lu nicidá nanapa. ²⁶ Nalé rac shtu'u Epafrodito guëabrí guëmall lë'ë të; rac ldu'ull purquë bini të de quë gac llú'ull. ²⁷ Verdá gac llú'ull; mërë niátill perë Dios bëga'a ldu'u më lë'ëll; bëáquëll; nu bëga'a ldu'u më na të adë gápëdia'a más galërzac zi. ²⁸ Por ni nalé rac shtua'a guëshe'lda Epafrodito lu të parë guëquitë ldu'u të iurë guëná të lúhi' stubi. Iurní guëquitë ldua'a también. ²⁹ Gulë bë'në recibir lë'ëll con lëgrë la'ni ldu'u të nu gulë bë'në honrar grë ra naná ziquë Epafrodito. ³⁰ Hia niati Epafrodito lu dchi'ni shtë Jesucristo. Bédchí'bi' vidë shtëhi' lu peligrë iurë bë'ni' dchi'ni shtë më, dchi'ni nadë gúquëdi'i nihunë të con na.

Tsagla'ga delantë

3 Iurne' bëchi, gulë bëquitë ldu'u të purquë unidë na të con Dadë Jesús. Adë riasháquëdi'i ldua'a guëquëa'a lu të mizmë enseñansë nabëluá'ahia antsë, të adë guësiguëdi'i mënë lë'ë të. ² Gulë gupë cuidadë

ra mënë mal nanadë guënëdi'i Dios, ra naziagla'guë runë parë gac cumplir custumbrë shtë rall. Rni'i rall rqui'ni riuguë partë cuerpë ziquë quëhunë ra mënë israelitë parë gac mënë limpi delantë lu Dios. ³ Lë'ë hia'a na hia'a limpi delantë lu Dios, lëdëdi'i lë'ë rall. Clarë rlua'a na hia'a shmënë më purquë rdë'na'a adorar lë'ë më según narni'i Espíritu Santo nu rquitë Idu'u hia'a purquë na hia'a shmënë Jesús. Adë rialdídi'i Idu'u hia'a gac salvára'a por ra cusë za'quë naquëgdë'na'a. ⁴ Parë mënë narni'i nasalvar rall por lo quë nabë'në rall, pues rnia'a, bëna más cusë quë lë'ë rall. Ni tubi chu napë más rsunë quë na parë gúnëll confiar mizmë lé'ëll. ⁵ Bëriuguë partë shcuërpa ziquë runë mënë israelitë iurë bédza'guë llmalë gula. Benjamín guc shtadë guëluhia. Ra shtada na më israelitë nu biadi'dzë rai' dizë hebreo. Guanalda tēchi lëy nanapë mënë israelitë, igual ziquë quëhunë partidë shtë ra fariseo. ⁶ Por tantë devociuni parë religiuni nanapa, guzunalda ra narialdí Idu'i shti'dzë Jesucristo. Bëna cumplir lëy tubi manërë ecshtë; ni tubi chu gunádi'i catë bëna fallar. ⁷ Antsë gunia'a grë ra cusë ni lasac, perë iurne' rdë'ëhia cuendë de quë ni tubin lasáquëdi'i parë gac salvara. Sulë Cristo rne'e salvaciuni. ⁸ Más quë ni ra cusë nabë'na antsë, na ziquë gui'lli narru'ldë mënë rua' guë'dchi. Más nasac gunguë bé'ahia lë'ë Cristo Jesús, Shlama. Parë guca shmënë më, bësa'na grë ra cusë shtë guë'dchiliu; na rahin ziquë gui'lli nalasáquëdi'i. Tubsë cusë rac shtua'a, gac më Shlama de verdá. ⁹ Rac shtua'a gaca unidë con lë'ë më; gaca perdunë, lëdëdi'i purquë bëna cumplir lëy shtë Moisés, sino purquë rialdí Idua'a shti'dzë Jesucristo. Runë Dios recibir lë'ë hia'a cumë ziquë mënë naná tubldí shcuëndi' lu Dios sulë si talë rialdí Idu'u hia'a shti'dzë më de verdá. ¹⁰ Rac shtua'a gunguë bé'ahia lë'ë Cristo nu rac shtua'a gunë më compa'ni na tē gapa mizmë pudërë nanapë më iurë guashtë më ladi ra tēgulë. Nu rac shtua'a guna sufrir ziquë lë'ë më bë'në më sufrir. Nahia dispuestë gatia ziquë guti më ¹¹ tē parë tsashtëa ladi ra tēgulë igual ziquë guashtë më ladi ra tēgulë.

Napë quë gáca'a firmë hashtë lúltimë dzë

¹² Adë quëgní'idia'a lu tē de quë bëna gan, de quë nahia më za'quë, perë rac shtua'a tsagla'ga delantë parë guna cumplir con grë narac shtu'u më parë na. Ni na narac shtua'a, purquë primërë gudili Cristo Jesús na parë gaca shmënë më. ¹³ Bëchi, mizmë na rnia'a de quë adë bëna gan grë lo quë narac shtua'a; tubsë cusë runa iurne'; bëa'ldë Idua'a grëtë' lo quë nabëna más antsë nu ziagla'ga parë guna gan másru'u cusë za'quë shtë Dios. Con guëdubi fuersë shtë na, ziquë tubi narlu'në lu carrërë, rac shtua'a grë lo quë nanapë më parë na. ¹⁴ Tsagla'ga delantë ziquë tubi narllu'në parë guna gan premi naguëne'e Dios. Parë ni guna'bë Dios na purquë nahia unidë con Jesucristo.

¹⁵ Grë mënë narac bë'a bien shti'dzë Dios, napë quë gunë rall mizmë llgabë ziquë gunia'a ndë'ë. Perë si talë entrë lë'ë tē nanú nguii nanapë stubi llgabë, Dios guëluá'ai' lé'ëll lo quë naná verdá. ¹⁶ Sulamëntë cha

gáca'a firmë nu guëdë'na'a cumplir grë lo quë nariasë hia'a.

¹⁷ Bëchi, gulë gubani ziquë nabania. Gulë guná manërë nabani sa' tē, ra naquëhunë cumplir lo quë nabëlua'a na'a. Gulë cubënebi manërë nanabani rai'. ¹⁸ Gulë bë'në narnia'a purquë nanú zihani narunë cuntrë Jesús. Nabani rall manërë narlua'a de quë adë rialdídi'i Idu'u rall Jesús guti lu cruz. Hia gunia'a lu tē ndë'ë zihani vueltë nu rnia'a lu tē stubi vësë más hashtë runa rnia'a lu tē. ¹⁹ Gabildi na fin shtë ra mënë ni. Quërelde rall sulamëntë parë gunë rall cumplir dese mal shtë rall. Adë rtúdi'i lu rall por mal naquëhunë rall sino más rquitë Idu'u rall. Sulë ra cusë mal shtë guë'dchiliu zianaldë rall tēchi'. ²⁰ Perë rni'bë'a Dios lë'ë hia'a dizdë gube'e. De gube'e quëbéza'a Dadë Jesucristo, el quë nagunë salvar lë'ë hia'a tē parë gáca'a ziquë lë'ë më. ²¹ Ra cuerpë débil nadápa'a gunë më cambi tē parë gaquin ziquë cuerpë nanapë më gube'e. Gunë mëhin con mizmë pudërë nanapë më parë guëni'bë'a më grë lo quë nanabani parë guëzu'bë diaguë rall shti'dzi'.

Gulë bëagná Idu'u tē lë'ë Dadë Jesús nu gulë bëquitë Idu'u tē

⁴ Por ni rnia'a lu tē bëchi, nalé rac shtua'a lë'ë tē na napa dese guënahia lu tē. Rquitë Idua'a con lë'ë tē; na tē ziquë tubi premi parë na. Dchi'ni nabëna entrë lë'ë tē adë gúquëdi'in de baldë. Iurne' gulë su firmë lu shnezë Dadë ziquë gunia'a lu tē, lë'ë tē narac shtua'a.

² Runa ruëguë lu Evodia nu Síntique, cue tē de acuerdë purquë lë'ë tē napë tē mizmë lamë, Dadë Jesús. ³ Nu rna'ba tubi favurë lul, amigu, bë'në ruëguë lu ra na'a rë' gac rall de acuerdë purquë antsë bë'në rall compa'ni na parë guërë'tsë diza'quë shtë Jesús entrë mënë shtë guë'dchiliu. Lë'ë rai' con Clemente con los de más nabë'në compa'ni na, grë lë rai' naescritë la'ni librë shtë registrë nanapë Dios. Gac salvar rai'.

⁴ Gulë bëquitë Idu'u tē guëdubi tiempë purquë na tē shmënë Dadë Jesús. Stubi guënia'a lu tē, gulë bëquitë Idu'u tē. ⁵ Gulë gac mënë pacënci tē parë gac bë'a mi-eti quëhunë tē tratë bien con sa' tē. Lë'ë Dadë Jesús hia mërë guëabri' lu guë'dchiliu stubi. ⁶ Adë riádi'i Idu'u tē lu cusë durë sino bë'në ruëguë lu Dios tē gunë më compa'ni lé'ëll. Gulë bédë'ë graci lu më; gulë guni'i lu më grë lo quë narac shtu'u tē. ⁷ Iurní guëcue'dchí më Idu'u tē. Llëru'bë na më parë guëcue'dchí Idu'u ra mënë; ni tubi chu rac bë'a mudë nanapë më parë guëcue'dchí më Idu'u mieti. Mizmë paz ni gapë Idu'u tē con shgabë tē purquë na tē unidë con Cristo Jesús.

Gulë bë'në llgabë naná za'quë

⁸ Bëchi, guënia'a lu tē antsë tsalú cartë rë', gulë bë'në llgabë lla gac tē mënë verdá; gulë bë'në llgabë lo quë narunë tucarë rëspëti. Gulë bë'në llgabë lo quë naná tubldí nu purë delantë lu Dios; gulë bë'në llgabë lla gunë tē parë gac shtu'u mieti lë'ë tē nu parë gunë

rall honrar lë'ë të. Gulë bë'në llgabë lla gunë të parë gac të më za'quë, nu gulë bë'në llgabë por grë lo quë nallasac lu Dios; gulë tsanaldë ra cusë ni.

⁹ Gulë bë'në grë lo quë nabëluá'ahia lu të, grë lo quë nabësë'dë të, grë lo quë nabini të, grë lo quë naguná të bëna. Iurní Dios narcue'dchí ldu'u hia'a cuezënú më lë'ël.

Ra mënë Filipos bédë'ë ofrendë parë Pablo

¹⁰ Nalé rquitë ldua'a purquë nahia unidë con Jesús nu rdë'a graci lu Dadë purquë rac shtu'u të gunë të compa'ni na stubi vësë más aunquë hia zia'a llëduni tiempë dizdë bëshe'ldë të dumí. Adë ní'idia'a de quë bëa'ldë ldu'u të gunë të compa'ni na, perë rnia'a adë nídi'i mudë parë guëshe'ldë të ayudë. ¹¹ Adë ní'idia'a lu të ndë'ë purquë napa nicidá nu rac shtua'a gunë të compa'ni na, purquë bëlua'a më na lla gaca cunformë con lo quë nanapa; riádi'i ldua'a. ¹² Tubi tiempë guquërela ziquë ra prubi; niétiquë adë pë nápëdia'a; nu stubi vësë guquërela ziquë ricu. Pues nahia cunformë guëdubi tiempë; rdë'ëhia graci lu Dios si talë napa zihani cusë u si talë adë bë nápëdia'a. Rac rdë'a graci lu më iurë runë faltë nagáuha, igual ziquë iurë napa hashtë subrë. ¹³ Lë'ë Jesucristo cuezënú na; por fuersë narne'e më runa vencer grë clasë galërzac zi. ¹⁴ Perë rnia'a lu të, bë'në të bien iurë bëshe'ldë të ayudë purquë gupa nicidá iurní.

¹⁵ Hia nané të mënë shtë Filipos, iurë guzublú quëadi'dza diza'quë, iurë guquërela Macedonia, sulë lë'ë të bëne'e të ayudë cahia iurní. Stubi grupë narialdí ldu'i diza'quë, bë'nëdi'i rall compa'ni na aunquë grë rall bë'në rall recibir diza'quë nagunia'a lu rall. ¹⁶ Mien-tras guquërela Tesalónica, lë'ë të bëshe'ldë të ofrendë parë nicidá shtëna. Chupë vultë bëshe'ldë të ayudë. ¹⁷ Adë rzébidí'i ldua'a lë'ë dumí, sino rac shtua'a de quë lë'ë të gunë të recibir premi shtë Dios.

¹⁸ Hia bëna recibir más lo quë rqui'nia; con ofrendë nabëshe'ldë të con Epafrodito, napa sufsientë. Nápë-dia'a más nicidá. Lo quë nabëshe'ldë të, na ziquë tubi olor nashi, tubi ofrendë parë Dios; bëca'a mëhin nu rquitë ldu'u më. ¹⁹ Dios rnibë'a grë cusë. Iurne' guëne'e më ca'a të grë lo quë narunë faltë mientras cuezënúhi' lë'ë të. Guëdchini ra cusë ni purquë unidë na të con Cristo Jesús. ²⁰ Dios Shtëada'a, cha guëdë'na'a alabar lë'ë më iurne' nu catë nídi'i fin. Amén.

Rshe'ldë Pablo saludë parë amigu shtëhi'

²¹ Por partë shtë na, bë'në saludar grë ra grupë shtë shmënë Cristo Jesús ndë. Grë ra shmënë më nananú ndë'ë, rshe'ldë rall saludë parë lë'ë të. ²² Los de más naná rialdí ldu'i diza'quë, rshe'ldë rall saludë, especial-mente ra mënë naquëhunë ra dchi'ni lidchi shtë rëy rumanë. ²³ Rna'ba lu Dios, gunë ldai' Dadë Jesucristo cadë lë'ë të. Amén.

Colosenses

Quëquë'e Pablo cartë rë' lu ra colosenses

1 Na Pablo nahia poshtë shtë Cristo Jesús purquë gudili më na. ²Juntë con bëcha Timoteo quëquëa'a cartë rë' lu naná bëzuné Dios almë shtë rai' con ra bëchi la sahia narunë cumplir shti'dzë më, grë të naquërelde guë'dchi Colosas. Gulë bë'në recibir favurë shtë Dios nu gulë cuedchí Idu'u të por Dios, Shtáda'a.

Pablo rna'bë lu Dios por ra narialdí Idu'i diza'quë

³ Siemprë rdë'e na'a graci lu Dios naná Shtadë Jesucristo, el quë narnibë'a lë'ë hia'a. Iurë rna'bë na'a lu më por lë'ë të, rni'i na'a dushquilli Dios ⁴ purquë bini na'a lla rialdí Idu'u të shti'dzë Jesucristo nu bini na'a lla rac shtu'u të bëchi la sa' të naná rialdí Idu'i diza'quë. ⁵ Quërelde të zni purquë rialdí Idu'u të guëquërelde të Jesucristo lu gube'e. Esperansë ni na ziquë tubi tesurë nagutsa'u parë lë'ë të. Por diza'quë nabini të más antsë, nané të nasalvar të. Gualdí Idu'u të diza'quë na verdá. ⁶ Lë'ë diza'quë nabini të rrë'tsin por guëdubi nezë shtë guë'dchiliu, nu mënë ziagla'guë rialdí Idu'u rallin. Diza'quë quëhunin cambi vidë shtë mënë igual ziquë quëhunë diza'quë cambi vidë shtë të. Primërë vësë nabini të shti'dzë Dios, bédë'e të cuendë de quë verdá rac shtu'u më lë'ë të, de quë bë'në më favurë të gac salvar të. ⁷ Bë'në të recibir diza'quë por Epafras, el quë nabëlua'a lë'ë të shti'dzë Jesús. Náhi' muzë shtë hia'a; rac shtu'u hia'a lë'i'. Quëhúnëll cumplir siemprë lo quë narac shtu'u Cristo. ⁸ Guni'i Epafras lu na'a de quë rac shtu'u të grë ra shmënë Dios por amor narne'e Espíritu Santo la'ni Idu'u të.

⁹ Por ni dizdë bini na'a de lë'ë të, adë bësá'nëdi'i na'a guëni'inú na'a lu Dios por lë'ë të. Quëgna'bë na'a lu më de quë guëlua'a më lë'ë të voluntá shtë më, de quë guëne'e më llni parë gac bë'a të pë na mal nu pë naná bien. Quëgna'bë na'a lu më tsasé të nezë za'quë por pudërë shtë Espíritu Santo. ¹⁰ Quëgna'bë na'a lu më de quë conductë shtë të gaquin bien lu Dadë, de quë guëquitë Idu'u më con lë'ë të, nu de quë gapë të resultatë lu shchi'ni më, nu de quë cadë dzë gapë të más llni shtë Dios. ¹¹ Quëgna'bë na'a lu më gac të mënë fuertë lu shnezë më por mizme pudërë nanapë më. Llëru'bë na pudërë shtë më. Zni gunë të gan lu cusë mal guëdubi tiempë nu gapë të pacënci nu guëquitë Idu'u të. ¹² Nu rna'bë na'a lu më de quë guëdë'e të graci lu Dadë Dios purquë lë'ë më bëne'e

derechë parë guëdápa'a lugar con los de más mënë santu catë quërelde më lu llni. ¹³ Bëlá Dios lë'ë hia'a lu guia'a Satanás catë rribé'all nu bëzú më lë'ë hia'a catë rribë'a shini më, Cristo. Náhi' Rëy. Nalé rac shtu'u Dios Padre shini më. ¹⁴ Por galguti shtë Jesús naperdunë duldë shtë hia'a. Gudilli më por duldë shtë hia'a lu cruz; iurne' nasalvára'a.

Rbedchí Idu'u hia'a por galguti shtë Jesús

¹⁵ Adë chu rnádi'i lu Dios Padre perë bédchini më iurë bédchini Cristo lu guë'dchiliu. Mizmë Dios bëlu-a'alúhi' lu mënë por Jesucristo naná igual ziquë Dios. Lë'i' nabani más antsë cueshtë guë'dchiliu.

¹⁶ Bëcueshtë Cristo grë cusë nananú gube'e nu guë'dchiliu. Grë ra narnibë'a ziquë rëy nu autoridá, grë ra nananú gube'e naná rribë'a los de más sáhi' bëcueshtë Cristo tantë narná hia'a lúhi', tantë chu rnádi'i lúhi'. Grë cusë nanabani, bëntsa'u Jesús të parë gunë rai' sirvë lu më. ¹⁷ Lë'ë Jesús nanú më antsë cueshtë grë ra cusë. Nápëdi'i më fin. Por pudërë shtë më lo quë nanú lu gube'e nu lo quë nanú lu guë'dchiliu, grë cusë lo quë nanabani u lo quë nanápëdi'i vidë purquë zni gac shtu'u më. Rsë më grë ra cusë ni.

¹⁸ Jesucristo na cabësë shtë ra narialdí Idu'i diza'quë, grë ra shmënë më naná rdëá grë lugar; unidë na rai' con lë'ë më. Entrë grë ra naguti, na më primërë; galguti adë bé'nëdi'i gan lúhi'. Nídi'i chu stubi ziquë Jesús; napë më más pudërë quë ra naná rribë'a.

¹⁹ Lë'ë Dadë Dios con grë pudërë nanapë më, gac shtú'ui' cueshúhi' la'ni shcuerpë Jesucristo. ²⁰ Por Jesús gac shtu'u Dios cuedchí Idu'u mieti lu më; gac en paz grë cusë nananú lu gube'e nu lo quë nananú lu guë'dchiliu. Gac shtu'u më gac unidë mënë con lë'ë më por galguti shtë Jesús lu cruz. Bë'në më të gac amigu ra mënë con Dios.

²¹ Antsë lë'ë të gac të enemigu shtë Dios. Zitu guquërelde të parë lë'ë më; adë guná zá'quëdi'i të lu më purquë guquërelde të con maldá. ²² Perë iurne' lë'ë të na të amigu shtë Dios por lo quë nabë'në Jesucristo. Por galguti shtë Jesús lu cruz, bëlá më lë'ë të lu cashtigu narunë tucarë gunë të recibir. Rac shtu'u më gunë më presentar lë'ë të lu Dios ziquë mënë santu sin ni tubi cusë mal. Zu të lu më sin adë chu guëdchibë demandë cuntrë lë'ë të. ²³ Zni gac si talë tsagla'guë tsaldí Idu'u të shti'dzë më nu si talë gac të firmë lu shnezë më. Gulë gac ziquë tubi hiu'u naná rza'a lu guë'ë; adë chu guëazë guëtëdi'i lu diza'quë narni'i guëbaninú hia'a lë'ë më. Pues diza'quë ni hia

bërë'tsin por guëdubi nezë shtë gué'dchiliu. Hia bini mënë di'dzë ni. Na Pablo nahia muzë shtë Dios; bëshe'ldë më na ziquë ministrë shtë më parë guadi'dza lu ra mënë.

Pablo quëhunë sirvë lu ra shmënë Dios

²⁴ Turne' rquitë ldua'a entrë ra cusë durë purquë ra cusë durë naquëhuna sufrir, na rahin sufrimientë shtë Jesucristo. Tsalú sufrimientë ni la'ni shcuërpa parë bi-en shtë ra narialdí ldu'i shti'dzë Dios. Jesús na cabësë shtë ra mënë ni; na rai' grupë shtë shmënë Dios.

²⁵ Nahia ministrë shtë më; gudili më na ziquë muzë shtë më parë gac bë'a të ra diza'quë, nu nahia muzë shtë të parë guërë'tsë diza'quë entrë grë mënë.

²⁶ Iurne' quëglua'a më lu ra shmënë më, lo quë más antsë nanú naga'chi. Ra mënë, nilë ra ianglë adë guc bé'adi'i rai' secretë narac bë'a hia'a iurne'. ²⁷ Guc shtu'u më guëlua'a më lu shmënë më de quë por diza'quë, ra mënë nanádi'i më israelitë gac rall shini më, nu quëglua'a më quëbezënú Cristo lë'ë rall. Por Cristo naquëbezënú lë'ë rall tsuté rall lu gube'e. Ni na favurë ru'bë nabë'në më.

²⁸ Lë'ë na'a quëglua'a na'a shti'dzë Cristo nu quëgt-sëbë na'a mënë të gac rall firmë lu shnezë më. Quëglua'a na'a lu ra mënë con llni shtë Dios parë tsasë rall shti'dzë më. Rni'i na'a lu rall por gac unidë rall con Cristo gac rall mënë za'quë de verdá sin ni tubi faltë. ²⁹ Quëhuna shchi'ni më con guëdubi fuersë narne'e Cristo. Mizmë lë'ë më rne'e zihani pudërë parë tsagla'ga lu shchi'ni më të gac mënë justë delantë lu Dios.

2 Rac shtua'a gac bë'a të de quë nalé quëhuna dchi'ni por lë'ë të nu por grë ra naquërdë guë'd-chi Laodicea nu por grë ra naganádi'i lua. ² Galërni'i ldua'a na zndë'ë; quëhuna parë gac rall firmë lu shti'dzë më nu parë gac shtu'u rall sa' rall más. Rac shtua'a de quë tsasë rall di'dzë nadë guënédi'i mënë guahietë, perë iurne' sí, riasë rall shti'dzë Dios nu runguë bë'a rall Cristo. Llëru'bë na cusë ni. ³ Por Cristo sulamëntë gac bë'a mieti llni shtë Dios. Por Cristo sulamëntë tsasë mieti verdá naná ziquë cusë nalasac. ⁴ Cagnia'a lu të cusë ni të parë ni tubi adë chu cuguédi'i lë'ë të con ra di'dzë narlua'a chulë perë falsë nahin. ⁵ Pues aunquë nilë adë zúdia'a con lë'ë të, rëagná ldua'a lë'ë të. Nalé rquitë ldua'a; nanéa unidë na hia'a. Nanéa tsaldí ldu'u të shti'dzë Cristo con guëdubinú ldu'u të. Na të firmë con fe shtë të.

⁶ Bë'në të recibir Cristo Jesús ziquë Dadë shtë të; por ni gulë guquërdëru'u unidë con lë'ë më. ⁷ Ziquë tubi hiaguë nanapë lu'chi za'quë u ziquë tubi hiu'u nanapë cimientë fuertë, gulë gac firmë lu shti'dzë më ziquë más antsë bësë'dë të. Nu gulë bédë'ë graci lu më guëdubi tiempë; gulë guni'iru'u dushquilli lu Dadë.

Vidë cubi narne'e Jesús

⁸ Gulë gapë cuidadë të adë chu cuguédi'i lë'ë të nu tsanaldë të enseñansë shtë rall. Caglua'a rall sulamën-

të con lo quë naréalë guëc mënë. Caglua'a rall di'dzë falsë nanápèdi'i pudërë de acuerdë con costumbrë nu creenci shtë rall naná shgabë nguui. Adë nápèdi'i rall llni shtë Cristo. ⁹ Dios gúqui' nguui; lë më Jesucristo. Grë pudërë nu grë llni shtë Dios napë Jesucristo, ¹⁰ nu lë'ë të rac bë'a të na të shini Dios. Por Jesucristo napë të mizmë vidë shtë Dios; adë runë fáltèdi'i. Na më primërë entrë grë ra nanapë pudërë nu entrë grë ra espíritu naná rribë'a. ¹¹ Por Cristo na të limpi delantë lu Dios. Bédchisú më duldë shtë të. Gúquédi'i të limpi por costumbrë shtë galriuguë cuerpë cumë runë mënë israelitë, sino Cristo bëzunëhi' almë shtë të. ¹² Bëriubë nisë të; bëga'chinú të Jesucristo nu zni guc resucitar të juntë con lë'ë më purquë gualdí ldu'u të pudërë shtë Dios, el quë nabëldishtë lë'ë Jesús ladi ra tégulë. ¹³ Antsë nápèdi'i të vidë shtë Dios, sino ziquë tégulë guquërdënú të duldë; gadzé duldë la'ni ldu'u të, perë iurne' Dios bëcua'ñi lë'ë të juntë con Cristo. Unidë na hia'a con lë'ë më. Bë'në më perdonë grë duldë shtë hia'a. ¹⁴ Bëti'i Dios lo quë naná cuntrë lë'ë hia'a, grë lo quë nabédé'na'a cuntrë lëy shtë më. Lëy ni bédchi'bë demandë cuntrë lë'ë hia'a, perë bëti'i më grë demandë ni por galguti shtë Jesús. Bédë'ë më fin grë demandë iurë guti Jesús lu cruz. ¹⁵ Cristo bë'në gan lu grë nanapë pudërë nu lu grë el quë narnibë'a. Bia'a më ra narnibë'a ziquë nariá tubi prësi; ziazú rall lu desfilë parë guená mieti bë'në më gan lu rall. Iurë guti më lu cruz, bë'në më gan lu pudërë shtë rall.

Gulë guc shtu'u lo quë nanú lu gube'e

¹⁶ Por ni adë chu gunë juzguë lë'ë të por lo quë naráu të u lo quë naruu' të. Adë chu gúnèdi'i juzguë lë'ë të por costumbrë shtë laní, si talë quëhunë të cumplir u adë quëhúnèdi'i të cumplir. Adë chu gúnèdi'i juzguë lë'ë të por lo quë naquëhúnël ra dzë narzi'i ldu'u mënë u ra dzë delicadë shtë laní. ¹⁷ Grë ra cusë rë' na ziquë tubi figurë shtë naná guëdchini despuësë, u sea Cristo. ¹⁸ Adë rsá'nèdi'i të ni tubi chu guëdchisú premi narac shtu'u Dios gapë të. Si talë guëni'i mënë lu të napë quë gunë të adorar ra ianglë u talë guëni'i rall napë quë cubënebi të shti'dzë ra ianglë, adë tsaldídi'i ldu'u të shti'dzë rall. Grë mënë ni riuté rall cusë adë gunádi'i rall. Runë nadchini rall. Rianaldë rall tēchi llgabë mal; rialdí ldu'u rall cusë nanápèdi'i ni tubi prëbë. ¹⁹ Adë rianáldèdi'i rall shnezë Cristo con fe naná firmë. Lë'ë më na më cabësë shtë shmënë më. Por lë'ë më grë ra naná rialdí ldu'i de verdá, na rai' ziquë partë shtë cuerpë; napë rai' vidë; runë alimantar rai' por lë'ë më; riaru'bë rai' por pudërë shtë më. Ndë'ë ze'dë de Dios.

²⁰ Guti të juntë con Cristo; bë'në më parë adë gúnëru'udi'i të duldë. Por ni ¿pëzielú quërdëldë të ziquë los de más mënë shtë gué'dchiliu? ¿Pëzielú rianaldë të tēchi ra costumbrë nu règlë shtë nguui? ¿Rni'i mënë: "Adë rgá'ldèdi'il ndë'ë" u rni'i rall: "Adë gáudi'il ndë'ë" u "Adë rná'zidi'il ndë'ë". ²² Grëtë' ra règlë rë' napë quë tsalú, igual cumë los de más cusë tsalú rahin. Règlë ni nadë más na rahin enseñansë nu lëy shtë mënë.

²³ Verdá rlua'a ra rëglë rë' ziquë cusë za'quë purquë el quë narianaldë tëchi cusë ni, quëzac zill el mizmë lë'ëll. Voluntariamente quëhúnëll cumplir con zihani devociuni. Rlua'a rall ziquë mënë narunë cumplir cusë durë, parë grëtë' ra custumbrë rë' nápëdi'in pudërë parë guëzalú deseo mal nananú la'ni ldu'u mënë.

3 Iurní rnia'a lu të, guc resucitar të juntë con Cristo. Iurne' gulë gudili lo quë naná ze'dë de Dios catë quëbezë Jesucristo ladë ldi shtë më. ² Gulë tsanaldë ra deseo shtë më, lëdëdi'i ra deseo mal shtë mënë ³ purquë guti të parë cusë shtë guë'dchiliu; nabaninú të Cristo nu lë'ë më nabaninú më Dios. Vidë cubi nanapë të na ziquë cusë naga'chi; napë tëhin por Cristo. ⁴ Nadápa'a vidë verdadërë por Cristo. Iurë lë'ë më guëabri' lu guë'dchiliu stubi, guziá hia'a parë guëquërdëdënú hia'a lë'ë më catë nídi'i fin, catë nanú pudërë nu llni shtë më.

Vidë cubi

⁵ Por ni gulë gudini grë cusë mal la'ni ldu'u të. Adë chu gápëdi'i stubi na'a, sulë tsé'li'. Gulë bësa'në grë cusë mal nanadë rluú'idi'i. Adë tsaglá'guëdi'i të cusë dzabë ziquë mal deseo nananú la'ni ldu'u të. Adë rzëbidi'i ldu'u të ra cusë shtë guë'dchiliu purquë ni na idolatría; quëhúnëll adorar ra cusë shtë guë'dchiliu. ⁶ Por grë ra cusë ni naquëhunë mënë nanadë rzu'bë díáguëdi'i shti'dzë më, guëshe'ldë më cashtigu dushë guëc rall. ⁷ Lë'ë të bë'në të grë ra cusë rë' iurë guquërdë të ziquë ra nadë guënëdi'i Dios ⁸ parë rni-a'a lu të, gulë bësa'në grë duldë. Adë rdë'di'il lugar ldaguë llanë la'ni ldú'ul. Adë chu guëldëdi'i lu sáhi'. Adë rúnëdi'il vengar. Adë rni'i guídzëdi'il guëc sa'l. Adë chu guëni'idi'i di'dzë dzabë. ⁹ Adë chu guëni'idi'i bishi lu sáhi'. Gulë bédchisú grë ra cusë ni purquë hia bësa'në të mudë nanabani të antsë con grë maldá. ¹⁰ Na të mënë cubi por pudërë shtë më. Dzë con dzë rcubi shgabë të con llni shtë më; quëac cambi të hashtë gac të ziquë el quë nabëdë'ë vidë cubi parë lë'ë të. ¹¹ Pues lu Dadë Dios sulë Cristo nasac. Adë rúnëdi'i importë si talë nal më israelitë u adë nádi'il më israelitë. Adë rúnëdi'i më casë si bëriuguë cuerpë shtënëll u adë bëriúguëdi'in, u si nal më zitu u si talë nal bajo ordë shtë stubi mënë, u si talë nápël libértá. Tubsë cusë nasac naná si talë runguë bé'al Cristo. ¹² Rac shtu'u Dios lë'ë të nu gulë më lë'ë të parë gac të mënë santu delantë lu më. Por ni ziquë racu mënë con shabë cubi, gulë gac mënë narga'a ldu'u sáhi'; gulë gac mënë humildë nu pacënci. Gulë gac mënë za'quë lu sa' të. Gulë bë'në sirvë lu rall. ¹³ Adë rié'dëdi'i të con mudë nanabani sa'l, sino bë'në perdunë lë'ëll aunquë rdchí'bëll demandë cuntrë lë'ëll. Napë quë gúnëll perdunë sa'l igual manërë ziquë Dios bë'në perdunë lë'ëll. ¹⁴ Más de ni gulë gapë llëru'bë amor, purquë rqui'ni gac shtu'u sa'l parë gac të unidë nu parë guëquërdëdënú të sin dishi'bi. ¹⁵ Gulë bédë'ë sí cue'dchí Dadë Jesús ldu'u të; parë ni gulë më lë'ë të parë gac të mënë unidë ziquë cuerpë nanápëdi'i

narunë molestë. Nu gulë bédë'ë graci lu më guëdubi tiempë.

¹⁶ Gulë bédë'ë sí të guëribë'a diza'quë shtë Cristo entrë lë'ë të mientras quëglua'a të sa' të, mientras quëni'inú të sa' të con llni shtë Dios. Nu gulë bi'ldi lu Dios grë clasë cantë naná labansë parë Dios. Gulë bi'ldi lu më con guëdubinú ldu'u të. Gulë bédë'ë graci lu më. ¹⁷ Cualquier cusë narunë të u lo quë narni'i të, gulë bë'nin sulë parë gunë mënë alabar Dadë Jesús nu gulë bédë'ë graci lu Dios, Shtáda'a, por lë shtë shini më.

Lo quë narunë tucarë gunë ra shmënë Dios

¹⁸ Lë'ë të tse'lë nguui, gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë tsé'lël purquë ni na narunë tucarë gunë të ziquë shmënë Dadë Jesús. ¹⁹ Lë'ë të nguui, gulë guc shtu'u tsé'lël; adë runë nadúshëdi'i lu tsé'lël. ²⁰ Lë'ë të ll-guë'në, gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë shtadë të guëdubi tiempë purquë ni na lo quë narëuu' ldu'u Dios. ²¹ Dadë nanapë shini, gulë gapë vidë za'quë delantë lu shínil të adë tsasháquëdi'i ldu'u llguë'në lu shnezë Dios. ²² Lë'ë të narunë sirvë lu lamë, gulë bëzu'bë diaguë di'dzë shtë lamë, lëdë niá'asëdi'i iurë lë'ë lamë rna lu të, sino gulë bë'në sirvë lu rall guëdubinú ldú'ul. Napë quë guëa'në të bien lu lamë purquë zni guëlua'a de quë quëhunë të rëspëti Dios de verdá. ²³ Cualquier dchi'ni naquëhunë të, gulë bë'nin con guëdubinú ldú'ul purquë quëhunë të sirvë lu Dios, lëdë niá'asëdi'i lu mënë. ²⁴ Nané të de quë lë'ë Dadë guëne'e më tubi herenci ziquë premi ca'a të purquë quëhunë të sirvë lúhi'. ²⁵ Perë el quë narunë mal, ni gúnëll recibir pagu mal por lo quë naquëhúnëll purquë lu Dios grë hia'a na igual. Gunë më tratë igual grë mënë.

4 Lë'ë të lamë, gulë guc të mënë za'quë lu narunë dchi'ni. Gulë bë'në tratë bien lë'ë rall purquë nané të lamë shtë të, quëbézi' gube'e. ² Gulë tsagla'guë guëni'inú Dios nu gulë cue nasini. Gulë bédë'ë graci lu Dios. ³ Gulë guna'bë lu më por lë'ë na'a ndë'ë të parë guëne'e më permisi lu na'a parë guadi'dzë na'a diza'quë. Gulë guna'bë lu më të parë gac guëlua'a na'a lu mënë lo quë adë guënëdi'i, de quë sulë Cristo napë pudërë parë gunë më salvar mieti. Por diza'quë rë' nanúa prësi ndë'ë. ⁴ Gulë guna'bë lu më parë gunë më compañi na parë guëluá'ahia diza'quë tubi manërë clarë purquë zni runë tucarë.

⁵ Gulë guquërdë za'quë lu ra nadë rialdidi'i ldu'i shti'dzë Jesús. Gulë bë'në provëchë bien guëdubi tiempë parë gúnëll bien delantë lu rall. ⁶ Ziquë iurë ria zedë guëc cumidë parë gapin sabor, gulë bësa'në de quë di'dzë shtë të gaquin naza'quë, lëdëdi'i di'dzë dzabë. Iurní gac bë'a të lla mudë guadi'dzëdënú të sa' të.

Lúltimë saludë nabëshe'ldë Pablo

⁷ Tíquico naná bëchi narac shtu'u hia'a, guëni'ill lu të cuendë shtë na. Tíquico nall el quë narunë compañi na lu shchi'ni më. Nall tubi servidor za'quë shtë Dadë Jesús. ⁸ Guëni'i Tíquico lu të lla na na'a ndë'ë.

Quëgshe'lda lé'i' parë guëni'inull lë'ë të parë gapë të más ánimo lu shnezë më; su të más firmë lu shnezë Dios. ⁹ Nu guëshe'lda Onésimo; gúnëll compaño Tíquico. Onésimo na më ladzë të nu náhi' servidor za-'quë shtë Jesús. Nalé rac shtu'u hia'a lé'i'. Guadi'dzë rai' lo quë naná zuzac na ndë'ë.

¹⁰ Aristarco el quë nananú lachigui'bë con na, quëgshé'ldëll saludë con Marcos, shprimi Bernabé. Lë'ë të napë të ordë shtë shcuendë Marcos. Si talë tsagué'nëll visitar lë'ë të, gulë bë'në recibir lé'i' con bien. ¹¹ También Jesús nanapë stubi léhi', Justo, quëgshé'ldëll saludë parë lë'ë të. Entrë grë ra mënë israelitë naná shmënë Jesús, Aristarco, Marcos, nu Justo, na rai' lúniquë nabë'në compaño na parë guadi'dza shti'dzë Dios, di'dzë narni'i lla tsuté mënë catë rnibë'a Dios. Lë'ë rai' de vërë nalé bë'në rai' compaño na.

¹² Epafras zac nall më ladzë të; quëgshé'ldëll saludë. Náhi' servidor shtë Jesucristo nu rúni' ruëguë lu Dios siempre por lë'ë të parë gac të firmë lu shnezë më nu

quëgná'bëll lu më con guëdubinú ldu'ull de quë gac bë'a të voluntá shtë më. Quëgná'bëll gunë të cumplirin. ¹³ Nahia testigu de quë Epafras nalé bé'nëll dchi'ni parë bien shtë të nu zac parë bien shtë ra mënë naquërelde guë'dchi Laodicea nu Hierápolis. ¹⁴ Lucas lë'ë ducturë narac shtu'u hia'a, con Demas, rshe'ldë rai' saludë parë lë'ë të.

¹⁵ Gulë bë'në saludar ra narialdí ldu'i Jesús, ra naquërelde guë'dchi Laodicea. Nu zac gulë bë'në saludar Ninfas con grë ra nardëá lídchi'. ¹⁶ Despuësë de gu'ldë të cartë rë', gulë bëshe'ldë mizme cartë parë ra shmënë Dios naquërelde Laodicea. Nu gulë bi'ldi cartë nabëshe'lda lu ra mënë ni. ¹⁷ Guni'i lu Arquipo di'dzë rë': "Bë'në cumplir dchi'ni nabëne'e Dadë parë gúnëll. Adë gac nabéchidi'il lu voluntá shtë më."

¹⁸ Na Pablo quëquëa'a tubi saludë parë lë'ë të con prupi guiahia. Gulë bësëagná ldu'u të con oraciuni shtë të nanúa prësi. Dios gunë ldai' më lë'ë të. Amén.

1 Tesalonicenses

Bëquë'ë Pablo tubi cartë lu grupë shtë shmënë Dios naquërelde guë'dchi Tesalónica

1 Na Pablo quëquëa'a cartë rë' con Silvano nu Timoteo lu ra grupë shtë shmënë Dios, ra naquërelde guë'dchi Tesalónica. Dios Shtëada'a con Jesucristo Shláma'a gudili lë'ë të; na të shmënë më. Rna'ba lu Dios Padre nu lu Dadë Jesucristo gunë më llëru'bë favurë parë lë'ë të, nu rna'ba lu më gunë më compa'ni lë'ë të, të cuedchí ldu'u të.

Rna ra mënë lla zianaldë ra më Tesalónica shnezë më

²Iurë ruadi'dzënu na'a Dios, siemprë rna'bë na'a lu më por lë'ë të. Siemprë rdë'ë na'a graci lu më por lë'ë të. ³Rëagná ldu'u na'a lë'ë të iurë rna'bë na'a lu Shtëada'a Dios por lë'ë të. Rëagná ldu'u na'a de quë demasiadë rialdí ldu'u të Dios nu rëagná ldu'u na'a tsagla'guë gunë të shchi'ni më con guëdubinú ldu'u të. Nalë rac shtu'u të lë'ë më, nu zuga'a të firmë shnezë më purquë quëbezë të tiempë naguëdchini Dadë Jesucristo stubi vultë lu guë'dchiliu. ⁴Rnia'a lu të, bëchi la sa' hia'a, nané na'a rac shtu'u Dios lë'ë të nu gulë më lë'ë të parë gac të shmënë më. ⁵Pues dzë ni biadi'dzë na'a lu të diza'quë, be'dë guëni'i na'a con pudërë shtë Espíritu Santo, lëdë niá'asëdi'i con di'dzë nadia'a na'a. Bëdchini na'a lu të purquë nané na'a ra di'dzë rë' nahin verdá shtë Dios. Nu mizme lë'ë të rdë'ë të cuendë lla bëlezënu na'a lë'ë të parë bien shtë të purquë rac shtu'u na'a lë'ë të.

⁶Rgubënebi të ziquë dzudë'në na'a nu rgubënebi të lo quë nabë'në Dadë Jesús. Iurë gualdí ldu'u të diza'quë, demasiadë rquitë ldu'u të purquë quëbezënu të Espíritu Santo la'ni ldu'u të. Guc të shmënë Jesús perë mizme tiempë guzunaldë mënë lë'ë të demasiadë. ⁷Ra mënë narialdí ldu'i diza'quë regiuni Macedonia nu Acaya, guná rall lla mudë quërelde të; na të ejemplë parë lë'ë rai'. ⁸Guaglua'a të diza'quë shtë Dadë Jesús lë'ë ra mënë, lëdë niétiquë ra naquërelde Macedonia nu Acaya sino quë lu grë ra naquërelde alreduerë ra regiuni rë'. Por ni adë rquí'nidi'i pë guëni'i na'a de lë'ë të lu ra mënë purquë nané rall lla nabani të. ⁹Lo mizme lë'ë rall ruadi'dzë rall mudë nabë'në të recibir lë'ë na'a dzë nabitë guená na'a lë'ë të. Ruadi'dzë rall lla bësa'në të ídolo shtë të parë guanaldë të shnezë Dios, më nanabani. Lueguë guzublú bëzu'bë diaguë të shti'dzë Dios verdadërë. ¹⁰Nu ruadi'dzë rall lla quëbezë të Jesús, shini Dios. Quëbezë të dzë guëabrí më de gube'e, lo mizme Jesús nabëldishtë Dios ladi ra

tëgulë. Jesús ni gunë më salvar lë'ë hia'a lu cashtigu dushë naguëshe'ldë Dios parë ra mënë shtë guë'dchiliu.

Mudë nabë'në Pablo dchi'ni guë'dchi Tesalónica

2 Mizme lë'ë të bëchi la sa' hia'a, nané të dzë nabe'dë guená na'a lë'ë të, adë gúquëdi'in sin resultadë. ²Bien nané të guzunaldë ra mënë lë'ë na'a guë'dchi Filipos antsë bédchini na'a Tesalónica. Guni'i guidzë ra mënë lë'ë na'a nu bëquë'ë hiaguë rall lë'ë na'a, perë Dios bë'në compa'ni lë'ë na'a. Con guëdubinú ldu'u na'a biadi'dzë na'a ra diza'quë lu grë të. Adë bédzëbëdi'i na'a aunquë nalë guzunaldë ra mënë lë'ë na'a. ³Adë bësiguëdi'i na'a lë'ë të purquë ra di'dzë nabëlua'a na'a lë'ë të nahin verdá. Guquërelde za'quë na'a con lë'ë të, lédëdi'i con ra llgabë mal. Be'dë guëni'i na'a lu të parë tsanaldë të nezë za'quë shtë Dios. ⁴Iurë bédëdë na'a lu prëbë shtë Dios, bë'në më incarguë lë'ë na'a ra diza'quë shtë më nagunë salvar lë'ë hia'a. Zni riagni'i na'a shti'dzë më lu ra mënë. Adë riagni'i na'a diza'quë lu ra mënë niétiquë parë gac shtu'u rall lë'ë na'a sino quë dzudë'në na'a shchi'ni Dios, el quë narnibë'a lë'ë na'a. Dios na testigu de quë verdá na llgabë shtë na'a. ⁵Cumë ziquë nané të nunquë adë bëluá'adi'i na'a lë'ë të con di'dzë chulë naruadi'dzë ra mënë shtë guë'dchiliu, nu adë bëluá'adi'i na'a lë'ë të con protëstë parë nadchisú na'a shtumí të. Dios nané më grë ra di'dzë rë' nahin verdá, grë di'dzë narni'i na'a lu të. ⁶Nunquë adë rguí'idi'i na'a parë gac na'a më ru'bë lu ra mënë, nilë lë'ë të, nu nilë ra naquërelde ra stubi ladë, perë ziquë muzë shtë Jesús naná na'a, napë na'a derechë parë niana'bë na'a lu të ra cusë narqui'ni na'a perë adë chu bé'nëdi'in. ⁷Mejurë bédë'në nadu'u na'a lu të ziquë tubi na'a narac shtu'u ra shíni'. ⁸Tantë rac shtu'u na'a lë'ë të, be'dë guëni'i na'a diza'quë shtë Dios lu të nu bédë'në na'a sirvë lu të purquë llëru'bë cari'ni nadapë na'a parë lë'ë të. ⁹¿Gu rëagná ldu'u të bëchi la sa' hia'a, lla bédë'në na'a dchi'ni hashtë bédzaguë na'a parë gudili na'a nagudáu na'a? Dzë ni be'dë guëni'i na'a diza'quë shtë Dios lu të. Bédë'në na'a dchi'ni dzë la gue'lë parë adë pë guná'bëdi'i na'a lu të.

¹⁰Lë'ë të naná rialdí ldu'u diza'quë, nané të nu rna Dios lla guquërelde'nu na'a lë'ë të. Guquërelde za'quë na'a con lë'ë të sin ni tubi llgabë mal. Adë gunádi'i të bédë'në na'a duldë iurní purquë vidë shtë na'a limpi nahin delantë lu Dios. ¹¹Cadë lë'ë të nané të lla mudë biadi'dzënu na'a lë'ë të lla gunë të. Guni'inú na'a lë'ë

të cadë tubi të cumë ziquë rni'inú shtadë llguë'në lë'ë llguë'në. ¹² Guni'i na'a lu të con guëdubinú ldu'u na'a; bëne'e na'a cunseju parë guëbani të tubi vidë naná rëuu' ldu'u Dios. Guna'bë Dios lë'ë të parë tsuté të lu-gar catë rñibë'a më, catë nanú pudërë nu llni shtë më.

¹³ Tambiën rdë'ë na'a graci lu më guëdubi tiempë purquë dzë ni, bëquë diaguë të diza'quë shtë Dios. Tiempë nabe'dë guëni'i na'a lu të, bë'në të recibirin ziquë lë'ë më niani'i më lu të. Adë bë'nëdi'i të recibirin ziquë di'dzë përchu, purquë de verdá na rahin diza'quë shtë Dios narunë cambi vidë shtë të. ¹⁴ Pues rni-a'a lu të bëchi la sa' hia'a, dzë ni guzunaldë ra mënë ladzë të lë'ë të, gulubënebi të ziquë bë'në ra shmënë Dadë Jesús nanarë Judea. Ra më israelitë guzunaldë rall lë'ë ra grupë shtë shmënë Dios, nu ra më ladzë të guzunaldë rall lë'ë të purquë rialdí ldu'u të diza'quë. ¹⁵ Ra më israelitë gudini rall lë'ë Dadë Jesús nu gudini rall ra nabiadidzë shti'dzë Dios lu rall. Mizmë manërë bëquë guia'a rall shti'dzë na'a. Adë quërelde zá'quëdi'i rall delantë lu Dios. Rldë rall nu rzu rall lu grë mënë. ¹⁶ Nu adë gunëdi'i rall niagni'i na'a diza'quë lu ra mënë nanádi'i më israelitë parë gac salvar rall. Por lo quë naquëhunë rall, ziaru'bë ra duldë shtë rall. Iurne' bëd-chini cashtigu dushë shtë Dios guëc rall parë siempërë.

Rac shtu'u Pablo tsagnáhi' më Tesalónica stubi vueltë

¹⁷ Por partë shtë na'a rnia'a lu të bëchi la sa' hia'a, dzë nagunitilú na'a lu të tubi tiempë, masiá adë chu rnádi'i lu të, perë siempërë nanú të la'ni ldu'u na'a. Nu llëru'bë gan gupë na'a parë guená na'a lu të stubi. ¹⁸ Guc ldu'u na'a nadë'pë na'a masiá niá'asë sulë Pablo. Guadza'guë vueltë guc ldua'a nidë guna visitar lë'ë të perë cadë vueltë narac shtua'a nelda, mëdzabë Satanás guzull lua parë adë bédëdia'a. ¹⁹ Dzë naguidë Dadë Jesús stubi vueltë, zuga'a të lu më; guëquitë ldu'u na'a con lë'ë të iurní. Nadapë na'a llëru'bë confiansë lë'ë të. ¿Chu gunë lëgrë ldu'u na'a iurë guëdchini më? pues mizmë lë'ë të gunë lëgrë të ldu'u na'a dzë ni. ²⁰ Rbedchí ldu'u na'a con lë'ë të nu zihani mënë rni'i za'quë rall de lë'ë na'a purquë na të shmënë Dios.

3 Iurní hiadë biá'adi'iru'u ldu'u na'a sin quë adë nianá na'a lla nabani të nga'li; bédë'në na'a llgabë, mejurë guëdëa'në na'a lë'ësë na'a Atenas ² parë guëshe'ldë na'a Timoteo; guidë guenáhi' lë'ë të. Timoteo náhi' bëchi la sa' hia'a. Bëshe'ldë na'a Timoteo; bidë guëll'i' tubi nutici shtë të lla quërelde të nga'li. Timoteo náhi' tubi muzë shtë Dios nabë'në dchi'ni con lë'ë na'a iurë biagni'i na'a diza'quë shtë Jesucristo lu ra mënë. Bëshe'ldë na'a lë'i' parë guëni'inúhi' lë'ë të parë tsagla'guë të más firmë shnezë Dios ³ nu parë ni tubi të adë guëdzëbëdi'i nu nilë guëazë guëtëdi'i të shnezë më iurë rzunaldë mënë lë'ë të. Bien nané të de quë grë ra shmënë Jesús na rall designadë parë ra cusë durë rë'. ⁴ Dzë nianá guquërelde'nú na'a lë'ë të, guni'i na'a lu të de quë zunaldë ra mënë lë'ë hia'a. Zni guc cumë ziquë nané të. ⁵ Por ni hiadë biá'adi'i ldua'a; bëshe'lda Timoteo parë bidë guenáhi' lë'ë të, gu nianá canaldë të shnezë Dios. Purquë bédzëbë na'a niasini

mëdzabë lë'ë të nezë mal. Iurní adë pë resultatë nane'e shchi'ni Dios nabëdë'në na'a ladzë të.

⁶ Perë hia bëagrí Timoteo de Tesalónica. Be'dë guënúhi' ra nutici za'quë lla nabani të nu nianá rialdí ldu'u të diza'quë nu nianá rac shtu'u sa' të. Biadi'dzë Timoteo nianá rëagná ldu'u të lë'ë na'a nu nianá rac shtu'u të lë'ë na'a. Rni'i' napë të llëru'bë dese de quë guëabrí guená lul sa' hia'a stubi vueltë, igual ziquë rac shtu'u na'a guená na'a lu të. ⁷ Por grë naguni'i Timoteo lu na'a de lë'ë të bëchi, nalë rquitë ldu'u na'a. Masiá rldë'nú mënë lë'ë na'a nu rzunaldë rall lë'ë na'a, rbedchí ldu'u na'a purquë nianá ziaagla'guë të firmë lu shnezë Dios. ⁸ Iurë bini na'a de quë nianá zu të firmë lu diza'quë shtë Dadë Jesús, nahin ziquë vidë cubi parë lë'ë na'a. ⁹ Adë rdzélëdi'i na'a guadë graci guëdë'ë na'a lu Dios por lë'ë të, tantë rquitë ldu'u na'a; bini na'a naguni'i Timoteo de lë'ë të. ¹⁰ Dzë la gue'lë rna'bë na'a lu Dios, guëne'e më permisi lë'ë na'a parë guidë guená na'a lë'ë të parë guëlua'a na'a lë'ë të narunë faltë tsasë të.

¹¹ Rna'bë na'a lu Dios Padre, Shtáda'a nu lu Dadë Jesucristo Shláma'a de quë gunë më compa'ni lë'ë na'a parë gac guëdë'pë guená na'a lu të. ¹² Nu rna'bë na'a lu më gunë më compa'ni lë'ë të parë más gac shtú'u-ru'u të sa' të, nu tsarú'bëru'u cari'ni nanapë të con sa' të con grë mënë, igual ziquë lë'ë na'a rac shtu'u na'a lë'ë të. ¹³ Rac shtu'u na'a gunë më compa'ni lë'ë të parë su të firmë shnezë më. Rac shtu'u na'a cuezë të limpi delantë lu Dios, Shtáda'a, dzë guëdchini Dadë Jesús con grë ra tégulë nagualdí ldu'u diza'quë shtë më.

Mudë narac shtu'u Dios guëbani mieti

4 Iurne' rnia'a lu të bëchi la sa' hia'a, bëlua'a na'a lë'ë të lla mudë narac shtu'u Dios guëbani të nu nané na'a zni nabani të. Ziquë muzë shtë Dadë Jesús, rdë'në na'a ruëguë lu të nu rni'inú na'a lë'ë të de quë tsagla'guë guëbani të mudë narac shtu'u Dios. Znisë tsagla'guë gunë të.

² Hia nané të lla guni'i na'a lu të ra Idai' shtë Dadë Jesús purquë bëshe'ldë më lë'ë na'a guëni'inú na'a lë'ë të. ³ Mudë narac shtu'u Dios guëbani të nahin, gunë të intriegu mizmë lë'ë të lu Dios. Guëbani të nié-tiquë parë lë'ë më; adë chu guëquënúdi'i tse'lë sáhi'. ⁴ Cadë nguii nanapë tsé'li' gac bé'all de quë rac shtu'u Dios guëbani za'quë rall con tsé'lëll. Gac shtú'ull tsé'lëll nu gúnëll honrar tsé'lëll. ⁵ Adë gúnëll ziquë runë ra mënë nanadë guënédi'i Dios. Napë rall mal llgabë. Rac shtu'u rall gunë rall cumplir dese mal nananú la'ni ldu'u rall. ⁶ Adë gunë të duldë rë' con tse'lë sa' të; adë gunë të ofender sa'l purquë Dadë Dios guëdë'ë më tubi cashtigu dushë parë ra narunë duldë rë'. Hia guni'i na'a lu të nu biadi'dzë na'a lu të shcuendë ra cusë ni. ⁷ Dios guna'bë lë'ë hia'a parë guëbani hia'a sin duldë delantë lu më parë guëdápa'a tubi vidë limpi lu më. ⁸ Bëshe'ldë Dios lë'ë Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë hia'a. El quë narzu'bë

diáguèdi'i di'dzè rè', quèhúnèll menos lè'è Dios, lèdè niá'asèdi'i lè'è na'a.

⁹ Hiadè rquí'nidi'i guèquèa'a lu tè parè gac shtu'u sa' tè purquè lo mizmè Dios bèlua'a lè'è tè lla gac shtu'u sa' tè. ¹⁰ Nu zni rac shtu'u tè grè shmènè Jesús naquèrèldè Macedonia. Perè rdè'nè na'a ruèguè lè'è tè, ra bëchi la sa' hia'a, gulè guaru'bè cariñi nanapè tè con sa' tè. ¹¹ Gulè guni'i ldu'u tè guèbani za'què tè, adè pè dishi'bi. Gulè guni'i ldu'u tè gunè tè dchi'ni. Zni guni'i na'a lu tè antsè. ¹² Gulè bè'nin parè guèni'i za'què ra mènè nanadè rialdídi'i ldu'u diza'què; adè guèldènú rall lè'è tè sino guèni'i rall bien de lè'è tè. Zni adè pè gunè faltè parè lè'è tè.

Dzè guidè Jesús gué'dchiliu stubi vultè

¹³ Rnia'a lu tè bëchi, rac shtu'u na'a gac bè'a tè pè gac con ra tégulè parè adè tsúdi'i ldu'u tè tristè ziquè nanú ldu'u ra narni'i iurè rati ra sa' rall, hiadè guèbrídi'i guená lul sa' rall stubi vultè. ¹⁴ Ziquè rialdí ldu'u hia'a de què Jesús guti nu guashtë mè ladi ra tégulè, zni rialdí ldu'u hia'a dzè guèshe'ldè Dios lè'è Jesús stubi vultè lu gué'dchiliu, guèdchininú mè grè tégulè nagualdí ldu'i diza'què shtë mè.

¹⁵ Por ni rnia'a lu tè ra di'dzè shtë Dadè Jesús. Lè'è hia'a ra naguèa'nè guèbani hashtë dzè naguèdchini mè, adè chu quiblúdi'i lu ra naguti parè tsepi gube'e ¹⁶ purquè dzè ni, guini ra mènè tubi voz ziquè shtë rëy. Guini rall voz shtë tubi ianglè principal nu gu'ldè ianglè trompetè shtë Dios. Iurní ze'dè guèdchini Dadè Jesús de gube'e. Primèrè tsashtë ra tégulè nagualdí ldu'i diza'què. ¹⁷ Iurní grè ra shmènè Jesús nanabani lu gué'dchiliu juntè con ra naguashtë ladi ra tégulè, guèldisè mè lè'è rai' lu gué'dchiliu parè guiá hia'a la'ni shcahi. Guiagtsa'guèlú hia'a lè'è Dadè Jesús iurní. Zni guèlezènú hia'a lè'è mè parè siemprè. ¹⁸ Zni gaquin, por ni gulè guadi'dzènú sa' di'dzè rè' tè parè guèquitè ldu'u rall nu tsaldí ldu'u rall más.

5 Rquèa'a lu tè bëchi la sahia, de què adè rquí'nidi'i gac bè'a hia'a pè dzè, nilè ca iurè guèdchini Dadè Jesús ² purquè bien nané hia'a guèdchini mè dzè ra mènè adè rzu nasínidi'i rall, igual ziquè rdchini nguba'nè gue'lè. Zni guèdchini Dadè Jesús dzè adè pè llgabè runè ra mènè. ³ Dzè lè'è mènè cagni'i: "Hia grè bëac dchi lu gué'dchiliu. Hia segurè nabani zá'ca'a." Dzè ni de repèntè guèdchini Jesús ziquè rna'zi dulurè ra na'a nanua'a shíni'. Zni guèdchini mè parè guèzalú mè gué'dchiliu nu adè chu mènè lida'a lu cashtigu rè'. ⁴ Perè lè'è tè bëchi la sahia, hia nanú llni guèc tè, tè adè guèdchini dzè ni guèc tè ziquè rdchini tubi nguba'nè terciuni. ⁵ Grè hia'a nanú llni la'ni guéca'a nu rdè'è hia'a cuendè ra cusè narni'i Dios. Hiadè nacahi la'ni guéca'a nu hiadè rzèdi'i hia'a ziquè rzè ra mè gue'lè. ⁶ Por ni hiadè chu gúnèdi'i duldè ziquè duldè narunè ra mènè nanadè guènédi'i Dios, sino què guèdzú nasini hia'a nu guèagná ldu'u hia'a de què juici shtë Dios napè què guèdchini. ⁷ Ra narunè duldè adè rdè'èdi'ill cuendè de què mizmè lè'è rall rguili rall cashtigu shtë Dios parè lè'è rall. Na rall ziquè ra nar-

ga'si gue'lè nu ziquè ra narzuu'dchi. Adè rdè'èdi'i rall cuendè pè quèhunè rall. ⁸ Perè lè'è hia'a nabani zá'ca'a delantè lu Dios. Guèdzú sini hia'a parè adè guèsinidi'i mèdzabè lè'è hia'a lu duldè. Tubi suldadè rácul con gui'bè nashábèll nu rzú'bèll casco parè rúnèll defender cuerpè shténèll iurè rdildi rall. Igual lè'è hia'a napè què guèdé'na'a defender lè'è hia'a lu Satanás. Tsaldí ldu'u hia'a shti'dzè Dios de què gunè mè salvar lè'è hia'a. Gac shtu'u hia'a lè'è mè parè adè gúnèdi'i Satanás gan guèsiguèll lè'è hia'a. ⁹ Adè gudí-lidi'i Dios lè'è hia'a parè gunè mè cashtigu lè'è hia'a sino què parè guène'e mè vidè sin fin. Rzèlaa'dchi mè vidè parè lè'è hia'a purquè hia gudilli Dadè Jesucristo cuendè shtë hia'a. ¹⁰ Guti mè lu cruz por lè'è hia'a parè guèdápa'a vidè con lè'è mè la'ni gube'e. Si talè nianá nabani hia'a u hia guti hia'a guèbani hia'a con lè'è mè. ¹¹ Por ni tsagla'guè guèni'inú tè ra sa' tè con diza'què rè' parè su rall firmè lu shnezè mè.

Rni'inú Pablo lu ra narialdí ldu'i diza'què

¹² Ziquè bëchi la sahia rnia'a lu tè, gulè bëzu'bè di-aguè shti'dzè ra naquèhunè shchi'ni Dios entrè lè'è tè, ra naná cabèsè grupè shtë tè. ¹³ Napè què gunè tè rëspèti nu gac shtu'u tè lè'è rall purquè gudili mè lè'è rall parè shchi'ni mè. Gulè guquèrèldè za'què; adè pè dishi'bi runè tè. ¹⁴ Tambièn rnia'a lu tè ziquè bëchi la sahia, gulè guni'inú lu ra mènè nanédi'i gunè dchi'ni. Gulè bè'nè animar lè'è narunè faltè tsaldí ldu'i diza'què. Gulè bè'nè compaño nala'di su firmè lu shti'dzè mè. Adè tsasháquèdi'i ldu'u tè con ra sa' tè.

¹⁵ Gulè guná, adè nádi'i bien gunè tè vengar tubi sa' tè. Adè rgúdi'i tè galguezè. Mejurè gudili lla gunè tè bien con grè ra sa' tè nu con grè mènè la'ni gué'dchiliu.

¹⁶ Guèdubi tiempè gulè bëquitè ldu'u tè. ¹⁷ Tsagla'guè guadi'dzènú tè Dios nu gulè guna'bè lu mè guèdubi tiempè. ¹⁸ Grè lo què nacazac tè, gulè bèd'è graci lu mè purquè ni na voluntá shtë mè gunè tè. Lè'è ni na voluntá shtë mè parè grètè' narialdí ldu'i diza'què shtë Jesucristo.

¹⁹ Adè rcuè'zèdi'i tè shchi'ni Espíritu Santo. ²⁰ Adè rquè guiá'adi'i tè diza'què narni'i mènè lu tè por pudèrè shtë Dios. ²¹ Iurè ze'dè guèni'i tubi nguui tubi di'dzè lu tè, gulè bèsè'din gu nahin diza'què shtë Dios. Talè nahin shti'dzè Dios, gulè bëa'nènuhin perè si talè adè nádi'in shti'dzè Dios, adè rëa'nè guènúdi'i tēhin. ²² Gulè bësa'nè grè cusè mal.

²³ Rna'bè na'a lu Dios narcue'dchí la'ni ldu'u hia'a, gunè mè compaño lè'è tè parè gunè tè cumplir grè narac shtu'u mè. Gac tè niétiquè shmènè mè. Rna'ba lu mè tè guèzuné mè almè shtë tè nu espíritu shtë tè. Gunè Dios compaño lè'è tè parè adè gunè dchi'ni tè cuerpè shtë tè lu cusè mal. Guèa'nè tè limpi sin duldè dzè naguèdchini Dadè Jesucristo. ²⁴ Dios gudili lè'è tè parè gac tè shmènè mè. Adè rúnèdi'i mè cambi shti'dzè mè. Guldí mè iurè rni'i mè lu tè; gunè mè cumplir grè cusè rè'.

Ndë'ë gualú cartë shtë Pablo con tubi saludë

²⁵ Quëhuna ruëguë lu të bëchi la sahia, gulë guna'bë lu Dios por lë'ë na'a.

²⁶ Gulë bë'në saludar grë ra narialdí ldu'i diza'quë nga'li con tubi abrasë nacagshe'ldë na'a.

²⁷ Rna'ba lu të ziquë muzë shtë Jesucristo, bi'ldi cartë rë' lu grë ra shmënë Dadë Jesús narëta' nga'li.

²⁸ Rna'ba lu Dadë Jesucristo guëne'e më llëru'bë bendición parë lë'ë të. Zni gaquin. Amén.

2 Tesalonicenses

Bëquë'ë Pablo tubi cartë lu grupë narialdí Idu'i diza-
'quë guë'dchi Tesalónica

1 Na Pablo con ra sa' hia'a, Silvano nu Timoteo, rquëa'a cartë rë' lu grupë nacanalde tëchi diza-
'quë shtë Jesús, ra naquërelde guë'dchi Tesalónica. Dios Shtëada'a con Dadë Jesucristo gudili më lë'ë të parë gac të shmënë më. ² Rna'bë na'a lu Dios Padre nu lu Dadë Jesucristo gunë më llëru'bë favurë parë lë'ë të. Cuedchí Idu'u të nu guëne'e më grë cusë za'quë parë lë'ë të.

Gunë Dios juzguë lë'ë ra narunë duldë

³ Rnia'a lu të bëchi la sa' hia'a, de quë siemprë rna'bë na'a lu Dios nu rdë'ë na'a graci lu Dios por lë'ë të. Rdë'ë na'a graci lu më purquë ziaru'bë cariñi nanapë të con sa' të nu dzë con dzë tsaldíru'u Idu'u të diza'quë shtë Dadë Jesucristo. ⁴ Por ni rbedchí Idu'u na'a con lë'ë të nu cagni'i na'a lu ra grupë shtë shmënë Dios lla mudë bia'a Idu'u të lu ra nazunalde lë'ë të. Cagni'i na'a lu rall de quë su të firmë lu shnezë Dios masiá rzunalde mënë lë'ë të. Tsagla'guë tsaldí Idu'u të de quë naza'quë na Dios, masiá quëhunë ra mënë cuntrë lë'ë të. ⁵ Por grë cusë durë narunë mënë cuntrë lë'ë të, rdë'ë na'a cuendë de quë caglia'a Dadë Dios runë tucarë tsuté të lugar catë rribë'a më. Iurë rzunalde mënë lë'ë të, nahin tubi sëñi de quë justë na Dios nu gunë më juzguë grë mënë.

⁶ Siemprë runë më ra cusë za'quë. Runë tucarë guëshe'ldë më cashtigu guëc ra narzunalde lë'ë të ⁷ perë cuedchí Idu'u hia'a dzë guëdchini Dadë Jesús de gube'e. Guëdchini më con ianglë pudërusë shtë më ⁸ nu con be'lë narru'u lu gui'i dushë. Guëdchini më parë guëdë'lë më cashtigu lë'ë ra nanadë guënëdi'i Dios nu guëshe'ldë më cashtigu guëc ra narzu'bë diáguëdi'i diza'quë shtë Dadë Jesús. ⁹ Guëzac zi më lë'ë rall la'ni gabildi catë nídi'i fin. Guënitilú rall lu Dadë Jesús. Guënitilú rall catë rribë'a Dios, catë nanú pudërë nu llini shtë më. ¹⁰ Gac ra cusë ni dzë guëdchini Dadë Jesús. Gunë më recibir hunurë shtë mënë nabëzunë Dios almë shtë rai'. Grë ra nabëzu'bë diaguë di'dzë shtë më, gunë rall alabar lë'ë më iurní. Guëni'i rall nabënë na më. Nu lë'ë të dzë ni, zuga'a të ngalli purquë gualdí Idu'u të diza'quë naguni'i na'a lu të.

¹¹ Por ni siemprë cagna'bë na'a lu Dios por lë'ë të de quë tsagla'guë gunë më cambi mudë nanabani të parë gunë tucarë cusë za'quë ziquë shmënë Dios. Pues guna'bë Dios lë'ë të parë gac të shmënë më.

Cagna'bë na'a lu më gunë më cumplir ra cusë narac shtu'u të gunë më. Con pudërë shtë më gunë të cumplir dchi'ni shtë më naguzublú të purquë rialdí Idu'u të lë'ë më. ¹² Zni gunë të alabar lë'ë Dadë Jesús ziquë runë tucarë. Mizmë tiempë guëlua'a më lë'ë të lu Dios de quë na të më za'quë. Zni gaquin niétiquë purquë Dios nu Dadë Jesucristo rac shtu'u më lë'ë të nu quëhunë më llëru'bë favurë parë lë'ë të.

Nguiu nagadzé duldë la'ni Idú'ull

2 Iurne' rquëa'a lu të shcuendë guc guëdchini Dadë Jesucristo de gube'e parë guëtëa më lë'ë hia'a lu guë'dchiliu nu guëquërëlda'a con lë'ë më. ² Quëhuna ruëguë lu të, bëchi la sa' hia'a, adë rac Idú'udi'i të nu adë rdzëbëdi'i Idu'u të de quë hia bëdchini Dadë Jesús, masiá rni'i ra mënë nahin verdá u rni'i rall nahin tubi di'dzë naguni'i Espíritu Santo lu rall. Talë rni'i rall de quë bënë rall recibir tubi cartë nabëshe'ldë na'a narni'i zni, adë tsaldídi'i Idu'u të shti'dzë rall. ³ Adë guësá'nëdi'i të guësiguë ra mënë lë'ë të purquë antsë guëdchini më, tsunë cusë gac cumplir. Tiempë ni zihani mënë guësá'në rall lldai' shtë Dios nu gunë rall cuntrë lë'ë më. Tiempë ni guëdchini tubi nguiu nagadzé grë clasë duldë la'ni Idú'ull, adë ni fin shtëñëll. ⁴ Gúnëll cuntrë ra dios shtë mënë nu sull lu grë clasë cultë catë runë mënë adorar Dios de verdá. Guëshepi guiá'all mizmë lë'ëll nu tsutëll catë runë tucarë cuezë Dios nu guëní'll mizmë lë'ëll na Dios.

⁵ Guë rëagná Idu'u të gunia'a lu të grë ra cusë rë' dzë guquërelde'nú na'a lë'ë të? ⁶ Nané të pë cusë rzu lu nguiu nagadzé grë clasë duldë la'ni Idú'ull, perë adë guëlua'alull lu ra mënë shtë guë'dchiliu hashtë tiempë nagunë Dios disponer. ⁷ Pues nané hia'a de quë zihani mënë adë rac shtú'udi'i rall lëy za'quë nanadápa'a iurne'. ⁸ Iurní nguiu nagadzé duldë la'ni Idú'ull guëlua'alull lu ra mënë lu guë'dchiliu, perë Dadë Jesús con tubi di'dzë naguëni'i më, quini më lë'ëll. Guënitilú më lë'ëll iurë guëdchini më con pudërë shtë më. ⁹ Lë'ë nguiu mal ni guëdchínill con pudërë shtë Satanás parë gúnëll zihani milagrë nu cusë nalá'adi'i guëná mënë. ¹⁰ Con zihani bishi guësiguëll lë'ë mënë nanadë rialdídi'i Idu'u diza'quë. Guënití rall purquë adë nédí'i rall tsaldí Idu'u rall diza'quë parë gac salvar rall. ¹¹ Por ni Dios quëgsá'në më lë'ë rall parë tsaldí Idu'u rall bishi. ¹² Al fin grë ra nanadë gualdídi'i Idu'u diza'quë, ra nanapë gustë quëhunë duldë, gac condenar rall. Adë nídi'i fin parë lë'ë rall.

Dizdë principi gudili Dios lë'ë të

¹³ Perë rnia'a lu të bëchi la sa' hia'a, de quë siembrë rna'bë na'a lu Dios; rdë'ë na'a graci lu Dios por lë'ë të purquë Dadë Jesús rac shtú'ui' lë'ë të nu dizdë principi gulë Dios lë'ë të. Na të shini më por pudërë shtë Espiritu Santo purquë gualdí ldu'u të diza'quë. ¹⁴ Nu napë të shti'dzë më naguni'i na'a lu të parë tsutë të luga catë rlua'a pudërë nu llni shtë Dadë Jesucristo. Parë ni guna'bë Dios lë'ë të.

¹⁵ Por ni gulë tsagla'guë firmë lu shnezë Dios nu gulë bëagná ldu'u të grë ra enseñansë naguni'i na'a lu të nu gulë bëagná ldu'u të ra enseñansë nabëquë'ë na'a la'ni cartë rë'. ¹⁶ Dios Padre Shtáda'a con Dadë Jesucristo, nalé rac shtu'u më lë'ë hia'a nu bëne'e më llëru'bë favurë parë lë'ë hia'a. Quëhunë më compa'ni lë'ë hia'a parë tsaldí ldu'u hia'a más nu parë gac bë'a hia'a de quë bë'në më salvar lë'ë hia'a lu cashtigu shtë më. ¹⁷ Rna'bë na'a lu më de quë gunë më compa'ni lë'ë të parë gapë të valurë nu fuersë parë gunë të shchi'ni më nu guëni'i të shti'dzë më lu ra mënë.

Gulë guna'bë lu Dios por lë'ë na'a

3 Stubi cusë rnia'a lu të bëchi la sa' hia'a, gulë guna'bë lu Dios por lë'ë na'a parë más nasesë guërë'tsë diza'quë shtë Dadë Jesús lu ra më shtë gué'dchiliu. Gulë guna'bë lu Dios de quë gunë rall recibirin con gustë nu de quë tsaldí ldu'u rall diza'quë, igual cumë ziquë bë'në të recibirin. ² Gulë guna'bë lu Dios de quë gunë më librar lë'ë na'a guia'a nguii mal nu ra narunë cuntrë shchi'ni Dios. Pues lëdë grédi'i mënë rialdí ldu'u rall diza'quë narni'i na'a ³ perë nabënë na Dadë Jesús nu gunë më lo quë naguni'i më. Guldí më gunë më compa'ni lë'ë të parë gac të firmë lu shnezë më nu lë'ë më quëhapë më lë'ë të lu pudërë shtë mëdzabë. ⁴ Napë na'a confiansë lë'ë të purquë na të shmënë më, de quë quëhunë të ra cusë narnibë'a na'a gunë të. Nu tsagla'guë guëzu'bë diaguë të grë cusë ni. ⁵ Rna'bë na'a lu Dios gac bë'a të de quë rac shtu'u më lë'ë të. Rna'bë na'a gunë më compa'ni lë'ë të parë gapë të más pacënci masiá guëldënú mënë lë'ë të.

Runë tucarë grë mieti gunë rall dchi'ni

⁶ Rnibë'a na'a lu të bëchi la sa' hia'a, purquë na na'a muzë shtë Dadë Jesucristo de quë adë gunë të igual naquëhunë ra sa' të nanadë rac shtú'udi'i gunë dchi'ni. Nabëchi rall nu adë rúnëdi'i rall rëspëti enseñansë naguni'i na'a lu rall. ⁷ Bien nané të de quë runë tucarë grë të gunë të dchi'ni igual ziquë bédë'në na'a dchi'ni dzë guquërdë na'a con lë'ë të. ⁸ Gudilli na'a por grë cumidë nagudáu na'a. Dzë la gue'lë bédë'në na'a dchi'ni hashtë bédzaguë na'a parë adë ni tubi de lë'ë të adë guá'adi'i të nicidá shtënë na'a. ⁹ Bédë'në na'a dchi'ni parë bëlua'a na'a lë'ë të de quë nabënë na gunë mieti dchi'ni. Be'rquë niadchini na'a lidchi të niadáu na'a sin quë adë niadíllidi'i na'a lu të purquë bédapë na'a derechë parë niadë'në na'a ni. ¹⁰ Perë dzë gulezënú na'a lë'ë të, guni'i na'a lu të de quë sa' të nanadë rac shtú'udi'i gunë dchi'ni adë guëdë'ë të pë gaul. ¹¹ Pues rni'i mënë lu na'a de quë bédá sa' të adë quëhúnëdi'i rall dchi'ni. Runë rall cupar lë'ë rall lu cusë nanadë rllu'idi'i. Riuté rall la'ni ra cusë naquëhunë mënë. ¹² Ziquë muzë shtë Dadë Jesús, rnibë'a na'a nu rni'inú na'a lu të, runë tucarë gunë ra nguii ni shchi'ni rall parë gau rall. Adë tsutédi'i rall lidchi sa' rall parë quili rall pë gau rall.

¹³ Adë tsasháquëdi'i ldu'u të. Gulë tsagla'guë gunë të ra cusë za'quë delantë lu ra mënë. ¹⁴ Talë nanú tubi nguii ladi të nanadë rzu'bë diaguëdi'i di'dzë rë' nacagshe'ldë na'a iurne', gulë guná chull. Adë guët-sá'guëdi'i të lë'ëll parë guëtú lull. ¹⁵ Gulë gac shtu'u lë'ëll nu gulë guni'inú lë'ëll ziquë bëchi sa' të, lëdëdi'i ziquë tubi enemigu shtë të.

Ndë'ë gualú cartë shtë Pablo con tubi saludë

¹⁶ Siembrë nadápa'a paz por Dadë Jesucristo; por ni rna'bë na'a lu më gunë më compa'ni parë cuedchí ldu'u të. Rac shtu'u na'a gapë të tubi vidë za'quë siembrë ancalë nanú të, nu rac shtu'u na'a cuezënú Dadë Jesucristo lë'ë të, grë të.

¹⁷ Na Pablo gualú bëquëa'a cartë rë' lu të con tubi saludë parë grë të ziquë rquëa'a grë cartë narshe'lda parë gac bë'a të nahin tubi cartë nabëquëa'a.

¹⁸ Guëne'e Dadë Jesucristo llëru'bë bendición parë grë të. Amén.

1 Timoteo

Bëquë'e Pablo cartë rë' lu Timoteo

1 Na Pablo, nahia poshtë shtë Jesucristo por mandadë shtë Dios el quë nangunë salvar lë'ë hia'a. Bëshe'ldë Dadë Jesucristo na; na më el quë nangunë'e vidë sin fin juntë con lë'i'. ² Quëquëa'a cartë rë' lu, Timoteo, nal cumë ziquë shinia purquë gualdí ldu'ul Jesucristo iurë guni'inúa lë'ël diza'quë. Rac shtua'a gápël favurë shtë Dios, quë guëga'a ldu'u më lë'ël, quë rbedchí ldu'ul por pudërë shtë Dadë Dios con Jesucristo, Shláma'a.

Gulë gapë cuidadë por ldai' falsë

³ Antsë bëna incarguë lë'ël guëá'nël ciudá Efeso mientras tsahia regiuni Macedonia; gunia'a lul iurní de quë napë quë guëñibé'al mënë parë adë guëluá'adi'i rall stubi clasë ldai'. ⁴ Nu adë guëquë'ëdi'i rall listë llëduni ra lë shtë shtadë guëlu' rall, nu adë gúnëdi'i rall cuendë di'dzë shtë nguii bishi purquë fin shtë ra cusë ni nadë más rdildi di'dzë ra mënë. Adë runë rahin compañi parë guëdé'na'a cumplir lo quë narac shtu'u Dios. Sulë por fe gúnël cumplir voluntá shtë më. Grë ndë'ë quëhuna incarguë lul stubi vueltë.

⁵ Lo quë narac shtua'a gunë të, gac shtu'u të sa' të con guëdubinú ldu'u të sin mal llgabë, nu tsaldí ldu'u të Jesús de verdá. ⁶ Bëldá mënë nabësa'në lu nezë za'quë shtë Dios, guanaldë rall tēchi di'dzë nadë guëlu'idi'i. ⁷ Rac shtu'u rall gac rall mësë shtë lëy nabëquë'ë Moisés perë adë riasédi'i rall pë lo quë narni'i rall. Rac bé'adi'i rall pë runë cuntienë di'dzë narni'i rall con llëru'bë confiansë.

⁸ Rdë'ë hia'a cuendë de quë lëy na za'quë, sulë si talë guëlua'a hia'a de acuerdë según voluntá shtë Dios. ⁹ Rdë'ë hia'a cuendë de quë lëy adë rzúdi'i lu ra narunë bien purquë Dios bédë'ë lëy parë grë ra mënë mal con grë ra narzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios, grétë' ra narunë cuntrë Dios con ra nanapë duldë, grétë' ra nadë runë rëspëti Dios con grë ra nadë nédi'i gunë cuendë shti'dzë më, grë ra narguini shtádi' nu ra narguini shní'ai', grétë' ra narguini mënë gati mënë, ¹⁰ nu grë ra narquënú tse'lë sa'll, nu grë ra naná rquënú mizmë sa' nguii, grë ra narbaa'në parë cu rall dumí, parë grë ra naná bishi ra, nu grë ra narunë jurar con bishi; por ra cusë ni rzu lëy shtë Dios. Nu lë'ë lëy rzu parë grë ra narunë cuntrë enseñansë za'quë. ¹¹ Ra enseñansë rë' nahin de acuerdë con diza'quë shtë Dios. Di'dzë ni rni'i de quë llëru'bë na pudërë shtë Dios. Mizmë lë'ë më bë'në incarguë diza'quë ni guiahia.

Rdë'ë Pablo graci lu më por favurë nabë'në më

¹² Quëgdë'ëhia graci lu Dadë Jesucristo, bëne'e më pudërë parë guadi'dza diza'quë purquë gualdí ldu'u më na ziquë tubi muzë nangunë cumplir voluntá shtë më. Gulë më na parë guna shchi'ni më. ¹³ Gulë më na aunquë antsë napa gustë guní'ihia didzabë guëc më, bëna cuntrë lë'ë më, gurushtiáhia guëc më, perë bëga'a ldu'u më na purquë todavía adë guc bé'adia'a pë canihuna. Adë bédchínidi'i llni shtë Dios guëca. ¹⁴ Perë llëru'bë favurë napë më parë na; iurne' rac shtua'a lë'ë më; rialdí ldua'a shti'dzë më. Grëhin ze'dë de Cristo Jesús purquë nahia unidë con lë'ë më.

¹⁵ Na ciertë nu grë mieti napë quë tsaldí ldu'u rall de quë Cristo Jesús bidë lu guë'dchiliu parë gunë më salvar grë ra nanapë duldë. Nu nahia primërë pecadurë entrë grë mieti. ¹⁶ Perë bëga'a ldu'u më na, sulë parë guëlua'a grë pacënci shtë më la'ni vidë shtëna. Guca primërë entrë grë ra pecadurë, perë lë'ë më gulë më na parë gaca tubi ejemplë lu grë ra natsaldí ldu'i lë'ë më të parë gapë rall vidë sin fin. ¹⁷ Por ni runë tucarë guëdë'ë mieti graci nu hunurë lu Rëy nanabani parë siembrë, el quë nadë rátidi'i, el quë nadë chu rnádi'i lúhi', parë lúniquë Dios verdadërë nanápëdi'i fin. Amén.

¹⁸ Timoteo, cagnia'a lul ziquë shinia, guagla'guë tsaldí ldu'ul lë'ë më con buen llgabë. Ra di'dzë nanguní'i ra muzë shtë më iurë bé'nël recibir dchi'ni shtë më, gunë rahin compañi lë'ël iurne'. Guc tubi suldadë za'quë shtë Jesús. ¹⁹ Adë guësá'nëdi'il fe shténël sino tsaldí ldu'ul lë'ë më más. Guagla'guë lu shnezë më con buen llgabë, pues bëldá mënë bëniti rall lu shnezë Jesús. Bëquë guia'a rall llni nabëdë'ë Dios. ²⁰ Zni guzac Himeneo nu Alejandro, lë'ë naná bëna intriegu lu Satanás të parë gac bë'a rall rqui'ni cuezë ra di'dzë dzabë narni'i rall cuntrë Dios.

Gulë guna'bë Dios por grë mënë

2 Primeramëntë rac shtua'a gunë të ruëguë lu Dios, nu gulë guna'bë lu më, nu gulë guadi'dzënú lë'ë më, nu gulë bédë'ë graci lu më por grétë' ra mënë. ² Gulë guna'bë lu Dios por grë gobiernë nu grétë' autoridá të parë guëdápa'a tubi vidë sin dishi'bi, nu parë guëdé'na'a cumplir voluntá shtë më nu parë guëdápa'a vidë naná de acuerdë con shti'dzë më. ³ Zndë'ë rac shtu'u Dios guëdé'na'a cumplir naná correctë delantë lu më, el quë nangunë salvar lë'ë hia'a. ⁴ Rac shtu'u më grétë' nguii gac salvar nu rac shtu'u

më grétë' nguiu gac bë'a rall guadë naná verdá shtë më. ⁵ Nanú tubsë Dios nu nanú tubsë nazú guéláu entrë nguiu nu Dios; më ni rni'inú Dios por ra nguiu. Lë'i' na Dadë Jesucristo. Na më nguiu. ⁶ Jesucristo bë'në intriegu mizmë lë'i' lu galguti parë gudilli më duldë shtë hia'a con präci rënë shtëi'. Iurë bë'në Dios disponer, bë'në më testificar por galguti shtë Jesús gunë më salvar lë'ë hia'a. ⁷ Gudili më na ziquë mensajerë nu poshtë shtë më, nu parë guëluá'ahia ra mënë nanádi'i më israelitë lla tsaldí ldu'u rall nu parë gac bë'a rall pë na verdá. Ruadi'dza verdá, lëdë bishidi'i.

⁸ Por ni rnia'a lu të, rac shtua'a de quë guëdubi ladë guëna'bë ra mënë lu Dios, guëldisë rai' oraciuni lu Dios, perë sulë con ldu'u limpi sin ni tubi llanë, nilë dishi'bi. ⁹ Nu rac shtua'a de quë ra na'a gacu rai' shabë rai' ziquë runë tucarë, lëdëdi'i con lujë. Gapë rai' rëspëti lu sa' rai'; adë guëzë'ëdi'i rai' begu con lujë u orë u guë'ë naná lasaquë zihani dumí. Gácudi'i rai' shabë nalasac zihani dumí nadë más parë guëna mënë lo quë nanapë rall. ¹⁰ Mejurë gacu ra na'a stubi lari naná obrë za'quë ziquë runë tucarë gunë mieti naná shmënë Jesús. ¹¹ Ra na'a napë quë guëac dchi parë guësë'dë rai' nu gac rai' obedientë. ¹² Adë rdë'ë-dia'a sí guëlua'a ra na'a ra shmënë Dios, nilë rribé'adi'i rai' nguiu sino guëac dchi ra na'a ¹³ purquë primërë bëntsa'u Dios lë'ë nguiu; despuësë bëntsa'u më lë'ë na'a. ¹⁴ Adë bësiguëdi'i mëdzabë lë'ë Adán sino Eva. Por naná guguë na'a iurní, gulaguë na'a la'ni duldë ¹⁵ perë gac salvar ra na'a iurë ralë ra shíni', si talë tsagla'guë tsaldí ldu'u rall shti'dzë më, si talë rac shtu'u rall Dios nu si talë quërdëdë rall bien lídchill, nu si talë adë gúnëdi'ill cumplir deseó mal nananú la'ni ldú'ull.

Ra naná encargadë con shchi'ni Dios

3 Si talë tubi nguiu rac shtú'ull gápëll catë guëribé'ai' ziquë encargadë shtë los de más shmënë Dios, pues nahin tubi cusë za'quë lo quë narac shtu'u mënë ni. ² El quë nanapë carguë ni, rqui'ni guëbánill tubi vidë za'quë lu sa'll të parë ni tubi adë chu guëní'idi'i guëquëll. Napë quë gápëll mizmë lë'ëll de grë duldë; gápëll tubsë tsé'lëll. Gac mënë ni de buen llgabë; gáquëll më rëspëti. Gáquëll tubi narunë recibir visitë lídchill, nu gáquëll nasini parë guëluá'all los de más mënë. ³ Adë gúdi'ill zili vini; adë quíldi'ill dishi'bi, ni gáquëdi'ill narzebi ldu'u pë shtë mënë. Más bien gáquëll tubi nguiu nadu'u nu adë tildi dí'dzëdi'ill con sa'll; adë sébidi'i ldú'ull dumí. ⁴ Nu rqui'ni guëribé'all lídchill za'quë za'quë, nu shínill gapë rai' rëspëti lu shtadë rai'. ⁵ Si talë adë gáquëdi'i guëribé'all lídchill con shínill, ¿llallë gáquëll guëribé'all los de más naná grupë shtë shmënë Dios? ⁶ Lë'ë encargadë shtë shmënë Dios, adë gáqui' tubi më nanapë du'pë tiempë dizdë bë'ni' recibir Cristo Jesús, no sea quë ldáguëll la'ni mizmë condenación nagulaguë mëdzabë; guc shtú'ull gáquëll më ru'bë. ⁷ Nu rqui'ni tubi encargadë con shmënë më gáquëll rëspëti por los de más nanadë rialdídi'i ldu'i diza'quë,

no sea guëldáguëll lu duldë nu ra sa'll guëni'i guëquëll. Ni na tubi trampë shtë Satanás.

Ra narunë compa'ni ra encargadë con ra shmënë Dios

⁸ Zni zac, ra diáconos, ra narunë compa'ni entrë ra shmënë Dios, gac rai' mënë rëspëti, mënë narunë cumplir shtí'dzi', mënë nadë rzuu'dchidi'i nu adë rzébidi'i ldu'u rai' dumí. ⁹ Napë quë gac ra mënë ni nguiu naná riasé bien diza'quë naná bëru'u lu llni iurne'. Gac rai' nguiu sin ni tubi enga'ni la'ni ldú'i'. ¹⁰ Primërë gac probar ra mënë ni, si talë adë chu guëd-chí'bëdi'i galquiá cuntrë nguiu ni. Hia guëná'zi rai' dchi'ni ziquë muzë shtë los de más shmënë Jesús. ¹¹ Mizmë zni ra tse'lë shtë diáconos gac rall mënë rëspëti; gáquëdi'i rall nachismë; gac rall ra naquëhunë cumplir shtí'dzi'. Gac rai' na'a za'quë të tsaldí ldu'u sáhi' lë'ë rai'. ¹² Tubi diácono napë quë gápëll tubsë tsé'lëll, nu napë quë guëribé'ai' bien shíni' con grë shfamíli' ¹³ purquë ra narunë sirvë ziquë diáconos, si talë gunë rai' cumplir bien shchi'ni më, gunë rai' gan rëspëti nu confiansë shtë sa' rai'. Guadi'dzë rai' diza'quë shtë Cristo Jesús sin quë adë rdzëbëdi'i rai'.

Diza'quë shtë Dios

¹⁴ Rac shtua'a gue'dë guënahia lul lueguë, perë mientras quëquëa'a ra cusë rë'. ¹⁵ Si talë gac ldé'ëhia, gac bé'al lla runë tucarë guëquërdëll entrë los de más shmënë Jesús, quiere decir, entrë ra famili shtë Dios. Pues grupë shtë shmënë Dios na ziquë pilari narapë hiu'u. Na rall ziquë cimientë shtë hiu'u naná quëhapë verdá shtë Dios. ¹⁶ Llëru'bë na ra enseñansë nadápa'a. Bëlua'a më rahin; iurní rialdí ldu'u hia'a ndë'ë:

Bëdchini Dios con cuerpë shtë nguiu, nu Espíritu Santo guní'i' tubldí na shcuendë më.

Guná ra ianglë lu më.

Ra mënë biadi'dzë rall diza'quë shtë më lu ra mënë guëdubi naciuni.

Mënë gualdí ldu'u rall shti'dzë më, nu bë'në Dios recibir lë'i' lu gube'e stubi.

Ra narlua'a tëchi lu shti'dzë Dios

4 Espíritu shtë Dios rni'i ldi de quë lúltimë tiempë bëldá mënë guës'a'në rall shti'dzë Dios. Tsanaldë rall tëchi ra espíritu mal narsiguë, nu tsaldí ldu'u rall stubi ldai' falsë naze'dë de mëdzabë. ² Guëquë diaguë rall di'dzë shtë ra mësë falsë naná ziquë guetë nad-chi'bë lu dchi'li. Llgabë ra hiumbërë ni adë rínidi'i ra; nahin ziquë tubi cusë naná cuë gui'i con gui'bë ldë; hi-adë rínidi'in. ³ Ra mënë ni nëdi'i rall guëtsë'a mieti; nëdi'i rall gau mënë belë; perë Dios bëntsa'u grëtë' dau ni. Na parë ra narialdí ldu'i lë'ë më gau rallin, nadë más guëdë'ë rall graci lu më. ⁴ Grëtë' nabëntsa'u Dios bien nahin. Ni tubi adë chu guëquë guiá'adi'in sino gulë bë'në recibirin. Gulë bédë'ë graci lu më ⁵ purquë shti'dzë Dios runë ldai' grëtë' guëc dau iurë rná'ba'a lu më.

Tubi muzë za'quë shtë Jesucristo

⁶ Si talë quëgluá'al enseñansë rë' lu ra bëchi sa'l, iurní nal tubi muzë za'quë shtë Dadë Jesucristo, nu mizme lé'ël tsagla'guë gac alimentárël con shti'dzë Dios. Tsasël más lðai' za'quë narianáldël téchi'. ⁷ Adë rúnëdi'il cuendë ra enseñansë falsë, nilë cuendë falsë sino quë ziquë tubi narunë ejercici diari, bësë'dë shti'dzë Dios bien. ⁸ El quë narunë ejercici quëhúnëll provëchë por du'pë tiempë perë el quë narunë ejercici espiritual, el quë naquëhunë cumplir voluntá shtë Dios, quëhúnëll provëchë iurne' mientras quëréldëll lu gué'dchiliu nu quëhúnëll provëchë parë tubi vidë naguëdchini más despuësë. ⁹ Di'dzë ni na verdá nu runë tuçarë grë mieti tsaldí ldu'u rallin. ¹⁰ Ze'dë guëdchini stubi vidë; por ni rdé'na'a dchi'ni; rdé'na'a fuersë purquë rialdí ldu'u hia'a shti'dzi'; dzuléza'a Dios nanabani. Na më el quë nardë'ë vidë parë grë mieti perë másru'u gunë më salvar ra naná rialdí ldu'u shti'dzë më.

¹¹ Bëlua'a nu gunibë'a grëtë' enseñansë rë'. ¹² Gubani bien guëdubi tiempë të adë gúnëdi'i mënë desprëci lé'ël purquë nal sultërë, más bien gáquël tubi ejemplë lu grë ra narialdí ldu'u diza'quë. Gáquël ejemplë za'quë manërë naruadí'dzël nu por conductë shténël. Gáquël ejemplë lu sa'l con purë lligabë limpi. ¹³ Mientras lë'ë na guelda nga'li, guagla'guë bi'ldi ra Sagradas Escrituras lu ra mënë nu biadi'dzë lu rai' shti'dzë Dios. Nu bédë'ë cunseju lu rai' lla runë tuçarë guëquërdë rai'. ¹⁴ Siempre bënë dchi'ni con fuersë nu llini shtë Dios, cusë nabé'nël recibir iurë bédchi'bë guia'a ra më guani'si guëquël, iurë guni'i rai' cusë nagúnël.

¹⁵ Guagla'guë gúnël cumplir ra cusë rë' con guëdubinú ldu'ul parë gac bë'a mieti lla ziaglá'guël másru'u delantë con lë'ë më. ¹⁶ Gupë cuidadë mizme lé'ël nu gupë cuidadë enseñansë naquëgluá'al, nu guagla'guë gáquël firmë lu shnezë më. Si talë quëhúnëll zndë'ë, gúnël segurë salvaciuni shténël nu salvaciuni shtë ra narquë diaguë shti'dzël.

Conductë shtë Timoteo lu mënë

5 Adë rní'idi'il guëc ra më guani'si naná encargadë con shchi'ni Dios, sino guni'inú lë'ë rai' con rëspëti ziquë ruadi'dzënu shtádël. Nu biadi'dzënu lë'ë ra nguui de menos edá cumë si fuërë na rai' bëchil. ² Bënë tratë ra na'a gushë cumë ziquë mizme shní'al, nu ra na'a de menos edá, biadi'dzënu lë'ë rai' ziquë zánël. Gápël rëspëti parë lë'ë rai'.

³ Bënë compaňi ra viudë, perë sulë ra naná viudë nanadë nápëdi'i famili. ⁴ Si talë tubi viudë nápi' shíni' u shinillágui', ra shíni' napë quë tsasë rall runë tuçarë gúnëll compaňi ra shtádi' u shmámi'; zni quilli rall lo quë naze'bi rall. Ni na correctë gunë tubi shmënë Dios. Lu Dios na za'quin nu nahin voluntá shtë më. ⁵ Tubi viudë de verdá lu Dios, na el quë nanápëdi'i ni tubi shfamíli', nu tsagla'guë rialdí ldu'i' Dios, nu quëhúni'

oraciuni dzë la gue'lë. Quëhúni' ruëguë lu Dios. ⁶ Perë lë'ë viudë nariagla'guë tēchi deseó mal nananú la'ni ldu'i, pues nall ziquë tēgulë aunquë nabánill. ⁷ Gunibë'a grë ndë'ë lu ra viudë të parë guëquërdë rall bien sin ni tubi faltë. Iurní nídi'i nicidá parë guëni'il guëc rai'. ⁸ Perë si talë tubi shmënë Dios nédi'i gápël shfamíllil u ra naquërdënu lídchill, pues hia bëquë guiá'all shti'dzë Dios; nall más peor quë tubi nadë rialdí'i ldu'i Dios.

⁹ Lu listë shtë ra viudë, adë rquë'ëdi'il lë grë rall, sulë ra nanapë sesenta izë u más, ra nagupë tubsë tsé'li', ¹⁰ ra nabë'në obrë za'quë lu sáhi' ziquë ra nagupë bien shíni', ra nabë'në recibir visitë lídchi', ra nabë'në sirvë con galnadu'u ra shmënë Jesús, ra nabë'në compaňi ra naquëhunë sufrir lu cusë dushë, ra nazianaldë tēchi ra cusë za'quë. Ra viudë ni na verdá. Runë tuçarë gunë të compaňi lë'ë rai'.

¹¹ Perë adë rquë'ëdi'il lu listë lë ra viudë lliguë purquë iurë ra deseó mal guëdchini stubi, rlua'a tēchi rai' lu Cristo nu rac shtu'u guëtsë'a rai' stubi. ¹² Pues iurní napë rai' faltë purquë adë bënëdi'i rai' cumplir primërë comprumisi shtë rai' con Dadë Jesús. ¹³ Más de ni, quëac rall nabëchi lu dchi'ni; ria rall hiu'u por hi-u'u; lédë niá'asëdi'i galnabëchi sino nu zac ruadí'dzë rall cusë adë guëllu'idi'i nu riuté rai' asuntë adë rúnëdi'i tuçarë lë'ë rai'. ¹⁴ Por ni nria'a, ra viudë lliguë guëtsë'a rai' stubi të gapë rai' shini rai'; guëribë'a rai' prupi shfamili rai' të parë adë guëdë'ëdi'i lugar guëdchi'bë Satanás galquiá cuntrë shmënë Dios. ¹⁵ Pues hia bédá viudë bësa'në rall shnezë Jesús parë zianaldë rall tēchi Satanás.

¹⁶ Si talë tubi shmënë Dios, sea na'a u nguui, nanú viudë entrë shfamíllil, runë tuçarë lé'ël gúnëll compaňi viudë ni të parë nídi'i nicidá parë grupë shtë shmënë Dios gapë rai' na'a ni, sino gunë rall compaňi ra viudë de verdá, el quë nanápëdi'i famili nu adë pë nápëdi'i rai'.

¹⁷ Ra më guani'si, ra narnibë'a ra shmënë Dios, si talë quëhunë rai' bien, los de más mënë napë quë gunë rall rëspëti lë'ë rai' ziquë tubi muzë narunë tuçarë chupë pagu. Rëspëti ni runë tuçarë especialmente ra naruadi'dzë diza'quë nu el quë narlua'a shti'dzë Dios. ¹⁸ Pues Sagradas Escrituras rni'i: "Adë rgúdi'il guë'shu rua' ngunë naná rguitsë bë'dchi'", nu zac rní'in: "Ra narunë dchi'ni, nápël derechë parë pagu shtë rall".

¹⁹ Adë rúnëdi'il cuendë grë ra naná rdchi'bë ra galquiá cuntrë ra më guani'si entrë ra shmënë Dios, sulë si nanú chupë u tsunë testigu, iurní sí, bë'në casë lë'ë rall. ²⁰ Perë ra naziagla'guë runë duldë, pues rqui'ni guëni'il guëc rall delantë lu grë ra shmënë Dios të parë los de más sa' rai', guëdë'ë rai' cuendë nadzë'bë na cashtigu shtë më. ²¹ Runa incarguë lé'ël delantë lu Dios nu Dadë Cristo Jesús nu delantë ra ianglë naquëbezënu Dios, de quë tsaglá'guël tēchi ra rëglë rë'; bë'në juzguë bien; bë'në tratë igual grë sa'l. ²² Adë riúbëdi'i ldu'ul parë guëdchi'bë guiá'al guëc ra mënë parë gunë rai' recibir carguë entrë los de más

shmënë Dios. Adë gápëdi'il partë con duldë shtë stubi mënë sino gápël mizmë l'é'ël de grë duldë.

²³ Ziquë zihani vuetë rac lllu'u lá'nil, bii' du'pë vini, lëdë sulë nísëdi'i të parë guëac lá'nil.

²⁴ Ra cusë mal naquëhunë bëldá nguui, lueguë rlu-a'ain; napë quë gac juzgar rall. Ra cusë mal naquëhunë sëbëldá nguui, naga'chi nahin iurne' perë napë quë guëru'uin lu llni. ²⁵ Igual na con cusë za'quë naquëhunë nguui. Bëldá vësë clarë rlua'a rahin lueguë; nanú adë rluá'adi'i rahin lueguë, perë adë nídi'i mudë guëa'në ra cusë ni naga'chi por llëduni tiempë.

6 Grë ra naná bajo ordë shtë ra lamë, pues rqui'ni gapë rall llëru'bë rëspëti lu shlamë rall të parë adë chu guëni'idi'i mal cuntrë Dios shtë hia'a nu cuntrë diza'quë shtë Jesús. ² Si nanú ra naná bajo ordë shtë lamë naná rialdí ldu'i diza'quë, pues rqui'ni másru'u gapë muzë ni rëspëti lu lamë purquë nall shmënë Jesús. Runë tucarë lë'ë muzë gúnëll dchi'ni lu lamë purquë nall tubi sa' narunë recibir resultatë shtë dchi'ni naquëhunë muzë, nu rac shtu'u Dios lë'ë lamë ni. Bëlua'a di'dzë rë' lu rall nu guni'inú lu mënë cunse-ju rë'.

Ldai' za'quë parë guëquitë ldu'u mënë

³ Si talë chu quëglua'a stubi cusë falsë, cusë nanádi'i de acuerdë con enseñansë za'quë shtë Dadë Jesu-cristo, u si talë adë rialdídi'i ldu'ull diza'quë narni'i lla gunë mieti cumplir shti'dzë Dios, ⁴ pues nguui ni adë rac bé'adi'ill niétiquë; rac shtú'ull mizmë l'é'ëll. Nanú deseo mal la'ni ldu'ull purquë nalé rac shtú'ull tildi dí'dzëll con sa'll. Rdildi dí'dzëll subrë pë runë cuntienë di'dzë. Hia de nga'li ze'dë ra cusë ziquë mbidi, dishi'bi, nu rushtiall lu sa'll, nu napë rall mal llgabë cuntrë sa' rall. ⁵ Rguili rall di'dzë con ra sa' rall. Na rall mënë nabëniti nezë za'quë shtë Dios. Adë guënëdi'i rall verdá. Quëglua'a rall enseñansë shtë rall parë gunë rall gan dumí. Adë gápëdi'il tratë con mënë ni. ⁶ El quë naquëhunë cumplir shti'dzë Dios, adë pë rúnëdi'i faltë l'é'ëll, por ni rquitë ldu'ull. ⁷ Pues sin quë ni tubi cusë bédchínia'a lu guédchiliu nu iurë gátia'a, guziá hia'a, adë chu bë guá'adi'i. ⁸ Si talë nápa'a naguëdáuha'a con shába'a, nadë más con ni cha guëquitë ldu'u hia'a. ⁹ Perë grë ra narac shtu'u gac ricu, runë rall duldë; rlaguë rall la'ni trampë shtë mëdzabë. Napë rall llgabë nadë guëllu'idi'i nu napë rall zihani deseo mal nanu-a'a lë'ë ra nguui lu cashtigu; rnitë rall nu rialú mënë ni parë siempër. ¹⁰ Mënë rac shtu'u rall gapë rall dumí, perë amor shtë dumí na ziquë lu'chi shtë grëtë' clasë cusë mal. Pues por galërzebi ldu'u dumí, bëldá mënë

bëniti rall lu shnezë Dios. Bësëdchini rall zihani dulurë mizmë lë'ë rall.

Tsagla'guë tsaldí ldu'ul Dios

¹¹ L'é'ël Timoteo, nguui nagulé Dios, bëllu'në lu grë ra cusë rë'. Gáquël më za'quë lu Dios; guagla'guë nezë za'quë; tsaldí ldu'ul Dios; gac shtu'u sa'!; gáquël më pacënci lu sa'! nu gáquël më nadu'u. ¹² Ziquë tubi nguui rdildi con fuersë lu deportë, zni runë tucárëll. Bë'në segurë vidë eternë; parë ni guna'bë më l'é'ël iurë bé'nëll testificar lu zihani mënë blac rac shtú'ul lë'ë më. ¹³ Iurne' delantë lu Dios, el quë nardë'ë vidë parë grëtë' ra cusë, nu delantë lu Cristo Jesús, el quë nadë bëdzëbëdi'i lu Poncio Pilato sino guní'i' verdá lu Pilato, quëgnibë'ahia l'é'ël, ¹⁴ bë'në cumplir diza'quë. Gapë mizmë l'é'ël de grë cusë mal parë adë chu guëni'idi'i guëquël të adë chu guëni'idi'i cuntrë diza'quë por causë shtënëll hashtë iurë guëabrí Dadë Jesucristo stubi. ¹⁵ Iurë guëga'a iurë, Dios gunë më cumplir grëtë' ndë'ë. Benditë na më. Na më lúniquë Dios pudërusë narnibë'a. Na më Rëy naná lasac lu más quë los de más rëy. Na më Dadë naná lasac lu grë ra dadë shtë guédchiliu. ¹⁶ Na më lúniquë nadë rátidi'i. Quërelde më lu llni catë ni tubi adë chu riabí'guëdi'i. Ni tubi mënë adë chu guná lúhi' nu gáquëdi'i guëná rall lu më. Shtënë më na grë hunurë nu derechë parë guëribë'a më parë siempër. Amén.

¹⁷ Grë ra naná ricu lu guédchiliu rë', guni'inú lë'ë rall adë gunë narú'bëdi'i rall lu sa' rall, nilë parë tsaldídi'i ldu'u rall dumí nanapë rall purquë lëdë segurëdi'i na cusë ni. Sino gunibë'a lu rall tsaldí ldu'u rall Dios, më el quë rne'e grëtë' ra cusë hashtë de subrë parë guëquitë ldu'u hia'a. ¹⁸ Gunibë'a lu rall të parë gunë rall bien con dumí nanapë rall. Gac rall ricu lu Dios con dchi'ni za'quë naquëhunë rall. Runë tucarë gunë rall ayudë con guëdubinú ldu'u rall ca'a ra mënë nanapë nicidá. Adë gáquëdi'i rall nadzabë sino më za'quë. ¹⁹ Zni gunë rall të parë gapë rall tesurë verdadërë naná ziquë cimientë shtë hiu'u narialúdi'i parë tiempë naze'dë.

Fin shtë cartë

²⁰ Timoteo, gupë ra enseñansë shtë Jesús nagunia'a lul; adë riutëdi'il lu ra shti'dzë mësë falsë. Ruadi'dzë rall cusë naná guëllu'idi'i. Adë rdildi dí'dzëdi'il con shti'dzë rall naná falsë aunquë rni'i rall na rahin di'dzë narac bë'a grë mënë. ²¹ Bëldá mënë guanaldë tëchi ra enseñansë shtë rall nu bëniti rall shnezë Dios.

Favurë shtë Dios guëa'nin con l'é'ël. Amén.

2 Timoteo

Bëquë'e Pablo cartë rë' lu Timoteo

1 Na Pablo, nahia poshtë shtë Jesucristo. Bëshe'ldë Dios na purquë guni'i ldu'u më más antsë gunë më salvar mënë. Bë'në më prometer gunë më salvar el quë naná unidë con Cristo Jesús. ² Quëquëa'a cartë rë' lul, Timoteo; nal ziquë shinia; rac shtua'a lë'ël; rac shtua'a guëdë'e Dadë Dios nu Cristo Jesús Shláma'a, zihani favurë nu rac shtua'a cuedchí ldu'ul, nu rac shtua'a guëga'a ldu'u më lë'ël.

³ Siemprë rëagná ldua'a lë'ël mientras rna'ba lu Dios. Quëgdë'ëhia graci lu më, el quë naquëhuna sirvë lúhi' con llni nananú la'ni guëca, igual ziquë shtadë guëluhia bë'në rai' sirvë lu më. ⁴ Rëagná ldua'a bí'nil iurë bësëana lë'ël. Pues iurne' nalé rac shtua'a dzë la gue'lë guënahia lul parë quëquitë ldua'a. ⁵ Nu rëagná ldua'a lla rialdí ldu'ul Dios de verdá. Primëre shmámël, Loida nu shní'al, Eunice, gualdí ldu'u rai' shti'dzë më; iurní nasegura lë'ël nápël mizmë fe quë lë'ë rai'.

⁶ Por ni cagnia'a lul de quë tsagla'guë gúnël usar pudërë nabëne'e Dios parë lë'ël iurë bédchi'bë guiahia guëquël. ⁷ Pues por lë'ë Espíritu nabëne'e Dios, adë rdzëbëdi'i hia'a lu ra mënë, sino rac guëdë'na'a cuendë guadë naná bien nu guadë naná mal. Nu rac shtu'u hia'a sa' hia'a, nu quëápa'a mizmë lë'ë hia'a de cusë mal. ⁸ Adë rtúdi'i lul parë guëni'il nal shmënë Dadë Jesucristo nu nilé adë rtúdi'i lul de na por nanúa prësi purquë nahia shmënë më. Gáquël dispuestë parë sac zil por diza'quë. Gunë më compa'ni lë'ël con pudërë shtë më. ⁹ Bë'në më salvar lë'ë hia'a nu guna'bë më lë'ë hia'a parë shchi'ni santu shtë më. Bë'në mëhin, lédëdi'i purquë bédë'na'a cusë za'quë, sino sulë purquë ni na voluntá shtë më nu nahin por ra favurë nabë'në më parë mënë naná unidë con Cristo Jesús. Gulé Dios lë'ë hia'a dizdë antsë lë'ë guë'dchiliu cueshtë, ¹⁰ perë bëlua'a më amor nanapë më parë lë'ë hia'a iurë bëshe'ldë më Cristo Jesús, Salvador shtë hia'a lu guë'dchiliu. Lë'i' bédë'ëi' fin grë ra pudërë shtë galguti. Nu por diza'quë nápa'a llni; iurne' riasé hia'a nezë catë guëbá'nia'a parë siemprë.

¹¹ Dios gulé lë'ë na parë guëni'ihia diza'quë nu bëshe'ldë më na cumë poshtë shtë më parë guëluá'ahia ra më nanádi'i mënë israelitë. ¹² Por ni rzac zia lu grëtë' ra cusë rë', perë adë rtúdi'i lua purquë rac bé'ahia el quë narialdí ldua'a. Nu napa confiansë lë'ë më napë më pudërë parë adë tsalúdi'i níetiquë lo quë nabëna incarguë gapë më. Gapë mëhin hashtë lë'ë dzë guëdchini më stubi.

¹³ Guagla'guë tëchi ra enseñansë za'quë rë', lo quë nabëluá'ahia nu guagla'guë tsaldí ldu'ul shti'dzë Dios nu gac shtu'u sa'l purquë unidë nal con Cristo Jesús.

¹⁴ Gupë verdá shtë Dios ziquë tubi tesurë. Lë'ë Espíritu Santo bë'në më incarguë di'dzë ni guiá'al. Lë'i' quëbezënúhi' lë'ë hia'a.

¹⁵ Hia nanël ra naquërelde Asia, bësa'në rall na, cumë Figelo nu Hermógenes. ¹⁶ Lë'ë Dadë guëga'a ldu'i' famili shtë Onesíforo purquë lë'ëll zihani vësë bé'nëll compa'ni na, nu bësëquitë ldu'ull na; adë bëtúdi'i lull de quë nanúa prësi. ¹⁷ Iurë bédchínill hashtë Roma, adë bësá'nëdi'i gudíll na, nu bédzélëll na. ¹⁸ Rac shtua'a lë'ë Dadë Dios guëga'a ldu'i' Onesíforo guëlladchi con Jesús iurë guëabré më stubi. Pues nanël lla bé'nëll sirvë na iurë nanúa Efeso.

Muzë za'quë shtë Jesucristo

2 Lë'ël Timoteo, guagla'guë bë'në recibir fuersë nu bendición nadápa'a purquë unidë na hia'a con Cristo Jesús. ² Lo quë nabínil iurë bëluá'ahia diza'quë lu zihani mënë, bëlua'a ra enseñansë ni lu ra stubi mënë, lu nguii nagunë cumplir diza'quë, ra naná rac guëlua'a enseñansë ni lu sa' rai'.

³ Ziquë tubi suldadë za'quë shtë Jesucristo gua'a ldu'ul grë cusë dushë. ⁴ Ni tubi suldadë naná listë parë tíldinull enemigu, riutëll asuntë shtë guë'dchiliu purquë rni'i ldu'ull gúnëll cumplir ordë shtë narnibë'a lë'ëll. ⁵ Mizmë manërë ni el quë narllu'në carrërë, adë gúnëdi'ill recibir premi si talë adë rllú'nëdi'ill de acuerdë con ra rëglë. ⁶ El quë narunë dchi'ni lachi, nápëll derechë cá'all primëre tubi partë shtë cusechë. ⁷ Bë'në llgabë lo quë narnia'a. Lë'ë Dadë guëlua'a më lë'ël parë tsasël grëtë' ndë'ë.

⁸ Bëagná ldu'ul, Jesucristo guashtë më ladi ra tëgulë. Guc më llëbní rëy David. Di'dzë ni na diza'quë narní'ihia lu ra mënë. ⁹ Por diza'quë rë' rzunaldë mënë na hashtë nali'bia con cadënë ziquë tubi narguini mënë, perë nídi'i mudë guëldi'bi mënë shti'dzë Dios. ¹⁰ Por ni napa pacënci lu cusë mal parë bien shtë ra nagulé Dios të parë gac salvar rall nu guëquërelde rall lu llni nu gluri shtë Cristo Jesús parë siemprë.

¹¹ Verdá na di'dzë rë':

Si talë gútia'a con lë'ë më, guëbá'nia'a con lë'ë më.

¹² Si talë sac zi hia'a lu cusë mal por lë'ë më, súbua'a catë rribë'a më.

Si talë guëquë guiá'a hia'a lë'ë më, lë'ë më guëquë guiá'ai' lë'ë hia'a.

¹³ Si talë guëlua'a tēja'a lúhi', lè'è mè gunë mè cumplir shti'dzë mè, purquë lè'è mè napë quë gunë mè cumplir shti'dzi'.

Adë gúnëdi'i mè cambi shti'dzi'.

El quë narunë shchi'ni Dios

¹⁴ Bëlua'a ra mënë të adë rëá'ldëdi'i ldu'u rall, nu gu-nibë'a lè'è rall ziquë mizmë Dadë niani'inú lè'è rall de quë guës'a'në rall galërchupë di'dzë lul sa' rall purquë rialú pacënci entrë ra nabini di'dzë ni; nídi'i provëchë con ra di'dzë ni. ¹⁵ Bëdë'ë guëdubi fuersë të parë gáquël tubi muzë narsëquitë ldu'u Dios; lu mè quëhúnël dchi'ni. Por ni bëlua'a shti'dzë Dios tubldí lu ra mënë parë adë rtúdi'i lul delantë lu mè. ¹⁶ Bëzalú grë di'dzë nadë guëllu'fidi'i con grë di'dzë nanápëdi'i provëchë. Grë ra naruadi'dzë zní, mizmë lè'è rall rlaguë rall másru'u la'ni cusë mal. ¹⁷ Enseñansë shtë rall rrë'tsin ziquë tubi galguidzë dushë nadë chu rnádi'i. Zní guzac con Himeneo nu Fileto. ¹⁸ Bësa'në rall diza'quë; rni'i rall de quë hia bëcua'ñi Dios ra tégulë nu de quë adë guëabrídi'i guëbani ra tégulë stubi. Hia lè'è rall quësguë guëc ra mënë hashtë hia bëazë guetë bëldá mënë shnezë Dios. ¹⁹ Perë Dios bëzu'bë mè ziquë tubi cimientë firmë nanapë tubi letrëre narni'i: "Runguë bë'a Dios grëtë' naná shini më", nu rni'i: "Grëtë' el quë narianaldë tèche Cristo, grë mënë ni runë tucarë guës'a'në rall nezë mal".

²⁰ La'ni hiu'u shtë mënë nanú trashtë nanactsa'u orë nu bédchichi, también nanú trashtë nanactsa'u hiaguë u benë. Bëldá trashtë runë sirvë parë cusë especial; stubi tantë runë sirvë parë cualquier dchi'ni. ²¹ Ziquë ni na ra nguii; si talë tubi nguii guësá'nëll ra cusë mal, iurní nall ziquë tubi trashtë especial parë nashtënë hi-u'u; gáquëll muzë nagulë Dadë parë gúnëll dchi'ni shtë mè. Gac nguii ni preparadë parë grë dchi'ni za'quë shtë mè.

²² Bëllu'në de grë deseó mal nananú la'ni ra ldu'u sultërë nu guagla'guë nezë za'quë; tsaldí ldu'u Dios, gac shtu'u sa'l, nu adë riádi'i ldú'ul por cusë shtë gué'dchiliu. Bë'në grëtë' ndë'ë juntë con los de más nanapë ldu'u limpi nu rna'bë rall lu Dios. ²³ Adë rúnëdi'il cuendë gardildi di'dzë mënë. Nanël fin shtë cusë ni na dishi'bi. ²⁴ Tubi muzë shtë Dadë napë quë guëbánill bien sin dishi'bi; gáqui' tubi mè za'quë, tubi narac guëlua'a shti'dzë Dios; guëluá'ai' con pacënci. ²⁵ Gáqui' tubi narac guëni'inúhi' mënë con galnadu'u. Quëbézi' de quë Dios gunë mè cambi vidë shtë ra mënë nanadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë mè, guëabrí ldu'u mënë lu Dios nu tsasë rall verdá shtë mè.

²⁶ Manërë ni guëru'u rall lu trampë shtë mëdzabë parë gunë rall voluntá shtë Dios. Bëlá mè lè'è rall; napë rall libertá parë gunë rall sirvë lu mè.

Lla guëquërdë mënë lúltimë tiempë

3 Gac bé'al de quë ra lúltimë tiempë guëdchini ra dzë namás naganë, dzë shtë galërzac zi. ² Ra mënë dzë ni gac shtu'u rall mizmë lè'è rall. Gac shtu'u

rall dumí. Runë nadchini rall. Runë naru'bë rall lu sa' rall. Rna zá'quëdi'i rall sa' rall. Guëni'i rall cuntrë Dios. Adë guëzu'bë diáguëdi'i rall shti'dzë shtadë rall. Gac rall mënë nardë'ëdi'i graci lu Dios. Nápëdi'i rall rëspëti parë cusë santu. ³ Adë rúnëdi'i rall rëspëti lu sa' rall. Adë gúnëdi'i rall cumplir shti'dzë rall. Adë gápëdi'i rall cariñi sa' rall sino guëni'i guidzë rall guëc sa' rall. Gunë rall intriegu mizmë lè'è rall lu duldë. Adë guëgá'adi'i ldu'u rall sa' rall, sino quëhunë nalaa'dchi rall. Guëná tushë rall lu ra mënë za'quë. ⁴ Gunë rall traicionar sa' rall. Gunë rall cumplir mal deseó nananú la'ni ldu'u rall. Rdë'ë rall lugar rdchini llanë la'ni ldu'u rall. Guëni'i rall sulë lè'è rall lasac rall. Gac shtu'u rall más ra cusë shtë gué'dchiliu, lëdë Diósëdi'i. ⁵ Mënë ni tsagla'guë ria rall iádu'u, perë mizmë tiempë adë rsá'nëdi'i gac cambi vidë shtë rall por pudërë shtë diza'quë.

Bëlua'a tèche mënë ni lu shti'dzë Dios. ⁶ Entrë ladi ra mënë ni nanú ra natsuté hiu'u catë quërdë na'a. Rsiquë rall ra na'a naná du'pë shgábi' nu napë rall zihani duldë. Ra na'a ni rianaldë tèche ra deseó mal nananú la'ni ldu'u rall. ⁷ Rini rall cualquier enseñansë narni'i mënë perë nunquë gac riasëdi'i rall verdá shtë Dios. ⁸ Ziquë guzac dzë guëquërdë Janes nu Jambres, ra naná bë'në cuntrë Moisés, zní zac na mënë ni; gunë rall cuntrë diza'quë shtë Dios. Napë rall llgabë mal. Nápëdi'i rall fe, por ni lasáquëdi'i rall parë Dios. ⁹ Perë adë guëru'u shnezë lo quë naquëhunë rall purquë tubi dzë ra mënë guëdë'ë rall cuendë de quë tuntë na rall ziquë gac con Janes nu Jambres.

Pablo bë'në incarguë lu Timoteo ldi' za'quë

¹⁰ Perë lè'ël, bien guanaldë tèche ra enseñansë nabëluá'ahia lul. Gunal conductë shtëna. Nanël rialdí ldua'a Dios. Nanël pacënci nahia. Nanël rac shtua'a grë sahia. Gunal lla bia'a ldua'a lu ra cusë durë nabë'në mënë cuntrë na. Adë riasháquëdi'i ldua'a con galtuntë shtë bëchi sahia. ¹¹ Nanël lla bëzac zi mënë na nu lla bëna sufrir por shti'dzë Jesús. Hia bínill pë guzaca gué'dchi Antioquía, Iconio, nu Listra. Nanël zihani vultë guzunaldë mënë na, perë todavía nabania; bëldá Dadë Jesús na lu grë cusë mal. ¹² Pues guldía grëtë' ra nanabani de acuerdë con voluntá shtë Dios, napë quë gunë rall sufrir; guëzac zi rall, ¹³ perë ra mënë mal con grë ra mësë falsë, más mal tsaglá'guëru'u rall. Rsiquë rall sa' rall nu lè'è rall gac rall narguguë.

¹⁴ Perë lè'ël Timoteo, gáquëll firmë lu enseñansë nabësë'dël. Gualdí ldú'ul ra ldi' ni con guëdubinú ldú'ul. Nanël chu gac mësë shtënël, el quë nabëlua'a lè'ël. ¹⁵ Nanël dizdë gúquëll llguë'në ra Sagradas Escrituras nanapë pudërë parë guëlua'ain lè'ël lla gac salvárël por fe en Cristo Jesús. ¹⁶ Grë ra di'dzë naquë la'ni Sagradas Escrituras naescritin purquë bësë Espiritu Santu shtë Dios lè'è ra nabëquë'ë shti'dzë mè. Rllui'i rahin parë guësë'da'a luhin. Rllui'i rahin parë guëni'inhin lè'è hia'a. Runin corregir lè'è hia'a; culdí rahin lè'è hia'a tubi nezë catë nápa'a vidë tubldí ¹⁷ të parë grë ra narialdí ldu'i Dios gac rall preparadë; gac gunë rall grë cusë narac shtu'u Dios.

4 Quëhuna incarguë lé'ël delantë lu Dios nu Cristo Jesús, Shláma'a el quë naguëabrí parë gúni' juzgar grë mënë, ra nanabani nu zac ra naná guti. Lë'ë më guëribë'a më ziquë rëy iurní. ² Quëhuna incarguë lé'ël delantë lu më de quë guadi'dzël diza'quë guëdubi tiempë, iurë rzac zi mënë lé'ël nu tiempë adë rzac zídí'i rall lé'ël. Guadi'dzënú ra mënë nanadë rialdídi'i Idu'i shti'dzë Dios. Guni'i guëc rall por mal naquëhunë rall. Bëdë'ë cunseju ra narunë faltë riasé rall. Lë'ël gáquël muestrë shtë pacënci. Tsagla'guë bëlua'a con enseñansë shtë më ³ purquë guëdchini tiempë hia ra mënë adë guëzu'bë díaguëdi'i rall enseñansë za'quë perë más tsanaldëru'u rall tëchi llgabë mal shtë rall. Quili rall mësë zihani naguëlua'a ra enseñansë narac shtu'u guini rall. ⁴ Ra mënë ni guëlua'a tëchi rall lu ra diza'quë nu tsanaldë rall tëchi ra cuendë bishi; más gunë rall cuendë ra enseñansë falsë. ⁵ Perë lé'ël, gáquël më pacënci guëdubi tiempë; gua'a Idú'ul iurë rzac zi mënë lé'ël. Guná lla na conductë shtënëll lu sa'l. Guadi'dzë diza'quë lu ra mënë ziquë muzë shtë Dios. Bë'në cumplir shchí'nil nabëne'e Dios parë gúnëll.

⁶ Vidë shtë na hia mërë tsalú ziquë ofrendë lu Dios; hia ziadgchini iurë parë gatia. ⁷ Ziquë tubi narllu'në lu carrërë, bëllu'na bien. Ziquë suldadë za'quë bëna cumplir. Bëna gan; guanalda shnezë Dios hashtë ne'. ⁸ Más delantë quëbeza premi ziquë tubi coronë naguëne'e Dios purquë tubldí na shcuenda lu më; bëna bien. Guëzëlaa'dchi më premi ni iurë guëabrí më stubi. Na më juësi za'quë. Lëdë niá'asëdi'i na guëne'e më premi dzë ni, perë nu zac grë ra naná rac shtu'u guëná lúhi'.

Cunseju shtë Pablo parë Timoteo

⁹ Bësiubë parë gue'dë guënal na. ¹⁰ Pues lë'ë Demas bësä'nëll na; más rac shtú'ull ra cusë shtë guë'dchiliu

rë'. Hia lé'ëll ziá'all Tesalónica. Crescente zia'a regiuni shtë Galacia. Tito zia'a Dalmacia. ¹¹ Sulë Lucas quëreldeñúa ndë'ë. Bia'a Marcos të parë gue'dënuł lé'ëll ndë'ë të gúnëll dchi'ni shtë Dios juntë con na. ¹² Bëshe'Ida lë'ë Tíquico ciudá Efeso. ¹³ Iurë guídëll, bi-a'a lari capë nabësëana Troas lidchi Carpo. Nu zac bi-a'a ra librë nu ra Sagradas Escrituras. ¹⁴ Alejandro lë'ë rrërë, nalé mal bë'nëll cuntrë na; lë'ë Dadë quilli según lo quë nabë'nëll. ¹⁵ Gupë lé'ël de nguiu ni purquë nalé bë'nëll cuntrë diza'quë naruadí'dza'a.

¹⁶ Iurë guahia primërë vësë parë guna defender na lu gobiernë, ni tubi adë chu bë'në compaňi na; grëtë' rall bësa'në rall na. Rna'ba lu Dios de quë adë gúnëdi'i më juzguë lë'ë rall por lo quë nabë'në rall. ¹⁷ Perë lë'ë Dadë bë'ni' compaňi na dzë ni nu bëne'e më fuersë parë biadi'dza lu mënë grë diza'quë të parë gac bë'a ra më nanádi'i më israelitë, guini rall diza'quë. Zni bëlá më na lu galguti ziquë lu ma dushë. ¹⁸ Zac guëlá më na lu cusë mal nu gupë më na parë tsutéa lugar catë rnibë'a më ziquë rëy. Rac shtua'a gunë mieti alabar lë'ë më guëdubi tiempë sin fin. Amén.

Saludë narialú cartë rë'

¹⁹ Bë'në saludar Prisca nu Aquila con shfamili Onesíforo. ²⁰ Bëa'në Erasto guë'dchi Corinto. Bësëana lë'ë Trófimo guë'dchi Mileto; rac llú'ull. ²¹ Guni'i Idú'ul parë guëdchínil antsë lë'ë tiempë naldë guëga'a. Eubulo, Pudente, Lino, nu Claudia, nu grë ra shmënë Dios, rshe'Idë rai' saludë parë lé'ël.

²² Rac shtua'a lë'ë Dadë Jesucristo cuezënúhi' lé'ël nu cagna'ba lu Dios gapë të favurë shtë më. Amén.

Tito

Cartë nabëshe'ldë Pablo lu Tito

1 Na Pablo, nahia tubi muzë shtë Dios nu nahia muzë shtë Jesucristo parë guadi'dza lu ra nagulé Dios parë tsaldí ldu'u rai' más nu parë gac bë'a rai' shti'dzë më naná de acuerdë con tubi vidë santu. ² Ruadi'dza lu rai' purquë dzulëza'a guëquërdënú hia'a lë'ë më parë siembrë. Dios bë'në prometer vidë eternë antsë cueshtë guë'dchiliu, nu Dios adë rguguëdi'i'. ³ Iurë bëga'a tiempë nabë'në Dios disponer, bëlua'a më voluntá shtë më por diza'quë shtë më; bërú'uhin lu llni lo quë nangunë më por diza'quë shtë më. Bë'në më incarguë guiahia diza'quë ni según mandadë shtë Dadë Dios, el quë nangunë salvar lë'ë hia'a. ⁴ Quëquëa'a cartë rë' lu Tito; nal ziquë shinia purquë nápël mizmë fe quë na. Rac shtua'a gunë ldai' më guëquël, nu guëga'a ldu'u më lë'ël, nu cuedchí ldú'ul por pudërë shtë Dios, Shtáda'a, nu por Cristo Jesús, Salvador shtë hia'a.

Dchi'ni nabë'në Tito regiuni Creta

⁵ Na bësëana lë'ël dani la'ni nisëdu'u. Dani ni lë Creta; bësëana lë'ël parë gúnël règlë grë lo quë narunë faltë, nu parë gúnël nombrar më gushë ziquë cabësë shtë iádu'u cadë guë'dchi catë nanú shmënë Dios. ⁶ Gunibé'ahia lë'ël gulël ra nguiu za'quë, ra ni tubi chu quëgní'idi'i guëc rai', nguiu nanapë tubsë tsé'li', ra nguiu ra shini rai' rialdí ldu'u rall Jesús, nu los de más mënë rni'i rall shini nguiu ni mënë za'quë na rall, lédëdi'i shini nabani mal sin rëspëti. ⁷ Pues el quë nanapë carguë shchi'ni Dios, nall muzë shtë Dios; napë quë gáqui' më za'quë, adë gáquëdi'i mënë mal, nilë adë gáquëdi'i nguiu narldé nasesë lu sa'll, nilë tubi narzuu'dchi, nilë tubi narguili dishi'bi, nilë el quë narzebi ldu'u dumí, ⁸ sino gáqui' nguiu narunë recibir naze'dë lidchi', nu gáqui' tubi nguiu narunë bien, nu quëhúnëll rëspëti derechë shtë sa'll, nu quëápëll mizmë lë'ëll de grë maldá; gúnëll cumplir mandamientë shtë Dios, nu guëquitë ldú'ull grë shti'dzë më. ⁹ Nguiu ni napë quë tsaldí ldú'ull verdá shtë Dios con guëdubinú ldú'ull tal cumë ziquë bësë'dëll di'dzë ni të parë gac guëluá'all diza'quë lu stubi mënë të parë tsagla'guë tsanaldë rall shnezë Dios. Nu nguiu naná encargadë con shchi'ni më, napë quë gáqui' tubi narac ruadi'dzë bien lu ra enemigu shtë diza'quë. ¹⁰ Pues cantidá mënë mal rzu'bë diáguëdi'i rall shti'dzë më; ruadi'dzë rall cusë tuntë; rsiquë rall mënë con enseñansë shtë rall. Zihani mënë ni rianaldë tëchi ra cus-

tumbrë shtë nariuguë tubi partë delicadë shtë ra llguë'në. ¹¹ Rqui'ni guë'au rua' rall purquë rsiquë rall hashtë grë ra naná tubi famili, tsaldí ldu'u rall enseñansë falsë naquëglua'a mënë ni sulë parë gunë rall gan dumí.

¹² Guc tubi mësë më Creta; guni'ill shcuendë mizmë më lãdzëll: "Ra më cretense siembrë nabishi rall; na rall ziquë ma dushë; nalé rau sha'të rall nu nabëchi rall". ¹³ Verdá guni'i mënë ni. Por ni guni'inú lë'ë rall të parë guëabrí tsanaldë rall tëchi enseñansë shtë Cristo, ¹⁴ nu parë adë gúnëdi'i rall cuendë grë ra di'dzë falsë shtë më israelitë, nu adë gúnëdi'i rall cuendë ra mandadë shtë mënë narquë guia'a verdá shtë Dios.

¹⁵ Grë ra nanapë llgabë limpi, grëtë' ra cusë limpi nahin; perë parë lë'ë ra nadë rialdídi'i ldu'i nu ra nanapë mal llgabë, parë lë'ë rall grë cusë nádi'in limpi hashtë nilë shgabë rall nu la'ni ldu'u rall hia gullinin; ldu'u rall nu shgabë rall gadzë con duldë. ¹⁶ Rni'i rall de quë nané rall Dios, perë quëhunë rall negar lë'ë më por lo quë narunë rall. Adë rëuu'di'i ldu'u Dios por lo quë naquëhunë rall; nédi'i rall gunë rall cumplir shti'dzë më; rlluí'idi'i rall parë cusë za'quë shtë Dios.

Ldai' za'quë

2 Lë'ël Tito, bëlua'a lo quë naná de acuerdë con ldai' za'quë. ² Guni'i lu ra më gushë, gac rai' seri nu gapë rai' rëspëti nu gapë rai' el mizmë lë'ë rai', nu gac shtu'u rai' sa' rai'; gac rai' mënë narua'a ldu'u lu cusë durë nu gapë rai' pacënci. ³ Nu guni'i lu ra na'a gushë, lë'ë quë lë'ë rai' gapë rai' vidë santu lu Dios; adë guadi'dzëdi'i rai' chismë, nu adë gáquëdi'i rai' më narzuu'dchi, sino napë quë guëlua'a rai' cusë za'quë lu shfamíli'. ⁴ Zni guëlua'a rai' los de más ra na'a lliguë të parë gac shtu'u rai' tse'lë rai' nu gac shtu'u rai' shini rai'. ⁵ Gac tubldí shcuendë rall nu gapë rall llgabë limpi. Gapë rall lidchi rall ziquë runë tucarë, nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzë tsé'li' të parë adë chu guëni'idi'i mal cuntrë diza'quë shtë Dios.

⁶ Nu zac guni'i lu ra nguiu lliguë, gac rall më naquërdë bien lu sa' rall. ⁷ Nu mizmë lë'ël gáquël muestrë lu ra sa'l manërë nanabánil. Gáquël mësë za'quë parë lë'ë rall; bëlua'a lë'ë rall con rëspëti sin ni tubi bishi. ⁸ Biadi'dzë lu rall de acuerdë con diza'quë shtë Dios të parë adë chu guëni'idi'i na mal lo quë naruadi'dzëll. Zni guëtú lu ra narunë cuntrë ra di'dzë shtë Dios. Hia parë guëni'i rall mal de lë'ë hia'a, adë gúnëdi'i rallin.

⁹ Guni'i lu ra narunë sirvë lu lamë të parë guëzu'bë diaguë rall shti'dzë shlamë rall, nu gac shtu'u rall lamë sin guëni'idi'i rall cuntrë lë'ë lamë. ¹⁰ Adë cuánëdi'i rall, sino gac rall më za'quë lu lamë të parë manërë naquërelde rall guëlua'a de quë ra enseñansë naze'dë de Dios nu Salvador shtë hia'a; nalë nasa'a nahin. ¹¹ Pues lë'ë favurë ru'bë nabënë Dios parë mënë narëta' lu guë'dchiliu, hia bédchinin të parë gac salvar grë clasë mënë. ¹² Quëglua'a më lë'ë hia'a de quë napë quë guësá'na'a nezë mal parë guëquërélda'a bien; quëglua'a më de quë napë quë gápa'a tubi vidë ldi, nu gápa'a vidë za'quë lu më, nu gápa'a mizmë lë'ë hia'a lu cusë mal. ¹³ Mientras cuéza'a iurë lë'ë Dadë Jesús guëabrí stubi con pudërë nu llni; guëlua'alú më lu mënë stubi. Blac llëru'bë na pudërë shtë Dios nu Salvador shtë hia'a. ¹⁴ Bë'në më intriegu mizmë lë'i' lu galguti parë quilli' duldë nu gúni' librar lë'ë hia'a lu duldë të parë guëzunë më ldu'u hia'a parë gáca'a limpi. Gulë më lë'ë hia'a parë mizmë lë'i' të parë guëquitë ldu'u hia'a. ¹⁵ Bëlua'a grë di'dzë rë'. Tsagla'guë guni'inú ra mënë, nu bë'në corregir con pudërë nabëne'e Dios guíá'al. Gubani bien të parë adë chu gúnëdi'i desprëci shti'dzël.

Lo quë narunë tucarë gunë ra shmënë Jesús

3 Guni'i stubi lu ra narialdí ldu'i diza'quë, napë quë guëzu'bë diaguë rall ra narnibë'a nu ra autoridá, nu gac rall dispuestë gunë rall cualquier cusë za'quë. ² Guni'i lu ra mënë, adë guëni'idi'i rall cusë mal cuntrë sa' rall nu adë guëni'idi'i rall chupë tsunë di'dzë, sino gac rall nadu'u; gac rall më humildë nu gapë rall pacënci lu grë mënë. ³ Pues zac lë'ë hia'a antsë adë riasédi'i hia'a nu gubani hia'a lu ra cusë mal nu gúca'a mënë narac mañi lu sa' hia'a. Guc nambídia'a; rldënú hia'a cualquier mënë, nu bëldënú mënë lë'ë hia'a. Rna túsha'a lu sa' hia'a. ⁴ Perë iurë bëru'u lu llni lla rac shtu'u Dios lë'ë hia'a, nu blac naza'quë na më Salvador shtë hia'a, ⁵ bë'në më salvar lë'ë hia'a, lédëdi'i purquë bédë'na'a cumplir mandamientë shtë më, sino purquë sulë bëga'a ldu'u më lë'ë hia'a; nu bëzunë më almë shtë hia'a nu bëne'e më vidë cubi por pudërë

shtë Espíritu Santo. Tsagla'guë guësédchini Espíritu Santo vidë cubi la'ni ldu'u hia'a të parë gac cambi llgabë shtë hia'a. ⁶ Por Jesucristo, Salvador shtë hia'a, Dios bëshelldë Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë hia'a parë adë gúnëdi'i faltë pudërë ni tubi mumëntë ⁷ të parë gáca'a shini më sin culpë lu më. Gaquin por tubi favurë nu por pudërë shtë Jesucristo, Salvador shtë hia'a, nu parë gáca'a shini më nanapë esperansë naná vidë sin fin naguëne'e më.

⁸ Ra di'dzë ni na verdá. Rac shtua'a guëni'irú'ul ra enseñansë ni lu ra mënë të parë ra narialdí ldu'i Dios, guëni' ldu'u rall gunë rall cusë za'quë. Ldai' rë' naza'quin nu napin provéchë parë mënë. ⁹ Perë bëlua'a téchil lu di'dzë dishi'bi nu ra cuendë shtë chu guc shtadë guëlu' mënë, nu asuntë catë ruadi'dzë mënë chupë tsunë di'dzë con catë nanú mënë nardildi di'dzë pë runë cuntienë ra mandamientë purquë grë di'dzë ni nápëdi'i valurë nu rlluí'idi'in parë bien shtë mieti.

¹⁰ El quë narlua'a ldai' falsë nu quëgull divisioni entrë ra shmënë Dios, bë'në corregir lë'ëll chupë u tsunë vultë; si adë rúnëdi'ill cuendë shti'dzël, bégú lë'ëll entrë ladi të. ¹¹ Nguiu ni bënítill lu shnezë Jesús. Nápëll duldë nu mizmë lë'ëll nanëll nacondenádëll.

Cunseju parë Tito

¹² Iurë guëdchini Artemas u Tíquico naguëshe'lda ndë, bë'në grë cusë parë gue'dë guënal na guë'dchi Nicópolis purquë rac shtua'a guëquërelde guë'dchi ni timpë naldë. ¹³ Bë'në grë cusë të gúnëll compañi abogado Zenas nu Apolos parë adë gúnëdi'i faltë parë viajë shtë rai'. ¹⁴ Nu zac los de más bëchi sa' hia'a tsasé rai' de quë runë tucarë gunë rai' lo quë narac shtu'u Dios të parë gapë rai' narqui'ni rai' nu gunë rai' compañi ra nanapë nicidá. Zni gac rall mënë ziquë plantë narne'e nashi za'quë.

Rialú cartë con tubi saludë

¹⁵ Grë ra naquëhunë compañi na ndë'ë quëgshe'ldë rai' saludë lul, Tito. Bédë'ë saludë shtë na'a lu grë ra narac shtu'u Jesús nu ra narac shtu'u lë'ë na'a.

Rac shtua'a gunë të recibir bendición shtë Dios. Amén.

Filemón

Quëquë'a Pablo cartë rë' lu Filemón

1 Na Pablo nanúa prësi purquë rluá'ahia diza'quë shtë Cristo Jesús. Quëquëa'a cartë rë' juntë con Timoteo naná bëchi sa' hia'a. Quëquëa'a lul, Filemón, nal tubi narunë compa'ni lë'ë na'a lu dchi'ni. Nalë rac shtu'u na'a lë'ël. ² Nu quëquëa'a cartë rë' lu grupë shtë shmënë Jesús nardëá lídchil nu quëquëa'a lu Apia, zanë na'a, nu Arquipo, el quë narunë compa'ni lë'ë na'a lu dchi'ni. ³ Gulë bë'në recibir bendición nu gulë cuedchí ldu'u tē por Dios, Shtada'a, nu por Dadë Jesucristo, Shláma'a.

Amor nu fe shtë Filemón

⁴ Siemprë rdë'a graci lu Dios shtëna iurë rëagná ldu-a'a lë'ël, nu rna'ba lu Dios por lë'ël ⁵ purquë binia nalë rac shtú'ul Dadë Jesús nu nalë rialdí ldu'ul shti'dzë më nu rac shtú'ul grëtë' shmënë Dios. ⁶ Rna'ba lu Dios de quë guëdubi tiempë nanú lugar parë guadí'dzël diza-'quë lu ra mënë. Nu rna'bë na'a lu më tē gac bé'al grë ra bendición nadápa'a purquë unidë na hia'a con Cristo Jesús. ⁷ Nalë bësëquitë ldu'ul na nu rac shtua'a guna sirvë lu Dadë Jesús más purquë nanëa de quë rac shtú'ul ra shmënë Jesús. Filemón bëcha, rquitë ldu-a'a purquë ra shmënë Jesús napë rall más ánimo parë ra cusë shtë Jesús por lo quë nabë'nël por lë'ë rai'.

Rna'bë Pablo tubi favurë lu Filemón

⁸ Por ni nu purquë nahia poshtë shtë Cristo, napa derechë parë guë'nibë'ahia lë'ël lo quë narunë tucarë gúnël ⁹ parë mejurë quëhuna ruëguë lul purquë rac shtú'ul na nu rac shtua'a lë'ël. Na Pablo nahia më gushë, parë iurne' nanúa prësi purquë nahia shmënë Cristo Jesús. ¹⁰ Rna'ba tubi favurë lul parë Onésimo naná ziquë shinia; gúqui' shmënë Jesús mientras nanúa lachigui'bë.

¹¹ Antsë Onésimo gúquëll ziquë tubi muzë shtë'nël nadë rlluí'idi'i parë iurne' nádi'ill zni; gúnëll cumplir narac shtú'ul nu zac lo quë narac shtua'a. ¹² Quëgshe'l-

da lë'i' lul; bë'në recibir lë'i' con bien purquë nalë rac shtua'a lë'ëll. ¹³ Rac shtua'a nëa'nënull na ndë'ë parë guëá'nëll shlugárël. Gúni' sirvë mientras nanúa prësi purquë bëluá'ahia diza'quë. ¹⁴ Perë adë rac shtú'udia'a guna tubi cusë sin permisi shtë'nël tē parë lë'ë favurë nacagna'ba lul gúnëdi'ilin por la fuersë sino por voluntá shtë'nël. ¹⁵ Tal vez Onésimo bësá'nëll lë'ël por du'pë tiempë tē parë iurne' gúnël recibir lë'i' lídchil parë siemprë. ¹⁶ Hia adë rëabrídi'ill ziquë muzë no más sino mejurë quë tubi muzë; bë'në recibir lë'i' ziquë tubi shmënë Jesús narac shtú'ul. Nalë rac shtua'a lë'i' parë lë'ël rac shtú'ul lë'ëll más, lëdë niá'asëdi'i ziquë muzë nabëabrí lídchil sino ziquë bëchil naná unidë con Dadë Jesucristo.

¹⁷ Ziquë nanël quëhunënú hia'a shchi'ni më; bë'në recibir lë'ë Onésimo cumë ziquë mizmë na. ¹⁸ Si talë bë'nëll mal lul, u si talë nazé'bill dumí, guni'i lua blac dumí biá'all, guëguillahin. ¹⁹ Na Pablo quëquëa'a cartë rë' con prupi guiahia; na guëguilla cuendë shtë Onésimo aunquë runë tucarë gúnël cusë ru'bë parë na; nápël vidë eternë purquë biadi'dza lul diza'quë. ²⁰ Nia bëchi, bë'në favurë rë' parë na por amor shtë Dios. Bësëquitë ldu'a'a por amor nanápël parë Dadë Jesucristo.

²¹ Quëquëa'a lul purquë napa segurë de quë gúnël cuendë shti'dza nu rac bë'ahia de quë gúnël másru'u de lo quë narna'ba lul. ²² Mizmë tiempë bë'në preparar tubi quartë catë guëquërela purquë quëbeza gunë më lo quë naquëgna'bë tē lúhi'; gueldë guënahia lë'ë tē.

Rialú cartë rë' con tubi saludë

²³ Epafra quëgshë'ldëll saludë parë lë'ë tē nu zac lë'ëll nanull lachigui'bë ndë'ë purquë rialdí ldu'ull diza-'quë. ²⁴ Nu Marcos nu Aristarco, nu Demas con Lucas, quëgshe'ldë rai' saludë. Quëhunë rai' compa'ni na lu shchi'ni Jesús.

²⁵ Rac shtua'a de quë favurë shtë Dios guëa'në con lë'ë tē. Amén.

Hebreos

Dios biadi'dzë lu hia'a iurë bédchini shini më

1 Tiempë guahietë guni'i Dios lu shtadë guélú hia'a iurë biadi'dzë ra profetë. Zihani vësë nu zihani manërë guni'inú më lu shtadë guélú hia'a por en-señansë shtë ra nabiadi'dzë shti'dzë më ² perë iurne' lúltimë tiempë biadi'dzë më lu hia'a iurë bédchini shini më, Jesús. Dios bëcueshtë guédchiliu por lè'ë shini më, nu gulé Dios shini më parë guëñibé'ai' grë cusë nananú guédchiliu nu gube'e. ³ Lè'ë shini më na ziquë galrabsë'ë shtë Dios. Ziquë na Dios znì na Jesús, ecs-actë ziquë Shtádi'. Por Jesús rni'bi grë ra cusë; por pudërë shtë shti'dzë më adë rialúdi'i guédchiliu. Despuësë de bëzuné më almë shtë hia'a de grë duldë, iurní guzubë më lugar shtë hunurë ladë Idi cula'ni Dios pudërusë catë quëbezë më gube'e.

Shini Dios na más më ru'bë quë ra ianglë

⁴ Lè'ë shini Dios na më más më ru'bë quë ra ianglë. Pues bë'në Jesús recibir mejurë lugar; bédë'ë Dios tubi lè parë shini më namás lasac quë lè shtë ianglë. ⁵ Dios nunquë adë guni'idi'i' lu tubi ianglë:

Lé'ël nal shinia.
Bëna punërë lé'ël; súbël lugar shtë hunurë.

Nunquë guni'i Dios de tubi ianglë:

Na nahia Dadë parë lé'ël.

Nu lé'ël gáquël shinia.

⁶ Perë iurë bëshe'ldë Dios shini më lu guédchiliu, bë'në më honrar lé'i' nu guni'i më:

Grétë' ianglë shtë Dios gunë rai' adorar lé'ël.

⁷ De ra ianglë guni'i Dios:

Quëhunë më gac rai' ziquë mbë.

Gac rai' ziquë be'lë narru'u lu gui'i tē gunë rai' lo quë narnibë'a më.

⁸ Perë lu shini Dios guni'i më:

Nal Dios; catë rnibé'al na parë siempër; adë tsalúdi'in.

Bandërë shténël quëhunë significar nal rëy justë.

⁹ Rac shtú'ul ra cusë tubldí, perë rna túshël nanádi'i de acuerdë con lëy shtë më.

Por ni Dios shténël bëtiá'ai' sëiti guéquël tē guëquitë ldú'ul más quë grë ra sa'l.

¹⁰ Nu zac guni'i Dios de lè'ë më:

Nia Dadë, lé'ël bëcueshtël grétë' ra cusë dizdë principi shtë guédchiliu.

Con guiá'al bëcueshtël gube'e.

¹¹ Lè'ë rahin tsalú perë lé'ël guéá'nël parë siempër.

Grë rall guëac rall ziquë lari gushë.

¹² Nu lé'ël guëtú'bil guédchiliu nu gube'e ziquë daa'. Gac cambi grë ra cusë ni, perë lé'ël nal mizmë nedzë nu parë siempër; lé'ël guébánil parë siempër.

¹³ Nunquë guni'i Dios lu tubi ianglë:

Guzubë ladë Idi shtëna hashtë guna gan lu grë enemigu shténël nu guëzu'bë diaguë rall shti'dzël.

¹⁴ Grë ra ianglë na rai' espíritu narunë cumplir voluntá shtë Dios. Bëshe'ldë më lè'ë rai' parë gunë rai' compañi ra nabë'në recibir salvaciuni shtë më.

Adë chu guësá'nëdi'i salvaciuni shtëna'a

2 Blac llëru'bë na shini Dios; por ni napë quë guédë'na'a cuendë bien ra di'dzë nabínia'a tē parë adë chu guësëá'nëdi'i shnezë Dios. ² Ra shti'dzë Dios naguni'i ra ianglë antsë, napin pudërë nu grë ra mënë nadë rzu'bë diaguëdi'i shti'dzë më, guc cashtigu rall. Bë'në rall recibir pagu justë según duldë nu faltë nabë'në rall. ³ Verdá nahin, por ni zllallë guédë'na'a tē parë guëca'chilú hia'a lu juici si talë adë guëzu'bë diaguëdi'ia'a diza'quë? purquë llëru'bë na salvaciuni shtë më. Lè'ë salvaciuni rē' primërë biadi'dzë Dadë Jesús, nu despuësë ra nabini shti'dzë më, bë'në rai' testificar de quë verdá na di'dzë ni. Bédë'na'a recibir di'dzë shtë salvaciuni de lè'ë rai'. ⁴ Nu Dios bëluá'ai' shti'dzi' na verdá por sëñi nu milagrë nu cusë ru'bë nu por Espíritu Santo nabëne'e më parë cuezënúhi' lè'ë hia'a. Cadë túbia'a bédë'na'a recibir don nabëzëlaa'd-chi Espíritu Santo según voluntá shtë Dios.

Jesucristo gúqui' ziquë bëchi sa' hia'a

⁵ Stubi puntë; adë gunibé'adi'i Dios de quë guédchiliu naze'dë, gaquin bajo ordë shtë ra ianglë. Cagni'i na'a shcuendë guédchiliu verdadërë. ⁶ Poes tubi partë shtë Sagradas Escrituras rni'i znì:

¿Chull na nguii tē parë rëagná ldú'ul lé'i'?

Grë nguii gati rall.

¿Pëzielú rac shtú'ul cuezënul lé'ël?

⁷ Por du'pë tiempë bé'nël tē napë nguii menos

hunurë quë ra ianglë

perë bé'nël honrar lè'ë nguii con hunurë ziquë tubi coronë.

Nu bédë'ël pudërë parë guëñibë'a nguii grë cusë nabëntsá'ul.

⁸ Grétë' cusë bëcuë'zël guëa' nguii; guëzu'bë diaguë rall shti'dzë nguii.

Iurë bëcueshtë Dios grétë' cusë guëa' nguii, bédë'ë Dios permisi guëñibë'a nguii grétë' cusë. Sin quë adë guëtë'dëdi'i, rnádi'ia'a grë cusë bajo ordë shtë nguii

⁹ perë rna hia'a lu Jesús, el quë Dios bë'në punërë ziquë tubi nalasáquëdi'i lu ra ianglë por du'pë tiempë. Rna hia'a lu Jesús; bë'në Dios honrar lé'i' con zihani hunurë naná ziquë tubi coronë purquë bë'në më sufrir hashtë gúti'. Por tubi favurë nabë'në Dios, guti Jesús por grë mënë.

¹⁰ Dios bëntsa'u grë cusë purquë zni bëuu' ldu'u më; gurështëhin parë Dios nu por lë'ë më. Guc shtu'u më guësëdchini më zihani shini më gube'e catë quërelde më lu llni. Por ni guc më justë iurë bëshe'ldë më Jesús lu guë'dchiliu të sac zíhi'. Bë'ni' cumplir grë sufrimientë; por ni adë rúnëdi'i faltë ni tubi cusë; na më cabësë shtë ra naná salvar. ¹¹ El quë narunë të gac mënë shmënë Dios, nu ra shmënë më naná runë cumplir grë voluntá shtë më, napë rai' mizme Shtadë rai'. Por ni lë'ë shini Dios rtúdi'i lúhi' iurë rni'i më na rai' ziquë famili shtë më. ¹² Ni na de acuerdë con Sagradas Escrituras naná rni'i:

Guna alabar lé'ël delantë lu ra bëcha, nu guna alabar lé'ël juntë con los de más shmënë nardëá por nombre shtënël.

¹³ Nu zac rni'i Sagradas Escrituras:

Na tsaldí ldua'a shti'dzë më.

Stubi lugar rni'in:

Na zugá'ahia ndë'ë con shini Dios naná bëne'e më parë na.

¹⁴ Verdá grë ra shini ngui napë rai' mizme clasë cuerpë con rënë nu belë. Zni zac Jesús guc ngui con cuerpë shtë ngui të parë gati më; zni bédë'ë më fin pudërë shtë el quë nabësëdchini galguti lu guë'dchiliu. Lëll Satanás. ¹⁵ Nu bë'në më librar ra nardzëbë gati rall, ra nardzëbë con galërdzëbë ru'bë guëdubi vidë shtë rall. ¹⁶ Pues nasegurë adë bídëdi'i më lu guë'dchiliu parë gunë më compa'ni ra ianglë, sino be'dë guëdchini më lu guë'dchiliu ziquë llëbni' Abraham parë gunë më compa'ni lë'ë ra ngui. ¹⁷ Por ni bëqui'ni gac më igual ziquë bëchi sa' më të gac më tubi bëshuzi ru'bë narga'a ldu'u ra mënë nu parë gúni' cumplir grë lo quë narac shtu'u Dios. Nu bédchini më parë quilli më con rënë shtë më por duldë, nu parë guëdchisú më grë duldë shtë ra shmënë më. ¹⁸ Guzac zi më nu gudëdë më zihani prëbë durë. Por ni iurne' rac runë më compa'ni grë ra narzac zi lu cualquier cusë durë.

Jesús na más më ru'bë quë Moisés

3 Bëchi naná unidë con Dios santu, guna'bë më lë'ë të, të guëquërelde'nú të lë'ë më la'ni gube'e. Gulë bë'në llgabë bien chu na Jesús; náhi' el quë nabëdchini por nombre shtë Dios nu náhi' bëshuzi namás lasac nu náhi' bëshuzi ru'bë parë lë'ë hia'a. Parë creenci shtë hia'a nídi'i stubi naná rialdí ldu'u hia'a. ² Lë'ë Jesús bë'në cumplir voluntá shtë Dios, el quë nabë'në punërë lé'i' bëshuzi shtë hia'a. Bë'në më cumplir igual ziquë Moisés bë'ni' cumplir grëtë' lo quë naguni'i Dios lúhi' parë ra shmënë më guahietë. ³ Sin quë adë guëtë'dëdi'i, Jesús runë tuçarë más hunurë quë Moisés. Nahin ziquë tubi ngui narza'a tubi hiu'u; runë tuçarë ngui ni más hunurë quë lë'ë hiu'u. ⁴ Cadë

hiu'u napin el quë nabëzá'ahin, perë Dios bëcueshtë grëtë' cusë nananú la'ni guë'dchiliu nu gube'e. ⁵ Siemprë Moisés bë'në cumplir voluntá shtë Dios. Guc Moisés tubi muzë entrë ra shmënë më parë biadí'dzi' shti'dzë Dios lu rai'. Zni Moisés bë'në testificar de lo quë naguni'i Dios lúhi', cusë naguër gac despuësë.

⁶ Perë Cristo na shini më nabë'në cumplir grë voluntá shtë Dios entrë ra shmënë më. Pues na hia'a shini më si talë guëdë'na'a segurë fe shtë hia'a, si talë adë rdzëbëdi'ia'a nu si talë adë guëazë guëtëdi'ia'a shnezë më jamás, nu si talë guëquitë ldu'u hia'a por esperansë nadápa'a.

Guëzi'i ldu'u ra shmënë Dios

⁷ Por ni ziquë cagni'i Espiritu Santo:

Nedzé iurë guini të lo quë narni'i Dios,

⁸ adë runë naguëdchidi'i ldu'u të cumë ziquë bë'në mënë guahietë; bédzatsu mënë cuntrë Dios.

Dzë ni bëtë'dë rall prëbë lu Dios iurë ziazú rall lu lumë shlatë catë chu nád'i'i.

⁹ Nga'li ra shtadë guëlu të bëtë'dë rall prëbë lua.

Zni bë'në rall durantë cuarenta izë; guná rall milagrë lo quë nabëna.

¹⁰ Por ni bédëá con lë'ë rall nu gunia'a shcuendë rall: "Siemprë ldu'u rall bësini lë'ë rall lu duldë; nunquë bënguë bë'adi'i rall shneza".

¹¹ Bëna prometer con juramentu, nunquë jamás adë tsutëdi'i rall catë rzi'i ldu'u mënë con na, catë rbedchí ldu'u rall.

¹² Bëchi, gulë gapë cuidadë ni tubi de lë'ë të gapë tubi ldu'u naná rianaldë tēchi cusë mal, nu por ni adë rialdidi'i ldu'ul shti'dzë Dios nu guësá'në lë'ë më nanabani. ¹³ Mejurë cadë tubi të guni'inú sa'l cunseju parë tsaldí ldu'u sa'l más cadë dzë mientras nanú tiempë. Gulë guni'inú los de más sa'l të parë ni tubi de lë'ë të gapë të ldu'u naguëdchi por duldë nacuguë ra ngui. ¹⁴ Si talë adë guësá'nëdi'ia'a diza'quë, sino tsaldíru'u ldu'u hia'a hashtë gátia'a, iurní unidë na hia'a con Cristo.

¹⁵ Zni rni'i Sagradas Escrituras:

Nedzé si talë guínil lo quë narni'i Dios,

adë runë naguëdchidi'i ldu'ul cumë bë'në ra mënë guahietë iurë bëquë guia'a rall lë'ë më; adë guc shtú'udi'i rall gac Dios shlamë rall.

¹⁶ ¿Chúllëti'i bëquë diaguë shti'dzë Dios nu despuësë bë'në rall cuntrë lë'ë më? Mizme mënë nabëru'u ladzë

Egipto con Moisés ziquë cabësë shtë rall. ¹⁷ ¿Chullëti'i bédë'nú Dios por cuarenta izë? pues mizme mënë

nabë'në duldë nu guti rai' nu bëa'në cuerpë rai' lu shlatë catë nídi'i mënë. ¹⁸ ¿Chullëti'i guni'i Dios con juramentu adë tsutëdi'i rall catë rzi'i ldu'u më? Pues

mizme mënë nanadë bëzu'bë diáguëdi'i shti'dzë më. ¹⁹ Por grë ndë'ë rac bë'a hia'a adë bë'nëdi'i rall gan

tsutë rall purquë adë gualdidi'i ldu'u rall shti'dzë më.

4 Por ni, aunquë nanú tubi promësë guëzi'i ldu'u hia'a con lë'ë më, rqui'ni gápa'a cuidadë no sea lu cualquier de lë'ë të, guëni'i më: "Runa juzguë nu adë tsutëdi'il lugar ni". ² Pues parë mizme lë'ë hia'a bédchi-

ni shti'dzë Dios ziquë bédchinin parë ra mënë guahietë, perë ra mënë ni adë bé'nëdi'i rall recibir shti'dzë më con fe cumë cusë za'quë purquë adë gualdídi'i ldu'u rall shti'dzë më; adë bëllu'idi'i shti'dzë më parë lë'ë rall. ³ Perë lë'ë hia'a gualdí ldu'u hia'a nu guaté hia'a catë rzi'i ldu'u hia'a con lë'ë më. De stubi mënë guni'i më:

Gualdídi'i ldu'u rall na; por ni bëldëa nu gunia'a con juramentu,

adë tsutédi'i rall catë guëzi'i ldu'u rall con na.

Guni'i Dios ra di'dzë ni aunquë bédë'ë më fin shchi'ni më dizdë bëntsa'u më gué'dchiliu. ⁴ Pues ze'dë tubi partë shtë Sagradas Escrituras narni'i shcuendë dzë narzi'i ldu'u mënë:

Dios bëzi'i ldu'i' dzë gadchi de grë dchi'ni nabë'në më.

⁵ Stubi lugar guni'i më:

Adë tsutédi'i rall catë guëzi'i ldu'u rall con na.

⁶ Todavía runë faltë parë sèbëldá mënë tsuté rall catë guëzi'i ldu'u rall con Dios, perë lë'ë mënë nabini diza'quë primëre, adë tsutédi'i rall catë guëzi'i ldu'u rall purquë bëzu'bë diáguëdi'i rall shti'dzë më. ⁷ Por ni Dios bëluá'ai' tubi dzë señaladë naná nedzë. Cagni'inú Dios lë'ë hia'a iurne' por lo quë naguni'i David aunquë llëduni tiempë zia'a. Guni'i David di'dzë rë' naná bëquëa'a tampa:

Nedzë iurë guini të lo quë narni'i Dios, adë runë naguédchidi'i ldu'u të.

⁸ Si talë Josué nadë'ë descansë parë ra më israelitë, pues Dios adë niabrídi'i guëni'i më de stubi dzë guëzi'i ldu'u mieti. ⁹ Zni nanú tubi galërzi'i ldu'u naná ziquë dzë gadchi iurë guzi'i ldu'u Dios. Guëzi'i ldu'u shmënë Dios ¹⁰ purquë grëtë' el quë natsuté shnezë Dios catë rzi'i ldu'ull con lë'ë më, nápëll descansë. Hia gualú shchí'nill ziquë guzi'i ldu'u Dios lu grë dchi'ni shtë më.

¹¹ Por ni cha guëdë'na'a fuersë parë tsuté hia'a catë guëzi'i ldu'u hia'a con lë'ë më, no sea quë cualquier de túbia'a ziaglá'ga'a mizmë nezë ziquë bë'në ra mënë nadë gualdídi'i ldu'u shti'dzë Dios guahietë nu guti rai'.

¹² Zni runë tucarë guëdë'na'a purquë di'dzë naguni'i Dios, nabanin nu napin pudërë. Nahin ziquë tubi spadë dushë naná guërüpë tëchi. Shti'dzë më riuté hashtë más la'ni ldu'u nguii. Shti'dzë më runë dividir almë, nu espíritu, nu llicu nu hashtë la'ni ba'cu shtë mieti. Riuté shti'dzë më hashtë la'ni llgabë mënë nu hashtë galërni'i ldu'u nguii parë gunin juzguë lë'ë rahin. ¹³ Ni tubi cusë nabëntsa'u më adë rac guëca'chilúdi'i lu më. Grëtë' nanuhin shlatë. Rna më nu nané më grë lo quë naquëhunë mieti nu napë quë guëtë'da'a cuendë lu më.

Jesús na bëshuzi namás lasac entrë grë bëshuzi

¹⁴ Jesús shini Dios, na më bëshuzi ru'bë parë lë'ë hia'a; guaté më catë quërdëldë Dios lu gube'e, por ni guiaglá'ga'a firmë lu shnezë Dios con diza'quë nagualdí ldu'u hia'a. ¹⁵ Lë'ë bëshuzi shtë hia'a, rga'a ldu'i' lë'ë hia'a. Riaséhi'; nanéhi' grë debilidá nadápa'a

purquë lë'ë më gudëdë më lu mizmë prëbë nadápa'a, perë sin quë adë bé'nëdi'i më duldë. ¹⁶ Por ni guiabí'ga'a lu më catë nanú më. Guiabí'ga'a lu trunë shtë Dios sin quë adë chu rdzëbëdi'i. Por favurë shtë më guëga'a ldu'u më lë'ë hia'a nu gunë më compa'ni lë'ë hia'a cualquier nicidá nadápa'a.

⁵ Cadë bëshuzi ru'bë naná designadë entrë ladi ra nguii, nápi' carguë parë gúni' representar ra mënë lu Dios. Runë bëshuzi ofrecer lu Dios ra ofrendë shtë mënë nu sacrifici por duldë shtë rall. ² Mizmë bëshuzi ni rac runë tratë nadu'u con ra mënë naguëndëdi'i voluntá shtë Dios nu rëazë guëtë rall shnezë më, purquë bëshuzi ni nápëll mizmë debilidá cumë grë mënë. ³ Por debilidá ni rqui'ni gunë bëshuzi ofrecer tubi ma ziquë sacrifici lu Dios por ra duldë nabë'në bëshuzi nu zac rúnëll ofrecer ra ma por duldë shtë los de más mënë.

⁴ Ni tubi nguii gululë mizmë lë'ëll ziquë bëshuzi con hunurë shtë galbëshuzi, sino Dios gululë lë'ëll mizmë manërë ziquë gululë më lë'ë Aarón. ⁵ Zni zac Cristo adë bëshuzi guiá'adi'i' të gáqui' bëshuzi, sino Dios gululë lë'i' nu guni'i më lu shini më:

Lë'ëll nal shinia; gululëhia lë'ëll.

⁶ Nu zac rni'i Dios stubi lugar:

Lë'ëll nal bëshuzi parë siempërë, ziquë mizmë clasë cumë Melquisedec.

⁷ Iurë Jesús gubani lu gué'dchiliu rë', guna'bë më lu Dios; bë'në më ruëguë lu Dios. Guni'i më fuertë nu cantidá nisë bëru'u lu më. Guna'bë më lu Dios, el quë nanapë pudërë parë guelá lë'i' lu galguti, nu Dios bëquë diágui' shti'dzë shini më purquë Jesús guc cunformë; bé'ni' cumplir voluntá shtë Shtádi'. ⁸ Aunquë Cristo na shini Dios, por galërzac zi nabë'në më sufrir, bësé'dëi' parë guëzu'bë diágui'. ⁹ Iurë gudëdë grë ra cusë durë nu bë'në më gan lu ra prëbë, guc më el quë nardë'ë vidë eternë parë grë ra narzu'bë diaguë shti'dzë më. ¹⁰ Gululë Dios lë'ë Jesús; gúqui' designadë bëshuzi ru'bë con mizmë hunurë ziquë Melquisedec.

Dios gunë cashtigu si talë guëazë guéta'a lu shnezë më

¹¹ Nanú zihani cusë más parë guënia'a lu të shcuendë bëshuzi ru'bë nadápa'a. Parë guna explicar parë tsasé të, naganin purquë adë riasédi'i të lueguë. ¹² Hia gudëdë tiempë dizdë gualdí ldu'u të diza'quë; hia runë tucarë guëlua'a të los de más sa' të, perë todavía rqui'ni stubi mënë guëlua'a lë'ë të stubi vësë más ra cusë sencigi, ra primëre puntë shtë ra enseñansë narialdí ldu'u hia'a. Na të ziquë tubi narqui'ni gu purë lechë en vez de gaull cumidë con belë. ¹³ Grë ra naná ziquë me'dë naná radchi, adë rac bé'adi'ill mudë narunë tucarë guëquërdëll con sa'll. Nall ziquë tubi ngulë'në narqui'ni tubi mësë. ¹⁴ Perë ziquë cumidë na parë ra mënë ru'bë, los de más puntë shtë enseñansë, na parë ra mënë naná riasé guadë na mal nu guadë na za'quë. Mënë ni hia napë rall tiempë lu shnezë Dios nu tsagla'guë runë rall gan lu duldë.

6 Por rsunë ni, cha guiaglá'ga'a delantë parë tsarú'ba'a; guësé'da'a más enseñansë shtë Cristo. Adë guëá'nëdi'ia'a sulë con ra enseñansë sencigi nabédë'na'a recibir más antsë. Enseñansë ni runë tratë napë quë guëabrí ldu'u mieti lu Dios, nu adë rúnëdi'i mënë confiar ra obrë za'quë. Ra enseñansë sencigi rni'i napë quë tsaldí ldu'ul shti'dzë Dios. ² Nu cagni'in shcuendë custumbrë shtë rdchi'bë guia'a shmënë Jesús guëc sa' rall, nu runin tratë lla guëriubë nisë zihani cusë. Cagni'in shcuendë de quë tsashtë ra tégulë stubi, nu de quë ze'dë guëdchini juici eternë. ³ Pues guiaglá'ga'a delantë si talë gunë më compa'ni lë'ë hia'a.

⁴ Ra naguasë di'dzë ni, ra nabëquitë ldu'u por lo quë nabëne'e më, ra narunguë bë'a Espíritu Santo, ⁵ ra nabëquitë ldu'u con shti'dzë Dios, nu ra narac bë'a pudërë shtë ra naguëribë'a iurë gac më rëy, ⁶ Si talë guëazë guetë rall, nu rni'i rall shti'dzë Dios nádí'in verdá, nídi'i mudë guëabrí ldu'u rall lu më stubi vultë purquë mizmë lë'ë rall quëquë'ë rall lë'ë shini Dios lu cruz stubi vultë, nu quëhunë rall burnë lë'ë më delantë lu ra mënë. ⁷ Na nguui rë' ziquë lachi naná rlaguë guiu lúhi'. Iurë lë'ë guiu rlaguë, ruu' guiu'u nisë. Si talë guiu'u tsagla'guë rdë'ë cusechë parë ra naquëhunë dchi'ni, pues napin bendición shtë Dios. ⁸ Perë si talë lë'ë guiu'u rdë'ë guitsë nu gui'lli nadë rlluí'di'i, iurní mal na guiu'u ni nu guëlladchi na cashtigu shtë Dios parë guiu'u ni; fin shtëhin na ziquë tubi cusë narie'qui.

Nadápa'a esperansë; por ni dzu hia'a firmë lu shnezë Dios

⁹ Aunquë quëadi'dza zndë'ë lu të, bëchi narac shtu-a'a, napa segurë de quë lëdë znídi'i con lë'ë të purquë nasalvar të nu quëhunë të cusë za'quë. ¹⁰ Dios na më justë; adë guëá'ldëdi'i ldu'u më grë dchi'ni nabë'në të parë lë'ë më. Rëagná ldu'u më lla gac shtu'u të sa' të, lla bë'në të sirvë lë'ë rai' purquë na rai' shmënë më. Adë guëá'ldëdi'i ldu'u më de quë tsagla'guë quëhunë të compa'ni lë'ë rai'. ¹¹ Ziquë rac shtu'u sa' të, iurne' rac shtu'u na'a cadë tubi të guëlua'a de quë napë të zihani esperansë hashtë guëabrí më stubi. ¹² Adë gac të nabëchi sino gulë rgubënebi ejemplë shtë ra narialdí ldu'i de verdá con pacënci; iurní quëhunë rall recibir ra cusë za'quë nabë'në më prometer parë grë ra naná shmënë më.

¹³ Segurë gunë më cumplir lo quë nabë'në më prometer purquë iurë bë'në më prometer lu Abraham, bë'në më jurar por mizmë lë më purquë nídi'i stubi más më naru'bë quë lë'ë më. ¹⁴ Guni'i Dios lu Abraham: "De verdá gunë ldaiha lë'ëll nu guënehia cantidá llëbni'l". ¹⁵ Abraham gulézi' con pacënci hashtë gac cumplir shti'dzë më; zni bën'i' recibir lo quë naná bë'në më prometer lúhi'. ¹⁶ Iurë ra nguui runë rall jurar, rni'i rall juramentu por nombre shtë tubi namás më ru'bë quë lë'ëll. Juramentu ni na garantiá de quë gúnëll cumplir; rquí'nidi'i cusë más. ¹⁷ Iurë gac shtu'u Dios guëlua'ái' clarë lu ra shmënë më de quë adë gúnëdi'i më cambi shti'dzi', bë'në më prometer con ju-

ramentu. ¹⁸ Zni por chupë di'dzë nagúnëdi'i cambi jamás, nasegurë lo quë nadzuléza'a. Nídi'i mudë shti'dzë Dios niac bishi; por ni lë'ë hia'a naná bësa'në cusë shtë guë'dchiliu nu na hia'a segurë con lë'ë më, nadápa'a rsunë ru'bë parë tsaldí ldu'u hia'a; adë guësá'nëdi'i hia'a promësë naguni'i më lu hia'a; tsaglá'ga'a firmë con lë'ë më hashtë gunë më cumplir promësë naguni'i më lu hia'a. ¹⁹ Lë'ë esperansë nadápa'a, na ziquë tubi gui'bë ru'bë naquëhunë segurë barcu lu nisë. Segurë nu fuertë na esperansë ni parë almë shtë hia'a. El quë nanapë esperansë ni, nall ziquë el quë nariutë catë cabezë Dios Santo. ²⁰ Ndë guatë Jesús por lë'ë hia'a të tsanállda'a lë'ë më lugar ni despuësë. Na më representantë shtë hia'a të parë tsuté hia'a lugar ni. Na më primërë bëshuzi parë siemprë con mizmë hunurë quë Melquisedec.

Jesús nu Melquisedec

7 Lë'ë Melquisedec gac rëy shtë guë'dchi Salem nu gúqui' tubi bëshuzi delantë lu Dios naquëbezë más guia'a. Iurë bëabrí Abraham catë guáhi' lu guërru nu gudíni' ra rëy contrari, Melquisedec guagtsa'guëllúhi' Abraham, nu bë'në Idáhi' lë'ë Abraham. ² Iurní Abraham bédë'ë ca'a Melquisedec décimo partë shtë ra cusë naná bédchisú Abraham de enemigu shtëhi'. Lë Melquisedec runë cuntienë "primërë rëy naná justë". Melquisedec gac rëy narnibë'a Salem, nu Salem runë cuntienë, "galërbedchí ldu'u mieti". Por ni Melquisedec na rëy shtë paz. ³ Perë parë Melquisedec adë guënédi'ia'a lë shtádi' u lë shní'ai'; adë guënédi'ia'a gac gúli' nilë gac gúti'. Adë guënédi'ia'a chu gac shtadë guëllú Melquisedec. Zni náhi' ziquë figurë shtë shini Dios; náhi' bëshuzi naná cuezë parë siemprë.

⁴ Iurne' gulë bédë'ë cuendë blac llëru'bë gac Melquisedec, pues mizmë shtadë guëllú hia'a, Abraham, bédë'ëi' décimo partë shtë grë cusë lo quë nabëdchisúhi' guia'a rëy iurë gudildi rai'. ⁵ Según lëy shtë Moisés, ra bëshuzi naná llëbni' Leví, napë rai' mandadë shtë Dios parë gunë rai' cubrë de mënë décimo partë nanapë ra mënë; nahin parë Dios. Ra bëshuzi bë'në rai' cubrë de grë sa' rai' aunquë na rai' llëbni' Abraham. ⁶ Perë Melquisedec nádí'i' famili shtë Leví perë bën'i' recibir décimo partë nabédë'ë Abraham cuá'ai'. Nu Melquisedec bë'në Idáhi' Abraham, el quë nabë'në recibir ra promësë shtë Dios. ⁷ Clarë riasë hia'a el quë naquëhunë bendecir, más lasáqui' quë ra mënë narunë recibir bendición. ⁸ Entrë ládi'a'a iurne' grë ra bëshuzi narunë recibir décimo partë shtë cusë nanapë mieti, guëdchini dzë gati rai'; perë shcuendë Melquisedec rni'i Sagradas Escrituras de quë lë'i' bën'i' recibir décimo partë nabédë'ë Abraham. Melquisedec náhi' ziquë tubi naziagla'guë nabani. ⁹ Nu rac guëni'ia'a de quë Leví nu grë ra bëshuzi naná llëbni' Leví, ra naná runë recibir décimo partë shtë cusë nanapë mënë iurne', gudilli rai' juntë con Abraham iurë bédë'ëi' lu Melquisedec nabë'në tucarë cá'ai' ¹⁰ purquë aunquë todavía adë gúlëdi' Leví, náhi' cumë llëbni' ladi

Abraham iurë Melquisedec guagtsa'guëluhi' lë'è Abraham.

¹¹ Ra mënë israelitë bè'në rai' recibir lëy shtë Dios tiempë dzu ra shini Leví cumë bëshuzi, perë lëy adë bé'nëdi'i gan gac mënë perfectë delantë lu Dios. Por ni gu' necesari guëdchini stubi bëshuzi mejurë, lédëdi'i ziquë ra bëshuzi naná shini Aarón nagululé Dios, sino bëqui'ni guëdchini tubi bëshuzi ziquë Melquisedec con llëru'bë hunurë. ¹² Pues iurë nanú cambi shtë gal-bëshuzi, iurní zac rqui'ni gac cambi lëy narunë tratë shcuendë galbëshuzi. ¹³ Lë'è bëshuzi shtëna'a, el quë ra di'dzë rë' quëgni'i shcuëndi', náhi' llëbni' stubi shini Jacob, lédëdi'i shini Leví ziquë los de más bëshuzi. Ni tubi bëshuzi na shini de cualquier shini Jacob sino sulë ra shini Leví na rai' bëshuzi. ¹⁴ Bien rdë'è hia'a cuendë Jesús ze'dë entrë llëbni' Judá, nu Moisés niétiquë guní'i de quë shini Judá gac rai' bëshuzi.

¹⁵ Más clarë na shcuendë bëshuzi cubi nadápa'a, iurë rëagná ldu'u hia'a ze'dë guëdchini stubi bëshuzi naná ziquë Melquisedec con llëru'bë hunurë. ¹⁶ Adë binlúdi'i galbëshuzi shtë më ni por tubi lëy narunë punerë bëshuzi según ra shtadë guëlu bëshuzi, sino guc Jesús bëshuzi sulë purquë napë më pudërë; gátidi'i më parë siembrë. ¹⁷ Rni'i zndë'è la'ni Sagradas Escrituras de lë'è më:

Lé'el nal tubi bëshuzi parë siembrë
ziquë mizme clasë de Melquisedec. Nápël llëru'bë hunurë.

¹⁸ Zni mandamientë nabëdë'è Dios guahietë, guc cancelar purquë nápëdi'in pudërë nu adë rlluí'idi'in parë guëdchisú duldë shtë mënë. ¹⁹ Pues lëy shtë Moisés adë bé'nëdi'i gan parë gac nguiu limpi delantë lu Dios, perë en cambi, iurne' nadápa'a esperansë, por ni ri-abí'ga'a lu më.

²⁰ Pues Dios bè'në nombrar Jesús ziquë bëshuzi con juramentu. ²¹ Los de más bëshuzi guc nombrar rai' sin ni tubi juramentu, perë guni'i Dios lu bëshuzi cubi con tubi juramentu. Guni'i më:

Lë'è Dadë, bé'ni' jurar nu adë gúnëdi'i' cambi shtí'dz-i'.

Lé'el nal tubi bëshuzi parë siembrë. [Ziquë mizme clasë shtë Melquisedec.]

²² Por ni Jesús na tubi garantiá de quë nadápa'a tubi conveñi mejurë quë conveñi nanapë ra mënë guahietë. ²³ Los de más bëshuzi guc cantidá rai' purquë guti rai'; adë nídi'i mudë tsagla'guë rai' cumë bëshuzi; adë bé'nëdi'i rai' gan guëquërdë rai' parë siembrë.

²⁴ Perë Jesús adë rátidi'i; galbëshuzi shtë më adë tsalúdi'i. Na më bëshuzi parë siembrë. ²⁵ Por ni Jesús napë pudërë; gunë më salvar parë siembrë ra nari-abi'guë lu Dios por medio de lë'è Jesús purquë nabáni parë siembrë nu quëhúni' ruëguë lu Dios por lë'è hia'a.

²⁶ Zni Jesús na bëshuzi completamente ecsactë ziquë rqui'nia'a, ziquë ni tubi chu nádi'i. Na më santu; nápëdi'i më duldë; rsiguëdi'i më lë'è hia'a; purë na më. Bëshepi guia'a Dios lé'i' más quë cualquier cusë nanabani lu gube'e. ²⁷ Nádi'i më ziquë los de más

bëshuzi nanapë quë gunë rall ofrecer ra ma por duldë shtë rall, iurní despuësë por duldë shtë ra sa' rall. Jesús bé'ni' ofrecer mizme lé'i' ziquë sacrifici parë grëtë' hia'a. Rqui'nidi'i stubi sacrifici jamás parë siembrë. ²⁸ Lë'è lëy shtë Moisés gululé nguiu të gac rall bëshuzi namás lasac aunquë napë rai' duldë; perë juramentu shtë Dios bédchini más despuësë quë lëy, nu bè'në më nombrar lë'è shini më të gáqui' bëshuzi parë siembrë. Gululé Dios shíni', el quë nabë'në cumplir; nídi'i stubi cusë narunë faltë të gac më bëshuzi parë siembrë.

Jesús rni'inúhi' Dios por lë'è hia'a

8 Primërë puntë shtë naquëgni'i na'a lu të na ndë'è; nadápa'a tubi bëshuzi namás lasac. Guzubë më lu trunë shtë Dios gube'e. Quëbezë më ladë ldi shtë Dios naná lugar shtë hunurë. ² Nu quëhúni' sirvë la'ni lugar verdadërë naná bëntsa'u Dadë, lédëdi'i nguiu. Ndë cabezë Jesús juntë con Dios Padre.

³ Grë ra bëshuzi namás lasac lu guë'dchiliu, guc nombrar rai' parë gunë rai' ofrecer lu Dios ofrendë nu sacrifici nabëdë'è mënë según lëy. Nu rqui'ni Jesús gápi' tubi cusë parë gúni' ofrecer. ⁴ Si talë lë'è më ni-abezë më guë'dchiliu, adë nádi'i më bëshuzi purquë todavía nianá nanú ra bëshuzi narunë ofrecer ofrendë según rni'bë'a lëy shtë Moisés. ⁵ Perë ra bëshuzi lu guë'dchiliu, quëhunë rai' ofrecer lo quë naná sullamëntë tubi muestrë de lo quë nananú gube'e. Rdë'è hia'a cuendë de quë nahin copi purquë iurë Moisés bè'në recibir ordë shtë Dios parë guntsá'uhi' lugar catë gunë ra mënë adorar Dios, gunibë'a më lúhi': "Rnia'a lul, bëntsa'u lugar ni ecsactë según muestrë nabëluá'ahia lul guëc dani". ⁶ Zni guc con primërë rëglë nabëdë'è Dios, perë iurne' gululé Dios Jesús ziquë bëshuzi naquëhunë sirvë lugar naná zihani vueltë más mejurë quë lugar catë ra bëshuzi naguquërdë antsë bè'në rai' sirvë. Jesús na el quë narni'inú Dios por lë'è hia'a. Por Jesús lë'è conveñi cubi nadápa'a con Dios, nahin mejurë quë conveñi gushë purquë pudërë shtë conveñi cubi ze'din por promësë naná mejurë.

⁷ Si talë primërë conveñi nápëdi'in faltë, iurní adë rqui'nidi'i conveñi cubi. Si talë por primërë conveñi ni-ac mënë naza'quë delantë lu Dios, iurní niasëdchini Jesús stubi conveñi naná cubi. ⁸ Perë Dios guná lu ra mënë nabë'në recibir primërë conveñi ziquë mënë narunë faltë lo quë naná mejurë. Guni'i më shcuendë rai' la'ni Sagradas Escrituras:

Lë'è Dadë Dios rni'i: Guëdchini dzë; guntsa'ua tubi conveñi cubi con ra mënë shtë Israel nu Judá.

⁹ Adë gáquëdi'in ziquë conveñi naná bëntsa'ua con ra shtadë guëlu rall tiempë bëna compañi lë'è rall, tiempë bëséhia lë'è rall të guëru'u rall Egipto.

Adë bé'nëdi'i rall cumplir lë'è conveñi shtëna. Por ni bësa'na lë'è rall, rni'i Dadë.

¹⁰ Lë'ë conveñi naná guntsa'ua con naciuni Israel despuësë ra dzë ni, gaquin zndë'ë, rni'i Dadë.

Guësëdchinia mandamientë shtëna la'ni ldu'u rall.

Guëquëa'a shti'dza lu ldu'u rall parë adë guëá'ldëdi'i ldu'u rall shti'dza.

Iurní gaca Dios shtënë rall de verdá; hia lë'ë rall gac rall shmëna.

¹¹ Dzë ni adë rqui'nidi'i chu guëlua'a tubi sa'll;

rqui'nidi'i nguii guëni'ill lu béchill: "Bënguë bë'a lë'ë Dadë Dios" purquë grëtë' rall gunguë bë'a rall na dizdë ra mitu'në hashtë más ra më gushë naná ladi rall.

¹² Nu guna perdunë duldë shtë rall; guëga'a ldua'a lë'ë rall;

jamás adë guëagnádi'i ldua'a ra duldë shtë rall.

¹³ Iurë lë'ë Dios quëgni'i shcuendë conveñi cubi rë', na purquë rna më conveñi gushë cumë cusë nadë rlluí'di'i parë mënë naná quërelde ne'. Lo quë nanapë tiempë nu adë rlluí'di'in, nasesë guëntiluhin.

Lugar catë runë mieti adorar Dios lu gué'dchiliu nu gube'e

9 Nanú stubi cusë importantë. Lë'ë primëre conveñi napë règlë parë gunë mieti adorar Dios la'ni tubi iádu'u shtë gué'dchiliu. ² Lë'ë lugar catë bë'në mënë adorar Dios, napë chupë partë. Primëre partë lë Lugar Santo; nga'li quëbezë gandelierë nu mellë; lu mellë dchi'bë guëtështildi nabë'në mënë presentar lu Dios. ³ Hia tëchi cortinë shtë primëre partë, quëbezë lugar lë Lugar Santísimo. ⁴ Nga'li nanú tubi bëcu'guë naná purë orë catë rie'qui ialë, nu nga'li nanú tubi cajë nabë'në significar lë'ë conveñi. Guëdubi ladë naquë orë. Nezë la'ni cajë ni nanú mbluri nanactsa'u orë. La'nin nanú guëtështildi maná, nu zac la'ni cajë nanú varë shtë Aarón. Varë ni bëguë; gualdani ndiaguë ladi ni. Nu zac la'ni cajë nanú ra guë'ë catë bëquë'ë Dios di'dzë shtë conveñi. ⁵ Subrë guëc cajë ni quëbezë ra ianglë naquëhunë representar pudërë nu gluri shtë Dios. Hia ianglë ni nachi'li shcuaguë lugar catë rac purdunë ra duldë shtë mieti. Iurne' nápëdia'a tiempë parë guëquëa'a más shcuendë lugar ni.

⁶ Iurë grë ra cusë ni na listë, ra bëshuzi riuté rai' primëre partë shtë iádu'u parë gunë rai' cumplir custombrë religiusë lo quë nangunibë'a Dios. ⁷ Perë segundë partë shtë lugar ni, Lugar Santísimo, nga'li riuté primëre bëshuzi, perë sulë tubsë vësë cadë izë. Iurë lé'i' riuté, rqui'ni guá'ai' rënë shtë ma të parë rúni' ofrecerin ziquë ofrendë por duldë shtëhi' nu por duldë shtë ra mënë. ⁸ Por di'dzë rë' lë'ë Espiritu Santo quëgni'i' de quë mientras ra mënë bë'në rai' cumplir custombrë la'ni primëre partë shtë iádu'u, todavía nídi'i entradë parë lë'ë rall lu lugar catë cabezë Dios. ⁹ Grë ndë'ë na tubi muëstrë de lo quë quëhunë mënë iurne' la'ni iádu'u. Ra ofrendë nu ra ma naquëhunë mieti ofrecer lu Dios, adë nápëdi'i rahin pudërë parë guëdchisú duldë shtë mënë të parë cuëdchí ldu'u rall delantë lu Dios. ¹⁰ Nadë más ra custombrë quëhunë tratë pë cusë gau mieti u pë gu mieti u shcuendë tsati

guia'a mieti con ra règlë narunë tratë por fuërë shtë mieti. Napë ra custombrë ni valurë sulamëntë hashtë tiempë gunë më cambi mudë nangunë mënë adorar lë'ë më.

¹¹ Perë Cristo bédchíni' ziquë bëshuzi namás nasac parë ra cusë za'quë nabe'dë guëdchini. Lë'ë lugar catë quëhunë më sirvë ziquë bëshuzi, nga'li na tubi lugar namás cusë za'quë, lëdë tubi mënëdi'i bëntsa'u lugar ni. Quiere decir, adë nádi'in cusë shtë gué'dchiliu rë'.

¹² Guatë Cristo Lugar Santísimo tubsë vësë parë siempërë, lëdëdi'i parë gunë më ofrecer rënë shtë chivë u rënë shtë ngunë, sino con prupi rënë shtë më guatë më; bë'në më segurë salvaciuni nanápëdi'i fin parë lë'ë hia'a. ¹³ Ra bëshuzi bëtiá'ai' rënë shtë chivë nu ngunë, nu bëtë'tsëi' dë shtë bëcierru nagüe'qui lu bëcu'guë guëc ra mënë nabëga'ldë tëgulë. Si talë custombrë ni rlluí'i parë gunin purificar shcuerpë nguii, ¹⁴ mucho más pudërë napë rënë shtë Cristo, purquë por medio shtë Espiritu Santo nanápëdi'i fin, Cristo bë'në më ofrecer mizme lë'ë më lu Dios ziquë sacrifici nanápëdi'i ni tubi manchë. Rënë shtë më rac guëzunë ldu'u hia'a de grë duldë nu obrë nadë rlluí'di'i parë guëdë'na'a sirvë lu Dios nanabani.

¹⁵ Por ni Jesucristo na më el quë nabësëdchini conveñi cubi, tubi tëtë cubi entrë Dios nu lë'ë hia'a. Galguti shtë Cristo bë'në parë gac perdunë grë duldë shtë ra nabë'në mal según règlë shtë primëre conveñi. Guna'bë Dios lë'ë rall të gunë rall recibir grë lo quë nabë'në më prometer, tubi herenci eternë. ¹⁶ Parë gac cumplir termë shtë tëtë, rqui'ni prëbë de quë hia guti el quë nabëntsá'uhin ¹⁷ purquë adë gac repartir herenci shtë nguii hashtë despuësë gati nguii. Mientras nabani nguii lë'ë tëtë guëa'në guí'ai'. ¹⁸ También termë shtë conveñi primëre guzublú iurë rënë bëllë'ë. ¹⁹ Moisés iurë guní'i' grë ra puntë shtë lëy lu ra mënë, guná'zi' rënë shtë chivë nu bëcierru con nisë nu tubi llicu hiaguë hisopo con guitsë ladi lli'li color llini; iurní bëgá'dzi' llicu hiaguë ni con rënë nutsë con nisë; iurní bëchu'bë nísi' librë shtë lëy, nu zac grëtë' ra mënë bëchu'bë nísi' con rënë. ²⁰ Iurní guní'i' Moisés: "Ndë'ë na rënë narunë lasac tubi conveñi narnibë'a Dios parë lë'ë të". ²¹ Moisés bëchu'bë nísi' con rënë lë'ë lugar catë bë'në ra mënë adorar Dios, nu bëchu'bë nísi' con rënë grëtë' ra cusë nabë'në dchi'ni rai' të gunë rai' adorar Dios. ²² Pues según lëy casi grëtë' cusë napë quë guëzunëhin por rënë. Sin quë adë guëllë'ëdi'i rënë, nídi'i perdunë shtë duldë.

Por galguti shtë Cristo nanú perdunë shtë duldë

²³ Por ni rnia'a de quë ra cusë nananú gué'dchiliu, cusë naná copi shtë ra cusë lu gube'e, bëqui'ni guëzunë rahin por rënë shtë ma, perë ra cusë shtë gube'e también rqui'ni guëzunë rahin con sacrifici mejurë quë rënë shtë ma. ²⁴ Cristo adë guatëdi'i' Lugar Santísimo nabëntsá'u mënë lu gué'dchiliu; nahin copi shtë cusë verdadërë nananú gube'e; sino guatë më gube'e catë quëbezë Dios. Ndë guadi'dzënu më Dios Padre de favurë shtë hia'a. ²⁵ Lë'ë primëre bëshuzi lu

gué'dchiliu riatèll Lugar Santísimo tubsë vësë cadë izë parë gúni' ofrecer rënë shtë ma lu Dios, perë rënë ni nádi'i rënë shtë bëshuzi sino rënë shtë ma. Perë Cristo adë rúnedi'i' ofrecer rënë shtëhi' zihani vueltë sino tubsë vësë ²⁶ purquë si talë adë zni nádi'in, iurní niati më zihani vësë dizdë lë'ë gué'dchiliu gurështë. Perë iurne' tubi vësë parë siemprë Cristo bédchini nu bè'në më ofrecer mizmë vidë shtëhi' parë grétë' mënë. Bël-lë'ë rënë shtë më të guédchisú më duldë. ²⁷ Ziquë na segurë napë quë gati grë mieti nu despuësë gati nguiu, gunë më juzguë nguiu. ²⁸ Zni zac Cristo tubsë vësë gúti' ziquë tubi sacrifici; bël-lë'ë rënë shtë më por duldë shtë mënë. Perë guëlua'alú më lu hia'a stubi vueltë, lédëdi'i parë guédchisú më duldë sino parë gunë më salvar grétë' ra naquëbezë lë'ë më, ra narac shtu'u guëabrí më nasesë.

10 Lë'ë lëy nabëquë'ë Moisés guquin nadë más ziquë mustrë shtë ra cusë verdadërë nanaguër guédchini. Lë'ë lëy nápëdi'in pudërë të gac mënë naza'quë lu Dios por medio ra ma nabë'në mënë ofrecer zihani vësë cadë izë. ² Purquë si talë lëy nihunë gan parë gac mënë naza'quë lu Dios, iurní niabezë nihunë rall ofrecer ra ma purquë grétë' ra naná limpi lu Dios adë nápëdi'i rall llgabë naquëgni'i guëc rall por duldë nabë'në rall. ³ Perë por ra ma nabë'në rall ofrecer, bëagná ldu'u rall duldë shtë rall cadë izë. ⁴ Pues rënë shtë ra ngunë nu rënë shtë chivë jamás adë guédchisúdi'i duldë shtë mënë.

⁵ Por ni iurë bédchini Cristo lu gué'dchiliu, guni'i më: Adë rac shtú'udi'il sacrifici shtë ma, nilë ofrendë, sino quë bënë'el tubi cuerpë parë na.

⁶ Adë rquítëdi'i ldu'ul con ra sacrifici narie'qui lu bëcu'guë, nilë con ra ofrendë narne'e mënë por duldë.

⁷ Iurní gunia'a: "Iurne' zelda parë guna cumplir voluntá shténël.

Niá Dadë; ziquë naescritë shcuenda la'ni librë."

⁸ Primërë rni'i Dios quë adë bëquítëdi'i ldu'u më por ra ofrendë nu por ma narie'qui lu bëcu'guë, nilë por sacrifici parë guédchisú ra cusë ni duldë shtë ra nguiu, cusë nagunibë'a lëy gunë mieti. ⁹ Despuësë guni'i më: "Zelda parë guna voluntá shténël, Dadë". Ndë'ë runë cuntienë de quë bè'në Dios cancelar primërë règlë të gunë më punërë stubi règlë mejurë. ¹⁰ Por règlë cubi, bè'në më perdunë duldë shtë hia'a; bëzunë më ldu'u hia'a të parë gáca'a santu. Zni nahin purquë Jesucristo bédë'lë më prupi shcuerpë më ziquë sacrifici. Guti më; iurní rquí'nidi'i stubi ofrendë.

¹¹ Grë ra bëshuzi israelitë quëhunë rai' ofrecer ra ma lu Dios. Cadë dzë tsagla'guë quëhunë rai' ofrecer mizmë ofrendë aunquë por rënë shtë ra ma, nilë por cuerpë shtë ma narie'qui, nunquë guédchisú ra cusë ni duldë shtë mënë. ¹² Perë Jesucristo bè'në më ofrecer mizmë lé'i' por ra duldë tubsë vësë parë siemprë. Despuësë guti më, iurní guzubë më ladë ldi shtë Dios. ¹³ Nga'li quëbezë më hashtë gunë më gan lu grë enemigu shtë më. Gunë më vencer lë'ë rall. ¹⁴ Por tubsë ofrendë nabë'në më ofrecer, bëzunë më ldu'u mënë; bè'në më ra mënë santu parë siemprë, ra naquërelde

sulë parë lë'ë më. ¹⁵ Lë'ë quë lë'ë Espíritu Santo quëhúni' testificar lo mizmë purquë guni'i' más antsë;

¹⁶ Lë'ë conveñi naguna con lë'ë rall despuësë ra dzë ni, rni'i Dadë,

guëcue'za grétë' mandamientë shtëna la'ni ldu'u rall. Nu guëquëa'a ra mandamientë la'ni shgabë rall.

¹⁷ Nu zac rni'i Espíritu Santo:

Jamás adë guëagnádi'i ldua'a ra duldë shtë rall, ni ra cusë mal nacanihunë rall.

¹⁸ Catë bè'në më perdunë duldë, hia rquí'nidi'i másru'u ofrendë por ra duldë.

Guiagbí'ga'a lu Dios

¹⁹ Por grë ndë'ë bëchi, rac tsuté hia'a gube'e por rënë shtë Jesús. Adë rdzébëdi'i tsuté hia'a. ²⁰ Rac tsuté hia'a por tubi nezë cubi narne'e vidë sin fin; nezë ni bëshalë më hashtë lugar catë cuezë Dios santu, quierë decir, por galguti shtë Jesús bëshá'li' nezë ni.

²¹ Jesús na më primërë bëshuzi parë lë'ë hia'a. Na më encargadë con grë lidchi Dios. ²² Por ni guiagbí'ga'a lu më con confiansë; tsaldí ldu'u hia'a de verdá. Nu zac guiagbí'ga'a con ldu'u hia'a nalimpi lu më nu con cuerpë naguá tubi bañi con nisë naquichi. ²³ Guiaglá'ga'a firmë lu shnezë Dios, adë chu guëazë guëtëdi'i shnezë më purquë nasegurë gunë më cumplir grë lo quë nabë'në më prometer. ²⁴ Nu guédília'a manërë parë guédé'na'a compaño ra sa' hia'a parë gac shtu'u sa' hia'a más nu parë guédé'na'a cusë za'quë. ²⁵ Adë gáca'a ziquë ra nanédi'i guidë lu cultë catë rdëa hia'a; mënë ni nacustumbradë rídëdi'i rall. Mejurë guëni'inú sa' hia'a të gac rall firmë. Zni napë quë guédé'na'a cumplir iurne' purquë lë'ë dzë naguëabrí Jesús, ze'dë guédchini.

²⁶ Si talë nané hia'a verdá shtë Dios nu mizmë tiempë rac shtu'u hia'a tsaglága'a nezë mal, iurní nídi'i stubi sacrifici të gac perdunë duldë shtë hia'a purquë rquë guia'a hia'a sacrifici shtë Cristo. Quédé'na'a tratë galguti shtë Cristo ziquë cusë përuchi. ²⁷ Sulë nanú juici shtë Dios parë lë'ë hia'a iurní. Gaquin ziquë tubi gui'i tantë rldë më. Gunë më cashtigu grë contrari shtë më. ²⁸ El quë nabë'në desprëci lëy shtë Moisés nu adë bëzu'bë diáguëdi'ill lëy ni, gútil sin quë adë chu bëgá'adi'i ldu'u nguiu ni; con testimonio shtë chupë u tsunë testigu guti nguiu dzë ni. ²⁹ Perë zpë rni'i të gac con nguiu naná bëlua'a téchi' lu shini Dios nu bëquë guiá'all rënë shtë conveñi narunë parë gac nguiu santu? nu bé'nëll desprëci lë'ë Espíritu shtë Dios naná bè'në zihani favurë parë lë'ë hia'a. Por rënë shtë më na hia'a limpi delantë lu më. ³⁰ Rac bë'a hia'a lë'ë Dadë naná guni'i: "Guna cashtigu ra mënë; napa dereché guëguilla". Nu zac rni'i shti'dzë më: "Lë'ë Dadë gunë më juzguë shmënë më". ³¹ Nalë nadzë'bë na cashtigu shtë Dios nanabani.

³² Perë rnia'a lu të, gulë bëagná ldu'u të tiempë nagudëdë. Despuësë bè'në të recibir llni shtë Dios, gac të mënë pacënci lu grë galëzrac zi; gac të shmënë më firmë aunquë bè'në të sufrir. ³³ Nanú bëldá lë'ë të guni'i guidzë mënë guëc të lu ra sa' të. Guzunaldë

mënë lë'è të. Sëbëldá de lë'è të bënë të sufrir con sa' të. ³⁴ Bëga'a ldu'u të ra naguá lachigui'bë nu bëquitë ldu'u të iurë bédchisú mënë lo quë nanapë të purquë rdë'è të cuendë de quë lu gube'e nanú másru'u cusë mejurë nanadë tsalúdi'i. Shtënë të ra cusë ni. ³⁵ Adë cuézëdi'i të tsaldí ldu'u të shti'dzë Dios purquë si talë tsagla'guë tsaldí ldu'u të, gapë të tubi premi ru'bë la'ni gué'dchiliu naze'dë guédchini. ³⁶ Rqui'ni gac të më pacënci parë gunë të cumplir voluntá shtë Dios nu despuësë de ni, gunë të recibir lo quë nabënë më prometer ca'a të. ³⁷ Ra Sagradas Escrituras rni'i:

Du'pë tiempë runë faltë, iurní el quë naze'dë guédchini, segurë guédchíni'.

Adë gac ldé'ëdi'i ldu'i'.

³⁸ Perë el quë naguna recibir cumë më justë, guëbánil por fe nanápëll.

Perë si talë guëazë guëtëll shneza, adë rquítëdi'i ldu'a'a con lë'ëll.

³⁹ Perë lë'è hia'a adë nádí'ia'a ziquë ra narëazë guetë, ra naná condenar, sino rialdí ldu'u hia'a de verdá; zni guédé'na'a segurë salvaciuni parë almë shtë hia'a.

Zihani mënë gualdí ldu'u rai' shti'dzë më

11 Iurë rialdí ldu'u hia'a, iurní nadápa'a segurë de quë guédé'na'a recibir ra cusë lo quë nadzuléza'a. Rialdí ldu'u hia'a nanú ra cusë nanadë rnádí'ia'a lúhi'. ² Ra shtadë guélú hia'a naguquërdë guahietë, bëquebi Dios na rai' mënë za'quë purquë gualdí ldu'u rai' shti'dzë më.

³ Rialdí ldu'u hia'a shti'dzë më; por ni rdë'è hia'a cuendë de quë Dios bëntsa'u lë'è gué'dchiliu sulë con di'dzë shtëni'. Ra cusë narná hia'a lúhi' guçsa'uin, lédëdi'i por cusë narná hia'a, sino nadë más por shti'dzë Dios guçsa'u rahin.

⁴ Gualdí ldu'u Abel shti'dzë Dios; bé'ni' ofrecer lu Dios tubi ofrendë mejurë quë ofrendë shtë Caín. Bëquebi Dios Abel na më za'quë, por ni Dios bëca'a Abel nu bënë më recibir ofrendë shtëhi'. Aunquë Abel hia gúti', perë todavía zia'glá'guë ruadí'dzi' lu hia'a por medio fe shtëhi'.

⁵ Enoc gualdí ldu'i shti'dzë Dios; por ni Dios bia'a lë'è Enoc gube'e; gútidí'i'. Ra mënë adë bédzélëdi'i rall Enoc lu gué'dchiliu purquë Dios bia'a lë'i'. Ra Sagradas Escrituras rni'i shcuendë Enoc de quë antsë guziá'ai' gube'e, Dios bëquitë ldu'i' con Enoc. ⁶ Sin galrialdí ldu'u, nídi'i mudë guëquitë ldu'u Dios con lë'è hia'a. Primërë napë quë tsaldí ldu'u nguii shti'dzë Dios parë tsabi'guë nguii lu Dios. Napë quë tsaldí ldu'u hia'a nabani më nu de quë guëne'e më premi ca'a ra narguili lë'è më.

⁷ Noé gualdí ldu'i shti'dzë Dios nu bëzu'bë diágui' shti'dzë Dios purquë más antsë bëtsëbë Dios lë'i'; guni'i Dios lu Noé lo quë naguër gac, cusë ni tubi adë chu gunádi'i luhin antsë. Noé bëzu'bë diágui' nu bëntsá'uhi' tubi barcu ru'bë parë gac salvar grë ra shfamíli'. Gualdí ldu'i' shti'dzë më; gúqui' rëspëti parë shti'dzë më. Zni bënë Noé juzguë grë ra mënë shtë gué'dchiliu nanadë gualdídi'i ldu'u shti'dzë më. Mudë

ni Dios bënë recibir Noé ziquë nguii justë purquë gualdí ldu'i shti'dzë më.

⁸ Nu Abraham por galrialdí ldu'i, iurë Dios guna'bë lë'i', bëzu'bë diágui'; bërú'ui' parë tsáhi' lugar catë guni'i Dios guédë'è më ládzi' ziquë herenci. Abraham bërú'ui' ládzi' sin quë adë rdë'ëdi'i' cuendë ca lu tsáhi'. ⁹ Abraham gualdí ldu'i; guquërdí' ladzë catë bënë Dios prometer, perë Abraham gúqui' ziquë më zitu parë lugar ni. Nabáni' ziquë mënë naná de viajë, lédëdi'i la'ni hiu'u. Lo mizmë bënë Isaac nu Jacob nu zac lë'è rai' bënë rai' recibir mizmë promësë nabëdë'è Dios lu Abraham. ¹⁰ Abraham gulézi' stubi ciudá parë guëquërdí', lugar nanapë cimientë naná dchi'chi; ciudá ni Dios bëzá'ahin segun gac ldu'u më.

¹¹ Nu zac Sara gualdí ldu'i shti'dzë Dios nu bé'ni' recibir pudërë parë gápi' shíni' aunquë náhi' demasi-adë më gushë. Gúpi' tubi me'dë purquë gualdí ldu'i' Dios gunë më cumplir lo quë nabënë më prometer lúhi'. ¹² Zni Abraham hia më gushë sin esperansë gápi' shíni', perë gúqui' shtadë guélú shtë mënë zihani, mënë zihani ziquë mbelëgui'i lu gube'e nu ziquë iu'lli nananú rua' nisëdu'u. Jamás adë chu gúnëdi'i gan guëlabin.

¹³ Grë ra mënë ni guti rai' sin quë adë bé'nëdi'i rai' recibir ra cusë nabënë Dios prometer, perë gualdí ldu'u rai' shti'dzë më nu guná rai' lu ra cusë ni delantë. Por fe bënë rai' recibir lo quë nabënë më prometer nu bëquitë ldu'u rai'. Mudë ni bëquebi rai' de quë na rai' ziquë më zitu parë gué'dchiliu rë', de quë lidchi rai' cuezë stubi gué'dchiliu. ¹⁴ Pues grë ra naruadi'dzë zni, rquebi rai' de quë todavía quëguili rai' stubi lugar parë guëquërdë rai'. ¹⁵ Si talë ra mënë ni nihunë rall lligabë por ladzë catë bëru'u rai', pues niabrí rai' nga'li ¹⁶ perë gac shtu'u rai' lugar más mejurë, quiere decir, tubi lugar lu gube'e. Por ni Dios nádí'i ziquë nartú lúhi' sino rquitë ldu'u më con lë'è rai' purquë guna'bë rai' lë'è më Dios shtë rai' nu bënë më preparar tubi ciudá catë guëquërdë rai'.

¹⁷ Gualdí ldu'u Abraham shti'dzë Dios; por ni iurë Dios bëzú tubi prëbë lúhi', bédchinínú Abraham lúniquë shíni' Isaac parë gúni' ofrecer Isaac lu bëcu'guë ziquë tubi ma. Na Abraham dispuestë gúni' ofrecer lúniquë shíni' lu Dios aunquë antsë guni'i Dios lu Abraham tubi promësë; ¹⁸ guni'i Dios shcuendë Isaac: "Por shínil gápël cantidá llëbnil". ¹⁹ Pues Abraham gac bé'ai' de quë Dios napë pudërë parë guëcua'ni më ra tégulë. Zni rac guëní'ia'a cumë figurë de quë Abraham bé'ni' recibir stubi vultë lë'è shíni' ladi ra tégulë purquë parë Abraham hia guti shíni'.

²⁰ Gualdí ldu'u Isaac shti'dzë Dios; por ni Isaac guná'bëi' lu Dios bendición nanaguër guédchini parë shíni', Jacob nu Esaú. ²¹ Nu zac Jacob gualdí ldu'i shti'dzë Dios; por ni iurë hia mërë gáti', bé'ni' bendecir cadë shinillágui' naná shini José. Bënë Jacob adorar lë'è më mientras rquí'chi' tubi bastunë. ²² Nu José gualdí ldu'i shti'dzë Dios; por ni iurë mërë gáti', guní'i' lu ra më israelitë de quë napë quë guëru'u rai' de

ladzë Egipto nu bēd'ē José ordē lla guēca'chi ra mēnē ba'cu shtēhi'.

²³ Ra shtadē Moisés gualdí ldu'u rai'; por ni iurē gulē me'dē, adē bēdzēbēdi'i rai' lu rēy lo quē nagunibē'a rēy. Guná rai' lu me'dē, nacha'ngu me'dē. Bēca'chi rai' lē'ē me'dē por tsunē mbehu.

²⁴ Gualdí ldu'u Moisés shti'dzē Dios; por ni iurē lē'i náhi' nguui ru'bē, adē nēdi'i' nacá'ai' lē shtsa'pē rēy shtē Egipto ²⁵ sino quē guni'i' ldu'i' sac zíhi' con los de más sáhi' ra mēnē israelite. Adē guc shtú'udi' guēquitē ldu'u Moisés por du'pē tiempē ra cusē mal shtē gué'dchiliu, cusē nanapē quē tsalú. ²⁶ Más bien guni'i' Moisés, mejurē gúni' sufrir por Cristo naná ze'dē despuēsē quē niapē Moisés grē ra tesurē shtē Egipto. Zni guc; gunáhi' ra cusē naguēr gac ziquē tubi premi naguēdē'ē Dios cá'ai'.

²⁷ Por galrialdí ldu'i' Moisés bēru'ui' gué'dchi Egipto; adē bēdzēbēdi'i' llanē shtē rēy; guaglá'gui' firmē igual ziquē el quē narná lu Dios aunquē adē chu rnádi'i' lúhi'. ²⁸ Gualdí ldu'u Moisés shti'dzē Dios; por ni bēzu'bē diágui' rēglē shtē Pascu; gunibē'a Moisés de quē guēllē'ē rēnē shtē lli'li, nu guētia'a mēnē rēnē ni rua' puertē parē iurē tēdē ianglē shtē galguti, adē gá-tidi'i' primērē shini nguui shtē ra mē israelitē.

²⁹ Por galrialdí ldu'u, ra israelitē gualdí ldu'u rai' shti'dzē Dios; por ni gudēdē rai' Nisēdu'u llni si fuērē cumē ziquē guiu'u bidchi, perē iurē ra mēnē egipcios guc shtu'u tēdē rall nisēdu'u, pues bēlda'u nisē rall; guti rall.

³⁰ Ra israelitē gualdí ldu'u rai' shti'dzē mē; por ni bēdē'ē rai' vultē alreduerē gué'dchi Jericó gadchi dzē nu gulaguē lu' shtē gué'dchi. ³¹ Rahab gualdí ldu'i' shti'dzē Dios; na Rahab tubi na'a mal, perē adē gú-tidi'i' juntē con ra nadē bēzu'bē diáguēdi'i' purquē Rahab bē'ni' recibir con bien ra mēnē israelitē naguaglda'chi gué'dchi Jericó.

³² ¿Pē más guēni'ia'a iurne'? Nídi'i' tiempē parē guadi'dza shcuendē Gedeón, nu Barac, nu Sansón, nu Jeftē, nu David, nu Samuel, nu los de más ra nabi-adi'dzē shti'dzē Dios guahietē. ³³ Por galrialdí ldu'u, bē'nē rai' gan lu enemigu shtē rai'; gunibē'a rai' tubi manērē justē; bē'nē rai' recibir cusē za'quē nabē'nē Dios prometer. Bēta'u rai' rua' león; ³⁴ bēsēaldē rai' gui'i' dushē; bēru'u rai' lu peligrē niaguini mēnē lē'ē rai' con spadē. Ra naná nápēdi'i' fuersē, gupē rai' fuersē ru'bē. Guc rai' mēnē fuertē lu guērru, nu bēsēllu'nē rai' suldadē naná mēnē zitu. ³⁵ Guzac ra na'a bē'nē rall recibir ra tēgulē shtē rai' stubi vēsē más; guashtē tse'lē rai' ladi ra tēgulē.

Sēbēldá mēnē guti lu galné; bēquē guia'a rall libertá parē gunē rai' gan tsashtē rai' ladi ra tēgulē tē guēquērdē rai' stubi vidē mejurē. ³⁶ Stubi tantē mēnē guzac zi rai'. Bē'nē mēnē burnē lē'ē rai', nu bēdē'ē mēnē hiaguē nu bēldi'bi mēnē lē'ē rai' con cadēnē parē tsa rai' lachigui'bē. ³⁷ Guti rai' lu guē'ē nu bēri-uguē rai' guērdē rai' con cierrē; [bētē'dē mēnē prēbē lu rai' tē gunē rall duldē.] Gudini mēnē lē'ē rai' con spadē; canzē rai' sin lidchi rai'; prubi rai'. Ze'dē rai'

gutē rai' gui'di ladi ra ma ziquē gui'di ladi lli'li u gui'di ladi chivē. Bēzac zi mēnē lē'ē rai'; nu bē'nē rall mal-tratar lē'ē rai'. ³⁸ Ra mēnē shtē gué'dchiliu adē guná záquēdi'i' lu rai', perē lē'ē rai' lasac rai' más quē guēdu-bi gué'dchiliu. Ra mēnē ni guquērdē rai' lachi, nu lu dani; guquērdē rai' la'ni cuevē nu la'ni guēru shtē gué'dchiliu.

³⁹ Grē ra mēnē ni gualdí ldu'u rai' shti'dzē Dios, nu Dios la'ni Sagradas Escrituras quēgluá'ai' na rai' mēnē za'quē, perē sin quē adē guētē'dēdi'i', adē bē'nēdi'i' rall recibir lo quē nabē'nē mē prometer ⁴⁰ purquē Dios napē mē lugar mejurē parē grē hia'a. Guni'i' mē ra mēnē ni adē gúnēdi'i' rall recibir fin shtē salvaciuni hashtē despuēsē. Sulamētē con lē'ē hia'a gac rai' completamente mēnē sin ni tubi duldē delantē lu Dios.

Jesús na ejemplē parē lē'ē hia'a

12 Por grē ra nagunia'a iurne', cumē nanú guēdu-bi ladē shtēna'a ra nabēlua'a fe shtē rai'; iurne' runē tucarē guēsá'na'a tubi cu' grētē' ra cusē narunē storbē con grē duldē naná runē bēshi'di lē'ē hia'a. Cha guiaglá'ga'a delantē; gáca'a mē firmē ziquē tubi nardē'ē fuersē parē gúnēll gan tubi carrērē. ² Cha guia hia'a lu Jesús ziquē mustrē shtēna'a. De lē'ē mē ze'dē fe shtē hia'a; na mē el quē narunē compaňi parē tsaldí ldu'u mieti más. Guc bē'a Jesús despuēsē guti mē, guēquitē ldu'u mē; por ni guzac zíhi'; rua'a ldu'u mē dulurē nu shtu shtē galguti lu cruz. Iurne' cuezē mē ladē ldi shtē Dios, lugar shtē hunurē cula'ni mē.

³ Gulē bē'nē llgabē iurne' lo quē naguzac con Jesús; guzac zi mē demasiadē por ra mēnē mal nabē'nē cuntrē lē'ē mē. Mizmē manērē adē guēdzáguēdi'i' tē nu adē rdzēbēdi'i' tē mientras rzac zi tē purquē na tē shmēnē Cristo. ⁴ Pues lē'ē tē todavía adē gudínidi'i' mēnē lē'ē tē por runē tē cuntrē ra duldē. ⁵ ¿Pē bēa'ldē ldu'u tē lo quē naquēgni'i' Dios lu tē? purquē ru-adi'dzēnú mē lē'ē tē ziquē shini mē. Naescritē:

Shinia, adē rúnēdi'il desprēci Shtádēl iurē lē'ē mē cagni'inú mē lē'ēl.

Adē riádi'i' ldu'ul iurē lē'ē mē runē cashtigu lē'ēl.

⁶ Purquē lē'ē Dadē quēgni'inú mē grē ra shini mē purquē rac shtu'u mē lē'ē rai'.

Nu quēhunē mē cashtigu grētē' shini mē narunē mē recibir.

⁷ Gulē gac firmē lu cashtigu narshe'ldē mē guēquēl. Grē cusē ni tēdē parē bien shtē tē purquē quēhunē mē tratē lē'ē tē ziquē shini mē. Grē ra dadē quēhunē rall corregir shíniil. ⁸ Perē si talē Dios adē rúnēdi'i' mē cor-regir lē'ē tē, nádi'i' tē legítimē shini mē, sino na tē ziquē me'dē lldubi. Es quē runē mē cashtigu grētē' ra shini mē. ⁹ Más de ni, tiempē na hia'a llguē'nē, ra shtá-da'a lu gué'dchiliu rē', bē'nē rall cashtigu lē'ē hia'a nu rdē'na'a rēspēti lu rai'. Por ni más rqui'ni guēdē'ē hia'a sí tē guēnibē'a Dios lē'ē hia'a parē gápa'a vidē sin fin. Na mē Shtáda'a nacabezē gube'e. ¹⁰ Ra shtáda'a lu gué'dchiliu rē', por du'pē tiempē bē'nē rall corregir lē'ē hia'a según narni'i' ldu'u rai', perē Dios quēhunē

më cashtigu lë'ë hia'a por bien shtëna'a të gáca'a mënë za'quë sin ni tubi duldë, igual ziquë na më; santu náhi'. ¹¹ Pues verdá nahin, ni tubi cashtigu adë rsëd-chínidi'i lëgrë la'ni ldu'u hia'a mientras quëhunë më cashtigu lë'ë hia'a; nahin cusë durë, perë fin shtë cash-tigu na vidë naná tubldí delantë lu Dios con paz parë grë ra nardë'ë cuendë nu rúnëll recibir cashtigu ni cumë cusë za'quë.

Cashtigu parë el quë narqué guia'a shti'dzë Dios

¹² Por ni gulë guni'inú sa' të naná ziquë tubi nanápëdi'i fuersë të adë guëazë guëtëdi'i rall lu shnezë Dios. ¹³ Gulë quili nezë naná tubldí parë tsanaldë të nezë ni. Iurní sa' naná ziquë tubi kujë, adë guëru'udi'ill nezë za'quë sino gáqui' firmë con fe shtënell.

¹⁴ Gulë guni'i ldu'u të tsu en paz con grë mënë. Gulë guanaldë nezë za'quë catë nídi'i maldá. Gulë gac mënë santu. ¹⁵ Gulë gapë mizmë lë'ël të adë chu rúnëdi'i faltë ra bendición shtë Dios, nu gulë gapë mizmë lë'ë të parë adë nádi'i mënë falsë entrë ra shmënë Dios. Adë chu gáquëdi'i ziquë gui'lli ldu' nari-aru'bë entrë ra plantë, no sea por tubi de lë'ë të gac guëllini grë ra sa' të con duldë. ¹⁶ Gulë gapë mizmë lë'ël parë ni tubi de lë'ë të adë guëquërdëdi'i ziquë mbecu, nu ni tubi de lë'ë të gunë desprëci ra cusë za'quë shtë Dios; zni bënë'ë Esaú; por tubsë cumidë bëtü-u'll grëtë' herenci narunë tucári' ziquë shini naguëlú. ¹⁷ Hia nané të despuësë iurë Esaú gac shtu'u gúni' recibir bendición shtë shtádi', pues bëquë guia'a shtádi' lë'i' aunquë nalé guna'bë Esaú nu bí'ni'; hiadë bédzëlëdi'i mudë parë gac cambi lo quë nabé'ni'. Bë'ni' desprëci herenci.

¹⁸ Iurë guabi'guë të lu Dios, adë nádi'in ziquë ra më israelitë guahietë. Guabi'guë rai' lu dani nazú guëlla'. Guná rai' lu dani catë bëru'u be'lë. Guná rai' nacahi con gue'lë; guná rai' gushëguiu'u con mbë dushë. ¹⁹ Bini rai' bë shtë trompetë nu cha' Dios. Ra naná bini ra di'dzë ni, bë'në rai' ruëguë lu Dios hiadë guëni'idi'i bë másru'u. ²⁰ Bënë'ë rai' zni purquë adë bënë'ëdi'i rai' gan niua'a ldu'u rai' lu mandadë naguni'i më lu rai'. Bë ni guni'i: "El quë nasú guëáhi' lu dani, mënë u tubi ma, pues napë quë gáti' lu guë'ë". ²¹ Nalé nadzë'bë gac dzë ni. Iurë guná Moisés lu ra cusë ni, guni'i': "Nalé rchi'cha nu rdzëba".

²² Zni gac tiempë guahietë, perë lë'ë të iurne' guabi'guë të lu dani verdadërë lë Sión. Guabi'guë të lu ciudá shtë Dios nanabani; quiere decir, Jerusalén nananú gube'e. Guabi'guë të lu cantidá mili shtë ra ianglë nabëdëá parë gunë rai' adorar Dios con galërquitë ldu'u. ²³ Mizmë lugar ni nanú zihani shini Dios; bédëá rai'; lë rai' naescritë lu gube'e. Guabi'guë të lu Dios, lë'ë juësi nagunë juzguë grë mieti. Guabi'guë të lu ra nguiu naquërdë gube'e; hia Dios bënë'ni' recibir lë'ë rai' completamente naza'quë.

²⁴ Guabi'guë të lu Jesús, el quë nabësëdchini tubi conveñi cubi entrë Dios nu ra mënë. Guabi'guë të lu lugar

catë bëde'bi rënë narunë lasac conveñi ni; rënë ni runë significar cusë mejurë quë rënë shtë Abel.

²⁵ Gulë gapë cuidadë adë guëquë guiá'adi'i të di'dzë shtë el quë naruadi'dzë lu të, purquë si talë adë bënë'ëdi'i mënë gan guëca'chilú rall lu Dios guahietë, mënë naquë guia'a shti'dzë Dios iurë lë'i' bëtsebëi' lë'ë rall, ¿lla mudë guëca'chilú hia'a lu më si talë guëlua'a tēcha'a lu naquëgna'bë lë'ë hia'a dizdë gube'e? ²⁶ Bë shtë Dios tiempë guahietë bëni'bin lë'ë guë'dchiliu, perë iurne' bë'në më prometer con di'dzë rë: "Stubi vësë más guësëni'bia guë'dchiliu nu tam-bién gube'e". ²⁷ Iurë guni'i Dios: "Stubi vësë más" rdë'ë hia'a cuendë de quë grëtë' cusë nabëni'bi Dios, cusë narná hia'a iurne', tsalú rahin; guëdchisú më ra cusë nabënts'a'u më parë guëa'në parë siempër ra cusë nadë rni'bid'i. ²⁸ Por ni cha guëdë'ë hia'a graci lu më purquë bédë'na'a recibir lë'ë më ziquë Rëy. Catë rribë'a më adë gáquëdi'i guëni'bin. Cha guëdë'na'a sirvë lë'ë më con rëspëti. Guëdápa'a rëspëti delantë lu më purquë na më Dios shtëna'a. ²⁹ Náhi' ziquë be'lë narzunë ldu'u mieti de grë maldá.

Lo quë narunë tucarë gunë shmënë Dios

13 Gulë tsagla'guë gac shtu'u ra sa' të. ² Gulë tsagla'guë gac të më za'quë con ra visitantë nardchini lídchil purquë sin adë gac bënë'adi'i mënë, bédá rall bédë'ë rall pusadë parë ianglë.

³ Gulë bësëagná ldu'u të ra nanú prësi cumë ziquë mizmë lë'ël nanul prësi juntë con lë'ë rall. Gulë bësëagná ldu'u të ra naná rzac zi purquë todavía quërdë të lu guë'dchiliu; napë të cuerpë débil.

⁴ Gulë bë'në cumplir ra promësë naguni'il iurë bët-sé'al; adë chu guëquënú sáhi' purquë Dios gunë më juzguë grë ra narquënú tse'lë mënë, nu gunë më juzguë grë mënë narunë duldë adulteri.

⁵ Adë sébidi'i ldu'u të dumí; gulë bëquitë ldu'u con lo quë nanapë të purquë Dios guni'i: "Jamás adë guësá'nëdia'a lë'ë të; siempër guna cumplir shti'dza".

⁶ Zni rac guëni'ia'a sin quë adë chu guëzá ldu'u:

Lë'ë Dadë quëhunë më compa'ni na; adë guëdzëbëdia'a lo quë nagunënú mënë na.

⁷ Gulë bëagná ldu'u të shti'dzë ra nagunibë'a entrë lë'ë të, ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios lu të. Gulë guagla'guë manërë gubani rai'; gac rai' firmë lu shnezë Dios. Gulë bë'në llgabë lla gac fin shtë rai' nu gulë bë'në ziquë bë'në rai'.

⁸ Jesucristo na më igual iurne' ziquë gac më antsë nu na më lo mizmë parë siempër; gáquëdi'i më cambi.

⁹ Adë rdë'ëdi'i të sí parë gua'a mësë falsë lë'ë të tēchi stubi clasë ldai' por enseñansë nanadë chu riasëdi'i; mejurë gac të më firmë lu shnezë Dios por favurë nu bendición naquëhunë më. Adë tsanaldëdi'i të tēchi custumbrë narunë tratë pë cusë naza'quë gaul, pues grë ra narianaldë tēchi rëglë ni, adë bënë'ëdi'i rall gan gac rall mënë za'quë lu Dios.

¹⁰ Sacrifici nadápa'a, adë rúnëdi'in tratë gau mieti lu mellë. Ra natsagla'guë gunë rall adorar Dios según lëy guahietë, nápëdi'i rai' derechë gau rai' sacrifici shtë hi-

a'a. ¹¹ Poes ra bëshuzi primërë riutënuhi' rënë shtë ra ma Lugar Santísimo; bë'ni' ofrecer rënë ni lu Dios parë guëdchisú më ra duldë, perë cuerpë shtë ra ma bia'a mënë fuërë shtë guë'dchi parë tsequi. ¹² Zni zac Jesucristo guzac zi më fuërë rua' ciudá parë guëzunë më duldë shtë mënë por prupi rënë shtëhi' të gac rai' santu. ¹³ Poes iurne' cha guiá hia'a lu Jesús, guëru'u hia'a religiuni gushë nu sac zi hia'a ziquë bë'në më sufrir. ¹⁴ Lu guë'dchiliu rë' adë nadápëdi'ia'a lugar segurë parë guëquërëlda'a parë siemprë, sino dzuléza'a nu zudília'a lugar za'quë nanaguër guëdchini despuësë. ¹⁵ Por ni guëdubi tiempë, cha guëdë'na'a alabar Dios por medio de Dadë Jesucristo. Poes labansë ni na lo quë naguëdë'na'a ofrecer lu më con rua' hia'a. ¹⁶ Tambiën adë chu guësëá'ldëdi'i Idu'i gunë compa'ni sa'll con lo quë nanápël purquë ra cusë ni na ziquë sacrifici narsëquitë Idu'u Dios.

¹⁷ Gulë bëzu'bë diaguë grëtë' shti'dzë ra narnibë'a entrë lë'ë të. Gulë gapë rëspëti lë'ë rai' purquë lë'ë rai' canihapë rai' almë shtë të; nané rai' tubi dzë napë quë guëtë'dë rai' cuendë lu Dios. Gulë guni'i Idu'u, gac të mënë za'quë të iurë guëtë'dë rai' cuendë lu Dios, gunë rallin con galërquitë Idu'u, lédëdi'i con galërbini Idu'u. Si talë adë gúnëdi'i të cumplir shti'dzë rai', adë nápëdi'il ni tubi provëchë.

¹⁸ Gulë guna'bë lu Dios por lë'ë na'a; pues napë na'a segurë de quë bédë'në na'a dchi'ni según voluntá shtë Dios. Siemprë galërn'i Idu'u na'a na parë bien shtë të.

¹⁹ Runa ruëguë lu të, gulë guna'bë lu Dios de quë nas-esë guëne'e më sí, guëabré guënahia lu të stubi.

Rialú cartë rë' con tubi saludë

²⁰ Dios naná rcue'dchí Idu'u hia'a, el quë nabëcua'ñi lë'ë Dadë Jesús ladi ra tëgulë, gunë Idai' më guëc të. Jesucristo na vëquërë ru'bë parë grë ra shmënë Dios. Por rënë më conveñi cubi entrë Dios nu ra mënë, napin valurë. Conveñi ni nunquë adë tsalúdi'in.

²¹ Quëgna'bë na'a lu më, guëne'e më grë cusë za'quë parë gac të mënë completamente preparadë parë gunë të cumplir voluntá shtë më, quë lë'ë më guëne'e më mizmë fuersë shtë më parë gac të mënë ziquë rac shtu'u më. Gunë më ra cusë ni por Jesucristo naná runë tucarë grë labansë nu graci shtë mieti parë siemprë. Amén.

²² Bëchi, quëhuna ruëguë lu të, gac të më pacënci. Gulë bë'në recibir conseju nabëquëa'a la'ni cartë rë' purquë adë bëquë'ëdia'a zihani di'dzë lu të. ²³ Rac shtua'a gac bë'a të lë'ë bëcha'a, Timoteo, hia lë'i' napi' libertá. Si talë guëdchíni' ndë'ë, tambiën na guëdë'pë guená na'a lë'ë të.

²⁴ Gulë bédë'ë saludë grëtë' ra narnibë'a entrë lë'ë të, ra naná cabësë shtë ra grupë. Nu bë'në saludar grë ra narialdí Idu'i shti'dzë Dios de verdá. Poes ra naze'dë ladzë Italia quëgshe'ldë rai' saludë parë lë'ë të.

²⁵ Favurë shtë Dios guëa'nënu lë'ë të. Amén.

Santiago

Bëshe'ldë Santiago saludë lu ra naquërelde fuërë ladzë rai'

1 Na Santiago, nahia muzë shtë Dios nu shtënë Jesucristo, Shláma'a. Quëgshe'lda saludë lu të naquërelde fuërë ladzë të, lu të naná chi'bë chupë grupë shtë mënë israelitë nabërë'tsë lu guëdubi gué'dchiliu.

Lni naze'dë de Dios

² Lë'ë të bëchi la sahia, gulë bëquitë Idu'u të iurë ze'dë cusë durë narzac zi ³ purquë nané hia'a por medio ra cusë durë rlua'a si talë tsagla'guë rialdí Idu'u hia'a de verdá. Nu nané hia'a iurë rúnë gan lu ra cusë durë, más fuertë nal parë tsaglá'guë shnezë Dios.

⁴ Gulë gac të mënë pacënci guëdubi tiempë, nu gulë gac të mënë narac rúnë voluntá shtë Dios sin ni tubi faltë. Iurní gúnë cumplir lo quë narac shtu'u më.

⁵ Si tubi de lë'ë të adë ráquëdi'il, runë faltë lni, gulë guna'bë lu Dios; Dios guëne'e më lni parë lë'ë të. Guëne'e mëhin sin medidë, nu adë guëni'idi'i më guëc të por rna'bë të lúhi'. ⁶ Perë napë quë guëná'bël lu më con galërialdí Idu'u. Grëtë' el quë nadë rialdídi'i Idu'i shti'dzë Dios, ni na ziquë olë shtë nisëdu'u iurë lë'ë mbë dushë ze'dë. Rua'a mbë nisë nezë rë' nezë rë'. ⁷ El quë nadë rialdídi'i Idu'i Dios de verdá, adë gúnëdi'ill llgabë de quë guëdë'ë më lo quë narná'bëll. ⁸ El quë narunë chupë llgabë, nádi'i firmë conductë shtëni'.

⁹ Lë'ël shmënë Jesús narunë llgabë nádi'il më ru'bë la'ni gué'dchiliu, gulë bëquitë Idú'ul purquë de vërë nal më ru'bë lu Dios. ¹⁰ Nu gulë bëquitë Idu'u të naná ricu iurë rne'e më galnadu'u, iurë rac bé'al galëricu verdadëre; cusë ni ra mënë shtë gué'dchiliu runë rall desprëci. Gulë bëquitë Idu'u të purquë ziquë ra guë'ë lachi, ra ricu con grë ra cusë material nanapë rall, rialuhin. ¹¹ Iurë rru'u ngubidzë, rza'i ngubidzë lë'ë guë'ë; hia adë rluá'adi'i ra guë'ë chulë. Zni na fin shtë ricu con grë negoci shtënell.

Ra dificultá nu tentación

¹² Rquitë Idu'u mieti natsagla'guë firmë lu shnezë Dios aunquë rzac zi mënë lë'ëll purquë iurë tsalú lë'ë galërzac zi, gúnëll recibir bendición naná vidë sin fin. Bë'në më prometer vidë ni parë grë ra narac shtu'u lë'ë më. ¹³ Cualquier de tubi të iurë rdchini mal llgabë parë gúnëll mal, adë rúnëdi'il llgabë de quë Dios guësëdchini më llgabë ni guëquëll, purquë Dios nunquë rsëdchínidi'i më mal llgabë parë gúnëll duldë.

Nídi'i mudë chu guësëdchini llgabë mal lu Dios. ¹⁴ Iurë tubi de lë'ë të rac shtú'ul gúnëll duldë, na purquë la'ni Idu'u mizmë lë'ël nanú deseo mal. Ra deseo mal rsëdchini mal llgabë parë lë'ël. ¹⁵ De deseo mal nananú la'ni Idu'u mieti, ze'dë mal llgabë; hia de nga'li runë mieti duldë; hia de nga'li ze'dë galguti parë nguiu ni.

¹⁶ Lë'ë të narac shtua'a, adë tsaldídi'i Idu'u të el quë narsiguë sáhi' ¹⁷ purquë grëtë' cusë za'quë ze'dë de Dios, el quë nabëntsa'u grë mbelëgui'i nu ngubidzë. Na më lo mizmë guëdubi tiempë; nídi'i cambi parë lë'ë; nádi'i më ziquë cusë narunë ra cambi shcaa'lë.

¹⁸ Bëne'e më vidë sin fin parë lë'ë hia'a sulë purquë zni guc shtu'u më. Bëdchini vidë sin fin por medio de ra di'dzë naná verdá. Zni rac shtu'u më gáca'a primëre ejemplë entrë grë ra shini më natsaldí Idu'i shti'dzë më. Na ziquë tubi mënë quëgdáguëll primëre nashi za'quë lu hiaguë iurë guëdchini tiempë shtë cusechë.

Enseñansë verdadëre

¹⁹ Por ni, bëchi narac shtua'a, gulë bédë'ë cuendë de quë cadë tubi të napë quë gac nasínil parë guëquë diáguëll perë parë guadí'dzël, gulë gupë cuidadë. Gulë bë'në llgabë bien antsë guadí'dzël. Nu adë guëdë'ël sí ldaguë llanë la'ni Idú'ul ²⁰ purquë llanë shtë mënë, adë rsëdchínidi'in vidë za'quë delantë lu Dios. ²¹ Gulë bësa'në grë cusë mal nananú la'ni Idú'ul con grë llanë nananú la'ni Idú'ul, nu gulë bë'në recibir diza'quë nabëgabní la'ni Idu'u të. Napin pudërë parë gac salvar të.

²² Gulë bë'në grëtë' lo quë narni'i diza'quë, lëdë niá'asëdi'i quëquë diaguë tēhin, purquë si talë no más rquë diáguëll nu adë rúnëdi'il cumplir, hia iurní lo mizmë lë'ë të quëguguë të lë'ë të. ²³ Grëtë' el quë niá'asë rínill nu rquë diáguëll shti'dzë më perë adë quëhúnëdi'ill cumplir lo quë narni'i shti'dzë më, ni na ziquë tubi nguiu narbi'a la'ni guë'guanë nia lla na lull. ²⁴ Rnall lla na lull perë lueguë lë'ëll zia'all, iurní rëa'ldë Idú'ull lo quë nagunall. ²⁵ Perë grëtë' el quë natsagla'guë rsë'dë la'ni lëy shtë Dios, quëzu'bë diáguëll shti'dzë më; gunë ldai' më lë'ë nguiu ni. Cagnia'a shcuendë lëy nagunë librar mënë de grë cusë mal.

²⁶ Stubi de lë'ë të rni'i riaglá'guëll shnezë Dios perë adë ráquëdi'i rcué'zël ra di'dzë mal narní'il; mizmë lë'ël rsiguë lë'ël. Hia ldai' nanuá'al lasáquëdi'in. ²⁷ El quë nagunë compa'ni ra bëzebi nu ra viudë con nicidá nanapë rall, nu el quë naquëhapë mizmë lë'ëll de grë duldë, rna Dadë Dios lu nguiu ni ziquë tubi lari limpi

sin ni tubi manchë. Pues nuá'all Idai' narëuu' Idu'u Dios.

Gulë bë'në tratë igual grë bëchi sa'l

2 Lë'ë të bëcha, rialdí Idu'u të Dadë Jesucristo, el quë narlua'a pudërë shtë Dios lu hia'a. Gulë bë'në tratë igual con grë bëchi sa' të. ² Ziquë tubi comparaciuni, si talë tsuté tubi nguiu ricu, nanú nigi guí'ái' nu nácuhi' lari za'quë; tsutéll ladi catë rdëá ra shmënë Dios; nu mizmë tiempë tsuté tubi më prubi con lariul-lë. ³ Si talë lë'ël gúnël atender bien naná nua'a lari za'quë nu lu ricu ni guëní'il: "Lë'ël guzubë lugar za'quë". Perë lu prubi guëní'il: "Lë'ël nga'li guzuldí", u guëní'il lu prubi: "Guzubë lu guiu'u". ⁴ Hia iurní quëgutël diferenci entrë ladi mizmë lë'ë të. Hia iurní quëhúnël tratë chupë manërë lu sa'l. Hia quëhúnël juzguë ziquë juësi con mal llgabë.

⁵ Lë'ë të bëchi narac shtua'a, gulë bédë'ë cuendë de quë gudili Dios ra mënë nanápëdi'i zihani cusë shtë gué'dchiliu perë napë rall galëricu verdadërë purquë rialdí Idu'u rai' Jesús. Nu gunë rall recibir herenci; guëquërdënú rall Jesús catë rribë'a më. Zni bë'në më prometer dizdë más antsë. ⁶ Perë lë'ël, el quë narná zá'quëdi'i lu béchil naná prubi, nu rac shtú'ul gáquël amigu shtë ra ricu; guná, ra ricu rzac zi rall lë'ël. Ra ricu rdchi'bë rall demandë cuntrë lë'ël lu ra juësi. ⁷ Nu ra ricu rushtíá rall guëc të iurë ruadi'dzë të shti'dzë Jesús. Guna'zi të lë më iurë guc të shmënë më. Lë ni napin llëru'bë hunurë.

⁸ Si talë lë'ël de vërë quëhúnël cumplir lë'ë lëy nabëne'e Rëy naquëbezë gube'e, lëy naná escritë la'ni Sagradas Escrituras narni'i: "Gulë guc shtu'u grë ra sa'l igual ziquë rac shtú'ul lë'ël". Si talë quëhúnël cumplirin, bien quëhúnël. ⁹ Perë si talë rguílil lo quë narac shtú'ul nu adë rac shtú'udi'il sa'l, iurní canihúnël duldë; nápël faltë purquë adë bé'nëdi'il cumplir di'dzë shtë lëy. ¹⁰ Si talë tubi mënë quëzu'bë diáguëll grëtë' puntë shtë lëy perë quëhúnëdi'ill cumplir tubsë puntë, iurní nall culpablë parë lëy. ¹¹ El quë naguni'i: "Adë rúnëdi'ill duldë adulteri", nu zac guni'i: "Adë quínidi'ill sa'l". Si talë adë chu rúnëdi'ill duldë adulteri perë gudínill sa'll, adë bé'nëdi'ill cumplir grë puntë shtë lëy, nu nall culpablë. ¹² Por ni, gulë biadi'dzë lu sa'l nu gulë guquërdë ziquë ra mënë nané gunë më juzguë lë'ë të según shti'dzë Jesús. El quë naquëhunë cumplir lëy shtë më, nádi'ill muzë shtë duldë. ¹³ Gunë Dios juzguë el quë nadë rgá'adi'i Idu'i sáhi'; adë guëgá'adi'i Idu'u më lë'ëll. Perë el quë narga'a Idu'i sáhi', guërú'ull bien iurë tsu juici shtë më.

El quë narialdí Idu'i nu quëhúnël cumplir

¹⁴ Dadë, çpë runë sirvë si talë tubi nguiu guëní'ill rialdí Idú'ull shti'dzë Dios perë quëhúnëdi'ill cumplir shti'dzë më? Nguiu ni adë gac salvárëll. ¹⁵ Si tubi shmënë Jesús runë faltë shábi' u dau shtëni', ¹⁶ nu lë'ël guëní'il lu nguiu ni: "Guziá'al con bien; guëne'e më nagácul nu lo quë nagául". Perë lë'ël adë pë rdé'ëdi'ill

lo quë narqui'ni sa'l, çde quë sirvë nápël fe? ¹⁷ Zni na, el quë narialdí Idu'i shti'dzë Dios de verdá napë quë guëluá'all fe shtënéll por lo quë naquëhúnëll. Si no, nápëdi'ill fe verdadërë.

¹⁸ Bien zac guëni'i tubi nguiu lu sa'll: "Lë'ël nápël fe; na quëhuna compaí ra sahía". Perë rnia'a lul, bëlua'a de quë rialdí Idú'ul Dios; guënahia fe shtënéll. En cambi, na guëluá'ahia lë'ël de quë rialdí Idua'a shti'dzë më purquë rnal bien naquëhuna lu sahía. ¹⁹ Lë'ël rní'il de quë rialdí Idú'ul nanú tubsë Dios; bien canihúnël, perë rnia'a lul de quë ra mëdzabë rialdí Idu'u rall nanú tubsë Dios, nu rchi'chi rall por galërdzëbë nananú la'ni Idu'u rall. ²⁰ Lë'ël nadë rdé'ëdi'ill cuendë, çpë adë guënédi'ill de quë nguiu nanapë fe verdadërë, también canihúnëll bien con sa'll? ²¹ Gulë bédë'ë cuendë, lë'ë shtadë guëlú hia'a Abraham, iurë bé'ni' ofrecerë shíni' Isaac lu bëcu'guë, bëlua'a Abraham de quë tubldí na shcuéndi' lu Dios. ²² çGu riasël iurní? lëdë niá'asëdi'i gualdí Idu'u Abraham shti'dzë më perë bé'ni' cumplir lo quë naguni'i Dios. Zni fe shtë Abraham bëru'u lu llni të guená grë mieti lo quë nabé'ni'. ²³ Zni guc cumplir Sagradas Escrituras narni'i: "Abraham gualdí Idu'i shti'dzë Dios nu Abraham béa'ni' bien lu Dios sin ni tubi faltë". Guni'i Dios, Abraham na amigu shtëhi'. ²⁴ Rac bë'a hia'a por lo quë nacanihunë nguiu, rlua'a tubldí na shcuéndi' lu Dios, lëdëdi'i por fe nanápëll su-lamëntë. ²⁵ Nu zac Rahab, tubi na'a mal, guc tubldí shcuéndi' lu Dios por lo quë nabé'nëll. Bé'nëll recibir ra nguiu nabëshe'ldë Josué lu guë'dchi, nu bë'në Rahab compaí ra mënë ni parë bëru'u rai' stubi tëchi nezë. ²⁶ Ziquë unidë na cuerpë nu espíritu parë guëbani mieti, zni napë quë tsaldí Idú'ul Dios nu napë quë gúnël cumplir con cusë za'quë.

Lo quë narní'il

3 Bëchi, entrë ladi të adë tsúdi'i gac të zihani mësë parë lu sa' të purquë nané hia'a gunë më juzguë ra mësë con más fuersë quë cualquier mënë. ² Pues grë hia'a siemprë runë faltë guëdë'na'a cumplir shti'dzë më. El quë nadë rúnëdi'i fallar en lo quë naru-adi'dzëll, pues nguiu ni hia na tubi nguiu za'quë nu rac gúnëll gan lu grë deseo mal nananú la'ni Idú'ull. ³ Iurë lë'ë hia'a rlu hia'a frenë rua' guay parë runë du'in lë'ë ma, zac guëdë'na'a manejar guëdubi cuerpë shtë ma. ⁴ Gulë guná; nanú barcu ru'bë nariá lu nisë. Nu zihani vueltë ze'dë mbë dushë al contrari, perë lë'ë narsé lë'ë barcu rsëll lë'in nadë más por tubi dimë mitu'në. Tsa barcu catë rac shtu'u narsé lë'ë barcu. ⁵ Zni zac con ldudzë mieti; nahin tubi partë mitu'në parë cuerpë shtë hia'a, perë blac runë nadchini ra mënë iurë ru-adi'dzë rall. Gulë guná; tubi hiu'u gui'lli tsequi por tubsë be'lë mitu'në. ⁶ Zni na ldudzë mieti; nahin ziquë tubi be'lë. Nahin capaz parë zihani cusë mal. Ziquë ldudzë'a nahin tubi partë bi'chi entrë grë partë cuerpë shtë nguiu, nu quëhunin manchar guëdubi cusë naquëhunë nguiu. Dzë trasë dzë hashtë gati mieti, ldudzë mieti quëgza'i vidë shtë mieti. Ldudzë mieti na ziquë be'lë naze'dë de gabildi. ⁷ Lë'ë nguiu rac runë

du'u grë clasë ma, ra ma dushë con ra ma'ñi, ra serpi-entë con grë ma nananú la'ni nisëdu'u. Rac runë du'u nguiu ra ma, ⁸ perë ldudzë nguiu, ¿chu rac gunë du'u ldúdzi'? Na ziquë tubi ma nadë nëdi'i gac du'u. Ziquë lai' serpiëntë nua'a venenë narguini mënë, zni na ldudzë mieti. Gadzëhin con maldá. ⁹ Con mizmë rua' hia'a quëdë'na'a alabar Dios, Shtáda'a, nu mizmë lë'in rgue hia'a guëc sa' hia'a, el quë nabëntsa'u Dios. Bëntsa'u më lë'ë hia'a; nadápa'a llni shtë më të gáca'a ziquë lë'ë më. ¹⁰ Con mizmë rua' nguiu rúnëll alabar Dios nu rguell guëc sa'll. Pues rnia'a lu të, bëchi, adë rúnëdi'i tucarë gunë mieti cusë ni. ¹¹ Gulë guni'i lua, ¿gu rgul nisë nashi la'ni guërzú nu lueguë rgul nisë lida mizmë lugar? Aquëdi'i. ¹² ¿Ni mudë guëne'e hiaguë higu nashi acetuna, u tubi hiaguë uvë guëne'e nashi bëlda'u? Nídi'i mudë tubi zini guëne'e nisë dchiguë nu mizmë tiempë guëne'e zini nisë nashi.

Llni naze'dë de Dios

¹³ Si talë nanú tubi mënë entrë ladi të naná runë ráquëll nu riasëll, pues guëluá'ai' conductë za'quë lu ra sáhi'. Gúni' cusë za'quë nu gáqui' më nadu'u según llni naquëgdë'ë Dios lë'i'. ¹⁴ Perë si talë nalë runë nadchínil u rzebi ldú'ul pë shtë sa'l, adë rní'idi'il nápëll llni shtë Dios purquë nal falsë. Adë quëhúnëdi'il cumplir verdá shtë më iurní. ¹⁵ Lë'ë llni narni'i nápëll, nádi'in llni naze'dë de Dios sino nahin llni shtë gué'dchiliu rë'; nahin llni ziquë napë ra mënë naguënédi'i Dios. Nahin llni naze'dë de mëdzabë. ¹⁶ Catë runë nadchini nguiu lu sa'll, nu rac shtu'u nguiu gúnëll gan lu sa'll, nga'li nanú dishi'bi con grë clasë mal. Nádi'i të unidë. ¹⁷ En cambi, el quë nanapë llni naze'dë de Dios, primëre nápëll tubi vidë za'quë sin adë rzëbidi'i ldú'ull pë shtë sa'll; adë rëuu'di'i ldú'ull dishi'bi; nall më nadu'u. Nápëll rëspëti lu sa'll: rga'a ldú'ull lu sa'll. Rúnëll cusë za'quë parë ra sa'll. Quëhúnëll tratë igual con grë ra sa'll; adë nádi'ill ziquë mënë falsë. Derechë ruadí'dzëll. ¹⁸ Ra narac shtu'u cue'dchí ldu'u mieti, na rall ziquë tubi nguiu narcabni tubi guiu'u. Gápëll ziquë tubi gan-za'quë, quiere decir, tubi vidë naná tubldí lu Dios nu delantë lu ra sa'll.

Adë gac shtú'udi'il ra cusë shtë gué'dchiliu

4 ¿Ca nezë ze'dë ra dishi'bi nu disgustë entrë de ladi të? Pues ze'dë rahin de mal deseo nananú la'ni ldu'u të. Ra deseo mal na enemigu shtë ra cusë za'quë. ² Rzebi ldu'u të pë cusë perë adë rúnëdi'il recibirin. Rguini të sa' të tantë rac shtu'u gapë të pë shtë mënë, perë nilë con ndë gúnëdi'i të recibirin. Iurní rdildi të nu nanú dishi'bi entrë lë'ë të; adë rúnëdi'i të recibirin purquë rná'bëdi'i të lu Dios. ³ Si talë rná'bëll tubi cusë, adë guëne'e mëhin purquë quëgná'bëll con mal llgabë. Rac shtú'ul pë cusë sulë parë gúnëll cumplir mal deseo nananú la'ni ldú'ul. ⁴ Lë'ë të adë rúnëdi'i të cumplir comprumisi nabë'nëll con Jesús. ¿Pë riasëdi'il el quë narac shtu'u ra cusë shtë gué'dchiliu, quëhúnëll cuntrë Dios? El quë narac

shtu'u tsanaldë tëchi ra cusë shtë gué'dchiliu, nall cuntrari shtë Dios. ⁵ ¿Pë rdë'di'i të cuendë lo quë narni'i Sagradas Escrituras? "Dios bëshe'ldë Espiritu Santo la'ni ldu'u hia'a nu nalë rac shtú'ui' guëquërela'a sulë parë lë'ë më". ⁶ Por ni rne'e më más favurë nu llni parë lë'ë hia'a. Nu rni'i Sagradas Escrituras: "Dios rzu lu ra nguiu narac shtu'u gac rall më ru'bë, perë quëhunë më compañi con cusë za'quë grëtë' nguiu nanadu'u". ⁷ Gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë më. Adë quëdë'di'il sí lo quë narac shtu'u mëdzabë. Gulë sutipë lu mëdzabë nu guëllú'nëll lul. ⁸ Gulë bédë'ë sí cuezënú Dios lë'ël, iurní cuezënú më lë'ël. Lë'ë të nanapë duldë, gulë bëabré ldu'u të con Dios. Lë'ë të nanapë chupë llgabë, gulë bëlua'a téchil lu ra cusë mal. ⁹ Gulë gubini ldu'u të por duldë nabë'nëll. Gulë bi'ni. Gulë cushtiá; gulë bë'në cambi galërquitë ldu'u por galëru'në. Lë'ë të narquitë ldu'u purquë nal amigu shtë gué'dchiliu, gulë gubini ldu'u të por tantë duldë nanápëll. ¹⁰ Gulë gac më nadu'u delantë lu Dadë, iurní gunë më honrar lë'ë të.

Adë gúnëll juzguë sa'l

¹¹ Gulë cuezë guëni'i të cuntrë sa' të. El quë narni'i cuntrë sa'll nu quëhúnëll juzguë conductë shtë sa'll, mënë ni quëgní'ill cuntrë lëy shtë Dios, nu quëhúnëll juzguë lë'ë lëy. Si talë rní'ill shti'dzëll lasac perë lëy adë lasáquëdi'in, iurní quëhúnëll mizmë lë'ël ziquë tubi juësi. Adë quëhúnëdi'il cumplir lëy shtë Dios iurní. ¹² Nanú tubsë nabëne'e lëy nu napë më pudërë parë gunë më salvar ra mënë, nu napë më pudërë parë gunë më condenar ra mënë. Perë lë'ël, nápëdi'il derechë parë gúnëll juzguë stubi sa'l.

Tsalú grë ra cusë shtë gué'dchiliu

¹³ Gulë bédë'ë cuendë lë'ë të narni'i: "Nedzé u glli tsahia stubi ciudá. Ndë guëquërela tubi izë parë sia nu guëtúhia; guna gan dumí." ¹⁴ Rní'ill zni perë adë rac bé'adi'il pë gac glli. ¿Lla na vidë shtë'nëll? Nahin ziquë tubi behu. Rlua'ain por du'pë tiempë, lueguë rni-tiluhin. ¹⁵ Lo quë narunë tucarë guëni'il na zndë'ë: "Sulamëntë si talë na voluntá shtë Dios, guna dchi'ni rë' u guna stubi cusë". ¹⁶ Perë lë'ë të ruadi'dzë të nadchini purquë rialdí ldú'ul mizmë lë'ël, perë grë ra naru-adi'dzë nadchini, mal nahin. ¹⁷ El quë narac bë'a pë na bien perë adë rúnëdi'ill cumplir, pues nápëll duldë.

Cunseju parë ra ricu

5 Gulë bëquë diaguë ndë'ë, lë'ë të naná ricu. Gulë bi'ni nu gulë cushtiá por ra desgraci naná ze'dë guëc të. ² Ra galëricu shtë'në të na ziquë cusë naru'dzë. Grëtë' lari za'quë shtë'në të hia gudáu ra mbichúguëhin. ³ Ra orë nu bédchichi guna'zi tèn luhin. Lë'ë tèn na testigu cuntrë lë'ë të de quë rzebi ldu'u të dumí. Ziquë tubi be'lë rza'i lë'ë shcuerpë mieti, zni gunënú tèn shtë dumí lë'ë të. Bëzu'bë muntuni të galëricu parë tiempë ne' perë hia mërë quëdchini fin shtë'në të. ⁴ Ra pagu narunë tucarë ca'a ra nabë'në dchi'ni, adë bédë'di'i të ca'a muzë. Guagldé rall

guëni'a shtënë të perë adë gudíllidi'i të completë sino bësigué të lë'ë rall. Iurní mizmë muzë ni quëhunë rall reclamë. Dios naná rribë'a guëdubi gube'e, bini më galru'në shtë rall. ⁵ Lë'ë të guquërelde të lu gué'dchiliu con galëljë nu bë'në të cumplir cualquier deseo mal nanapë të. Ziquë tubi ma ndchu, na ma parë gati, bësëndchú të lë'ë të con ra cusë shtë gué'dchiliu. Hia gue'dë guëdchini dzë parë gac juzguë të. ⁶ Lë'ë të bë'në të condenar ra nanápëdi'i faltë. Gudini të ra mënë nanápëdi'i duldë perë adë bédchí'bëdi'i rall demandë cuntrë lë'ë të.

Gulë gac më pacënci nu gulë guna'bë lu Dios

⁷ Por ni bëchi, gulë gapë llëru'bë pacënci hashtë guëabrí Dadë Jesús stubi. El quë narbe'qui bëni quëbézi' cusechë hashtë tsalú tiempë shtë guiu. Quëbézi' con pacënci hashtë tiempë shtë cusechë. ⁸ Zni zac lë'ë të napë quë gapë të pacënci sin adë rëazë guëtëdi'il lu shnezë më purquë hia mërë lë'ë Dadë Jesús guëabri' stubi. ⁹ Dadë, adë rdchí'bëdi'i të galquiá cuntrë sa'l të parë adë gáquëdi'i condenárëll, purquë lë'ë më el quë narunë juzguë, hia zugá'ai' guëlladchi. ¹⁰ Bëchi narac shtua'a, gulë bëagná ldu'u të ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Guzac zi rai' perë gupë rai' pacënci. Biadi'dzë rai' shti'dzë më lu ra mënë. ¹¹ Guná, lë'ë hia'a rni'i hia'a rquitë ldu'u ra mënë narzac zi por shti'dzë më. Nané të shcuendë Job; gúqui' më pacënci nu nané të lla bë'në l dai' Dios lë'i' despuësë de zihani prëbë. Pues lë'ë Dadë rga'a ldu'i' lë'ë hia'a nu nalé rac shtu'u më lë'ë hia'a. ¹² Subrë todë, bëchi, adë rúnëdi'il jurar por gube'e, nilë por gué'dchiliu, ni por stubi juramentu. Iurní

guëni'i të: "Aha", pues gaquin zni. Si talë guëni'il: "Aquëdi'", pues gaquin zni. Bastë con di'dzë ni. Rquí'nidi'i guëni'il juramentu të adë gunë më juzguë lë'ëll.

¹³ Si tubi de lë'ë të riá ldu'ul lu ra galguidzë, pues gu-ni'i lu Dios lo quë narac shtú'ul. Si talë tubi de lë'ë të rquitë ldu'ul, bi'ldi labansë lu më. ¹⁴ Si talë tubi de lë'ë të rac llú'ul, pues guná'bë ra më gushë entrë ra shmënë Dios të guëna'bë rai' lu Dios por lë'ëll, nu guëte'bi rai' sëiti guëquëll mientras quëgna'bë rai' lë Dadë. ¹⁵ Si talë guëna'bë rai' nu tsaldí ldu'u rai' Dios, lë'ë fërmë gac salvárëll lu galguidzë; guëáquëll. Lë'ë Dadë gunëac më nguiu ni, nu si talë bé'nëll duldë, gunë më perdunë lë'ëll. ¹⁶ Gulë guni'i lu sa' të faltë nanápël nu gulë guna'bë lu Dios por cadë tubi sa'l të parë gunëac më lë'ë rai'. Iurë tubi nguiu naná rialdí ldu'i' Dios quëgná'bëll lu më con guëdubinú ldu'ull, pues Dios rúni' cusë ru'bë parë nguiu ni. ¹⁷ Lë'ë Elías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios, gúqui' tubi nguiu ziquë lë'ë hia'a con mizmë galdebilidá perë iurë lë'i' guná'bëi' lu Dios de quë adë ldáguëdi'i guiu lu gué'dchiliu, pues adë guláguëdi'i guiu por tsunë izë guërudë. Elías guná'bëi' lu më con guëdubinú ldu'i'.

¹⁸ Despuësë guná'bëi' lu më stubi, iurní bëabrí gu-laguë guiu nu ra guiu'u bédë'ë cusechë.

¹⁹ Bëchi, si talë tubi de lë'ë të guëlua'a téchil lu diza-quë nu stubi sa' të guëdchigrëll hiumbrë ni lu verdá, ²⁰ gulë bédë'ë cuendë de quë mënë ni nabëdchigrë lë'ë pecadurë parë nezë mal shtënëll, gunë mënë ni salvar lë'ë pecadurë të gátidi'ill. Nu mizmë tiempë gac perdunë zihani duldë shtë pecadurë; adë gac bë'a mi-eti pë bé'ni'.

1 San Pedro

Quëquë'e Pedro lu ra shmënë Jesús

1 Na Pedro, nahia poshtë shtë Jesucristo. Quëquëa'a cartë rë' lu grë ra shmënë Dios naquërelde fuërë ládzi', ra narrë'tsë zihani partë shtë gué'dchiliu, ra naquërelde ra regiuni shtë Ponto, nu Galacia, nu Capadocia, nu Asia, nu Bitinia. ² Quëquëa'a lu të nagulé Dadë Dios nu bë'në më disponer dizdë guahietë gac të shmënë më; por ni Espíritu Santo gulë lë'ë të parë guëzu'bë diaguë të shti'dzë Jesucristo. Gudili më lë'ë të parë guëzunë më almë shtë të por rënë shtë Jesús. Gulë bë'në recibir zihani bendición shtë Dios nu gulë cuedchí Idu'u të.

Dzuléza'a iurë guëabré Jesús de gube'e

³ Rdé'na'a alabar Dios naná Dios nu Dadë shtë Jesucristo lamë shtë hia'a purquë gulë nacúbia'a purquë nalé bëga'a Idu'u më lë'ë hia'a. Iurne' nadápa'a esperansë nadë rialúdi'i por medio de Jesús purquë guashtë më ladi ra tégulë. ⁴ Nu nadápa'a tubi herenci nagut-sa'u më lu gube'e; adë rialúdi'in nu adë réac mánchëdi'in. Chulë nahin. ⁵ Rialdí Idu'u të shti'dzë Dios; por ni quëhapë më lë'ë të. Por pudërë shtë Dios gac salvar të; por ni dzulezë të tiempë naguëdchini Jesús stubi.

⁶ Na të segurë ra cusë ni; por ni nalé rquitë Idu'u të aunquë por du'pë tiempë rzac zi të lu zihani clasë prëbë ⁷ të parë guëlua'a na verdá fe shtë të. Fe shtë të más lasáquin quë orë naná rdëdë lu gui'i parë gac bë'a mënë nahin legítimë orë. Orë rialúhin perë fe shtë të rialúdi'in. Si talé tsagla'guë tsaldí Idu'u të shti'dzë Dios mientras napë të prëbë, tsasé mënë de quë rialdí Idu'u të de verdá. Iurë guëlua'a pudërë shtë Jesucristo, gunë më honrar lë'ë të; guëne'e më lugar lu gube'e parë lë'ë të. Guëni'i më cusë za'quë de lë'ë të. Guëdchini më nu grë mënë guená rall lu më.

⁸ Lë'ë të rac shtu'u të Jesucristo aunquë rnádi'i të lu më. Rialdí Idu'u të shti'dzë më iurne' sin adë chu rnádi'i lu më, nu rquitë Idu'u të. Nalé lëgrë na Idu'u të iurë runë të lligabë gapë të cusë chulë lu gube'e, hashtë runë faltë di'dzë parë gac bë'a mieti lla na lëgrë nanapë të. ⁹ Nalé lëgrë nanú la'ni Idu'u të purquë gunë të recibir lo quë naguëne'e Dios. Zni gac purquë rialdí Idu'u të shti'dzë Jesucristo narni'i gac të salvar.

¹⁰ Ra profetë naguquërelde guahietë biadi'dzë rai' antsë lla gac salvar ra mënë. Biadi'dzë rai' shcuendë favurë nagunë Dios parë lë'ë hia'a. Gudili rai' nu gona'bë di'dzë rai' shcuendë lla gac salvára'a. ¹¹ Guc

shtu'u rai' niac bë'a rai' pë tiempë u chu na el quë nangunë salvar ra mënë. Lë'ë Espíritu Santo bé'ni' compañi lë'ë rai' parë guëquë'e rai' lla gunë Cristo sufrir. Nu bëquë'e rai' shcuendë lla gunë mënë alabar lë'ë më. ¹² Espíritu Santo bëluá'ai' ra profetë de quë adë quëhúnëdi'i rai' sirvë mizmë lë'ë rai' sino quëhunë rai' sirvë lë'ë hia'a iurë bëquë'e rai' di'dzë rë'. Bëquë'e rai' shcuendë diza'quë, perë adë guc bé'adi'i rai' pë runë cuntienë ra di'dzë. Perë iurne' lë'ë Espíritu Santo bëlu-a'a mizmë cusë ni lu hia'a por medio el quë nabëlua'a diza'quë lu të con pudërë shtë Espíritu, el quë nabëshe'ldë Dios parë cuezënhí' lë'ë hia'a. Ra ianglë rac shtu'u rai' tsasé rai' pë runë cuntienë di'dzë ni perë rúnëdi'i rai' gan gac bë'a rai'.

Rac shtu'u Dios guëquërelde'a tubi vidë za'quë

¹³ Por ni, gulë bë'në preparar bien parë gac bë'a të lo quë narac shtu'u më. Gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë më. Gulë gapë esperansë de quë gac të salvar iurë gunë më cumplir lo quë naguzublú më la'ni vidë shtë të. Gac të salvar iurë guëabré Jesucristo stubi.

¹⁴ Cumë shini obedientë, adë rianáldëdi'i të tëchi de-seo mal ziquë bë'në të antsë, tiempë adë bënguë bé'adi'i të lë'ë më. ¹⁵ Gulë gubani tubi manërë za'quë sin duldë igual ziquë el quë nagulé lë'ë të; na më santu; zni rac shtu'u Dios guëquërelde të sin duldë.

¹⁶ Sagradas Escrituras rni'i: "Gulë gac të mënë santu purquë nahia santu".

¹⁷ Si talé rni'i të Dios na Shtadë të, napë quë guëzu'bë diaguë shti'dzi' guëdubi tiempë mientras quërelde të lu gué'dchiliu. Na më juësi nu gunë më juzguë sin adë gúnëdi'i më favurë parë ni tubi mënë.

¹⁸ Puës gudilli më parë gac të librë, parë adë tsanáldëdi'i të tëchi ra custombrë nadë rlluí'di'i, custombrë nabë'në të recibir de shtadë guëlu' të. Gudilli Jesucristo por duldë shtë të, lédëdi'i con bédchichi u orë narialú ¹⁹ sino gudilli më con rënë shtë më. Na më ziquë tubi lli'li mitu'në nanápëdi'i ni tubi faltë, nilë manchë. Rënë shtë më lasaquin. ²⁰ Bë'në Dios destinar Jesucristo dizdë antsë cueshtë gué'dchiliu të gac më Salvador. Antsë tsalú gué'dchiliu bëlua'alú më lu mënë; bédchini më parë gac salvar të. ²¹ Por lë'ë Jesucristo lë'ë të rialdí Idu'u të Dios, el quë nabildishtë lë'ë Jesús ladi ra tégulë nu bëcuezë më lë'i' ladë ldi shtë më catë nanú llni nu pudërë. Lugar shtë hunurë guzubë më. Rialdí Idu'u të shti'dzë Dios, por ni quëbezë të dzë naguëquërelde të con lë'ë më.

²² Lè'è të bëzu'bë diaguë të diza'quë, por ni bëzunë më ldu'u të parë gac shtu'u të de verdá ra shmënë Jesús. Iurne' gulë gac shtu'u ra shmënë Jesús con guë-dubinú ldu'u të. ²³ Hia lè'è të gulë të nacubi; napë të vidë sin fin, lédëdi'i por ra cusë narialú sino por shti'dzë Dios, di'dzë nanapë pudërë parë guëne'e vidë eternë, nu nunquë adë rialúdi'in. ²⁴ Sagradas Escrituras rni'i:

Grë ra mënë na rall ziquë gui'lli.

Chulë rlua'a guë'è shtë plantë, perë rbidchi gui'lli nu ra guë'è rluagë lu guiu'u.

Por du'pë tiempë quërelde mënë lu guë'dchiliu; zni na vidë shtë mënë,

²⁵ perë shti'dzë Dios nunquë adë rialúdi'in; napin pudërë parë siempërë.

Mizmë di'dzë ni bini të iurë biadi'dzë na'a lu të.

2 Por ni gulë bësa'në grëtë' clasë cusë mal ziquë llanë, nu bishi, nu engañi. Adë sébidi'i ldu'u të pë shtë sa'l. Adë rní'di'i të di'dzë dzabë cuntrë sa'l.

² Mejurë ziquë tubi me'dë naguër ralë, rac shtú'ull gádchill, zni gulë gac shtu'u shti'dzë Dios; nahin ziquë lechë parë ra me'dë. Shti'dzë më nápëdi'in bishi; nahin parë tsaru'bë vidë cubi nanapë të por Espíritu Santo. Por shti'dzë më gapë të salvaciuni ³ purquë nanë të, rdë'è të cuendë favurë nabë'në më parë lè'è të.

Cristo ziquë tubi guë'è nanabani

⁴ Gulë guabi'guë lu Dadë Jesús; na më cumë ziquë tubi guë'è nanabani. Ra nguiu bëquë guia'a rall lè'è më cumë cusë adë rlluí'di'i, perë Jesús náhi' ziquë tubi guë'è nagulé Dios. Nalé lasaquin. ⁵ Dios quëhuntsá'uhi' tubi grupë mënë nanabani por Espíritu Santo; na të ziquë guë'è shtë iádu'u. Gulë gac të bëshuzi santu të parë gunë të ofrecërë lu Dios oraciuni nu labansë narëuu' ldu'u më. Gunë më recibir ra ofrendë ni por Jesucristo ⁶ purquë naescritë la'ni Sagradas Escrituras:

Gulë guná, na rdchi'ba ziquë tubi guë'è lu guë'dchi Sión;

Guë'è ni na guë'è principal shtë tubi hiu'u ru'bë, tubi guë'è nagudili Dios. Napin llëru'bë valurë.

El quë natsaldí ldu'i shti'dzë më, rtúdi'i lull; gunë më honrar lè'è mënë ni.

⁷ Parë lè'è të naná rialdí ldu'i shti'dzë më, napë më llëru'bë valurë, perë parë ra nadë rialdídi'i ldu'i shti'dzë më, gac cumplir lo quë narni'i Sagradas Escrituras de lè'è rall:

Lè'è guë'è nabëquë guia'a ra narza'a hiu'u, guquin guë'è principal shtë hiu'u.

⁸ Nu rni'i Sagradas Escrituras:

Guërelde mënë guëc guë'è ni; por guë'è ni ldaguë mënë catë nídi'i fin.

Pues lè'è rall rrelde rall por adë gúnëdi'i rall cuendë diza'quë shtë më. Puës parë ni nadestinadë rall.

Na të tubi grupë shtë bëshuzi

⁹ Lè'è të na të mënë nagulé Dios entrë grë mënë; na të tubi grupë shtë bëshuzi parë gunë të sirvë lu Rëy. Na të tubi guë'dchi nabë'në ldai' Dios. Na të mërë shmënë Dios të parë guadi'dzë të grë cusë ru'bë nabë'në Dios. Gulë më lè'è të. Gulú më lè'è të lu naca'hi parë tsuté të lu llni parë guënë të lè'è më. ¹⁰ Lè'è të antsë adë nápëdi'i të vidë shtë Dios perë iurne' sí, na të shmënë Dios. Antsë ni tubi adë chu bëgá'adi'i ldu'u lè'è të perë iurne' Dios bëga'a ldú'i' lè'è të.

Gulë guquërelde parë Dios

¹¹ Lè'è të amigu narac shtua'a, na të mënë ziquë mënë zitu parë guë'dchiliu rë'; na të më zitu entrë los de más mënë. Runa ruëguë lu të, adë gúnëdi'i të cumplir ra deseo mal nananú la'ni ldu'u të purquë na rahin ziquë enemigu narshini ldu'u të. ¹² Gulë gapë buen conductë entrë ra naná guënëdi'i Dios të parë guëd'è rall cuendë na të shmënë Dios. Aunquë iurne' rni'i rall cuntrë lè'è të cumë si fuërë na të narguini mënë, perë guená rall cusë za'quë naquëhunë të nu guëd'è rall cuendë, nu guëni'i rall dushquilli Dios, purquë iurní guëabrí ldu'u rall con Dios, nu guëd'è Dios vidë eternë parë lè'è rall.

¹³ Gulë bëzu'bë diaguë ordë shtë gubernë nu grë ra narnibë'a purquë na të shmënë Jesús. Gulë bëzu'bë diaguë di'dzë shtë rëy, el quë narnibë'a más; ¹⁴ nu gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë gubernë nabëshe'ldë rëy ni. Bëshe'ldë rëy rumanë lè'è rall parë gunë rall honrar el quë naquëhunë bien nu gunë rall cashtigu el quë narunë mal. ¹⁵ Puës Dios rac shtú'ui' de quë lè'è të gunë të bien të parë guëta'u të rua' mënë nanédi'i gac bë'a mudë narac shtu'u Dios guëquërelde rall. Rni'i rall cusë tuntë cuntrë lè'è të.

¹⁶ Gulë cue cumë ziquë nguiu naná librë, perë adë rúnëdi'i të usar libertá narne'e Dios ziquë tubi prëtëstë parë gúnël duldë. Más bien gulë cue cumë ziquë tubi muzë shtë Dios. ¹⁷ Gulë bédë'è rëspëti parë grë mënë. Gulë gac shtu'u grë ra shmënë Jesús. Gulë bë'në rëspëti Dios nu gulë bë'në rëspëti lè'è narnibë'a más lu guë'dchiliu.

Guzac zi Jesús

¹⁸ Grë të nanapë lamë, gulë gapë rëspëti lu shlámël nu gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë rai'; lédë niá'asëdi'i lu lamë za'quë u lu ra narga'a ldu'i sáhi', sino también gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë ra lamë mal narunë nalaa'dchi. ¹⁹ Rëuu' ldu'u Dios con nguiu naná pacënci iurë rzunaldë mënë lé'èll sin causë. ²⁰ Perë si talë quëhúnël mal, por ni quëlda'a mënë hiaguë guëquël nu nal cunformë con cashtigu ni, perë çpë cusë za'quë quëhúnël? En cambi, si quëhúnël bien nu rzac zi mënë lé'èll, si talë rua'a ldú'ul lu cusë ni nu nápël pacënci, ni sí rëuu' ldu'u Dios. ²¹ Puës guna'bë Dios lè'è të parë tsagla'guë të rëglë ni. Jesucristo guzac zíhi' por lè'è të. Sufrimientë shtëhi' na ziquë muëstrë të gunë të ziquë

bë'në më. ²² Lë'ë më ni adë bé'nëdi'i' dulde nu nilë jamás adë guluguédi'i më. ²³ Iurë lë'ë ra mënë gurushitiá rall guéc më, adë bëquébidi'i më con gal-rushitiá. Iurë bëzac zi mënë lë'i', adë bédchigré dí'dzëdi'i' lu mënë sino guna'bë më lu Dios parë gunë Dios juzguë lë'ë rall za'quë za'quë. ²⁴ Mizmë Jesucristo bia'a më grë ra dulde shtë hia'a iurë bë'në më sufrir lu cruz të parë gáca'a ziquë tubi naguti; hia adë chu gúnëdi'i' dulde parë guébánia'a tubi vidë za'quë delantë lu më. Lë'ë më guc më ridë të parë lë'ë të guéc të maldá narunë të. ²⁵ Antsë lë'ë të guzú të ziquë lli'i' naguniti, perë iurne' bëabrí ldu'u të con Jesucristo. Lë'ë më canihapë më lë'ë të ziquë vëquërë nu na më el quë nacanihapë ldu'u të, të parë adë guëñtídi'i' të jamás.

Cunseju parë ra nabëtsë'a

3 Ziquë ra muzë napë quë gunë rall cumplir, también lë'ë të tse'lë ra nguiu, gulë bëzu'bë diaguë shti'dzë tsé'lël, purquë si talë adë rialdídi'i' ldu'u tsé'lël diza'quë, iurë guëmall conductë shtë'nël, tsaldí ldu'ull shti'dzë më sin ni tubi di'dzë naruadí'dzël lúhi'. ² Zni gaquin purquë guená rall quërelde të bien; guená rall napë të rëspëti lu Dios nu guená rall napë të vidë limpi. ³ Adornë shtë'në të gáquëdi'in cusë fuërë ziquë narzë'ë ra begu u ziquë ra shnezë cu'u, ziquë orë u lari za'quë. ⁴ Sino adornë shtë'në të gaquin la'ni ldu'u të catë adë chu rnádi'i' luhin, adornë nadë rialúdi'i'. Gac të mënë nadu'u nu naza'quë con pacënci con grë mënë. Zni rëuu' ldu'u Dios guëquërelde të. ⁵ Tiempë guahietë ra na'a santu nagualdí ldu'i' shti'dzë Dios, na rai' mënë nadu'u nu bë'në rai' rëspëti tse'lë rai'. Chulë guc vidë shtë rai'. ⁶ Por ejemplë, Sara bëzu'bë diágui' shti'dzë Abraham nu guni'i' Sara lu tsé'li': "Dadë shtëna". Iurne' na të ziquë shini Sara si talë quërelde të bien, si talë adë rdzëbëdi'i' të lu narunë cuntrë lë'ël.

⁷ Nu zac lë'ë të tse'lë na'a, gulë gac mënë za'quë; gulë bë'në honrar tsé'lël. Gulë bë'në rëspëti lu tsé'lël purquë ra na'a nápëdi'i' rall fuersë ziquë ra nguiu, perë napë rall vidë eternë juntë con lë'ë të por tubi favurë nabë'në Dios parë grë të. Gulë bë'në cumplir di'dzë rë' parë guëdë'ë Dios grë cusë narna'bë të lu më. Súdi'i' ni tubi cusë ziquë storbë parë oraciuni shtë të.

Quëhúnël bien perë rzac zi mënë lë'ël

⁸ Por fin, gulë gac unidë con tubsë llgabë. Gulë bëga'a ldu'ul sa'l. Gulë gac shtu'u sa'l naná shmënë Dios. Gulë gac nadu'u nu gulë bë'në tratë sa'l con rëspëti. ⁹ Adë quíllidi'i' të sa'l con mal aunquë rúnëll cuntrë lë'ël. Adë gushtiádi'il guéc sa'l aunquë rni'i' guídzell cuntrë lë'ël. Al contrari, gulë guna'bë lu Dios por contrari shtë'nël të gunë ldi' më sa'l. Gulë më lë'ë të parë gunë të cumplir ra cusë rë'. Zni gunë të recibir bendición shtë më ¹⁰ purquë naescritë:

El quë narac shtu'u guëbánil bien nu rac shtú'ull guëquitë ldu'ull,

napë quë gápëll cuidadë lo quë narní'ill, adë guësiguëdi'ill sa'll con di'dzë.

¹¹ Runë tucarë guësá'nëll cusë mal nu gúnëll bien; napë quë quíllil nezë catë rbedchí ldu'ull, nu tsaglá'guëll shnezë më.

¹² Lë'ë Dadë canihapë më ra më za'quë nu rquë diaguë më oraciuni shtë rai' iurë rna'bë nguiu ni lu më. Perë lë'ë më runë më cuntrë ra narunë mal.

¹³ ¿Chu napë pudërë parë gúnëll dañi lë'ë të si talë quëhunë të bien? ¹⁴ Perë si talë rzac zi të purquë rianaldë të tëchi cusë za'quë, dichusë na të. Adë rdzëbëdi'il lu mënë nu adë riádi'i' ldu'u të ¹⁵ sino gulë bëzu'bë diaguë di'dzë shtë Cristo guëdubi tiempë. Na më lamë shtë të. Nu gulë gac preparadë cualquier iurë parë guëquebi të lu ra mënë pëzielú nal shmënë Jesús. Si talë guëna'bë di'dzë rall lul, hia nanëll lla gúnëll parë defender lë'ël. Nadë más napë quë guëni'inul lë'ë rall con galnadu'u nu rëspëti. ¹⁶ Gulë guëquërelde bien sin ni tubi dulde të parë iurë ra contrari quëgni'i' didzabë cuntrë lë'ë të, guëtú lu rall purquë nádi'in verdá. ¹⁷ Si talë guëdë'ë më sí sac zi të, mejurë gunë të sufrir por cusë za'quë, lédëdi'i' por mal.

¹⁸ Gulë bë'në llgabë; Cristo guti tubsë vultë por ra pecadurë; jamás gátidi'i' më stubi. Tubldí na shcuendë më lu Dios perë guti më shlugar ra nanapë dulde parë gue'denú më lë'ë hia'a lu Dios. Guti më en cuantë cuerpë shtëhi', perë guashtëhi' ladi ra tégulë por pudërë shtë Espíritu. ¹⁹ Tiempë ni guadi'dzë më lu ra espíritu shtë tégulë lugar catë napë Dios lë'ë rai' ziquë prësi. ²⁰ Mënë ni naguquërelde tiempë shtë Noé, adë bëzu'bë diáguëdi'i' rall shti'dzë Dios. Pues adë bëshé'ldëdi'i' Dios juici lueguë sino con pacënci quëbezë më hashtë guctsa'u barcu ru'bë. Por barcu ni bëldasë mënë, u sea shunë mënë, guc salvar lu juici shtë nisë. ²¹ Manërë ni iurë bëriubë nisë të, guni'i' të lu sa' të de quë nasalvar të. Galëriubë nisë nádi'i' ziquë bañi parë cuerpë shtë të sino nahin sēñi de quë nanëll bëzuné Dios ldu'ul, de quë limpi na ldu'ul purquë Jesucristo guashtëhi' ladi ra tégulë. ²² Iurne' cuezë Jesucristo gube'e ladë ldi shtë Dios. Cagnibë'a më. Grë ra ianglë nu autoridá nu grë ra narnibë'a stubi lugar, rzu'bë diaguë rai' shti'dzë më.

Gulë bë'në sirvë Dios según llni nabëne'e më

4 Por ni, ziquë Jesucristo bé'ni' sufrir shcuerpë më, gulë gac dispuestë gunë të sufrir. El quë naguzac zi shcuérpi', adë rianaldëdi'ill tëchi dulde. ² Rac shtú'ull guëbánil según voluntá shtë Dios mientras quërelde'll lu gué'dchiliu. Hia nédi'ill gúnëll cumplir deseo mal nananú la'ni ldu'ull. ³ Tiempë nagudëdë, guquërelde të vidë mal; bë'në të lo quë narquitë ldu'u ra mënë nanadë guënédi'i' Dios. Gubani të lu vici; bë'në të cumplir deseo mal: guzuu'dchi të; gudáu sha'të të lu mellë nu bi'i' të zili vini. Guanaldë të tëchi dioses falsë nanapë mënë, mënë naquërelde sin lëy za'quë nu sin rëglë. ⁴ Perë iurne' lë'ë rall rdzëguëë' ldu'u rall de quë lë'ë të adë rúnëdi'i' të compañi lë'ë rall lu ra cusë mal ziquë antsë. Nu rni'i' rall di'dzë dzabë cuntrë lë'ë të. ⁵ Perë segurë napë quë guëtë'dë rall cuendë lu Dios; gunë më juzguë grë mënë. Gunë më juzguë ra nana-

bani nu también grë ra tëgulë. ⁶ Lë'ë ra tëgulë hia bini rai' diza'quë. Guc rai' juzguë ziquë mënë; guti rai'. Bini rai' diza'quë të parë si talë tsaldí ldu'u rai' shti'dzë më, guëbani rai' ziquë Dios. Espíritu Santo guëne'e vidë eternë parë lë'ë rai'.

⁷ Hia ze'dë bi'guë nasesë fin shtë grë cusë. Por ni gulë bë'në llgabë tubldí të gúnëdi'il duldë. Adë riádi'i ldú'ul sino gulë guna'bë lu Dios. ⁸ Subrë todë gulë gapë llëru'bë amor parë sa'l purquë si talë rac shtú'ul sa'l, iurní quëhúnëll perdunë lë'ëll zihani vueltë. ⁹ Gulë bë'në recibir lídchil chu stubi ra bëchi sa'l naze'dë lídchil sin quë adë riasháquëdi'i ldú'ul. ¹⁰ Cualquier don nabëzëlaa'dchi Espíritu Santo parë lë'ëll, gulë bë'në sirvë lu ra sa' të con llni ni ziquë mënë naquëhunë cumplir lo quë narac shtu'u Dios. Gulë bëzëlaa'dchi lo quë nabë'nëll recibir parë bien shtë sa'l. Gulë bë'në us-ar llni shtë Espíritu Santo nabëne'e Dios të parë tsaru'bë sa'l. Iurní gac të muzë za'quë shtë Dios. ¹¹ Si talë chu rac ruadi'dzë ziquë mësë, napë quë quadí'dzëll shti'dzë më por pudërë shtë më. El quë narunë sirvë sa'll, napë quë gúnëll sirvë por pudërë narne'e më. Zni gunë mënë alabar Dios por medio lë'ë Dadë Jesucristo. Cha guëdë'ë hia'a labansë lu më. llëru'bë na pudërë shtë më. Guëribë'a më parë siemp-rë. Amén.

Ra shmënë Jesús rzac zi rall

¹² Lë'ë të narac shtua'a, adë rdzëguëë'di'i ldu'u të iurë ra prëbë ze'dë. Na prëbë ziquë be'lë narru'u lu gui'i, perë adë rdzëguëë'di'i ldu'u të. Adë rúnëdi'il ll-gabë sulë lë'ëll rúnëll sufrir lu prëbë. ¹³ Mejurë gulë bëquitë ldu'u të purquë quëhunë të sufrir mizmë manërë cumë bë'në Cristo sufrir. Gulë gua'a ldu'u të parë gapë të lëgrë la'ni ldú'ul, nu gulë bëquitë ldu'u të iurë guëdchini më stubi con pudërë nu llni. ¹⁴ Si talë rushtíá mënë lu të purquë na të shmënë Jesucristo, dichusë na të. Espíritu shtë Dios cuezënúhi' lë'ë të. ¹⁵ Mënë runë sufrir purquë rguini rall sa' rall u rbaa'në rall, u runë rall mal u riutë rall asuntë nadë rlluí'idi'i, u na rall nadishi'bi; perë adë rúnëdi'i të ra cusë ni parë adë guëdchínidi'i cashtigu guëc të nu gúnëll sufrir. ¹⁶ Mejurë na si rzac zil purquë rianáldël enseñansë shtë Jesús; adë rtúdi'i lul iurní sino gulë bédë'ë graci lu Dios purquë nal shmënë më.

¹⁷ Hia bëga'a iurë sublú juici shtë Dios con mizmë shmënë më. Si talë juici ni guëzublú con lë'ë hia'a zlla gac fin shtë ra naná rzu'bë diáguëdi'i diza'quë shtë më? ¹⁸ Ra nguui narunë cumplir shti'dzë më, runë rall llëru'bë fuersë parë gac salvar rall; z'pë gac con ra nanápëdi'i rëspëti parë cusë santu nu rianaldë rall tēchi cusë mal? ¹⁹ Por ni, el quë narzac zi purquë nahin voluntá shtë Dios, napë quë tsagla'guë gúnëll bien nu tsagla'guë tsaldí ldú'ull gac salvárëll por pudërë shtë el quë nabëntsa'u nguui. Siemp-rë gunë më cumplir shti'dzi'.

Cunseju parë ra narialdí ldu'i Jesús

5 Quëdë'ëhia cunseju parë ra më guani'si naná cabësë shtë shmënë Jesús. También na nahia më guani'si nu nahia testigu de quë Cristo bé'ni' sufrir. Guna recibir juntë con lë'ë të iurë guëlua'a pudërë nu llni shtë më. ² Gulë gupë ra shmënë Jesús ziquë tubi vëquërë; quëhápëll ra lli'li purquë zni rac shtu'u Dios. Gulë bë'nin voluntariamente, lédëdi'i purquë cagnibë'ahia lë'ë të. Bë'në compa'ni lë'ë rai' con guë-dubinú ldú'ul, lédëdi'i purquë rbezë të gunë të recibir dumí. ³ Gulë gupë ra shmënë Dios tubi manërë nadu'u, lédëdi'i ziquë lamë narunë nalaa'dchi lu ra muzë. Gulë gac ejemplë za'quë lu rai'. ⁴ Iurë Jesús, el quë nanapë pudërë parë quëhapë ra lli'li, guëlua'alúhi' lu hia'a stubi, lë'ë të gunë të recibir tubi premi, tubi coronë narabtsë'ë nanadë rialúdi'i.

⁵ Nu zac lë'ë të nanapë menos edá, gulë bëzu'bë di-aguë di'dzë shtë ra më guani'si. Grë të, gulë gac më nadu'u lu sa'l purquë naescritë:

Dios rzu më lu grë ra narunë naru'bë.

Runë më compa'ni grëtë' ra naná nadu'u.

⁶ Gulë gac mënë nadu'u delantë lu Dios pudërusë. Gulë bédë'ë sí të guëribë'a më lë'ë të; iurní gunë më honrar lë'ë të iurë rga'a tiempë. ⁷ Gulë bédë'ë grë gal-riá ldu'u guëca'a më purquë nalë rac shtu'u më lë'ëll; quëhapë më lë'ëll.

⁸ Gulë cue nasini nu gulë gapë cuidadë. Enemigu shtë të na mëdzabë Satanás; canzëll ziquë tubi león narzubá. Rguíll mënë parë ldaguë rall lu pudërë shtë'nëll të tsaldí ldu'u rall shti'dzë mëdzabë. ⁹ Gulë su-tipë lu mëdzabë; gulë gac firmë lu shnezë Dios. Gulë bédë'ë cuendë de quë grëtë' sa' të naná shmënë Jesús guëdubi partë shtë guë'dchiliu, quëgzac zi rai' mizmë manërë quë lë'ë të. ¹⁰ Despuësë de quëgzac zi të por du'pë tiempë, Dios el quë narne'e zihani favurë nu bendición, el quë naguna'bë lë'ë të parë gapë të vidë sin fin juntë con Cristo, gunë më të gac të firmë lu shnézi', nu gunë më parë cuedchí ldu'u të, nu guëne'e më fuersë parë lë'ë të. Mizmë Dios ni guna'bë më lë'ë hia'a parë tsutë hia'a lu llni catë quërelde më. Bë'në mëhin purquë unidë na hia'a con Cristo. ¹¹ Cha guëdë'-na'a alabar lë'ë më. Amén.

Rialú cartë rë' con tubi saludë

¹² Silvano tubi bécha'a, quëquë'ëll cartë rë' por na. Lluá'ahia Silvano quëhúnëll cumplir voluntá shtë Dios. Cartë rë' nadu'pin perë la'nin bënehia cunseju. Quëhu-na testificar grë ra favurë nu bendición nabë'në të recibir de Dios, rlua'a de quë nezë za'quë naguna'zi të nahin verdá.

¹³ Ra grupë shtë shmënë Jesús naquërelde Babilonia, ra nagulé Dios ziquë gulë më lë'ë të, quëgshë'ldë rai' saludë. Nu zac Marcos, shinia, quëgshë'ldëll saludë parë lë'ë të. ¹⁴ Gulë bë'në saludar ra sa' të con tubi saludë shtë amor.

Gulë cuedchí ldu'u të, lë'ë të naná unidë con Jesu-
cristo. Amén.

2 San Pedro

Quëquë'ë Pedro lu ra shmënë Dios

1 Na Simón Pedro, nahia tubi muzë nu poshtë shtë Jesucristo. Quëquëa'a cartë rë' lu të narialdí ldu'i shti'dzë Dios. Por tubi favurë shtë Dios naná justë nu por Jesucristo, Salvador shtë hia'a, bë'në të recibir mizmë fe nadapë na'a. Chulë quërelde të por shti'dzë më igual ziquë lë'ë na'a. ² Gulë bë'në recibir zihani favurë shtë Dios nu gulë cuedchí ldu'u të mientras tsagla'guë runguë bë'a të lë'ë Dadë Dios nu Jesús Shláma'a.

Ra shmënë Jesús verdadëre

³ Bëne'e Dios grétë' bendición parë gápa'a tubi vidë za'quë delantë lu më, tubi vidë naná de acuerdë con voluntá shtë më. Nadápa'a bendición ni purquë runguë bë'a hia'a el quë nagulé lë'ë hia'a según pudërë nu milagrë ru'bë shtë më. ⁴ Por tubi favurë shtë më, bëne'e më diza'quë nalasac. Bë'në më prometer zihani cusë ru'bë. Por mizmë di'dzë ni nadápa'a vidë shtë Dios. Guc salvára'a. Hia adë quërelde'núdi'ia'a cusë mal ziquë deseo mal nananú la'ni ldu'u mieti por galërzebi ldu'u mënë. ⁵ Napë të bendición nabë'në më prometer, rialdí ldu'u të shti'dzë më; iurní runë tucarë quëquërelde të ziquë gubani Jesús, lu buen conductë gulë gac mënë nasini guéqui'. ⁶ Despuësë de ni, adë rdé'ëdi'ill sí parë deseo mal nananú la'ni ldu'ul. Hia despuësë de ni, gulë gac më pacënci; lu pacënci gulë gapë rëspëti parë Dios, ⁷ Nu lu rëspëti parë Dios, gulë gapë cariñi parë ra shmënë Jesús nu gulë gapë llëru'bë amor parë grë mënë, hashtë ra narná tushë lul. Grë ndë'ë gulë bë'në cumplir con guëdubinú ldu'ul.

⁸ Si talë tsagla'guë quëquërelde të de acuerdë con conseju rë', hiadë gáquëdi'i të nabëchi sino másru'u gunë të cumplir shchi'ni Dios. Másru'u gápël tubi vidë za'quë ziquë tubi hiaguë nardë'ë zihani nashi. Iurní guená mënë másru'u runguë bë'a të Jesucristo Shláma'a. ⁹ Perë el quë nadë rianáldëdi'i tēchi ra cusë rë', adë riasédi'ill. Nall ziquë ciegu. Bëa'ldë ldu'ull de quë bëzunë më almë shtënell de grë duldë nabë'nëll antsë. ¹⁰ Por ni rnia'a lu të, bëchi, gulë bë'në segurë de quë Dios gulë më lë'ël, de quë guna'bë më lë'ël parë gáquëll shmënë më. El quë narunë cumplir ra cusë nagonia'a la'ni cartë rë', jamás adë gáquëll bajo ordë shtë duldë ¹¹ nu tsutëll con lëgrë catë rribë'a Dios ziquë Rëy parë siemprë. Jesucristo Shláma'a gúni' recibir lë'ël parë cuezënu lë'i'.

¹² Por ni tsagla'guë rnia'a lu të grë cusë rë' aunque hia nané të, nu na të firmë lu verdá nanapë të.

¹³ Lluá'ahia naza'quë guënehia cunsëju parë lë'ë të mientras nabania të parë adë guëa'ldëdi'i ldu'u të enseñansë rë'. ¹⁴ Dadë shtë hia'a, Jesucristo, bëlua'a më na de quë mërë gatia. ¹⁵ Por ni gapa cuidadë të parë rac guëagná ldu'u të enseñansë rë' cualquier iurë despuësë gatia.

Pedro gunáhi' pudërë shtë Cristo

¹⁶ Adë guanáldëdi'i na'a tēchi ra cuendë narni'i mënë sulë por llgabë nadë rlluí'idi'i shtë rall. Bëlua'a na'a verdá lu të lla bēdchini Jesucristo con pudërë. Na na'a testigu napë më pudërë parë guënbë'a më ziquë rëy. Con prupi slu na'a guná na'a pudërë nu llni shtë më.

¹⁷ Guná na'a iurë lë'ë Dios Shtáda'a bēdë'ë më hunurë nu pudërë parë shini më Jesús, nu bēdchini tubi bē dizdë gube'e catë rabtsë'ë llni. Ni tubi nápëdi'i di'dzë parë guëni'ill lla na lugar ni. Lë'ë bë guni'i: "Ndë'ë na shinia narac shtua'a; nalé rquitë ldua'a lë'i'". ¹⁸ Lë'ë na'a bini na'a bë nabēdchini dizdë gube'e purquë dzulezënu na'a lë'ë Jesús guëc dani catë Dios santu biadí'dzi'.

¹⁹ Perë ra di'dzë nabëquë'ë muzë shtë Dios guahietë parë lë'ë hia'a, más segurë nahin quë testimonio shtëna; nu quëhunë të bien si talë rdë'ë të cuendë lo quë narni'i di'dzë ni ziquë rdë'ë të cuendë tubi llni narziani lu nacahi. Gulë bēdë'ë cuendë hashtë rdzë guëdchini, hashtë guëdchini llni shtë më nu tsasë të ra di'dzë rë'.

²⁰ Primërë gulë bēdë'ë cuendë de quë grë ra di'dzë naná bëquë'ë muzë shtë Dios, escritë nahin la'ni Sagradas Escrituras, perë ni tubi chu tsasë pë runë cuntienë di'dzë ni, sulë por Espiritu Santo tsasël pë runë cuntienin, lédëdi'i por llni nanápël. ²¹ Purquë ni tubi muzë shtë Dios biadí'dzëdi'i' shti'dzë Dios por mizmë voluntá shtë muzë ni, sino biadí'dzi' por pudërë shtë Epíritu Santo naná quëgsë lë'ë rai'.

Ra mësë bishi

(Judas 4-13)

2 Guahietë nanú profetë bishi ladi ra mënë israelitë. Zni zac guëdchini ra mësë falsë entrë lë'ë të. Guëlua'a rall llga'chi enseñansë falsë nardë'ë fin parë fe shtë mënë, hashtë gunë rall negar Jesús, de quë gúti' parë gac salvára'a. Zni cagna'bë rall cashtigu guëc rall; nasesë gac condenar rall. ² Zihani mënë tsanaldë tēchi vidë mal shtë mësë ni. Guëni'i rall nezë za'quë shtë Dios nahin bishi. ³ Rzebi ldu'u rall dumí;

quëgsigué rall lè'è të con enseñansë falsë, sulë parë guëdë'è të dumí ca'a rall. Dizdë tiempë guahietë guni'i më gac cashtigu rall, gac condenar rall; nasesë guëdchini juici shtë Dios guëc rall.

⁴ Dios adë bë'nëdi'i perdunë ra ianglë nabë'në duldë guahietë sino quë bëtia'a më lè'è rai' la'ni gabildi.

Bësë'au lè'è rai' lu nacahi parë cuezë rai' dzë shtë juici.

⁵ Nu zac bë'nëdi'i Dios perdunë guë'dchiliu tiempë shtë Noé, sino quë bëshe'ldë më tubi juici shtë nisë subrë guëc ra mënë mal; perë bë'në më salvar Noé con gadchi shfamili'. Noé gúqui' muzë shtë Dios

naguadi'dzë shti'dzë më lu ra mënë. ⁶ Nu Dios bë'ni' condenar; bëzalú më ra guë'dchi Sodoma nu Gomorra. Bëshe'ldë më gui'i hashtë bëac dë ra guë'dchi të

parë grë ra mënë mal naze'dë despuësë, guená rall nu guëdë'è rall cuendë nadzë'bë na juici shtë Dios. ⁷ Perë bë'në më salvar Lot, tubi nguiu za'quë nu nalé riashac

ldú'i' iurë gunáhi' vidë dzabë shtë mënë mal. ⁸ Lot nguiu za'quë lu Dios, guquërdëll entrë ra mënë mal; nalé guá ldú'ull iurë gunáhi' maldá nabë'në mënë.

Bíni' pë guni'i rall lu sa' rall. Dzë la gue'lë guzac zi ldú'i' purquë guquërdë mënë sin ni tubi rëglë. ⁹ Dadë Dios nápi' pudërë të gapë më ra mënë za'quë lu grë cusë mal të ldáguëdi'i mënë lu duldë; nu napë më pudërë cutsa'u më mënë mal parë tsa rall lu cashtigu shtë juici.

¹⁰ Gunë Dios cashtigu grë mënë mal, ra narianaldë tëchi deseó mal, cumë ziquë ra naquërdë ziquë mbecu, nu gunë më cashtigu grë ra nanédi'i guëzu'bë diaguë shti'dzë el quë narnibë'a. Mënë ni fier na rall nu adë rdzëbëdi'i rall lu Dios; rni'i rall cuntrë el quë nanapë más pudërë quë lè'è rall. ¹¹ Perë ra ianglë nanapë más fuersë nu pudërë quë ra nguiu ni, adë nápëdi'i rai' valurë guëdchi'bë rai' demandë cuntrë ra narnibë'a. Napë ra ianglë rëspëti lu Dios.

¹² Ra hiembrë rë' na rall ziquë ra më nardë'ëdi'i cuendë. Quëhunë rall cumplir mal deseó nananú la'ni ldu'u rall. Destinadë na rall parë galguti. Mënë ni runë rall burnë ra cusë nadë riasëdi'i rall, perë guëni rall con grë mal deseó nanapë rall. ¹³ Gunë rall sufrir mizmë manërë cumë bë'në mënë sufrir por causë shtë rall. Rquitë ldu'u rall grë ra dzë tsagla'guë rall tëchi cusë mal. Na rall ziquë manchë fier lu lari; rquitë ldu'u rall por deseó mal nananú la'ni ldu'u rall. Rsigué rall mënë mientras raunú rall lè'è të lidchi të.

¹⁴ Rzebi ldu'u rall ra na'a mal; adë rdzáguëdi'i rall quëhunë rall duldë. Rsigué rall ra nanádi'i firmë lu shnezë Dios con bishi. Bë'në rall gan zihani dumí tantë rzebi ldu'u rall dumí. Na condenadë rall. ¹⁵ Bëni rall purquë bëru'u rall nezë za'quë shtë Dios. Guagla'guë rall mizmë duldë nabë'në Balaam, shini Beor. Balaam guc shtú'ull gúnëll gan dumí por maldá. ¹⁶ Perë tubi burrë gu'pë, guni'i ma guëc Balaam por duldë naquëhunë Balaam. Guni'i ma ziquë rni'i tubi mënë nu bédë'è ma fin galëtuntë shtë profetë ni.

¹⁷ Ra nguiu rë' na rall ziquë tubi guërzú nanápëdi'i nisë, nu ziquë shcahi narua'a mbë. Na condenadë rall parë tsa rall lu más nacahi catë guëquërdë rall parë

siemprë. ¹⁸ Rni'i nadchini rall. Con di'dzë nadë rlluí'di'i rsini rall sa' rall lu duldë. Rni'i rall napë mieti permisi gunë mieti duldë; zni rsigué rall mënë nanapë du'pë tiempë dizdë bëru'u rall lu enseñansë falsë.

¹⁹ Quëhunë rall prometer libertá por enseñansë shtë rall, perë mizmë lè'è rall na rall bajo ordë shtë mëdzabë purquë cadë nguiu na ziquë esclavë shtë cusë narnibë'a lè'è nguiu. ²⁰ Parë ra mënë nabënguë bë'a Dadë Jesús; hia bëru'u rall nezë mal catë rzë mënë shtë guë'dchiliu, si talë guëabrí nguiu lu cusë mal; si talë guëazë guetë nguiu nezë shtë Jesucristo Salvador shtë hia'a, fin shtë nguiu ni na peor quë antsë.

²¹ Mejurë parë nguiu ni adë nianëdi'ill nezë za'quë shtë Dios quë despuësë tsutëll nezë ni, adë tsaglá'guëdi'ill tëchi mandadë nabëdë'na'a recibir de Dios santu.

²² Nahin ziquë narni'i tubi dichë; verdá na di'dzë ni: "Lè'è mbecu bëabrí dchibë shtë ma ldu'u ma; nu lè'è guchi nagalú guzë, bëabrí guaguezë ma la'ni benë stubi".

Guëabrí Jesús stubi

3 Lè'è të narac shtua'a, ndë'è na segundë vësë quëquëa'a lu të. Guërupë cartë gunia'a lu të cusë de quë hia nané të. Rac shtua'a adë guëá'ldëdi'i ldu'u të ra enseñansë sino gapë tëhin la'ni ldu'u të. ² Gulë bësëagná ldu'u të ra di'dzë naguni'i ra muzë santu shtë Dios guahietë, nu gulë bësëagná ldu'u të mandamientë shtë Dadë Jesucristo, Salvador shtë hia'a. Gulë bësëagná ldu'u të di'dzë shtë mënë më naguni'i na'a lu të. Na na'a poshtë shtë më.

³ Primërë puntë nané hia'a de quë la'ni lúltimë dzë guëdchini mënë nagunë burnë ra cusë sagradë; guëbani rall según deseó mal nananú la'ni ldu'u rall. ⁴ Guëna'bë di'dzë rall: "¿Pë fin napë promësë shtë Cristo de quë guëabrí më stubi? purquë dizdë guti ra shtadë guélú hia'a, grë cusë riagla'guë igual cumë dizdë bëcueshtë Dios guë'dchiliu". ⁵ Adë rac shtú'udi'i rall gac bë'a rall de quë nanú gube'e nu guë'dchiliu dizdë tiempë guahietë. Bëntsa'u mëhin por shti'dzë më, nu por mandadë shtë më gulú më guë'dchiliu la'ni nisë nu nanú nisë alreduerë guiu'u. ⁶ Lè'è guë'dchiliu dzë ni gualú. Grë guiu'u né'azë la'ni nisë. ⁷ Perë gube'e nu guë'dchiliu nananú iurne', na destinadë parë cashtigu shtë gui'i por mizmë mandadë shtë Dios. Lè'è gui'i guëza'i guë'dchiliu dzë shtë juici. Guëza'in con grë ra mënë mal. Tsalú grëtë' rall.

⁸ Bëchi narac shtua'a, adë réá'ldëdi'i ldu'u të de quë parë Dadë Dios tubi dzë na ziquë tubi mili izë, nu tubi mili izë na ziquë tubi dzë. ⁹ Dadë Dios quëac ldë'ëdi'i parë gúni' cumplir shti'dzë më ziquë runë llgabë beldá mënë, sino quë Dios napë më pacënci parë lè'è hia'a. Adë rac shtú'udi'i më tsagnítia'a, ni tubi de lè'è hia'a, sino rac shtu'u më grë ra nguiu guëabrí ldu'u rall con lè'è më nu gunë nadzë'è rall mudë nanabani rall.

¹⁰ Dzë naguëabrí Dadë Jesús, guëdchíni' ziquë rdchíni tubi nguba'në gue'lë, iurë adë nádi'il segurël. Iurní lè'è gube'e tsalú con tubi ruidë dushë. Grëtë' ra cusë

narná hia'a lu gube'e tsalú rahin con gui'i, nu gué'd-chiliu tsequi lu gui'i con grè lo què nananú luhin.

¹¹ Nané të grétè' ndë'ë napè què gac cumplir; tsaluhin; por ni rqui'ni gac të më santu, mënë naquëhunë cumplir shti'dzë më. ¹² Mientras cuezë të dzë naguëdchini më stubi, gulë bè'në cumplir voluntá shtë Dios të guëdchini më lueguë. Dzë ni gube'e tsalú; tsaluhin con gui'i juntë con cusë nananú lu gube'e tsequi; gac cambin lu be'lë. ¹³ Perë lë'ë hia'a dzuléza'a gube'e cubi nu tubi gué'dchiliu cubi naná bè'në Dios prometer dizdë antsë. Lugar ni guëquërélda'a; ndë nanú purë cusë za'quë; grëhin gac justë.

¹⁴ Por ni lë'ë të narac shtua'a, mientras quëbezë të grë ra cusë rë', gulë gapë mizmë lë'ë të parë guëdzëlë më lë'ë të sin ni tubi faltë, sin ni tubi cusë mal. ¹⁵ Gulë bédë'ë cuendë de què pacënci nanapë Shláma'a, runin parë gac salvar mënë. Zni también bëquë'ë Pablo,

bécha'a, el què narac shtu'u hia'a lé'i'. Bëquë'ëi' mizmë di'dzë ni lu të según llni nabëdë'ë Dios guéqui'. ¹⁶ La'ni grë ra cartë nabëquë'ë Pablo, nanú partë naganë parë riasé hia'a. Nanú mënë nadë rac bé'adi'i nu adë nádi'i rall firmë lu shnezë ra Sagradas Escrituras. Caglú rall guëc shti'dzë Dios. Zni rlua'a rall grë ra Sagradas Escrituras. Tsalú rall por lo què naquëhunë rall.

¹⁷ Por ni lë'ë të narac shtua'a, hia què nané të grë ra cusë rë', gulë gupë mizmë lë'ë të. Adë tsaldídi'i ldu'u të bishi shtë mënë nadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios; adë rdë'ëdi'i të sí tsanaldë të tëchi rall nu guëazë guetë të shnezë Dios. ¹⁸ Mejurë gulë bësë'dë di'dzë shtë Dadë Jesucristo Salvador shtë hia'a, nu gulë bè'në recibir más favurë shtë më. Cha guëdë'na'a alabar lë'ë më iurne' nu parë siembrë. Amén.

1 San Juan

Di'dzë naguëne'e vidë sin fin

1 Antsë guinlú gué'dchiliu nanú tubi nanabani; perë guná na'a lúhi', nu bini na'a shtí'dzi', nu gu-na'zi na'a guiá'ai'. Náhi' el quë narni'i diza'quë shtë Dios. Por shtí'dzi' nadápa'a vidë sin fin. ² Mizmë lë'ë më gubandinú më Dios, Shtáda'a, perë bëlua'alú më lu na'a. Bëdchini më gué'dchiliu. Guná na'a lúhi'. Na na'a testigu shténi'. Ruadi'dzë na'a lu të nabani më; nápëdi'i' fin. ³ Ruadi'dzë na'a lu të mizmë shtí'dzi' naná bini na'a. Ruadi'dzë na'a lu të lo quë nabë'në më parë gac bë'a të shti'dzë më. Zni gac unidë grë hia'a; guëdápa'a mizmë llgabë. Guldí hia'a ruadi'dzënú hia'a Dadë Dios con shíni' Jesucristo. ⁴ Iurní quëquëa'a di'dzë la'ni cartë rë' të parë gac cumplir guëquitë ldu'u të nu parë guëquitë ldu'u na'a.

Dios rne'e llni

⁵ Ndë'ë na diza'quë nabëlua'a Dadë Jesucristo, nu bëdia'a di'dzë na'a lu të de quë guldí Dios, nápëdi'i' duldë; limpi náhi' ziquë llni. ⁶ Si talë rni'i hia'a nané hia'a lë'ë më perë tsagla'guënú hia'a duldë, bishi na hia'a; adë guldí'ia'a iurní; nu adë quërdëdi'i hia'a bi-en. ⁷ Perë si talë guëdë'na'a cumplir shti'dzë Dios, adë chu rúnëdi'i duldë, unidë na hia'a mizmë lë'ë hia'a. Rac shtu'u hia'a bëchi la sa' hia'a iurní, nu rënë shtë Jesucristo shini Dios, tsagla'guë rzuné almë shtë hia'a de grë duldë.

⁸ Si talë guëni'i hia'a adë chu nápëdi'i duldë, lo mizmë lë'ë hia'a rsigué hia'a lë'ë hia'a. Bishi na ldu'u hia'a iurní. ⁹ Bënë na më; runë më cumplir shti'dzë më. Justë na më; runë më igual con grë mënë. Runë më perdunë grëtë' duldë shtë hia'a iurë guëshubë dúlda'a lu më con guëdubinú ldu'u hia'a. Iurní rzuné më almë shtë hia'a de grë duldë nanadápa'a. ¹⁰ Si talë rni'i hia'a adë chu nápëdi'i duldë, quëgni'i hia'a bishi na Dios purquë hia guni'i më grë hia'a nadápa'a duldë. Si talë rni'i hia'a adë nápëdi'ia'a duldë, nídi'i shti'dzë më la'ni ldu'u hia'a iurní.

Nápa'a tubi naguëni'inú lë'ë Shtáda'a

2 Lë'ë të Dadë, caquëa'a di'dzë rë' lu të parë adë gúnëdi'i të duldë perë si talë chu quëhunë duldë, nápa'a tubi naguëni'inú lë'ë Shtáda'a por lë'ë hia'a. ¿Chu më ni? Lë'ë na Jesucristo; tubldí na shcuéndi' lu Dios. ² Jesucristo guti lu cruz por duldë shtë hia'a. Gudilli më por grë duldë nanapë mënë naré lu gué'd-

chiliu. Por galguti shtënë më, bëdchisú më duldë shtë-na'a nu gu' Dios cunformë.

³ Si talë tsagla'guë guëzu'bë diága'a mandamientë shtë Jesucristo, iurní nané hia'a lë'ë më. Rac bë'a hia'a lë'ë më de verdá. ⁴ Perë si talë tubi hia'a guëni'ia'a: "Naná Dios", perë mizmë tiempë adë quëzu'bë diáguëdi'ill mandamientë shtë më, bishi nall iurní. Nádi'ill verdá. ⁵ Perë si talë lë'ë hia'a rzu'bë diága'a di'dzë shtë më, rlua'a de quë tsagla'guë rac shtu'u hia'a lë'ë më. ⁶ El quë narni'i quëbezënull Dios, napë quë guëquërdëll ziquë guëquërdë Jesucristo lu gué'dchiliu; adë bé'nëdi'i më duldë.

Mandamientë cubi

⁷ Dadë, adë guëquë'edia'a stubi mandamientë naná gurënë sino quë mizmë mandamientë nanapë të dizdë bini të diza'quë shtë më. Lo quë nabëquëa'a iurne', na igual ziquë ra di'dzë nabë'në të recibir guahietë. ⁸ Perë quëquëa'a tubi mandamientë cubi; primërë bë'në më cumplir mandamientë ni; iurní lë'ë të quëhunë të cumplirin. Lë'ë të napë të di'dzë rë' la'ni ldu'u të. Riagla'guë rzu'bë diaguë të shti'dzë më. Nacahi nananú la'ni ldu'u të rialuhin. Llni shtë Dios bëdchini.

⁹ Si talë chu rni'i quëbezënull lë'ë më perë mizmë tiempë adë rac shtú'udi'ill sa'll, nacahi cabézëll. ¹⁰ El quë narac shtu'u los de más narialdí ldu'i Dios, cabézënull llni la'ni ldú'ull; adë rláguëdi'ill lu duldë. ¹¹ Perë el quë narac shtú'udi'i sáhi'; el quë narná zá'quëdi' lu sáhi', nacahi cabezë ldú'ull. Rzëll ziquë ciegu. Rnádi'ill shnezë Dios purquë në'au slull; bë'në duldë.

¹² Dadë, quëquëa'a di'dzë rë' purquë gac perdunë duldë shtënë të. Bë'në më perdunë lë'ë të purquë guti Jesús shlugar të; nasalvar të iurne'. ¹³ Dadë, quëquëa'a lu të purquë nané të el quë nanabani dizdë antsë binlú gué'dchiliu. Quëquëa'a lu të, sultërë, purquë adë bé'nëdi'i të lo quë narac shtu'u mëdzabë. Quëquëa'a lu të, llguë'në, purquë runguë bë'a të Dios, Shtáda'a. ¹⁴ Quëquëa'a lu të naná Dadë purquë nané të el quë nanápëdi'i fin. Quëquëa'a lu të naná sultërë purquë quëhunë të cumplir shti'dzë Dios con guëdubinú ldu'u të. Bë'në të gan lu mëdzabë.

¹⁵ Adë rac shtú'udi'i të ra cusë nananú lu gué'dchiliu, purquë grë ra narac shtu'u ra cusë shtë gué'dchiliu, adë rac shtú'udi'ill Dios. ¹⁶ Ra cusë mal narac shtu'u ldu'u nguii, nu ra cusë chulë narac shtu'u ra nguii gapë, nu ra cusë narunë naru'bë mënë, grë ndë'ë na cusë shtë gué'dchiliu, lëdë Díósëdi'i. ¹⁷ Grë ra cusë

shtë gué'dchiliu, rialú con grë mal llgabë narac shtu'u mënë, perë el quë narunë narnibë'a Dios, adë rialúdi'ill. Nápëll vidë sin fin.

Verdá nu bishi

¹⁸ Dadë, hia bédchini tiempë tsalú gué'dchiliu. Bini të antsë napë quë guédchini tubi nangunë cuntrë Jesu-cristo. Hashtë iurne' nanú zihani narunë cuntrë Jesús. Por ni nané hia'a bëga'a iurë tsalú gué'dchiliu. ¹⁹ Lë'ë ra nguiu ni narunë cuntrë Jesús, bëazë guetë rall de lë'ë hia'a. Nunquë adë guc rall shini më de verdá purquë adë riaglá'guédi'i rall con shti'dzë më. Si talë niac rall narialdí ldu'i shti'dzë Dios de verdá, nëa'në rall con lë'ë hia'a. Bëazë guetë rall. Iurní rlua'a clarë nádi'i rall shini Dios.

²⁰ Lë'ë të napë të llni purquë quëbezënú Espíritu Santo la'ni ldu'u të. Rac bë'a të cusë shtë Dios. ²¹ Adë rquí'nidi'i guëquëa'a lu të purquë nané të verdá. Nané të guadë naná verdá nu guadë naná bishi. Nané të el quë naruadi'dzë bishi, zé'dëdi'ill de Dios.

²² ¿Chu na más nabishi entrë lë'ë mënë? pues el quë narni'i Jesús lédëdi'i nabëshe'ldë Dios. El quë narni'i zni, quëhúnëll cuntrë Jesús. Quëhúnëll cuntrë Dios nu quëhúnëll cuntrë shini Dios. ²³ Grë mënë narni'i Jesús lédëdi'i el quë nagudili Dios parë guëribé'ai', nápëdi'i nguiu ni Dios Padre. Perë el quë narni'i Jesús na el quë nabëshe'ldë Dios, nguiu ni quëbezënú Dios.

²⁴ Gulë tsagla'guë guëzu'bë diaguë të ra di'dzë nabi-ni të iurë gualdí ldu'u të shti'dzë më. Si talë guësa'në të cuezë shti'dzë Dios la'ni ldu'u të, napë të Jesús nu napë të Dios Padre con lë'ë të. ²⁵ Mizmë Jesucristo gu-ni'i lu hia'a, guëne'e më vidë sin fin parë lë'ë hia'a.

²⁶ Quëquëa'a di'dzë rë' lu të parë gac bë'a të lla na ra nguiu narac shtu'u guësiguë lë'ë të. ²⁷ Perë nídi'i nicidá guëlua'a mënë lë'ë të purquë quëbezënú Espíritu Santo lë'ë të; náhi' mësë shtë të. Napë të llni shtëhi'. Quëgluá'ai' naná verdá nu naná bishi. Shti'dzi' na verdá, lëdë bíchidi'i. Nu guní'i', gulë bédë'ë lugar cuezënú Jesús ldu'u të.

²⁸ Gulë bëquë diaguë, Dadë; gulë bédë'ë lugar cuezënú Jesús ldu'u të, të iurë guédchini më stubi vultë, adë chu rtúdi'i lúhi'; adë chu guëllú'nëdi'i lúhi'. Mejurë guëquitë ldu'u të iurë guédchini më. ²⁹ Si talë rdë'ë të cuendë de quë tubldí na shcuendë Jesús lu Dios, gulë bédë'ë cuendë, grë mënë nanabani ziquë gubani më, na rall shini më.

Ra shini Dios

3 Gulë bédë'ë cuendë blac rac shtu'u Dios lë'ë hia'a. Rni'i më na hia'a shíni'. Ra mënë narialdídi'i ldu'i shti'dzë Dios, rdë'ëdi'i rall cuendë chu na Jesús. ² Lë'ë të Dadë narac shtua'a, na hia'a shini Dios iurne', perë rluá'adi'i lla gáca'a más delantë. Pues rdë'ë hia'a cuendë dzë naguédchini më stubi vultë, gáca'a ziquë na më purquë guëná hia'a lu më tal ziquë na më. ³ Grë ra narialdí ldu'i guédchini më, gac cambi mudë nan-

abánill; adë tsaglá'guédi'i gúnëll duldë. Rac shtú'ull gáquëll ziquë lë'ë më.

⁴ Grë ra narunë duldë, runë rall faltë lu lëy shtë Dios. Napë rall faltë lu Dios. Grë duldë na cuntrë lëy nabëne'e Dios. ⁵ Nané të bédchini Jesús parë guëzuné më almë shtëna'a. Nápëdi'i më duldë. ⁶ El quë narzu'bë diaguë shti'dzë Jesús, tsaglá'guédi'i gúnëru'ull duldë. El quë nariagla'guë gunë duldë, adë rdë'ëdi'ill cuendë chu na më. Nunquë bënguë bé'adi'ill lë'ë më. ⁷ Dadë, adë rdë'ëdi'i të sí guësiguë mënë lë'ë të gunë të duldë. El quë narunë cumprir shti'dzë Dios, tubldí na shcuendëll lu Dios igual ziquë na Jesús lu Dios. Justë na më. ⁸ El quë nariagla'guë runë duldë, nall shini mëdzabë Satanás purquë Satanás antsë cueshtë gué'dchiliu, bé'nëll duldë. Por ni Jesús, shini Dios, bédchini lu gué'dchiliu parë guëchili më dchi'ni shtë mëdzabë. ⁹ El quë nanapë vidë shtë Dios, adë tsaglá'guédi'i gúnëll duldë purquë hia bidë mizmë vidë shtë Dios la'ni ldu'u nguiu ni; adë ni mudë gúnëru'ull duldë purquë gúlëll nacubi por pudërë shtë Dios. ¹⁰ Zni rlua'a chu na shini më nu chu na shini Satanás. El quë natsagla'guë gunë duldë, nápëdi'ill vidë cubi shtë Dios. El quë narac shtú'udi'i bëchi sáhi', nápëdi'ill vidë shtë më.

Runë tucarë gac shtu'u hia'a sa' hia'a

¹¹ Di'dzë rë' bini të dizdë binlú diza'quë: napë quë gac shtu'u hia'a grë sa' hia'a. ¹² Adë guédë'nëdi'ia'a ziquë Caín. Gúquëll shini mëdzabë nu gudínill béchill. ¿Pëzielú gudínill béchill? purquë grë lo quë nabé'nëll, na mal lu Dios, perë béchill lo quë nabé'nëll na bien lu Dios. ¹³ Dadë, lë'ë të narialdí ldu'u shti'dzë Dios, adë rdzëguë'di'i ldu'u të si talë ra mënë shtë gué'dchiliu rna zá'quëdi'i rall lu të. ¹⁴ Nané hia'a gudéda'a lu galguti hashtë nadápa'a vidë sin fin purquë de verdá rac shtu'u hia'a ra narialdí ldu'i Dios. El quë nadë rac shtú'udi'i bëchi sáhi', todavía nápëdi'ill vidë sin fin. ¹⁵ El quë narná zá'quëdi'i lu sáhi', nall ziquë narguini mënë. Nané hia'a el quë narguini mënë, nápëdi'ill vidë sin fin. ¹⁶ Por Jesús nané hia'a lla na Dios, el quë narac shtu'u de verdá. Jesús guc cunformë; gúti' lu cruz por lë'ë hia'a. Por ni runë tucarë guédë'ë hia'a vidë shtë hia'a parë sa' hia'a. ¹⁷ Si talë tubi hia'a nápa'a ra cusë shtë gué'dchiliu nu tubi sa' hia'a napë nicidá, napë quë guédë'na'a compaíi lë'ëll. Si talë nédi'ia'a guédë'ë hia'a nacá'all, rac shtú'udi'ia'a Dios iurní. ¹⁸ Bëchi, gac shtu'u hia'a sa' hia'a de verdá, lédëdi'i con di'dzë shtëna'a sulamëntë, guédë'ë hia'a narqui'ni sa' hia'a.

Nápa'a confiansë lu Dios

¹⁹ Si talë guédë'na'a cumprir di'dzë rë', gac bë'a hia'a na hia'a shini Dios de verdá. Zni adë rdzëbëdi'i ldu'u hia'a lu më iurë shgába'a quëgni'i guëca'a. ²⁰ Si talë nápa'a llgabë naquëgni'i guëca'a, nápëdi'ia'a confiansë lu më iurní, perë na më más më ru'bë quë shgába'a, nu nané më grë cusë nananú la'ni ldu'u mi-

eti. ²¹ Lë'ë të narac shtua'a, si talë adë nápëdi'ia'a ll-gabë naquëgni'i guéca'a, nápa'a confiansë lu Dios. Adë rdzëbëdi'ia'a lu më ²² nu rne'e më ra cusë narná'ba'a lu më purquë dzudé'na'a cumplir lo quë narac shtu'u më. Dzudé'na'a cumplir mandamientë shtë më. ²³ Ni na mandamientë shtë më, tsaldí ldu'u hia'a shini më Jesucristo, nu rnibë'a më gac shtu'u hia'a bëchi sa' hia'a. Zni bësëa'në më mandamientë shtë më. ²⁴ Grë ra narunë cumplir mandamientë shtë më, quëbezënú rai' Dios nu quëbezënú Dios lë'ë rai'. Nané hia'a quëbezënú më lë'ë hia'a purquë bédë'ë më Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë hia'a.

Espíritu shtë Dios nu espíritu narunë cuntrë Dios

4 Lë'ë të narac shtua'a, adë tsaldídi'i ldu'u të grë ra mësë narni'i de quë ruadi'dzë rall por Espíritu shtë Dios sino gulë bëtë'dë prëbë shti'dzë rall parë gac bë'a të si talë bëshe'ldë Dios lë'ë rall tsaglua'a rall. Zihani mënë falsë riaglua'a rall ra mënë. ² Por ndë'ë gac bë'a të chu naze'dë con shti'dzë Dios. Grë ra nguii narni'i Jesús bédchini lu gué'dchiliu nu na më Cristo, el quë nagudili Dios parë guëribé'ai', el quë narlua'a di'dzë ni, nall verdá. ³ Perë grë ra nguii narni'i adë bédchínidi'i Jesucristo lu gué'dchiliu, zé'dëdi'i nguii ni de Dios. Cagní'ill bishi naze'dë por pudërë shtë contrari shtë Jesús. Hia bini të guédchini narunë cuntrë Jesús; pues iurne' hia quërdëll lu gué'dchiliu.

⁴ Dadë, na të shini Dios. Adë guédé'edi'i të sí guësigué mësë falsë lë'ë të. Adë tsaldídi'i ldu'u të shti'dzë rall purquë más pudërë napë el quë naquëbezënú lë'ë hia'a quë el quë narnibë'a lë'ë mënë shtë gué'dchiliu. ⁵ Ra mësë falsë ruadi'dzë rall cusë shtë gué'dchiliu, lédëdi'i shti'dzë Dios. Los de más mënë shtë gué'dchiliu, rianaldë rall shti'dzë mësë ni. ⁶ Perë lë'ë hia'a na hia'a shini Dios. Grë ra narunguë bë'a Dios, rdë'ë rall cuendë shtí'dza'a. El quë nanádi'i de Dios, adë rzu'bë diáguëdi'ill shtí'dza'a. Zni nané hia'a chu napë Espíritu Santo nu chu napë espíritu shtë nargugué.

Dios rac shtu'u më lë'ë hia'a

⁷ Lë'ë të narac shtua'a, tsagla'guë gac shtu'u hia'a bëchi sa' hia'a purquë rac shtu'u Dios lë'ë hia'a. El quë narac shtu'u sáhi', gúlëll nacubi por pudërë shtë më. Nápëll tubsë Dios Shtádëll. ⁸ El quë nadë rac shtú'udi'i sáhi', nápëdi'ill Dios Shtádëll, purquë rac shtu'u Dios lë'ë mënë. ⁹ Bëlua'a më de quë rac shtu'u më lë'ë hia'a; bëshe'ldë më tubsë shini më lu gué'dchiliu parë guédápa'a vidë sin fin. Guëbánia'a parë siempër. ¹⁰ Zni bëlua'a më rac shtu'u më lë'ë hia'a de verdá. Bëshe'ldë më shini më; por galguti shtë Jesús bëa'në Dios cunformë purquë bëllë'ë rënë shtëhi' por ra duldë shtëna'a.

¹¹ Lë'ë të narac shtua'a, guc shtu'u Dios lë'ë hia'a zni, por ni napë quë gac shtu'u hia'a sa' hia'a. ¹² Ni tubi mënë guná Dios, perë si talë rac shtu'u hia'a sa' hia'a, quëbezënú Dios lë'ë hia'a, nu tsagla'guë rac shtu'u hi-

a'a sa' hia'a más. ¹³ Nané hia'a cabezënú më lë'ë hia'a nu quëbezënú hia'a con lë'ë më purquë bëne'e më Espíritu Santo naze'dë de lë'ë më. Cabezënúhi' lë'ë hia'a. ¹⁴ Lë'ë na'a, ra poshtë, guná na'a lu Dadë Jesús nu tsagla'guë rni'i na'a lu ra mënë bëshe'ldë Dios lë'ë shini më, Jesús. Nápi' pudërë; gúni' salvar ra mënë shtë gué'dchiliu. ¹⁵ Lë'ë naná rni'i lu ra mënë Jesús na shini Dios, cabezënú Dios lë'ëll nu unidë nall con Dios.

¹⁶ Nané hia'a nu tsagla'guë tsaldí ldu'u hia'a de quë demasiadë rac shtu'u më lë'ë hia'a, grë hia'a. Nalé rac shtu'u më grë mënë. Si talë rac shtu'u hia'a lë'ë sa' hia'a, cabezënú më lë'ë hia'a, nu nápa'a mizmë vidë shtë më. ¹⁷ Dú'pëga dú'pëga rac shtu'u hia'a lë'ë më más. Zni nápa'a confiansë lu më iurë gunë më juzguë lë'ë hia'a. Rdzëbëdi'ia'a lë'ë më purquë ziquë na Jesús, na hia'a ndë'ë lu gué'dchiliu. ¹⁸ El quë nardzëbë lë'ë më, rac shtú'udi'ill lë'ë më purquë si talë rac shtu'u hia'a lë'ë më con guëdubinú ldu'u hia'a, nídi'i lugar parë guëdzëba'a lë'ë më. El quë nardzëbë lë'ë më, rzac zill mizmë lë'ëll. El quë nardzëbë lë'ë më, todavía runë faltë gac shtú'ull Dios.

¹⁹ Rac shtu'u hia'a lë'ë më purquë primërë lë'ë më guc shtu'u lë'ë hia'a. ²⁰ Si talë tubi hia'a rni'i: "Rac shtu'a'a lë'ë më", perë adë rac shtú'udi'ia'a bëchi sa' hia'a, nabísha'a. El quë narac shtú'udi'i sa'll nagunall, tampuquë rac shtú'udi'ill Dios nanadë gunádi'ill. ²¹ Lë'ë mandamientë shtë më nabédé'na'a recibir de lë'ë më rni'i zndë'ë: El quë narac shtu'u Dios napë quë gac shtú'ull sa'll.

Pudërë shtë narialdí ldu'i Jesús

5 Grë ra narialdí ldu'i Jesús, el quë nagudili Dios parë guëribé'ai', nápëll vidë shtë më; nall shini Dios. Nu grë ra narac shtu'u Dios, también rac shtú'ull ra shini më, ra nanapë vidë sin fin por pudërë shtë më. ² Nané hia'a rac shtu'u hia'a ra shini Dios iurë rac shtu'u hia'a Dios de verdá nu rzu'bë diága'a mandamientë shtë më. ³ Si talë rzu'bë diága'a ra mandamientë shtë më, iurní rac shtu'u hia'a Dios de verdá. Mandamientë shtë më nádi'in ziquë tubi cusë në'ë; nádi'in naganë, ⁴ purquë grë ra nabësä'në guédchini vidë cubi la'ni ldu'i, rúnëdi'ill duldë. Nápëll pudërë; gúnëll gan lu mëdzabë. ¿Lla mudë guédé'na'a gan lu mëdzabë? pues si talë tsaldí ldu'u hia'a shti'dzë Dios, guédé'na'a gan lu cusë mal shtë gué'dchiliu. ⁵ El quë narialdí ldu'i shti'dzë Jesús na shini Dios, rúnëll gan lu grë cusë mal nananú lu gué'dchiliu.

Jesús na shini Dios

⁶ Jesús na shini Dios. Iurë bëriubë nisë Jesús, nu iurë guti më, bë'në Dios testificar na Jesús shini'. ⁷ También Espíritu Santo quëhunë testificar de quë na Jesús shini Dios. Adë rní'di'i Espíritu Santo bishi. ⁸ Tsunë testigu cabezë lu gué'dchiliu narni'i igual; Espíritu Santo rni'i Jesús na shini Dios, nu galëriubë nisë shtë më con galguti shtë më, rlua'a na më shini Dios. ⁹ Grë hia'a rrialdí ldu'u hia'a lo quë narni'i ra testigu verdadërë,

perë mayurë na shti'dzë Dios. Bë'në më testificar Jesús na shíni'. ¹⁰ El quë narialdí Idu'i Jesús na shini Dios, nanëll la'ni Idú'ull nahin verdá. Perë el quë narialdídi'i Idu'i Jesús, cagní'ill nabishi Dios purquë Dios guni'i clarë na Jesús shíni'. El quë narialdídi'i Idu'i Jesús nádi'ill shini Dios, adë rúnëdi'ill recibir ra di'dzë shtë Dios Padre. ¹¹ Pues Dios bë'në testificar lu hia'a nápa'a vidë sin fin por Jesús. El quë naná unidë con Jesús shini Dios, nápëll vidë sin fin. ¹² El quë nanapë Jesús la'ni Idú'ull, nápëll vidë eternë perë el quë nanápëdi'i Jesús, runë faltë vidë shtë Dios.

Nané hia'a nápa'a vidë sin fin

¹³ Lë'ë të naná rialdí Idu'i Jesús na shini Dios, caquëa'a cartë rë' lu të parë gac bë'a të napë të vidë sin fin por Jesús. ¹⁴ Iurní adë rdzëbëdi'ia'a lu Dios. Rialdí Idu'u hia'a de quë si talë rná'ba'a lu Dios, guëne'e më cusë narná'ba'a. Napë quë gáca'a cunformë según voluntá shtë më. ¹⁵ Si talë nané hia'a rini më shtí'dza'a, también nané hia'a nápa'a ra cusë narná'ba'a lu më.

¹⁶ Si tubi të rna të bëchi sa' të quëhúnëll duldë, perë duldë naquëhúnëll nuá'adi'in cashtigu shtë galguti, napë quë guëná'bël lu Dios por nguii ni. Guëdë'ë Dios vidë parë nguii ni. Nanú duldë nargú galguti; adë rribé'adia'a guëna'bë të lu Dios por el quë narunë duldë ni. ¹⁷ Gulë guna'bë lu Dios por nguii nanapë duldë nanuá'adi'i cashtigu shtë galguti. Stubi clasë duldë rgu galguti, gati nguii.

¹⁸ Perë nané hia'a grë ra nanapë vidë cubi shtë Dios, adë tsaglá'guëdi'i gúnëll duldë purquë Jesús, shini Dios, quëhapë lë'ëll. Gúnëdi'i mëdzabë gan lu nguii ni. ¹⁹ Nané hia'a nápa'a vidë shtë Dios. Na hia'a shini më, perë grë mënë shtë gué'dchiliu, nanú rall guia'a mëdzabë Satanás. ²⁰ Perë Jesús, shini Dios, bëdchini lu gué'dchiliu nu bëluá'ai' lë'ë hia'a. Por lë'ë më runguë bë'a hia'a Dios verdadërë. Nu na hia'a shini më. Na më Shtáda'a. Nané hia'a Jesucristo na shini Dios. Na më Dios verdadërë nu por lë'i' nápa'a vidë sin fin. ²¹ Bëchi, gulë gapë mizmë lë'ë të. Adë tsaldídi'i Idu'u të ra dios falsë shtë mënë. Amén.

2 San Juan

Verdá nu amor verdadërë

1 Na Juan, nahia tubi më gushë. Quëquëa'a cartë rë' lul, nal ziquë tubi zana nagulé Dios. Quëquëa'a lul juntë con grë shínil. Nalé rac shtua'a lë'ë të de verdá, lëdë niá'asëdi'i na, sino zac grë lo quë nané verdá shtë Dios. ² Rac shtua'a lë'ë të purquë nadápa'a verdá shtë më. Quëbezënuhin lë'ë hia'a iurne' nu parë siemprë. ³ Napa segurë de quë Dadë Dios nu Jesucristo, shini më nu Shláma'a, gunë Idai' më guëc të, nu guëga'a Idú'i' lë'ë të, nu guënë'ei' parë cuedchí Idu'u të, të gac shtu'u të sa' të de verdá.

⁴ Nalé rquitë Idua'a. Bëdia'guëluá bëldá ra shmënë Jesús nardëá con lë'ë të. Rianaldë rall tëchi verdá ziquë rni'i shti'dzë Dios, ziquë gunibë'a Dios Shtáda'a guëquërélida'a. ⁵ Iurne' quëhuna ruëguë lul de quë gac shtu'u bëchi la sa' hia'a. Di'dzë rë' nádi'in mandamientë cubi sino lo mizmë nabëdë'na'a recibir dizdë dzë nagualdí Idu'u hia'a shti'dzë Jesús. ⁶ Si talë rac shtu'u hia'a Dios, guëdë'na'a cumplir voluntá shtë më. Mandamientë shtë më rni'i: Gulë gac shtu'u sa' të. Hia bini të di'dzë ni dizdë bë'në të recibir diza'quë shtë më.

Ra narsigué mënë

⁷ Zihani mënë nargugué ra sáhi', nanú rall gué'dchiliu. Adë rluá'adi'i rall de quë Jesucristo bédchini lu

gué'dchiliu con cuerpë shtë nguiu. El quë narlua'a bishi ni, rguguëll mënë nu quëhúnëll cuntrë Cristo.

⁸ Gulë gapë cuidadë mizmë lë'ë të parë adë guënítdi'i të ni zudu'pë partë shtë premi naguëne'e Dios, sino gaquin completë iurë guëdchini më stubi.

⁹ Cualquier nabësa'në shnezë Dios parë stubi enseñansë, nu adë rianáldëdi'ill tëchi enseñansë shtë Cristo, nápëdi'ill Dios ziquë Shtádëll. Perë el quë nari-analdë tëchi enseñansë shtë Cristo, nápëll Dios ziquë Shtádëll nu nápëll shini më ziquë Shlámëll. ¹⁰ Si talë tubi mënë ze'dë guëluá'all lë'ë të perë adë nuá'adi'ill enseñansë de quë Cristo na shini Dios, lë'ë të adë rná'bëdi'i të lu Dios ni tubi bendición parë nguiu ni ¹¹ purquë grëtë' narunë compaïi ra mësë falsë, nápëll partë con ra cusë mal shtënë mësë falsë.

Rialú cartë rë'

¹² Napa zihani cusë parë guëquëa'a lu të, perë rac shtú'udia'a guëquëa'a di'dzë ni lu guichi iurne' purquë quëbeza de quë tsagnahia lë'ë të lueguë. Iurní guëni-a'a lu të, të parë guëquitë Idu'u hia'a de verdá.

¹³ Ra shini bédëll naquërelde ndë'ë, ra nagulé Dios, rshe'ldë rai' saludë parë lë'ë të. Amén.

3 San Juan

Bëquë'e Juan cartë lu Gayo

1 Na Juan, nahia më gushë, quëquëa'a cartë rë' lu Gayo narac shtua'a de verdá.

²Lé'ël amigu, rac shtua'a de quë adë gúnëdi'i faltë ni tubi cusë, nu rac shtua'a de quë gápël saludë completë parë shcuérpël. Nanéa de quë zugá'al firmë lu shnezë më. ³Nalé bëquitë ldua'a iurë bédchini bëldá shmënë Dios; guni'i rai' de quë tsagla'guë tsaldí ldu'ul shti'dzë më guëdubi tiempë. Guni'i rai' de quë quëhúnël cumplir shti'dzë më. ⁴Demasiadë rquitë ldua'a rinia de quë shinia, nabani rall de acuerdë con shti'dzë Dios.

⁵Bëchi narac shtua'a, quëhúnël bien lu Dios iurë rúnël sirvë lu ra narialdí ldu'i Jesús, ra mënë naze'dë zitu, mënë naguënédi'il. ⁶Guni'i rall lu ra nardëa ndë'e, lla rac shtú'ul lë'ë rall. Nu gúnël bien si talë tsagla'guë gúnël compa'ni lë'ë ra naguëna'bë pusadë lídchil. Bë'në compa'ni lë'ë rall con ra narqui'ni rall ziquë runë tucarë tubi muzë shtë Dios. ⁷Pues lë'ë rai' zia'a rai' viajë shtë rai' parë gunë rai' voluntá shtë Jesucristo. Perë lë'ë rai' adë bëcá'adi'i rai' tubi ayudë shtë ra mënë nadë guënédi'i Dios. ⁸Lë'ë hia'a napë quë guëdé'na'a recibir lë'ë rai' nu guëdé'na'a compa'ni lë'ë rai' parë tsagla'guë guëni'i rai' shti'dzë Dios lu ra mënë.

Mal nabë'në Diótréfes

⁹Bëquëa'a tubi cartë lu shmënë Dios ndë, perë Diótréfes rquë guiá'all shti'dzë na'a; más rquitë ldu'ull

guëni'bë'all ziquë mënë ru'bë. ¹⁰Por ni si talë tsahia tubi visitë ndë, guënia'a lu ra mënë pë canihunë Diótréfes. Cagní'ill bishi nu ra chismë cuntrë lë'ë na'a. Nu másru'u quëhúnël; adë rúnëdi'ill recibir ra shmënë Jesús naze'dë guëni'i shti'dzë më. Nu ra mënë narac shtu'u gunë rall recibir ra shmënë Jesús, Diótréfes rni'ill cuntrë lë'ë rai', nu nédi'ill guëa'në ra mënë ni ladi ra shmënë Dios.

¹¹Lë'ë të narac shtua'a, adë tsaglá'guëdi'i të tëchi ra mënë mal, sino gulë guagla'guë tëchi cusë za'quë. Grëtë' el quë naquëhunë bien, nall shini Dios perë grë ra narunë mal, adë runguë bé'adi'ill lë'ë më.

Ejemplë za'quë shtë Demetrio

¹²Grë ra mënë rni'i rall bien de Demetrio nu mizmë conductë shtëhi', rlua'a náhi' më za'quë. Nu lë'ë Espíritu naná ruadi'dzë verdá, náhi' testigu Demetrio na më za'quë. Nu lë'ë na'a rni'i na'a lo mizmë, nu nané të shti'dzë na'a na verdá.

Rialú cartë rë'

¹³Napa zihani cusë parë guëquëa'a lul perë rac shtú'udia'a guëquëa'a rahin iurne' ¹⁴purquë na rbeza gueldë guënahia lë'ë të lueguë. Iurní guëdia'a di'dzënú na'a lë'ë të.

¹⁵Gulë cuedchí ldu'u të. Ra amigu shtë të naquëreldë ndë'e, rshe'ldë rai' saludë parë lë'ë të. Cana'ba favurë, bédë'e saludë cadë tubi ra amigu shtëna'a naquëreldë nga'li. Amén.

San Judas

Rquë'ë Judas cartë rë' lu ra shmënë Jesús

1 Na Judas, nahia muzë shtë Jesucristo nu nahia bëchi Jacobo. Quëquëa'a cartë rë' lu ra nagudili Dios Padre, lu ra naquëhapë më purquë rac shtu'u më lë'ë të nu unidë na të con Jesucristo. ² Rac shtua'a tsagla'guë gunë të recibir bendición shtë Dadë, cusë ziquë galërğa'a ldu'u më nu galërac shtu'u shtë më nu galërbedchí ldu'u naná rne'e më.

Mësë narlua'a bishi

(2 Pedro 2.1-17)

³ Lë'ë të narac shtua'a, bëna llgabë hashtë mërë niaquëa'a lu të tubi cartë lla guc salvára'a purquë rialdí ldu'u hia'a diza'quë, perë iurne' napë quë guëquëa'a lu të nasesë por stubi cusë. Quëquëa'a lu të con guëdubínú ldua'a de quë rqui'ni gunë të defender diza'quë con guëdubi fuersë shtë të purquë nanú mënë narunë cuntrë diza'quë. Lë'ë diza'quë guc intriegu guia'a hia'a tubsë vësë parë siempër; adë chu gúnëdi'i cambin. ⁴ Quëgnia'a lu të zní purquë bëldá mënë ladi hia'a, adë nádi'i rall shmënë Dios aunquë guni'i rall gualdí ldu'u rall shti'dzë më. Rlua'a rall ziquë shmënë Dios perë quëgsiguë rall; naga'chi na rall falsë. Dizdë tiempë guahietë, ra mënë ni na rall destinadë parë gac condenadë rall. Adë nápëdi'i rall rëspëti lu Dios. Rni'i rall gunë Dios perdunë duldë shtë rall ndigá aunquë quërelldë rall ziquë mbecu. Rlua'a tëchi rall lu Shláma'a Jesucristo, lúniquë el quë narnibë'a lë'ë hia'a.

⁵ Nanë të bien pë guc guahietë, perë rac shtua'a guënia'a lu të tubi vësë más parë guëagná ldu'u të, de quë despuësë bë'në Dios salvar ra israelitë guia'a mënë shtë Egipto, bédë'ë më fin ra nadë gualdídi'i ldu'i shti'dzë më. ⁶ Nu ra ianglë nabëdzatsu nu bé'nëdi'i rai' cumplir mandadë shtë më nu bësëa'në rai' lugar narunë tuarë guëquërelldë rai', bédë'ë më ordë gac rai' ziquë prësi nanali'bi con cadënë parë siempër. Nanú rai' lu nacahi hashtë iurë gunë më juzguë lë'ë rai'. Gac condenadë rai' dzë shtë juici, tubi dzë señaladë purquë gunë Dios juzguë lë'ë mieti. ⁷ Nu zac ra mënë shtë Sodoma con Gomorra con ra guë'd-chí alreduerë, guquërelldë rall ziquë mbecu. Gualdë rall tëchi ra deseo mal nadë rúnëdi'i tuarë, nguii con nguii, na'a con na'a. Ra mënë ni na rall tubi ejemplë parë gac bë'a mieti gunë më cashtigu grë ra naquëhunë duldë. Iurne' ra mënë shtë Sodoma nu Gomorra quëhunë rall sufrir lu gui'i nanápëdi'i fin.

⁸ Mizmë manërë ra mënë falsë entrë lë'ë hia'a, na rall ziquë mënë narni'i shca'ldë cusë dzabë. Runë dchi'ni rall cuerpë shtë rall con cusë adë rúnëdi'i tuarë. Rquë guia'a rall mandadë shtë Dios; rni'i guidzë rall guëc ianglë shtë më. ⁹ Quëhunë ra mënë ni ra cusë mal aunquë napë rall ejemplë shtë Miguel, tubi ianglë namás rribë'a lu ra ianglë. Adë gurushtiádi'i Miguel guëc Satanás iurë lë'ë tēgulë Moisés bëga'chi, sino guni'i Miguel lu Satanás di'dzë rë'; "Gunë më cashtigu lë'ë". Adë bé'nëdi'i Miguel juzguë lë'ë mëdzabë sino biadi'dzë Miguel con rëspëti. ¹⁰ Perë ra nguii mal iurne', rushtiá rall guëc ra cusë nanadë riasédi'i rall. Ri-analdë rall tëchi ra cusë mal cumë ziquë ra ma nadë rdë'ëdi'i cuendë.

¹¹ Prubi ra nguii ni purquë gac juzguë rall. Nápëdi'i rall rëspëti lu Dios, nilë lu sa' rall. Na rall ziquë Caín. Parë gapë rall zihani dumí, runë rall duldë ziquë duldë shtë Balaam, tantë rzebi ldu'u rall dumí. Bëdzatsu rall ziquë bë'në Coré cuntrë Moisés. Por ni bëniti rall lu Dios nu nacondenadë rall igual ziquë Coré. ¹² Ra mënë ni na rall tubi shtu parë lë'ë të iurë rdëá të lu mellë të gapë të laní con los de más ra narac shtu'u lë'ë sáhi'. Iurë raunú rall lë'ë të, nápëdi'i rall rëspëti sino quëhunë rall cumplir mal deseo nananú la'ni ldu'u rall. Na rall ziquë shcahi nanápëdi'i guiu sino rua'a mbë lë'in nezë rë' nezë rë'. Na rall ziquë hiaguë nashi nardë'ëdi'i nashi tiempë shtë cusechë. Na rall ziquë hiaguë de verdá gubidchi, ziquë hiaguë nabí'eshi. ¹³ Lo quë naquëhunë rall, na ziquë bëchini cuchinë nanua'a nisëdu'u lu mbë dushë. Runë rall cusë naná shtu. Na rall ziquë mbelëgui'i naguniti shnézi'. Tsa rall lu nacahi nanápëdi'i fin. Zni gunë tuarë mënë ni.

¹⁴ Lë'ë Enoc el quë nagubani gadchi tantë generación despuësë de Adán, guní'i' naguër gac con ra nguii mal. Guni'i' Enoc: "Guná, ze'dë Dadë con zihani ianglë santu ¹⁵ parë gunë më juzguë grë mënë, nu parë guëdë'ë më sentënci guëc ra narzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios nu grë ra nabë'në duldë nu por grë ra chismë naguni'i rall cuntrë Dios". ¹⁶ Ruadi'dzë rall cuntrë cusë za'quë. Rdchi'bë rall demandë cuntrë sa' rall. Rianaldë rall tëchi deseo mal nananú la'ni ldu'u rall. Runë naru'bë rall lu sa' rall. Rni'i rall di'dzë chulë lu sa' rall nadë más parë guëdë'ë sa' rall centavë ca'a rall.

Cunseju parë shmënë Dios

¹⁷ Perë lë'ë të narac shtua'a, gulë bëagná ldu'u të lo quë naguni'i ra poshtë shtë Jesucristo Shláma'a, ¹⁸ de quë guëdchini mënë falsë nagunë burnë. Antsë guëd-

chini më stubi vultë, tsanaldë ra mënë ni tëchi ra de-seo mal. Guëbani rall sin rëspëti lu Dios. ¹⁹ Mënë mal entrë lë'ë të, quëhunë rall dividir lë'ë të nu rianaldë rall tëchi cusë mal shtë gué'dchiliu. Nápëdi'i rall Espíritu Santo nacuezënú lë'ë rall.

²⁰ Lë'ë të narac shtua'a, gulë bë'në compaňi sa' të, të tsaldí Idu'u rall shti'dzë Jesús. Gulë gac ziquë tubi hiu'u nazúbëga'a firmë lu cimientë. Gulë tsagla'guë guadi'dzënú të Dios con pudërë shtë Espíritu Santo.

²¹ Gulë gupë mizmë lë'ë të siembrë të parë gac bë'a të rac shtu'u Dios lë'ë të. Gulë gubani parë lë'ë më mientras cuezë të Jesucristo Shláma'a. Gulë tsaldí Idu'u të de quë siembrë rga'a Idu'u më lë'ë të nu guëne'e më vidë sin fin parë lë'ë të.

²² Entrë grupë shtë të nanú ra narialdídi'i Idu'i shti'dzë më. Gulë bëga'a Idu'u të lë'ë rall nu gulë bë'në compaňi lë'ë rall të tsaldí Idu'u rall shti'dzë më. ²³ Gulë bëlá ra mënë naná ziquë tubi cusë la'ni hiu'u narie'qui. Gulë bëga'a Idú'ul sa'l, perë mizmë tiempë

gulë bëdzëbë juici shtë Dios. Gulë gapë cuidadë të adë gúnëdi'il ra cusë mal naquëhunë rall.

Rialú cartë rë' con tubi labansë

²⁴ Iurne' quëhuna alabar lë'ë më purquë napë më pudërë të Idáguëdi'i të lu duldë. Napë më pudërë guëdchinínú më lë'ë të sin ni tubi duldë catë quëreldë më. Napë më pudërë guësëquitë Idu'u më lë'ë të de-lantë lu më. ²⁵ Rac shtua'a guëdë'na'a alabar lúniquë Dios verdadërë por medio Jesucristo Shláma'a, bë'në më salvar lë'ë hia'a. Rac shtua'a gunë mieti alabar lë'i'. Rac shtua'a gunë mieti adorar lë'i'. Rac shtua'a guëni'i mieti llëru'bë na pudërë shtëhi'; guëzu'bë diaguë grë mënë shti'dzë më të guëribë'a më gué'dchiliu igual ziquë rribë'a më lu gube'e. Zni runë tucarë gunë më recibir labansë dizdë antsë cueshtë gué'dchiliu, nu zac iurne', nu parë siembrë gunë më recibir labansë ni. Amén.

Apocalipsis

Bèlua'alú tubi ianglè lu Juan

1 La'ni librè rè' caquëa'a shcuendë tubi cusë nabë'në Dios. Bëdë'ë më permisi shini më Jesucristo të guëlua'alúhi' luhia, Juan, të gac bë'a ra muzë shtë më ra cusë naguër gac nasesë. Bëshe'ldë më tubi ianglè të gac bé'ahia di'dzë rè'. ² Quëadi'dza di'dzë rè' na verdá shtë Dios nu Jesucristo biadí'dzi' di'dzë rè' na verdá, grë lo quë nagunahia.

³ Guëquitë Idu'u el quë nagu'ldë con voz fuertë, nu guëquitë Idu'u ra el quë naguëqué diaguë ra di'dzë rè' nabëdchini de Dios. Guëquitë Idu'u ra nagunë cuendë grëtë' lo quë naqué la'ni librè rè' purquë lë'ë iurë hia ze'dë guëdchini parë gac cumplir di'dzë rè'.

Juan bëquë'ë ra cartë lu ra shmënë Dios naquërelde Asia

⁴ Na Juan quëquëa'a di'dzë rè' lu të naná grupë shtë shmënë Dios, lu të naquërelde regiuni Asia. Gulë bë'në recibir bendición nu gulë cuedchí Idu'u të. Dios na el quë nabani iurne', el quë nanápëdi'i fin, el quë naze'dë guëdchini. ⁵ Nu gulë bë'në recibir bendición shtë Jesucristo, testigu naruadi'dzë verdá. Guc më primërë naguashté ladi ra tégulë nu napë më pudërë subrë grë ra rëy naná rnibë'a lu gué'dchiliu rè'. Cristo rac shtu'u më lë'ë hia'a nu bëzunë më lë'ë hia'a de grë duldë con prupi rënë shtë më. ⁶ Bë'në më lë'ë hia'a ziquë rëy të guëribë'a hia'a con lë'ë më, nu bë'në më lë'ë hia'a ziquë bëshuzi të guëdé'na'a sirvë lu Dios, Shtadë më. Gulë bëdë'ë hunurë nu graci parë lë'ë më, el quë narnibë'a parë siembrë. Amén.

⁷ Gulë guná, Cristo guëdchini rua' shcahi. Grëtë' mënë guená rall lúhi' hashtë ra naná gudini lë'ë më. Nu grëtë' mënë shtë gué'dchiliu, demasiadë gu'në rall iurë guená rall lu më purquë rdzëbë rall cashtigu naze'dë. Zni gaquin. Amén.

⁸ "Nahia principi nu fin ziquë ra lëtrë A nu Z", rni'i Dadë, el quë narnibë'a grëtë' cusë, el quë natsalúdi'i, el quë nanabani iurne', el quë naze'dë guëdchini nasesë.

Bèlua'alú Cristo lu Juan con pudërë shtëni'

⁹ Na Juan, nahia sa' të; juntë quëdé'na'a sufrir. Rzunaldë mënë lë'ë hia'a purquë rialdí Idu'u hia'a shti'dzë Jesucristo. Guna'bë më lë'ë hia'a parë gua'a Idu'u hia'a cusë durë con pacënci nu parë guëribë'a hia'a con lë'ë më. Nanúa prësi lugar lë Patmos, tubi dani la'ni nisë, purquë biadi'dza shti'dzë Dios nu guca testigu shtë Je-

sucristo. ¹⁰ Guzac tubi dzë, primërë dzë shtë lmalë, quëbezënúa Espíritu Santo nu quëgséhi' na. Binia tubi bë fuertë nezë tëcha naguni'i cumë ziquë cha' trompetë; ¹¹ Ni guní'i' lua:

—Na nahia principi nu nahia lúltimë ziquë lëtrë A nu Z. Bëquë'ë la'ni tubi librè lo quë narnal nu bëshé'ldëhin lu ra grupë shtë shmënë Dios naquërelde gué'dchi Efeso, nu Esmirna, nu Pérgamo, nu Tiatira, nu Sardis, nu Filadelfia, nu Laodicea.

¹² Bëabría parë nezë tëcha të guënahia nia chu naná quëgni'i. Iurë bëna zni, gunahia lu gadchi gandelier orë. ¹³ Guëláu ra gadchi gandelier, gunahia nga'li zuga'a tubi ziquë nguiu nabëshe'ldë Dios. Náciuhi' tubi lari llëduni; bédchinin hashtë guëa' më. Nu nápi' tubi cinturón shtë orë dëdë laguë Idu'u më. ¹⁴ Guitsë guëc më naquichin ziquë guitsë ladi lli'li naquichi u ziquë naquichi ziquë nievë. Slúhi' rabtsë'ë ziquë tubi be'lë. ¹⁵ Guëáhi' rabtsë'ë cumë ziquë gui'bë shlí'echi naguër bëzunë luhin u ziquë gui'bë nabëru'u la'ni hiurnë. Nu cháhi' na fuertë cumë ziquë nisë nardëdë la'ni zihani guë'gu. ¹⁶ Hia guiá'ai' ladë ldi nanú gadchi mbelëgui'i nu ruáhi' bëru'u tubi spadë dushë nanapë chupë lúhi'. Lu më na ziquë lu ngubidzë iurë lë'ë ngubidzë rabtsë'ë guëdubi fuersë shtëhi'.

¹⁷ Iurë gunahia lu më, bëzullibia lu më nu bëana ziquë tégulë. Perë lë'ë më bédchi'bë guia'a ladë ldi guëca nu guni'i më:

—Adë rdzëbëdi'il. Nahia principi nu adë nápëdia'a fin. ¹⁸ Nahia el quë nanabani; gutia perë iurne' nabania parë siembrë. Nuá'ahia liahi narunë significar pudërë nanapa subrë galguti eternë nu subrë lugar catë cuezë ra tégulë. ¹⁹ Bëquë'ë iurne' lo quë nagunal, lo quë nananú iurne' con lo quë naguër gac. ²⁰ Ndë'ë na lo quë narunë significar ra gadchi mbelëgui'i naná gunal guiahia ladë ldi con ra gadchi gandelier shtë orë. Ra gadchi mbelëgui'i runë significar gadchi encargadë shtë ra gadchi grupë shtë shmënë Dios, nu ra gadchi gandelier runë significar gadchi grupë rè'.

Cartë parë ra shmënë Dios naquërelde Efeso

2 'Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu encargadë shtë ra grupë shtë shmënë Dios gué'dchi Efeso. Guni'i: "Ndë'ë rni'i el quë nanapë gadchi mbelëgui'i guia'a ladë ldi, nu naná zuga'a guëláu gadchi gandelier orë. ² Nanéa grëtë' lo quë naquëhunë të; rac bé'ahia de quë adë rdë'ëdi'i të lugar parë ra mënë mal. Nu nanéa de quë bédchi'bë të prëbë lu ra naná rni'i na rall poshtë shtë Jesús perë adë nádi'i rall

poshtë. Grétë' rall bégú të shlatë de quë na rall bishi.
³ Na të më pacënci nu guzac zi të por diza'quë nu nalë bë'në të cumplir ordë shtëna sin adë riá sháquëdi'i ldu'u të. ⁴ Perë napa tubi cusë cuntrë lë'ë të de quë adë rac shtú'udi'i të Jesús ziquë antsë. ⁵ Por ni gulë bësëagná ldu'u të catë bëniti të nu gulë bë'në cambi mudë nanabani të nu gulë bë'në ziquë bë'në të iurë gualdí ldu'u të diza'quë. Si talë adë gúnëdi'i të cumplir di'dzë rë', guna cashtigu lë'ë të. Guëdchisúa gandelier entrë lë'ë të si adë gúnëdi'i të cambi mudë nanabani të. ⁶ Sin quë adë guëtë'dëdi'i, napë të tubi cusë favurë de lë'ë të naná rna tushë të lo quë narunë ra nicolaítas. Nu zac na rna tusha lu ra enseñansë ni. ⁷ El quë nardë'ë cuendë di'dzë rë', gulë bëquë diaguë bien lo quë narni'i Espíritu lu ra grupë shtë shmënë Dios. Grétë' el quë nangunë gan lu ra cusë mal, guëdë'a gauli ra nashi shtë hiaguë nazubëga'a paraíso shtë Dios. Guëbani rall parë siemprë."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Esmirna

⁸ Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu naná encargadë shtë shmënë Dios naquërelde Esmirna. Bëquë'ë zni: "Ndë'ë rni'i el quë naná principi, el quë nápëdi'i fin, el quë naguti perë bëabrí nabáni'. ⁹ Nanëa grë lo quë naquëhunë të; rac bé'ahia grë galëzrac zi shtë të. Nanëa blac prubi na të perë de vërë na të ricu. Nu nanëa lla ruadi'dzë mënë mal cuntrë lë'ë të, mënë narni'i na rall mënë israelitë perë bishi rall; na rall shmënë Satanás. ¹⁰ Adë rdzëbëdi'i të lo quë narzac zi mënë lë'ë të. Lë'ë mëdzabë guëtiá'all sëbëldá të lachigui'bë të parë grétë' tëdë të lu prëbë. Lë'ë të napë quë sac zi të durantë chi'i dzë perë gulë tsagla'guë gac të firmë hashtë galguti, iurní guënehia vidë sin fin naná guëlua'a ziquë tubi corunë shtë rëy. ¹¹ El quë narac bë'a ra di'dzë rë', gulë bëquë diaguë lo quë narni'i Espíritu lu ra shmënë Dios. El quë nangunë gan lu cusë mal, adë tsádi'll lu cashtigu eternë."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Pérgamo

¹² Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu naná encargadë shtë shmënë Dios naquërelde guë'dchi Pérgamo. Bëquë'ë zndë'ë: "Ndë'ë rni'i el quë nanapë spadë dushë naná chupë téchi'. ¹³ Na nanëa grétë' lo quë naquëhunë të nu nanëa de quë nabani të catë quëgnibë'a Satanás perë ziagla'guë të firmë lu nezë za'quë. Nunquë adë bësá'nëdi'i të parë tsaldí ldu'u të shti'dza, ni siquierë la'ni dzë iurë lë'ë Antipas, tubi testigu za'quë shtëna, gúti'. Ra mënë gudini rall lé'i' mërë lugar catë quërelde Satanás. ¹⁴ Perë napa tubi cusë cuntrë lë'ë të de quë nga'li Pérgamo nanú mënë adë rsá'nëdi'i rall enseñansë shtë Balaam. Balaam bënë'ë conseju parë Balac naná bësini ra mënë israelitë lu duldë. Bë'në rai' duldë; gudáu rai' belë naná bë'në mënë ofrecer lu ra dzanë ídolo, nu cuënú rall sa' rall. ¹⁵ Nu zac napë të ra naquërelde nga'li, mënë nari-

analdë ra enseñansë shtë mënë nicolaítas, cusë narná zá'quëdia'a lúhi'. ¹⁶ Por ni gulë bë'në cambi mudë nanabani të; si no, guelda lueguë nu tildinúa lë'ë të ziquë tubi nanua'a spadë dushë naná rru'u ruahia. ¹⁷ El quë narac bë'a shti'dza, gulë bëquë diaguë lo quë narni'i Espíritu lu ra grupë shtë shmënë Dios. El quë nangunë gan lu ra cusë dzabë ni, guëdë'a tubi guëtështildi maná gauli; guëtështildi ni nanú naga'chi. Nu guëdë'a tubi guë'ë naquichi; lu guë'ë ni naescritë tubi lë cubi. Ni tubi chu adë runguë bé'adi'i lë ni sino sulë el quë nangunë recibirin."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Tiatira

¹⁸ Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu naná encargadë shtë shmënë Dios naquërelde Tiatira. Zni guni'i: "Rni'i shini Dios, el quë nanapë slúhi' ziquë llni shtë be'lë nu guëáhi' na ziquë gui'bë shlí'echi naguër bëzunë. ¹⁹ Na nanëa grétë' lo quë naquëhunë të; nanëa de quë rac shtu'u sa' të nu rialdí ldu'u të shti'dzë Dios; nu nanëa más bë'në të iurne' quë antsë iurë gualdí ldu'u të shti'dzë më. ²⁰ Perë napa tubi cusë cuntrë lë'ë të, de quë quëhunë të permitir quërelde tubi mënë naná ziquë na'a Jezabel ladzë të. Rní'll de quë ruadí'dzëll shti'dzë Dios perë quësguëll lë'ë shmëna con enseñansë shtënell. Rluá'all de quë nádi'i mal quënú mënë tse'lë sa' rall nu gau rall belë nabëdë'ë mënë ziquë ofrendë parë ra dzanë ídolo. ²¹ Na bënë'a tubi tiempë Jezabel parë guëabrí ldu'ull con Dios, perë nédi'll gúnëll cambi mudë nanabánill, nu adë nédi'll guësá'nëll vidë mal. ²² Iurne' guëshe'lda tubi cashtigu parë mënë ni; guëru'lda lé'ëll lu camë con dudurë. Grë ra nanédi'i guëabrí ldu'u rall lu Dios, ra nabë'në mal con lë'ë na'a ni, gunë rall sufrir demasiadë. ²³ Nu tsatinia ra shini na'a ni; gati rall. Zni grë ra shmënë Dios guëdë'ë rall cuendë de quë na rac bé'ahia hashtë grë ra shgabë mieti, grétë' lo quë nanú la'ni ldu'u mieti, nu guënehia tubi cashtigu cadë tubi de lë'ë të según obrë nabë'nëll. ²⁴ Perë los de más lë'ë të naquërelde Tiatira, lë'ë të nanédi'i tsagla'guë ra enseñansë shtë Jezabel, lë'ë të nanadë benguë bé'adi'i ra enseñansë mal, cusë narni'i rall nahin secretë shtë Satanás, pues rnia'a lu të de quë adë guëdchí'bëdia'a stubi carguë guëc të. ²⁵ Sulamëntë gulë bë'në cumplir lo quë nangunia'a lu të; adë guëazë guëtëdi'i të. Guelda stubi. ²⁶ Grétë' el quë nangunë gan lu mal nu tsagla'guë gúnëll lo quë narac shtua'a hashtë fin, na guënehia pudërë parë guëribë'a mënë ni ra naciuni. ²⁷ Ziquë bënë'e shtada pudërë parë guëribë'ahia, zni guëribë'a rall ra naciuni con varë gui'bë. Gapë rall derechë ziquë el quë naruntsa'u trashtë shtë guiu'u; guëllull ra trashtë nanadë rllu'idi'i. ²⁸ Nu zac guënehia llni la'ni ldu'u rall, llni ziquë mbelëgui'i nalë Plojë. ²⁹ El quë narac bë'a shti'dza, gulë bëquë diaguë ra di'dzë narni'i Espíritu lu ra shmënë Dios."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Sardis

3 'Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu naná encargadë shtë shmënë Dios naquërelde guë'dchi Sardis. Zndë'ë bëquë'ë: "Ndë'ë rni'i el quë nanapë ra gadchi espíritu shtë Dios nu gadchi mbelëgui'i; nanéa grëtë' lo quë naquëhunë të nu na rdë'a cuendë de quë na të ziquë naguti aunquë rni'i mieti napë të famë de quë nabani të. ² Gulë bëtë'tsë mbëca'ldë lu të nu gulë bédë'ë fuersë ra cusë nanapë të perë hia mërë rialú rahin. Pues gunahia lo quë naquëhunë të; nádi'in cusë za'quë delantë lu Dios shtëna. ³ Gulë bësëagná ldu'u të ra enseñansë nabë'në të recibir; gulë tsagla'guë tëchi rahin nu gulë bë'në cambi mudë nanabani të. Si talë adë rdë'ëdi'i të cuendë shti'dza, guelda lueguë ziquë ridë tubi nguba'në sin quë adë guëdë'ëdi'i të cuendë ca iurë guelda. ⁴ Sin quë adë guëté'dëdi'i, nanú beldá mënë naquërelde guë'dchi Sardis, adë quërdëdi'i rall mal lu ra duldë; pues lë'ë rall sunú rall na; gacu rall con lari naquichi purquë zni runë tucaré lë'ë rai'. ⁵ Ra nagunë gan lu mal, ni gacu rall lari naquichi nu jamás adë guëtí'idia'a lë rall la'ni librë shtë vidë sino gunguë bé'ahia ra mënë ni delantë lu Shtada nu delantë lu ra ianglë. ⁶ El quë nardë'ë cuendë shti'dza, gulë bëquë diaguë lo quë narni'i Espíritu lu ra grupë shtë shmënë Dios."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Filadelfia

⁷ Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu ra shmënë Dios naquërelde Filadelfia. Zni bëquë'ë: "Ndë'ë rni'i el quë naná santu nu náhi' verdá, el quë nanapë liahi shtë rëy David, el quë iurë rshá'li', ni tubi adë chu gunë gan guësé'au, nu iurë lë'i' rsé'auhi', ni tubi adë chu gunë gan guësá'lë. ⁸ Na rac bé'ahia grëtë' lo quë naquëhunë të, nu na zuhia tubi puertë nalla'lë delantë lu të. Ni tubi chu adë gunë gan guësé'au puertë ni. Aunquë du'psë rialdí ldu'u të shti'dza, quëhunë të cuendë diza'quë shtëna nu adë bé'nëdi'i të negar na të shmëna. ⁹ Guná, lo quë nagac. Por fuersë shtëna guna de quë ra mënë narianaldë tëchi ra enseñansë shtë Satanás, ra narni'i na rall më israelitë perë bishi rall; nádi'i rall më israelitë. Perë guna të guëzullibi rall lu të; gac bë'a rall de quë na të shmëna; gac bë'a rall de quë rac shtua'a lë'ë të. ¹⁰ Bë'në të cumplir mandamientë shtëna, na të më pacënci; por ni gapa lë'ë të tiempë durë shtë prëbë parë grë mënë narëta' lu guë'dchiliu. Guëtëdë prëbë parë lë'ë rall. ¹¹ Guelda nasesë. Gulë gupë bien lo quë naná rialdí ldu'u të, të parë ni tubi adë chu guëdchisúdi'i premi narunë tucaré ca'a të. ¹² Ra nagunë gan lu ra cusë durë ni, na guna lë'ë rall ziquë pilari la'ni íadu'u shtë Dios gube'e. Nunquë jamás adë guërú'udi'i rall nga'li. Nu guëquëa'a lë Dios shtëna luquë rall. Nu guëquëa'a lë ciudá naná ciudá shtë Dios shtëna. Lëhin na Jerusalén cubi nu ze'dë guëdchinin de gube'e catë quëbezë Dios shtëna. Nu zac guëquëa'a tubi lë cubi shtëna luquë ra

mënë ni. ¹³ El quë nardë'ë cuendë shti'dza, gulë bëquë diaguë lo quë nacagni'i Espíritu lu grupë shtë shmënë Dios."

Cartë parë grupë shtë shmënë Dios naquërelde Laodicea

¹⁴ Bëquë'ë tubi cartë nu bëshé'ldëhin lu grupë shtë shmënë Dios naquërelde guë'dchi Laodicea. Zni bëquë'ë: "Ndë'ë rni'i el quë naná verdá, el testigu verdadërë, el quë naná bëcua'shtë grë cusë según voluntá shtë Dios. Rni'i më ni: ¹⁵ Na rac bé'ahia grëtë' lo quë naquëhunë të. Rac bé'ahia de quë adë rac shtú'udi'i të Dios con guëdubinú ldu'u të. Ojalá niac shtu'u të Dios ¹⁶ perë cumë ziquë iurne' na të ziquë nisë nanadë náldëdi'i, nilë naldëdi'i. Por ni rdchibë ldu'a'a lë'ë të. ¹⁷ Pues rni'i të na të ricu, de quë bien ziazú të. Rni'i të ni tubi cusë runë fáltëdi'i, perë adë rac bé'adi'i të na të ziquë tubi nanadë pë nápëdi'i. Nápëdi'i të vidë eternë; na të prubi demasiadë; na të ciegu; adë riasédi'i të. Na të ziquë nanápëdi'i shábi'; guëtú lu të lu Dios. ¹⁸ Por ni rnehia cunseju parë lë'ë të de quë guëzi'i të orë shtëna, u sea gulë guna'bë lua vidë cubi nadë rialúdi'i të gáquël ricu de verdá. Gulë guzi'i lari naquichi, u sea gulë guna'bë lua të gac limpi ldu'ul të adë guëtúdi'i lul. Gulë guzi'i rumëdi parë tsa slu të, u sea gulë guna'bë lua llini të tsasël shti'dza. ¹⁹ Rni'inúa lë'ë të; rzu za'ca lë'ë të lu shnezë Dios purquë rac shtua'a lë'ë të. Por ni rqui'ni gapë të más ánimo nu guëabrí ldu'u të lu Dios. ²⁰ Guná, na zua rua' ldu'u nguiu; cagna'ba. Si talë rínil shti'dza nu guëshá'lël rua' ldu'ul, guëdchinia të parë cuezënúa lë'ël; guadi'dzënúal. Nu lë'ël guadi'dzënúal na. ²¹ Grëtë' el quë nagunë gan lu mal, guëdë'a tubi lugar cula'ni catë cueza, catë rribé'ahia. Zni bëna gan nu quëbezënúa Shtada catë rribë'a më. ²² El quë rac bë'a shti'dza, gulë bëquë diaguë lo quë narni'i Espíritu lu grupë shtë shmënë Dios."

Ra nanabani gube'e quëhunë rai' adorar Dios

4 Despuësë de gunahia ra cusë rë', gunahia tubi puertë nalla'lë gube'e; nu binia tubi bë ziquë cha' trompetë. Ni na el mizmë naguni'i lua antsë. Guní'i lua:

—Güe'pi ndë'ë të parë guëluá'ahia lul grëtë' ra cusë nanapë quë guër gac.

² Mizmë iurní pudërë shtë Espíritu Santo gulezënúhi' ldua'a. Gunahia tubi trunë naquëbezë gube'e; hia lu trunë ni zúbëga'a tubi nazubë luhin. ³ Bëluá'ahi' ziquë tubi guë'ë jaspe narabtsë'ë u ziquë guë'ë cornalina. Hia alreduerë lë'ë trunë, zuga'a tubi iarcu iris narabtsë'ë ziquë tubi guë'ë esmeralda. ⁴ Alreduerë shtë trunë ni gunahia galdë bi tapë trunë; hia lu ra trunë ni zúbëga'a galdë bi tapë më guani'si; nacu rai' lari naquichi con coronë orë naná guëc rai'. ⁵ De lu trunë bëru'u ziquë ray shtë nguzi'u; ribé con ruidë shtë nguzi'u. Delantë lu trunë rie'qui gadchi grëaguë; rru'u be'lë lu rai'. Ni na gadchi Espíritu shtë Dios. ⁶ Nu delan-

të lu trunë ni nanú tubi cusë ziquë nísëdu'u narlua'a ziquë vidrio u ziquë guëë'guë.

Guëläu lugar ni nu alreduerë lë'ë trunë, zuga'a tapë naná ziquë rlua'a ra ma. Napë ma slu ma guërupë tëchi. ⁷ Primërë ra nanabani ni rlua'a ziquë tubi león; hia nachupë rlua'a ziquë tubi ngunë; hia natsunë nápi' tubi lu ngui; hia natapë rlua'a ziquë mbisiá nariasë. ⁸ Ra guëzá tapë nanabani, ni napë rai' shu'pë shcuágui' cadë tubi rai'. Nu nanú slu rai' guëdubi tëchi, tëchi fuërë nu tëchi nezë la'ni. Nu dzë la gue'lë nunquë adë rbézëdi'i rai' rni'i rai':

Santu, santu, santu, na Dadë Dios narnibë'a grëtë' cusë,

el quë nanapë principi; nabáni' iurne', nu adë nídi'i fin parë lë'i'.

⁹ Cadë vësë lë'ë ra nanabani ni quëhunë rai' adorar, bédë'ë rai' graci lu më naquëbezë lu trunë, el quë nadë tsalúdi'i. ¹⁰ Ra galdë bi tapë më guani'si bëzullibi rai' delantë lu më nazubë lu trunë nu bënë rai' adorar lë'ë më nanabani parë siembrë. Bëdchi'bë rai' coronë shtë rai' delantë lu më ziquë sëñi na më Rëy shtë rai', nu guni'i rai':

¹¹ Dadë Dios shtë na'a, nal më za'quë.

Sulë lë'ël nápël dereché gunë mieti adorar; gunë mieti alabar. Sulë lë'ël runë tucarë guëdë'ë mënë graci purquë lë'ël bëntsá'ul grëtë' ra cusë.

Por voluntá shtë'nël gurështë guë'dchiliu.

Librë shtë më nabëru'ë Lli'li

5 Iurní gunahia tubi librë guia'a ladë ldi shtë më nazubë lu trunë. Lë'ë librë na ziquë tubi nadu'bi naescrihtë nezë la'ni nu nezë fuërë nu né'auhin con gadchi sëgi. ² Nu gunahia ianglë nanapë pudërë ru'bë naná guna'bë di'dzë fuertë:

—¿Chull runë tucarë guësha'lë librë nu guëché'zi' sëgi?

³ Ni por gube'e, ni por guë'dchiliu, ni por lugar catë nanú ra tégulë, ni tubi adë chu nádi'i parë guësha'lë librë rë', ni siquierë parë guëná ni luhin. ⁴ Iurní nalë binia purquë adë chu nádi'i të guësha'lë librë ni. Ni tubi adë nídi'i nanapë dereché parë gu'ldë la'ni librë ni nu ni siquierë más zucsë guëná ni la'ni librë. ⁵ Iurní tubi më guani'si guni'i' lua:

—Adë rú'nëdi'il pues lë'ë nabëru'ë León shtë llëbni Judá naná ze'dë llëbni rëy David, ni sí, na më pudërusë. Bënë më gan lu enemigu shtëhi'; napë më dereché parë guëshá'li' lë'ë librë nu guëché'zi' ra gadchi sëgi.

⁶ Iurní guëläu lë'ë trunë ni nu entrë ladi ra tapë ra nanabani nu ladi ra më guani'si, gunahia tubi nabëru'ë Lli'li. Zuldí më aunquë nilë todavía rluá'aru'u sëñi de quë gúti' ziquë tubi ma nabëdë'ë mënë cumë ofrendë lu Dios. Nápi' gadchi shcáchi' nu gadchi slúhi'. Ra slúhi' runë significar gadchi espíritu shtë Dios naná bëshe'ldë më parë guëdubi lu guë'dchiliu. ⁷ Lë'ë Lli'li guna'zi librë nananú guia'a ladë ldi naná quëbezë lu trunë. ⁸ Iurë lë'ë më ni guna'zi librë, guëzátë' tapë ra nanabani nu ra galdë bi tapë më guani'si bëzullibi rai'

delantë lu Lli'li. Cadë lë'ë më guani'si nua'a tubi arpa nu nua'a rai' tubi copë orë naná gadzë gushialë.

Gushialë ni na ra oraciuni shtë ra shmënë Dios. ⁹ Nu bi'ldi rai' tubi cantë cubi; guni'i rai':

Sulë lë'ël runë tucarë guëná'zil librë, nu guëché'zël sëgi rë' purquë gútil nu con rënë shtë'nël gudíllil prëci parë guc salvar mënë rë'.

Na rall shini Dios de grë guë'dchi, grë naciuni.

Ruadi'dzë rall grë clasë dizë; be'dë guëzë rall de guëzá partë shtë guë'dchiliu.

¹⁰ Nu lë'ël bënë'el dereché lë'ë rall, gac rall rëy nu bëshuzi parë Dios shtë na'a.

Nu guëribë'a rall guëdubi guë'dchiliu.

¹¹ Despuësë de ni, gunahia nu binia tubi bë shtë zihani ianglë naná rëta' alreduerë trunë ni catë nanú ra nanabani con ra më guani'si. Cantidá ra ianglë, miles de lë'ë rai', ¹² guni'i rai' con voz fuertë:

Lë'ë Lli'li naguti, lë'i' runë tucarë gúni' recibir labansë shtë mieti; grë mënë guëdë'ë pudërë shtë rall ca'a më.

Guëdë'ë rall grë riquesë nanapë rall ca'a më.

Guëni'i rall sulë lë'ë më náhi' sabi; guëni'i rall llëru'bë na pudërë shtë më.

Gunë rall honrar lë'ë më; gunë rall alabar lë'ë më.

Guëni'i rall napë më dereché parë guëribë'ai'.

¹³ Nu binia cha' grë ra cusë nabëcueshtë Dios, ra ianglë lu gube'e, ra mënë narëta' lu guë'dchiliu, hashtë grë ra mënë naná lugar shtë tégulë nu la'ni nisëdu'u. Guni'i rai':

Grë mieti gunë alabar lë'i'; guëdë'ë rall grë hunurë.

Guëni'i rai' llëru'bë na pudërë shtë më.

Labansë ni runë tucarë el quë naquëbezë lu trunë nu lu Lli'li parë guëdubi tiempë.

¹⁴ Ra guëzá tapë ra nanabani guni'i rai':

—Nia Dadë. Zni gac.

Ra galdë bi tapë më guani'si bëzullibi rai' lu më nu bënë rai' alabar el quë nanabani parë siembrë.

Ra gadchi sëgi

6 Iurní gunahia lu Lli'li. Iurë bëché'zi' primërë sëgi, iurní binia bë shtë tubi ra tapë nanabani. Cháhi' na ziquë bë shtë nguzi'u; guni'i':

—Gude'e të guënal.

² Gunahia tubi guay naquichi. Hia nadchi'bë ma nua'a tubi iarcu guia'a ni. Iurní bédë'ë rai' tubi coronë nu zia'ai' parë gúni' gan lu enemigu nu parë tsagla'guë gúni' gan lu rall.

³ Iurë lë'ë Lli'li bëché'zë segundë sëgi, binia bë shtë segundë ra nanabani; guni'i':

—Gude'e të guënal.

⁴ Iurní bëru'u stubi guay naná color llni. Hia nanadchi'bë ma, bënë recibir tubi spadë ru'bë nu pudërë parë guëdchisull paz parë ra mënë narëta' lu guë'dchiliu, nu parë quini ra mënë sa' rall.

⁵ Iurë lë'ë Lli'li bëché'zë tecërë sëgi, iurní binia cha' tecërë nabani; guni'i':

—Gude'e të guënal.

Gunahia tubi guay nagasë. Hia nadchi'bë ma, nua'a tubi lliguë Idibrë guiá'ai'. ⁶ Binia tubi bë nabëru'u guéláu ra nanabani. Guní'i':

—Bë'në dañi hashtë rdu' tubi kilo shtë trigu por lo quë runë nguui gan tubi dzë; nu tsunë kilo cebadë por mizmë präci ni. Perë adë rúnëdi'il dañi ra hiaguë olivo, nilë ra hiaguë uvë.

⁷ Iurë lë'ë Lli'li bëche'zë cuartë sëgi, iurní binia bë shtë cuartë nanabani; guní'i':

—Gude'e të guënäl.

⁸ Gunahia tubi guay shlí'echi; hia nadchi'bë ma lë Galguti. Hia tëchi de ni ze'dë naldë el quë runë representar lugar shtë ra tégulë. Iurní lë'ë ni bë'në recibir pudërë subrë guëzátë' cuartë partë shtë mënë narëta' lu gué'dchiliu të gati rall lu guërru con gubini con galguidzë nu con ma dushë.

⁹ Iurë lë'ë Lli'li bëche'zë quintë sëgi, iurní gunahia guëa' bëcu'guë ra almë naná guti purquë gualdí ldu'u rai' diza'quë shtë Dios nu purquë guc rai' testigu shtë më lu sa' rai'. ¹⁰ Ra mënë ni guni'i rai' fuertë:

—Dadë santu, quëhúnël cumplir promësë shtë'nël.

¿Hashtë ca iurë gac Idé'ël nu gúnël cashtigu ra nagudi-ni lë'ë na'a? ra nanabani lu gué'dchiliu.

¹¹ Iurní bë'në rai' recibir lari naquichi nu repi më të parë guëzi'i ldu'u rai' stu'pë tiempë más, hashtë gac completë número shtë ra bëchi la sa' rai' naná guti por diza'quë shtë Cristo igual ziquë lë'ë rai'.

¹² Iurë lë'ë Lli'li bëche'zë sexto sëgi, binia tubi llu ru'bë. Lë'ë ngubidzë bëac ziquë tubi cusë nagasë. Lë'ë mbehu bëac ziquë rënë. ¹³ Hia ra mbelëgui'i lu gube'e gulaguë ra hashtë lu gué'dchiliu cumë ziquë rlaguë nashi bëlda'u iurë lë'ë mbë dushë rni'bi hiaguë ni.

¹⁴ Hia gube'e gunitilú ziquë tubi guichi nardëá; hia grëtë' ra dani nu ra dani la'ni nisë bëni'bin shlugarin.

¹⁵ Hia ra rëy shtë gué'dchiliu bëca'chilú rall la'ni ra cuevë nu entrë ra guë'ë ru'bë shtë gué'dchiliu. Zni zac bë'në ra mënë narnibë'a, nu ra ricu, nu ra jëfë shtë militar, nu grë ra nanapë pudërë nu autoridá nu ra esclavë con ra nguui naná librë. ¹⁶ Guni'i rall lu dani nu lu ra guë'ë:

—Gulaguë guëc na'a të parë guëca'chilú na'a lu më naquëbezë lu trunë. Gulë bëca'chi lë'ë na'a lu cashtigu ru'bë naná guëshe'ldë Lli'li guëc ra mënë.

¹⁷ Pues hia lë'ë iurë bédchini, iurë shtë cashtigu ru'bë. ¿Chu gunë gan guëru'u entrë ra cusë ni?

Ra israelitë nanua'a sëñi luquë rai'

7 Despuësë de ni gunahia tapë ianglë; zuldí rai' guëdubi ladë shtë gué'dchiliu. Quëzudchí rai' guëzá guëdapë mbë të parë adë ldá'adi'i mbë lu gué'dchiliu, nilë nisëdu'u, nu ni tubi hiaguë shtë gué'dchiliu. ² Nu zac gunahia stubi ianglë naze'dë nezë guia'a. Nápi' tubi sëgi shtë'në Dios nanabani. Lë'ë ianglë guni'i fuertë lu ra guëzá tapë ianglë naná bë'në recibir pudërë parë gunë rai' dañi lu gué'dchiliu nu nisëdu'u. Guni'i ianglë:

³ —Adë rúnëdi'i të dañi lu gué'dchiliu nu nilë nisëdu'u, nilë parë lu ra hiaguë hashtë guna gan

guëquëa'a tubi sëñi luquë ra muzë shtë Dios, Shtëda'a.

⁴ Binia tubi número naná guc selladë, na rai' ciento cuarenta y cuatro mili shtë ra më israelitë. ⁵ Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Judá. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Rubén. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Gad. ⁶ Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Aser. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Naftalí. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Manasés. ⁷ Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Simeón. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Leví. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Isacar. ⁸ Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Zabulón. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni José. Chi'bë chupë mili guc selladë shtë llëbni Benjamín.

Zihani mënë nagacu lari naquichi

⁹ Iurní gunahia zihani mënë naze'dë de grë naciuni nu grë guë'dchi. Gunahia ra naruadi'dzë grë clasë dizë. Zuldí rai' delantë lu trunë nu delantë lu më nabërulë Lli'li. Pues cantidá rai'; ni tubi adë chu gunë gan guëlabë lë'ë rai'. Nu nacu rai' lari naquichi nu nanú zini guia'a ra mënë ni. ¹⁰ Grë rai' guni'i rai' fuertë:

Nasalvar hia'a por pudërë shtë Dios, Shtëda'a, el quë naquëbezë lu trunë,

nu por pudërë shtë më nabërulë Lli'li.

¹¹ Grëtë' ra ianglë naquëbezë nga'li zuldí rai' alreduerë trunë ni nu alreduerë ra galdë bi tapë më guani'si, nu alreduerë ra tapë më nanabani. Bëzullibi grëtë' ra mënë ni hashtë bédchini luquë rai' lu guiu'u. Delantë lu trunë bë'në rai' adorar Dios. ¹² Guni'i rai':

Nia Dadë, lë'ë labansë shtë mieti runë tucaré'l.

Guëni'i mieti llëru'bë na pudërë shtë'nël, nu rac bé'al grë cusë.

Guëne'e mieti graci lul nu gunë rall honrar lë'ël purquë pudërë nu fuersë shtë'nël llëru'bë nahin.

Nal Dios shtë na'a por grë tiempë. Amén.

¹³ Iurní tubi më guani'si guna'bë dí'dzi' lua:

—¿Chúllëti'i ra ndë'ë naquëbezë ndë'ë, ra nanacu naquichi? ¿Ca nezë ze'dë rai'?

¹⁴ Na repia:

—Dadë lë'ël nanël.

Iurní guní'i' lua:

—Lë'ë rai' na ra nagudëdë lu galërzac zi nu bëzunë rai' almë shtë rai'. Na limpi rai' ziquë lari naquichi por rënë shtë nabërulë Lli'li. ¹⁵ Por ni quëbezë rai' delantë lu trunë shtë Dios nu quëhunë rai' sirvë lë'ë më dzë la guë'lë la'ni santuari shtë më. Nu lë'ë më naquëbezë lu trunë canihapë më lë'ë rai' con pudërë shtë më. ¹⁶ Hia gúnëdi'i rai' sufrir gubini, ni galërbidchi ldu'u, nilë guëza'i ngubidzë lë'ë rai', ni por galna'i adë gúnëdi'i rall sufrir ¹⁷ purquë lë'ë më nabërulë Lli'li, el quë naná quëbezë guéláu trunë ni, quëhápí' lë'ë rai' ziquë tubi vëquërë quëhápëll ra lli'li. Nu më rë' gua'a lë'ë rai' catë nanú nisë narne'e vidë eternë. Nu Dios guëcuë'd-chí më lu rai' grëtë' nisë narru'u lu rai'.

Séptimo sègi nu gushialè

8 Iurè lè'è mè nabèrulé Lli'li bèche'zè sègi gadchi, iurní bèa'nè silènci lu gube'e ziquè mèdi iurè.
² Lueguè gunahia lu gadchi ianglè naná quèbezè zuldí delantè lu Dios; bè'nè rai' recibir gadchi trompetè.
³ Despuèsè de ni bédchini stubi ianglè nanua'a tubi cinsari orè. Iurní guzuldí' delantè lu bècu'guè. Bèd'è rai' zihani ialè parè gúni' ofrecer gushialè lu bècu'guè juntè con oraciuni shtë ra shmènè Dios. Lè'è bècu'guè orè zuga'a delantè trunè. ⁴ Lè'è gushialè nananú guia'a ianglè ni, be'pin hashtë lugar catè quèbezè Dios, juntè con ra oraciuni shtë ra shmènè Dios. ⁵ Iurní lè'è ianglè guna'zi lè'è cinsari ni; tsadzèhin con gui'i guèdchi shtë catè rie'qui. Iurní bèquèldí ianglè gui'i ni lu gué'dchiliu. Gubé nu nalé ruidè gu'; bédchini ray shtë nguzi'u nu bèllú gué'dchiliu.

Ra trompetè

⁶ Iurní ra zègadchi ianglè nanua'a ra trompetè, bè'nè rai' preparar tè parè gu'ldè rai' trompetè.

⁷ Primèrè ianglè bi'ldi trompetè; iurní gulaguè guiuguè nu gui'i nutsin con rënë hashtë gué'dchiliu. Güe'qui tecèrè partè shtë gué'dchiliu nu tecèrè partè shtë ra hiaguè nu tecèrè partè plantè narguè.

⁸ Segundè ianglè bi'ldi trompetè shtëhi' nu gulaguè ziquè tubi dani ru'bè lu nisè. Dani ni rie'qui con be'lè, nu tecèrè partè shtë nisèdu'u bèaquin ziquè rënë. ⁹ Hia tecèrè partè shtë ra ma nananú la'ni nisèdu'u, guti ra. Nu tecèrè partè shtë ra barcu, grètè' gualú.

¹⁰ Lè'è tecèrè ianglè bi'ldi trompetè, iurní tubi mbelègui'i ru'bè gulaguè dizdè gube'e. Rie'qui mbelègui'i ziquè grèaguè. Gulaguin lu tecèrè partè shtë ra guèè'gu nu catè nanú zini. ¹¹ Lè'è mbelègui'i ni lè Naldá. Tecèrè partè shtë nisè bèaquin ziquè naldá. Cantidá mènè guti purquè bi' rall nisè Ida.

¹² Lè'è ianglè naná cuartè, bi'ldi' trompetè; iurní tecèrè partè shtë ngubidzè con tecèrè partè shtë mbehu nu ra mbelègui'i, gullini de manèrè què ra tecèrè partè shtë rahin bèa'nè nacahi. Bèd'èdi'i rahin llni durantè tecèrè partè shtë dzè nu gue'lè.

¹³ Iurní gunahia nu binia tubi ianglè nariasè lu gube'e. Guní'i' fuertè:

—Prubi grètè' ra naquèrèldè lu gué'dchiliu iurè lè'è ra tsunè ianglè rè' gu'ldè rai' trompetè shtë rai'.

9 Hia lè'è quintè ianglè bi'ldi trompetè; iurní gunahia tubi mbelègui'i naná gulaguè dizdè lu gube'e hashtë lu gué'dchiliu. Lè'è personè ni bè'nè recibir liahi shtë guèru naná guetè nu nídi'i fin shtë guèru ni. ² Iurní bèllá'li' guèru ni; hia nga'li be'pi gushè cumè ziquè gushè shtë iurnè ru'bè. Hia lè'è gushè ni bècahi lu ngubidzè nu lu gube'e. ³ La'ni gushè ni bèru'u ra mbèchizu' naná riasè nu bietè ra ma lu gué'dchiliu. Bè'nè ra mbèchizu' recibir pudèrè parè gunè ra dañi ziquè nillè shtë gué'dchiliu. ⁴ Bè'nè rai' recibir ordè adè gunè rai' dañi lu ra plantè rguè, nilè tubi cusè narguè, ni por ra hiaguè, sino nadè más

gunè rai' dañi ra mènè naná nuá'adi'i sèni shtë Dios luquè rai'. ⁵ Adè bèd'èdi'i mè sí de què quini rai' mènè sino nadè más parè gunè ra mènè sufrir dulurè durantè ga'i mbehu. Lè'è dulurè ni gaquin ziquè rac tubi mieti iurè rahuè' tubi nillè lè'è nguui. ⁶ Hia dzè ni ra mènè gac shtu'u rall gati rall parè adè gunè rai' gan gati rai'. Aunquè rac shtu'u mènè gati rall, hia lè'è galguti ldaguè zitu parè mènè ni.

⁷ Ra mbèchizu' rlua'a ziquè guay naná preparadè parè lu guèrru. Hia guèc ma napè ma ziquè tubi coronè orè; hia lu ma rlua'a ziquè tubi nguui. ⁸ Nu napè ma guitsè guèc ziquè guitsè guèc shtë na'a. Hia lai' ma rlua'a ziquè lai' león. ⁹ Cuerpè shtë ra ma nacu bien con shabè ziquè gui'bè; hia ruidè shtë shcuaguè ma na ziquè ruidè shtë cantidá carros nanaquè ra guay iurè lè'è ra ma ziaglu'nè lu guèrru. ¹⁰ Napè ma llba'nè ma cumè ziquè llba'nè nillè con guitsè nazubè guèquin. Hia llba'nè ma napè pudèrè parè gunè dañi ra mènè por ga'i mbehu. ¹¹ Ra mbèchizu' rè' napè rai' tubi jèfè naná mizmè ianglè shtë gabildi. Hia lè'è ianglè rè' lè con di'dzè hebreo, Abadón. Nu dizé griego lè ma Apoliòn narunè cuntienè el què narzalú.

¹² Gudèdè primèrè cusè dushè parè todavía runè faltè chupè cusè nadzè'bè.

¹³ Hia lè'è sexto ianglè bi'ldi trompetè; iurní binia tubi bè nabèru'u entrè ra tapè cachi nanaquè bècu'guè shtë orè. Bècu'guè ni quèbezè delantè lu Dios. ¹⁴ Lè'è bè guni'i lu sexto ianglè nanua'a trompetè:

—Bèlda'a ra guèzá guèdapè ra ianglè naquèdú rua' guèè'gu Eufrates.

¹⁵ Iurní gula'a ra guèzá ianglè ni parè quini rai' tecèrè partè shtë mènè. Ra ianglè guc rai' preparadè parè iurè ni, dzè nu izè. ¹⁶ Binia tubi número shtë ra suldadè nanadchi'bè ra guay; na rall dos cientos mil-lones.

¹⁷ Zni bèlua'alú ra guay lua. Hia ra nadchi'bè tèchi ma nua'a rai' ldu'u rai' tubi naná canihapè ldu'u rai'. Nahin color llni; nu azul, nu shlí'echi. Hia ra guay napè ma guèc ma ziquè guèc león; hia rua' ra ma bèru'u be'lè nu gushè nu asufre. ¹⁸ Ra tecèrè partè shtë mènè guti ra por guèzá tsunè plaguè ni narru'u rua' guay: gui'i, gushè, nu asufre ¹⁹ purquè lè'è ra ma bè'nè ra gan con rua' ma, nu con llba'nè ma; pues llba'nè ma rlua'a ziquè serpientè con guèc shtë ma. Con ra guèc ra ni bè'nè rall dañi.

²⁰ Perè los de más mènè nagútidí'i por ra cashtigu ni, nunquè adè bèsá'nèdi'i rall gunè rall cusè mal, nu bèsá'nèdi'i rall gunè rall adorar ra espíritu mal con ra dzanè ídolo shtë orè u ra dzanè bédchichi, u gui'bè shlí'echi u guè'è u hiaguè. Bèsá'nèdi'i rall gunè rall adorar ra cusè ni aunquè adè ráquèdi'i guená rahin, nu adè ráquèdi'i rall rzè rall. ²¹ Nu zac adè bèsá'nèdi'i ra mènè quini sa' rall nu ni por galbèlliú shtë rall, nu ni por galèrquènú tse'lè sa' rall, nilè por rbézèdi'i mènè rbaa'nè rall pè shtë sa' rall.

Lë'ë ianglë nanua'a tubi librë bi'chi

10 Iurní gunahia stubi ianglë nanapë pudërë ru'bë naná bédchini de gube'e. Lë'ë ianglë nácuhi' shchahi nu nanú tubi iarcu iris guéqui'. Lúhi' rabtsë'ë ziquë ngubidzë; hia guéáhi' rlua'a ziquë tubi mbéduni shtë be'lë. ² Nu'á'ai' guíá'ai' tubi librë mitu'në naná lla'lë. Iurní bészúhi' guéáhi' ladë ldi lu nisëdu'u, nu guéáhi' ladë rubësë bészúhi' lu gué'dchiliu. ³ Iurní fuertë guní'i' ziquë rzubá ra león. ⁴ Iurë gualú ra gadchi nguzi'u, iurní guc shtua'a niaquëa'a perë binia tubi bë nabédchini de gube'e; guní'i':

—Adë rquébidi'il lo quë naguni'i' ra nguzi'u; adë rqué'ëdi'il lo quë naguni'i' rai'.

⁵ Lueguë lë'ë ianglë nagunahia, zu guéáhi' lu nisëdu'u nu gué'dchiliu, bældísi' guia'a ladë ldi lu gube'e. ⁶ Bë'ni' jurar por lë më naná bëntsa'u gube'e nu gué'dchiliu, nu nisëdu'u nu grë ra cusë nananú lu rahin. Guni'i' ianglë:

—Hia bëga'a iurë; nádi'i' más tiempë. ⁷ Iurë lë'ë ianglë nagadchi guzublú gu'ldë trompetë shtëhi', iurní hia guc cumplir lo quë nabë'në Dios disponer antsë cumë ziquë guni'i' më lu ra muzë shtë më, ra nabiadi'dzë shti'dzë më.

⁸ Hia bë naná binia, bë nabédchini de gube'e, bëabrí guní'i' lua:

—Gua iurne' tē guená'zil librë naná lla'lë, librë nananú guia'a ianglë naná zuldí lu nisëdu'u nu lu gué'dchiliu.

⁹ Iurní guahia lu ianglë nu guna'ba tē parë guënë'e'ei' librë. Iurní guni'i' ianglë lua:

—Guna'zi librë rë'; bi'ldi la'nin nu bē'në llgabë pë runë cuntienë ra di'dzë. Primërë gac ra di'dzë ziquë dchini shtë mbee'zë perë despuësë guëaquin cumë cusë naldá.

¹⁰ Iurní guna'zia librë rë' nananú guia'a ianglë. Bi'ldia la'nin; bëna llgabë. Primërë cusë za'quë nahin perë despuësë guquin cusë naldá. ¹¹ Lueguë guní'i':

—Napë quë guëabril stubi. Tsagní'il shti'dzë Dios lu grëtë' ra mënë, gué'dchi ra, lu ra naciuni, nu lugar catë ruadi'dzë mënë grë clasë dizë, nu lu ra rëy. Guëní'il shti'dzë më.

Ra chupë testigu

11 Iurní bëne'e rai' tubi varë narrë'shë guiu'u cuahia, nu guni'i' rai' lua:

—Guasuldí nu guna'zi medidë rë'; bërë'shë santuari shtë Dios, nu bërë'shë bëcu'guë, nu bëlabë bældá naná quëhunë adorar lë'ë Dadë nga'li. ² Perë adë rrë'shëdi'il lu rualdëa' naná tēchi fuërë shtë iádu'u purquë grëtë' ni bëne'e Dios permisi parë më zitu guelú rall. Grë ra mënë ni guelú ra guëc Jerusalén durantë cuarenta y chupë mbehu. ³ Perë guëshe'lda chupë testigu shtëna parë guadi'dzë rai' shti'dza durantë mili chupë gahiu'a sesenta dzë. Nacu rai' shabë rai' color nagasë.

⁴ Lë'ë testigu rë' runë significar chupë hiaguë olivos, nu zac runë significar chupë gandelier naná quëbezë delantë lu Dadë narnibë'a gué'dchiliu. ⁵ Si talë chu rac shtu'u gunë dañi parë lë'ë testigu ni, pues lë'ë rai' napë rai' pudërë parë guëru'u gui'i' rua' rai' naná guëza'i completamente lë'ë contrari shtë rai'. Zni gati ra grë ra narac shtu'u quini lë'ë rai'. ⁶ Testigu rë' napë pudërë parë guësë'au rai' gube'e tē parë ldáguëdi'i guiu durantë tiempë naguadi'dzë rai' shti'dzë Dios, nu napë rai' pudërë parë gunë rai' cambi nisë; gaquin rënë, nu parë guëshe'ldë rai' plaguë u galguidzë tantë cumë ziquë guëni'i' ldu'u rai'. ⁷ Perë iurë tsalú grë lo quë nagunë ra testigu ni, iurní lë'ë ma dushë nabëru'u gabildi, guëna'zi ma lë'ë rai' nu gunë ma dushë gan lu rai' hashtë gati rai'. ⁸ Hia shcuerpë rai' guëa'nin lu nezë shtë ciudá ru'bë catë bëquë'ë ra mënë lë'ë Dadë lu cruz. Stubi lë ciudá ni na Sodoma, nu zac Egipto. ⁹ Hia por tsunë dzë guëru'dë, guëa'në ra shcuerpë testigu ni lu nezë. Mënë shtë grë guë'dchi, mënë naruadi'dzë grë clasë dizë, mënë naze'dë de grë lugar nu naciuni, guëná rall lu ra tēgulë nu adë guëdë'ëdi'i rall permisi parë guëga'chi ra tēgulë. ¹⁰ Ra naquërelde lu gué'dchiliu guëquitë ldu'u rall purquë guti ra testigu ni, nu nalë guëuu' ldu'u rall hashtë guëshe'ldë rall regalë lu sa' rall purquë guëzá guërupë nguii' ni nabiadi'dzë shti'dzë Dios, guti rai'. Bëzac zi rai' ra mënë shtë gué'dchiliu. ¹¹ Perë despuësë tsunë dzë guëru'dë, Dios bëcua'ni lë'ë rai' parë guëbani rai' stubi, nu grë ra naguná lu rai', nalë bédzëbë rall iurní. ¹² Lueguë iurní guërupë testigu ni bini rai' tubi bë dizdë lu gube'e naná guni'i':

—Gulë tsepi ndë'ë.

Iurní be'pi rai' gube'e la'ni tubi shchahi. Hia ra contrari shtë rai' guná rall. ¹³ Mizmë iurní gu' tubi llu ru'bë nu guëzá chi'i' partë shtë ciudá gualú nu gadchi mili mënë guti; bē'në llu. Los de más mënë nabëa'në, nalë bédzëbë rall. Guni'i' rall llëru'bë na pudërë shtë Dios.

¹⁴ Zni gudëdë segundë cusë nadzë'bë perë lueguë guëdchini stubi naná tecërë.

Trompetë gadchi

¹⁵ Lë'ë ianglë gadchi bi'ldi trompetë shtëni'. Iurní bédchini bë fuertë dizdë gube'e. Guni'i' bë:

Lugar catë rnibë'a rëy shtë gué'dchiliu, bëaquin lugar parë guëribë'a Dios, Shtëada'a nu Cristo shini më.

Lë'ë më guëribë'a më ziquë rëy parë siempërë.

¹⁶ Iurní ra galdë bi tapë më guani'si naná quëbezë lu trunë shtë rai' delantë lu Dios, bëzullibi rai' hashtë bédchini luquë rai' lu guiu'u nu bē'në rai' adorar Dios.

¹⁷ Guni'i' rai':

Dzu guëne'e na'a graci lul, Dadë.

Nápël grë pudërë; nabánil parë siempërë.

Napë quë guëdchínil parë guëribë'al;

nu nal Rëy iurne'.

¹⁸ Ra mënë shtë grë naciuni, bældë rall perë hia bëga'a iurë parë gúnël cashtigu lë'ë rall. Bëga'a tiempë gúnël juzguë ra tēgulë.

Guënë'el premi ca'a ra naná runë honrar lé'èl, grë ra naná limpi delantë lul, nu grë ra narzu'bë diaguë shtí'dzël, grëtë' ra narnibë'a, nu grëtë' ra mënë nanádi'i mënë nalasac.

Bëga'a iurë parë gúnë' tsalú con grëtë' ra narzac zi sa' rall parë tsalú sa' rall.

¹⁹ Iurní bëlla'lë santuari shtë Dios nananú gube'e, nu gunahia tubi cajë shtë conveñi la'ni iádu'u. Iurní gubë la'ni gube'e; gu'të gui'i nguzi'u; binia ruidë dushë; bëllú guë'dchiliu nu gulaguë tubi guiuguë fuertë.

Tubi na'a con ma dushë dragón

12 Iurní bëlua'a tubi sëñi lu gube'e. Tubi na'a bëlu-a'alú lua; zúbi' la'ni llni shtë ngubidzë nu zubë mbehu guëáhi' nu nápi' guéqui' tubi coronë nanua'a chi'bë chupë mbelëgui'i. ² Na'a ni nuá shíni' nu gurushtía na'a con dulurë shtë nagalë shini na'a. Pues nalé rzac zi na'a parë guëdchini shini na'a guë'dchiliu. ³ Lueguë bëlua'a stubi sëñi lu gube'e, tubi ma dushë dragón. Naru'bë ma nu na ma color llni nu napë ma gadchi guëc ma nu chi'i cachi, nu nanú tubi coronë cadë gadchi guëc ma. Nu nadchi'bë tubi coronë cadë guëc ma. ⁴ Hia con llba'në ma lë'ë dragón bëtëá tecerë partë shtë mbelëgui'i nu bëquëdí ma mbelëgui'i hashtë lu guë'dchiliu. Dragón rë' bëa'në delantë lu na'a parë iurë lë'ë shini na'a galë, të parë gau ma lë'ë me'dë. ⁵ Lueguë lë'ë na'a gupë tubi ngulë'në naná destinadë parë guëñibë'ai' grë naciuni tubi manërë nadushë. Lueguë lë'ë shini na'a guabsú; bia'a Dios lé'i' hashtë trunë shtënë më lu gube'e. ⁶ Hia lë'ë na'a bëllu'në na'a parë tubi lugar catë chu nádi'i. Lugar ni bë'në Dios preparar të nga'li guëquërdë na'a parë guëdë'ë mënë nagáu na'a por mili chupë gahiu'a sesenta dzë.

⁷ Despuësë de ni, gu' tubi guërru lu gube'e. Lë'ë ianglë ru'bë Miguel con sáhi', gudildinú rai' con lë'ë ma dragón nu con grë sa' ma. ⁸ Lë'ë ma con ra ianglë shtënëll, gudildi rall perë adë bé'nëdi'i rall gan lu guërru; nu adë bëdzëldi'i lugar parë lë'ë rall lu gube'e. ⁹ Zni bëquëdí Dios lë'ë dragón de gube'e; ma ni na mizmë serpientë nanabani dizdë más guahietë. Lëll Diablo nu lëll Satanás naná quësguë guëdubi mënë shtë guë'dchiliu. Lé'ëll con ianglë shtënëll, Dios bëquëdí lë'ë rall lu guë'dchiliu.

¹⁰ Iurní binia tubi bë fuertë lu gube'e; guní'i':

—Hia bédchini salvaciuni nu pudërë shtë Dios. Hia bëga'a iurë parë guëñibë'a më por autoridá shtë Cristo purquë hja lë'ë contrari shtë sa' hia'a bëquëdí Dios lé'ëll lu guë'dchiliu. Pues lé'ëll bédchi'bë galquiá cuntrë ra shmënë Dios dzë la gue'lë. ¹¹ Ra bëchi sa' hia'a bë'në rai' gan lu enemigu por rënë shtë lli'li nu bë'në rai' gan lu enemigu ni purquë biadi'dzë rai' diza'quë. Adë bëdzëbëdi'i rai' gati rai' por lë'ë më. ¹² Gulë bëquitë ldu'u të iurne', grë të naná quërdë lu gube'e; perë prubi ra nananú lu guë'dchiliu nu ra narzë lu nisëdu'u la'ni barcu purquë lë'ë mëdzabë bietë catë quërdë të nu nalé rldëll purquë nanëll du'pë tiempë runë faltë parë gunë më cashtigu lé'ëll.

¹³ Iurë lë'ë dragón guc bë'a de quë Dios bëquëldi' lé'ëll lu guë'dchiliu, guzunáldëll lë'ë na'a nanapë shíni'. ¹⁴ Perë lë'ë na'a bé'ni' recibir shcuágui' ziquë shcuaguë mbisiá të gac tsasë na'a tubi lugar lu shlatë zitu parë lu serpientë ni. Ndë lë'ë na'a ni nasegurë nu bë'nëll recibir nagáu por tsunë izë guërdë. ¹⁵ Lë'ë serpientë bëquëdí nisë con rua'll parë gaquin tubi guë'gu të gua'a nisë lë'ë na'a. ¹⁶ Perë guiu'u bë'në campañi lë'ë na'a nu bëlla'lë guiu'u. Bii' guiu'u nisë nabëru'u rua' dragón. ¹⁷ Con ni lë'ë dragón nalé bëldëll cuntrë lë'ë na'a. Iurní zia'a dragón parë tsatild-inull los de más ra shini na'a, ra narunë cumplir mandamientë shtë Dios nu naná ruadi'dzë diza'quë shtë Jesucristo, ra naná testigu shtë më.

Chupë ma dushë

13 Iurní guasuldía rua' nisëdu'u. Gunahia bëru'u la'ni nisëdu'u, be'pi tubi ma dushë nanapë gadchi guëquëll, nu nápëll chi'i cachi. Cadë cachi napë tubi coronë nu cadë guëquëll naquë tubi lë dzabë nabë'në ofender Dios. ² Lë'ë ma rë' nagunahia, rlua'a ziquë tigrë; napë ma ziquë guëa' oso, nu rua' ma na ziquë rua' león. Lë'ë dragón bëtë'ë pudërë nu autoridá nu permisi parë zubë ma ni lu trunë shtë dragón parë guëñibë'a ma. ³ Tubi de lë'ë guëc ma dushë rlua'a ziquë nuá'all tubi ridë naná gudini lë'ë ma perë ridë ni bëac. Nu guëdubi mënë shtë guë'dchiliu bëdzëguë' ldu'u rall nu guanaldë rall tëchi ma dushë. ⁴ Nu bë'në mënë adorar lë'ë dragón purquë bëtë'ëll llëru'bë pudërë parë lë'ë ma dushë, nu zac bë'në ra mënë adorar lë'ë ma dushë. Guni'i' rall:

—Nídi'i chu stubi ziquë ma dushë rë'. Adë chu gunë gan lull.

⁵ Nu lë'ë ma dushë bë'në recibir permisi parë guëni'i ma di'dzë dzabë, cusë narunë ofender Dios. Napë ma ni pudërë parë gúnëll ra cusë dzabë durantë cuarenta y dos mbehu. ⁶ Zni bë'në ma dushë; guní'ill cuntrë Dios nu gudell guëc Dadë nu guëc santuari shtë më nu guëc ra naquëbezë lu gube'e. ⁷ Nu zac lë'ë ma dushë bé'nëll recibir permisi të tildinull con grë shmënë Dios hashtë bé'nëll gan lu rai'. Nu napë ma ni autoridá subrë grë ra mënë, grë naciuni, grë guë'dchi, nu grë lugar catë ruadi'dzë mënë grë clasë dizë. ⁸ Grë ra mënë naquërdë lu guë'dchiliu, bë'në rall adorar lë'ë ma dushë, ra mënë nanádi'i escritë lë rall la'ni libré. Libré ni naescritë lë ra nanapë vidë eternë. Guëc escritë ni dizdë gurështë guë'dchiliu. Lë libré ni na libré shtë el quë nabëru' lli'li naná guti ziquë lli'li.

⁹ El quë narquë diaguë shti'dza, gulë bëquë diaguë shti'dza. ¹⁰ Grëtë' el quë naguzac zi mënë lachigui'bë, mizmë lé'ëll tsa lachigui'bë. Nu grë ra narguini sáhi' con spadë nu zac lé'ëll gátill con spadë. Por ni grëtë' naná shmënë Dios rqui'ni gapë rai' pacënci nu fe.

¹¹ Despuësë de ni, gunahia stubi ma dushë nabëru'u tubi guëru shtë guë'dchiliu. Ma ni napë chupë cachi narlua'a ziquë cachi shtë lli'li perë ruadi'dzë ma ziquë cha' dragón. ¹² Nu napë ma pudërë shtë primërë ma dushë nu zúbëll shlugar ma ni. Nu bë'në segundë ma

parè grè ra mènè shtë gué'dchiliu bè'nè rall adorar primèrè ma dushè; ma ni bènèac ridè naná bédè'è galguti parè lè'èll. ¹³ Nu zac bè'nè ma sèni ru'bè nu mi-lagrè hashtë bédchini gui'i shtë gube'e hashtë gué'dchiliu por pudèrè shtë ma. Ra mènè guná rall milagrè ni. ¹⁴ Por medio de grè milagrè nabè'nè ma dushè delantè lu primèrè ma dushè, bèsigué ma grètè' ra naquèrèldè lu gué'dchiliu nu gunibè'a ma de què gact-sa'u tubi figurè shtë ma dushè nanua'a ridè. Ridè ni guquin por tubi spadè perè adè gútidi'i ma. ¹⁵ Hia lè'è segundè ma dushè bènèll recibir pudèrè parè guèdè'è ma vidè lè'è figurè shtë primèrè ma dushè, nu zac bédè'èll pudèrè parè guadi'dzè figurè ni nu parè quini ma grètè' el què adè nédì'i gúnèll adorar lè'è ma. ¹⁶ Nu bè'nè ma parè guèquè'è tubi marquè guia'a ladi ldi mènè u luquè mènè. Grè ra mènè ru'bè nu ra nalasquèdi'i, grè ra ricu nu ra prubi, grè ra naná librè nu ra naná bajo ordè shtë sa' rall, bè'nè rall recibir marquè ni. ¹⁷ Ni tubi adè gáquèdi'i guètuu'll nilè por sí'll si talè nápèdi'ill lè shtë ma u número shtë lè ma ni. ¹⁸ Rqui'ni llni tè tsasé mieti di'dzè rè'. El què naná riasé, bè'nè calcular número shtë ma dushè. Lè'è número runè significar lè shtë tubi nguiu. Número ni na shu'pè gahiu'a sesenta con shu'pè.

Cantè shtë 144,000 mènè

14 Iurní gunahia lu Lli'li naná zuldí guèc tubi dani lè Siòn. Con lè'è Lli'li quèbezè'nú tubi gahiu'a cuarenta con tapè mili mènè. Lè Lli'li naescritè luquè rai' nu zac lè shtë Shtadè Lli'li naescritè luquè ra mènè ni. ² Lueguè iurní binia tubi bè naná ze'dè dizdè gube'e. Nahin ziquè ruidè shtë'nè cantidá guè'gu, nu ziquè iurè rguini nguzi'u fuertè. Bè ni na ziquè cha' zihani arpa naquèu'ldè ra mènè. ³ Nu quèu'ldè rai' tubi cantè cubi delantè lu trunè nu delantè lu guèzá tapè ra nanabani, nu delantè lu ra mè guani'si. Perè ni tubi chu adè riasédi'i cantè ni sino nadè más ni'asè ra ciento cuarenta y cuatro mili nanaguc salvar entrè los de más mènè shtë gué'dchiliu. ⁴ Ra mènè ni adè cuènúdi'i rai' tse'lè sa' rai'; na rai' limpi, nu zianaldè rai' lè'è Lli'li cualquier nezè tsáhi'. Guc salvar rai' entrè los de más mènè ziquè primèrè grupè shtë ra naná rialdí ldu'i shti'dzè Dios. Zni guc rai' ziquè ofrendè lu Dios nu lu Lli'li. ⁵ Tambièn ni tubi de lè'è rai' nabíshidi'i sino limpi na rai' delantè lu Dios catè quèbezè mè.

Di'dzè shtë tsunè ianglè

⁶ Iurní gunahia stubi ianglè naná riasè lu gube'e. Nu-a'a ianglè ni diza'què parè guadi'dzènúhi' diza'què lu ra mènè narèta' lu gué'dchiliu, ra mènè shtë naciuni, ra nabiadí'dzè grè clasè dizé, ra naquèrèldè lu guèdubi gué'dchiliu. Diza'què nanua'a ianglè, nápèdi'in fin.

⁷ Guni'i ianglè fuertè:

—Gulè gapè respèti Dios, nu gulè bédè'è labansè parè lè'i'. Hia bèga'a iurè gunè mè juzguè lè'è ra mènè. Gulè bè'nè adorar el què nabèntsa'u gube'e nu gué'dchiliu, nisèdu'u nu grè ra zini.

⁸ Despuèsè gualú shti'dzè primèrè ianglè, iurní guni'i segundè ianglè ni:

—Hia lè'è ciudá Babilonia ru'bè gunè Dios juzguè purquè ziquè tubi narzuu'dchi con vini, zni bè'nè Babilonia con los de más naciuni parè gunè rall duldè, cusè nadè rlluí'idi'i.

⁹ Lueguè iurní tecèrè ianglè guni'i fuertè:

—Si talè tubi gunè adorar lè'è ma dushè u figurè shtë'nèll, nu guèdè'èll permisi què marquè shtë ma dushè luquè nguiu u guia'a nguiu, ¹⁰ pues nguiu ni napè què sac zill lu cashtigu dushè naze'dè de Dios. Cashtigu ni na llanè shtë mè nu adè núsèdi'in con galèrga'a ldu'u mè. Nguiu ni gúnèll sufrir la'ni gui'i nu asufre delantè lu ra ianglè santu shtë Dios nu delantè lu Lli'li. ¹¹ Lè'è gushè shtë'nè cashtigu ni tsepi durantè grè ra siglo. Nídi'i descansè dzè, nilè gue'lè parè ra narunè adorar lè'è ma dushè nu figurè shtë ma, u ra nabè'nè recibir marquè shtë ma. ¹² Por ni grè ra shmènè Dios, nu ra narzu'bè diaguè shti'dzè mè, ra narianaldè bien enseñansè shtë Jesús, rqui'ni gapè rai' pacènci.

¹³ Iurní binia tubi bè nabèru'u de gube'e. Guni'i bè lua:

—Bèquè'è ndè'è: “Guèquitè ldu'u ra tègulè parè siembrè, ra naná shmènè Dadè Jesús”. Zni rni'i Espíritu. Pues guèzi'i ldu'u rai'; napè rai' descansè nu guèdè'è Dios premi por dchi'ni nabè'nè rai'.

Cashtigu parè gué'dchiliu

¹⁴ Iurní gunahia lu tubi shcahi naquichi. Quèbezè lu shcahi tubi mè narlua'a ziquè Jesús. Nápi' tubi corunè orè guèqui' nu nápi' tubi cierrè dushè guiá'ai' narunè significar cashtigu naze'dè guèdchini. ¹⁵ Bèru'u stubi ianglè la'ni iádu'u. Ianglè ni guni'i lu nguiu nazubè ru-a' shcahi:

—Iurnè' bétia'a cierrè shtë'nèll tè guètéal cusechè purquè hia iurè bèga'a parè guèdèahin.

¹⁶ Lueguè el què nazubè rua' shcahi bétè'di' cierrè lu gué'dchiliu nu bétèáhi' cusechè.

¹⁷ Iurní stubi ianglè bèru'u la'ni iádu'u naná quèbezè gube'e, nu zac lè'i' nuá'ai' tubi cierrè dushè. ¹⁸ Bèru'u stubi ianglè nanapè pudèrè la'ni santuari parè guèribé'ai' gui'i. Guná'bèi' con voz fuertè lu naná nu-a'a cierrè dushè. Guní'i':

—Hia bèga'a iurè parè gac cashtigu ra mènè mal narèta' lu gué'dchiliu. Gaquin ziquè tubi mènè narldaguè nashi uvè tè guèru'u juguè shtë uvè.

¹⁹ Hia lè'è ianglè ni bétè'dè cierrè shtëni' lu gué'dchiliu nu bétèáhi' cusechè shtë uvè. Iurní bétia'ai' uvè ni la'ni catè tsutsa'u'in tè parè guèru'u nisè shtë uvè. Ni runè significar cashtigu dushè naná ze'dè guèc ra mènè mal. ²⁰ Ra uvè bèru'u nisè shtëni' fuèrè shtë ciudá; hia lugar ni bèru'u mènè; bédchini rènè hashtë catè lu naná rquè frènè shtë guay. Rènè ni guc tubi guèè'gu de tsunè gahiu'a kilómetros.

Ra ianglë naguësëdchini gadchi plaguë

15 Iurní gunahia lu gube'e stubi sēñi ru'bë, cusë nadzë'bë; gunahia gadchi ianglë naguësëdchini gadchi plaguë. Hia con lúltimë plaguë ni gualú llanë shtë Dios.

² Nu zac gunahia tubi cusë narlua'a ziquë nisëdu'u shtë vidrio nutsin con gui'i. Gunahia lu ra nabë'në gan lu ma dushë con figurë shtëñëll, nu bë'në rall gan lu número shtë ma ni. Ra mënë ni zuldí rai' cula'ni rua' nisëdu'u naná ziquë vidrio. Nua'a rai' arpa nabëdë'ë Dios ca'a rai'. ³ Nu quëu'ldë rai' tubi cantë shtë Moisés, el quë nabë'në sirvë lu Dios. Nu cantë ni na cantë shtë Ll'i'li naná rni'i zndë'ë:

Llëru'bë na pudërë shtëñëll. Nalé nasa'a na lo quë nabëntsá'ul, Dadë Dios. Lé'ël rñibé'al grëtë' cusë.

Tubldí nu verdá na lo quë naquëhúnëll, lé'ël Rëy shtë naciuni.

⁴ Grë mieti rdzëbë lé'ël, Dadë.

Grë mieti gunë rall adorar lé'ël.

Pues sulë lé'ël nal santu.

Grë naciuni guëdchini delantë lul nu gunë rall adorar lé'ël purquë guná rall grë lo quë nacanihúnëll.

Nahin cusë za'quë nu justë.

⁵ Despuësë de ni, gunahia lu gube'e nu bëlla'lë santuari shtë iádu'u catë nutsa'u ra tablë shtë lëy. ⁶ De lë'ë santuari ni bëru'u gadchi ianglë naguësëdchini ra gadchi plaguë. Nacu rai' lari lino fini nu limpi; nu rabtsë'in. Napë rai' cinturón shtë orë dëdë laguë ldu'u rai'.

⁷ Iurní tubi de tapë nanabani bédë'ë tubi copë orë cadë ra gadchi ianglë. Cadë copë gadzë con cashtigu dushë naze'dë de Dios, el quë nanabani por guëdubi siglo. ⁸ Hia lë'ë santuari gadzë gushë naná ze'dë de lugar catë quëbezë Dios. Llëru'bë na pudërë shtë më. Ni tubi adë chu tsutëdi'i nga'li hashtë iurë gualú gadchi plaguë nabësëdchini ra gadchi ianglë.

Ra copë shtë cashtigu

16 Iurní binia tubi bë fuertë naná bëru'u de lu santuari. Voz ni guni'i lu gadchi ianglë:

—Gulë tsaglda'të ra copë shtë cashtigu lu guë'dchiliu, ra cashtigu dushë shtë Dios.

² Primërë ianglë guagldá'ti' copë lu guë'dchiliu. Grëtë' mënë nanapë marquë shtë ma dushë nu naná bë'në adorar figurë shtë ma, ni bëru'u guëë'dzu dushë ladi rall; nalé nahiu'bë ra guëë'dzu.

³ Segundë ianglë guagldá'ti' copë shtëhi' lu nisëdu'u; nu lë'ë nisë bëaquin rënë ziquë rënë shtë tëgulë. Hia guti grë ra nanapë vidë la'ni nisë ni.

⁴ Tecërë ianglë guagldá'ti' copë shtëni' lu guëë'gu nu lu ra zini; hia bëac rahin rënë. ⁵ Lueguë binia bë shtë ianglë naquëhapë nisë. Guni'i':

—Naza'quë lo quë nabë'nëll, Dadë Dios. Nal Santu. Nal principi nu lé'ël nal fin. ⁶ Justë nal purquë lë'ë mënë ni gudini rall shmëñëll; gudini rall ra nabiadidzë shtë'dzël. Pues iurnë lé'ël bë'nëll parë bii' rall rënë shtë guëë'gu nu zini purquë zni runë tucarë rall.

⁷ Bini zaca tubi bë nabëdchini dizdë bëcu'guë; guni'i':
—Nia Dadë Dios, rñibé'al grëtë' cusë. Bë'nëll juzguë con verdá nu manërë tubldí.

⁸ Hia cuartë ianglë guagldá'ti' copë shtëni' lu ngubidzë nu bédë'ëi' pudërë lë'ë ngubidzë parë guëza'i ngubidzë ra mënë con gui'i. ⁹ Grëtë' mënë güe'qui ra, cusë nadzë'bë, perë adë bë'nëdi'i rall cambi mudë nanabani rall, nu adë guni'idi'i rall llëru'bë na pudërë de Dios sino guni'i' rall cusë dzabë cuntrë lë'ë më, el quë nanapë pudërë subrë grëtë' ra plaguë rë'.

¹⁰ Quintë ianglë guagldá'ti' copë shtëni' lu trunë catë quëbezë ma dushë; iurní catë rñibé'all bëa'në nacahi. Ra mënë gudáhuë' rall ldudzë rall por tantë durë.

¹¹ Nilë por ni adë bësa'nëdi'i rall parë quëhunë rall mal. Más guni'i' rall cusë dzabë cuntrë Dios naquëbezë gube'e por tantë durë nu guëë'dzu shtë rall.

¹² Hia lë'ë sexto ianglë guaglda'të copë shtëhi' lu nisë shtë guëë'gu Eufrates; hia lë'ë nisë ni gubidchi parë gac tubi nezë, tédë ra rëy naze'dë nezë guia'a.

¹³ Iurní gunahia lu dragón nu lë'ë ma dushë nu lë'ë nabishi; rua' rall bëru'u tsunë espíritu mal naná formë shtë lla'u. ¹⁴ Ndë'ë na ra espíritu shtë ra mëdzabë perë napë ra pudërë parë gunë rall milagrë. Bëru'u rall parë guëtëá rall grëtë' ra rëy shtë guë'dchiliu parë lu guëru. Gaquin dzë narunë Dios disponer. Napë më grë pudërë. ¹⁵ "Gulë guná, na zelda sin quë adë gac ldë'ë-dia'a, ziquë ridë tubi nguba'në. Dichusë el quë naná zu nasini iurní nu quëhápëll shábëll të parë adë sédi'i rall con galështú delantë lu më". ¹⁶ Hia iurní bëtëá rall ra rëy lugar nalë con di'dzë hebreo, lëhin Armagedón.

¹⁷ Hia séptimo ianglë guaglda'të copë shtëhi' lu mbë. Iurní dizdë santuari la'ni gube'e, bëru'u tubi bë fuertë naze'dë de lu trunë. Guni'i' bë:

—Hia bédchini fin.

¹⁸ Iurní gu' tubi gu'të nguzi'u nu gu' ruidë nu gudini nguzi'u. Lë'ë guë'dchiliu bëllú; bëchi'chi guë'dchiliu con tubi llu más fuertë quë grë ra llu naná bédchini dizdë lë'ë më bëcueshtë më guë'dchiliu. ¹⁹ Lë'ë ciudá ru'bë gure'zin tsunë partë nu grë ciudá shtë guë'dchiliu gurë rahin. Iurní Dios bëagná ldu'i lë'ë ciudá ru'bë Babilonia. Bëshe'ldë më cashtigu dushë guëc ra mënë shtë ciudá ni, tantë llanë napë më. ²⁰ Grëtë' ra dani nu ra dani la'ni nisë, gunitilú rahin. ²¹ Nu zac gu-laguë de gube'e guiuguë ru'bë subrë guëc ra mënë. Guiuguë ni rzunë'ë cuarenta kilos. Perë ra nguui guni'i' rall cusë dzabë cuntrë Dios por ra plaguë shtë guiuguë. Guquin tubi cashtigu dushë nabëshe'ldë Dios.

Bë'në Dios condenar na'a mal

17 Iurní bédchini tubi de gadchi ianglë nanua'a gadchi copë; më ni guni'i' lua:

—Gude'e të guëluá'ahia cashtigu shtë na'a mal naná zúbëga'a lu nisë zili; runë cuntienë rñibë'a na'a zihani mënë. ² Ra rëy shtë guë'dchiliu na rall ziquë mënë adulteri; bëzullibi rall lu ra dzanë ídolo; mënë narëta' lu guë'dchiliu na rall ziquë narzoo'dchi purquë bë'në rall neguci mal con lë'ë na'a ni.

³ Lueguë Espíritu bêlua'a stubi cusë lua; lè'ë ianglè bia'a na lu tubi shlatè catè nídi'i mènë. Gunahia tubi na'a nadchi'bè tubi ma dushë color llni; ma dushë ni napè gadchi guëc ma nu chi'i cachi. ⁴ Lè'ë na'a rë' nacu con lari color moradè nu llni; nu zutsa'u na'a con orè nu guè'ë nalasac nu perlas. Nuá'all tubi copè orè narunë significar cusë dzabë nabé'nëll nu mal vidë nanabani na'a ni. ⁵ Nu naquë luquë na'a tubi lè narunë significar cusë naga'chi: "Babilonia ru'bè naná shni'a ra na'a mal, nu de grè cusë narná tushë Dios la'ni gué'dchiliu". ⁶ Lueguë gunahia na'a ni ziquë narzuu'd-chi purquë gudínill zihani shmënë Dios naná guti purquë gualdí Idu'u rai' shti'dzë Jesús, ra nabëzuné Dios almé shtë rai'. Iurë gunahia lu na'a ni, iurní nalé guasé Idua'a. ⁷ Iurní lè'ë ianglè guni'i lua:

—¿Pëzielú rdzëguëè' ldu'ul? Guëní'ihia lul pë runë cuntienë secretè shtë na'a ni nu pë runë cuntienë lè'ë ma dushë catè dchi'bè na'a, lè'ë ma nanapè gadchi guëc nu chi'i cachi. ⁸ Lè'ë ma dushë nagunal, na tubi nagubani antsë perè nídi'i' iurne'; perè sin què adè guëté'dëdi'i, lè'ë ma guëru'u de guëru guetë, nu despuësë gátill nu tsall lu gabildi catè nídi'i fin. Ra naquërelde lu gué'dchiliu, ra nanádi'i escritè ra lè rall la'ni librè shtë vidè dizdè lè'ë gué'dchiliu gurështë, ni lè'ë rall guëdzëguëè' Idu'u rall iurë guená rall lè'ë ma dushë nanabani antsë perè guti ma, perè bëabrí gubani ma stubi.

⁹ Ndë'ë rqui'ni du'pè llni parè tsasé hia'a. Ra gadchi guëc ma runë significar gadchi dani catè zúbëga'a na'a ni. ¹⁰ Nu ra guëc ma runë significar gadchi rëy. Ga'i rëy ni gudëdë; gunitilú rai'. Tubi de lè'ë ra rëy ni quëgnibé'a iurne'. Hia stúbill todavía la'di guëdchíni-di'i, perè iurë guëdchínill, adè guëribé'adi'ill llëduni tiempë. ¹¹ Lè'ë ma dushë naná gubani antsë perè hia nídi'ill, ni lè'ë naná octavo rëy aunquë na rëy ni tubi de gadchi rëy. Despuësë guzia'a rëy ni lu galguti parè siempërë.

¹² Ra chi'i cachi nagunal, ni runë significar chi'i rëy todavía adè subëlúdi'i guëribé'a rall, perè gunë rall recibir pudërë parè guëribé'a rall ziquë rëy por tubsë iurë juntë con lè'ë ma dushë. ¹³ Ra chi'i rëy rë' gac rall de acuerdè nu gunë rall intriegu pudërë nu autoridá shtë rall parè lè'ë ma dushë. ¹⁴ Tildi rall cuntrè el què nabëruulé Lli'li perè lè'ë Lli'li gúni' gan lu rall purquë lè'ë mè napè mè más pudërë què grè ra narnibé'a; más pudërë napè mè què grè ra rëy shtë gué'dchiliu. Ra mènë naquëbezënu lè'ë mè, guna'bè mè lè'ë rai'; gulé mè lè'ë rai'; na rai' shmënë mè nabë'në cumplir voluntá shtë mè.

¹⁵ Lè'ë ianglè guni'i lua shcuendë nisë:

—Ra nisë zili nagunal catè zubè lè'ë na'a mal, na ra gué'dchi, mènë, ra naruadi'dzë grè clasë dizé, nu grè ra naciuni. ¹⁶ Ra chi'i cachi nagunal guëc ma dushë, na ra contrari shtë na'a mal. Guená tushë rall lè'ë na'a ni nu guëa'në na'a ni sin adè chu nádi'i cula'ni. Nu guëa'në na'a sin shábi'. Nu tsalú pudërë shtënell; gáquëll ziquë tubi cusë narié'qui lu gui'i. ¹⁷ Zni gac purquë Dios bë'në tē gunë ra chi'i rëy lo què narni'i

Idu'u mè. Por ni bëa'në rall de acuerdè nu bédë'ë rall pudërë shtë rall guia'a ma dushë hashtë gac cumplir lo què naguni'i Dios. ¹⁸ Lè'ë na'a nagunal, na lè'ë ciudá ru'bè naquëgnibé'a ra rëy shtë gué'dchiliu.

Ciudad Babilonia gualú

18 Despuësë de ra cusë ni, gunahia stubi ianglè naná bietè de gube'e. Nápi' llëru'bè autoridá nu pudërë. Bëzianí ianglè lu gué'dchiliu con galërabtsë'ë shtëhi' ² nu guni'i ianglè con bë fuertë:

—Hia gualú; hia gualú Babilonia, ciudá ru'bè nu bëaquin tubi lugar catè rëta' ra mëdzabë, lugar shtë espíritu mal nu lidchi ra ma dzabë nariasë, ra ma narná tushë mènë ³ purquë ra mènë de grëtè' naciuni, na rall ziquë narzuu'dchi por tantë neguci nabë'në rall ciudá ni. Ra rëy shtë gué'dchiliu, bë'në rall adorar ra dzané ídolo la'ni ciudá ni. Hia ra comerciante shtë gué'dchiliu, bëac rall ricu por ra cusë chulë nabë'në subrè parè ciudá ni.

⁴ Iurní binia stubi bë naná ze'dè de gube'e. Guní'i':

—Gulë bëru'u ciudá ni, lè'ë tē shmëna tē parè gápëdi'i tē partè juntë con duldë shtë mènë ni, nu adè guëzac zi tē por plaguë naze'dè guëc ra mènë ni.

⁵ Pues mènë ni bë'në rall zihani duldë, nu Dios bëagná Idu'i nu napè què gúni' cashtigu lè'ë rall. ⁶ Lè'ë tē ianglè, gulë bédë'ë mizmë pagu lo què bédë'ë rall cua'a sa' rall nu gulë quilli hashtë chupë tantë mal según lo què nabë'në rall. Gulë bë'në tratè lè'ë rall chupë vësë más dushë què bë'në rall tratè sa' rall. ⁷ Catè lè'ë rall guquërelde rall con tantë galëlujë, nu catè bë'në rall nadchini, gulë bë'në medir galëzrac zi nu dulurë parè lè'ë rall purquë nadchini guni'i rall: "Ndë'ë zúbëga'ahia cumë ziquë tubi reina. Nádia'a viudë nu adè sac zídía'a." ⁸ Por ni mizmë dzë guëdchini ra plaguë guëc ciudá ni. Guëdchini galguti nu galëzrac zi nu gubini. Lè'ë ciudá tsequi con be'lë purquë llëru'bè pudërë napè Dadë Dios; bë'në mè condenar ciudá ni.

⁹ Ra rëy shtë gué'dchiliu naná bëzullibi lu ra dzané ídolo con mènë shtë ciudá, nu bëuu' Idu'u rall galëlujë shtë ciudá; gu'në rall nu cushtiá rall iurë guená rall lu gushë shtë ciudá narié'qui. ¹⁰ Guëa'në rall zitu purquë guëdzëbë rall cashtigu ni. Nu guëni'i rall:

—Prubi ciudá Babilonia ru'bè nu pudëruse. Tubsë mumëntè bédchini cashtigu dushë guëc ciudá.

¹¹ Ra comerciante shtë gué'dchiliu nu zac lè'ë rall gu'në rall nu cushtiá rall por lè'ë ciudá ni nagualú purquë hia nídi'i chu sí'i ra cusë nanua'a rall. ¹² Nua'a rall orè, bédchichi, guë'ë nalasac, perlas, lari fini, lari sèdè nu lari color moradè nu lari color llni; nu zac nua'a rall hiaguë fini naná rldia'a nashi. Nua'a rall cusë za'quë nanactsa'u marfil. Nua'a rall hiaguë nalasac, gui'bè shlí'echi; nua'a rall gui'bè nalasac; nua'a rall guë'ë iarè. ¹³ Nua'a rall canèlè nu cusë nanutsë ziquë naná rldia'a nashi. Nua'a rall gushialè, mirra, perfume, vini, sèiti, harinë fini nu trigu; nua'a rall ma narua'a carguë. Nua'a rall lli'li, guay, guërrèdè shtë guay, nu nua'a rall mènë nanápëdi'i libertá parè guëtuu' rall mènë ni. ¹⁴ Guni'i ra comerciante ni shcuendë ciudá ni:

—Hiadè nápèdi'i tē ra cusē narzebi ldu'u tē, cusē narēuu' ldu'u tē. Iurní guniti tē parē siemprē grētē' galëricu nu galëlujē nanapē tē.

¹⁵ Ra comerciante, ra naná guc ricu por tantē bëtuu' rall nu guzi'i rall la'ni ciudá ni, guëa'nē rall zitu por galërdzëbē shtë cashtigu ni. Gu'nē rall nu cushtiá rall nu ¹⁶guni'i rall:

—Prubi de lë'è ciudá ru'bē rē'. Nal cumē tubi na'a nanacu lari za'quē color moradē nu llni. Zutsá'ul con orē nu guë'è nalasac nu perla ¹⁷perē tubsē mumëntē gualú grē galëricu ni.

Grē ra capitán shtë barcu nu ra pasajërē nu ra marinërē nu grē ra narunē dchi'ni lu nisēdu'u, guëa'nē rall zitu de ciudá ni. ¹⁸Iurē lë'è rall guëná rall gushē shtë ciudá narie'qui, cushtiá rall; guëni'i rall:

—Adē guëdzëlédì'i stubi ciudá ziquē ciudá ru'bē rē'.

¹⁹Iurní bëtia'a rall guiu'u guëc rall; gu'nē rall nu cushtiá rall:

—Prubi de lë'è ciudá ru'bē rē'. Con galëricu shtë ciudá grē ra nanapē barcu lu nisēdu'u, guc rall ricu; perē iurnē' tubsē mumëntē gualú ciudá ni. Completamente bërēhin.

²⁰Perē gulē bēquitē ldu'u tē naquëbezē gube'e, lë'è tē poshtë shtë mē, lë'è tē naruadi'dzē shti'dzē mē, lë'è tē nabëzunē Dios almē shtë tē, purquē bē'nē mē cash-tigu ciudá ni. Bē'nē mē jushtisi por manërē mal bē'nē mēnē shtë ciudá tratē lë'è tē.

²¹Iurní tubi ianglë nanapē pudërē ru'bē bēldísi' tubi guë'è ziquē tubi guë'è naná rzua trigu; iurní bëtia'a ianglë ni lë'è guë'è la'ni nisēdu'u nu guni'i':

—Zndë'è lë'è Dios guëtia'a ciudá Babilonia la'ni nisē. Nunquē jamás guëbrídi'i guëná mēnē luhin. ²²Nunquē jamás guíniru'u mēnē lu nezē shtë ciudá musiquē shtë arpa, nilē bēdcha', nilē trompetē. Adē guëdzëlédì'iru'u ra narunē ra dchi'ni, nu nilē tubi clasē muzē. Adē guínidi'iru'u ruidē shtë molinē. ²³Hi-adē gabtsé'ēdi'iru'u llni ladi hiu'u shtë ciudá, ni cērē, ni lámpara, nu jamás guínidi'iru'u tē catē nanú sa'a lidchi mēnē. Zni gac aunquē antsē ra comerciante shtënēl guc rall mēnē nanapē pudërē, perē bësiguël grētē' naciuni con galbishi.

²⁴Pues ciudá ni na culpablē por ra galguti shtë ra shmēnē Dios naruadi'dzē shti'dzē mē, grē ra nabëzunē Dios almē shtë rai', grē ra naguti purquē guanaldē rai' shnezē Jesús.

19 Despuēsē de ra cusē rē', binia bē fuertē shtë zihani mēnē naquëbezē lu gube'e. Guni'i rai':

Aléluya, Dios Shtáda'a nápi' llëru'bē pudërē.

Sulē lë'è mē rac runē salvar. Sulē lë'è mē runē tucarē labansē shtë mēnē,

²purquē lë'è mē quëhunē mē juzguē tubldí nu con verdá.

Pues bē'nē mē condenar lë'è na'a mal naná bēshi'ni gué'dchiliu con mal vidē shtënēll.

Lë'è mē bëguëu' galguezē por grētē' ra cusē mal, por grē galguti shtë ra nabē'nē sirvë lu Dios.

³Iurní bēabrí guni'i ra mēnē:

—Aléluya. Lugar catē rie'qui na'a ni, nunquē cuezē tsepi gushē parē siemprē.

⁴Hia ra galdē bi tapē mē guani'si con ra tapē nana-bani, bēzullibi rai' lu guiu'u nu bē'nē rai' adorar Dios naná quëbezē lu trunē. Guni'i rai':

—Nia Dadē; aléluya.

⁵Iurní binia tubi bē nabëru'u ladē trunē ni. Guni'i': Gulē bē'nē alabar Dios shtëna'a, grētē' tē naná quëhunē sirvë lu mē.

Gulē gapē tē respëti delantē lu mē, lë'è tē naná humildē nu lë'è tē naná mē nasac.

Sa'a shtë Lli'li

⁶Nu zac binia ziquē tubi bē shtë zihani mēnē; nahin ziquē bē shtë zihani guëë'gu catē rzē nisē u ziquē nguzi'u fuertē. Guni'i rai':

Aléluya purquē hia guzublú guëribè'a Dadē Dios shtëna'a; napē mē llëru'bē pudërē.

⁷Cha guëquitē ldu'u hia'a; cha guëdápa'a lëgrē la'ni ldu'u hia'a, nu cha guëdé'na'a alabar lë'è mē purquē hia bēdchini iurē shtë sa'a shtë Lli'li.

Lë'è tse'lë mē na preparadē.

⁸Lë'è na'a ni bēdë'è mē permisi gácuhi' con lari fini nu limpi; rabtsë'è lari ni.

Lari fini ni runē cuntienē ra vidē tubldí shtë shmēnē Dios.

⁹Iurní guni'i ianglë lua:

—Bëquë'è di'dzē rē': "Dichusē na ra naná invitadē lu laní sa'a shtë Lli'li".

Nu zac guni'i ianglë:

—Verdá nahin; di'dzē ni na di'dzē shtë Dios.

¹⁰Bëzullibia iurní delantē lu ianglë parē guna adorar lë'i', perē guni'i ianglë lua:

—Adē rúnedi'il zni'i purquē nahia muzē shtë Dios cumē ziquē lë'èl, ziquē los de más bēchil naná quëhunē cumplir voluntá shtë mē, ra narni'i diza'quē shtë mē. Sulē Dios bē'nē adorar lë'i'.

Ra diza'quē naze'dē de Jesús na mizmē di'dzē nardë'è Espíritu Santo parē ra muzē shtë mē tē guadi'idzē rai' diza'quē.

Tubi nadchi'bē guay naquichi

¹¹Iurní gunahia lu gube'e bëlla'lë; gunahia tubi guay naquichi. El quē nadchi'bē tēchi ma, bërulē Fiel nu Verdadero purquē náhi' justē iurē rnibé'ai' nu tubldí quëhúni' iurē tildinúhi' ra mēnē. ¹²Slúhi' rabtsë'è ziquē be'lë. Nuá'ai' guëqui' zihani coronē. Nu nápi' tubi lë naescritē sulamëntē lë'è mē runguē bē'a lë ni.

¹³Nacu mē tubi lari nutsē con rēnē. Lë mē ni na Di'dzē shtë Dios. ¹⁴Nu zianaldē ra zihani suldadē shtë gube'e; nacu rai' lari lino fini naquichi nu limpi. Nu dchi'bē rai' tēchi guay naquichi. ¹⁵De rua' mē bëru'u tubi spadē dushē parē gunē mē gan lu ra mēnē shtë naciuni tē guëribé'ai' lë'è rall tubi manërē dushē. Gunē mē cash-tigu ziquē el quē narshi'i uvē con guëáhi'. Gunē mē tē gu ra mēnē vini shtë cashtigu purquē bēldē Dios pudërusē con lë'è rall. ¹⁶Lu lari capē nu lu tēchi llibi

më, naescritë tubi lëhi: "Rëy nanapë pudërë subrë grë ra rëy; Señor naná rñibë'a grë ra Señor".

¹⁷ Lueguë gunahia lu tubi ianglë nazuldí lu ngubidzë. Guní'i' fuertë lu grë ra ma'ñi nariasë lu gube'e:

—Gulë gude'e nu gulë guëtëa sa' të parë shtse ru'bë shtë Dios ¹⁸ të gau të belë shtë ra rëy, nu ra jëfë militari, ra nguiu valientë. Gau të belë shtë ra guay con belë shtë ra nadchi'bë ma; gau të belë shtë ra naná rñibë'a nu belë shtë ra naná bajo ordë shtë sa' rall nu belë ra mënë nalasac nu ra mënë nalasáquëdi'i.

¹⁹ Iurní gunahia lu ma dushë; gunahia lu ra rëy shtë gué'dchiliu con ra suldadë shtënë rall. Bëdëa ra parë tildinú rall cuntrë lë'ë nadchi'bë tëchi guay naquichi con ra suldadë shtë më ni. ²⁰ Hia lë'ë ma dushë zia'a prësi juntë con profetë falsë naná bë'në zihani sëñi nu milagrë delantë lu ma dushë. Por milagrë nabë'nëll bësiguë mënë ni ra nabëdë'ë permisi parë gac escritë sëñi shtë ma dushë, nu bë'në rall adorar figurë shtë ma dushë. Lë'ë ma dushë con profetë falsë bëquëldí Dios lë'ë rall nabanigá rall la'ni lugar catë reuldë con gui'i nu asufre. ²¹ Hia los de más narianaldë tëchi ra mënë ni, guti rall con spadë shtë më nadchi'bë tëchi guay. Bëru'u spadë rua' mënë ni. Grëtë' ra ma'ñi bielë ra ma con belë shtë ra tégulë ni.

Tubi mili izë

20 Despuësë gunahia lu tubi ianglë naná ze'dë de gube'e con tubi liahi shtë gabildi guiá'ai'. Nu nuá'ai' tubi cadënë ru'bë. ² Lë'ë ianglë ni bëldi'bi lë'ë dragón, lë'ë serpientë nanabani dizdë guahietë, mizmë mëdzabë Satanás. Iurní bëquëdú ianglë lë'ë mëdzabë con cadënë por tubi mili izë. ³ Bëquëldí ianglë lë'ë mëdzabë la'ni gabildi; nga'li bëtá'ui' lë'ëll. Nu bëquë'ëi' tubi sëgi rua' gabildi të parë adë guërú'udi'i Satanás nu adë guësiguëdi'ill ra naciuni hashtë tédë tubi mili izë. Despuësë de tubi mili izë, iurní napë quë lida'a mëdzabë por du'pë tiempë.

⁴ Lueguë iurní gunahia ra trunë catë zubë ra nabë'në recibir pudërë parë gunë rai' juzguë. Nu zac gunahia lu ra almë naná guriuguë ra guëc rai' purquë biadi'dzë rai' shti'dzë Dios; guc rai' testigu shtë Jesús. Lë'ë ra mënë ni adë bë'nëdi'i rai' adorar lë'ë ma dushë, nilë figurë shtë ma. Nu adë bëdë'ëdi'i rai' permisi parë niac marcar luquë rai' u guia'a rai'. Gunahia de quë bëabrí guëbani rai' nu gunibë'a rai' con Jesucristo durantë tubi mili izë. ⁵ Perë los de más ra tégulë adë bëabrídi'i guëbani rai' sino quë hashtë despuësë tubi mili izë guc cumplir. Ndë'ë na primërë vësë guashtë ra tégulë ladi ra tégulë të gátidi'i rai' jamás. ⁶ Guëquitë ldu'u ra mënë ni nu guc ldai' rai' por Dios, mënë nabëabrí guëbani stubi antsë ra mili izë. Nunquë jamás gati rai' stubi sino na rai' bëshuzi shtë Dios nu shtë Cristo. Nu guëribë'a rai' con lë'ë më por tubi mili izë.

⁷ Iurë tédë ra mili izë, iurní Satanás napë quë lida'all catë nanull prësi. ⁸ Nu guërú'ull të tsagsiguëll ra naciuni shtë gué'dchiliu. Guziá'all parë tsagsiguëll Gog nu Magog. Guëtëall ra suldadë shtë lugar ni parë guërru. Nalë zihani ra suldadë ni, ziquë iu'lli rua' nisëdu'u.

⁹ Zni bërë'tsë rall catë naná shlatë shtë gué'dchiliu nu bëdëa rall alreduerë catë nanú ra shmënë Dios nu alreduerë ciudá narac shtu'u më. Perë Dios gunibë'ai' të parë guëdchini gui'i dizdë gube'e të parë guëza'i gui'i lë'ë rall; grë rall guti. ¹⁰ Lë'ë mëdzabë naná bësiguë lë'ë mënë ni, bëquëldí Dios lë'ëll la'ni be'lë catë rie'qui con asufre, mizmë lugar ni nanú ma dushë nu profetë falsë. Nga'li sac zi rall dzë la gue'lë por guëdubi tiempë, nídi'i fin.

Trunë naquichi catë gunë më juzguë

¹¹ Iurní gunahia tubi trunë naquichi nu gunahia lu më naquëbezë luhin. Delantë lu më gunitilú gué'dchiliu nu gube'e. Iurní bëdzëldi'i ni tubi lugar parë lë'ë narná hia'a iurne'. ¹² Iurní gunahia lu ra tégulë, më ru'bë nu ra nalasáquëdi'i. Zuldí rai' delantë lu Dios. Iurní bëlla'lë ra librë nu zac stubi librë bëlla'lë, librë catë naescritë ra lë shtë mënë nanapë vidë sin fin. Hia lë'ë ra tégulë, Dios bë'në juzguë lë'ë rai' según de lo quë nabë'në rai', según lo quë naná escritë la'ni librë ni. ¹³ Lë'ë nisëdu'u bë'në intriegu ra tégulë naná guti lu nisë. Hia lugar shtë galguti, lugar catë bëga'chi ra tégulë, bë'nin intriegu ra tégulë nananú nga'li. Hia iurní Dios bë'në juzguë lë'ë rai' cadë tubi rai' según lo quë nabë'nëll. ¹⁴ Iurní galguti nu lugar catë bëga'chi ra tégulë, Dios bëquëldí lë'ë rahin la'ni lugar catë rie'qui con be'lë. Lugar ni nalë Galguti Segundë. ¹⁵ Nga'li bëquëldí Dios grëtë' ra mënë nanádi'i escritë lë rai' la'ni librë. Librë ni rni'i chull napë vidë sin fin nu chu nádi'i salvar.

Gué'dchiliu cubi nu gube'e cubi

21 Despuësë gunahia lu tubi gube'e cubi nu tubi gué'dchiliu cubi purquë lë'ë primërë gube'e nu primërë gué'dchiliu hia gunitilú. Hia nídi'i nisëdu'u. ² Na Juan, gunahia lu tubi lugar catë nádi'i maldá; lë lugar ni na Jerusalén cubi naná ze'dë de gube'e catë quëbezë Dios. Ciudá ni nalë na'a ziquë tubi lliguëna'a nanacu shábi' parë guëtsé'ai'. ³ Nu binia tubi bë fuertë naná guni'i dizdë lu gube'e:

—Guná, Dios quërëldënúhi' con ra nguiu. Guëbaninú më lë'ë rai'; nu lë'ë rai' na ziquë gué'dchi shtë Dios. Cuezënú më lë'ë rai'. Na më Dios shtë rai' de verdá. ⁴ Dios guëcuë'dchi' grëtë' nisë narru'u lu ra mënë ni. Hia iurní jamás gati rai'. Gú'nëdi'i rai'; adë tsádi'i ldu'u rai', nu gápëdi'i rai' dulurë purquë grëtë' ra nagu' antsë hia lë'ë ni gualú.

⁵ Iurní el quë naná quëbezë lu trunë guni'i:
—Guná quëhunsa'ua nacubi grëtë' ra cusë.

Nu zac guni'i' lua:

—Bëquë'ë di'dzë rë' purquë verdá nahin nu quëhuna cumplir shti'dza.

⁶ Despuësë de ni, guni'i më lua:

—Hia grëtë' guc. Na nahia principi nu nahia fin ziquë lëtrë A nu Z. El quë nanapë garbidchi, na guënehia ndigá nisë gu mënë ni. Nisë ni na vidë sin fin. ⁷ El quë nagunë gan lu cusë mal, gúnëll recibir grëtë' ndë'ë

ziquë herenci. Gaca Dios shtë mënë ni nu lë'ë rai' gac rai' shinia. ⁸ Perë en cuantë ra nanápëdi'i valurë parë guëquebi rall na rall shmëna, ra nanabani mal, ra narguini mënë, ra nabani ziquë mbecu, grë ra narunë creer galbëlliú, grëtë' ra narunë adorar cusë naruntsa'u guia'a mënë, grëtë' nabishi ra; grë mënë ni runë tucarë tsa rall la'ni lugar catë rie'qui con be'lë nu asufre. Nga'li gati rall parë siemprë, adë nídi'i fin.

Jerusalén cubi

⁹ Ra gadchi ianglë ni nua'a rai' gadchi copë narunë significar gadchi plaguë dushë nanapë quë guëdchini. Guni'i tubi ianglë lua:

—Gude'e të guëluá'ahia lë'ël lu naná guëtsë'a, lë'ë tse'lë shtë më nabëruulé Lli'li. ¹⁰ Bë'në Espíritu Santo të gunahia stubi cusë. Tubi ianglë bia'a na guëc dani ru'bë. Bëlua'a ianglë na tubi ciudá ru'bë nalë Jerusalén Santu naná ze'dë de gube'e catë quëbezë Dios.

¹¹ Ciudá ni rabtsë'ë con mizmë llni nu pudërë shtë Dios. Rabtsë'ëin ziquë tubi guë'ë namás lasac, ziquë guë'ë jaspe. Rlua'ain ziquë vidrio. ¹² Alrededurë ciudá ni nanú tubi lu' ru'bë nu llëduni. Napë lu' ni chi'bë chupë puertë. Tubi ianglë zuga'a rua' cadë puertë. Lu ra puertë ni naescritë lë shtë chi'bë chupë grupë shtë ra mënë israelitë. ¹³ Nanú tsunë puertë nezë guia'a, tsunë puertë ladë nortë, tsunë puertë ladë sur, nu tsunë puertë ladë nezë guetë. ¹⁴ Hia lu' shtë ciudá ni napin chi'bë chupë guë'ë naná ziquë cimientë shtë lu'; hia naescritë lu guë'ë ni ra lë shtë chi'bë chupë poshtë shtë Jesús, el quë nabëruulé Lli'li.

¹⁵ Lë'ë ianglë naná quëadi'dzënú na, nua'a tubi varë orë parë guërë'shë ciudá, ra puertë nu lu' shtë ciudá.

¹⁶ Lë'ë ciudá nahin cuadradë; de larguë nu igual de ancho. Lë'ë ianglë ni bërë'shi' ciudá con varë nanuá'ai'. Bërë'shë ianglë naná chupë mili chupë gahiu'a kilómetros de larguë, de alto, nu de ancho; igual na guëzá ladë shtë ciudá. ¹⁷ Lueguë bërë'shë ianglë naná lu' shtë ciudá; nabishin naná sesenta con tapë metros según medidë nanua'a ianglë.

¹⁸ Lë'ë lu' ni nactsá'uhin de guë'ë jaspe nu lë'ë ciudá nactsá'uhin con purë orë; rlua'ain ziquë vidrio naná limpi. ¹⁹ Ra chi'bë chupë cimientë shtë lu', dzutsá'uhin con grë clasë guë'ë nalasac. Primërë cimientë na guë'ë jaspe; hia naná segundë na guë'ë safiro; hia tecërë na guë'ë ágata; cuartë na guë'ë esmeralda; ²⁰ Quintë na guë'ë ónice; sexta na guë'ë cornalina; hia séptima na guë'ë crisólito; lë'ë octavë na guë'ë berilo; lë'ë noveno na guë'ë topacio; lë'ë décima na guë'ë crisoprasa; lë'ë undécima na guë'ë jacinto; nu duodécima na guë'ë amatista. ²¹ Ra chi'bë chupë puertë shtë ciudá nactsa'u guë'ë perla, cadë tubi puertë na tubsë guë'ë perla. Lë'ë nezë principal shtë ciudá ni nactsa'u de purë orë. Rlua'ain ziquë vidrio purë.

²² Adë gunádia'a iádu'u shtë ciudá ni purquë mizmë lë'ë Dadë Dios narnibë'a grëtë' cusë nu el quë nabëruulé Lli'li, na rai' iádu'u shtë ciudá ni. ²³ Hia lë'ë ciudá rqui'nidi'i llni shtë ngubidzë, nilë llni shtë mbehu

parë guëzianí purquë mizmë llni shtë Dios nu zac llni shtë Lli'li quëgzianí ladi guë'dchi. ²⁴ Ra naciuni naná guc ra salvar, së rai' lu llni shtë ciudá nu ra rëy shtë guë'dchiliu gue'dënú rai' grë pudërë nu hunurë shtë rai' parë gunë rai' intriegu ni lu më. ²⁵ Ra puertë shtë ciudá jamás adë guë'audi'in dzë la gue'lë purquë guídëdi'i gue'lë. ²⁶ Nga'li ra mënë shtë grë naciuni gue'dënú rall hunurë nu cusë ru'bë parë ciudá ni. ²⁷ Perë nunquë adë tsutédi'i cusë nanádi'i limpi la'ni ciudá; adë tsutédi'i el quë naná mal, nilë el quë narná tushë lu sáhi', nilë el quë narguguë sáhi'. Sulë ra mënë tsuté nga'li, ra nardzelë lë rai' la'ni librë narni'i chu gac salvar. Pues lë'ë Lli'li nápi' librë ni.

22 Iurní lë'ë ianglë bëluá'ai' tubi guë'ë'gu catë nanú nisë limpi. Nisë ni rne'e vidë sin fin. Rlua'ain clarë ziquë vidrio, nu bëru'u nisë ni dizdë lu trunë catë quëbezë Dios nu catë quëbezë Lli'li. ² Hia guëruðë nezë principal shtë ciudá nu cadë ladë shtë guë'ë'gu ni, riaru'bë tubi hiaguë narne'e vidë sin fin. Hiaguë ni bëdë'ë tubi cusechë chi'bë chupë vësë tubi izë; rne'ein nashi cadë mbehu nu ndiaguë shtë hiaguë ni rllui'i parë gunëac ra mënë shtë ra naciuni. ³ Ndë nídi'i ni tubi cusë narzac zi por galëcashtigu shtë më. Lë'ë trunë catë quëbezë më nu catë quëbezë Lli'li, zuga'a la'ni ciudá ni; hia lë'ë muzë shtë Dios quëhunë rai' adorar lë'i'. ⁴ Frentë guená rai' lu më iurní nu nua'a rai' lë më luquë rai'. ⁵ Nga'li adë tsúdi'iru'u gue'lë. Ra naquërelde nga'li adë rqui'nidi'i llni shtë lámpara, ni por llni shtë ngubidzë purquë mizmë Dios, Shtëada'a, guëzianí më lu ra mënë ni. Ndë guëribë'a rai' por grëtë' tiempë.

Hia guëlladchi iurë guëabrí Jesucristo

⁶ Lueguë lë'ë ianglë guni'i lua:

—Di'dzë rë' na verdá nu nasegurë gunë më cumplir rahin. Lë'ë Dadë Dios shtë ra nabidi'dzë shti'dzë më, mizmë më ni bëshé'ldi' ianglë parë guëluá'ai' lu muzë shtë më grëtë' lo quë nagac lueguë.

Guni'i Jesús:

⁷ —Guelda lueguë.

Guëquitë ldu'u el quë naná runë cuendë ra di'dzë naná escritë la'ni librë rë'.

⁸ Na Juan, binia nu gunahia grëtë' ra cusë rë'. Hia despuësë binia nu gunahia, iurní bëzullibia guëa' ianglë, el quë nabëlua'a na ra cusë ni. Guc shtua'a guna adorar lë'i'. ⁹ Perë ianglë guni'i lua:

—Adë rúnëdi'il zni'i purquë nahia tubi muzë shtë Dios igual ziquë lë'ël, ziquë ra sa'l narni'inú diza'quë lu ra mënë nu ziquë ra narunë cuendë ra di'dzë naná escritë ndë'ë. Bë'në adorar Dios.

¹⁰ Nu guni'i ianglë lua:

—Adë rca'chi ldu'udi'il ra di'dzë rë' naná escritë la'ni librë rë' purquë hia lë'ë tiempë ziagla'guë nagac cumplirin. ¹¹ Dzë ni ra mënë naquëhunë mal, tsagla'guë gunë rall mal. Ra naná më mal tsagla'guë gac rall më mal; el quë naná më za'quë lu Dios, tsagla'guë gac rall më za'quë lu më; el quë naná santu delantë lu më, tsagla'guë gáqui' santu.

Guni'i Jesús:

¹² —Zni nahin; lueguë guelda. Gueldënúa tubi premi ca'a të según lo què naquëhunë të. ¹³ Nahia ziquë ra letrë A nu Z; nahia principi nu nahia fin shtë grë ra cusë. Más antsë gurështë gué'dchiliu, nabanía iurní nu despuësë tsalú gué'dchiliu todavía nabanía.

¹⁴ Guëquitë Idu'u ra naquëhunë cumplir voluntá shtë më të gapë rai' derechë gau rai' nashi shtë hiaguë narne'e vidë sin fin. Zni gac parë tsuté mënë ni rua' puertë shtë ciudá. ¹⁵ Perë grëtë' ra naná mal, ra naquëgsiguë sa' rall, ra narunë galëbelliú, ra narquënú sa' rall, grëtë' ra narguini mënë, grëtë' ra narunë adorar cusë naractsa'u guia'a mënë nu grëtë' ra narëuu' Idu'u ra cusë engañi u ruadi'dzë rall bishi, guëa'në rall fuërë ciudá.

¹⁶ —Na Jesús, bëshe'lda ianglë shtëna parë guëquëbi' nu guëñi'i' grë ra di'dzë rë' lu ra grupë shtë shmënë Dios. Nahia el què nabëdë'ë vidë parë rëy David nu nahia llëbñí shtëhi'. Nahia ziquë mbelëgui'i Plojë narabtsë'ë rsili.

¹⁷ Lë'ë Espíritu Santo rni'i:

—Gude'e.

Lë'ë tse'lë Lli'li rni'i:

—Gude'e.

El què narqué diaguë shti'dza rni'i:

—Gude'e.

El què narbidchi si rac shtu'u gu nisë, gude'e lua parë gull nisë narne'e vidë sin fin. Rne'e më nisë ni ndigá.

¹⁸ Quëhuna testificar de què cualquier mënë narini di'dzë naná escritë la'ni librë rë', si talë guëtu'ñi nguiu más cusë, Dios gúni' cashtigu nguiu ni con plaguë naze'dë según naescritë ndë'ë. ¹⁹ Si talë chu tubi nguiu guëdchisull tubi di'dzë shtë Dios naná escritë la'ni librë rë', Dios guëti'i lë nguiu ni la'ni librë narni'i chu na salvar. Guëdchisú më derechë parë adë tsutédi'i nguiu ni la'ni ciudá santu con grë ra bendición naná escritë la'ni librë rë'.

²⁰ El què narquebi ra cusë rë' rni'i:

—Lueguë guelda.

Nia, Dadë Jesús, gude'e.

²¹ Na Juan, rnia'a lu të; rac shtua'a gunë ldai' Dadë Jesucristo lë'ë të nu cuezënúhi' lë'ë të. Amén.